ביאור הליקוטים

הקדמות • דברי פתיחה • הקדמה • ואלה הם הכללים • הקדמה שניה • אשרי תמימי דרך-מאמר א׳ • אמור אל הכהנים-מאמר ב׳ • אקרוקתא-מאמר ג׳ • אנכי ד׳ אלקיך-מאמר ד׳ • בחצוצרות-סימן ה׳ • קרא את יהושע-סימן ו׳ • ראיתי מנורת זהב-סימן ח׳ • ביאור הליקוטים הקצר על מאמר ח׳] • ביאור הליקוטים הארוך על מאמר ח׳] • תהומות יכסיומו סי׳ ט • ואלה המשפטים סי׳ י׳ • אני ה׳ הוא שמי-סימן י״א • תהלה לדוד-סימן י״ב • אשרי השגחה-סימן י״ג • להמשיך שלום-סימן י״ד • אור הגנוז-סימן ט״ו • ויהי הם מריקים שקיהם-סימן י״ז • רבי יונתן משתעי-סימן י״ח • תפילה לחבקוק סימן י״ט • ט׳ תיקונין-סימן כ׳ • עתיקא טמיר וסתים-סימן כ״א • רציצא-סימן כ״ז • בני לן ביתא סימן כ״ח • האי גברא וכו׳-סימן כ״ט • מישרא דסכינא-סימן ל׳ • אשרי העם זרקא-סימן ל״ה • לשמש שם אוהל בהם-סימן מ״ט • הניעור בלילה-סימן נ״ב • ויהי מקץ זכרון-סימן נ״ד • אבא שאול-סימן נ״ה • וביום הביכורים סימן נ״ו • שאלו את ריב״ק-סימן נ״ז • פתח ר״ש-סימן ס׳ • חדי ר״ש-סימן ס״א • ויסב אלקים-סימן ס״ב • בא אל פרעה סימן ס״ד • ויאמר בועז אל רות-סימן ס״ה • ויהי נא פי שנים ברוחך-סימן ס״ו • רומה על שמים אלקים-סימן ע״ד • אריכות אפים-סימן קנ״ה • צדיק כתמר יפרח-מאמר רע״ז • כי תצא למלחמה סימן ר״פ • אזמרה לאלקי סימן רפ״ב • תקעו ממשלה-סימן א׳ • ואת העורבים צויתי לכלכלך-סימן ד׳ • תקעו אמונה-סימן ה׳ • כי מרחמם-סימן ז׳ • תקעו תוכחה-סימן ח׳ • איה מקום כבודו-סימן י״ב • השמטות שנמצאו בכת״י המחבר בענינים שונים • נשמת משיח • ידיעה ובחירה • תפלה אודות קדושת ארץ ישראל • ארץ ישראל • עשרה בני הקיבוץ של הבעל תפלה • עיצומו של יום הכיפורים מכפר • ארץ ישראל • הכרח ההמתנה • נצחון דקדושה • פני חמה ולבנה • שבירת כלים-בונה עולמות ומחריבן • גדולת ארץ ישראל-ומהרנ״ת ז״ע • שם משפחת מוהרנ״ת ז״ע • ג׳ קליפות וקליפת נוגה • עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות • החיפוש אחרי הצדיק • קבר ר׳ ישראל בעל שם טוב ז״ע • מעלת התפלה • עשרת הדברות • כי לא תעזוב נפשי לשאול • ספרי רבינו ז״ל ושאר ספרי מוסר • פרשת העגל

ספר ביאור הליקוטים

הקדמות

דברי פתיחה

הקדמה

ואלה הם הכללים

כלל הראשון :
כלל השני :
כלל השלישי :
כלל הרביעי :
כלל החמישי :
כלל הששי :
כלל השביעי :
כלל השמיני :
כלל התשיעי :
כלל העשירי :

כלל האחד עשר :
כלל השנים עשר :
כלל השלשה עשר :
כלל ארבעה עשר :
כלל החמשה עשר :
כלל הששה עשר :
כלל השבעה עשר :
כלל השמונה עשר :

הקדמה שניה

אשרי תמימי דרך-מאמר א'

אות א
ואלה מוסיף על הראשונים
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז
אות ח
אות ט
אות י
אות יא
אות יב
אות יג
אות יד
אות טו
אות טז
אות יז
אות יח
אות יט
אות כ
אות כא
אות כב
אות כג
אות כד
אות כה
אות כו
אות כז
אות כח
אות כט

אות ל
אות לא
אות לב

אמור אל הכהנים-מאמר ב׳

אות א
ואלה מוסיף על הראשונים
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז

אקרוקתא-מאמר ג׳

אות א
אות ב
אות ג
אות ד

אנכי ד׳ אלקיך-מאמר ד׳

אות א
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז
אות ח
אות ט
אות י
אות יא
אות יב
אות יג
אות יד
אות טו
אות טז
אות יז
אות יח
אות יט
אות כ

אות כא
אות כב
אות כג
אות כד
אות כה
אות כו
אות כז
אות כח
אות כט
אות ל
אות לא
אות לב
אות לג

בחצוצרות-סימן ה׳

אות א
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז
אות ח
אות ט
אות י
אות יא
אות יב
אות יג
אות יד
אות טו
אות טז
אות יז
אות יח
אות יט
אות כ
אות כא
אות כב
אות כג
אות כד
אות כה
אות כו
אות כז

אות כח
אות כט
אות ל
אות לא
אות לב
אות לג
אות לד
אות לה
אות לו
אות לז

קרא את יהושע-סימן ו׳

אות א
אות ב
אות ג
אות ד

ראיתי מנורת זהב-סימן ח׳

אות א

ביאור הליקוטים הקצר על מאמר ח׳]

אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז
אות ח
אות ט
אות י
אות יא
אות יב
אות יג
אות יד
אות טו
אות טז
אות יח
אות יט
אות כ
אות כא
אות כב

אות כג
אות כד
אות כה
אות כו
אות כז
אות כח
אות כט
אות ל
אות לא
אות לב
אות לג
אות לד
אות לה
אות לו
אות לז
אות לח
אות לט
אות מ
אות מא
אות מב
אות מג
אות מד
אות מה
אות מו

ביאור הליקוטים הארוך על מאמר ח׳]

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות יוד.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.

אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
פליאה א׳.
פליאה ב׳.
אות כט*.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה :
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.
אות נ״ג.
אות נ״ד.
אות נ״ה.

אות נ״ו.
אות נ״ז.
אות נ״ח.
אות נ״ט.
אות ס׳.
אות ס״א.
אות ס״ב.
אות ס״ג.
אות ס״ד.
אות ס״ה.
אות ס״ו.
אות ס״ז.
אות ס״ח.
אות ס״ט.
אות ע׳.
אות ע״א.
אות ע״ב.
אות ע״ג.
אות ע״ד.
אות ע״ה.
אות ע״ו.

תהומות יכסיומו סי׳ ט

אות א
פליאה א׳.
פליאה ב׳.
הקדמה א׳.
חלון א׳.
חלון ב׳.
חלון הפליאה א׳.
חלון הפליאה ב׳.
חלון הפליאה ג׳.
חלון הפליאה ד׳.
חלון הפליאה ה׳.
חלון הפליאה ו׳.
חלון הפליאה ז׳.
שער א׳.
שער ב׳.
שער ג׳.
שער ד׳.
שער ה׳.
שער ו׳.

שער ז׳.
שער ח׳.
שער ט׳.

ואלה המשפטים סי׳ י׳

אות א
[ביאורים באות אחר אות על מאמר י׳]
אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.

אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.

אני ה׳ הוא שמי-סימן י״א

אות א
פליאה א׳.
[ביאורים באות אחר אות על מאמר י״א]
אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
פליאה ב׳.
פליאה ג׳.
פליאה ד׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.

אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.
אות נ״ג.
אות נ״ד.
אות נ״ה.
אות נ״ו.
אות נ״ז.
אות נ״ח.

תהלה לדוד-סימן י״ב
אות א
אות י״א.
אות י״ב.

אשרי השגחה-סימן י״ג
אות א
אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.

להמשיך שלום-סימן י״ד
אות א
[ביאורים באות אחרי אות על סימן י״ד]
אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ז׳*.
אות ח׳.

אור הגנוז-סימן ט״ו
אות א

ויהי הם מריקים שקיהם-סימן י״ז
אות א
[הגהה מבעל המחבר]

רבי יונתן משתעי-סימן י״ח
אות א

תפילה לחבקוק סימן י״ט
אות א

ט׳ תיקונין-סימן כ׳
אות א

[מעצם כתב יד המחבר].
פליאה א׳.
פליאה ב׳.
פליאה ג׳, ופליאה ד׳.

עתיקא טמיר וסתים-סימן כ״א

אות יח
א)
א*)
ב)
ג)
ד)
ה)
ו)
ז)
ח)
ט)
י)
יא)
יב)
יג)
יד)
טו)
טז)
יז)
יט)
השמטות
בסעיף ב׳.
בסוף סעיף ג׳.
בסעיף ו׳.
אות א
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז
אות ח
אות ט
אות י
אות יא
אות יב

אות יג
אות יד
אות טו
אות טז
אות יז
אות יח
אות יט
אות כ
אות כא
אות כב
אות כג)
אות כד)
אות כה)
אות כו
אות כז
אות כ״ח)
פליאה א׳.
פליאה ב׳.
פליאהג׳.
פליאהד׳.
אות כ״ט)
אות ל
אות לא)
אות לב
אות לג
אות לד
אות לה
אות לו
אות לז
אות לח
אות לט
אות מ
אות מא
אות מב
אות מג
אות מד
אות א
מפתח א׳.
מפתח הב׳.
מפתח הג׳.
מפתח הד׳.
מפתח ה׳.

מפתח ו׳.
מפתח ז׳.
מפתח ח׳.
מפתח ט׳.
מפתח י״א.
מפתח י״ב.
מפתח י״ג.
מפתח י״ד.
מפתח ט״ו.
מפתח ט״ז.
מפתח י״ז.
מפתח י״ח.
מפתח י״ט.
מפתח כ׳.
מפתח כ״א.
מפתח כ״ב.
מפתח כ״ג.
מפתח כ״ד.
מפתח כ״ה.
מפתח כ״ו.
מפתח כ״ח.
מפתח כ״ט.
מפתח למד.
מפתח ל״א.

רציצא-סימן כ״ז

אות א

בני לן ביתא סימן כ״ח

האי גברא וכו׳-סימן כ״ט

אות א

מישרא דסכינא-סימן ל׳

אות א
פליאה א׳.
פליאה ב׳.
פליאה ג׳.
פליאה ד׳.
פליאה ה׳.
פליאה ו׳.

ידיעה א׳.
ידיעה ב׳.
ידיעה ג׳.
ידיעה ד׳.
ידיעה ה׳.
ידיעה ו׳.
ידיעה ז׳.
ידיעה ח׳.
ידיעה ט׳.
ידיעה י׳.
ידיעה י״א.
ידיעה י״ב.
ידיעה י״ג.
ידיעה י״ד.
ידיעה ט״ו.
ידיעה ט״ז.
ידיעה י״ז.
ידיעה י״ח.
ידיעה י״ט.
ידיעה כ׳.
ידיעה כ״א.
ידיעה כ״ב.
ידיעה כ״ג.
ידיעה כ״ד.
ידיעה כ״ה.
ידיעה כ״ו.
ידיעה כ״ט.
ידיעה ל׳.
ידיעה ל״א.
ידיעה ל״ב.
ידיעה ל״ג.
ידיעה ל״ד
ידיעה ל״ה.
[שייך לתורה ל׳]
אית לן בירא-סימן ל״א
אות א

אשרי העם זרקא-סימן ל״ה

אות א

לשמש שם אוהל בהם-סימן מ״ט

אות א

הניעור בלילה-סימן נ״ב

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.

ויהי מקץ זכרון-סימן נ״ד

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ה*.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.

אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.
אות נ״ג.
אות נ״ד.
אות נ״ה.
אות נ״ו.
אות נ״ז.
אות נ״ח.

אבא שאול-סימן נ״ה

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.

אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.
אות נ״ג.
אות נ״ד.

אות נ״ה.
אות נ״ו.
אות נ״ז.

וביום הביכורים סימן נ״ו

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.

אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.

שאלו את ריב״ק-סימן נ״ז

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.

אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.

פתח ר״ש-סימן ס׳

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.

אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.
אות נ״ג.
אות נ״ד.
אות נ״ה.
אות נ״ו.
אות נ״ז.
אות נ״ח.
אות נ״ט.
אות ס׳.
אות ס״א.
אות ס״ב.
אות ס״ג.
אות ס״ד.
אות ס״ה.
אות ס״ו.
אות ס״ז.

אות ס״ח.
אות ס״ט.
אות ע׳.
אות ע״א.
אות ע״ב.
אות ע״ג.
אות ע״ד.
אות ע״ה.
אות ע״ו.
אות ע״ז.
אות ע״ח.
אות ע״ט.
אות פ׳.
אות פ״א.
אות פ״ב.
אות פ״ג.
אות פ״ד.
אות פ״ה.
אות פ״ו.
אות פ״ז.

חדי ר״ש-סימן ס״א

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.

אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ׳.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.
אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.
אות נ״ג.
אות נ״ד.
אות נ״ה.
אות נ״ו.
אות נ״ז.
אות נ״ח.
אות נ״ט.
אות ס׳.
אות ס״א.
אות ס״ב.

אות ס״ג.
אות ס״ד.
אות ס״ה.
אות ס״ו.
אות ס״ז.
[אות ס״ח.

ויסב אלקים-סימן ס״ב

אות א

בא אל פרעה סימן ס״ד

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
[אות ד׳.
אות ה׳.
אות ד׳*.
אות ה׳*.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.

אות ל״א.

ויאמר בועז אל רות-סימן ס״ה

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.

ויהי נא פי שנים ברוחך-סימן ס״ו

פתח הראשון.
פתח הב׳.

פתח הג׳.
פתח הד׳.
פתח ה׳.
פתח הפליאה א׳.
פתח הפליאה ב׳.
פתח הפליאה הג׳.
פתח הפליאה ד׳.
פתח הפליאה ה׳.
פתח הפליאה ו׳.
פתח הפליאה ז׳.
פתחהפליאה ח׳.
פתח הפליאה ט׳.
פתח הפליאה י״א.
חדר א׳.
חדר ב׳.
חדר ג׳.
חדר ד׳.
חדר ה׳.
חדר ו׳.
חדר ז׳.
חדר ח׳.
חדר ט׳.
חדר י׳.
חדר י״א.
חדר י״ב.
חדר י״ג.
חדר ט״ו.
חדר ט״ז.
חדר י״ז.
חדר י״ח.
חדר י״ט.
חדר כ׳.
חדר כ״א.

רומה על שמים אלקים-סימן ע״ד

אות א

אריכות אפים-סימן קנ״ה

אות א׳.

צדיק כתמר יפרח-מאמר רע״ז

אות א

כי תצא למלחמה סימן ר״פ

אות א
[שייך לסימן הנ״ל]

אזמרה לאלקי סימן רפ״ב

אות א
[שייך לעיל]
אחד היה אברהם
אות א

תקעו ממשלה-סימן א׳

אות ב
ענף א׳.
ענף ב׳.
ענף ג׳.
ענף ד׳.
ענף ה׳.
ענף ו׳.
ענף ז׳.
ענף ח׳.
ענף ט׳.
ענף י׳.
ענף י״א.
ענף י״ב.
ענף י״ג.
ענף י״ד.
ענף ט״ו.
ענף ט״ז.
ענף י״ז.
ענף י״ח.
ענף י״ט.
ענף כ׳.
ענף כ״א.
ענף כ״ב.
ענף כ״ג.
ענף כ״ד.
ענף כ״ה.
ענף כ״ו.
ענף כ״ז.

ענף כ״ח.
ענף כ״ט.
ענף ל׳.
ענף ל״א.
ענף ל״ב.
ענף ל״ג.
ענף ל״ד.
ענף ל״ה.
ענף ל״ו.
ענף ל״ז.
[מצאתי בנייר בפני עצמו]

ואת העורבים צויתי לכלכלך-סימן ד׳

אות א

תקעו אמונה-סימן ה׳

אות ב
אות א
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז
אות ח
אות ט
אות י
אות יא
אות יב
אות יג
אות יד
אות טו
אות טז
אות יז
אות יח
מאמר א׳.
מאמר ב׳.
מאמר ג׳.
מאמר ד׳.
מאמר ה׳.
מאמר ו׳.
מאמר ז׳.

מאמר ח׳.
מאמר ט׳.
מאמר י׳.
מאמר י״א.
מאמר י״ב.
מאמר י״ג.
מאמר י״ד.
מאמר ט״ז.
מאמר י״ז.
מאמר י״ח.
מאמר י״ט.
מאמר כ׳.
מאמר כ״א.
מאמר כ״ב.
מאמר כ״ג.
מאמר כ״ד.
מאמר כ״ה.
מאמר כ״ו.
מאמר כ״ז.
מאמר כ״ח.
מאמר כ״ט.
מאמר ל׳.
מאמר ל״א.
מאמר ל״ב.
מאמר ל״ג.
מאמר ל״ד.
מאמר ל״ה.
מאמר ל״ה*.
מאמר ל״ו.
מאמר ל״ז.
מאמר ל״ח.
מאמר ל״ט.
מאמר מ׳.
מאמר מ״א.
מאמר מ״ב.
מאמר מ״ב*.
מאמר מ״ג.

כי מרחמם-סימן ז׳

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.

אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות יו״ד.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות למ״ד.
אות ל״א.
אות ל״ב.
אות ל״ג.
אות ל״ד.
אות ל״ה.
אות ל״ו.
אות ל״ז.
אות ל״ח.
אות ל״ט.
אות מ״ם.
אות מ״א.
אות מ״ב.
אות מ״ג.
אות מ״ד.
אות מ״ה.

אות מ״ו.
אות מ״ז.
אות מ״ח.
אות מ״ט.
אות נ׳.
אות נ״א.
אות נ״ב.
אות נ״ג.
אות נ״ד.
אות נ״ה.
אות נ״ו.
אות נ״ז.
אות נ״ח.
אות נ״ט.
אות ס׳.
אות ס״א.
אות ס״ב.
אות ס״ג.
אות ס״ד.
אות ס״ה.
אות ס״ו.
אות ס״ז.
אות ס״ח.
אות ס״ט.
אות ע׳.
אות ע״א.
אות ע״ב.
אות ע״ג.
אות ע״ג*.
אות ע״ד.
אות ע״ה.
אות ע״ו.
אות ע״ז.
אות ע״ח.
אות ע״ט.
אות פ׳.
אות פ״א.
אות פ״ב.
אות פ״ג.
אות פ״ד.
אות פ״ה.
אות פ״ו.

אות פ״ז.
אות פ״ח.
אות פ״ט.
אות צדי״ק.
אות צ״א.
אות צ״ב.
אות צ״ד.
אות צ״ה.

תקעו תוכחה-סימן ח׳

אות א׳.
אות ב׳.
אות ג׳.
אות ד׳.
אות ה׳.
אות ו׳.
אות ז׳.
אות ח׳.
אות ט׳.
אות י׳.
אות י״א.
אות י״ב.
אות י״ג.
אות י״ד.
אות ט״ו.
אות ט״ז.
אות י״ז.
אות י״ח.
אות י״ט.
אות כ׳.
אות כ״א.
אות כ״ב.
אות כ״ג.
אות כ״ד.
אות כ״ה.
אות כ״ו.
אות כ״ז.
אות כ״ח.
אות כ״ט.
אות ל׳.

איה מקום כבודו-סימן י״ב

חבלים נפלו לי בנעימים-סימן ע״א
אות א
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה
אות ו
אות ז
אות ח
אות ט
אות י
אות יא
אות יב
אות יג
אות יד
אות טו
אות טז
אות יז
אות יח
יח*)
אות יט
אות כ
אות כא
אות כב
אות כג
אות כד
אות כה
אות כו
אות כז
אות כח
אות כט
אות ל
אות לא
אות לב
אות לג
אות לד
אות לה
אות לו
אות לז

השמטות שנמצאו בכת״י המחבר בענינים שונים

אות א
אות ב
אות ג
אות ד
אות ה

נשמת משיח

ידיעה ובחירה

תפלה אודות קדושת ארץ ישראל

ארץ ישראל

עשרה בני הקיבוץ של הבעל תפלה

עיצומו של יום הכיפורים מכפר

ארץ ישראל

הכרח ההמתנה

נצחון דקדושה

פני חמה ולבנה

שבירת כלים-בונה עולמות ומחריבן

גדולת ארץ ישראל-ומהרנ״ת זי״ע

שם משפחת מוהרנ״ת זי״ע

ג׳ קליפות וקליפת נוגה

עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות

החיפוש אחרי הצדיק

קבר ר׳ ישראל בעל שם טוב ז״ע

מעלת התפלה

עשרת הדברות

כי לא תעזוב נפשי לשאול

ספרי רבינו ז״ל ושאר ספרי מוסר

פרשת העגל

פליאה א׳.
פליאה ב׳.
פליאה ג׳.
פליאה ד׳.
פליאה ה׳.

ספר ביאור הליקוטים

הקדמות

עמוד השער

והוא לבאר ולפרש, בעיון נפלא ונורא, המאמרים הנפלאים הנמצאים בספר ״ליקוטי מהר״ן״-ועינינים נוראים ונפלאים לעבודת ה׳, בעומק לב ונפש, ושבירת ומיצוי המדות, וקיום עצות רבינו ז״ל בכל הדקדוקים.

בו מבואר ביאורים נפלאים, ורמזים נוראים ונפלאים, וקישורים נפלאים בדברי ההשגות הקדושות, והתורות הנוראות ונפלאות אשר נקבצו בספר הקדוש והנורא ״ליקוטי מוהר״ן״ שחיבר רבינו הקדוש והנורא נחל נובע מקור חכמה רבינו נחמן מברסלב זצוק״ל זיע״א עפ״י ביאורי ודברי תלמידו המובהק הרה״צ הקוה״נ מוה״ר נתן זצוק״ל בכתב ובע״פ. אשר

ע״י הביאורים הנ״ל, יראה המעיין, כמציץ מן החרכים, העמקות הנפלא שיש בס׳ ליקוטי מהר״ן, אפס קצהו יראה, וכולו לא יראה, כי אין סוף ואין תכלית לעמקות הספר ליקוטי מהר״ן הקדוש, כידוע מדבריו הקדושים המבוארים בספר ״חיי מהר״ן״ וספר ״שיחות הר״ן״, וכמבואר גם בהספר הזה בהקדמה, לך נא וראה שמה. מאת האיש האלקי הרה״ג החסיד קדוש וטהור וכו׳ מוה״ר אברהם זצ״ל, בן להקדוש וו״ח וכו׳ מוה״ר נחמן טולטשינער זלל״ה.

נעתק ע״י הרה״ח הנעלה יר״א מוהר״ר משה יהושע ב״ר אשר זעליג מטעפליק זללה״ה, וע״י הרה״ח יר״א מוהר״ר שמעריל בן ר׳ אברהם אליהו זללה״ה מברדיטשוב. הספר נדפס עוד בחיי המחבר אפס קצהו מעט מזעיר. ועתה נאסף ונקבץ רובו ככולו, ע״י עבודה ויגיעה וטרחה מרובה ע״י הר׳ שמואל ב״ר ישעי׳ הלוי הורוויץ והוצא לאור על ידו.

הוצאת ישיבת ברסלב לתורה ותפלה

נדפס פעה״ק ירושלים תובב״א בשנת תרצ״ה לפ״ק

[נוסח השער ממהדורה ב׳]

ועתה יוצא הספר לאור בדפוס חדש, מוגה ומושלם, (מהדורה שניה בתוספת הערות) ע״י חסידי ברסלב פעיה״ק ירושלים תובב״א שנת תשנ״ה לפ״ק.

בעזרת השי״ת

ספר כוכבי אור

חלק חמישי

הנקרא בשם תפארת הליקוטים

בראש מרומים אקרא, ברחובות אתן קולי. בפתחי שערים בעיר אמרי אומר. ואדברה נגד מלכים ולא אבוש, בדבר נפלאות ״תפארת הליקוטים״ הקדושים של אדמו״ר זצוק״ל. ובעוצם ריחוקינו מלעלות ברום גבהי רוממותם עד אין גבול ואין חקר. בשנת האמת נעדרת וסר מרע משתולל לפ״ק

[נוסח השער ממהדורה ב׳]

ועתה יוצא לאור, בדפוס חדש, מוגה ומושלם, (מהדורה שניה בתוספת הערות) ע״י חסידי ברסלב פעיה״ק ירושלים תובב״א שנת תשנ״ה לפ״ק. בעזרת השי״ת

ספר ביאור הליקוטים

על ליקו״מ תנינא

והוא לבאר ולפרש, בעיון נפלא ונורא, המאמרים הנפלאים הנמצאים בספר ״ליקוטי מהר״ן״, וענינים נוראים ונפלאים לעבודת ה׳, בעומק לב ונפש, ושבירת ומיצוי המדות וקיום עצות רבינו ז״ל בכל הדקדוקים.

בו מבואר ביאורים נפלאים, ורמזים נוראים ונפלאים, וקישורים נפלאים בדברי ההשגות הקדושות, והתורות הנוראות ונפלאות אשר נקבצו בספר הקדוש והנורא ״ליקוטי מהר״ן״ שחיבר רבינו הקדוש והנורא נחל נובע מקור חכמה רבינו נחמן מברסלב זצוק״ל זיע״א עפ״י ביאורי ודברי תלמידו המובהק הרה״צ הקוה״נ מוה״ר נתן זצוק״ל בכתב ובע״פ.

אשר ע״י הביאורים הנ״ל, יראה המעיין, כמציץ מן החרכים, העמקות הנפלא שיש בס׳ ליקוטי מהר״ן, אפס קצהו יראה, וכולו לא יראה, כי אין סוף ואין תכלית לעמקות הספר ליקוטי מהר״ן הקדוש, כידוע מדבריו הקדושים המבוארים בספר ״חיי מהר״ן״ וספר ״שיחות הר״ן״, וכמבואר גם בהספר הזה בהקדמה, לך נא וראה שמה. מאת האיש האלקי הרה״ג החסיד קדוש וטהור וכו׳ מוה״ר אברהם זצ״ל, בן להקדוש וו״ח וכו׳ מוה״ר נחמן טולטשינער זלל״ה.

נעתק ע״י הרה״ח הנעלה יר״א מוהר״ר משה יהושע ב״ר אשר זעליג מטעפליק זללה״ה, וע״י הרה״ח יר״א מוהר״ר שמעריל בן ר׳ אברהם אליהו זללה״ה מברדיטשוב. הספר נדפס עוד בחיי המחבר אפס קצהו מעט מזעיר. ועתה נאסף ונקבץ רובו ככולו, ע״י עבודה ויגיעה וטרחה מרובה ע״י הר׳ שמואל ב״ר ישעי׳ הלוי הורוויץ והוצא לאור על ידו.

הוצאת ישיבת ברסלב לתורה ותפלה נדפס פעה״ק ירושלים תובב״א בשנת תרצ״ה לפ״ק ועתה יוצא לאור בדפוס חדש, מוגה ומושלם, (מהדורה שניה בתוספת הערות) ע״י חסידי ברסלב פעה״ק ירושלים תובב״א שנת תשנ״ה לפ״ק.

הקדמת המוציא לאור

[ממהדורה ב׳]

ש ירת תודה והודאה.

מ את נברא נגוע ומעונה.

ו שפל אנשים נבזה וחדל אישים.

א שר חושך וצלמות סבוהו ימים רבים.

ל אל אשר עולם ברא, המחלצו ומוציאו.

בנ סים ונפלאות אשר לא היו מימים קדמונים.

י סובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו.

ש ירה חדשה שבחו גאולים ממות לחיים.

י צאו מבית האסורים לבני חורין.

ע ל שפת הים הודו המליכו ואמרו בעת עלייתם בהר ה׳ ומקום קדשו.

ה׳ ימלוך לעולם ועד.

הפעם אודה את ה׳ כעל כל אשר גמלני, הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב, וזיכני בכמה מיני זכויות חנם, חסדים ורחמים גמורים. ויותר על הכל, שקרבני מבין עמקי הקליפות למקור החיים למקור הקדושה להנחל נובע מקור חכמה, לרבינו הק׳ והנורא זיע״א. וזיכך וצירף אותי כמה ימים ושנים ביסורים מיסורים שונים, בעלבונות ובזיונות ושפיכות דמים, הכל כדי להתקרב אל הקדושה. וזיכני לתחוב את ראשי בכל הקיבוצים של אנ״ש הן בפולין והן ברוסיה, ולהכיר כל אנ״ש פנים בפנים. ובפרט העולה על הכל שזיכני במסירות נפש ונסיונות כאלה, לדלג הרים וגבעות, ולבוא על ציונו הק׳ אומנה. ולהיות שם עתים וזמנים שונים, איזה שנים כפולים, ושלשה ראשי שנים אשר אין למעלה מתיקונם. ואת התחדשות המוחין, ודעת ורצון וכיסופין, שמשיגים לבלות כל הימים, ברינונים לפני בורא כל העולמים. אשרינו שזכינו עד כה.

ומלבד כל אלה עצמו ועמקו חסדיו ונפלאותיו כאלה וכאלה, שאילו כל הימים דיו וכו׳. ואין לצייר אפי׳ במחשבה וכ״ש בפה וכ״ש וכ״ש בכתב, עוצם נסיו ונפלאותיו שעשה עם שפל אנשים כמוני להוציאני מבין שיני אריות, מאלפים ורבבות סכנות מות ממש ועינויים ויסורים שונים וחולאים ורעבים הרבה, ולהוציאני בספירת נצח שבנצח מידת רבינו הק׳, מבית האסורים באזיקים וחושך וצלמות, להביאני לארץ הקודש, והראה לי אלקים גם את זרעי. ואסיר תודה אני להודות ולהלל מכל הד׳ שחייבים להודות, כי כולהו איתנהו בי, כפול משולש מרובע. וגם פה לא עזבני, ויסוד לבנין חברתינו ישיבה ע״ש רבינו זיכני. ואע״פ שראשיתנו מצער אחריתנו ישגה מאוד.

ותודה ותהלה מיוחדת, לאל איום ונורא, אשר זכינו להוציא לאורה ביאורי תורות נעלמות ונשגבות, מאיש פלא חי עולמים, אשר זה הוא לו לשם ולתהלה מבנים ובנות, אשר בקבר שפתותיו יהא דובבות, וזכות הרבים תלוי בו, והעבודות יחשב לו כאילו חי בשני עולמים.

יזכינו השי"ת ויגמור בעדינו שנזכה לקיים ולבלות כל הימים והשנים באמת ובתמים, אך ביראת ה' כל הימים, ובירור ומיצוי המידות, וקיום העצות, ויתרומם ויתעלה שמו של בורא עולמים, והצדיק הנכלל בו לעולמים, ואנחנו נהיה לזה גורמים. ונזכה ונחי' ונראה ציון ביפיה ותפארתה, ובית הדעת בנוי בכללי ובפרטי במהרה בימינו אמן.

ובכן כאשר זכינו להוציא לאור אלו היסודות הנוראות מהאיש הנפלא. אשר שמו מהולל ומפואר בפי כל אנשי שלומינו, ואורו מאיר ע"י תלמידיו העובדים מאומן ומפולין בדרכים ישרים ונפלאים. וכאשר רצונו ומגמתו לעורר אנשים, להוציאם מגשמיותם ע"י קיומם עצות רבינו ז"ל בעומק עמקים. וכן כוונתו ע"י שיחותיו להקים דעת רבינו הק' אשר יסודו בתפלה שעומד ברום גבהי מרומים. ובכן מוקדש הכל להרם ולרומם באלו הזוכים לקיים בקיומים בהשוקדים ועובדים בעבודתם לשבר תאות גופם והעושים מנוף נפש בעבודתם בתורה ותפלה בבחי' מבשרי אחזה אלקי.

הכ"ד המסדר והמו"ל שמואל ב"ר ישעיה הלוי הורוויץ ועל הטוב יזכר אאמו"ר הרה"ג מוהר"ר ישעיה ב"ר אשר יחזקאל הלוי הורוויץ עבור שהדריכני מנעורי בתוי"ש ומצוות והרה"ח ר' אלתר בן ציון בר' מרדכי דוד וחביריי אנ"ש שבארץ וחו"ל שסייעוני הרבה להתקרבות לרבינו הק' ועבודת ה' ישלם ה' משכורתם כפולה.

וזכות המצוה שטרחתי יעמוד להם לנצח. וזכות רבינו הק' ומוהרנ"ת יגן עליהם ועלינו ועכי"א אכי"ר.

דברי פתיחה

[מתוך ספר שיחות וסיפורים כרך א' אות יב' יג'] כבר הודיענו רבינו ז"ל, שגם המצוות שיש עליהם טעמים גשמיים, יש להאמין, שהעיקר הוא [ה]טעמים הרוחניים לאין סוף שנמצא בה, כי אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד:

וכן במצות תלמוד תורה העולה על כל המצוות, [כמבואר מזה גם בספר המדות, בזה הלשון: הרגל הלימוד עולה על קיום כל המצוות]. אף על פי שבפשיטות כל טעם הנגלה הוא למען דעת איך להתנהג בכל דבר, את הדרך אשר נלך בה ואת המעשה וכו'. אבל גם בזה כל עיקר המצוה הוא בלשון סגולה להצלחת הנפש, כפי [ה]טעמים הרוחניים אשר בה [ועיין

בספר המדות בזה הלשון: כל ידיעה במשפטי התורה וכו', הידיעה הזאת בעצמה היא הצלחת הנפש]. וכן מבואר מדברי חז"ל במסכת זבחים, לענין הלימוד שבהלכות קדשים, שהוא הילכתא למשיחא, אבל דרוש וקבל שכר:

והנה, כאשר יצא מפי רבינו ז"ל, כמה דברים נוראים, בהכרח לימוד ספרו. כי גם מיום התגלות הסתרי תורה שבזוהר הקדוש, תהיה בזה לבד, הסגולה להצלחת הנפש. כמבואר בזה מדברי האריז"ל, גם לענין הלימוד בכל חכמת הקבלה שנתגלה על ידו. רק שלא כל אחד ראוי לזה הלימוד שבקבלת האריז"ל, מלשונות ההגשמה אשר בה. ולהבלתי ראוי מגיע קלקול חס ושלום, כמובא מזה בס' חיי מוהר"ן. אבל להראוים לזה, מאוד מאוד מוכרחים דבריו והשגותיו הקדושים. ורבינו ז"ל קרא פעם אחת לספר "עץ החיים" בשם ספר מוסר, ואמר בזה הלשון: סע א טייער מוסר ספר סע איז, והפליג מאד ביקר מעלתו. ועתה, כפי המובן ברוממות רבינו ז"ל, יש גם מזה בעצמו להבין מרחוק, מרוממות לימוד תורתו, והצלחת הנפש שזוכים על ידי כל דיבור ודיבור שבה:

ואגב אורחא הנני להזכיר, מה שמובא מזה קצת בהשיחות שאחר הסיפורי מעשיות, [וגם בלקוטי הלכות מובא מזה], שרבינו ז"ל הפליג מאוד לפני מורנ"ת, בעוצם כח התורה, להוציא את האדם מכל מיני טנופת, ואמר לו בזה הלשון: גלייך דוא וייסט דעס כח פון דער תורה:

ומאמר רבינו ז"ל [שמובא בחיי מהר"ן] אני נחל המטהר וכו', מבואר גם כן מדברי מורנ"ת, שסובב בעיקר על דברי תורתו הקדושה:

ובספר המדות [באות צדקה] מבואר מעלת יקר הלימוד, כי "התורה והמעשר והשבת, נותנים חיים גשמיים גם כן":

ועוד הנני לספר אשר ראיתי בבית אבי:

איש זקן אשר בימי נעוריו התחיל לנסוע לרבינו ז"ל, עם דודו שהיה מאנשי רבינו ז"ל. ודודו שיבח אותו קצת לפני רבינו ז"ל, שהוא בר אוריין. והתחיל רבינו ז"ל לעוררו על התמדת הלימוד. ואמר לו בזו הלשון: דיא ליפן זאלן דיר ניט צו שטיין [כי עדיין היה סמוך על שולחן חותנו]. גם אמר לו רבינו ז"ל בזה הלשון: דיא תורה וועט דיך קוויקן, דיא תורה וועט דיך שטארקן. ועוד כמה וכמה שבחים חשב אז. ובסוף הרים את קולו, ואמר לו בזה הלשון: דיא תורה מאכט רייך:

גם מבואר מדברי רבינו ז"ל לענין הצדיקים יחידי הדורות, שקודם ירידת הצדיקים לזה העולם, יש ביכולת להיות איש כשר ועובד את ה' גם זולת זה הצדיק ותורתו. ומשבא לזה העולם, אין ביכולת כלל לזכות זולתו וזולת תורתו למה שצריך לזכות. וכפי הנראה מדבריו הקדושים, שזה נמשך מדרכי השם יתברך בהנהגת העולם, זה לעומת זה. ובירידת הצדיק

הרופא נפשות לזה העולם, ברפואות ותחבושות יקרות ונפלאות שלא נתגלו עדיין מעולם. נתחדשים כנגד זה, מחלות ומכאובים חדשים שלא היו עדיין בעולם, ושאין ביכולת לעמוד כלל כנגדם, אם לא בסגולות ורפואות הצדיק, שנתחדשו וירדו כנגדם באלה העתים. והבלתי מתרפא בהם, אבדה תקותו חס ושלום:

ולפי כל זה תבין ותתבונן ברוב ועוצם חיוב והכרח הלימוד, בתורה שבנסתר שזכינו על ידי רבינו ז״ל. כי הן המה התבלין המוכרחים להיצר הרע שבעת הזאת, שעל זה אמרו חז״ל בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין (מסכת קידושין דף ל׳ ע״ב). והעיקר הוא לימוד העיון שבה, כמבואר מדבריו הקדושים בליקוטי מהר״ן סימן ק״א, שזה הוא הלימוד המסוגל להנצל על ידו מהתאוות והמדות הרעות:

ובספר המדות באות סוד מבואר, ש״בעיון עמוק בסודות התורה, יכולים לפקוד עקרות, ולרפאות חולאת חזק״, [שגם מזה מובן גודל ועוצם מעלת זה הלימוד]:

וכאשר נקראים בשם סודות התורה, כל דברי רשב״י בזוהר הקדוש והתקונים שנפתחו ויצאו ממקור החכמה דעתיקא סתימאה, כן גם כל דברי הנחל הנובע משם על ידי רבינו ז״ל. שמחמת זה מבואר מדבריו הקדושים, שגם הקובע לעצמו בכל יום שיעור הלימוד בספריו הקדושים, לא יסתפק את עצמו בשיעור לימוד הפשוט, אבל יחלק את העתים, ויוסיף לקבוע לעצמו, שיעור לימוד העיון בספריו הקדושים:

והנה, בימי נעורי חלפו ועברו אצלי כמה שנים, שנפלאתי קצת בפירוש מלת העיון שהזכיר רבינו ז״ל לענין הלימוד שבספריו הקדושים, כי לכאורה אין יכולת כלל שיוכפל זה הלימוד לפשוט ועיון. כי בתורה שבנגלה, תלמוד בבלי וירושלמי, גם אם נמצא בהם לימוד אחד פשוט [להבין על כל פנים בפשיטות מאמר הגמרא, כי בלא זה לא נקרא בשם לימוד כלל], נמצא בכל זאת לימוד העיון, אשר הלומדים בהם ישימו עיניהם לעיין ולהעמיק יותר בפלפולים שונים [ולא בדרש, כי הדרש הוא ענין אחר, כנודע]. אבל בלימוד כזה, לכאורה לא נמצא כלל יותר מפירוש הפשוט. עד שבאמת נמצאים גדולים מאנ״ש [ומהם ר׳ יחיאל מענדיל בהקדמת המפתחות] המפרשים מחמת זה כוונת המאמר הנ״ל, על פירוש הדרש. אבל בהמשך הזמן, מידי שוקדי על דלתי ספרי מורנ״ת, אשר עליו סמך רבינו ז״ל את ידיו, למלא אותו ברוח אלוקים לקום ולדרוש בדבריו הקדושים, עד שגם כל דרשותיו, כנים ואמתיים [ובלי שום תערובות חס ושלום, מבלבול המדמה בתכלית ההיפך, שהזכיר מזה רבינו ז״ל בליקוטי מהר״ן חלק א׳ סימן נ״ד עיין שם], ראה ראיתי, שבאמצעות הדרש, חתר ומצא מסילות נפלאות בלימוד תורת רבינו ז״ל, גם בפשיטות, ולהוספות הם נחשבים על הרמז והדרש אשר ידרוש בהם בעושר דברי רבינו ז״ל ממקומות אחרים בתורה שבכתב ובעל פה [או ממאמרים אחרים שבספר רבינו ז״ל בעצמו, שגם זה נקרא בשם דרש

ועושר ממקום אחר]. כי עוד בהוספה ותוספות על כל זה, מצא פירושים נחמדים בקצת מאמרי רבינו ז״ל [והם מובלעים ומובללים באמצעות דרושיו הנ״ל, עד שקשה וכבד להבחין כלל בהם. ואם יהיה אלוקים עמדי, הנני ליחד על זה בספרי דיבורים מיוחדים] שבכל מאמר ומאמר יפרש מניה וביה, כפי הכלל הראשון [והעיקרי] לכל הכללים, אשר כתבתי בהקדמת ספרי ביאור הליקוטים. שכן דרך רבינו ז״ל, לפרש בכל מאמר מיניה וביה, תחלתו מסופו, וסופו מתחלתו. ובאופן שאין נראה כלל, רק למי שחותר ומעמיק בהם. וכאשר ירמז מורנ״ת זה הכלל בהקדמותיו אשר כתב לליקוטי הראשון וליקוטי תנינא [ועיין שם מה שכתב, שכפי עוצם העומק, היה צריך לכתוב בכל דיבור ודיבור. ״ודוק״ או ״והבן היטב״]. וגם אגב אורחא ראה ראיתי, שלפי זה מפורש שיחת רבינו ז״ל שאחר הסיפורי מעשיות סימן קצ״ט, ש״אין מי שיבין את תורתו, רק מי שיכול לאומרה פנים ואחור״ עכ״ל. כי כשחוזר הקורא לאחוריו, מסוף המאמר לתחילתו, מבין יותר כוונת רבינו ז״ל. ושגם לפי זה מבואר מה שכתב מורנ״ת בסוף הקדמתו לספר ליקוטי הלכות [כרך הראשון והאחרון], שספרו הוא כעין ביאור על ספרי רבינו ז״ל. ולכאורה יש להתפלא על זה, כי הלא מהדרש לבד אשר ידרוש בהם, אין ראיה כל כך על יתרון דברי רבינו ז״ל ורוממותם [כמבואר לכל הבקי בספרי הדרשות, שאין מזה ראיה כל כך]. אבל כפי הדלאותיו את החספא אשר הדלה לנו בספריו הקדושים, למצוא את הכלל הראשון הנ״ל, וגם שאר הכללים אשר כתבתי בהקדמת ספר ביאורי הנ״ל, נחשבים ספריו הקדושים, לביאור ופירוש ממש לליקוטיו הקדושים. ואדברה בתורתו נגד מלכים ולא אבוש:

הקדמה

א ת ה׳ אלקי השמים ואלקי הארץ אפאר וארומם.

ב כל לבי ונפשי אברכו, ואהדרו בכל הדורים.

ר נה ותודה אביע ואערוך לפניו, גם

ה לול ושבח שירה וזמרה. כי מאד רבים וגדולים

מ עשיו ומפעלותיו אשר פעל והכין גם לעינינו הגופניים.

ובזאת גם במשל גם בחידה אפתח שפתי ואנוהו. כי הגדיל לעשות מקצה השמים ועד קצהו. אלפים ורבבות מכונות א). מכונות ממכונות שונות.

בהשכלה נפלאה ונוראה, מלאכת חלקיהם ב). בתבונה עצומה ונשגבה, מערכת איבריהם. ברוב הפלא ופלא הורכב בהם מכוניים ג) ממכוניים שונים להנהגותיהם. ברוב עצות ודעת, הוכן למכונייהם כלי הבטה וכלי השמע המוכרחים לפעולותיהם. אוצרות מאוצרות שונות ועצומות, לכל הדברים והכלים המוכרחים לפעולותיהם ד). פעולות לפעולתיהם, וכלי עבודה לכלי עבודה ה), ממעלה למעלה נכונים ומסודרים. בעוגל המרכז כולם נפעלים, ויהיו לכדורים וגלגלים. סובבים ומקיפים זה לזה בכוחות המושכים וכוחות המכריחים. ומהם ובהם-מאורות ונגוהות, להאיר ולהזריח לעיני המכוניים לכל פעולותיהם וסיבובי מכונותיהם, לבל יכשלו ויאבדו. וגם נתיבות המכונות ומסילותיהם, נפלאים ונכונים ו) לבל ימוטו בהם וימעדו. אולם, המכוני הנקרא בשם שכל ודעת אדם. אם כנקודה לבד יחשב כנגד הכדורים והגלגלים. וגם מגואל ומגולל הוא, בפסולת מכונתו ועבודתו בה מיום אל יום. אבל בזיכוכו וטהרתו ז), נכבד ונפלא הוא, ברוב איכותו וסגולתו, יותר מכולם. ואז יתפלא וישתומם, בהביטו ובראותו את כל המראה הגדול והנורא הזה. יבהל ויחרד, עד כי שערו תסמר מפחד הנעלם הממציא כל זה. יכיר וידע: כי לא להבל ולריק יצא מפי זה הממציא והמשכיל בלי תכלית, להפליא ולפעול את הפעולה וההמצאה הזאת ח), הנשגבה ונוראה לאין ערך. אם לא לסגולה הנפלאה והנחמדה שיש ביכולת לזכות בה, ושלא נמצא סגולה יקרה ויתירה מעונג ועדן חכמתו בעצמו יתברך. וגם כי אחרי הודיע אלקים אותו את כל זאת-אין בכולם נבון ומובחר כמוהו. וכולם לא נבראו ונפעלו אלא בשביל לצוות ולהתחבר אליו. כי גם מראשיתם ועד תכליתם בזמן ובמקום, למרכבה והמצאה אחת יחשבו. ואם בהכרח לגבולי העיתים והנבראים אשר בהם, אין ביכולת להראות ולגלות לעיני כל הפלאת המכוון אשר יצא ויתהווה מאתה. כי גם מרוב עומק מחשבת הפועל הנעלם אשר בה-נחשב ונערך כנגדה כל רעיון וחכמת המפעל הבלתי מזדכך ומתדבק בו כבער וכסיל אשר לא ידע ולא יבין בה [כי עוד נחשבה ונדמה בעיניו לתכלית ההיפך, וכדוגמת החטה אשר תראה ותחשב בפעולת זריעתה לנרקבת, וכנמצא לזה עוד דוגמאות רבות]. אבל מרחוק יש לנו להבין ולהשכיל, כי לא תצא מפי הממציא והמשכיל הבלתי תכלית, להפליא ולפעול פעולה והמצאה-הנשגבה ונוראה לאין ערך וקצבה-להבל ולריק, ולרוב הקצף והמכאובים הנמצאים בה אם לא יכוין וישית את דעתו לסגולה הנפלאה והנחמדה בעונג ועדן חכמתו ותורתו [אשר בהעדר הזיכוך הנ״ל, אין ביכולת הדעת ומופתיו לבא בהם כלל]. ומ׳ש׳ה׳ עלה אל האלקים, ונכלל ונתאחד בתורתו וחכמתו בנסתרות הטבעיות הרוחניות -שרשיים ושוררים ומושלים על הטבעיות הגשמיות להנהיגם כרצונם-אשר במשקל דעתו ותבונתו בהם, שופט ומחייב בהכרח לכל אזהרה ואזהרה, ולכל מצוה ומצוה, הכרח ההצלות והישועות לכל נפש, באופן [שיזכו ויזדככו על ידם גם שאר הנפשות, ובאופן] שתשוב ותבא בחיי עולם שבפרי [העונג ו]העדן הנ״ל. [ומ׳ש׳ה׳ עלה אל האלקים, ונכלל ונתאחד בתורתו וחכמתו בנסתרות טבעיות הרוחניות-שרשיים ושוררים ומושלים על הטבעיות הגשמיות-שופטים ומחייבים כל מצוה ואזהרה,

כפי שיזכו ויזדככו על ידם גם שאר הנפשות לבא בזה העונג והעדן]. ואם לא המדרש הוא העיקר-בסגולתם-אלא המעשה והקיום שבהם. נמצא בכל זאת סגולות נפלאות, רפואה ומרפא, גם במדרשיהם ולימודיהם [כאשר נבאר מזה לקמן מדבריו הקדושים] ט). ואצילות רוחו דמשה בכל דרא ודרא, [כמובן בזוהר הקדוש ו)], להמטיר ולהשפיע מעט מעט, כעין הקדמות נפלאות, לאורייתא דעתיקא אשר יגלה לעתיד, שהיא הנשמה. [ואתפשטותא ואצולת רוח משה הוא בכל דור ודור [כמובן בזוהר הקדוש ב)], להמטיר ולהשפיע חידות נפלאות והקדמות יקרות לאורייתא דעתיקא], אשר בבואו לשער הנ׳ י) יחבר ויאחד זה הנסתר-כנ׳ש׳מ׳ה׳ בגוף הנגלה שבתורה-וזאת התורה אדם יא):

ובזאת אהלל את ה׳, ואודה בסוד ישרים ועדה, בכל שבח והלל ותודה, אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו, תורה אחת היא-ומתחלקת לכמה מיני לימודים, כל לימוד בנתיבות ודרכים שונים: לימוד התורה והנביאים והכתובים. לימוד המשניות ותלמוד הבבלי והירושלמיים. לימוד הזוהר הקדוש ומדרש הנעלם והתיקונים. לימוד שאר ספרי קבלה ובראשם עץ החיים ופרי עץ החיים-אשר נודע לכל באי שעריהם, את ההשתנות אשר בדרכי העלאת רוח קדשיהם לקדושת פיותיהם וכתבי ידיהם. אשר על זה נלאו ויגעו המפרשים והמבארים, לידע ולהודיע את מבואיהם ותהלוכות נתיבותיהם. וכמו כן, מצאתי וראיתי בספר לקוטי מהר״ן זצוק״ל [בקנקנים החדשים שבצירופי דברי אדמו״ר ז״ל הנחל נובע מקור חכמה בכתב ובעל פה, המלאים ישן נושן מספרי הקדמונים הנ״ל] כמה הודעות וכללים יב) הנמצאים ומוכרחים לבאי למודיו הקדושים [ולכל באי שער ספרו הקדוש] בעיון ועומק, שזה העיקר, וכמבואר מדבריו הק׳ בליקוטי מוהר״ן ח״א סימן ק״א. [לגמור תחלה בפירוש הפשוט, והדר לסבור בעיון ועומק שבהם, במסלה נפלאה המיוחדת והמוכנת לזה. ואגב אורחא נמצא הכרח בקצת מאלה הכללים גם לשאר ספרי המקובלים, אשר גם כולם יחד נחשבים ללימוד אחד ופנימי ללימוד הנגלה]. וראה תראה מצירופי דברי מורנ״ת ז״ל בהקדמת ליקוטי מוהר״ן ח״א, והקדמת ליקוטי מוהר״ן תנינא, אשר הרבה להורות ולרמז: שגם פירוש הפשוט שבדבריו קשה להבין, אם לא ביגיעה ועיון, ולהבין דבר מתוך דבר, ולחזור בכל פעם לאחוריו, להבין ולהשכיל אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו, כולו קשור ומחובר, ונעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו וכן באמצעיו וצדדיו:

כלל הראשון:

הוא המסלה הנ״ל [בהקדמת מורנ״ת] אשר בה סולל וסובב בכל ספרו הקדוש. כי מלבד הנסתר והדרש שנמצא במאמריו הקדושים בעשרם ממקום אחר, וממאמר אחד לחבירו, [וכמה פעמים נראה, שגם עצם המאמר הוא כעין חידה והלבשה נפלאה להשגתו, כעין הלבשת השגתו בסיפורי מעשיותיו], עוד גם בבואם בסוג הנגלה, נכונים ונפלאים הם בחכמה ובתבונה. הרישא והסיפא והמציעתא שבכל מאמר וענין, מפרשים ומבארים זה לזה. [כלל הראשון: הוא הפלאתו לבאר בדבריו מזה על זה בהפלאות שונות, ובכל מאמר וענין מניה וביה. כי הוא לימוד הנגלה אשר הוכן בהם, להיותם שוים לכל נפש, מלבד הנסתרות והדרושים שנמצא בהם ממאמר אחד לחבירו. אף על פי שגם העצם שבהם הוא אור הנסתר דאתקרי רזא, ברזי וסתרי תורתינו הקדושה, אבל עוד נסתר לנסתר, גבוה מעל גבוה, כאשר ידבר מזה לקמן בסימן נ״ו]. ויען אשר מבואר מדבריו הקדושים בסימן י״ח ליקוטי תנינא, שאין לדרוש ולחדש רק הראוי לזה, ודי והותר לרחוקים ושפלים כמונו ללמוד ולהבין בהנסתר והדרוש שנתחדשו מקדושי עליון -סבותי את לבי ברובם ככולם מדברי זה הספר, לבלי לצאת מסוג הנגלה, ולבלי לבאר בכל מאמר וענין רק מניה וביה ומרישא לסיפא וכו׳ כנ״ל. יען אשר לעניות דעתי, כוונתו באיסור חדש הנ״ל הוא, לחדש ולגלות דבר שלא נגלה כלל עד הנה. אבל כל אשר כבר הורידו והוציאו לנו מהנסתר להנגלה, ולא יחסר בלימוד הנגלה רק החיפוש ועיון, בלי ספק שבזה הניחו לנו מקום להתגדר ולזכות גם כן על ידם בתלמוד תורה דרבים. ואם גם ברוב ההסתבכות שבאלמוגי ים חכמתו, כל אשר ירבה בהם הפלפול והעיון, מבואר נראה לעינים כמה פעמים, כי פירוש הפשוט והדרש שבהם יוצאים ועולים בקנה אחד, ואין להמלט מלבא אגב אורחא גם בפירוש הדרש, אבל גם בזה נזהרתי על כל פנים לבלי להפליג ולהתרחק מפירוש הפשוט כאשר יבין המעיין בעצמו. וגם בכל מקום אשר ראיתי אגב אורחא צירופים נפלאים בראשי תיבות וסופי תיבות, לא מצאתי את לבבי לכותבם בביאור, ולא הצבתי רק ציונים בנקודות ועגולים על האותיות:

כלל השני:

הוא אשר בפלס ומשקל חכמתו ורוח קדשו, מנה וספר כל דיבור ודיבור, הן בפה והן בכתב, מה לקצר ומה להאריך מה לחסר ומה לייתר, וכמובן מזה בסוף המאמר שאלו את ר' יוסי בן קסמא בסי' נ"ז ליקוטי מוהר"ן ח"א, שגם במסירת כתב ידו להמעתיק מחק כמה פעמים באמצע איזה תיבות, ולא חש [ולא שם אל לבו העדר התבונה בהם שנמשך בסיבת החוסר והקיצור], ולא הביט על הכרחם להענין, אשר זולתם אין מבינים בפירוש דבריו:

כלל השלישי:

במקום שכולל הרבה דברים וענינים, ובוחר בענין אחד ותופס אותו למשל ולדוגמא ללמוד מאתו על כל הענינים הנמצאים בזה הכלל, [אף על פי שכוונתו על זה וכיוצא בזה, ואין שייך כלל לשאול ולהתפלא על מה שתפס דבר זה דווקא לדוגמא, נראה ונגלה בכל זאת] כמה פעמים שנמצא לו כוונה מיוחדת-אף על פי שלא פירשה בפירוש-בבוחרו ותופסו זה הענין, ולא ענין אחר. [וכאשר נבאר לקמן בביאור המאמר שבסי' ד' ליקו"א. ועוד בכמה מאמרים]:

כלל הרביעי:

הוא בדבר הכלים הנזכרים בחיי מוהר"ן [סיפורים חדשים אות ה'], אשר בהם בעצמם [נמצאים] כלי המלאכה שנפעלים על ידם. כי עיקר כל השגה מהשגותיו, תתפעל ותהיה בהתיקונים-להמשכת ותועלת השגות התורה-שנמצאים בה בעצמה, כעין המבואר לקמן סי' וא"ו וסימן ס' ליקוטי-א', וסי' ז' ליקוטי תנינא, ועוד בכמה מאמרים. וכעין המבואר ונודע באזהרות הכתוב וקשרתם לאות על ידיך וגו', שאף על פי שכוונת הכתוב הוא על כלליות התורה [וגם נראה מלשונו כאינו מזהיר רק על דברי התורה אשר זולתו לקשרם לאות וכו'], ובכל זאת הודיעונו חז"ל באמיתת כוונת הכתוב-וענינו-על עצמו, [ואדרבא, זולת עצמו וענינו אין צריך כלל לקשרם על היד וכו'], שאם יחסר בכתיבת התפילין אפילו אות אחת מהכתוב הזה: וקשרתם וגו', אין עוד בקשירתם שום תועלת, עד שגם כשמקשרים אותם עוברים על אזהרת הכתוב. וכן באזהרת הכתוב:

וכתבתם וגו׳, ובאזהרת הכתוב: ולמדתם וגו׳ בשכבך ובקומך, אשר [לדעת כמה פוסקים] גם הדברים האלה עצמם בכלל החיוב ואזהרת הכתוב, שאם אין אומרים אותם בזמן שכיבה וקימה עוברים על המצוה הזאת. וחכמי הקבלה מפליגים ברוממות כל אות ואות שבפרשיות האלה, אשר הן הן האורות והמוחין המוכרחין לכל איש ואיש. וממילא מבואר, שגם דברי האזהרה שעל זה, בכלל האורות והתיקונים האלה, וכן לענין קריאת שמע הנ״ל. [כלל הרביעי: שכל מאמר והשגה מהשגותיו הקדושים, נמשכת ועומדת יותר בהתיקונים הנזכרים בה, כעין המבואר לקמן בסי׳ ו׳ ליקוטי-א׳, ובסימן ס׳ ליקוטי-א׳, ובסימן ז׳ ליקוטי תנינא, ועוד בכמה מאמרים. וכעין המבואר ונודע בפקודת הכתוב: וקשרתם לאות וגו׳. שגם אם סובב הכתוב על כלליות התורה, וגם נראה מפשיטות לשון הכתוב כאינו מצוה רק על דברי התורה אשר זולתו, לקשרם לאות וכו׳, ובכל זאת הודיעונו חז״ל ט) באמיתת כוונת הכתוב, על עצמו ועל פרשייתו לבד. כי גם מעצם הפקודה הזאת אם יחסר אות אחת, אין בהקשירה שום ממש כלל. וחכמי הקבלה יא) מפליגים ברוממות כל אות ואות מאלה הפרשיות, הנקראים בשם כתרא דמלכא, והאור והמוח שבכל אות ואות מחויב ומוכרח מאד לכל איש ואיש בכל יום ויום, ומבואר ונראה מדבריהם שגם האותיות מדברי הפקודה הזאת בעצמה וקשרתם וגו׳ נמצאים באלה האורות והמוחין. וכן נמצא הדוגמא הזאת בהכתוב: וכתבתם וגו׳. ועוד נמצא לזה הרבה דוגמאות וראיות כאשר יבין המעיין בעצמו]:

כלל החמישי:

הוא כל מקרא או מאמר חז״ל, שמזכיר קצת מאתו לאיזה ענין, [סובב כוונתו על כל הענין ו]נכנס ונתבאר כל המקרא והמאמר חז״ל בזה הענין:

כלל הששי:

דבר הכתוב זה לעומת זה עשה האלקים, כפי ביאורו בספרי אמת, שכל הנמצא מצד הקדושה והטוב, נמצא כנגד זה מצד הטומאה והרע, [כקוף

בפני אדם]. ונלמד כמה פעמים צד הטוב מהיפוכו שבצד הרע:

כלל השביעי:

בכל המדות והבחינות שמזכיר מהם בכל ענין, כלולה כל מדה ובחינה בפרטיות, מכל המדות והבחינות שבזה הענין. [כעין המובא בספרי אמת בדבר הספירות]:

כלל השמיני:

כל המדריגות העולות מאין תכלית עד אין סוף, נחשבים כולם לאורות וכלים, כי כל מדריגה נחשבת לכלי אשר תקבל בעצמה את האור והשפע שנשפע בכל עת מהמדריגה שלמעלה מאתה, אבל כנגד המדריגה העומדת מלמטה יותר גם מאתה, נחשבת גם היא לעצם האור וקדושת המדריגה העליונה שנתקבל בה. [כלל השמיני: כי כל מדרגה שלמטה יותר, נחשבת לכלי כנגד המדריגה שלמעלה מאתה, והיא כנגדה תחשב לאור המתקבל בתוך הכלי]:

כלל התשיעי:

בדבר השגותיו והודעותיו ברוממות הצדיק ותורתו, סובב כוונתו על יחידי הדורות [כרבי שמעון בר יוחאי והאריז״ל, ובעיקר לא יהיה כוונתו ברובם ככולם, זולת על משה משיח בעצמו, שאנו מחכים אליו]:

כלל העשירי:

הוא, [ש]ברוב המאמרים הגדולים שבספרו הקדוש, נראה דרכו, לבל ידבר תחלה בחיבור וכלליות השגתו עם הכתוב או המאמר חז״ל יחדיו, עד שמציע ומפרט תחלה עצם ההשגה. [זולת בלשון סתם, יש שמקדים תחלה את הכתוב או המאמר חז״ל הכולל לכל דברי ההשגה שמבאר אחר כך]. וכל פעם שנראה כמשנה ומחליף את הדרך והסדר הזה, נמצא לזה ביאור מדבריו:

כלל האחד עשר:

שברובם ככולם מהמקראות ומאמרי חז״ל שדורש אותם בפירוש הפנימי והנסתר שבהם, נראה ברוב ועומק הפלאת מסלתו הקדושה, שסובב לחברם ולייחדם גם עם פירוש הפשוט שבהם-להבין משל ומליצה-ויש שלא נראה חיבורם ואחדותם עם פירוש הפשוט, מקוצר דעת המשיג ועומק המושג. וגם מאשר תתחלק ותשתנה המסלה הזאת ממאמר למאמר, ומענין לענין, כנודע ומבואר לכל אשר יסלול בה:

כלל השנים עשר:

האמונה הפשוטה ברוממות דעת הבורא יתברך לאין סוף ועומקה לאין תכלית, עד כי נמצאים הרבה דברים הנראים לדעתנו האנושה כשני הפכים בנושא אחד, ולהעדר גבול חכמתו ודעתו יתברך לבלתי הפכים יחשבו. ואם בכל זאת, נמצא לפעמים גם להיפך בהרבה דברים-הנחשבים לחיוב דעתו יתברך כשני הפכים, [כפי המבואר מדברי חכמינו אשר רוח ה׳ דיבר בם], ומדעתינו האנושה, נעלם לגמרי ונסתר סיבת זה החיוב. [קצת יותר באריכות מהדבר הזה, עיין בספר כוכבי אור חלק ב׳, אמת ואמונה, אות וא״ו. ואין זה רק בסיבת הרוחניות המצורף לאלה הדברים, עד שגם הם בעצמם, נעלמים ונסתרים מדעתנו, וכעין המובא לקמן בכלל החמשה עשר עיין שם]:

כלל השלשה עשר:

הוא אשר חברתי בחיבור בפני עצמו. ונקרא בשם: אמונה בידיעה הרוחניית. ועדיין לא נדפס [ועין בענין זה לקמן בביאורים על תורה ס״ו חדר כ׳]:

כלל ארבעה עשר:

בדבר הטבע וכלליות הבריאה שבשם אלקים וענין השכינה, עם היות שהבורא בעצמו יתברך הבדיל בין קודש לקודש, ומכל שכן בין קודש לחול, להיותה נחשבת כזולתו, אבל מחשבת האדם המבדילה ומפרידה בפירוד ממש, הוא כמחשבה לאמצעי ועבודה זרה חס ושלום. כי החכם ומבין מדעתו בידיעה דלא נדע ונתפס כלל, התחשבותה כזולתו ואמצעי כביכול נכנס ויוצא בשלומה ויחודה להבורא בעצמו יתברך. אשר באמת האמיתי, אין עוד מלבדו וזולתו כח וממש בהטבע ושר העולם מט״ט שבשכינה הנ״ל, עד אשר יזכה ויתעלה לרוח הקודש [כעין נבואה בדורות הקודמים] משני הכרובים שבקודש הקדשים, ולא יראה ולא יחזה בזה לתמונה ממש חס ושלום, ודו״ק כי קצרתי ודלגתי בענינים דקים ורוחניים כאלה. [כלל הארבעה עשר: בשם השכינה, אשר מבואר מדברי המקובלים טו), שהיא המשכת אלקותו יתברך לכלליות הבריאה, ולהיותה נחשבת בזה כביכול כעין זולתו. ובאמת לא נחשבת לזולתו חס ושלום. כי מחשבת האדם המבדילה ומפרידה בפירוד ממש, הוא כמחשבה לאמצעי ועבודה זרה חס ושלום. ולא כן בלב החכמים ומבינים מדעתם [בידיעה דלא נדע ונתפס בדעת העבים והמגושמים כמונו], כי להם תהיה התחשבותה כזולתו ואמצעי כביכול בתכלית אחדותו בעצמו יתברך. אשר באמת האמיתי אין עוד מלבדו וזולתו]:

כלל החמשה עשר:

מה שנודע בחכמות העמוקות, אשר להסברתם מוכרח לחלק ולהפריד את החכמה וההמצאה לחלקים ואברים, ואחד באחד יוגשו וישולבו בחיוב והכרח זה לזה. ולפעמים גם בחלק אחד כשנחסר ונאבד, אין ביכולת להביט ולראות את המטרה והמכוון אשר בה. ומרגלא בפומא דאינשי, שאין להראות להסכל והכסיל את המלאכה והעבודה הנחלקה ובלתי נשלמה, כי בתכלית ההיפך ימלא את פיו בשחוק ולצון מהעובד ומשתדל בה. ואולם, תורת משה שבחכמת האין סוף בעצמו יתברך, אשר אין סוף ותכלית להסיבובים והצמצומים [הנחשבים כעין אברים וחלקים הנ״ל], המוכרחים להסברתה והבאתה בלב המוגבלים והגופנים. נחשבים ועומדים כנגדה, גם החכמים והמשכילים שבהם, כעין הסכל והכסיל הנ״ל, אשר בתכלית ההיפך נשפלה ובלתי נחשבה כלל בעיניהם. ובאמונה לבד, יש ביכולת לבוא ולכנוס בסיבוביה ובצמצומיה. וגם כפי האמונה בדברי הרופאים ועצותיהם, להשמר ולרפא את המוח והדעת מיום ליום ומשנה לשנה, כן זוכים לעשות ולקיים את דבריהם, עד שיזריח גם אליהם אור הדעת הבלתי נודע להם בתחלה. ואם גם על זה מרגלא בפומא דאינשי, שבסיבת הכוזבים ושקרנים אין מאמינים גם לאיש האמת. אבל בסיבת השני הפכים בנושא אחד שנחשב לדעתו יתברך הבאת דעתו האין סוף בלב המוגבל [בהעדר התרופה ועצותיו הנ״ל], אין שום יכולת ואפשרות ותרופה כלל בענין אחר:

כלל הששה עשר:

[נזכר גם כן בהקדמת ליקוטי-א׳ הנ״ל], שלפעמים מביא ב׳ או ג׳ ראיות לדבר אחד, ולהבלתי מעיין ומעמיק בדבריו, נראים ונדמים כראיה אחת, והוא ברוב הקשר שהם קשורים ואחודים זה בזה:

כלל השבעה עשר:

[שאין דרכו הקדושה להרכיב באמצעות קשרי דבריו הקדושים שבכל תורה, ענין מיוחד בפני עצמו, בלתי כוונה המיוחדת לזה. וכן] כשגומר להודיע עצם ההשגה של כל תורה, ומביא אחר כך איזה כתוב או מאמר חז״ל שמבאר בו זאת ההשגה, אין דרכו להרכיב בזה הכתוב או מאמר

חז״ל ענין אחר [שלא דיבר בו מקודם ו]שלא נזכר תחלה בעצם ההשגה. ואם נראה לפעמים לעיני המעיין, ששינה מדרכו ומסילתו הזאת. [ידע נאמנה, כי] נמצא לזה ביאור מדבריו הקדושים. [ובחתירתו וביגיעתו, ימצא ויראה, מעט או הרבה, אשר נרמז גם זאת בדבר ההשגה שדיבר וגילה, ואז יבין כוונתו הנפלאה שהביאתו לזה]:

כלל השמונה עשר:

שבהדברים הנודעים ומבוארים בדברי חז״ל או בספרי הקבלה, שנמצא כמה פעמים, שאינו מזכיר בהם זולת בראשי פרקים וסומך את עצמו על המעיין שיודע מהם, או שידרוש אחריהם:

גם זאת להודיע, כי הרבה דברים נמצאים בביאורי, אשר לא הייתי כותבם מרוב פשיטותם, אבל כתבתי אותם מהכרח צירופיהם ושילוביהם להסימנים שאחריהם [או לפניהם]. ואם גם ברוב תלאותיי ומצוקותיי בגוף ובנפש, הפסקתי ונתעכבתי כמה וכמה פעמים באמצע הכתיבה והלימוד, ובהמשך הזמן נשמט מדעתי העיקר [העומד בצירוף ושילוב הטפל אשר הקדמתי אליו], לא רציתי להעביר עבור זה גם את הטפל, כי לפרקים חזרתי ונזכרתי על ידו גם העיקר. ואפילו במקום שלא נזכרתי [מרוב הנתיבות הנחלקות ממסלת זה הלימוד], יהיו לציון וסימן, לי ולזולתי, אולי נכוון ונבוא בו לנתיב העיקר בעתים אחרים:

מה שכתבתי כמה פעמים: כמוב״פ, [המוב״פ], הוא ר״ת: כמובא [המובא] בפנים. או:

כמובן [המובן] בפנים. מה שכתבתי להזכרת המעיין: כנ״ל, הוא ראשי תיבות: כנזכר לעיל, או: כנרמז לעיל:

ולקיים כל האומר דבר בשם אומרו וכו׳, אודיע בכלל, שגם בעצם הביאורים המובאים לקמן בפנים, הוצאתי כמה דברים מספרי מורנ״ת ז״ל. כי גם אם ברובם ככולם מדבריו הקדושים, סובב בהם פירוש הדרש, [אשר דרש בסמיכת ידי רבינו ז״ל ופקודתו בעצמו, כמבואר במקום אחר]. אבל כמה פעמים הרכיב בהם גם פירוש הפשוט. וכן גם מהספר ׳פרפראות לחכמה׳, וספר ׳באבי הנחל׳, הוצאתי קצת דברים:

עוד אודיע להקורא, כי באהבת הקיצור כתבתי כמה פעמים בדרך כלל את העולה מצירופי דבריו הקדושים, ובציוני [האותיות ו]הסימנים

שנמצאים בהם אלה הדברים, וסמכתי על הקורא שיעיין ויבין מעצמו, כי מהצירוף לבד, אותיות בולטות לכוונת המטרה המוכרחת להענין:

על אודות ההסברה הנ״ל בכלל החמשה עשר, יש להאריך קצת, והוא:

כי יכולת ההסברה ללמד ולהביא בלב כל אשר זולתו, את התבונה העמוקה-נוראה ועצומה לאין ערך. כי כפי עומק המושג וקוצר המשיג כן מוכרח כנגדו לסבב בהקדמות וסיבובים, להמשיל במשלים, ולחלק מערכת התבונה לחלקים ואברים, ולבלי להוציאם שלא כסדר, וגם להפסיק וליתן רווח בין כל ענין לענין. ומרוב שינוי הדעות [כשינויי תמונותיהם] קשה וכבד באין ערך, לכוון ולברר בעצתו מה שמוכרח בכל זה כפי האדם והזמן, גם כאשר ידובר פנים אל פנים שנמצא יכולת להמסביר להבין בכל עיכוב ומניעה שנמצא למוח השומע להבין ולקבל את דבריו. ואולם, חכמת האומות, רב ועצום התרופה והתועלת לדעת השומע, מרוב תבערת הלב לתאות הכבוד, [או העושר שנמצא על ידה]. כי הלב והמוח שבכל איש ואיש, מקושרים ומשולבים זה לזה. אבל בתכלית ההיפך לחכמות התורה, הבלתי מסכמת לתאוות הנ״ל, נכפל ונתוסף למניעת המוח הנ״ל, גם מניעת הלב, להדיח ולהרחיק מאתה, כמאמר הכתוב: לקנות חכמה ולב אין. ועל כל פנים בחכמת הנגלה והמוגבלה, שבה אין דור יתום, ונמצא גם עתה מאחינו בני ישראל רבים ועצומים המופלגים וחריפים בחכמתה. אבל לא כן בחכמה הנסתרה והפנימית שבה, אשר מצידה ומסיבתה ארוכה מארץ מדה ורחבה לאין ערך וגבול כלל, נחל נובע ושוטף ממקור החכמה, נקודה העליונה לנקודה התחתונה, פלא יועץ בעצותיו ותיקונותיו העמוקות, להשקות ולמלאות כל הארץ בחכמה ודעה את ה׳, ותורתו כמים לים מכסים. ועד אשר יאיר ויופיע, נהי כעוטיה, ונחשב כעדים זוממים. ואלפי אלפים קל וחומר לעוללים ומלוכלכים כמונו, גם אם זכינו להבדל ולהתרחק מהטועים והתועים [בחושך ואפילה, לבל יראו ויביטו מרחוק באור צדיקים אשר כאור נוגה הולך ואור], אבל להסבירם ולהאירם על פני תבל אין לנו לא תבונה ולא עצות. וכל אשר הרביתי לחקור ולדרוש, באיזה סדר, ובאיזה אופן, להציעם ולהוציאם לזולתי, לא עלתה בידי מאומה. ובתכלית ההיפוך נתוסף ונתרבה אצלי מחמת זה, כמה דילוגים ומחוקים ושינויים ללא סדרים, [וגם לפעמים באתי מחמת זה בארוכה וכפל דברים] עד כי לא רבים יחכמו לבוא על ידם למכוון אשר סבבתי עליו. אבל בכל זה אמרתי, ויהי מה, ארוצה ואביא גם מנחת דלי דלותי, כי גם שערה דשערה מהברקת האור שמגיע מאתה לאחד מני אלף גם כן כדאי וכדאי. נאום ה׳מ׳ב׳א׳ר׳, והמבוער מבינת אדם. שפל ונבזה, ולא בלשון ענוה. הכ״ד אברהם בן ותלמיד לאבי ומורי רבי נחמן ז״ל.

הקדמה שניה

הנה אמרתי להאריך קצת בדברי רוממות תורתו הקדושה. כי האמנם הנסתרות לה׳ אלקינו, ולית מחשבה תפיסה כלל בעומק כוונתו הקדושה והנוראה בכל דיבור ודיבור. [עיין בספר חיי מוהר״ן בסיפור מעלת תורתו באות כ׳, שנראה שם מדבריו הקדושים:

שכמו שספר מעשיותיו הן תורות, כן תורותיו הם מעשיות. כי לפעמים הלביש השגותיו הנוראות בסיפורי מעשיות, כדי לעורר מהשינה, ומשאר טעמיו הנוראים. ולפעמים הלביש את השגותיו בהתגלות התורות, כדי שיהיה לנו איזה תפיסה בהם. ועיין בליקוטי הלכות אור החיים הלכות קריאת שמע של ערבית הלכה ד׳ באות ב׳ ובאות ג׳, עיין שם]. אבל מי יפאר ומי יהדר אחת מני אלף גם מהנגלות לנו ולבנינו שמדבריו הקדושים. גם המעיין היטב מתחלה ועד סוף בעניני המקראות ומאמרי חז״ל המובאים בהם, יראה על פי רוב שהם מתבארים ומתפרשים לאסמכתות דבריו הקדושים בכמה טעמים וענינים שאינם מוזכרים שם כלל, כי אינם מוזכרים רק כמאן דמחוי במחוג, שהקורא יבין בעצמו רמיזותיו הקדושים, אם ישים כל לבו ונפשו אליהם, וכמובן קצת מזה להבקי בספרי ליקוטי הלכות ובספר פרפראות לחכמה שיצא בסמוך. כי כל תיבה ותיבה שיצא מפיו הקדוש של אדמו״ר ז״ל או מפרי עטו הקדוש, כולם היו בפלס ומשקל גדול ונורא כפי הנגלה לו ברוב השגתו העצומה, וכמה פעמים גם אחר שכתב את התורה ונתנה להעתיקה, מחק אז באמצע איזה תיבות ואף על פי שהיו נצרכים מאוד להענין, וזולתם אין מבינים כל כך פירוש דבריו הקדושים, אף על פי כן לא הביט על זה, כמובא אחר התורה, ׳שאלו את רבי יוסי בן קסמא׳ ליקוטי א׳ סימן נ״ז עיין שם. וכן במה שמביא לפעמים איזה דבר בדרך משל, המעיין שם היטב יראה בעיניו שהיה לו כוונה ודיוק גדול במה שתפס רק את הדבר הזה למשל ולדוגמא [כאשר יבואר בכרך הזה ו]כאשר אציג לפניך לדוגמא, מה שמונח עתה בזכרוני. בסימן ד׳ באות ה׳, כתב שם: ועוונותיו של אדם הן על עצמותיו וכו׳, וכל עבירה יש לה איזה צירוף אותיות, וכשעובר איזה עבירה אזי נחקק צירוף רע על עצמותיו, ועל ידי זה מכניס בחינת הדיבור של הלאו הזה שעבר בתוך הטומאה, היינו שמכניס בחינת מלכות שהוא בחינת דבר אחד לדור הוא מכניס אותה בתוך העכו״ם ונותן להם ממשלה, למשל אם עבר על דיבור של הלאו לא יהיה לך אזי מחריב וכו׳ עי״ש. לכאורה נראה שעל פי פשוט אין בזה שום כונה מה שתפס את המשל בזה הלאו, אבל כשתתבונן במה שכתוב שם למעלה: שמה שנקראים עבודה זרה שלהם בשם אלהים כי יונקים מבחינת מלכות הנקרא אלהים וכו׳, ועל ידי וידוי דברים שעל ידי זה מעלה בחינת המלכות בחינת אלהים מביניהם, על ידי זה בעצמו הוא זוכה שגם באלהים יהלל דבר, ולברך על כל הדברים הטוב והמטיב. וגם במה שכתוב שם בסוף: וזה פירוש אנכי ה׳ אלקיך, פירוש הן ה׳ הן אלקיך תבין שכל זאת אנכי היינו כולו הטוב והמטיב אשר הוצאתיך מארץ מצרים

וכו׳, כי על ידי זה עולה מתוכם מלכות דקדושה עיין שם היטב. וגם כאן בהלאו הזה תתבונן ותדקדק היטב כי זולת מה שבהלאו הזה מבואר לא יהיה לך אלהים אחרים, אף גם ידוע ומובא בספרי אמת: שהלאו הזה הוא מקור כל הלאוין שבתורה והוא כולל את כולם, והעשה של אנכי הוא הכולל והמקור מהעשין שבתורה. ובכל זה תראה בעיניך גם על פי פשוט, שבדיוק גדול תפס המשל מהלאו הזה, אשר מהמשל הזה בעצמו, מבואר ביותר, שכשעוברים על איזה לאו, אז מכניסים המלכות בתוך הטומאה ונותן להם ממשלה, כי הלא גם על ידי כל לאו ולאו שהוא עובר הוא עובר על לא יהיה לך אלהים אחרים, שזה בעצמו [עבודת אלילים שלהם ו]בחינת ממשלתם ויניקתם מהמלכות דקדושה כאשר כפל למעלה. וכן להיפך, כשמקיימים איזה מצוות עשה הכלולה בהעשה של אנכי וכו׳, אזי אדרבא מחבר שברי עצמותיו, ומעלה מלכות דקדושה מביניהם, וזוכה לדעת שכל מאורעותיו הם לטובתו, ולברך על כולם הטוב והמטיב. גם בדברי אלה תבין ביותר מה שמובא שם אחר כך באות ז׳ עיין שם, כי על ידי כל הנ״ל ממילא מובן שכשעשו ישראל את העגל ועברו על הלאו הזה בעצמו של לא יהיה לך וגו׳, וגם עשו ההיפך מהעשה של אנכי וגו׳ אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי אז אמרו על העגל אלה וגו׳ אשר העלוך מארץ מצרים, אז בוודאי נשפל ביותר ויותר המלכות ע״י העון, והבעירו על ידי זה ביותר חמת מלכו של עולם להשליט עליהם המלאכי מות. [כי בעת קבלת התורה שאחזו במדריגה כזו, עד ששמעו מפי הגבורה אנכי ולא יהיה לך, אז נאמר על זה: אני אמרתי אלהים אתם. אבל בעשותם את העגל, נאמר על זה:

אכן כאדם תמותון, שהחזיר השליטה והמלכות להמלאך המות, כמו שמובא בדברי חז״ל. וכפי עוצם הקלקול, היה נעשה כליה חס ושלום, כמו שכתוב בתורה. אבל על כל זה, איש׳ חכס׳ יכפרנה׳ גם בעון הזה, כמשה רבינו שהתפלל על זה ואמר: אם תשא חטאתם וגו׳ עיין שם היטב באות ז׳ ויונעם לך לעד]. וכן בסימן ל״ג אות ד׳ מובא שם: וזה בחינת של תרי״ג מצות וכו׳ צמצם את אלהותו באלו המצות-למשל, ששיער בדעתו מצות תפילין וכו׳. גם בזה נראה לכאורה שאין בזה שום דיוק מה שתפס למשל מצות תפילין, כי הנה באמת גם שאר המצות הם צמצומים לאלהותו. וכן בסימן ל״ד אות ד׳ מובא שם: כי רצונו של השם יתברך שהמצוות יהיו כך וכו׳ למשל מצות תפילין. ונראה לכאורה גם בזה שאין בזה שום דיוק כלל. אבל הבט נא וראה אחר כמה דפים בסוף סימן ל״ח, מובא שם השני תורות האלה בין התורות שחשב שם שהן סוד כוונת תפילין, ובזה נראה לעינים, שהיה לו כוונה נוראה ועצומה במה שתפס בהם את המשל ממצות תפילין. וכמו כן בכל המקומות בספרו הקדוש, תדקדק בהם היטב, ותראה פלאי פלאות עד אין שיעור וערך--- נאם: המבאר הנ״ל.

אשרי תמימי דרך-מאמר א'

אות א

להסתכל בהשכל של כל דבר. נראה מבואר כוונתו, על כל חלקי הבריאה המגיעים להאדם, מחלקי הזמן והמקום והנבראים, דומם צומח חי מדבר שבהם:

מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו, כי אם על ידי בחי' נון. בהפלגתו כל כך באור השכל שאי אפשר לזכות אליו כי אם וכו', מבואר כוונתו שהוא השכל והחכמה מהבורא בעצמו ית', שנמצא בכל דבר ודבר מחלקי בריאתו אשר ברא בחכמתו:

לפני שמש ינון שמו. אם לכאורה לא הביא ראיה מזה הכתוב, רק לבאר שהנון הוא המלכות. אבל בצירוף דבריו שכתב תחלה, שהשכל הוא השמש. מביא אגב אורחא ראיה מזה הכתוב, גם לקשר הענין. שמוכרח לקשט את עצמו לפני שמש החכמה, בנון המלכות, מאחר שבזולתה אין ביכולת לזכות כלל לשמש החכמה:

עשו, שבזה את הבכורה. מבואר יותר זה הענין, מדבריו הקודמים, ובכלל הנ"ל בהקדמה שזה לעומת זה:

יצר טוב וכו'. מבאר בזה לעובדא ולמעשה, את כוונתו בדבר המלכות הנ"ל, שיהיה כל אחד מולך ומושל ברוחו ויצרו הרע:

כשזה קם זה נופל. מבואר גם כן בפירוש המלכות הנ"ל, שאין שום אופן שיקומו שניהם במלכותם, מאחר שכל פירוש המלכות מהיצר טוב, הוא שימלוך וימשול על היצר הרע:

ועל ידי זה נתקבלים כל התפילות. בהמבואר מצירופי דבריו הקדושים, שהשכל הוא החיות של כל דבר [והחיות הוא כלליות ההשפעות], ושזה השכל והחכמה, הוא חכמתו ואלהותו בעצמו ית'. ושכל מדת הלבנה והמלכות, הוא עצם החסרון, ואין לה מצד עצמה שום אור וחיות ושפע כלל. והיא העומדת בסוג כלליות האדם. תבין ותתבונן באלה התיקונים, שהם חוזרים חלילה בכל עת. כי כל אשר תתקבל תפלת האדם, תתמלא

ותתקשר יותר הלבנה באור החמה, ולהיות ביתרון החן, הגורם יותר לקבלת התפלה:

תיו, שהוא לשון חקיקה. בדבריו הנ״ל יש לבאר, שכל החקיקה [והחסרון הזה] שגורמים כביכול בהלב שלמעלה, הוא מאתערותא דלתתא של האדם המתפלל והמבקש, שמכיר ויודע ומרגיש את חסרונו, ושופך את שיחו ותפילתו לפני אלהותו וחכמתו יתי׳ שבעצם החיות, ונצטרף ומגיע על ידי זה במציאות החן, הגורם באתערותא דלעילא, שהשם יתברך כביכול חושב את עצמו כנגדו בדבר החסרון [וכענין המובא במ״א, על הכתוב ואנכי לא אראנו], ומשלים ומוסר מדת המלכות להאדם, שיהיה למלך ומושל גם למעלה [מי מושל וכו׳]. וכאשר לא יזכה לזה בשלימות רק בן דוד, מבאר יותר לפי זה בענין הכתוב הנ״ל ינון שמו, שנאמר בבקשה על זרע דוד:

היצר הרע רוצה להטביע וכו׳, החן וכו׳, מלכות דקדושה. יש בזה להתפלא קצת, כי הלא כל החן הוא מצירוף החמה והלבנה יחדיו [החמה בחית, והלבנה בנון כנ״ל]. ובטביעת והשפלת החן, נטבע ונשפל חית החמה כנון הלבנה, זה כזה יחדיו. ולמה לא הזכיר כלל בדבר ההשפלה, גם ענין החמה והשמש. ואם ניישב זאת בתחלת דבריו הקדושים, שהיצר הרע בעצמו הוא מצד המלכות דסטרא אחרא, שכשזה קם, נופל ונשפל חס ושלום המלכות דקדושה כנ״ל בפנים. אבל הלא גם שם יש להתפלא, כי בכלל זה לעומת זה הסובב בדבריו הקדושים, נראה מבואר, שנמצא זה לעומת זה גם חמה דסטרא אחרא, [וכמובן מענין הכתוב וחפרה הלבנה, שמסיים בזה ״וכו׳״, הסובב לסוף הענין ומאמר הכתוב, ובושה החמה]. ולמה לא יפרט זה באר היטב, כמו שמפרט בדבר המלכות שנמצא מלכות דסטרא אחרא. ואם גם בזה יש ליישב, אבל יותר נראה לעניות דעתי שזה מחמת שמצד השמש המשפיע [ומתדמה ליוצרו כביכול להאיר מעצמו], אין שום נפתל ועיקש חס ושלום, וכל אחיזת הרע, הוא בהלבנה הענייה לבד, אשר מצד עצמה גם בקדושה, חסירה היא מהחכמה, והיא העומדת בסוג כלליות האדם כנ״ל מהמובן מכותלי דבריו הקדושים. ובסיבת החסרון מהחכמה והתבונה האמיתית, נאחז ומתגבר החסרון לגמרי ברובם ככולם, אשר אינם חפיצים כלל בחכמה האמיתית כנ״ל. ומחמת זה לבד, הם תועים ונבוכים בחכמות חיצוניות. ובכל זה מבואר לנו, אשר לא קרא בשם לצד הרע, רק בדבר המלכות שהיא הנחלקה לשתים, בטוב וברע, והמחלקה הזאת לבד כשתתגבר חס ושלום תצא ותעלה גם למעלה בדבר החכמה, לחלק ולהפך גם שם חס ושלום, אשר עבור זה מרמז בתיבת, ״וכו׳״, לכנות גם להחכמה חיצונה, בשם חמה [כמובא מזה בספר פרפראות לחכמה עיין שם]:

ועוד בא נבא מכל זה, לבאר וליישב גם את הפליאה הנ״ל, אשר בהשפלת החן לא הזכיר רק מדת המלכות. כי בכל זה [ובסובבו לדבר השמש את הכתוב הדר לו וכו׳], תבין מרחוק, כי בעוצם האור והזיו והיופי וההדר לאין ערך שנמצא בהשמש, אין שייך ואין צריך שם כלל החן. וכל מציאות

החן והכרח החן, הוא בהלבנה שהיא הנון. הכרח החן הוא, אשר מצד עצמה, אין לה שום אור וזיו ויופי כלל. ומציאות החן הוא, בקבלת זה הנון שפע החית היורד מהחמה לשכון ולהתייחד בה שיהיה לחן:

והנה, כאשר אין יכולת לרובם ככולם להביט כלל בהשמש, ואין לנו השגה ותפיסה כלל בזה השכל, לא יהיה גם מחמת זה כל החן וחשיבות, רק להלבנה והמלכות. ומה נפלא לפי זה, חיבור ושלשלת דבריו הקדושים. חן וחשיבות בחי' מלכות [כי גם פירוש המלכות, היא החשיבות, והיא היא בדבר החן]:

שרוצה לעשות את האדם משוגע וכו'. סובב בזה לדבריו הקודמים, שהיצר הרע נקרא בשם זקן וכסיל:

ואלה מוסיף על הראשונים

בהמבואר מדבריו הקדושים הנ"ל, שההכרח להקדים בראשית החכמה את הצמצום, שהיא הכלי המוכרח לקבלת החכמה. מבאר יותר גם ענין הכתוב שהביא לעיל, ראשית חכמה יראת ה':

אות ב

בפירושו להכתוב בכור שורו וכו', בכור הוא השכל. יש לבאר, שהוא עולה בקנה אחד עם פירש"י לפי פשוטו, שהוא המלכות שזכה יהושע. יען אשר אין ביכולת האדם לשור ולהביט בשלהבת השכל, אם לא בשורו והבטתו בכלי [הזכוכית] המלכות, שנתלבש בה השכל:

אות ג

בדברי מורנ״ת ז״ל (בהלכות פקדון) שעל זה, מוסיף לבאר בדבר הצמצום המוכרח להשכל והמוח, שהוא הכפול לשנים. כי מצד אחד מוכרח להעמיד צמצום ומחיצה להמוח, שלא יסור וירד לרוח שטות בתאוות רעות לגמרי חס ושלום. ומצד אחד מוכרח לסייגו ולגדרו במחיצה, שלא יהרס את הגבול לחקור ולהסתכל למעלה ממדריגתו, כנודע:

אות ד

בראייתו שהנון היא המלכות, מפירוש רש״י ינון לשון מלכות. אשר זה הפירוש לא סובב רק בכפולת הנון. מחזק אגב אורחא לכפולת הצמצום [שהוא הנון] שמבאר מורנ״ת בדבריו הקדושים הנ״ל:

אות ה

עוד יש לבאר בכפולת המחיצה הנ״ל לשתים, שהן [הן] השתי אזהרות שמזהיר אדמו״ר ז״ל בזה המאמר. אזהרה אחת, להשמר מרוח שטות בתאוות הרעות, שהם שגעון ממש. ואזהרה השניה, להשמר ממצוות היצר הרע. כי מי לנו גדול בכל המצוות שמצד היצר הרע, כמצות ההריסה בתבערת התלהבות הלב לעבודת השם יתברך בעצמו, ויש בזה אופנים שונים. כי בזאת ההריסה, הורס האדם גם בדעתו יותר מדאי. ולאלה שתי השמירות מוכרח להתגדר ולהעמיד שתי המחיצות הנ״ל להמ׳וח׳ והח׳מ׳ה:

אות ו

והנה, לעובדא ולמעשה, תבין מרחוק בעוצם המצוקה והמועקה שנמצא לכל אדם במוחו ודעתו [שזה עיקר האדם], וכל העצה לבנין אלה

המחיצות, הוא על ידי הבורא בעצמו יתברך, אשר אליו לבד יפנה האדם בכל עת צרה וצוקה. ויש לבאר עוד [בכלל השביעי הנ״ל בהקדמה, שכל בחינה כלול מכל הבחינות], שהן הן שני השמות אהי״ה אשר אהי״ה, אשר יבאר [במאמר רבה בר בר חנה] בהכרח הביטול להיצר הרע, יען אשר בהם כל ישועתינו וגאולתינו משני המצוקות הנ״ל, שהם עיקרי הגליות:

אות ז

בדבר המלכות דקדושה הנ״ל, אשר בתקומתה נופל המלכות והלבנה דסטרא אחרא. מבאר אגב אורחא, גם סוף ענין הכתוב, וחפרה הלבנה וכו׳, כי מלך ה׳ וכו׳:

אות ח

בהקמת התורה להנון, [שהיא המלכות], ובכלל החמישי הנ״ל בהקדמה. אותיות בולטות לביאור מורנ״ת בהלכה הנ״ל, שעל זה היתה קבלת התורה לנון יום:

אות ט

בהפרטתו באריכות על אודות יעקב, שבזכייתו לחן, בירך גם את השבטים בחן, ובנימן לא היה אז ברכו יוסף וכו׳, כי יעקב ויוסף כחדא חשיבי. אם אין להתפלא בזה, אבל כל היכא דאיכא לפרש פרשינן, כי אין זה רק מחמת שגם האב והבן [כרב ותלמיד] מצטרפים זה לזה, כיחוד החמה והלבנה הנ״ל. והב׳ר׳כ׳ה [והב׳כ׳ר׳ה] שהיא החכמה מהאב והרב, תשפיע ותאיר להבן והתלמיד העומד מצד הלבנה והנון והצמצום הנ״ל.

וגם תבין בכל הנ״ל, כי רב ועצום התועלת המגיע גם להאב המשפיע [שהוא הרב] בעצמו, מאחר שבזה העולם מוכרח גם הוא למחיצת הנון, שהוא מצד הבן והתלמיד כנ״ל:

אות י

ולולי דמסתפינא מלהרכיב ולהביא לכל זה גם ביאור הדרש, הייתי מבאר, שבזה המאמר הראשון שבספרו הקדוש, ינון שמו ושם תלמידו העיקרי מורנ״ת ז״ל, כי בהעלאותינו הנ״ל, שגם כל תווית התיו בחקיקה וחסרון כביכול למעלה, נמשכת מהחסרון בפני הלבנה שלמטה [אשר בזה החסרון לבד, כל מציאות החקיקה ותווית התיו שלמעלה]. ושגם אם התלמיד בפני הלבנה והתיו שבו, הוא בן נון מצד עצמו, מוכרח על כל פנים גם הרב, אשר מצד עצמו הוא בפני הח׳מ׳ה והמ׳ח׳, לקבל מאתו נרתק הנ׳ון׳ הנ״ל, שבשני המחיצות מזה ומזה כנ״ל, [ויצאו לנו שמותיהם הקדושים נ׳ח׳מ׳ן׳ נ׳ת׳ן׳]:

אות יא

מכל זה שוב נשוב לביאורינו הנ״ל, בדיבור המתחיל היצר הרע רוצה וכו׳, והכלל העולה משם, כי עצם המוח האמיתי, מאיר מעצמו כפני חמה, בהארת האין סוף יתברך, בלי שום חסרון. אבל מחמת זה בעצמו אין ביכולת האדם המוגבל לזכות בו, אם לא באמצעות הלבנה, אשר מצד עצמה חסירה היא מהחכמה. כי לפי זה יש לבאר כוונתו בדבר הכתוב לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו, שהלב הנמצא בקומת האדם, הוא כפני הלבנה [שהוא המלכות] והחסרון מצד עצמו, כי הלא הוא לבד אשר בחלליו לימין ולשמאל, כל מקום היצר טוב והיצר הרע, העומדים בדבר המלכות כמוב״פ. ואם יצר מחשבת לב האדם רע מנעוריו בתאוות ומדות רעות, יש בכח האדם להתגבר ביצרו הטוב, להכניע את עצמו כנגד אור החכמה והחמה, אשר בהעלם נפלא תאיר ותזריח במ׳ח׳ כל אדם, אשר מצדו משולל הוא מכל התאוות והמדות הרעות. כי אז נחשב הל׳ב׳ לכלי הנ׳ון, כפני ל׳ב׳נ׳ה, אשר תקבל בעצמה אור הח׳מ׳ה שבמ׳וח׳, ובזה לבד נקרא בשם חכם האמיתי. ולא כן הכסיל הנ״ל, כי הוא בהתגלות

לבבו בתאוה וחפץ הכבוד, משעבד ומכניע את המוח [והאמת] שבו, אל הלב. שגם הוא לא יחייב וישפוט בו, רק כפי שיתענג בכבודו. וכאשר יתגאה לקנות החכמה ולב אין, נלכד ונתעה בחכמתו וערמתו מיום אל יום. וכמה פעמים גורם לעצמו גם בזה העולם מה שגורם, וזה וזה לא עלתה בידו:

אות יב

וגם בכל אלה תבין מרחוק, שברוב כובד הדבר, נמצא בזה אלפים ורבבות מדריגות וחילוקים, בין כל אדם לחבירו. וכהכרח הכנעת הלב אל המוח בפרטיות, כן בכלליות מוכרחים הקטנים והשפלים אשר לא זכו וזיככו את לבבם בתכלית השלימות, שיכניעו את עצמם על כל פנים כנגד המזוכך בתכלית הזיכוך, עד שנחשב לפני החמה בכלליות, ועיין לקמן באות ט"ז:

אות יג

בהעלאתו הנ"ל אשר ביארנו מדבריו הקדושים, שהנון המוב"פ היא הנון המצורף להלב שבלבנה, והחית המוב"פ היא באחדות שם החמה. וכפי הנודע שהמוח שבכל אדם, נכפל הוא בשני מדריגות חכמה ובינה. נראה מבואר, שהמם שבחמה הוא המדריגה השניה מהחית [שהוא האב בחכמה, כמבואר בפנים מדבריו הקדושים], כי בן מם לבינה, [אשר בלשון המקובלים נקראה בשם אם, כנודע]. ובביאור מורנ"ת הנ"ל על אודות ימי הנון בקבלת התורה שזכה משה רבינו עליו השלום, תבין ותתבונן בצירופו לזה ימי המם, עד אשר קרן עור פניו כפני החמה, כי באמצעות המם האירה בו גם החית, שהוא אור האב כנ"ל, מעוצם אחדותם, [ועיין למטה בציון ח' שבהגהות]:

אות יד

והנה, בביאור מורנ״ת שבדבר הנון לקבלת התורה כנ״ל. כפי הנודע שהיא הנון בשערי בינה המובאים בדברי חז״ל, נראה לכאורה כעין סתירה להודעת רבינו ז״ל, שהנון היא הצמצום וחסרון החכמה כנ״ל. אבל זה מבואר כפי הנודע שהאור נקרא על שם הכלי, יען אשר כל הרגשותינו ותפיסתינו בהאור, לא תהיה רק בהתלבשותו בהכלי. כי לפי זה יבואר לנו, שכמו כן נקראה הבינה על שם הנון, שהיא הצמצום והכלי:

אות טו

בכל הנ״ל תבין מרחוק, שהאור מצד עצמו אין בו שינוי והתחלקות כלל. וכל התחלקותו לנון שערים, הוא בהורדתו לתוך הכלי והצמצום:

אות טז

בדבר הכלי והצמצום הנ״ל, אשר מצד עצמו לחסרון האור יחשב, נראה מבואר, שזה ענין האמונה [המוכרחת להקדימה בראשית החכמה], אשר בה כל מלכות וממשלת השם יתברך שהאדם ממליך וממשיל בעצמו ורוחו כנזכר. ובעסק התורה לשמה, זוכה כל אחד לפי ערכו, ליתן בה כח להתגדל ולהתייחד באור החמה והחכמה, והשגה אמיתית באלקותו יתברך. כי גם הקטנים בערכם, שאינם זוכים לזה בחייהם כיחידי הדורות, זוכים לזה על כל פנים אחר מותם, בעולם העליון, כל אחד ואחד כפי אמונתו שהקדים בזה העולם:

אות יז

עוד מבואר מדברי מורנ״ת בפירוש דברי רבינו ז״ל הנ״ל, שגם התלבשות שכלו וחכמתו יתברך בכל חלקי הבריאה, הוא כעין התלבשות החכמה במדת המלכות הנ״ל. כי מדת המלכות, הוא בכלליות החיצוניות שבכל דבר. והחכמה, היא הפנימיות שבכל דבר. אשר מחמת זה מסוגל המלכות דקדושה לקדש את החיצוניות שבכל דבר, באופן שימצא האדם את הפנימיות והחכמה שבה:

אות יח

והנה, כאשר נוסיף ונשים את לבבינו בדבר אזהרתו הנ״ל להביט על כל חלקי הבריאה שנמצא בהם שכל, עוד נבין ונתבונן מאלינו, כי כל אשר מדריגת הבריאה במעלה יתירה, נמצא לו בלי ספק גם מעלת השכל ביתרון יותר. ומי לנו גדול בכל חלקי הבריאה כמו האדם, אשר בשבילו בעצמו היתה כל הבריאה, ושהוא בשכלו יביט וימצא כל חלקי השכל, שבכל חלקי הבריאה. מבואר לנו יותר העלתינו הנ״ל [באות י״ג] כדברי המקובלים, שהאב ואם, נמצאים בחכמה ובינה. ואגב אורחא נראה מבואר, שמעין זה נשתלשל ונמצא גם בכל חלקי הבריאה, אשר האדם באמונתו בהוויותו יתברך, וקבלת עול מלכותו כנ״ל, יברר גם אותם להשלמת דעתו, [והנהנה מהעולם הזה בלא ב׳א״י״י א׳מ״י״ה׳, [ברוך אתה ד׳, אלוקינו מלך העולם], נחשב בזה כגוזל א׳ב׳יו וא׳מ׳ו, שהם י״ה כנודע]:

אות יט

כפי כל הנ״ל, תראה נפלאות בדבר יעקב, שהוא השמש כמוב״פ, זכה להעמיד ולהאיר את הירח, מכוון במספר י״ב בנים, כמספר י״ב החדשים שבה. וכאשר לפעמים מצורף ונתוסף גם החודש הי״ג, הוסיף כמו כן בתולדות יוסף המוב״פ, למספר י״ג:

אות כ

בהכרח חסרון הלב להיות לכלי לפני המוח והחמה כנ״ל. נראה מבואר, שגם זה כל הכרח יצר הרע שבלב האדם, כי בו לבד כל עיקר החסרון שהוא הרע. וכל תיקון יצר הטוב, הוא לעמוד בנסיון הרע והחסרון שבחלל השמאלי, עד שיהפך אותו בעצמו, למרכבה וכלי לקדושת המוח:

אות כא

כפי הנראה בחסרון הלבנה, שבהשלמתה להיות כאור החמה, נהפך החסרון לריבוי וכפל לשני המאורות. יש להבין דבר מתוך דבר, שכל שהחסרון גבר יותר, נהפך יותר לריבוי. ולפי זה תראה נפלאות באות תיו הנ״ל, שהיא לבד אשר יצאה מכלל האותיות להתפרש בלשון חסרון, והיא לבד תעלה במספר הריבוי יותר מכל האותיות:

אות כב

עוד לולא דמסתפינא מלהפליג בדרך הדרש, הייתי מוסיף ומבאר דברים נפלאים לפי כל הנ״ל. כי גם א׳ האחדות שבחמה הנ״ל, מוכרח כביכול שיהיה כא׳ח׳ לד׳לות המלכות כמוב״פ, יען אשר בה לבד כל השגת הא׳ח׳ד׳ העליון יתברך:

אות כג

וגם אם האב יהיה בא׳ האחדות הנ״ל, אבל כאשר נמצא במוחו וכוחו מדריגת הבן בכפולתו הנ״ל, מצורף אליו הב׳ית, להיות נקרא בשם א׳ב׳:

אות כד

וזה הב'ן' אשר עצם מציאותו בכפולת האור לב'ית, עוד נכפל ונתרבה למספר נ'ון, ועומד בשם ב'ן'. ולא כן מדריגת הבת. כי הוא בגידולו יעלה במדריגת האב הנ"ל שלמעלה מכולם. והיא בגידולה לא תהיה רק במדריגה השניה אם הנ"ל. יען אשר גם בהולדתה להיות לב'ית, תתחסר בתכלית החסרון שהיא התי'ו הנ"ל. ובכל זאת, נהפך החסרון לתיקון הריבוי, כנ"ל באות כ"א:

אות כה

עוד מרחוק נראה לפי עניות דעתי, כפי הנודע שעיקר ההשפעה והברכה היורדת מהאבות לבנים, הוא אחר הסתלקות האבות [כמבואר מכמה מקומות]. כי בזה תבין ותתבונן בהפלאת ב'נ'י'מ'ן' המוב"פ, אשר בו נשלם מספר י"ב הנ"ל, ותיקון הנ'ון' בכפולתה [שזכה יעקב בהעמדת בניו כנ"ל]. ויהי בצאת נפשה של האם, שהיא בדבר המ'ם כנ"ל, אביו קרא לו ב'נ'י'מ'ן'. כי גם לפי הנ"ל נראה מבואר, שאור האם מוכרח להבנים באופן אחד, יותר מאור האב. כי הוא בעוצם רוממותו, לא יזכו בו כראוי עד השלמת התיקון. ואור האם לבד, נקרא בשם אם הבנים כנודע, יען אשר על ידה לבד נשפע להבנים מאור האב כנ"ל:

אות כו

והעיקר להבין ולהתבונן מכל זה לעובדא ולמעשה, ברוממות כל ברכה, ותפלה, ולימוד, שיש ביכולת כל אחד לצבור ולקבץ בימי חיי הבלו, אשר בזה לבד יתענג ויתעדן בהשגת חכמתו ואלהותו יתברך, אחר פטירתו ואחר התחיה, בהקדם תיקון המלכות מהמלך בן דוד בעצמו. כי אין שום עצה להנצל משטף מימי המבול, בשגעון התאוות והמבוכות ומצוות

היצרין הרעים, אשר כתרונו והדריכונו באלה הימים, אם לא בעצת התורה אשר תתקבל על ידה התפלה כנ״ל:

אות כז

בביאור מורנ״ת הנ״ל בדבר הנון, שהוא בענין קבלת התורה. יש לבאר לפי זה ביחוד אור הלבנה כאור ההחמה שבחן המוב״פ, כי גם הנון במדת החית [שלמעלה מהז׳ פעמים ז׳]:

אות כח

לפי הנ״ל, תבין ותשכיל ברוממות יוסף המוב״פ. כי הוא אשר יהוסף את הנון למספר אותיות אחיו, וימלא שנת הלבנה בשבט הי״ג, אשר לחודש הי״ג. אשר בו לבד, נשלמה ונתייחדה להחמה:

אות כט

והנה, הריבוי והכפל הראשון והעיקר בהולדת הבנים, שבתיקון הלבנה הנ״ל, הוא הב׳כ׳ר׳ [בפי שנים] שבהם, [בכפל היחידות, והעשיריות, והמאות, שבמספר האותיות], להתב׳ר׳ד׳ ולהתרבות מאז והלאה. ובהתמלאות והתחשבות הלבנה כחמה הנ״ל, מה נעים ונפלא פירושו בדבר הבכורה, שהוא השכל והחמה, ואחדות פירושו לפי זה, מהכתוב בכור שהוא השכל, עם פירוש רש״י שהוא המלכות, וכנ״ל באות ב׳. והבאתו לכל זה מאמר הזוהר הקדוש, יעקב ויוסף כחדא חשיבי:

אות ל

עוד לולא דמסתפינא מלהפליג בדרך הדרש הייתי מבאר, כפי הנודע , שהחכמה הוא להחכים ולהבין האמת שבכל דבר. ובא׳לף ואחדות הנ״ל, כאשר תאיר באמצעות המ׳ם הנ״ל, להת׳יו הנ״ל, תהיינה יחדיו לא׳מ׳ת׳. ותבין מרחוק כח האלף שבאחדות, להפוך ממ׳ת׳ לחית וחיות האמת שבחכמה הנ״ל. ושנמצא בזה משקל נפלא, אשר גם יחידי הדורות נתקשו בזה, ולא השיגו עדיין בשלימות למלאות את המפקד וחסרון הלבנה והתיו, עד שלא זה בלבד אשר לא יהיה נפקד איש במות ונגף חס ושלום, עוד תתמלא ותהיה בריבוי המפקד והמספר למעלה מכל האותיות:

אות לא

בעומק הרמז הנ״ל יבואר לך בפירוש הדרש המוב״פ, שבכתוב והתוית תיו הנ״ל. שהוא סמוך לפירוש הפשוט שמובא שם ברש״י, כי בתחלה נתווה תיו לחיים ממדת הרחמים שלמעלה, ואחר כך נהפך זאת בתכלית ההיפך לכל אחד מאשר נתווה עליו, להיות מהם לבד כל התחלת המות:

אות לב

גם תבין מרחוק בכח הצדקה והשקלים הנ״ל, אשר בכחה להציל ממות, ולהפוך חסרון התיו, להשפעה ונתינה בכפל כפלים [נ׳ת׳ן׳ תתן], ועיין לעיל באות י׳:

אמור אל הכהנים-מאמר ב׳

אות א

ז׳ שמות. והם המילואים של השני שמות, אהיה הויה. שם הויה הוא בד׳ המילואים, ע״ב, ס״ג, מ״ה, ב״ן. ושם אהיה הוא בג׳ המילואים, קס״א, קנ״א, קמ״ג:

ועל ידי מה זוכה למשפט, על ידי צדקה. מבאר בזה ענין הכתוב יכלכל וכו׳ שהביא לעיל, שהוא מצורף להשבח, טוב איש חונן. וכן יבאר סיום הכתוב משפטיך וכו׳ הנ״ל בפנים, וצדקתך וכו׳:

ציון במשפט תפדה. מבאר בדבריו הקדושים גם סיום הכתוב, ושביה בצדקה:

מאירין זה לזה. מפרש בזה תיבת מספרים, שהוא לשון ספיר ואור:

בתולות אחריה ריעותיה מובאות לך. מבאר בזה אגב אורחא לסוף ענין הכתוב, חגור חרבך על ירך גבור הנ״ל בפנים, בשבח הצדיק שסובב עליו זה המזמור:

אורך הגלות, ואנחנו צועקים אליו, ואינם נושעים וכו׳, יבשתא הוא. מדברי מורנ״ת בחושן משפט הלכות נחלות שסובבת על זה המאמר, נראה מבואר, שרבינו ז״ל סובב בזה לקריאת התפלה בשם חוטם, והבאתו על זה את הכתוב ותהלתי אחטם לך, שפירושו על המתנתו ואריכת אפו יתברך. כי באתערותא דלתתא איתער לעילא, אשר על זה מוכרחים נפשות ישראל בכל ימי הגלות, הרבה המתנה ואריכות אפים בתפלותיהם, ועל ידי זה נתעורר באתערותא דלעילא אריכת האף והחוטם שלמעלה כביכול, עד שגם בכל ימי עורף הדין לא יכריתינו לגמרי חס ושלום:

ואלה מוסיף על הראשונים

בדבר אריכת אפים והחוטם הנ״ל, יש לבאר מכותלי דבריו הקדושים, שגם הוא העיקר בסוד הפנים שלמעלה, ששופע עלינו גם בעת ההסתרה. אשר מזה בעצמו, נתוסף והולך בכל עת, בנין שכינתו בתוכינו, שישוב אלינו את פניו כמוב״פ. ומבאר לפי זה סמיכות הענין שבזה הכתוב, למעני אעשה וכו׳ שמבאר בפנים א):

אות ב

עוד מבואר מדברי מורנ״ת ז״ל בהלכות נחלות הנ״ל, בענין ההטייה לימין ולשמאל המוב״פ, שהם נמצאים גם בסוג השני טעותים המבוארים בדבריו הקדושים לפירוש המאמר מרבה בר בר חנה. טעות אחד מפורש בדבריו הקדושים, על אודות אריכות הגלות, שמחמת זה יש מעמינו בני ישראל שטועים בלבם שכל התפילות הם לריק חס ושלום. וטעות השני מרמז בדבריו הקדושים, על אודות הכתוב למעני למעני וכו׳ [שנסמך לענין ותהלתי אחטם לך] הנ״ל, שבחסדו לבד יגאל אותנו. כי לפי זה נמצאים הטועים ואומרים שאין צריך כלל להרבות בתפלה על זה, כי גם בלא זה יגאל אותנו בחסדו ורחמיו למענו לבד, ובאמת אינו כן, כי בכל זאת מוכרחים אנחנו להרבות בתפלה ותורה, וכאשר נדבר מזה לקמן:

אות ג

עוד הוצאתי מדברי מורנ״ת בהלכות נחלות הנ״ל, לבאר בענין ביטול המחשבות זרות שבתפלה. שמה שסובב עבור זה גם כן בתיקון המשפט, הוא מחמת שגם המחשבות זרות נמשכות מההטיות הנ״ל, ושזה מה שקורא אותם בשם ענין דמכסיין [והוא מלשון הזוהר הקדוש על אודות הקליפות מעשו וישמעאל, שהם תרי ענין דמכסיין] ומעכבין את התפלה הנ״ל. כי קליפת עשו, הוא המדחה את האדם בזרות מחשבותיו, להטותו לגמרי לשמאל, כי הוא הכופר ואומר שכל התפלות הם לריק חס ושלום. וקליפת ישמעאל, הוא המדחה את האדם בזרות מחשבותיו, להטותו לימין החסד יותר מדאי, שיהיה נדמה להאדם כי כבר שמע ה׳ אל עניינו, וארי קבל ה׳ ית צלותינו ב), שגם מחמת זה נדחה האדם מהתפלה בכל עת. ולפי זה מבאר יותר בהכרח משפט יעקב עמודא דאמצעותא. כי

מאברהם ימין החסד, יוצא ונאחז ישמעאל, המטה יותר מדאי לימין החסד. ומיצחק שמאל הדין, יוצא ונאחז קליפת עשיו, המדחה לשמאל כנ״ל. ולא כן יעקב, שהוא עמודא דאמצעותא, ולא נאחז ויוצא מאתו עשו וישמעאל הנ״ל:

אות ד

גם מבואר שם מדברי מורנ״ת הנ״ל, שמחמת שהעננים עומדים בתכלית ההיפך מהתפלה, תסובב על זה בעצמו חרב התפלה להלחם כנגדם. ושמחמת זה מוכרח שיהיה לחרב התפלה שני פיות, שבחו של מקום, ושאלת צרכיו. כי שבחו של מקום, הוא תכלית ההיפך מקליפת עשו, הכופר ואומר שכל התפלות הם לריק, כי כנגד זה אנו מספרים בשבחו של מקום, שגם היום הוא שומע תפלותינו, ובונה בזה קומת השכינה והמשכן, עד שבהשלמת הקומה, ישוב אלינו בסוד הפנים, שהוא מדת הרחמים והחסד כמוב״פ, ולמענו למענו יעשה כנ״ל מהמוב״פ ג). ובכל זאת, אנו מוכרחים להשמר גם מקליפת ישמעאל, שהוא המדחה ואומר לסמוך לגמרי על חסדו ושבחיו יתברך, ושגם מחמת זה אין צריך להתפלל ולשאול כלל את צרכינו. וכנגד זה מוכרח להתגבר בפי השני מהחרב, בשאלת צרכיו כמוב״פ:

אות ה

כפי כל הנ״ל, נראה ומבואר, שהעיקר הוא שיקלע האדם בחרב תפלתו, לקליפת עשו [איש שעיר], ולהתקדם כנגד זה, בשבחיו ותהלותיו יתברך. ותדקדק ותמצא בהמקראות שסובב בהם לענין התפלה, שבכולם נקראה התפלה, בשם תהלה ושבח. תהלתי אחטם. באלוקים הללנו. שימו כבוד תהלתו. את ה׳ האמרת [לשון שבח]:

אות ו

בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, שהענן העיקרי המעכב את הדיבור והטף התפלה, מלהיות שגור בפה ומקובל, הוא קליפת עשו ד) [שבמדת הדין שלמעלה, נולד ועמד בתחלה הוא לבד במעלת הבכורה, זה לעומת זה]. מבאר יותר בענין הכתוב ואני וכו׳, אשר לקחתי וכו׳, בחרבי ובקשתי, ושבזה קורא ומכנה לעשו, בשם אמור. ונראה מבואר, שהוא זה לעומת זה, תכלית ההיפך משבחו של מקום, את ה׳ האמרת, שמבאר בזה הכתוב אמור וכו׳:

אות ז

בהמבואר מדבריו הקדושים, שאף על פי שעיקר התיקון הוא בהחזרתו יתברך אלינו בפניו במדת הרחמים, שהוא שם הויה כנודע. אבל לזה בעצמו אנו מוכרחים על כל פנים אתערותא דלתתא, להכין עצמינו [באפיה ובישול] בתורה ותפלה, שהוא ההכנה להשבתו אלינו בשם הויה כנ״ל. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שמחמת זה מצורף גם השם אהיה להשם הויה במילואי הז׳ שמות הנ״ל, כי השם אהיה, הוא ההכנה לעצם ההויה ה) כנודע. ומחמת שהעיקר הזוכה לזה, הוא הצדיק ושומר הברית, כיוסף הצדיק בעצמו, עד שנכלל על ידי זה, בשני השמות הנ״ל, אשר בהם ד׳ המילואים וג׳ המילואים כנ״ל, תבין מרחוק בביאורו למאמר רבה בר בר חנה, שקורא את הצדיק, בשם ד׳ג׳. וכן תבין מרחוק בהפלאות הכתוב הנ״ל, א׳ת י׳ ה׳אמרת ה׳יום [באתערותא דלתתא הנ״ל], ו׳ה׳ ה׳אמירך ה׳יום [באתערותא דלעילא כנ״ל]:

אקרוקתא-מאמר ג׳

אות א

והשתי צפרים חיות טהורות, הם בנין המלכות דקדושה. בצירוף מה שכתב תחלה על אודות הצפרים שבקליפה, כד אתפליג ליליא וכו׳, כצפרים האחוזות בפח וכו׳. ובכלל הנ״ל בההקדמה, שזה לעומת זה. יש לבאר, שכנגד זה יהיו הצפרים דקדושה הנ״ל, בסוד הלילה דקדושה, ושבכל זה מבאר יותר בהתיקון המוכרח להם תורה שבעל פה שהוא לילה, וגם לילה ממש:

והוי דן את כל אדם לכף זכות. בצירוף זה המשנה, מבאר בכפלים לתיקון היכולת לשמוע נגינה מכל אדם שכתב לעיל [וסובב בדבריו אפילו על אותם שאינם הגונים כמוב״פ], מאחר שגם אותם דן ומטה לכף זכות:

גדול מעל שמים חסדך. אם זה נאמר בדברי חז״ל על הלומד לשמה. נראה מבואר, שזה מחמת שמגין החוט של חסד, שלא יגיע ולא יבוא בתוך האדם המחשבה שלא לשמה:

מן הכרובים, שהם בחינת שתי צפרים הנ״ל. בהפלאת ראייתו הנ״ל בפנים, מהנרגן ובעל לשון הרע [מפריד אלף] שטהרתו תלויה בתיקון שתי הצפרים. נראה מבואר, שבהיפך חס ושלום, בהשבתם זה מזה בשעת הקלקול, נחשבים כנפרדים זה מזה [וכמובן במקום אחר שאינם יכולים כלל למצוא זה לזה], והתיקון הוא על ידי השית עזקאין שבקנה הצואר, בקול הניגון דקדושה כמוב״פ [ועיין לקמן]:

ולהעמיק יותר בהנ״ל, הנני להציג לפני המעיין עוד קצת דברים, באות אחר אות:

כי לכאורה יש להתפלא קצת, כפי שבכמה וכמה מאמרים מודיע רבינו ז״ל סגולת התורה והתיקונים העולים מאתה, ומאלינו נדע שכל סגולה ותיקון היוצא מאתה, נחלש ונתמעט חס ושלום כשמכוין האדם בלימודו שלא לשמה, בשביל שיתקרי רבי. ולמה יצאה מהכלל זאת הסגולה שבזה המאמר לבד, אשר יזהיר בו שלא לכוין בלימוד התורה שיתקרי רבי. ולמה גם בזה המאמר לא הסתפק את עצמו, במה שמאלינו נבין ונדע כל זה כנ״ל. אבל בהפלאת דבריו הקדושים בביאור המשנה עשה לך רב, שגם ענין הרב והרבי בעצמו הוא סוד המלכות, שאין להתעטר בו רק הראוי לזה. תבין מרחוק, שעל אשר בזה המאמר כל שיטתו הוא על אודות בנין המלכות דקדושה, שמחמת זה כל ההכרח של תורה שבעל פה, שהוא בחינת לילה כנ״ל מהמוב״פ, פרט והודיע לנו, שמוכרח להתרחק בו מהמחשבה שלא לשמה בשביל שיתקרי רבי:

אות ב

בסוף דבריו הקדושים על אודות אשר זכה דוד למלכות ולרעות ביעקב, שזה מחמת שהיה יכול לתקן גם הנגינה שהוא מאחורי הקדושה [מאחר עלות]. יש להתפלא לכאורה, כי הלא מבואר תחלה מדבריו הקדושים, שהשתי צפרים חיות טהורות, הם בנין המלכות דקדושה, ושבהם ידע לנגן בנגינה דקדושה. וגם ממילא מובן, שהיא בוודאי טהורה ומזוככת לגמרי, ולא ראתה כלל מעולם שום טומאה כלל. ועתה, למה יהיה צריך לבנין המלכות, גם תיקון הנגינה שהיא מאחורי דקדושה. ואולם, בהמבואר מדבריו הקדושים, שגם המלכות דקדושה הוא בסוד הלילה והחושך, אשר יסובב עליו קינת הנביא, במחשכים הושיבני וכו' כמוב"פ. יש לבאר דבר מתוך דבר, שמחמת זה תרד ותבא בין הרחוקים והרשעים, עד שמהם לבד עיקר נועם הניגון המושך הלב בקול י"ל'ל'ה' שהוא היוצא בל'י"ל'ה' מהצפרים הנשתלשלים מהצפרים דקדושה, ברחוקם זה מזה. ואולם, בכח הזוכה לקנה הצואר דקדושה, ויודע נגן בכל קולות הנגינה שבעולם, מהפך את הקול לתיקון המשכתם זה לזה, באלה הקולות בעצמם, כמובן מכל זה גם במקום אחר:

אות ג

בכל הנ"ל מדבריו הקדושים יש לבאר בביאורו על אודות העורב [צפור טמא] מלשון ערבית, שגם זה מחמת שמהפך הקלקול בעצמו, לתיקון והגנה מהבלעת הנחש:

אות ד

לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל, שהיתה כוונת אדמו"ר ז"ל, שיהיה עיקר הלימוד, בבירור הלכה מתורה שבעל פה, ובלימוד הנסתר והפנימיות. כי גם הפלאת האיסור מלכתוב

תורה שבעל פה, הוא בסיבת התחשבותה לנסתר ופנימיות לתורה שבכתב, שניתן בנגלה לעיני כל:

אנכי ד' אלקיך-מאמר ד'

אות א

ביום ההוא וכו', וזאת הבחינה אי אפשר להשיג אלא כשיעלה את המלכות. מבאר לפי זה, בהקדם הכתוב הנ"ל, והיה ה' למלך על כל הארץ:

עכשיו המלכות והממשלה לעכו"ם. נראה כונתו מהנ"ל, וממה שכתב זאת בלשון הודעה. שהמלכות דקדושה בעצמה, ירדה ביניהם:

בשביל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת מלכות, הנקרא אלקים, כמו שכתוב ואלקים מלכי וכו', מלך כל הארץ אלקים. לכאורה לא בא באלה הכתובים רק להודיע טעם הדבר שנקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים. אבל במסלתו הקדושה, יבא אגב אורחא לבאר גם דבריו הקודמים. שבהעלאת המלכות, זוכין להדעת מעין עולם הבא, כולו הטוב והמטיב. כי הלא באלה הכתובים יוודע לנו, שהעלאת המלכות [מירידתה להגלות], נחשב כביכול, להעלאת השם אלקים [מדת הדין]. וגם מאילינו נדע ונבין, שבהיפך חס ושלום, כל ירידתו, הוא התחלקותו כביכול, משם ה' שבמדת הרחמים. ולא כן בהעלאתו, שאז חוזר לשם ה', ונתאחד בו, להיות גם כן בברכת הטוב והמטיב:

דבר וכו' ויעלו את הדברים וכו', בחינת אלקים, אל ה'. מבאר בזה יותר, הכתוב שהביא לעיל על אודות הדעת הנ"ל, שכל מאורעותיו וכו', בה' אהלל דבר, באלקים אהלל דבר:

הדעת, הוא אחדות של חסד וגבורה. זה מובא כמה פעמים בספרי המקובלים. ולדבריהם, נחשב בכל זאת הדעת, גם למדה בפני עצמה:

היינו שלא יחלוק בין חסד לדין. לולא דמיסתפינא מלהפליג בדרך דרש, הייתי מבאר לפי זה בסיבוב שם הדעת על החסד והאהבה [בהכתוב המוב"פ רק אתכם ידעתי], וכן להיפך על הדין והמשפט, וכן על האחדות [והחיבור]הנ"ל, כמובא מזה במקום אחר:

י'ה'ו'ד'ה',בחינת מלכות, נתתקן על ידי וודוי. אשר י'ה'ו'ד'ה' האדם בווידוי ותודה על עוונותיו, וזוכה בזה לדעת שלעתיד, אשר י'ה'ו'ד'ה' בהודאה ותודה, ברכת הטוב והמטיב על כל דבר. וכל זה ממדת המלכות שזכה בה, אשר גם בירידתה [שהיא בסיבת חסרון ד'לו"ת מדה הזאת, כאשר נבאר לקמן מהמובן בפנים] תתמלא ותשוב בכל זאת, לשם הוי"ה, כנ"ל מהמוב"פ:

שורש המלכות הוא אש וכו', התורה נקראת אש, שמשם המלכות. אין זה סותר להמבואר לעיל מדבריו הקדושים בסימן ג', ולקמן בסימן ט', שהדיבורים של התורה הם בעצם המלכות. כי בזה נתכוון על הדעת [והפנימיות] של התורה, והוא דעת התלמיד חכם האמיתי, בחינת משה, הנחשב לנגדנו כאין ואין סוף [כמבואר גם זה מדבריו הקדושים לקמן בסימן ט'], והוא כל השורש [של] (מ)דברי התורה שבנגלה:

שומר כל עצמותיו. וסוף הכתוב, אחת מהנה לא נשברה. וגם נסמך לזה הכתוב הנ"ל, תמותת רשע רעה, שהיא ההיפך, בשבירת העצמות חס ושלום:

אבוקה של אור, זה תלמיד חכם וכו'. מבוארים הדברים בכפלים, כפי דבריו הקודמים, שהתלמיד חכם הוא התורה, שורש המלכות הוא אש:

וזה בכל פעם וכו'. ממה שכתב תחלה בלשון נוכח, אתה נכלל באין סוף, ומסיים בהחזרת המלכות לאין סוף. נראה מבואר, שהמלכות הוא כלליות הנפשות, וכשהאדם מחזיר ומעלה אותו לאין סוף, מחזיר ומעלה כמו כן את נפשו בעצמו לכוללה באין סוף:

המלכות, שהוא בחינת אותיות הדיבורים. סובב בזה למה שכתב לעיל, שכל הדיבורים של התורה עומדים בדבר המלכות:

כל הדברים והיישות שבעולם, הם מהאותיות, היינו ממלכות. לפי זה יש לבאר, שכל שינוי רצונותיו יתברך בתמונת האותיות הנ"ל, היה כפי שינויי רצונותיו יתברך בבריאת וקיום חלקי היישות [והעיקר יישות בני אדם] שנבראים בהם, ומתקיימים בהם, ובפרטי כל ההתנהגות שמתנהגים על ידם בדין וברחמים:

גדולתו של הקדוש ברוך הוא, היינו מלכותו, היינו רצונות, שם אתה מוצא ענותנותו, היינו רצון אין סוף. נראה ומבואר, שזה כל תיקון המלכות דקדושה. שאף על פי שהוא בסוג הגדלות והגאוה, בטלה ומיוחדת היא בענוה ואין סוף, בלי שום פירוד כלל. ובתכלית ההיפך

מציאות המלכות שבתוך הטומאה והסטרא אחרא, רחוקה ופרודה היא מהענוה ואין סוף, להיות לגדלות וגאוה ממש, עד שנחשבת לאלהים אחרים ורצונות אחרות לגמרי מרצון אין סוף:

התפשטות הגשמיות. הוא לשון השולחן ערוך לענין החסידים הראשונים, שהיה להם בעת התפלה התפשטות הגשמיות, מעוצם הדביקות:

לבטל את הישות שלו. מבאר בזה יותר, זיכוך יסודות הגוף שכתב תחלה. כי כל זה, הוא מהכרח זיכוך המלכות ותיקונה, באופן שתתעלה על ידי זה, לאין סוף ודעתו ורצונו הפשוט שכולו טוב ושמחה לעולמי עד. ושעל זה מוכרח לזכך תכלית הגשמיות שביסוד הדומם, שמשם העצלות והעצבות [שהוא תכלית ההיפך מהשמחה הנ״ל בכל המאורעות העוברים על האדם]. וכן יסוד הצומח, שבתאוות ותוקף הרצונות הרעות של הגוף, הרחוקות ועומדות בתכלית ההיפוך מרצונו הפשוט יתברך. ושכמו כן מוכרח לזכך הישות שביסודות הגוף, לענין הדיבורים והגאוה העומדים במדת המלכות, הן לרע הן לטוב, כמבואר מצירופי דבריו הקדושים:

פעור על שם שפוער פיו. והוא תכלית ירידת המלכות הנ״ל, באלהים אחרים, ודיבורים רעים:

וכל זה היה במותו, אבל גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות. מסמיך לפי זה גם פשיטות מאמר חז״ל הנ״ל, זה תלמיד חכם ויום המיתה. היינו שהתלמיד חכם מצרף לעצמו יום המיתה, להמית את גופו, ולהתפשט מגשמיותו ויישותו גם בחייו:

התפלה וכו׳, אור אין סוף וכו׳, לפי מנין התיבות. נראה מכותלי וצירופי דבריו הקדושים לענין התפלה והתורה, שהם העומדים בשני המדריגות, אין סוף ומלכות, אשר עליהם יסובב בכל זה המאמר. גם יש לבאר, שמחמת שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, יהיה גם דיבורי התפלה, בדברי המלכות שכתב לעיל. ואור אין סוף המאיר בה, נפתח להאדם בהתלבשותו בכלי המלכות, שהם התיבות והדיבורים שבה:

שינוי התמונות. הוא שינוי התמונות ורצונותיו, שהזכיר בדבר האותיות לבריאת חלקי היישות שבמלכות [הנ״ל בדיבור המתחיל כל הדברים וכו׳], וכולל כל השינויים באלה שני השינויים לדין ולרחמים:

הדביקות של אדם באין סוף וכו׳, לדעת, שידע שכולו טוב. בזה כופל כוונתו בעומק דבריו שבסימן א׳, שזה הדעת הוא מעין עולם הבא. כי כל אשר יבא מהעלאת המלכות בזה הדעת, יתענג ויתעדן גם עתה, בעונג וטוב מעין עולם הבא:

משה הוא בחינת אין. מעוצם כלליותו באין סוף גם בחייו, לבטל יישותו, ולהיות לאין כנ״ל:

בנחיריו זה בחינת תפלתן של ישראל וכו׳, בתפלתו ועבודתו וכו׳, לעבוד עבודתו תמה. מכל העבודות והמצוות, תפס לדוגמא את התפלה. ויש בזה לבאר, כפי הנ״ל בדיבור המתחיל התפלה וכו׳. שהיא הנבחרה יותר מכולם, בסגולתה להדביקות והביטול לאין סוף, בהתפשטות הגשמיות:

בדרך לא ידעו, זה בחינת שהצדיק הורה לו דרך ישר. להיות נכלל באין סוף, שבו לא ידע:

ותלת מאה זה בחינת מ׳ש׳ה׳, שהוא בחינת מ׳ה׳. בש׳ין [תלת מאה] הנ״ל:

כשהצדיק וכו׳, מדבק את עצמו לעינא חד דרחמי, היינו לאין וכו׳, הרצון הפשוט. בזה ובהעלאתו מדבריו הקדושים [הנ״ל בדיבור המתחיל שינוי התמונות], שכל ריבוי השינויים שבמלכות, אינם נחשבים בדרך כלל רק לשנים, דין ורחמים. מבאר יותר בהבאתו תחלה את הכתוב והיו עיניך [שני עינים] רואות את מוריך. כי מאחר שהמורה והרב בחינת משה, נחשב לנגדינו לעינא חד ורצון אין סוף, מוכרח על כל פנים התלמיד שבמדת המלכות והתחלקות העינים שבו, לראות ולהביט ולהכלל בעינא חד, שהוא מורו ורבו כנ״ל:

גרבי דמשחא. בזה סובב לדבריו הקודמים על אודות רצון האין סוף, שיתגלה מלכותו וכו׳, ברא וכו׳. כי לולא בריאת היישות, לא היתה שום מציאות כלל לפעולת הכלים [גרבי], המוכרחים לקבלת השמן משחת הדעת, אשר זה לבד הוא הטוב והעונג האמיתי והנצחי. ואשר גם מחמת זה לבד נקרא האין סוף יתברך, בשם טוב ומטיב [לזולתו], וכל השלמת התיקון שיהיה ביום ההוא לברכו על זה עדי עד, יהיה בתחיית הגופים המזוככים, והתחברותם לנשמתם כנודע א):

אין סוף האחדות וכו׳, תלת מאה. בפירוש הפשוט מהתלת מאה גרבי [המתאחד בפירושו שבדרך דרש, כנ״ל בהכללים] ובביאורי הנזכר לקמן. נראה מבואר, כי כל אלה הכלים, נשתנים זה מזה בשינוי תמונות האותיות שבמלכות הנ״ל בפנים. ובשינוייהם נתחלק כביכול, אלף האחדות, הגדול ועצום לאין סוף, שגם מחמת זה אין ביכולת להשיגו. ולא כן בבואו לריבוי הכלים למאות:

קא מנסרי מגרמיה מטללתא וכו׳, נעשו כסא להקדושה. בהשתוות המשל להנמשל נראה מבואר, שכמו שלא היה ביכולת לבנות השתין מחוזי מגרמי הדג, אם לא בחקיקתם ונסירתם תחלה למטללתא, כן גם היוצאים מכלל ישראל על ידי מעשיהם הרעים, אין ביכולת לעשות מהם כסא לקדושה, אם לא בחקיקת עצמותם, אשר בזה כלול כל מיני יסורים ומיתה, כמבואר מהבאתו על זה את הכתוב, עוונותיכם הטו אלה, תמותת רשע רעה. כי כהכרח היישות והגוף [הנ״ל בדיבור המתחיל גרבי וכו׳], כן הכרח הזיכוך אשר לו. ואם אין האדם מזכך בעצמו ישות גופו,

כנ״ל בדיבור המתחיל לבטל וכו׳, יש שמרחם עליו השם יתברך, לזככו על כל פנים בחקיקת עצמותיו ביסורים ומיתה כנ״ל. ויש שמזככם בנסירת עצמותם ועונשים הקשים שלעתיד, עד שנהפכים לכסא והדום תחת רגלי הצדיקים. וירגישו וידעו מעט, גם על ידי זה, מעין עונג הדעת שלעתיד [כן מבואר מדברי אדומו״ר ז״ל, ששמעתי בזה בעל פה]:

שנים עשר שבטים וכו׳, מלכות. מבאר בזה מותר הכתוב, ויהי בישורון מלך הנ״ל, וסוף הכתוב, בהתאסף וכו׳ יחד שבטי ישראל. גם הכתוב הנ״ל, ששים גיבורים וכו׳, ומבואר מפירוש רש״י, שהמשיל בזה את הששים רבוא נפשות שנמצאים בשבטי ישראל. וכפי הנ״ל מדבריו הקדושים, בפרשת הדרכים אשר לכל אחד כפי שורש נשמתו, והוא שורש נפשו ונשמתו באותיות דברי התורה, הנחשבים גם כן במספר ששים ריבוא כנודע, יש לבאר בשינויי רצונותיו יתברך בדרכי הנפשות, שהם העומדים כפי שנויי רצונותיו יתברך בתמונות האותיות והדיבורים בעצמם. ומהם שנויי רצונותיו יתברך בכל המאורעות אשר בכל חלקי היישות, אשר כל אלה השינויים מוכרחים להתחלקות האור, היורד מהאין סוף יתברך, באופן שיהיה ביכולת להתענג בטובו כנ״ל [ושגם מזה בעצמו כל המאורעות לטובה]. וגם על ידי זה מבאר יותר בכפלי פירוש הכתוב, והולכתי עוורים וכו׳, אשר ביארתי לעיל בדיבור המתחיל בדרך לא ידעו, זה בחינת שהצדיק מורה לו וכו׳. כי גם בזה בעצמו שהצדיק מורה ומשפיע לאדם מדעתו הכוללת [שידע כל אחד את דרכו בפרטיות], משפיע ומאיר בו אגב אורחא, גם מחמת זה, חלק דעתו לקבל מאור אין סוף, אשר לא ידע:

תבין שכל זה אנכי. והוא הארת האין סוף והדעת שנזכר בכתוב הנ״ל, אתה הראית לדעת כי ה׳ וכו׳, אשר הקדים משה רבינו עליו השלום להכתוב אנכי וכו׳ בפרשת ואתחנן:

אנכי ה׳ אלוקיך אשר הוצאתיך. גם מזה מבואר, שהמלכות הוא כלליות הנפשות [כהנ״ל בדיבור המתחיל וזה בכל פעם וכו׳], וביציאת והעלאת המלכות מארץ מיצר הגלות, יצאו ויעלו גם הם מהגלות. ושכמו כן גם בפרטיות, כפי שמעלה כל אחד חלקי המלכות, יגיע התיקון לחלקי נפשו אשר בהם, ויצאו ויעלו גם הם כמו כן. וגם לפי זה מבואר יותר, נסירת עצמות האדם ושבירתם בצירופים אחרים, שנתהווה בהורדת המלכות ותהפכותה לאחרים כנ״ל.

ולבאר יותר בכל זה, שוב נשוב לדבריו הקודמים שבסימן ה׳. אשר בתחלה הודיע בכלליות עוונות האדם, שכשעובר איזה עבירה, מכניס בחינת הדיבור של הלאו הזה שעבר, בתוך הטומאה וכו׳. למשל, אם עבר על דיבור הלאו, לא יהיה לך וכו׳, ובכלל הנ״ל בהקדמה, שבכל מקום שתפס איזה דבר למשל ולדוגמא, אף על פי שאין שייך לשאול ולהתפלא על אשר בחר בזה הדבר לתפסו ולצייר בו את הדוגמא והמשל. כי הלא אם יבחר בדבר אחר לתפסו למשל, נשאל גם כן, ואין לדבר סוף. אבל

בכל זאת נראה מרחוק בכמה מקומות, הפלאת חכמתו גם בכל משל ודוגמא שתפס. כמו בזה הענין, אשר בחר מכל הלאווין שבתורה, לתפוס למשל את הלאו לא יהיה לך, וכשתשוב לדבריו הקודמים בסימן ב׳, שבשביל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת וכו׳, אלקים מלכי. ועוד תצרף לזה את המבואר מדבריו הקדושים שבסימן ה׳ הנ״ל, כי כל דיבור ודיבור מאזהרות התורה, עומד ונמצא בדבר המלכות שבשם אלקים. עד שכל מי שעובר על הדיבור, הוא מוריד בזה לתוך הטומאה את המלכות ושם אלקים כביכול. ותבין מרחוק, שגם בכל דיבור ודיבור שעוברים עליו, עוברים ממילא על הלאו לא יהיה לך אלהים אחרים, [ומכל שכן וקל וחומר, להעובר על הלאו הזה בעצמו], כי הוא הכולל לכל הלאוין. והנה, כפי המבואר אחר כך בסוף סימן ו׳, שכמו שבכל לאו ולאו שעוברים עליו, מורידים את המלכות, וצירוף הדיבור עובר בעצמותיו מעבר אל עבר. כן להיפך [מכלל לאו אתה שומע הן] כל העושה ומקיים דיבורי התורה, מרפא ומחבר שברי עצמותיו, ומוציא ומעלה חלקי נפשו [שבחלקי המלכות] מארץ הטומאה. מה מתוק ונפלא לפי זה פירושו למצות עשה אנכי וכו׳, המצורף לזה הלאו [והוא הראש והכולל, לכל מצות עשה שבתורה, כנודע] שהוא המסוגל להעלאת והוצאת המלכות והנפש מארץ הטומאה. וגם אם נשים את לבינו לשני עמודי הדעת, חסד וגבורה, המוכרחים לתיקון המלכות, שיהיו לכל אדם באתערותא דלתתא. אשר מדת החסד והרחמים, הוא לרחם ולהשפיע במקום שצריך להשפיע. ולהיפך מדת הגבורה והדין, הוא לחדול ולמנוע את השפע והיניקה, ממקום שאין צריך להשפיע. ותבין ותראה, כי הן הן שני הדברות הנ״ל. כי אזהרת לא יהיה, הוא שלא ליתן יניקה והשפעת המלכות לעובדי אלילים. ובתכלית ההיפך, במצות האמונה בדעת אנכי, נחשב האדם למשפיע את המלכות אל הקדושה [כי אין מלך בלא עם]. גם לפי הנ״ל, כמה נפלאים ונכונים דבריו הקדושים בטענת משה על אודות ענוותנותו לכפר, ואם אין וכו׳, כאשר עברו בעגל, על הלאו הנ״ל, לא יהיה לך:

ארץ מצרים. בכלל זה לעומת זה הנ״ל בהקדמה, יש לבאר, שבזה סובב להנ״ל בסוף סימן ז׳, שהארץ הוא בדין ומלכות דקדושה. ומאלינו נתבונן, שאין זה נאמר, רק על הארץ הקדושה. אבל זה לעומת זה בגליותינו בארצות הטמאות, הנקראים בשם מצרים, נהפך המלכות בירידתה לאלקים אחרים כנ״ל, אשר על זה התפאר השם יתברך, אנכי ה׳ אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים:

והירח מכונה בשם עבד, כמו שכתוב הנה ישכיל. מצירופי דבריו הקדושים נראה לפרש, שבזה השם עבד [תכלית ההיפך ממלכות], נקרא בו בארץ מצרים ובית עבדים הנ״ל [טרם ישכיל בתיקון השכל והדעת הנ״ל], ולא כן כאשר ישכיל עבדי [ירום, ונשא, וגבה, בשלשה העליות והתיקונים המוב״פ], כי אז תהיה בעצם מציאותה, להקרא בשם מלכות שבכלליות שבטי ישראל שנים עשר הנ״ל, אשר בפירוש רבה בר בר חנה הנ״ל נקראים על שם חדשיה, תריסר ירחי:

הד׳ יסודות, הם מתחת גלגל הירח. כי הוא עליהם, כנודע:

ולהעמיק יותר בכל הנ״ל, שוב נשוב לחלק את דבריו, [ואת אשר הוצאתי מצירופי וכותלי דבריו הקדושים] לחלקים שונים, ובאות אחר אות:

בהמבואר מצירופי דבריו הקדושים, בקלקול הע׳ו׳ן׳ שהוא המפריד גדולת וגיאות המלכות מהע׳נ׳ו׳ והענוה המוב״פ [עיין לעיל בדיבור המתחיל גדולתו של הקב״ה וכו׳], מבאר יותר לפי זה, בהכרח העניו [שפל וסבלן] בחינת משה, לכפרת ותיקון העון. ואגב אורחא יש לבאר עוד, שגם מחמת זה, מוכרח האדם בדבר התיקון, שישפיל ויבזה את עצמו בווידוי דבריו, אשמתי וכו׳:

אות ב

בשינויי המלכות לדין ולרחמים, הנ״ל בדיבור המתחיל שינוי התמונות. נראה מבואר, שגם במדת המלכות נמצא שם ה׳. אבל מדת הדין בשם אלקים אשר יהיה בה לעיקר, גורם גם לשם ה׳ ומדת הרחמים שבה, שלא יהיה רק ברחמים פשוטים. עד שבירידתה חס ושלום הנ״ל, יורד גם הוא. כי כנגד הרחמים רבים בשם ה׳, שלים יתיר [הנראה והנמצא בהדעת בקבלתו את הרשימו מאין סוף], גם הוא לא נחשב רק לשם אלקים ומדת הדין. גם לפי זה מבואר יותר הבאתו את הכתוב, בה׳ אהלל באלקים אהלל, אשר בזה ובזה דבר המלכות:

אות ג

כפי הנ״ל בדיבור המתחיל גרבי וכו׳, שכל התהוות הכלים הוא בבריאת היישות [עולם המעשה] שבמדת המלכות. יש לבאר, שהמלכות בשני שינוייה הנ״ל, [הכוללים לכל השינויים שבעולם], כל אשר תבא ותרד יותר משינוי לשינוי, תבא ותרד כמו כן, ביישות וחיצוניות וגשמיות יותר. ולכל שינוי, מעלה והכרח שאין בחבירו. כי באופן אחד, נמצא יותר חשיבות והכרח, לשינויה החיצוני והמגושם יותר, מהכרח התהוות מלכי הכלים ב) כנ״ל. ובאופן אחד, נמצא יותר הכרח וחשיבות, להשינוי היותר

פנימי ורוחני, מהכרח טהרתה ועלייתה:

אות ד

ולפי הנ״ל נראה לבאר, שגם בדבר המדות הנ״ל, נחשב מדת הדין והגבורה [אשר בשם אלקים] לחיצוניות כביכול, כנגד שם ה׳ במדת הרחמים, שהוא היותר פנימי, ונקרא שם העצם, כנודע. והעולה על שניהם, הוא [שם ה׳ השני] מדת הדעת, שעל ידו לבד, עולים ונכללים באין סוף יתברך, ששם לא ידע, ולמעלה מכל דעת וחכמה. ושם נהפך לגמרי מדת הדין, לאיכות מדת הרחמים, ונתאחד בו. ולפי זה יש לבאר עוד, שמחמת זה גם הדעת שמקבל משם, מוכרח שיהיה באחדות הרחמים והדין והוא אתערותא דלתתא שבו, לקבל את הרשימו מעצם האחדות שבאין סוף בעצמו, ובמשכן הרשימו שבתוכה, תקרא גם הוא על שמו, אין ושלים יתיר הנ״ל:

אות ה

לפי כל הנ״ל, תבין מרחוק דבריו הקדושים בסוף סימן ז׳, אשר הוציא מכל חלקי היישות לקרא בשם המלכות, את הארץ, [שהוא תכלית הגשמיות, המוכרח יותר להתהוות הכלים כנ״ל]. וגם הסמיך לזה הודעתו בתחלת סימן ח׳, על אודות ההתקרבות להצדיק, אשר התחיל בזה לדבר, ביסוד הדומם והצומח מאתו. ועל אשר בכל זאת נמצא באופן אחד, יותר הכרח וחשיבות להשינוי היותר דק ורוחני, הוציא כמו כן, מכל חלקי היישות לקרא בשם המלכות, את הדיבור. וגם לפי כל זה, מה נפלא ונעים סדרי דבריו הקדושים אשר בגמר השגתו בתיקון יסוד הדומם הנ״ל, הסמיך לזה שמירת ותיקון הדיבור [שביסוד החי] והמדבר, שהוא הנחשב לאמצעי בין המחשבה והדעת, להמעשה והיישות. ועל כולם, מכנה וקורא בשם שורש [וראש] המלכות, לדעת משה ותורתו כנ״ל מהמוב״פ, שזה לבד עיקר הכלי המזוככת לקבלת הרשימו מהאין סוף, עד שנקרא על שמו אין [כמוב״פ בסוף סימן ט׳]:

אות ו

בהעלאתו הנ״ל מדבריו הנ״ל, התחשבות משה לאין ואין סוף כנ״ל, שהוא שנמשך מאתו כלליות נפשות המלכות כנ״ל מהמוב״פ. מבאר יותר בקוראו להתלמיד חכם בחינת משה, בשם אם, בסימן ח׳. והוא אשר בו לבד כל הדעת שבשינויי הדרכים לכל אחד כנ״ל, שהוא הדעת בכל שינויי המאורעות שהם לטובה, כנ״ל בדיבור המתחיל שנים עשר וכו׳:

אות ז

לפי כל הנ״ל יש לבאר עוד, שכהכרח אמצעות הדיבור, בין היש והאין בעת הרצוא [ולהחשב לפי זה בשלש מדריגות], כן נמצא הכרח באמצעות הדיבור, גם בעת השוב והירידה מעילא לתתא, כאשר נבאר לקמן. וכאשר נראה ומבואר בתורתינו הקדושה, שגם הבורא בעצמו יתברך, כאשר עלה ברצונו לפעול ולהוציא את היש מהאין, ויאמר וכו׳ בעשרה מאמרות שנכללו בעשרת דברות התורה , אשר בראשם אנכי ולא יהיה לך כנ״ל, הכוללות לכל דיבורי התורה:

אות ח

כפי הנראה מדבריו הקדושים בענין הששים רבוא נפשות שבשנים עשר שבטים הנ״ל, שנחשבים כולם לקומה אחת, שהוא קומת בנין המלכות [בששים רבוא אותיות התורה] שהזכיר בזה הענין. נשימה נא אל לבינו בתבונה דבר מתוך דבר, שכמו שבקומה הכלליות מוכרח לנסר בניסורים ויסורים, את היוצאים לחוץ מכלל הקדושה, עד שיתהפכו על כל פנים לכסא ומרכבה להקדושה. כן גם בפרטיות מוכרח לנסר ולייסר ליישות הגוף, שגם הוא נחשב לחיצוני ויוצא לחוץ, מפנימיות המלכות שבנפשו ונשמתו, אשר בזה לבד יהיה לכלי המזוכך ומוכשר ליחוד והתאחדות

באור הנשמה [אחר התחיה]. וכן גם בסיבת אחדות הנפשות בקומה הכלליות כנ״ל, קשה וכבד גם להצדיקים ותלמידיהם, לגמור בזה העולם תכלית זיכוך הגוף, ועלייתו לאין סוף בתכלית השלימות. עד שגם משה רבינו ע״ה בעצמו, הוכרח לבא במיתה וקבורה [ועיין לקמן], ובזה לבד, עלה בתכלית השלימות, ולא ידע איש וכו׳ כמוב״פ:

אות ט

גם לפי הנ״ל נראה ומבואר, שמצד הצדיקי אמת, נהפך יותר לתקון הכלים, ירידת הרחוקים לגשמיות ויישות יותר, אחר זיכוכם וביטולם לאפר. וככל אשר נרמז בזה לקמן, שזה כל ענין הכסא והדום שמצרפים לעצמם כנ״ל:

אות י

עוד יש לבאר מצירופי דבריו הקדושים [ביישות כלליות הבריאה שבמדת המלכות, ובראשה נפשות ישראל שבאותיות התורה כנ״ל], שגם בשינויי המלכות הנ״ל, תשתנה ותבא, בכלליות, ובפרטיות, ובפרטי פרטיות. כי בכלל, נחשב כל יישות בריאת העולם לקומת המלכות. ובפרטיות, נחשב בראשה לקומה אחת, נפשות ישראל כנ״ל. וכאשר גם בפרטיות דפרטיות, יהיה כמו כן לקומה אחת, כל נפש בפני עצמו:

אות יא

בהתהוות היישות וכל חלקי הבריאה באותיות דברי התורה כנ״ל, יש לבאר, שזה שקרא כל המאורעות בשם דברים, ובלשון הכתוב שהביא על

זה, בה׳ אהלל דבר וכו׳:

אות יב

וכן גם בהתחשבות כלליות יישות הבריאה לקומה אחת, יש לבאר עוד בכוונתו הקדושה, שבחקיקת עצמות קומת יישות הגוף, והתהפכות הצירופים שבו לרעתו, נצטרף כמו כן צירופים רעים, גם בחלקי קומת היישות שבכלליות, ואשר גם זה הוא העיקר בכל המאורעות הרעות הפוגעות בהאדם, בסיבת החטאים כמוב״פ:

אות יג

בביאורו הקדוש להשלשה תיבות, אנכי, ה׳, אלוקיך, המוב״פ. יש לבאר, שבהם חושב השלשה מדריגות הנ״ל. כי שם אלקים, הוא במדת הדין. ושם ה׳, הוא מדת הרחמים פשוטים. ואנכי, הוא עצם הדעת במשכן שם ה׳, ורחמים הרבים שבו לאין סוף כנ״ל. והם כעין השלשה מדריגות, מעשה, ודיבור, ומחשבה, הנ״ל. כי מדריגות הדיבור, לא נחשב לשם ה׳ ומדת הרחמים, רק כנגד תכלית הגשמיות שבעפר הארץ והצומח מאתו, שהיא העומדת לגמרי בשם אלקים, ודינא דמלכותא. אבל כנגד מדריגת הדעת, במשכן הרשימו מהאין סוף יתברך, נחשב ונקרא גם הדיבור בשם אלקים ומדת הדין כנ״ל:

אות יד

לפי הנ״ל יש לבאר אגב אורחא גם בהשתנות לשונותיו הקדושים בענין החזרת המלכות. כי בתחלת סי׳ ט׳ כתב בזה הלשון: זרקא, דאיזדריקת לאתר דאיתנטילת מתמן, שתחזיר את המלכות לאין סוף. ובתחלת סימן

ו׳ כתב בדבר החזרת המלכות לשרשה: כי שורש המלכות הוא אש. ובסימן ג׳ מבואר מלשונו הקדוש, שיש להעלות ולהשיב את המלכות לשם הויה. וכל זה יתבאר, בהשתלשלות המדריגות הנ״ל, [ואין מוקדם ומאוחר בתורה]. כי בסימן ו׳, ובתחלת אות ז׳, ידבר אודות ההמתקה הראשונה לשכך חמת המלך ומדת דינו, כאשר יבא וירד באש הטומאה, עד שזה לעומת זה, נהפך שם מדת הדין ושם אלקים, ליתן יניקה וכח להיפך חס ושלום. ועל זה מוכרח בתחלה, להעלותו ולהעבירו [להיות על כל פנים] באש הדין והגבורה דקדושה הנ״ל. וגם לזה מצורף דבריו בסימן ג׳ הנ״ל, להעלות ולהשיב זה השם אלקים להשם הויה, מדת הרחמים והחסד. עד שיתייחדו ויעלו שניהם באמצעות הדעת, שנתהווה על ידי זה לשם ה׳ ומדת הרחמים רבים שבאין סוף בעצמו, כאשר מבאר ומפרט בזה בסימן ט׳ הנ״ל:

אות טו

בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, לשלשה קדושות המלכות. מבאר יותר בהכרח השלשה תיקונים בהתקרבות נפשות המלכות לבחינת משה, הנחשב כנגדם במדריגת האין ואין סוף כנ״ל. ובצירוף ענין התפלה [הנ״ל בדיבור המתחיל בנחיריו זה בחינת תפלתן] המוכרחת לזה התיקון, יש לבאר, שהן הן השלשה תפלות שמחויב האדם בכל יום. תפלה הראשונה, היא באישון לילה ואפילה המוב״פ, שיזדמן בה האבוקה, באש ג) התלמיד חכם והתורה, שבמדת הדין והגבורה ד), בשם אלקים דקדושה, והיא עליה הראשונה אשר תעלה מלכות הירח [כלליות הנפשות] מגלותא וירידתה אשר ירדה תחלה לתכלית ההיפך, כנ״ל באות הקודם. תפלה השניה, היא להעלותה משם למדת החסד והצדקה לתלמיד חכם, כאשר יבקע כשחר ה) אור החמה המאירה מעצמה, בעצם שם ה׳, שהוא במדת הרחמים והחסד המוכרח להמלכות כנ״ל. תפלה השלישית, היא להעלותה לעיקר הדעת, [אשר ביחוד השני מדות הנ״ל תתוסף ותהיה גם למדה בפני עצמה], אשר בזה הדעת, רצים ועולים ללא ידע, ולהראות לדעת בשובו משם, כי ה׳ הוא האלקים, להפך מדת הדין בעצמו למדת הרחמים, ולהיות נענה ביחוד ה׳ אלקים, עד שתתבטל העבודה זרה לגמרי. אבל מאד מאד, מוכרח בזה להיות זהיר ונזהר, שלא יתגבר על ידי זה יותר תוקף הדין כשאין ביכולת להפכו למדת הרחמים, כמבואר מדבריו הקדושים בשם הזוהר הקדוש בסימן ט׳ הנ״ל, שגם משה בעצמו, וביום השבת המסוגל לזה, [כאשר נבאר לקמן], הוכרח לבא בהסתלקות וקבורה, עד שהמשיך לדורות, ביום השבת על כל פנים, את הרעווא דרעווין, שהוא רצון אין סוף שבאחדות ד׳ ושמו הנ״ל, ולא כבימי החול,

אשר בשעתא דמנחה מתגבר יותר מדת הדין, וכנ"ל מהמוב"פ:

אות טז

בהסתלקות משה הנ"ל, מוסיף אגב אורחא, וכופל את הפירוש, בתיקון השלישי שבתלמיד חכם ויום המיתה:

אות יז

והנה, לכאורה עדיין יש להתפלא קצת, כפי הפלגתו בדבר הענווה, שבזה תלוי ועומד כל התיקון והכפרה של העונות. כי הלא בהצלת האדם מהגאוה ותולדותיה בנתינת הצדקה להתלמיד חכם, נחשב בעצמו לעניו ומשים עצמו כשיריים. ולמה לא יסתפק על ידי זה, בווידוי דברים בינו לבין עצמו. ואם כבר הקדמתי קצת תשובה לזאת הפליאה, בהנ"ל באות א', שנמצא הכרח להווידוי בפני תלמיד חכם, כדי שיתבייש וישפיל את עצמו לפניו בווידוי דבריו, אשמתי וכו', אשר בזה יגיע יותר למדת הענוה והשפלות, המוכרחת לכפרת העון. אבל עוד יש להאריך בזה, כי כפי הנראה מכותלי דבריו הקדושים ברוב ועוצם ירידת המלכות, להתהפך מגדולה וגאוה דקדושה, לתכלית ההיפך שבגאוה דסטרא אחרא. שמוכרח כנגד זה, להיות מאד מאד שפל רוח ועניו בענוה דקדושה, עד שיתכפר העון, ויזכה ביישות גשמיות ד' יסודותיו, להתבטל ולהכלל באין ועונג האין סוף. ומחמת שזה לבד כל התיקון, יש להבין ולהתבונן, שזה לעומת זה, גם כל העון והקלקול מהדברים בטלים, והתאוות רעות, והעצבות, שבשאר הג' יסודות, הוא מה שמתקלקלים ומתעכבים על ידם, מהזיכוך והענוה, להכלל באין הנ"ל. ולא כן בהתפשטות וביטול "הדומם והצומח" שנמצא בהם, אשר כמו כן יזכה האדם מיד, לענוה והתחשבות בעיני עצמו "כעפר ואפר". ואחר כך בהתפשטות וביטול יסוד "החי והמדבר", יזכה בזה האדם, לענוה והתחשבות בעיני עצמו "כתולעת ולא איש". ועדיין אינם נחשבים אלה התיקונים רק להקדמות והכנות לתיקון הג', בווידוי, ובושה, וביטול, וכלליות במשה וענוותו המוב"פ, נחנו מה. עד שגם בשובו מזה הכלליות, ויזכה מהשלשה תיקונים הנ"ל, לחכמה ודעת, ולמדת הגבורה [כנ"ל באות י"ד], ולעשירות, ממדת

הצדקה והחסד כמוב״פ, לא יתהלל ויתגאה בהם חס ושלום. כי בזה לבד יתהלל ויתגאה בגאוה דקדושה, אשר זכה באלה השלשה כלים, לאחדות הגאוה והענוה שבשם הוי״ה שבאין סוף, בקבלתו משם את הרשימו, שהוא אור השכינה השורה ונשאר בו על ידי זה:

אות יח

בהעלתו הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר אגב אורחא גם בסוף ענין הכתוב הנ״ל, יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי:

אות יט

בכפולת ראייתו מב׳ הכתובים, שגם כל מאורעות הדין הם לטובה. כתוב א׳, את אשר יאהב וכו׳. וכתוב השני, רק אתכם ידעתי וכו׳. אם כי כן דרכו בהרבה מקומות לכפול את ראיותיו. אבל יש ללמוד סתום מהמפורש, שנמצא כוונה מיוחדת בכל כתוב וראיה שמוסיף בדבריו, וכל היכא דאיכא לפרש פרשינן. כי הכתוב הראשון את אשר יאהב ה׳ יוכיח, סובב על היסורין של אהבה לבד, כנודע . ועל זה הוסיף את הראיה מהכתוב השני, שגם היסורים מפקידת העוונות, לנסר ולייסר לעצמות ויישות האדם בניסורים ויסורים שונים, הוא גם כן באהבתו יתברך את עמו ישראל יותר מכל משפחות האדמה, ועוסק לפשט ולזכך אותם מטומאת גשמיותם ויישותם, עד שסוף כל סוף, יזכו כולם למה שיזכו:

יט*) בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, להלבשת מדת השם אלקים בתמונות חלקי הנבראים. וכאשר מאלינו נדע ונבין, שהעיקר הוא פני תמונת המובחר שבכל הנבראים, שהוא מורינו ורבינו משה כנ״ל. מבאר יותר בהכרח ראיית פני מוריך, שכתב בסימן ח׳. [וגם בדבר היניקה הנ״ל, המגיע משם לתכלית ההיפך, מבאר יותר בלשון הכתובים באזהרה הנ״ל, לא יהיה לך אלקים אחרים על פני, לא תעשה וכו׳ כל תמונה]. כי לא קם עוד בישראל תכלית הזיכוך, כבתמונת פני משה. עד שזכו על ידו גם כל נפשות ישראל, לדברי ה׳ פנים בפנים, אנכי ולא יהיה לך כנ״ל:

אות כ

והנה, בדבריו הנ״ל שבסימן ב׳, שבשביל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת מלכות הנקרא אלקים, כמו שכתוב אלקים מלכי וכו׳. מבאר ומיישב בזה פליאה נשגבה, כפי שנודע שהשם אלקים, הוא מהז׳ שמות שאינם נמחקים, והוא השם הראשון בתורה שנקרא בו הבורא יתברך, בראשית וכו׳. ועתה, למה לא קראה התורה את העבודות זרות בשם אלילים, שהוא מלשון אל ואפס, רק במקראות מיוחדות, וברובם ככולם סבבה עליהם את השם אלהים, עד שהוכרחה לצרף לזה מלת אחרים, [ולפעמים לא נצטרף לזה גם מלת אחרים, כמו בהכתוב, זובח לאלהים יחרם]. אבל כמה אמת ונכון לימודי הנסתר והפנימיות שבתורה, אשר זכינו מימי רבי שמעון בר יוחאי ז״ל והלאה, אשר בהם סללו האר״י ז״ל, והבעל שם טוב ז״ל, ורבינו ז״ל, וכל המקובלים וההולכים בדרכיהם. ובהם לבד, נתיישבים ונתפרשים כל הפליאות שבתורה שבכתב, ובתורה שבעל פה. כמו בדבר השם אלקים הנ״ל, שמה שקראה התורה להעבודה זרה בזה השם, הוא בסיבת היניקה המגיע להטומאה מהשם אלקים דקדושה בעצמו, [ולולא זאת, לא היה יכולת כלל להתהוות הטעותים והמבוכות של העובדי עבודה זרה והכופרים, להסתיר ולהעלים את הבורא והמנהיג לכל נברא ונוצר]:

אות כא

והנה, לכאורה גם בכל זה, עדיין יש להתפלא ולתמוה. כי למה באמת ישתלשל אפילו שערה דשערה יניקה, משם הקודש הזה, לתכלית ההיפך כזה. אבל אם עוד תבא ותעמיק בהבאתו לזה את המבואר מדברי חז״ל על אודות השני שמות, הויה אלקים [אשר הבורא יתברך, קרא את עצמו בהם]. ושם הויה הוא [מדת הרחמים], שם העצם להוויותו, [כי מצד עצמו, נשגב ומרומם הוא, ממדת הדין ושם אלקים, בתכלית ההתרוממות ו)]. ואשר בתכלית ההיפוך, מכנה את עצמו בשם אלקים, שבמדת הדין, אין זה רק בהכרח כביכול, כאשר נבאר באות שאחרי זה. וממילא נמצא יכולת שישתלשל מזה השם יניקה לתכלית ההיפך כנ״ל:

אות כב

וסיבת ההכרח מבאר בהעלאתו מדבריו הנ״ל שבסימן ט׳, על אודות היישות כלליות הבריאה, שהיא באמת תכלית ההיפך מהאין ואין סוף יתברך שבקודם הבריאה. כי כפי האין המוחלט, לא היה מציאות כלל לשום נברא, שיהיה לו כלל עם מי להטיב. ועל אשר נמצא ברצונו הפשוט, להתענג כביכול בהשפעת העונג והטוב לזולתו [ולהיות נקרא על ידי זה בשם טוב ומטיב המוב״פ]. הוכרח כביכול להמציא את הישות שהוא הוא מציאות זולתו, ותכלית ההיפך ממציאותו באין. וממילא מובן, שלמציאות תכלית ההיפך כזה [כלליות הבריאה והיישות], עלה בראשית מחשבתו, לברוא את העולם במדת הדין, והתלבשותו בשם אלקים לבד, שאין שייך כלל לעצמו יתברך. רק מחמת שבכל זאת, ראה שאין העולם מתקיים. כי הלא גם מזה השם והמדה, כל יניקת אלהים אחרים, ואש הטומאה, [וגם כנגד זה האש דקדושה אשר תאכלם ותחריבם]. עמד ושיתף בזה מדת הרחמים כנודע, ועיין בפנים בסימן ו׳, ובביאורי לעיל בדיבור המתחיל מנסרי וכו׳:

אות כג

כפי שיצא מפי רבינו ז״ל על כל אלו הדברים, שהם סוד כוונות תפילין. יבין וישכיל הקורא מאליו, לבאר לפי זה בד׳ פרשיות התפילין, העומדים בד׳ אותיות הויה הנ״ל, והמלאים בשי״ן [גרבי] משחת הדעת הנ״ל. ויען אשר זאת השין, בשלש מאות גרבי הדעת שבה, תעמוד בשני צדי התפילין שבראש, ויהיה לשש מאות, אשר בכל מאה [מאלה השני פעמים תלת מאה], נמצא אור האלף כמוב״פ. יבואר לך יותר במספר אותיות התורה שבמספר נפשות ישראל הנ״ל [שש מאות אלף], בצאתם ממיצר הגלות. וגם לפי זה מבאר יותר בדבריו הקדושים על אודות [העינא חד, ואחדות] האלף הנ״ל, שהיא המאירה בשבת [שעתא דמנחה] שהוא יום השביעי, לששת הימים [והמדות] הנ״ל:

אות כד

במספר שש מאות הנ״ל, עוד נראה מבואר לפי הנ״ל, שכהכרח התחלקותם ושינוייהם זה מזה, כנ״ל בדיבור המתחיל האחדות וכו׳, תלת מאה. כן נמצא הכרח, גם בשלומיהם ואחדותם זה לזה. ומציאות האחדות והשלום שבמקום התחלקותם ושינוייהם, הוא כמציאות הענוה במקום הגדולה והגאוה [המוב״פ בסימן ט׳]. כי ההתחלקות, הוא בסיבת הגדלות והיישות דקדושה. ולהיפך אחדותם ושלומם, הוא בסיבת הביטול לאין והענוה דקדושה, ודי לחכימא כי קצרתי:

אות כה

והנה, באחדות הענוה והגאוה הנ״ל, עוד לאלוק מילין, כי לולא דמיסתפינא הייתי מבאר בענוות הארץ [והעפר] הנ״ל והמוב״פ, שהיא הכוללת מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. כי היא אשר תבא בתיקון הראשון [להעצבות והתאוות] לבטל ליסוד הדומם והצומח, עד אשר יהיה כעפר ואפר כנ״ל מהמוב״פ. והיא כאשר תבא בתיקון השני ליסוד האחרון, תתגלה ותקרא לגמרי בשם ענוה המיוחד לה. ומשם תתעלה בתיקון השלישי, נחנו מה, שזכה משה בחייו [ואשר גם בזה נחשב בעיניו כעפר, כמבואר מזה במקום אחר]. ועל כל אלה השלשה קדושות, נתרומם ונתעלה אחר כך בהשלמת ביטולו והסתלקותו וקבורתו בעפר [גיא] הענוה [המוב״פ בסימן ט׳], אשר לא ידע איש, [ואיה מקום כבודה]. ובזה לבד יצא להלחם כנגד הפוערים את פיהם באמונות כוזביות וכפירות. ולהוציא מלכות דוד מארץ מואב ז) [עיין מזה בפרפראות לחכמה]. עד שיצמח מאתו זרעו הנבחר שאנו מחכים אליו, אשר יזכה לתכלית השלמת הענוה הזאת, גם בחייו. והיא כעין ענוות ״מי״ [המבואר במקום אחר], אשר גדלה ועצמה גם מענוות ״מה״. כי כל פירוש ענוות מה, היא שאין האדם מרגיש שום שבח, ואפילו אם נשמע לאזניו מעצמו ומאחרים סיפור שבחיו, אין ביכולתו להרגיש את שבחיו מעוצם ביטול הרגשותיו [נחנו מה] כמבואר בפנים. אבל ענוות העפר, הוא שלא די שאין מי שיכבדו ויספר בשבחיו, עוד מבזים [ודשים עליו] ודוברים עליו כזבים, והוא בתכלית ההיפך עוסק לפדותם ולהשפיע להם ההשפעות, עד שבזה הביטול והענוה, יסלח ויכפר גם על עון הכפירות אשר גברו בעקבותיו:

אות כו

ויש לבאר עוד, שכל זמן שלא נשלם זאת המדריגה, נמצא עיכוב גם לענוות מה וליכלתו בסיפור שבחיו הנ״ל. כי גם אם נבדל ונשגב ענוות משה מכל האדם אשר על פני האדמה, כי הם בהעדר [או אפילו במיעוט] ביטולם מהרגשותיהם, מוכרחים על כל פנים להזהר שלא להלל ולפאר את עצמו [יהללך זר וכו׳]. ולא כן האיש משה כי הוא בהבדלו ורוממותו על כולם יש ביכלתו לפאר את עצמו ולהודיע כי האיש משה עניו וכו׳. אבל מחמת שבכל זאת ענו חסר כתיב ח), לא היה עדיין ביכולתו לכפר ולבטל לגמרי חמת המלך המוב״פ בסימן ז׳, [וביום פקדי וכו׳]. ולא נתבטל בתכלית הביטול אשר לא ידע וכו׳, עד אחר הסתלקותו, ולהביאם על כל פנים על ידי זה לארץ הענוה. וגם מעוצם הקלקולים, מוכרחים להסתלק כל התלמידי חכמים בבחינת משה, הנמצאים מדור לדור, עד גמר התיקון בצמח דוד הנ״ל:

אות כז

והנה, פירוש הכתוב ואם אין מחיני נא הנ״ל בפנים, מבואר מדברי חז״ל (במסכת ברכות דף ל״ב. ובמסכת ראש השנה דף ט״ז: ובמסכת סוטה דף י״ד.), שהיתה בקשתו, להמחות מספר החיים ולמות. ואיני זוכה להבין בפירוש רש״י , שהיתה בקשתו למחות את שמו שלא יזכר בספר תורה פן יאמרו שלא היה כדאי לבקש עליהם. כי לפי זה יש להתפלא בתשובת השם יתברך שהשיב לו, מי אשר חטא לי אמחנו מספרי. כי הלא להחוטאים טוב יותר שלא יזכר שמם בהתורה, אשר בה יוודע לדורות עוצם בשתם וחרפתם [עלובה כלה שזינתה וכו׳]. ואם יש לכוין דברי רבינו ז״ל לשני הפירושים, [כי אלו ואלו וכו׳], אבל לפירוש הראשון שבדברי חז״ל, יש לבאר עוד כוונתו בכפלים, כפי העלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, שבמותו וביטולו הרבה יותר במדת הענוה [והעדר הגאוה], יש ביכלתו כמו כן לתקן ולכפר הרבה יותר:

אות כח

והעיקר להתעורר מכל זה לעובדא ולמעשה, ולהבין מרחוק בתעצומות נשגבות עסק התורה והתפלה וכל ברכה וברכה, אשר יתדבק בהם האדם באחדות ואור האלף הנ״ל, הנמצא בהויית האין סוף יתברך. וגם בשובו משם, ישמור את הרשימו, בשם א׳לקינו מ׳לך ה׳עולם כנ״ל, ובזה לבד נתחלק האור למ׳א׳ה׳, שיהיה ביכולת לקבלו:

אות כט

על אודות המבואר בדבריו הקדושים בסוף סימן ח׳, שעל ידי זה שמתוודה האדם ווידוי דברים לפני התלמיד חכם, מדריך אותו בדרך ישר לפי שורש נשמתו, צריך לעיין, כי אם בהכרח הווידוי לפני התלמיד חכם כבר ביאר בסימנים הקודמים, והכרח שינויי הדרכים מבאר באלה הדברים בעצמם. [כי כל שינוייהם זה מזה, הוא משינויי הנשמות זה מזה]. אבל לכאורה אינו מבאר כלל, בהכרח ההקדם לתיקון הווידוי, [אשר נראה מלשונו הקדוש, שעל ידי זה וכו׳ התלמיד חכם מדריך אותו בדרך ישר]. ואולם, אם נשים את לבינו לפירוש הדרך, אשר מבואר מכותלי דבריו הקדושים, שכל זה הדרך, הוא לעליית האדם בדעתו לעונג האין סוף יתברך. וגם נצרף לכל זה מצירופי וביאורי דבריו הקדושים הנ״ל. תבין מרחוק, שמלבד השתנות דרך כל אחד לפי שורש נשמתו מתחלת הבריאה, עוד נצטרף ירידת והתרחקות דעת האדם מזה הדרך, כפי התהפכות הצירופים, ברוב הקלקולים שבחטאיו ועוונותיו, אשר על ידם נבוך ונתעה ונתרחק לגמרי מהדרך המוכרח אליו, [והוא הוא ירידת המלכות כנ״ל]. ובזאת, מה נפלא ונכון ההכרח להקדים את הווידוי והסיפור לפני התלמיד חכם את החטאים אשר עבר עליהם. אשר על ידי זה לבד מגלה לו כפי שורש נשמתו, את דרך התיקונים אשר יתקן ויתעלה בו מתכלית הירידה לתכלית העליה, לדעת האין סוף יתברך כנ״ל:

אות ל

גם מעוצם דקות ורוחניות ועומק העלאות דברי רבינו ז"ל הנ"ל, אמרתי לכפול את הדברים בהצעה אחרת. כי כפי הנ"ל מדבריו הקדושים בהתחלקות המלכות [ואצילות כלליות הנשמות שבה, מהאין סוף יתברך] להיות בשינויים הנ"ל, [שכל נ'ש'מ'ה' מ'ש'ונ'ה' מחברתה]. נראה מבואר כנ"ל, שגם זה נחשב למיעוט ודלות במדת המלכות והנשמות הנ"ל. אבל בתחלת הבריאה, שהיתה כל זה מצד הבורא יתברך, אין זה רק לתיקון היכולת לקבל האור, בהתהוות והתעבות הכלים, שבהתחלקות האור והשינויים כנ"ל. ולא כן אחר הבריאה, כאשר מזה המיעוט ואלה השינויים נמשך ונשתלשל במלכות הנשמות [כלליות האדם בבחירתו], להתמעט ולהשתנות ולהתהפך לגמרי בצירופים האחרים המוב"פ, כי אז מוכרח להתוודות לפני משה, אשר בכחו יהפך [היפך מהתהפכות הנ"ל] מצירופים הרעים, לצירופים הטובים, בדברי הווידוי כמוב"פ. עד שגם המיעוט וירידת המלכות, בהתגברות השינויים שמצד האדם [המתוודה, ושומע מעתה לדבריו], נהפך לתיקון, בריבוי התהוות הכלים [לקבלת אור העליון יתברך בכפלי כפלים] ונצטרף לתיקון המיעוט ושינויי נשמות המלכות שמצד העליון יתברך בתחלת הבריאה כנ"ל:

אות לא

מהמבואר מסיפור מורנ"ת ז"ל [בהשיחות שאחר הסיפורי מעשיות] בדרכי התיקונים הנ"ל [שגילה רבינו ז"ל לכל אחד, כפי שורש נשמתו] שנמצא מזה שינויים בזמן. נראה מבואר, שזה ענין השינויים הנ"ל שנמצא גם בפרטיות בכל יום, ערב ובוקר וצהרים. אשר לכל זמן, נמצא שינוי בסדר התפלה אשר לו, וכל זה, הוא מהכרח השינויים אשר למדת המלכות כנ"ל:

אות לב

ובדבר שינויי הנפשות אשר יספר שם, שנמצא מזה בפרטיות וכלליות. יש להוסיף תבונה דבר מתוך דבר, כפי היוצא לנו בקצרה מהנ"ל, שהמלכות [שהיא היש] נקרא בשם שינוי כלליות, מרוב שינוייה והיפוכה מהאין סוף

[שהוא באין ותכלית ההיפך מהיש]. וגם היא, תתחלק לשני המדות, דין ורחמים, המשונים ומהופכים זה מזה. ונראה מבואר, שעל זה נתנו לנו בדרך כלל, שני הדרכים, תורה, ותפלה, [כנ״ל בדבור המתחיל התפלה וכו׳]. ובאנשים בערכינו, כל הממעטים בדרך התפלה, גם אם הם מרבים בלימוד התורה, נאמר על רובם ככולם, הכתוב המוב״פ, יש דרך ישר לפני איש ואחריתה וכו׳, כי [לא זכה וכו׳]. ובצירופם לבד אשר יצטרפו זה לזה, נמתק הגבורה והדין הנתעורר בכל יום ויום, ובזה לבד, יש ביכולת לעלות מתכלית הירידה לתכלית העליה כנ״ל:

אות לג

והעיקר, לחדש ולהרבות בתפלת את צמח דוד מהרה וכו׳, שהוא מ׳ש׳ה׳ בעצמו, ועוד ביתרון כנ״ל. אשר על ידו לבד, נזכה כולנו להתיקונים הנ״ל. תיקון הראשון [מעילא לתתא], ש׳שים ה׳מה מ׳לכות המוב״פ. תיקון השני, בהכתוב [ה׳נה מ׳טתו ש׳לשלמה] ששים גבורים המוב״פ. תיקון השלישי, כה תברכו את בני ישׂ׳ראל אמ׳ור לה׳ם, ששים אותיות בברכת כהנים המוב״פ:

בחצוצרות-סימן ה׳

אות א

והם מחיין את כל הקומות וכו׳, והשמחה של הקדוש ברוך הוא מלובשת בהמצוות, כי הם אחדותו וכו׳, בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות. הנראה לעניות דעתי מכותלי דבריו, שכדרכו בקודש מביא בזה שני ראיות קשורים יחד, ונראים מרהיטת הלשון כראיה אחת. היינו, כי מזה לבד שה׳ יתברך אחדות פשוט עם המצוות, והשמחה שלו בעולם

שנה נפש מלובשת בהמצוות, מזה לבד מובן ומבואר, שעל ידי המצוות נכללים בו יתברך, מחמת אחדותו עמהם. ועל ידי שנכנסים בשמחת המצוות, נכנסים גם בשמחתו במעשיו שמלובשת בהם. ועוד מצורף ומקושר לזה ראיה אחת היוצאת מדבריו הקדושים, שכל הג׳ קומות של מעשיו יתברך, עולם שנה נפש, דבוקים בחיותם לקומת מעשה המצוות. כי כל מעשיהו בששת ימי המעשה, הוא באמונת מעשה המצוות כמוב״פ. נמצא לפי זה מבואר יותר, שעל ידי שנכנסים בהשמחה שבמעשה המצוות, נכנסים בהשמחה שבמעשה עולם שנה נפש הדבוקים בהם, שזה זה שמחתו של השם יתברך כביכול. ושני הראיות האלה מצורפים יחד, כי הלא מחמת זה בעצמו כל הג׳ קומות מקבלין חיות ממעשה המצוות, מחמת שהם אחדותו של העושה אותם יתברך. ובזאת הם מקושרין ומשולבים, ומה שחסר זה גילה זה. כי מראיה אחת לבד לא היה מבואר כל כך שיכולים לידע על איזה חלק מהקומה נגזר הדין:

והנה באמת, בדברים נעלמים דלית מחשבא תפיסא בהם כאלה, בוודאי אי אפשר להעמיק הרעיון בהם, כי מאד מאד עמוק ורוחני הסברא הזאת היוצאת מכלל דבריו הקדושים בענין זה, ששמחת העושה במעשיו את המצוות, אחודה ודבוקה בשמחת העושה יתברך במעשיו עולם שנה נפש. הן על ידי האחדות והדביקות שנתדבק העושה בעצמו בהעושה יתברך, כנ״ל בראיה א׳. והן על ידי הדביקות והתקשרות של המעשים זה בזה, כנ״ל בראיה ב׳. להיות שניהם דבוקים ומקושרים בהעושה יתברך ובהעושה מעשה המצוות הנכלל ונתקשר בו, בשני קשרים זה על גבי זה. הקשר הראשון, ממעשה המצוות שהם אחדותו יתברך. והקשר השני, מהשמחה בהם, שעל ידי זה נתאחד בו כל כך, עד שהוא מרגיש בנפשו שמחתו של השם יתברך בעולם שנה נפש. גם ממילא מובן, שהענין של השמחה בהמצוות, הוא מזה בעצמו שהם אחדותו יתברך:

ולפי זה יש לפרש ברהיטת לשונו הקדוש, שמי שאינו זוכה לזה שיהיה רצונו ושמחתו רק בעצם המצוה ואחדותו יתברך. אף על פי שיש להכניס גם רצונו בעולם הבא, תחת הסוג הזה. מאחר שגם כל העולם הבא, הוא ההשגה וההתאחדות בו יתברך. אבל מחמת שאין זה רק ראיה וחזיון מרחוק בתכלית הריחוק כזה, והוא אספקלריא שאינה מאירה כלל כמוב״פ, נחשב על ידי זה גם רצונו ושמחתו לרצון בעולם הבא ושכר אחר, לא באחדותו יתברך. מאחר שבאמת עדיין אינו רוצה ושמח כלל בעצם המצוה שהוא אחדותו יתברך. ואיידי דבעי למיתני בלשון כזה, שאינו רוצה בהמצוה [שבזאת נחשב שהוא רוצה בעולם הבא אחר כנ״ל]. מהפך ותני בבחינת משה, שהוא אינו רוצה בעולם הבא כזה. ומה שבאמת יהיה גם העולם הבא ההתאחדות בו יתברך, הלא זה רצונו ושמחתו שבהמצוה, וחוץ מזה, ימאס ויגעל כל מין שכר. וכן מובן מדבריו שלקמן בפירושו על רבה בר בר חנה, שחוזר ומביא שם ענין הכתוב שמביא כאן, ישמח ישראל [בהמצוות, להיות נכנס על ידי זה] בעושיו [ששמח במעשיו]. ומשם מבואר, שכוונתו בפירוש הכתוב הזה גם לפי פשוטו, ישמח ישראל בעושיו, שאנחנו משמחין למטה בהקב״ה וכו׳, ואין רצונינו בשום שכר

[שחוץ מזה]. [ומה שהביאוני לדבר כלל בדבר פשוט כזה, הוא מסיבות החותרים לסתור וכו׳]:

(וזהו) ביומו תתן שכרו. תיבת ״וזהו״, הסביב מוהרנ״ת זצ״ל בשני חצאי עיגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתיבת יד רבינו ז״ל, והסמיך הכתוב הזה לשכר ש׳ב׳ת׳ הנ״ל:

קלא נפיק ואערא בעבי וכו׳ מוחין. נראה מבואר, שזה מחמת שמקבל על ידי הקול הארת המוחין, ובזה לבד איתעביד לרעמים, דאשתמע קלא וכו׳:

אשרי העם יודעי תרועה. נסמך לזה הכתוב, בשמך יגילון וכו׳. שהוא גילת ושמחת ישראל בעושיו, שנתהווה על ידי זה כנ״ל בפנים:

תקיעת שופר מאיש יראה. מהכרח היראה לפעולות הרעמים כנ״ל בפנים, גם מאלה הדברים, ומהבאתו הנ״ל להמאמר חז״ל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, בלשון סתם על כל הדיבורים והקולות, ולאו דווקא בתפילה. יש לבאר, שזה אשר לא הציב תחלה יד השגתו בענין הרעמים רק בקול התפלה, כי גבהה דעתו ודרכו נסתרה, בהלבשת התפלה שנצמח מכל זה [ועיין לקמן בדיבור המתחיל יכולים וכו׳]:

אם אין חכמה אין יראה. בהעלאתו מצירופי דבריו הקדושים, כי תמן בהיראה, תליא שמיעת הלב. יש לבאר [כמובא במקום אחר], שזה מחמת שמקום היראה הוא בלב. ותוצאות הקול מהיראה, היא תוצאות הקול מהלב. ושמחמת זה, גם כל חזרתו לשם לפשט את העקמימיות, גורם ביתר שאת, שמירה והצלה, מיראות חיצוניות, והתהוות הרעמים העולים משם בפעם השני:

שפגמת בטיפי מוחך וכו׳, ישיגו אורחות חיים. סובב להנ״ל מהזוהר הקדוש בצירוף מחמצת תמן מת, [כי הוא זה לעומת זה כנגד המצה והמריבה עם הסטרין אוחרנין], ולקריאת המוחין בשם באר מים חיים הנ״ל בפנים:

עיקר ההתגלות. עיין לקמן אות ז׳:

עיקר ההתגברות. עיין לקמן אות ח׳:

הגבורות בחינת רעמים, צריך לשתף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד, בבחינת חכמה, שיתעביד מהם רעמים. כפי הנראה, שהוא מדבר מהגבורות טרם פגיעתם בהחכמה, שיתעביד מהם רעמים. יש להתפלא, בקוראו אותם גם אז בשם רעמים. גם יותר נרגש הפליאה הזאת, למעמיק תחילה באזהרתו הנ״ל, לשמור את היראה שמשם תוצאות הקול [כי בקלקולה, נתקלקל גם הקול היוצא מאתה]. אשר מזה מבואר כמו כן לאזהרתו השניה הזאת [שמוסיף והולך להודיע, שצריך לשתפה

גם באהבה], שכוונתו גם כן על היראה והגבורות, שמשם תוצאות הקול [כי גם בתיקון השיתוף הזה, נתתקן ממילא גם הקול היוצא מאתה]. וכפי אלה הדברים, בוודאי אין שייך לקרוא אותם בשם רעמים.

ואולם בסיבת הפליאה הזאת, יש לבאר לפי עניות דעתי בכוונתו הקדושה, שתיקון היראה והגבורות, הוא בכח ובפועל. ואם בפועל ממש שיתעביד מהם רעמים דאשתמע קלא, אין ביכולת רק אחר פגיעתם בהמוחין. אבל גם מיד כששומר האדם את עצמו מיראות חיצוניות, נתתקן מיד היראה והגבורות, להיות על כל פנים בבחינת רעמים בכח, גם קודם התעלות הארתם בקנה הקול לפגוע בהמוחין:

יראת ה' וכו', עיקר החשיבות. יש לבאר, שבזה סובב גם להמבואר מדבריו הקדושים בסימן ד', שהיראה נקראת בשם דהבא, ובסימן ה' מבואר, שלא כן מדת האהבה שבסטרא דימינא, אשר בה מוחא חיוורא ככספא:

חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות. עיין לקמן באות ט':

תבל אותיות תיו לב. מבאר בזה גם סוף הכתוב הנ"ל, קול רעמך וכו', האירו ברקיו תבל:

יכולים וכו'. נראה מבואר מאלה הדברים, שאם לכאורה לא בא לייעץ בפעולות הרעמים, רק כדי לזכות לשמחה, אשר על ידה יודע אם הוא לאחר גזר דין, עד שצריך להלביש את התפלה. אבל אגב אורחא מייעץ גם כן בהפלאת דרכו, גם למציאות היכולת להלבשת התפלה, כדי להמתיק הדין [ופירוש הדבר עיין לקמן באות י"ח]. ושלפי זה יש לבאר בכפלים בעומק כוונתו הקדושה בפירושו להמאמר חז"ל, ירד גבריאל, שאגב אורחא נצמח ויוצא מהצלת הגבורה מהפסולת [שמזה הפסולת לבד, כל התגברות הדינים] ושיתופה בימין האהבה, כל המתקת [מחנה גבריאל] העומדים לשמאל [הנ"ל בפנים], שלא יוסיפו לקטרג עוד. [וכבר מובא מזה בפרפראות לחכמה]:

כשיבינו כי נגזר הדין. מבאר בזה גם סוף הכתוב, כי בא לשפוט וכו':

[ביאורים בתורה ה' שלא ע"פ סדר באות אחרי אות]

על ידי שמחת הלב, יכולין להתפלל, ולהלביש את תפלתו במאמר, כשיבינו כי נגזר הדין. יתפלא מאד כל מעיין, מה שפתח בידיעת הזמן של הגזר דין, שעל ידי זה ממילא יודעים, אם להלביש התפלה אם לא. ומסיים בהיכולת בהתפלה והלבשה הזאת, כשיבינו וכו'. גם לכאורה לא ביאר שום מציאות כלל להיכולת הזה, שיתהוה משמחת הלב. וכדי לרמז קצת בזה הנני להקדים עוד כמה פליאות בדבריו הקדושים האלה.

הפליאה הראשונה. יתפלא המעיין ולא יתבונן ברעם גבורות הקולות, שלענין מה מוכרח דווקא שיפגעו בעבי מטרת המוחין, ועל ידי זה דייקא יהיו נשמעין, ולמה לא יהיו נשמעים גם בלא זה. כי אף על פי שגוף הענין רימז במאמר הזוהר הקדוש, כד קלא נפיק וכו׳, אבל גם בהזוהר הקדוש גופא יתפלא המעיין ולא יבין כלל טעם הדבר:

הפליאה השניה. הוא במה שכתב שזה שאמרו חז״ל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, כי מי שיש בו יראה קולו נעשה רעמים וכו׳. שלכאורה בהשקפה הראשונה יש גם להסתפק קצת בפירוש דבריו האלה, אם הם סובבים כהוספה על ענין הקול בכח הנ״ל בפנים, וכאן כוונתו על שניהם ביחד, ובאחד מהם לא סגי [כי שניהם בבחינת הגבורה כמוב״פ, ואטו תנא כרוכלא ליחשוב וליזל]. ואף שדחוק לפרש כן, אבל יש קצת הכרח לזה, כאשר תבין מדברינו שלקמן בסמוך עיין שם. ועוד יש לפרש איפכא, שכוונתו כפי פשוטו של המאמר חז״ל, שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, [כקול השופר, המובא בפנים], ולאו דווקא בכח ובתפלה, רק מחמת שזה וזה, הכח והיראה, שניהם בבחינת הגבורה. ולפי זה נתפרש גם כן רהיטת לשונו הקדוש, בחוברו זאת לדבריו הקודמים בלשון וזה וכו׳. אך [גם לפירוש הראשון ומכל שכן וכל שכן לפי הפירוש הזה] יש להתפלא קצת שבתחלת הענין, אשר כדרכו בכל מקום הציב לו יד השגתו תחלה בדרך כלל, להודיענו מהות הרעמים שהוא הקול שאדם מוציא, שאינו חושב ומסיים בזה רק השני דברים, בכח בתפלתו, והיראה לא הזכיר כלל. ואם תאמר שהיינו כח היינו יראה [כמבואר כן באמת מדבריו, כי הלא גם מחמת זה, הוא קורא את היראים בשם גבורי כח]. אבל הלא לקמן בתחלת אות ה׳ קחזינן שטרח וכפל וכתב כל אחד בפני עצמו. שצריך לשתף הגבורות בחסדים, וכן צריך לשתף האהבה עם היראה עכ״ל. שמזה נראה מבואר שהם גם כן מחולקים בעניניהם עד שכדאי אצלו להאריך עבור זה ולא לכללם ביחד. וכאן בתחלת הודעתו מזה נחסר מן הספר עיקר כזה שכל דבריו שמכאן עד סוף המאמר אינם סובבים רק על זה, כמבואר אחר כך להמעיין באות ד׳ ובאות ה׳ ובפירוש הרבה בר בר חנה ובפירוש הכתובים בחצוצרות וכו׳. שמכולם מבואר שיראת ד׳ היא האוצרא דדהבא המוב״פ לפעול פעולת הרעמים. ולא זו אף זו שצריך גם כן שתהיה מזוככת מכל מיני סוספיתא, כי אם לאו ישאר גם כן הקול בנעיצת המוחין כמוב״פ:

הפליאה השלישית. הוא בפירוש המאמר חז״ל ירד גבריאל וכו׳ המוב״פ. שלכאורה כפל שם דבריו להיות נראים כשפת יתר. כי מאחר שמפרש בכוונת המאמר חז״ל, שמהשתלשלות הגבורות היינו יראה חיצוניות נעץ קנה בים החכמה. קנה דא קול היוצא מהקנה עכ״ל. כבר פירש בזה המאמר לענינינו, ומה זאת שעוד כפל וכתב אחר כך היינו על ידי השתלשלות הגבורות שהיא בחינת סוספיתא דדהבא, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל וכו׳. ובפרט שלכאורה להיפך מסיים בכפולתו הזאת בדבר שאינו מכוון כלל כפי דבריו הקודמים. כי הלא לכאורה מבואר מדבריו הקודמים שמלבד שמירת המוח עוד צריך לשמור גם את היראה

מפסולת החיצוניות. כי אם לאו נשאר הקול היוצא משם נעוץ בהמוח, אפילו אם הוא נקי וזך. ומה זאת שמסיים כאן לענין פסולת היראה, אטימת השכל:

הפליאה הרביעית. הוא בענין הכתוב גער חית קנה וכו', שיסבב בזה על מה שכתב מקודם בענין קנה הקול, וכאן מסיים בענין קנה החכמה. ועוד מרכיב כאן גם כן וכתב בחינת חמץ בחינת ירד גבריאל וכו' ותדע שנעץ קנה היינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך וכו'. שמכל דבריו כאן נראה מבואר שהוא הזכיר בהם להמעיין אגב אורחא במה שכתב מקודם בהפירוש של המאמר חז"ל הזה. ולכאורה לא פירש כלל מקודם כהפירוש הזה. שנראה מכותלי דבריו האלה שבחינת ירד גבריאל וכו' נעץ קנה החכמות חיצוניות בים החכמה. [גם יתפלא קצת המעיין בגוף הענין שמפרש וקורא את החכמה בשם ים, ובזה הענין בעצמו יכנה אותה גם בשם קנה, הן בקדושה הן להיפך, עיין היטב בפנים]:

הפליאה החמישית. הוא אחר כך באות ה', במה שכתב שם וזה לשונו הגבורות בחינת רעמים צריך לשתף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד בבחינת חכמה, שיתעביד מהם רעמים עיין שם. שלכאורה גם בזה יתפלא המעיין, כי איך שייך כאן לקרוא בשם רעמים לגבורות הקולות על שם העתיד שמתהווים לרעמים אחר פגיעתם. מאחר שכל דבריו בזה אינם רק להודיע עצת השיתוף כדי שיפגעו וכו' שיתעביד מהם רעמים. ובפרט שכפי המבואר מאזהרתו הראשונה הנ"ל לשמור את היראה שמשם תוצאות הקול, כי בקלקולה נתקלקל גם הקול היוצא מאתה. ממילא מובן שכמו כן באזהרה השניה הזאת שמוסיף והולך להודיע שעוד צריך לשתפה גם באהבה, כוונתו גם כן על היראה והגבורות שמשם תוצאות הקול, [כי גם בתיקון השיתוף הזה, מתתקן ממילא גם הקול היוצא משם], ואותם בוודאי אין שייך לכאורה לקרוא אותם בשם רעמים:

ומחמת כל זה, לולא דמסתפינא הייתי אומר שעל פי מסילתינו בלימודיו הקדושים, הנראית מרחוק לכל באי שעריו הקדושים, שכן תעלומות דרכיו הקדושים להורות את בני ישראל בהוראת הדברים מזה לזה, [ועל פי הכללים הנ"ל בהקדמה], מובן ונראה גם כאן, שכל הפליאות האלה, נתבארות ונתפרשות קצת, זו מזו. כי מלשונו הקדוש הנ"ל, לקרוא על שם העתיד בשם רעמים, גם את הגבורות שמוכרח לשתפם באהבה וכו'. יש לבאר מזה, כי כוונתו הקדושה, שתיקון היראה והגבורות, הוא בשני אופנים. כי מיד כששומר האדם את עצמו מיראות חיצוניות, נתתקן מיד היראה והגבורות להיות בבחינת רעמים בכח, גם קודם התעלות הארתם, בקנה הקול לפגוע בהמוחין. ואחר כך כשפוגע קנה הקול בהמוחין, מגיע גם עליהם הארת התגלות ויציאת הרעמים אל הפועל החוזר מהמוח להתעביד גם כן בבחינה הזאת:

ולפי זה ממילא מובן שהתיקונים בזה חוזרים בכל פעם חלילה. כי כל מה שהיראה והגבורות נתתקנים ביותר, בהארת הרעמים בפועל שהגיע

אליהם. נתתקנים אחר כך ביותר גבורות הקולות היוצאות מהם בפעם השני, להתעביד רעמים בפועל במדריגה היותר עליונה. עד שגם הרעמים בפועל הקודמים לזה, אינם נחשבים עוד כנגדם רק לבחינת רעמים בכח הבלתי נשמעים ונראים כלל:

ולפי זה יש לבאר גם כן, מהשתוות היראה והחכמה שבמאמר המשנה אם אין חכמה וכו' שמביא לזה. שכמו כן גם תיקון החכמה ופתיחתו מהאטימה המוב"פ. נחלק לשני אופנים בכח ובפועל. כי כמו שהיראה וקנה הקול בעלייתה ופגיעתה בהמוח, מקבלת מאתו תיקון יותר מכפי שהיתה מקודם בשמירתה לבד. כמו כן לא יגרע גם הוא מלקבל גם כן על ידי זה יותר התיקון של פתיחתו מהאטימה, שעוסקים מקודם בשמירתו לבד. שלפי זה יש לבאר קצת גם מה שהזכרנו בהפליאה הד' הנ"ל, שפתח בקנה הקול וסיים בקנה החכמה. כי לפי כל זה יש לבאר בכוונתו הקדושה, שעל ידי זה שבאתערותא דלתתא נתעורר ועולה ממקום היראה והגבורות שבנפש הישראלי קנה הארותיהם למעלה לפגוע ולהכלל בהחכמה, למשמע משם בבחי' הקלין דלעילא כמוב"פ. כמו כן על ידי זה בעצמו נתהווה כלי הקנה בהים החכמה, שנשאב בה הארת הים הזה [שזה בעצמו ענין פתיחתו הנ"ל] להאיר לתתא למקום היראה כנ"ל, [וכאשר נבאר מזה לקמן עיין שם]. שלפי כל זה מפורש יותר ענין הכתוב ירעם הים וגו' שמביא בזה. כי גם הים החכמה בעצמו נתהוה בבחינת הרעם והקנה הזה. [שלפי זה תבין ליישב גם מה שהזכרנו לעיל בין שני חצאי עיגול, שיש להתפלא קצת, מה שקרא את החכמה, בשני השמות האלה]:

גסיש לבאר, שאף על פי שלא הודיע בפירוש מקום היראה שבקומת הנפש. אבל ברמז הודיענו גם זאת, במה שכתב שתמן בהיראה תליא שמיעת הלב. שממילא מובן שכמו כן גם כל הלב ושמיעתו תלוי ונמצא תמן במקום היראה. שלפי זה יש לפרש גם כן שמחמת זה בעצמו שעולים משם הרעמים אל המוח, חוזרים אחר כך גם כן לשם בתיקונם בפועל הנ"ל, להפשיט גם שם במקורם ושרשם כל מיני עקמומיות וסיבוכי נוגה שעדיין נשאר דבוק שם גם אחר שנטהרו מהסוספיתא והפסולת לגמרי. כי כל הענין הנ"ל שמחזרת המוח לתיקון התגלות הרעמים עד שמגיע התיקון למקור היראה [שמקומה בהלב כנ"ל], זה זה מה שמבואר בפירוש בפנים שתיקון התגלות הרעמים החוזר מהמוח מגיע להלב להפשיטו ולייישרו. גם על פי זה מובן יותר בפירוש המאמר חז"ל הקול מעורר הכוונה המוב"פ. כי לפי הנ"ל כוונתו גם בזה בכפליים לתושיה. שמתחלה הקול מעורר כוונת המוח, ואחר כך חוזר משם הקול ומעורר ומיישר ביותר כוונת הלב כמוב"פ. והנה לפי כל זה יש לבאר גם כן, במה שדקדק וכתב שהעיקר לשמור מוחו וכו'. שלכאורה אין לדקדוקו הזה קשר כל כך לשאר דברי תורתו, כדרכו הקדושה בשאר מקומות. ובפרט שלכאורה יש עוד מזה סתירה לדבריו שלקמן שחלק עיקר החשיבות להיראה שמחמת זה נקראה בשם ספינתא, וגם איהי קדמה וראשית החכמה כמוב"פ. אבל על פי הנ"ל ממילא מובן, שזה לעומת זה כל

המשכת קולות החית קנה שיציאתם מירידת גבריאל הנ״ל הוא גם כן למעלה להחכמה והמוחין לטמאם לטמטמם, ולהכלל גם כן בקלקוליהם זה מזה. ומחמת שלשם כל המשכתם והתגברותם מוכרח שם ביותר להלחם כנגדם ולשמור את עצמו מהם. כי אפילו מי שמזכך יראתו, יש שפוגעים בו הקולות שמנפשות אחרות. כי גם כלליות כל הנפשות לקומת נפש אחת יחשבו, [כמבואר לקמן מהמובן מדבריו הקדושים], שעל זה עוסקים הצדיקי אמת לגרש ממשכנם קולות הסטרא אחרא האלה כמוב״פ. וגם מחמת זה מוכרחים לברר ולהבחין בכור מריבתם, גם הנפשות בעצמם שנדבק בהם סוספיתא ופסולת קנה הקול. עד שהוא בעצמו נועץ בהם החכמות חיצוניות כנ״ל:

גם לפי זה תבין ליישב קצת דברי כפולתו הנ״ל שבענין מאמר הזה ירד גבריאל וכו׳. כי אף על פי שכפילות כאלה נמצא הרבה בדבריו הקדושים. אך כל היכא דאיכא לפרש לפי פשוטו פרשנו שלא נשנה אלא בשביל מה שנתחדש בה. כי על פי כל הנ״ל יבואר לנו, שבדברי כפולתו שבהמאמר הזה יסובב על הפירוש השני הנ״ל המובן מדבריו הקדושים בענין תוכחת המריבה כנ״ל. אך שם בענין התוכחה ידבר מהדבוק בסטרא דמותא עד שקולו הפגום והרע שמבחינת ירד גבריאל בעצמו נועץ בו קנה החכמות חיצוניות. עד שמוכרח לדבר באזנו דברי הרחקות, שרובם ככולם קשה להם לשמוע על כל פנים מזה בעצמו תוכחת חיים, עד שנדחים ונתרחקים לגמרי כמובן בפנים. אבל כאן שבאמצעות הענין מדבר מאיש שהוא עוסק בקולו דקדושה לפעולת הרעמים. שאם היה שומר יראתו היה מועיל לו הקול לפתיחת המוחין [כמו שבארנו כן לעיל בדבריו הקדושים], ועל זה כתב שבהעדר השמירה נאחז הקול מבחינת ירד גבריאל, ונשאר נעוץ באטימת השכל שמקודם. [ולא שיוסיף לו אטימה על ידי קול כזה, מאחר שאף על פי כן כוונתו לשמים, ולא יהיה חוטא נשכר במה שאינו מתפלל כלל]. גם לפי כל זה תבין ביותר בפירושו הקדוש שבמאמר רב דימי, האי גילדנא [הגבורות] דים החכמה הוא. כי קנה הגבורות העולה לשם נתהוה לעצם הקנה חכמה שבים הזה כנ״ל, [הן לטוב הן לרע הן לתערובות הטוב והרע כנ״ל]. שעל פי כל זה תבין מרחוק גם במה שהוציא את הפירוש השני הזה בלשון היינו, [מחובר להפירוש הראשון], להיות מובלל ועולה עמו בקנה אחד. ודו״ק:

[מצאתי מכתב יד המחבר, וכנראה חסר הרבה מההתחלה]

והשני פירושים בעצמם, דבוקים ואחודים זה בזה. [כי על ידי זה בעצמו, שאין הח׳....], שמחמת זה לא חילק אותם. וכפי כל זה בין תבין אשר לפניך, שגם השני פירושים של המאמר חז״ל הנ״ל, ירד גבריאל ונעץ קנה, יעלו בקנה אחד, ויהיו לאחדים [מהקנה שלי, דבזע ימא וכו׳], להיות כופל ותני את הפי׳ בלשון ״היינו״ כנ״ל, ולהוסיף ענין אטימת השכל, להורות ולרמז, לאטימת שכלינו בקנה חכמתה דסטרא אחרא שגם זה נמשך מהשתלשלות הגבורות, שמחמת זה בעצמו נשאר נעוץ בזה הקנה, דא קול. ודו״ק היטב היטב. והנה, כשזוכים לגרש ולהוציא את האויבים

והסוספיתא הנ״ל, נתתקן על ידי זה המח בבחי׳ זהב, אבל עיקר תיקון המח, שיהיה זך ומוחא חוורא, הוא על ידי [שיתוף] החסדים, שהם זהב וכסף.

[עד כאן הוא מהכתב יד]:

גם יבואר לך על פי זה, מה שהזכרתי בפליאה הנ״ל בענין מה שכלל ותני בחינת חמץ, בחינת ירד גבריאל. כי על פי כל הנ״ל יבואר לך שהגבורות הרעות [שנשתלשלות מבחינת גבריאל], הן הן הסטרין אוחרנין והקליפות הממיתים בפגם טיפי המוח המוב״פ. והם הם האויבים של הקדושה שהצדיקים מריבים עמהם לגרשם ולשברם. כי כמו שבענין כלליות הנפשות שבכלל העולם, אף על פי שלקומה אחד יחשבו כמוב״פ. על כל זה נמצא גם בפרטיות בכל נפש ונפש קומה שלימה. כמו כן גם בפרטי פרטיות בכל מחשבה ומחשבה שהן הן טיפי המוח המוב״פ, נמצא בכל אחד מהם קומה שלימה כידוע. [וכמו כן גם בענין המצוות, אף על פי שכולם בכלל קומה שלימה, אבל גם בכל אחד מהם נמצא קומה שלימה]. וכאשר יבואר לך זאת מדבריו הקדושים שבאות ה׳, ובפירוש הרבב״ח, אשר יוסיף והולך בענין התיקון להודיע שצריך לשתף הגבורות בהחסדים וכו׳ על אויביך וכו׳ כי עיקר ההתגברות וכו׳ על אויביך וכו׳ אינו אלא על ידי חסדים עיין שם היטב. שגם מזה מבואר ומוכרח שאלו האויבים הם הם הסטרין אוחרנין בעלי מריבה הנ״ל של הצדיקים, שמגרשים אותם על ידי קולות דבריהם כמוב״פ. דאי לא תימא הכי תיקשי לך איזה שייכות יש לדבריו הקדושים שדקדק וכתב כי עיקר ההתגברות וכו׳. האם הזכיר למעלה מאיזה נצחון והתגברות על האויבים, שמתגברים על ידי הגבורות של הקולות, שיהיה שייך להוסיף ולהודיע שעיקר ההתגברות ושדיית החצים הוא מהחסדים המשתתפים עמה. אלא וודאי שגערת המריבה של הצדיקים המשברת קליפות החמץ המריבות עמהם זה זה גערת הקול דקדושה בכוחות וגבורות שכתב לעיל, שכשזה קם בגבורותיו דקדושה נופל זה הקנה דסטרא אחרא שהוא כלליות הקולות של החיות הרעות, שאין דבריהם נשמעין כלל. כי כל שמיעת הדיבור הוא על ידי זה שמשברים אותם בעיקרי יניקתם שבהמוחין כנ״ל. שמזה בעצמו נתהווים המוחין בבחינת מצה כמוב״פ. גם מחמת שעיקר כח הגבורות לשברם הוא בישע הימין כמוב״פ. תבין ביותר לפי הנ״ל במאמר הזוהר הקדוש שמביא לזה שמסטרא דימינא מוחא חיורא ככספא. כי גם המוחין בעצמם נטהרים על ידי זה כנ״ל. גם לפי זה תבין מרחוק במה שקורא את החסד בשם ״פרשא״, על כי הוא המפרש והמוציא לאור תעלומות. כי עיקר התגלות המוחין להתפרשות דברים המצומצמין, וההתגברות על האויבים המאטימים אותם. הוא על ידי שיתוף הגבורות בחסדים, דהבא בכספא, שמאלא בימינא:

ולהעמיק יותר בכל הנ״ל, נחלק ונסדר דברי הביאור באות אחר אות:

לפי הנ״ל בדיבור המתחיל הגבורות בחינת רעמים וכו׳, שתיקון היראה בשני אופנים, היינו בכח ובפועל. יש להוסיף ולבאר מהשתוות היראה והחכמה שבמאמר המשנה אם אין חכמה וכו׳ שמביא לזה, שכמו כן גם תיקון החכמה ופתיחתו מהאטימה, נחלק גם כן לשני אופנים בכח ובפועל. כי כמו היראה וקנה הקול בעלייתה ופגיעתה בהמוח, מקבלת מאתו תיקון יותר מכפי שהיתה קודם בשמירתה לבד. כמו כן לא יגרע גם הוא לקבל יותר תיקון בצירופו ויחודו בקולות היראה בעת פגיעתם בו. כי אמנם כן שגם בשמירתו לבד אינו נאטם חס ושלום, אבל עדיין אין זה נחשב רק לפתיחה בכח כנגד הפתיחה האמיתית שנפתח אחר כך בפועל ממש כשנתייחד בקולות היראה והגבורה:

אות ב

בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, ובפשיטות פירוש תיבת גער. מבאר יותר בביאורו לזה הכתוב גער וכו׳. כי הוא הקול היוצא בכח וגבורה, ומרחק מהמוח את הסטרין אוחרנין המאטימים כנ״ל, אשר בכלליותם נקראים בשם ח״י״ת׳ וכו׳:

אות ג

בהנ״ל באותיות הקודמים, יש לפרש כוונתו בפירושו להמאמר הנ״ל הקול מעורר הכוונה בכפלים לתושיה, שבתחילה הקול מעורר כוונת המוח, ואחר כך חוזר ומעורר ומיישר כוונת הלב:

אות ד

לכאורה יש להתפלא קצת בצירוף פירושו את הכתוב גער וכו׳ לפירושו בהמאמר חז״ל הנ״ל ירד גבריאל ונעץ קנה וכו׳, שפתח בקנה הקול ומסיים בקנה החכמה. ואולם, בביאורינו הנ״ל יש לבאר גם כאן בכוונתו הקדושה, שעל ידי זה שבאתערותא דלתתא נתעורר ועולה ממקום היראה והגבורות שבנפש הישראלי קנה הארותיהם למעלה לפגוע ולהכלל (בהחכמה) בים החכמה, [שנשאב בזה הקנה הארת זה הים] להאיר לתתא למקום היראה כנ״ל, שלפי זה מבאר יותר בביאורו להכתוב ירעם הים וכו׳, כי גם הים החכמה בעצמו נתתקן בתיקון זה הרעם והקנה כנ״ל. ועוד יש להוסיף ולבאר, שגם מזה הוא פתיחתו בפועל הנ״ל [יען אשר בהעדר הכלי, מוכרח גם כן להמוח שיהיה באטימה, כמובן במקום אחר]:

אות ה

בכלל זה לעומת זה הנ״ל בהקדמה, יש לבאר, שכמו שבקדושה כל המשכת הקולות מהלב והיראה הוא להמוח, ולהתתקן זה מזה בכל עת יותר. כמו כן בהיפוך חס ושלום, כל המשכת קולות החית קנה דסטרא אחרא [מהסוספיתא והפסולת שנמצא ברוע הלב] הוא להמוח, באופן שיהיה נטמא ונאטם בכל עת יותר חס ושלום. וגם לפי זה נכון ומבואר צירופי דבריו הקדושים בסימן ד׳ שעל ידי השתלשלות הגבורות שהוא בחינת סוספיתא וכו׳ נשאר הקול נעוץ באטימת השכל. וכן לקמן כלל ותני בחינת חמץ בחינת ירד גבריאל. [ויתיישב לפי זה פליאת הרב ב״פרפראות לחכמה״]:

אות ו

גם לפי הנ״ל יש לפרש מה שכופל את דבריו בפירוש המאמר חז״ל ירד גבריאל וכו׳. כי אחר שכתב בזה הלשון: פי׳ מהשתלשלות הגבורות היינו יראה חיצוניות נעץ קנה בים החכמה. קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה. עד כאן לשונו. אשר בזה כבר פירש את המאמר לענינו, ואחר כך כפל וכתב בזה הלשון: היינו על ידי השתלשלות הגבורות סוספיתא דדהבא יראות חיצוניות נשאר הקול נעוץ וכו׳. ואולם, כפי הנ״ל יש לפרש

בכוונתו הקדושה, שבאמת הקלקול [נכפל] לשנים. כי העוסק בעבודת התפילה שהזכיר תחילה בסימן ג׳, גם אם עדיין לא זכה לשמור יראתו, ונשאר הקול נעוץ בים החכמה ולא אישתמע. אבל על כל פנים אין שייך לומר שזה הקול של התפילה יוסיף לו אטימה חס ושלום, ולא יהיה חוטא נשכר במה שאינו מתפלל כלל. אבל בזה החוטא והפושע נמצא הקלקול השני והגרוע יותר. כי בירידתו להסוספיתא [והפסולת לגמרי שהזכיר שם רבינו ז״ל בכפולת דבריו הנ״ל], נמשכים ובאים גם הקולות הרעים שבו אל המוח. אשר בזה הם מוסיפים עליו אטימה וטומאה לגמרי חס ושלום:

אות ז

בהודעתו שבסימן ה׳, שצריך לשתף הגבורות בחסדים האהבה עם יראה, כי עיקר ההתגלות וכו׳. יתפלא הקורא שם כי לכאורה לא נזכר כלל תחילה במידת היראה שם התגלות, עד שיהיה שייך אחר כך להודיע על האהבה המשותפת בה שעל ידה לבד עיקר ההתגלות. ואולם בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים בסימן ד׳ שקול הגבורה והיראה גורם גם בפועל פתיחה להמוחין מאטימתם, נראה מבואר, שפתיחת המוחין הוא התגלותם. ועל כן מוסיף להודיע בזה, כי עיקר ההתגלות הוא על ידי האהבה והחסד שנשתתף עם היראה והגבורה:

אות ח

מכל הנ״ל נבא גם בלשונו הקדושה על אודות האהבה וימין החסד הנ״ל, שעיקר ההתגברות על ידה. ומרמז בזה מהכתוב שב לימיני עד אשית אויבך וכו׳, וכן מסיים שם בזה הלשון: ותתגבר על אויבך עכ״ל. וגם בזה יתפלא הקורא, כי לכאורה לא הזכיר כלל שם האויב בדבר היראה, עד שיהיה שייך להוסיף ולהודיע כי עיקר ההתגברות וכו׳. אבל בהעלאתו הנ״ל באות הקודם תבין מרחוק, שבזה סובב על האויבים הרוחניים, שהם הסטרין אוחרנין שהזכיר תחילה, המחמיצים ומאטימין את המוח, דצדיקייא עבדין עמהם מצותא דלא יתקרבו למשכן הקדושה, שאף על פי שגם בקול הגבורה והיראה מכניעים אותם, וגורמין להמוחין הפתיחה

בפועל הנ״ל, אבל עיקר ההתגברות עליהם, להזדכך מהם לגמרי, הוא במידת האהבה והחסד, כי מהסטרא דימינא לבד מוחא חיוורא:

אות ט

בכל הנ״ל יבואר לך גם בפירושו למאמר רבה בר בר חנה, מה שקרא את החסד בשם פרשא מוציא לאור תעלומות, דברים המצומצמין הוא מפרש אותם, כי עיקר התגלות המוחין לפרש דברים המצומצמין, הוא רק על ידי החסד והאהבה כנ״ל:

אות י

לפי הנ״ל באות ד׳ יש לפרש עוד בדבריו הקדושים, שכל הקדם היראה וחשיבותה [ספינתא] כזהב הנ״ל, הוא מוכרח לכלי הקנה [הנ״ל באות ד׳] הנתהווים מאתה. ואם לא כלי הספינה הזאת, לא יגיע כלל תועלת ממימי ים החכמה, ועוד בתכלית ההיפוך נטבעים ונשקעים בו לעד ולנצח חס ושלום:

אות יא

בחיבור האהבה עם החכמה המוב״פ, [אשר מסיטרא דימינא לבד, מוחא חיוורא וכו׳, שזה עיקר המח שנקרא בשם לבנון לבונא דמוחא כמוב״פ בסי׳ ג׳ הנ״ל]. יש לבאר בהקדמת היראה לאהבה המוב״פ, שהוא כענין הקדמת היראה להחכמה שהזהירו חז״ל. וכמו בהקדם היראה להחכמה כבר ביארתי לעיל באות הקודם [מלשונו הקדוש שקרא לחכמה בשם ים], שברוב גדלה ועמקה לאין תכלית נטבעים ונשקעים בה כל הבאים בה בלי הקדם כלי היראה והצמצום, [שנקראת בשם קנה, ובשם ספינה, כמוב״פ]

שמתקדמים בה. כן מעין זה יש לפרש גם במדת האהבה האחודה [עם החכמה] כנ״ל, שיש ביכלתה להחלות ולהזיק חס ושלום בחולת אהבה כנודע, להבלתי מתקדמים בכלי היראה שהיא הצמצום כנ״ל. ולפי זה נראה שעל כרחך דבריו בענין הקדימה אומרים פרשוני, שכוונתו מוכפלת לשני טעמים. טעם אחד: הוא המפורש מדבריו שאז תבוא האהבה ממילא. וטעם הב׳: הוא היוצא בהעלאותיו הנ״ל מהכרח הכלי והצמצום כנ״ל. ועוד לפי זה יש לסובב גם במשנת חז״ל המוב״פ אם אין יראה וכו׳. שעל כרחך גם דבריהם אומרים פרשונו, שהעיקר הוא היראה, והחכמה תבא ממילא בהקדם היראה והמעשים טובים, כמובא במקום אחר בדבריו הקדושים, שלפי הגדלת המעשים טובים של האדם, כן מעמיקין לו מחשבותיו היינו שנותנים לו מח גדול. ועוד יש בזה לבאר ומאהבת הקיצור קצרתי:

אות יב

בהתאחדות האהבה והחכמה הנ״ל. יש לבאר [שזה] מה שחושב בסוג שמירת המח מחכמות חיצוניות ותאוות, שהם אהבות חיצוניות:

אות יג

לפי הנ״ל יש לפרש גם במשנה הנ״ל, שלא נזכר בו רק היראה והחכמה ולא נזכר בו כלל האהבה. כי גם זה הוא מחמת שברוב פעולות האהבה בהחכמה לזככה תתאחד אתה להיות בשם אחד, [כאשר נבאר לקמן מדבריו הקדושים, בענין הקנה שבסיטרא דימינא]. וגם לפי זה נכון ונפלא הבאתו ראיה לקדימת [ספינת] היראה למדת האהבה [והחסד שבפרשא הנ״ל], מהכתוב ראשית חכמה יראת ה׳:

אות יד

לפי הנ״ל יש לבאר, שגם באחדות האהבה עם החכמה הנ״ל נחשבים שניהם יחד לבעלי אבידה, [שנזכר בסוף דבריו הקדושים]. שמחזרים תמיד באהבה לאבידתם שהוא השמאלא וגבורת היראה, שתעלה ותפגע בהם להכלל זה מזה בהכלליות הנ״ל:

אות טו

כפי הנ״ל מדבריו הקדושים שכל פסולת הסטרא אחרא בעקמימות ויראות חיצוניות הוא בהלב ומקום היראה, [והיא הפסולת היוצא מהתהוות הכלים, כמובא מזה גם במקום אחר]. יש להתפלא לכאורה בדבריו הקדושים בסימן ד׳ שהעיקר לשמור מוחו וכו׳. ואולם בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, שאף על פי שכל העקמימות וכו׳ הוא בהלב ומקום היראה, בכל זאת תהיה כל המשכתו ליניקה ואחיזה רק בהמוח [והראש]. ותבין מרחוק שעל כן מוכרח כנגד זה שיהיה עיקר השמירה להמוח:

אות טז

בהעלאתו הנ״ל באות ב׳ מדבריו הקדושים שקול גערת המריבה לגרש הסטרין אוחרנין הוא קול הגבורה והיראה שבלב. נראה מבואר שהוא כענין המובא במקום אחר כי מיניה וביה אבא ליזול ביה נרגא. כי מחמת זה בעצמו שכל פסולת הסטרין אוחרנין נתהווה ונשתלשל מהגבורה והיראה, על כן מוכרח ונחוץ לבא בזאת המדה בעצמה כדי להכניעם:

אות יז

וגם לפי זה יש לבאר שנמצא בזה משקל נפלא שלא יתגברו יותר, [וכמובן גם זה במקום אחר]. ושגם מחמת זה מוכרח לשתף את הגבורה עם החסד ואהבה, ובשיתוף הזה לבד נמצא יכולת להכניעם:

אות יח

כפי הנ"ל באות ד' יש לבאר עוד, שכל מה שקול התפילה עולה ויורד ומתגבר ליישר את הלב בשמחה. נתתקן על ידי זה יותר קול התפילה העולה מהלב הזה בפעם השני, להיות [כנגד הקול הראשון] בקנה החכמה [שכבר נתאחד עמה], שהוא הנאחז יותר מבחינת האהבה כנ"ל. וגם אם נמצא בזה כמה מדריגות ושינויים בלי ערך. אף על פי כן בדרך כלל אינם נחשבים רק לשני תיקונים. ובכלל הנ"ל בהקדמה שכל בחינה כלול מכל הבחינות, יש לבאר עוד שהם העומדים בשני אופני התפילה המוב"פ. כי קול התפילה בהלבשה נחשב לקול קנה החכמה כנגד קול קנה התפילה שלא בהלבשה. אשר לפי זה ממילא מבואר שאין ביכולת לעסוק בהתפלה בהלבשה אם לא מתקדמים תחילה בתיקון קול התפלה שלא בהלבשה. ושבזה לבד מתפרש ומתבאר דבר היכולת, הנ"ל בדיבור המתחיל יכולים וכו':

אות יט

לפי הנ"ל יש להשכיל ולהבין דבר מתוך דבר שגם בתיקון קול התפלה בהלבשה מוכרח לשיתוף היראה עם האהבה, [כי כל בחינה כלול מכל הבחינות], ומהאהבה עיקר התיקון כנ"ל. ומה טוב ונעים לפי זה ביאורו בתיבת יחד לענין פני התפלה בהלבשה, בסיפורים יחד, [שזה ענין אהבה ואחדות בשבתם יחד]:

אות כ

בהכרח גבורת היראה הנ״ל שמוכרח להקדים, [ובהנ״ל באות ב׳], יש לבאר עוד שקול גערת מריבת הצדיקים זה עם זה הוא בקול תפלתם בהלבשת המאמרים המוב״פ. ושבזה לבד אינם זזים משם עד שנעשו אוהבים זה לזה, ומלבישים תפלתם במאמר וסיפורים יחד באהבה כנ״ל:

אות כא

כאשר נראה כמה פעמים בהפלאת כוונתו הקדושה שהיא כפולה ומשולשת וכו׳ יש לבאר גם כאן באריכות לשונו בענין המראה מקום מהמאמר חז״ל על אודות נבואת משה בזה הדבר שלמדו מהכתוב וידבר משה אל ראשי המטות וכו׳. כי למרחוק ישא את דעתו וכוונתו גם בדבר הקומה כלליות הנ״ל שהנשיאים אשר בבני ישראל עומדים בראשי הקומה, ונקראים בשם ראשי המטות. ולפי זה נראה מבואר [ובכלל הנ״ל בהקדמה שכל בחינה כלולה מכל הבחינות] שגם אם כל בני ישראל עומדים כנגדם במדריגת לב, נחשבים גם הם לראש כנגד כלליות התבל ויושבי בה, והוא כנגדם במדריגת לב לבד. ומה נעים ונפלא ביאורו בכתוב תבל ויושבי בה בהמאמר הזוהר הקדוש דא בחינת לבא וערקין דילה:

אות כב

בהנ״ל תבין מרחוק שגם כל הדינים והמקטריגים העומדים בסטרא דשמאל שהזכיר בסי׳ א׳. יהיה כעין אטימה כביכול להראש והעליון על כל בעצמו יתברך, שאוטם את אזנו ודעתו לבלי ישמע ויקבל חס ושלום את התפלה להציל מהצרה. אשר מחמת זה מוכרח להלביש את התפלה באמצעות פתיחת המוחין של מטה לשמוע בקול גבורת התפלה, עד שגורמים באיתערותא דלעילא שהשם יתברך בעצמו שומע ומקבל את התפלה להציל מכל צרה אף לאחר גזר דין:

אות כג

בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, כפי הביאורים הנ״ל בהעלאת קול שופר אשר ברעם גבורותיו כגבורי כח [המוב״פ] עושה דברו לשמוע מלמטה. עד שגורם גם למעלה לשמוע התרועה והתפלה. מבאר אגב אורחא בנוסח הברכה לשמוע קול שופר. [וכפי הנזכר בהכללים, הנ״ל בהקדמה, שכל בחינה כלול מכל הבחינות]:

אות כד

גם לפי זה תבין ותתבונן בהפלאת הבאתו ראיה לפירוש הכתוב יחד הרים ירננו שהוא התפלה, מהכתוב לשמוע וכו׳:

אות כה

בהעלאתו אשר ביארנו לעיל בפרט באות כ׳ יש לבאר, [כעין הנ״ל באותיות הקודמים], גם בפירושו להכתוב אוזן שומעת וכו׳ בשמעו קול הגבורה והמריבה. כי בהלבשת התפלה המוכרחת להיות בסיבת האטומים בפגם טיפי מוחם שלמטה, [שזה גורם האטימה הנ״ל שלמעלה כביכול]. כי לפי הנ״ל יש לבאר שכסגולת התפלה בהלבשה להסתתר מהמקטריגים, ולהיות נשמע למעלה. כן נפלא ונורא סגולתה להסתתר מהסתותיהם שלמטה, ושתהיה נשמעת גם לאוזן הנאחזים מהסתותיהם, עד שישובו גם הם ממות לחיים כמוב״פ, ודי לחכימא כי ההכרח לקצר.

אות כו

מכל הנ״ל נשוב לדבריו הקדושים בסימן ב׳, על אודות הגזר דין שעל חלקי הקומה, ובכלל החמישי הנ״ל בהקדמה, ובדבר המשכת הדינים להראש בכלליות ובפרטיות הנ״ל. תבין מרחוק תפיסתו לדוגמא ראש הקומה, ושזה כל מלחמת הדינים בראש [וקומת] השנה, ועומק הפלאת דבריו בענין קול השופר שמוכרח בראש השנה, ואשר אז סבב בכלליות השגתו הזאת שנאמרה בראש השנה כמובא בחיי מוהר״ן :

אות כז

בהעלאתו הנ״ל באותיות הקודמים, שגם התפלה שהצדיקים מלבישים אותה להיות בסתר והסתרה מהמקטרגים [באמצעות הסיפורים], מוכרחת להיות ברעם קול היראה, ובה לבד נענה הצדיק לבטל את הצרה והגזירה. ועוד בצרוף העלאותיו הנ״ל שבזאת התפלה לבד תבא הגבורה וגערת המריבה להבחין בהבחנה למי לרחק. מבאר יותר מכל זה בלשון הכתוב הנ״ל בצרה קראת אחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה סלה. וגם תחלת המזמור מדבר בענין ראש השנה, וקול שופר הנ״ל :

אות כח

בסיבוב דבריו הקדושים בקומה הפרטיות והכלליות הנ״ל. מבואר יותר דבריו הקדושים בענין המאמר חז״ל, כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, ובמאמר הזוהר הקדוש כד קלא נפיק וכו׳. שמפרש בהם בפרטיות שנשמעין דבריו למוחו ולבבו. וגם בכלליות שנשמעין דבריו לברייתא :

אות כט

בהעלאתו מדבריו הקדושים [אשר ביארנו לעיל, כעין המובא בדברי חז״ל] שהאויבים בגשמיות וברוחניות מניחים כל יושבי תבל ואינם עולים להתגבר רק על הראש [כלליות ישראל כנ״ל]. מצרף גם לפירושו בדרש לענין התיקון, [כי כשזה קם זה נופל]:

אות ל

ביחוד פירוש הפשוט והדרש שבכתוב וישב הים המוב״פ. [ואשר בזה ממילא מבאר גם היתר החמץ שבזה התיקון והשלמתו בכל שנה בזה היום כנודע]. יש לבאר עוד בכוונתו אשר בצירופי דבריו הקדושים, שזה הוא אשר כל שבירת קנה החית להיות בהא הוא בסטרא דשמאלא לבד. כי כל יציאת האויבים הנ״ל הוא מאטימת ירידת גבריאל. אבל בסטרא דימינא הוא בתכלית ההיפך. כי הוא הדבוק בראשו [וגגו] דייקא באטימה וסתימה, [וכמבואר במקום אחר שכל שלימות המוחין הוא דייקא על ידי הסתימה והעיכוב]. ואחרי שמאבדין ומרחיקין למי שצריכין לרחק מהסטרא דשמאלא, יש ביכולת להכלל שמאלא בימינא בכלליות כזה עד שאין צריך לשבר עוד גם בסטרא דשמאלא. כי גם היראה שבתורי זהב כנ״ל, נתתקן ונתחבר בנקודת הכסף הנ״ל שבימין האהבה, שזכינו תחלה ביציאת מצרים כנ״ל:

אות לא

כאשר נחסר מאתי בעת ההעתקה קצת ענינים, וזה אני זוכר שבהעלאתו הנ״ל מבאר גם סוף ענין הכתוב הנ״ל אוזן שומעת וכו׳, ושומע תוכחת קונה לב. וגם תחלת הענין ותפילת צדיקים ישמע:

אות לב

כאשר חשב רביז״ל כמה מאמרים שהם בסוד כוונת התפילין הזכיר גם זה המאמר בכללם. תבין מרחוק לפי זה כי מאד עמקו מחשבותיו בתיקון הראש והלב שמיציאת מצרים הנ״ל. ובראייתו בסוף סימן ב׳ מהמאמר חז״ל קלני מראשי קלני מזרועי אשר כנגד הלב הנ״ל מקום התפילין:

אות לג

ברוממות ים החכמה הנ״ל יש לבאר עוד, שגם אם כל המשכת הלוחמים להלחם הוא אליו לבד. נמצא בכל זאת כח ותוקף בהחכמה לנצחם ולהכניעם [כי מדה טובה מרובה, וכמובן במקום אחר, על פסוק וידעת וכו׳]. וברוב רבויי מימיו לבד אין ביכולת שיתגלה ויאיר בהאדם המוגבל, אם לא כשיתלבש כחו וגבורתו במדת היראה והאהבה, ושמחמת זה נקראים בשם שמאל וימין המוב״פ, [כי הן הן הידים שיש בים החכמה כמובא גם במקום אחר]. כי בהם בלבד, תתגלה פעולתו וכחו, [ועל שהצמצום נמצא יותר במדת היראה, מוכרח להקדימה ותהיה לעיקר]:

אות לד

בהמבואר מדבריו הקדושים שעיקר התיישרות הלב בשמחה הוא בתיקון האהבה שנשתתף בהגבורה והרעמים. יש לבאר כוונתו הקדושה שזה מחמת שהשמחה בעצמה [אשר ישמח ישראל בעושיו], תבוא ותכנס בסוג אהבת ישראל להשם יתברך, כי מאהבת השם יתברך ומצוותיו לבד נכנס בלב ישראל השמחה בעושיו:

אות לה

וטרם נגמור דברינו עוד נשים את לבנו ליחוד פירוש הפשוט והדרש שבכתוב אענך וכו' מי מריבה. שיש להתפלא לפי זה בפירושו למי מריבה שמרמזים על קדושת המצה. שהוא לכאורה בתכלית ההיפוך מפירוש הפשוט, שנמצא במי מריבה קלקול ועונש למשה רבינו ע"ה. ואולם מצירופי דבריו והעלאותיו הנ"ל שכל תיקון המריבה והגבורה הוא מהאהבה אשר בסוג השמחה. תבין מרחוק כי בעליית העושק מלב קומת הנפשות להולל ולמעט שמחת הראש שעליהם משה בעצמו. כמבואר בפנים מיעוט שמחת משה על ידי העושק הנ"ל. הוא עומד בסוג מיעוט האהבה המוכרח להמריבה. וזולת השלמת תיקון האהבה והשמחה נהפך תיקון המריבה להזיק ולהגביר הדינים על משה רבינו ע"ה עד שנסתלק:

אות לו

עוד מצאתי באמתחת הכתבים שלי מה שכתבתי כבר בביאור זה המאמר, שיש להתפלא בשתי השמחות [בזקיפו ובשיפולי] המבואר בפנים. אשר ישראל באיתערותא דלתתא ישמח בעושיו. והשם יתברך באיתערותא דלעילא ישמח במעשיו. ומאלינו נבין ונתבונן שעיקר שמחתו הוא בהמובחר שבמעשיו שהם נפשות ישראל בעצמם. והעיקר דעיקר בהמובחר גם מהם שהוא משה רבינו ע"ה בעצמו, שהוא העולה יותר מכולם בהאהבה והשמחה בו יתברך. כי לפי כל זה יש להתפלא בהמבואר מדבריו הקדושים שגם בחי' משה אין יכול לעשות בשמחה כל חלקי קומת המצוות אם לא תתקדם לזה השלמת השמחה שלמעלה, כי לפי שמחתו כן שמחתינו כמוב"פ. ולכאורה נמצא בזה סתירה להכלל המבואר בכל מקום, שבתחילה מוכרח להקדים האיתערותא דלתתא. ושגם אם עובר מה שעובר על רובם ככולם מנפשות ישראל, מוכרח על כל פנים משה בעצמו להקדים האיתערותא דלתתא. ועוד יש בכל זה להאריך, אבל מאהבת והכרח הקיצור הנני להודיע בדרך כלל מה שנראה לעניות דעתי. כי על כרחך יאמר זה הענין דרשוני ופרשוני, שכל מיעוט יכולת עשיית המצוות בשמחה [בסיבת העצבות שלמעלה], לא נאמר רק כפי מדריגת משה בזה הדבר [ואספקלריא המאירה] ופני חמה שבגאולתינו ממצרים, אשר עדיין לא נשלם קול רינתו ושירתו שבתיקון החית שבקריעת ים סוף הנ"ל כמו לעתיד אשר ישיר משה וכו'. כי כנגד מדריגתו שלעתיד לא נחשב מדריגתו הראשונה הנ"ל, רק למדריגת לב לבד שבקומת עולם' שנה' נפש' הנ"ל. ושגם מחמת זה בעצמו לא נמצא עדיין ביכולת אהבתו ושמחתו להמתיק את הגבורה ומימי המריבה כנ"ל. ולא כן במדריגתו השניה שלעתיד, בים החכמה....:

אות לז

בכלל הרביעי הנ״ל בהקדמה, שמחמת זה נחוצים ומוכרחים יותר אלה התיקונים לכל הרוצה לבוא בהם, גם אם זכה רבינו ז״ל ביראתו וגבורת כחו למשמע קלין מלעילא, ולהשמיע אותם גם לאחרים:

קרא את יהושע-סימן ו׳

אות א

כשישמע בזיונו ידום וישתוק. מבאר בזה יותר בדבריו הקדושים הנ״ל למעט בכבוד עצמו. כי לא זה בלבד שלא יחפוץ האדם בכבוד להתכבד מזולתו, עוד גם אם זולתו מבזה ומחרף אותו יהיה מן השומעים חרפתם ואינם משיבים:

ובוזי יקלו. רישא דקרא כי מכבדי אכבד וכו׳. אכבד להגיע להם כבוד אלקים:

כי עדיין הדם שבחלל השמאלי וכו׳. כדרכו הקדושה מביא ג׳ ראיות בהכרח הבזיונות ושפיכות דמים להבא להטהר לעשות תשובה, שהם קשורים ומשולבים יחד לראיה אחת. ראיה א׳: כי קודם התשובה נסתר האדם מפני אהיה שהוא גי׳ דם. וכל התשובה להפך דם לדום שידום וישתוק. ראיה ב׳: מהכתוב ובוזי יקלו. ראיה ג׳: הוא מחמת שקודם התשובה עדיין הדם שבחלל השמאלי שבלב בתוקף ועוז:

ויש להתפלא בשני פליאות: פליאה ראשונה הוא שכפי רוממות התשובה הכוללת לכל העוונות שצריך לשוב עליהם. ומשה רבינו בעצמו יודיענו

מזה בתורתו בפרשת התשובה. ואיך נעלם ונתעלם עד הנה הודעת ההכרח והעיקר שבה, שהיא הדמימה על הבזיונות כמוב״פ:

ופליאה השניה הוא בעצם הענין, אשר לכאורה נמצא התשובה והתיקון בדבר כזה שאינו תלוי בהחוטא והפושע בעצמו, אשר בהתעוררותו והזדרזו לתקן מה שעיוות מוכרח להתעכב עד שיהיו לו בזיונות:

ואולם כפי ביאור מורנ״ת ז״ל בדבריו הקדושים, תבין מרחוק שזה דבר הכתוב והתוודו את עוונם. וכן חיוב הווידוי ביום התשובה והכפורים. כי כל פירוש הוידוי הוא שהאדם יבזה ויחרף את עצמו א), ויבוש ויתבייש לפני השם יתברך בהתוודותו חטאתי עויתי וכו׳, עד שבאמת יהיה נשפך דמו בקרבו. כי לפי זה מבואר היטב דבריו הקדושים בעשיית תשובה על תשובה שבריחוק הלב לא יתבייש ולא יזכה כלל לתיקון החלל שבלב, ומי יאמר וכו׳:

אערכה לעיניך. והוא תחלת ענין הכתוב הנ״ל זובח תודה. שעל זה אמרו כל הזובח את יצרו ומתוודה וכו׳ כנ״ל:

וכבדתו. לענין שבת, שהוא התשובה כנ״ל:

לשון רבים היינו עייל ונפיק. כפי שתפס לשון שניהם גם בלשון יחיד, לענין כוונת אלול. מבאר גם סוף הכתוב הנ״ל זובח וכו׳ ושם דרך:

מעל לרקיע וכו׳. מבאר בזה יותר ענין הכתוב הנ״ל רצוא ושוב שנאמר בחיות המרכבה, [כי כל בחינה כלולה מכל הבחינות כנ״ל בהכללים]:

פן יראה בעיניו וכו׳. הוא סוף הענין שבמרכבת ישעיהו, ואשר לא האריך על כל פנים בכנויי הגשמה כמו במרכבת יחזקאל יש לבאר, שזה מחמת שהיתה השגתו במעלה יתירה מיחזקאל [וכמובן מדברי חז״ל]:

ולא יכנף עוד מוריך. בהבאתו ראיה מזה הכתוב. יש לבאר שגם הוא מורה על השגת עולם הבא, שלא יצטרך עוד להכנף ולהתכסות בכינויים גשמיים הנ״ל:

זרעו של עמלק. והוא זביחת [היצר הרע בתשובת] הלב הנ״ל, ר׳ק ר׳ע כ׳ל היו׳ם, כנודע:

קרא את יהושע. זה הכתוב הוא בפרשת וילך, שהיתה קריאת הפרשה הזאת בשבת הפטרת ש׳ו׳ב׳ה, אשר גילה השגתו הזאת שעיקר התשובה הוא ה׳ב׳ו׳ש׳ה:

בקשר נפלא ונורא. כל זה הפירוש לכוונת אלול בפרטיות לא גילה רבינו ז״ל בעת אמירת תורתו בשבת הנ״ל. אבל אחר כך במוצאי שבת קודש הראה לעיני תלמידיו פירוש הכוונות לפי הנ״ל. ואגב אורחא דלה חספא

וגילה לנו מסלת הקשרים הסובבות בדבריו הקדושים, אשר לא ימצא כלל הקורא בלתי העיון והעמוק שבהם, [וזאת אחת מן המקומות אשר למדתי סתום מן המפורש לחתור ולחפור בעומק ועיון כזה גם בשאר דבריו הק'] :

מוצאין בו זכות. מבאר בזה יותר [בהבאתו] ענין הכתוב הנ"ל אהבת צדק וכו', [שעל ידי השתיקה זוכים לכבוד אלקים], כפי פירוש חז"ל במדרש . אהבת להצדיק לבריות :

ולהעמיק יותר בכל הנ"ל הנני לסדר ולהציע לפני הקורא עוד כמה ביאורים באות אחר אות :

שנראה מרחוק [וכן מבואר מלשון מורנ"ת בהתפלה שעל זה] בכוונת רבינו ז"ל [בכותבו בזה הלשון : ונעשה על ידי זה אדם וכו']. שהבעל תשובה בעצמו [בנפשו ורוחו ונשמתו] נכלל ונתאחד בהאדם העליון יתברך. [וגם ממילא מבואר שכל זה כפי השגתו הנ"ל את העליון יתברך, כי אלו ידעתיו וכו']. וכן מבואר כל זה מסוף דבריו הקדושים בפירוש מאמר רבה בר בר חנה, כי ישראל נקראים אדם וקודשא בריך הוא וישראל כולא חד וכו' ישבו על הכסא. וגם מבואר יותר הפלאת הודעתו שהן הן האותיות שבשם האדם אלף דם :

אות ב

בהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, שכל הבלתי זוכה לזאת התשובה אין לו כלל הוויית אדם, [ואינו רק חיה דמות אדם, כמובא מזה במקום אחר]. מבאר יותר בדבריו הקדושים הנ"ל באות ב' שקודם התשובה אין להאדם הוויה ונחשב באמת כאלו עדיין לא נתהווה כלל בעולם [ואינו רק חיה כנ"ל] :

אות ג

לכאורה יש להתפלא בדבריו הקדושים באות ב', שהתשובה נקראה בשם אהיה ובשם כתר. כי הלא באמצעות התשובה יגיע האדם להויה

אמיתיית. ולמה קראה בשם אהיה שאין זה רק ההכנה וההזמנה להיות להויה אמיתיות. וכן בדבר הכתוב, אשר גם הוא לא יסובב רק על ההמתנה וההכנה לתשובה. ולמה נקרא מפני זה בשם כתר לעצם התשובה. ואולם מעומק והכרח אחיזת האדם בתשובה תמיד, שמבאר בדבר הכתוב ושבת עד ה׳, [ונחלקה בכל מדריגה לשנים השגות עולם הזה ועולם הבא כאשר יבואר לקמן], תבין מרחוק שהבעל תשובה מוכרח תמיד להקרא בשם אהיה ובשם כתר ולהיות רצוא ונתעלה בכל עת בכתר והכנה להוויית אדם ביתרון יותר כנ״ל:

אות ד

כפי המבואר מדברי רבינו ז״ל שנמצא הכרח לנקודה התחתונה כמו לנקודה העליונה. כי לבד בשניהם יחדיו תזכה הנפש להקרא בשם אדם, [אלף וכו׳]. ובצירוף המבואר בהשתוות אלה שני הנקודות והבקיאות, שכמו שאין הפסק לעליית האדם בנקודה העליונה והבקיאות ברצוא. כן בהכרח שלא יהיה הפסק לירידתו ושובו לתחתיות בנקודה התחתונה. יש להתפלא לכאורה כי הלא כל פירוש הירידה וההצעה לשאול המוב״פ הוא המכשול. והאיך שייך חס ושלום שיהיה לזה הכרח. ומכל שכן להאדם האמיתי הנ״ל, כי הלא אדרבא כל מעלתו וחשיבותו של זה האדם הוא תכלית זיכוכו וטהרתו מכל, [והקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט]. ואולם אם נשים את לבינו לפירוש הכתוב ושוב הנ״ל שסובב על זה. אשר מבואר שם מפירוש רש״י על פי דברי חז״ל, שהשוב הוא בהכרח להחיות מצד העליון האיום והנורא יתברך, המכריחם בכל עת שישובו ויסוגו אחור. יש לבאר בכל זה [כעין המבואר במקום אחר], שעל הירידה והסגיון לאחור [ביצר מחשבת הלב הנ״ל] אשר תגיע בתחלה להאדם מצד העליון בעצמו יתברך, לא יגיע להאדם שום עונש, [שלך אי אתה רואה אבל וכו׳ של גבוה]. ואדרבא כל הגדול מחבירו יצרו ונסיונו תגיע לו מלמעלה ביתרון יותר. אבל הוא ברוב מעלתו ובקיאותו הנ״ל לא יקח לעצמו מזה החמץ ולא יכשל חס ושלום בחטא ממש אפילו כמשהו הנ״ל, [ועיין לקמן מה שנוסיף לבאר בזה], עד שנהפך הירידה לעליה כאשר נוסיף לבאר לקמן:

בדבר הדמימה והשתיקה על הבזיונות, מוכרח לפרש שהוא בפנים שונים, ובפרט כשחבירו בעצמו הוא מבזה אותו. כי לפעמים אין צריך רק לדון את חבירו המבזה לכף זכות אשר לפי דעתו וסברתו נדמה לו שהוא צריך לבזותו. ולפעמים יש שחבירו באמת צדיק וזכאי כנגדו, [וכענין תוכחת הצדיק, המובא בדבריו הקדושים במקום אחר], שאז מוכרח להיות הדמימה והשתיקה בהכרת האמת, והודאה ממש להודות לחבירו על

דבריו, ולא להעיז פנים כנגד חבירו לכפור ולומר על עצמו שאינו חייב כלל, ומכל שכן שלא יפתח פיו חס ושלום.... ויוצא לנו מזה, לענין המשכת חיותו יתברך המוב״פ שמחיה את כל הנסוגים אחור, [וכולל בזה לכל החולאים והפושעים שבעולם], אשר כוונתו העיקריית על החיות הרוחני, [שהיא ההתעוררות לתשובה כמובא במקום אחר], אשר קול דודם דופק בלבבם בדברי תוכחה ובזיון, לבזותם ולהוכיחם על מעשיהם הרעים, כדי שישובו מעתה על כל פנים. והם מוכרחים בזה להתנהג בדמימתם באופן הנ״ל, שיכירו את אמתת דברי תוכחתו אשר בלבבם, ויודו ויתוודו ויאמרו לפניו בפה מלא, דברי התוכחה והבזיון שהביא בלבבם. ואשר הדמימה הזאת היא עיקר התשובה. [ו]מה נעים ונפלא לפי זה נוסח אנשי כנסת הגדולה בתחילת הווידוי, שאין אנו עזי פנים וקשי עורף לומר לפניך וכו׳ לא חטאנו. כי באמת לא נפתח פה לאמר כן חס ושלום, [וכהוספת מורנ״ת ז״ל במקום אחר לבאר בזה]. ובזה לבד תצא דמימתינו אל הפועל שזה עיקר התשובה כמוב״פ:

כפי הנזכר לעיל בדיבור המתחיל פני משה, תבין מרחוק, בהבאתו על זה [באות ג׳], מאמר הכתוב, וידעו אותי מקטנם ועד גדולם:

אס׳ [אסק שמים] ש׳ס׳ אתה׳, מיוחד לפני מ׳ש׳ה׳ כמוב״פ. ואצי׳ע׳ה׳ ש׳או׳ל הנך מיוחד לפני י׳ה׳ו׳ש׳ע׳ כמוב״פ. ומורה בכל זאת מלת הנך להתמלאות יותר כבודו יתברך, [בכל ההצעה לשאול], ממלות שם אתה, [כמובן מכל זה, גם במקום אחר]:

כפי המבואר מדבריו הקדושים שזאת התורה מסוגלת למציאת האבידה, והיא הא׳ש׳ה׳. נראה לעניות דעתי מכותלי דבריו הקדושים שהעיקר הוא ממציאת אלקותו יתברך שבתוך הירידה. יען אשר באבידתה תרד ותבא במדריגות התחתונות והרחוקות כנודע, [ואשר עליהם סובב הכתוב הנ״ל, א׳ציעה ש׳אול ה׳נך, והיא במזל אלול כנ״ל]:

[מכתב יד הנמצא בנייר בפני עצמו]

בעת השוב ועומדו בנסיון ושגיון יתרון היצר הנ״ל יגיע לו הוויה אמתיית משם העצם במילוי ס״ג. אשר גם זה לבד הארת דודי [צח ו]אדם [בחולם] נקודה העליונה. ומכוון לפי זה מה שמבואר מדברי מורנ״ת [בהלכות (שבועות) [ספירת העומר א׳] שעל התורה הזאת], שכל דמימתו הוא בהשגות העליונות, ושזה לבד השגת הכתר האמיתי וגם כמובן בהקדמת התקונים....:

ראיתי מנורת זהב-סימן ח'

אות א

וברוח פיו. כי האדם הוא חלק אלוקי, כנודע. ובאתערותא דלתתא שמאריך את רוחו, גורם גם מלמעלה המשכת הרוח חיים מהשם יתברך בעצמו, להשלים לזה החסרון:

משלים החסרון. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שגם מחמת זה הטביע הבורא יתברך בטבע האדם להאריך את רוחו בגניחה ואנחה, כשיש לו איזה חסרון. כדי שעל ידי זה בעצמו, יגרום כל פעם השלמה לחסרון:

והוא מגודל רחמנות וחנינות מהבורא יתברך שמו. אלה הדברים נראים לכאורה כשפת יתר, כי מי לא ידע בכל אלה, שהשלמת החסרון וכפרת עוונות, הוא ממדת הרחמים. ואולם, בסתר דבריו והשגתו הזאת על אודות הכנעת הרב דקליפה, שהוא אדמוני בתוקף הדין, [כמובא לקמן בפנים], ומהמבואר מהשיחה [שבספר חיי מוהר"ן] השייכת לזאת ההשגה, שבהשגתו ותורתו הזאת בעצמה, השתדל להכניע את הרשע [העומד מצדו] שבתוקף הדין כנ"ל. יש לבאר, שעל זה טרח בפרטיות, לבאר כל המדות של הרחמים, כי בהם לבד כל הכנעת הרשע [שבתוקף הדין כנ"ל]:

וזה בחי' י"ג מדות וכו'. כפי העולה מדבריו הקדושים, שכל המדות העליונות נמצאות בהרב דקדושה. נראה מבואר, כי הן הן באתערותא דלתתא שבו, לעורר אותם למעלה, מהשם יתברך בעצמו:

נוצר וממתיק. שהוא נוצר [ושומר] וממתיק, את האלופים, שלא יזיקו את העולם. [כי לשון שמירה, סובב לפעמים על המזיק, כלשון הפסוק והועד בבעליו ולא ישמרנו]:

נושא עון ופשע. בהכרח האתערותא דלתתא הנ"ל בדיבור המתחיל וזה בחינת י"ג מדות, יש להתפלא קצת אשר לא יסיים בפירושו לכל הי"ג מדות. ואם בתיבת וחטאה יש לפרש שאינו צריך לחושבה, כי היא מחוברת לתיבת נושא הנ"ל, [שהנשיאה תסובב גם על החטאה]. אבל על כל פנים יש להתפלא אשר לא פרט והזכיר גם מדת ונקה שבסוף המדות. אבל מרחוק תבין, שגם זה פרט והזכיר, בדבריו הנפלאים שכתב אחר כך על אודות הרב העליון, אשר ינקה ויזכך את עצמו, עד שלא יאונה אליו

כל און גם בידו וכוחו. ובהמבואר שם מדבריו הקדושים, שבזה מנקה ומציל גם הנלוים אליו שלא יתאחז בהם הרע. עד שגם הם, לא יראו ויפחדו מהרשע. וממילא נמצא לפי זה גם מדת ונקה ברוח הרב, לעורר אותה באתערותא דלעילא כנ״ל. ובאמת, אין זה נאמר רק על הרב העליון, שהוא בן דוד בעצמו שאנו מחכים אליו. [עיין לקמן בהגהה על אות כ״ד]:

והנלווים. מוכרח לפרש על הנלוים המקושרים אליו בקשר אמיתי, [קשר אהבה, כמובא במקום אחר], בשלימות כראוי:

גן דא אורייתא, ונשמות ישראל וכו׳, דאיתרביאו בגן. סובב בזה להמבואר מצירופי דבריו הקדושים לעיל באות א׳, שכל נשמת החיים, הוא מרוח החיים שבתורה:

בריאה בכח. לפי זה יש לבאר בכפלים בכוונתו הקדושה שבדבריו הנ״ל, שמבואר מהם, שבעליית הרב להבריאה בכח שבתפלה, מזכך גם לכוחו, שגם בכוחו לא יתאחז בו הרע חס ושלום, [חוץ זיכוכו מהרע [בפועל] שזוכה בבירור ההלכה, על ידי השכל שנמשך מהתפלה]:

התורה שהוא בחי׳ בריאה בפועל. סובב בזה, להעולה מצירופי דבריו הקדושים באות א׳, ובאות ב׳, שכל בריאת העולם, הוא מהרוח חיים שנמצא בהתורה. ואולם, בדבריו הקדושים שבזה האות ז׳, מוסיף והולך להודיע, שכל זה נמשך מהתפלה, שהוא העדן והבריאה בכח:

ונהר יוצא מעדן, היינו מהתפלה וכו׳, להשקות את הגן, הוא התורה. בהודעתו הזאת שהוא מודיע ברוממות התפלה, שהיא בעדן, ולמעלה מגן התורה. יש לסובב עיקר כוונתו, על תפלת האדם שהוא מתפלל על אודות התורה בעצמה, שיזכה לברר ההלכה בכל דבר באופן שידחה מאתו כל הרע, עד שיזכה לקיום התורה. ומכותלי דבריו הקדושים בדבר הכתוב ראיתי וכו׳, אור הגנוז וכו׳. יש לבאר עוד, שזה מחמת שהתפלה והעדן הוא במדריגת הנסתר שבתורה. ושזה ענין ההסתרה [עין לא ראתה], שהזכיר בדבר העדן, [וכמובא מזה במקום אחר]. גם יש לבאר בטעם בריאת הגן, [והשקאתו מהעדן], שזה מחמת שהעדן אין לו גבול וסוף, כי הוא העדן והעונג בסתרי תורת האין סוף יתברך, אשר לא נמצא כלל יכולת ואפשרות בהאדם המוגבל לבא בו. ולא כן הגן, [שהוא התורה שבנגלה], שהוא העומד במדריגת הכלים, המוכשרים והמוכרחים לקבלת אור העדן, והבאותיו בגבולים וצמצומים:

ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. בפירוש הפשוט מהכתוב, סובב הפירוד על התחלקות הארבע נהרות [מאחדותם שבנהר העדן] זה מזה. ובפירוש הדרש מרבינו ז״ל, יסובב הפירוד, על הרע לבד שנפרד ונופל מאתם. ובכלל אחד עשר [הנ״ל בהקדמה], שברוב המקראות שרבינו ז״ל מפרש בהם בפירוש הדרש, נראה אותם בעומק הפלאת המסלה

שבלימודיו, שמחבר אותם בפירוש הפשוט שבהם. יש ללמוד מהמפורש אל הסתום, שגם בזה הכתוב, כוונת רבינו בדבר הפירוד, לשני הפירושים הנ״ל . כי כדי להפריד ולחלק את הרע מאחיזתו בהד׳ אותיות, מוכרח להפריד ולחלק את האותיות בעצמם, שלא יהיו באחדות ודביקות לגמרי, כאחדותם בהעדן והנהר שמאתו. גם כפי העולה מדבריו הקדושים, שהד׳ אותיות הנפרדים בהגן והפועל הנ״ל, נמצאים כמו כן גם בכח ובעדן, שמתאחדים שם בנהר אחד. אשר מבאר בזה אגב אורחא, לפירוש הי״ג מדות שמתחילים בשני שמות הוי׳ ולדעת האריז״ל אינם נחשבים אלה שני שמות במספר הי״ג מדות:

והיה לארבעה ראשים. בהעולה מאלה צירופי הדברים שבסימן ה׳, וסימן ז׳, שגם כל התהוות הגופים בגשמיות, בבנין ד׳ יסודות, נמשך ויוצא מד׳ אותיות השם [ד׳ ראשים], שבגן התורה, [וכן גידולי הנשמות, כנ״ל בדיבור המתחיל גן דא אורייתא וכו׳]. סובב גם כן להעולה מצירופי דבריו הקדושים הנ״ל שבסימן א׳ ב׳, שכל בריאת העולם, הוא מהרוח חיים שנמצא בהתורה. אבל בדבריו הקדושים שבזה הסימן ז׳, מוסיף והולך להודיע, שכל זה נמשך מהתפלה, שהוא העדן והבריאה בכח:

מעדן להשקות את הגן. בדבר העדן הנ״ל, הגדול ועצום לאין ערוך ממדריגת הגן. וגם כל חיות הגן והרוח שבו, נמשך ונשקה מהעדן. ממילא יבואר לפי זה, שכמו כן זה הרוח שבעדן, גדול ועצום לאין ערך מהרוח שבגן התורה, עד שנחשב כנגדו לשער וסערה כפלי כפלים לאין ערך. ותבין ותתבונן לפי זה בהמבואר מדבריו הקדושים באות ח׳, שנמצא סערה דקדושה [שער הציצית], שהוא העומד בקדושה זה לעומת זה, להכניע את הסער ואיש השעיר בסערתו, [עיין שם היטב באות ח׳]. וגם לפי זה מבאר בשני טעמים למציאות הכח והגבורה בהרב העולה להעדן, להכניע ולכלות את האדמוני. טעם א׳. מפורש בדבריו הקדושים, שעל ידי זה יש ביכולת הרב לכנוס לתוך צנור הרשע, כדי לשברו. טעם השני. מבואר גם כן למעמיק בדבריו הנ״ל, שזה מחמת שבאמת יוצא ולוחם כנגדו זה הרב, בסערה חזקה כפלי כפלים. כי לפי הנ״ל תבין מרחוק, שזה שאין ביכולת סערת הרשע להתקיים, הוא מחמת שאין לו כלל כלי התורה הנ״ל, המוכרחים לקבלת הטוב, מסערת העדן. כי הוא רחוק מהתורה ומכל המדות טובות שבה. רק מצד הנסיון שמוכרח שיהיה בזה העולם [עיין בספר שיחות וסיפורים באות כ׳], מוכרח כביכול השם יתברך לשנות את דרכיו [רשע וטוב לו], בהשפעת העדן ואור הגנוז הנ״ל, [שגם משה רבינו ע״ה עדיין לא עלה לשם להשיגו], ולהשפיע גם לרשע כעשו בבכייתו ואנחתו. אבל בחסרון והעדר הכלים שלו, נהפך לו זאת הסערה בתכלית ההיפך, ומסער גופיה ונשמתיה. ולא כן הרב העליון [כבן דוד בעצמו שאנו מחכים אליו], בעלייתו לשם ברוב ועוצם הכלים הנפלאים הנתהווים ברוב ועוצם הנסיונות שיעמוד בהם בכל גלגול שיתגלגל בהם באריכות הגלות, [כמובן בזה מדברי מהרח״ו בשם האריז״ל]. וגם ממילא מובן, שברוב הכלים, יש ביכלתו לקבל משם סערה גדולה וחזקה, כפל כפלים,

כפי שנמצא להרב דקליפה. ושאחר כך לא יהיה נחשב אצלו גם זאת הסערה, רק לרוח סתם, מרוב הכלים כנ״ל:

מי אתה הר הגדול. את הפירוש מזה הכתוב הציג מורנ״ת ז״ל, בין שני חצאי עגול. יען אשר לא יצא בזה הלשון מפי רבינו ז״ל, ולאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר, שהוא כלל החמישי שבהקדמת ספר ביאורי הקודם. שכל מקרא או מאמר חז״ל שרבינו ז״ל מזכיר קצת מאתו לאיזה ענין, נכנס ונתבאר כל המקרא והמאמר חז״ל, בזה הענין:

דיבר אז וכו׳, רוח החיים שבדפק. שמעתי מאבי ומורי ששמע ממורנ״ת, שנראה מדברי רבינו ז״ל, שהדפק הדופק ונוקש בהאדם בכל חלק, יוצא ונמשך מהחלק אשר מצירוף [ד׳ אותיות] השם שמכוון לזה החלק, מהא׳לף פ״א חלקים הנמצאים בזאת השעה, [כי הד׳ אותיות הן הן הארבע רוחות כנ״ל]:

ועוד יש להאריך קצת בכל זה, ולשוב להכתוב הנ״ל, ונהר יוצא מעדן וכו׳. שאף על פי שבביאורינו הנ״ל בדבריו הקדושים, לא תהיה מדת ונקה רק במדריגת התפלה והעדן, ולא במדריגת הגן והתורה. אבל עוד יש לבאר בדבריו הקדושים, שבאמצעות הנהר הנמשך מזה לזה, יש שמצטרפים, ליתן בזה את האמור בזה. ותחשב התפלה, בכל הי״ג מדות שתתקבל בהם. וכן תחשב התורה, בכל הי״ג מדות שמוכרחים להדרש בהם. ויען אשר בכל זאת נחשבים הגן והעדן לשני מדריגות, אשר לא ראי זה כראי זה, ובמדת ונקה [תכלית הזיכוך] לבד, פרט רבינו ז״ל ואמר, שמוכרח לעלות לעדן התפלה. יש לבאר [כמובן במקום אחר], שבאופן אחד מצרף אותם, ובאופן אחד מבדיל ביניהם. ושכל ההבדל, הוא למדה האחרונה הזאת. שאף על פי שנוגע בה גם הצירוף כנ״ל, נבדלת בכל זאת, ונחשבת [מחמת ההבדל] ברוממות העדן יותר מכולם. וגם אגב אורחא, נוסיף ונבוא מכל זה לדבריו הנ״ל. כי בהעולה מדבריו הנ״ל, שכפי ההבדל שביניהם, לא נמצא במדריגת הגן יותר מי״ב מדות, ובאמצעות הארבעה [ראשים] אותיות הויה שפרט בו. ואשר לפי זה יש לבאר, שבכל מדה ומדה מהגן, נמצא בו אלה הד׳ אותיות, וגם שינויי המדות זה מזה. גם שינויי הצירופים [של הד׳ אותיות] זה מזה, ושהן ההן י״ב צירופי הויה, שהזכיר בזה הענין. וגם מחמת שבכל זאת, נמצאים אלה הארבעה ראשים [בי״ב צירופיהם] גם בשרשם שבעדן [ואחדות הנהר כנ״ל], ושם האור גנוז ונסתר, עד שממילא נקרא בשם חושך ותכלית ההיפך מהאור, ותבין ותתבונן כמו כן, בי״ב צירופי הויה שבלילה וחושך שדיבר לענין זה. גם לפי זה תראה אגב אורחא נפלאות גם בפשיטות פירוש הכתוב ונקה לא ינקה וכו׳, אשר בפשיטות דעתינו יש לפרש אותו במדת הדין ותכלית ההיפך ממדת הרחמים, ולפליאה גדולה נחשב זאת. כי הלא בכל זה המקרא, חושב ממדה למדה בדבר הרחמים והטוב, ובסוף וסיום דבריו, מהפך ומדבר בתכלית ההיפך ומדת הדין, אשר לא זה בלבד כי נקה לא ינקה, עוד פוקד עון אבות על בנים ובני בנים, על שלשים ועל רבעים. וגם אפילו לפירוש חז״ל, כי מלת ונקה סובב למעלה, החליטו

אותו בסיומו לא ינקה, לשני כתובים המכחישים זה את זה. ואולם, בהסתרת וגניזת האור שבעדן, והתחשבותו לחושך ותכלית ההיפך אשר ביארתי לעיל בדבריו הקדושים, יש לבאר עוד, שגם מחמת זה נגנז ונסתר אור הרחמים שבו, ונחשב ונראה בתכלית ההיפך, למדת הדין. ובאמת, הוא נהפך חס ושלום, להבלתי שבים על כל פנים אחר החטא, לשוב על כל פנים מעתה לכלי התורה, המוכרחים להם כנ״ל:

רכב אלקים רבותים, בחי׳ קבלת התורה, שמשם מקבלין הרוח חיים, הרבנים דקדושה. לבאר קצת בזה, שוב נשוב לדבר י״ב המדות, והצירופים משם ה׳, שהזכרנו לעיל בדיבור המתחיל דיבר אז וכו׳. כי אף על פי שהזכרתי שם מאלה הי״ב צירופים שנמצאים גם בשרשם שבעדן. אבל עוד יש לבאר, שברוב התאחדות כל הד׳ נהרות [והאותיות] שבעדן, להיות לנהר אחד. כן גם י״ב הצירופים שבאלה [אותיות] הנהרות, שעליהם עומדים י״ב המדות, נכללים שם כולם במדה אחת. וממילא מובן, שהיא מדת ונקה, כי התחתון נכלל בעליון, ורוממותה גדלה ועצמה על כולם. כנזכר לקמן באות כ״ו עיין שם. והוא הראש והמקור של כל מדות הרחמים הנמצאים [בהגן], הנמשך מאתו. וזה אגב אורחא ישמע חכם יוסף לקח, בדבר המחלוקת שנמצא בין תנאים ואמוראים, שזה אוסר וזה מתיר. לפי הנ״ל, מה נורא ונפלא הפלאת חז״ל אשר החליטו ואמרו, אלו ואלו דברי אלקים חיים. כי מאליך תבין, שברוממות התנא, לא נחשב לו זה הרע [שמצד ההסתרה], לרע ממש חס ושלום. אדרבא, בתכלית ההיפך, נהפך לו זה בעצמו לכולו טוב. וגם בהעולה מדבריו הקדושים, שכדי לברר את ההלכה מוכרחים למדת העדן והתפלה הנ״ל. יש לבאר לפי הנ״ל בכפלים לתושיה, כי גם מחמת זה נמצא בה הכרח לבירור ההלכה, מחמת שזאת המדה שבסוף מספר השלש עשרה מדות, מכוונת ומצורפת לסוף מספר השלש עשרה שבמדות התורה, בכתוב השלישי המכריע בין שני כתובים המכחישים [וסותרים] זה את זה, שהיא כעין סתירת דברי התנאים הנ״ל זה לזה:

והנה, כפי הנודע בדבר המדות, שאף על פי שכל מדה כלולה מכל המדות, נחלקה בכל זאת כל אחת להיות למדה בפני עצמה. יש לבאר, שמחמת זה גם משיגי המדות [שהמדות נמצאים בהם], שהם הרבנים דקדושה. שאף על פי שכל רב ורב זוכה להמדות הנ״ל, נתחלק בכל זאת כל רב ורב, במדה בפני עצמה. וממילא מובן, שהרב העולה על כולם, הוא העולה למדה השלש עשרה כנ״ל. ולפי זה ראה תראה נפלאות, כי מכוון ממש, המספר לרברבי ישראל שנים עשר, אשר על פרשת חנוכתם בבית ה׳ הנ״ל סובבת זאת ההפטרה שבכתוב ראיתי וכו׳, [הנרשם בתחלת המאמר]. ועליהם מדת השלש עשרה שבכתוב ובבא משה וכו׳, [שהוא הכתוב השלישי המכריע, כמובא שם ברש״י], שהוא מדת הרב השלש עשרה הנ״ל, ששלו יפה משלהם. ועוד זה כל עצם פירוש הכתוב גם לפי פשוטו. ובזה מוכרח להאריך קצת, ולהציע לכל זה ג׳ הצעות:

הצעה א׳. כי בכל הנ״ל תבין מרחוק, כי לא דבר ריק הוא רוממות עצתו להתגרות עם האדמוני. וגם ממילא מובן, שכמו שכל נפשות ישראל מוכרחים להתקשר להרב דקדושה, לקבל את הרוח חיים. כמו כן כל הרבנים בעצמם, מוכרחים להתקשר לרב העליון הנ״ל, שמאתו לבד נמשך כל התיקון. ושגם בדברי הרב בעצמו, נמצאים מדריגות למעלה ממדריגות. כי גם אהרן, שמאתו כל מנורת [תורת] זהב, [המובא שם בפירוש הכתוב ראיתי וכו׳], לא הגיע במדריגתו למדריגת משה רבינו ע״ה, [שלא קם כמוהו], אשר אליו לבד נתגלו כל הי״ג מדות בתפלתו. ושגם הוא עדיין לא נתעלה בעלייתו שלעתיד, בהתלבשותו בבן דוד [שבעצם התפלה], להתגרות עם האדמוני, ולמחות זכר האלוף עמלק, כאשר נבאר לקמן:

הצעה שניה. הוא בהנ״ל, שכל חלקי התורה והגן, הן הן הכלים המוכרחים והמוכשרים לקבל בהם מדריגת העדן והתפלה. [כי התורה והתפלה, תלוים זה בזה, כנזכר לקמן באות י׳]. וכפי המבואר מדבריו הקדושים, שנשמות ישראל הם העשבים והדשאים שבחלקי הגן. נראה מבואר, שגם להרב העליון בעצמו, לא ניתן גדולת העדן רק בשביל רברבי דקדושה, עם כל נפשות ישראל הנלווים אליו. כי בלתי הכלים, לא יתקבל כלל בקדושה:

הצעה שלישית. בענין בית ה׳ [שמשם יציאת המעין], שבפירוש רבינו ז״ל סובב זאת על עדן, [עין לא ראתה כמוב״פ]. ובאחדותו לפירוש הפשוט, [כנזכר בהכללים שבהקדמה], ממילא מובן, שעיקר נקודת העדן הזה, [עין לא ראתה כנ״ל] היא בקדש הקדשים. אשר גם כל כלליות הכלים שבחלקי המקדש והמשכן, היו באופן שתתקבל בהם הארת עצם העדן הזה. ויש לבאר לפי זה, שגם הם, נחשבים כנגד עצם נקודת העדן הזה, לכלי הגן והתורה שבנשיאי ישראל, [שמהם הרוחות והנשמות לכל נפשות ישראל כנ״ל], אשר בהם תתקבל הארת זה העדן והרב העולה לשם כנ״ל:

ועתה, שוב נשוב מכל זה להכתוב הנ״ל ובבא משה וכו׳. כי לכאורה נחשב קצת לפליאה סמיכות זה הכתוב בסוף הפרשה הזאת, אשר לא תספר כלל בעצם בנין המשכן, שיהיה שייך אחר כך לספר נפלאות זה הבנין והמשכן, ששם זכה משה רבינו ע״ה שנשמע אליו קול השם יתברך. כי הלא בתחלת הפרשה מבואר, שכבר כלה משה להקים את המשכן. וכל זאת הפרשה לא תדבר רק בעבודת הנשיאים וקרבנותיהם שהקריבו מיום כלות הקמת המשכן והלאה. ורש״י [בשם רבותינו ז״ל] מפרש טעם נפלא ונכון על אשר נסמכה פרשת המנורה לקרבנות הנשיאים. ועתה, למה יבא זה הכתוב, [ובבוא משה וכו׳], בתכלית ההיפך להפסיק ביניהם. אבל כפי אמרי רבינו ז״ל הנ״ל והמוב״פ, מאד מאד מחובר זה הכתוב להענין, ואינו נחשב להפסק כלל. כי כפי כל הנ״ל תבין ותתבונן, כי אך ורק בבוא הנשיאים אל משה, והצטרפותם אליו בחלקי עבודתם, יצא אל הפועל הכתוב ובבוא משה וכו׳, ששמע וקיבל קול חכמת העדן לאין סוף יתברך השוכן בין שני הכרובים, לבירור התורה:

גם מבואר מצירופי דבריו הקדושים, שכאשר התחיל לעסוק באלה התיקונים בעת אמירתו והשגתו זה המאמר, [כנ״ל בדיבור המתחיל והוא מגודל רחמנותו], כן גם מאז והלאה בחייו ולאחר הסתלקותו, לא ינוח ולא ישקוט מלעסוק בזה, על כל פנים על ידי הנלווים אליו, כפי השערות טובות שמוצא בכל אחד ואחד, מתורה, ותפלה, ורצונות על כל פנים, להתגלות הרב העליון שמאמינים ומחכים עליו. וגם רב תודה לאלקים חיים, אשר זכינו לראש תלמידיו והנלווים אליו, מוהרנ״ת ז״ל. כי הוא אשר הרבה לגלול את האבן מעל פי הבאר בהלכותיו הקדושים, והודיענו על כל פנים מזה:

גם נראה לעניות דעתי מכותלי וצירופי דבריו הקדושים בכתב ובפה, שזה לעומת זה, אלוף עמלק הנ״ל, גרוע ברשעתו יותר מכל שנים עשר רברבי בני עשו שהיו בימיו. והנני להציגם פה בשמותיהם שהם מוזכרים בפרשת וישלח. ותרגום אונקלוס שמביא בזה רבינו ז״ל, מתרגם על כל אחד ואחד בשם רבא. א) רבא תימן. ב) רבא אומר. ג) רבא צפו. ד) רבא קנז. ה) רבא קרח. ו) רבא געתם. והשביעי, רבא עמלק. והוא המכוון לאמצעי וממוצע ביניהם. כי הוא באמת אלוף הי״ג שבסטרא אחרא כנ״ל, דנחשבים ועומדים ששה בצד זה. וגם ששה מצד זה, ואלו הן. א) רבא נחת. ב) רבא זרח. ג) רבא שמה. ד) רבא מזה. ה) רבא יעוש. ו) רבא יעלם. וקרח השני אין לחשוב, כי זה הוא בעצמו קרח הראשון, כמבואר שם מקודם מפי׳ רש״י, שאף על פי שנחשב מבני עשו, ובאמת היה בן בנו, מאליפז שבא על אשת עשיו, ונחשב מחמת זה פעם ראשון מבני אליפז. ובדבר אלופי שעיר החורי נמצא עוד קצת דברים שאין רצוני להרכיב בזה, שלא לצאת מהענין. והאלופים הנזכרים בסוף הסדרה, שאף על פי שנקראו גם כן בשם אלופי עשו, אבל לא היו כלל בעת הזאת, רק אחר כלות מלכיהם בימי דוד כמובא. אבל אלופי בני עשו, ובני בניו שנחשבים גם כן לבנים, מכוונים ממש למספר שנים עשר, חוץ השלש עשרה, האמצעי והעיקרי, אלוף עמלק, [שעליו אמר עשיו יש לי רב כמוב״פ]:

וההכרח להאריך בזה עוד, כי בתחלת אות ה׳ שכתב שם בזה הלשון: והנה, כשמתאנח ממשיך רוח החיים אל החסרון, ומשלים אותו. אך להתגרות ברשעים אי אפשר, כי כשמתגרה בהרשע, והוא מתאנח וכו׳ עכ״ל. יש להתפלא בזה קצת, כי לכאורה, מאחר שיש ביכלתינו להמשיך רוח החיים מרבותינו הקדושים, עד שלא יהיה לנו שום חסרון כלל, וגם החטאים [שמהם החסרונות כמוב״פ] יתכפרו על ידי זה. למה לנו להתגרות כלל בהרשע, ומה איכפת לנו כלל שהרשע יש לו גם כן כל טוב. ואדרבא, מבואר מדבריו הקדושים, שגם אם לא נתגרה אתו, משלם השם יתברך לשונאיו אל פניו להאבידו ולהשמידו על ידי זה הטוב בעצמו שמקבלים מרברביהם. ועתה, למה נבקש כלל עצה להתגרות עם הרשע ולהשמידו מיד. ואולם, אם נשים את לבבנו להכלל זה לעומת זה, הנזכר בהקדמה, נבין ונתבונן, שאף על פי שכפרת העוונות הוא על ידי הרברבי דקדושה, והעיקר על ידי הרב העליון הנ״ל, בעלייתו לעצם נקודת עדן, בית ה׳ כנ״ל. אבל בהקדם הקליפה לפרי, עומד כנגד זה, רבא עמלק, [עם

כל רברביא המקבלים מאתו כנ״ל], לרחק ולהרחיק מזה הרב דקדושה וכל הנלווים אליו. עד שממילא מתגבר בכל אחד ואחד יצר מחשבת הלב, רק׳ רע׳ כל׳ היום׳, בחטאים ועוונות, שמהם נתחדשים חסרונותיהם מיום ליום. ואם היה ביכלתינו להתגרות אתו ולהחרימו ולמחותו, כבר היו נחרמים ונתבטלים על ידי זה מנפשות ישראל כל החטאים שלא יחטאו כלל, [כלשון הכתוב, לך והחרמת את החטאים וכו׳ וחוטאים לא כתיב], ומדור לדור נמצא בזה מלחמה גדולה, כי הוא שרצה להתגבר על ישראל בשעתו ויומו שבמדת הי״ג זה לעומת זה הנ״ל, ובהחודש שבשנת דין ועיבור, [אשר] יגיע גם כן למספר הי״ג. ואף על פי כן זוכים בכל זאת נפשות ישראל, בכח הרב דקדושה, לכנוס לצנור ימי עשיית עשו בעצמה, להכניע ולהפך אותה לימים טובים כמו בתיקוני חנוכה הנ״ל:

וגם אגב אורחא, תראה נפלאות בסמיכות הכתוב, [לסוף פרשת האלופים הנ״ל] אלה תולדות, [וכמובא כעין זה ברש״י עיין שם]. יען אשר ביוסף לבד, והתחלקותו לשנים, נתגבר יעקב אבינו שיעלו ויעמדו תולדותיו ובניו במספר הי״ג, להכניע ולבטל מספר הי״ג, שבבני עשו הנ״ל. ושגם לפי זה נתיישב פליאת מאמר האריז״ל שהביא מהרנ״ת במקום אחר, [והזכרתי מזה בספר שיחות וסיפורים אות י״א], שבתיקוני חנוכה הנ״ל, נמשכים י״ג פעמים מספר שם הויה, שנמצאים במספר השני שמות, יעקב יוסף. וכפי הנודע בשם העצם, שהוא באחדות המוחלט. יש להתפלא בזה, כי למה באמת יתכפל זה השם, בכפלי כפלים עד י״ג. הלא גם על כפל אחד הוכרחו חז״ל לפרש בו, שזה יאמר קודם שיחטא האדם וכו׳, והזוהר הקדוש פירש בו בענין אחר, קדמאה שלים וכו׳. ועתה, איך שייך להוסיף עוד, ולשלשו ולרבעו וכו׳ עד י״ג. אבל מה נמלצו לחיך אלה אמרותיו, כפי העולה בתיקוני חנוכה הנ״ל, [שמבאר רבינו ז״ל בזה המאמר]. שאף על פי שיוצא מהעדן רק כולו אחדות [ונהר אחד]. אבל בהכרח הבריאה, יפרד ויהיה לארבע אותיות ה׳. אשר יצטרפו ויעמדו על ידי זה בי״ב שמות הנמצאים בהגן, כל שם ושם בצרוף אחר, [שהם י״ב צרופים הנ״ל]. ובהתחשבות זה השם, גם באחדות נהר העדן, יצטרף לאלה הי״ב גם מספר הי״ג. וכל זאת העליה, זוכים ג״כ ע״י יוסף כנ״ל. וניצוץ אחד יוצא מיוסף, אשר יכלה ויבטל גם המובחר שבאלופי עשו, שהוא אלוף עמלק הנ״ל. כי זה המעין הנ״ל היוצא מבית ה׳, הוא הנחל והנהר היוצא מהעדן, כמבואר בפנים מדבריו הקדושים. וכבר הבאתי [בהשיחות והסיפורים שבאות י״א הנ״ל] נוסח האריז״ל, ל׳הדליק נ׳ר ח׳נוכה, לרמז על זה הנחל, אשר י׳ו׳ס׳ף׳ והולך בנובעו, לשפוך מימי הדעת, מיום ליום. וביום ולילה האחרונה, שמדליקין ומאירין מספר שם אחד שנמצא ביוסף, [עיין שם בדברי מורנ״ת]. וגם בפרשת הנשיאים הנ״ל, כשמגיעים לנשיאי שבטי יוסף, מוכרחים לעמוד, עיין שם.:

ביאור הליקוטים הקצר על מאמר ח׳]

בהודעתו רוממות התפלה שהיא בעדן ולמעלה מגן התורה, נראה מבואר כוונתו, על תפלת האדם על אודות התורה בעצמה, שיזכה לברר ההלכה בכל דבר, ושידחה מעצמו את הרע, עד שיזכה לקיום התורה. ובפירושו להכתוב ראיתי וכו׳, שבעה ושבעה וכו׳, אור הגנוז. נראה מבואר, שהתפלה והעדן הוא במדריגת הנסתר שבתורה, והוא ההסתרה שהזכיר בדבר העדן, עין לא ראתה וכו׳, [וכמובא מזה בדבריו הקדושים גם במקום אחר]:

אות ב

בהכרח הגן לצרפו להעדן יש לבאר, שזה מחמת שהעדן אין לו גבול וסוף, כי הוא העדן והעונג בסתרי תורת האין סוף יתברך, אשר לא נמצא כלל יכולת ואפשרות בהאדם המוגבל לבא בו. ולא כן הגן, [שהוא התורה שבנגלה], כי הוא העומד במדרגת הכלים, המוכשרים והמוכרחים לקבלת אור העדן, והבאתו בגבולים וצמצומים:

אות ג

בהודעתו [בסימן ד׳], שמציאות הרוח חיים בתורה והצדיק, הוא מגודל רחמנות וחנינות מהבורא יתברך שמו. נראה לכאורה כשפת יתר [כי מי לא ידע בכל אלה, שזה מצד הרחמים]. ואולם, בסתרי דבריו הקדושים על אודות הרב דקליפה, שהוא אדמוני בתוקף הדין, [ובהשפעת השגתו הזאת בעצמה, השתדל להכניע את הרשע העומד מצידו, כמבואר בחיי מהר״ן מהשיחה השייכת לזאת ההשגה]. יש לבאר, שעל זה טרח בפרטיות לבאר כל המדות של רחמים, כי בהם לבד כל הכנעתו:

אות ד

בדבר הכתוב, ונהר יוצא מעדן וכו׳, יפרד וכו׳. אשר בפירוש הפשוט יסובב הפירוד על התחלקות הארבעה ראשים [מאחדותם שבנהר], זה מזה. ובפירוש רבינו, סובב הפירוד על הרע לבד, שנפרד ונופל מאתם. ובכלל אחד עשר הנ״ל בהקדמה, שברוב המקראות שדורש אותם בפירוש הפנימי, נראה בעומק הפלאת המסלה שבלימודיו, שסובב לחברם ולייחדם גם בפירוש הפשוט שבהם, עיין שם. ומהמפורש נלמד על הסתום, שגם בזה, כוונתו בדבר הפירוד לשני הפירושים. ויש לבאר , שלפירוד הרע מהקדושה, שבאותיות השם, מוכרח לחלק כביכול, ולהפריד אותם בעצמם, שלא יהיו בדביקות ואחדות לגמרי, כאחדותם בעדן והנהר שמאתו. ובצירוף העולה בכל זה מדבריו הקדושים, שהד׳ אותיות הנפרדים בהגן והפועל המוב״פ, נמצאים כמו כן גם בכח ובעדן שמתאחדים שם. יש לבאר, שאגב אורחא משלים וגמר בזה לפירוש הי״ג מדות, שמתחילים בשני שמות הויה:

אות ה

בסמיכתו [בסימן ב׳], דבר הכתוב ורוח אלקים וכו׳, שהוא נמצא בהרב דקדושה. מבאר יותר בחושבו [בסימן ד׳] כל המדות העליונות שהם נמצאים בהרב דקדושה, [ונראה מבואר, כי הן הן באתערותא דלתתא שבו, לעורר אותם למעלה, מהשם יתברך בעצמו]:

אות ו

כפי הנ״ל [באות ג׳ ואות ד׳], יש להתפלא קצת, אשר לא פרט והזכיר מדת ונקה הנמצאה בסוף המדות. אבל מרחוק תבין, שגם זה פרט והזכיר בדבריו הנפלאים שכתב אחר כך [בסימן ה׳], על אודות הרב העליון, אשר ינקה ויזכך את עצמו עד שלא יאונה אליו כל און גם בידו וכחו. ובהעלאתו שם מדבריו הקדושים שבזה מנקה ומציל גם הנלווים אליו שלא יתאחז בהם הרע, עד שגם הם לא ייראו ויפחדו מהרשע:

אות ז

אם לפי הנ״ל, לא תהיה מדת ונקה רק במדרגת העולה להתפלה והעדן. וכן בהנ״ל שהשם השני [בתראה שלים יתיר], הוא במדרגת העדן. אבל עוד יש לבאר, שבאמצעות הנהר הנמשך מזה לזה, יש שמצטרפים [ליתן בזה, את האמור בזה], ותחשב התפלה, בכל הי״ג מדות שתתקבל בהם. וכן תתחשב התורה, בכל הי״ג מדות המוכרחים להדרש בהם. ויען אשר בכל זאת, נחשבים הגן והעדן לשני מדרגות, אשר לא ראי זה כראי זה. ובמדת ונקה לבד, פרט ואמר, שמוכרח לעלות לעדן התפלה. יש לבאר באמצעות הנהר, שבאופן אחד מצרף אותם, ובאופן אחד מבדיל ביניהם. ושכל ההבדל, הוא למדה האחרונה הזאת. שאף על פי שנוגע בה גם הצירוף הנ״ל, נבדלת בכל זאת, ונחשבת מחמת זה, ברוממות העדן יותר מכולם :

אות ח

בהעולה מדבריו הקדושים [אשר ביארנו לעיל], שכפי ההבדל שביניהם, לא נמצא במדרגת הגן, יותר מי״ב מדות, ובאמצעות הארבעה [ראשים] אותיות הויה, אשר פירט בו. תבין מרחוק במספר י״ב צירופי הויה שהזכיר בסוף זה המאמר. ומחמת שבכל זאת, נמצאים אלה הארבעה ראשים [בי״ב צירופיהם], גם בשרשם שבעדן [ואחדות הנהר הנ״ל], ושם, האור גנוז ונסתר בסתרו חושך שבתכלית ההיפך מהאור, ובהמבואר מצירופי דבריו הקדושים, שגם גשמיות ד׳ יסודות הגוף וכלליות הבריאה, נמשכת מקדושת ורוחניות ד׳ אתיות השם. תבין ותתבונן כמו כן בי״ב צירופי הויה שבלילה וחושך, כמובא שם.:

אות ט

כפי ביאורינו הנ״ל, תראה נפלאות גם בפשיטות פירוש הכתוב ונקה לא ינקה וכו׳, אשר בפשיטות דעתינו יש לפרש אותו במדת הדין ותכלית ההיפך ממדת הרחמים, ולפליאה גדולה יחשב זאת. כי הלא בכל זה המקרא חושב והולך ממדה למדה, בדבר הרחמים והטוב, ובסוף וסיום דבריו, מהפך ומדבר בתכלית ההיפך, ומדת הדין. אשר לא זה בלבד, כי נקה לא ינקה, עוד פוקד עון אבות על בנים ובני בנים, על שלשים ועל רבעים. וגם אפילו לפירוש חז״ל, כי מלת ונקה יסובב למעלה. החליטו אותו בסיומו לא ינקה, לשני כתובים המכחישים זה את זה. ואולם, בגניזת והסתרת האור שבעדן, והתחשבותו לחושך ותכלית ההיפך אשר ביארתי לעיל מדבריו הקדושים. יש לבאר עוד, שגם מחמת זה נגנז ונסתר אור הרחמים שבו, ונחשב ונראה בתכלית ההיפך, למדת הדין חס ושלום:

אות י

בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, שכל ד׳ אותיות הויה שבגן, [וגם מאליך תבין שזה כל עצם מציאות הגן], נמשך מהעדן. ובביאורינו הנ״ל, שהעדן בהשפעותיו מוכרח להגן. יען אשר הוא לבד כל כלליות הכלים, אשר זולתם נהפך השפע לחסרון יותר, [ויתעצב אל לבו, כנודע]. נראה מבואר, שכעין זה גם כל הכרח התורה ותפלה זה לזה. כי כל בירור הלכות התורה [ולזכות בזה גם לקיומה, ולסור מרע עד שלא יאונה כל און], אין ביכולת לזכות, רק בעדן התפלה. וגם בהיפך, אין ביכולת לעלות בעדן התפלה, רק בכלי התורה והגן [והם מהדברים המקושרים זה לזה, שאין יודעים מהיכן ההתחלה, כמבואר מזה בדברי מורנ״ת]. ועוד בכל זה יבואר יותר בהכרח ההתקרבות להרב, ושבו לבד נמצא כל הרוח חיים של התורה והתפלה, עד שזוכים על ידי זה, גם בעצמו לתפלה ולתורה בלימוד ובקיום:

אות יא

בדבר הבריאה בפועל על ידי התורה שהזכיר בסימן ז׳, סובב להעולה מצירופי דבריו הקדושים בסימן א׳, ובסימן ב׳, שכל בריאת העולם, הוא מהרוח חיים שנמצא בהתורה. וכן סובב בזה לצירופי דבריו הקדושים

שבסימן ה׳, וסימן ז׳, לבאר בפרטיות התהוות הגופים בגשמיות בבנין הארבעה יסודות שבבריאת העולם, שהם הנמשכים מד׳ אותיות השם, הנמצאים ויוצאים מגן התורה. וכן בדבר הנשמות דאיתרביאו בגן התורה, סובב להכתוב, ויפח באפיו נשמת חיים, [שגם משם מבואר, שהוא מהרוח חיים שבתורה]. ואולם, בדבריו הקדושים שבזה הסימן ז׳, מוסיף והולך להודיע, שכל זה נמשך מהתפלה, שהוא העדן והבריאה בכח:

אות יב

בהעלאתו בצירופי דבריו הנ״ל, שכל גידול וצמיחת הנפשות והגופים [הוא] מגן התורה, מוסיף לבאר בדבר החסרונות שנתחסרים על ידי העוונות [שעוברים על התורה], שהזכיר בסימן ד׳. ובכלל ואו הנ״ל בהקדמה, שזה לעומת זה וכו׳, יבואר לנו, כי מהסערה שנמצא בצד הרע, נלמד ונבין לצד הטוב. שזה מה שמבאר בשער הציצית [והשין שמאלית], שהם באותיות סערה, להכניע את הסערה דסטרא אחרא. וכפי העולה בכל ביאורינו הנ״ל, שמדריגת העדן גדול ועצום לאין ערך ממדריגת הגן, ושגם כל מציאות הגן והרוח שבו, נמשך מהעדן, אשר לפי זה יבואר לנו, שכמו כן גם הרוח שבעדן, גדול ועצום לאין ערך מהרוח שבגן, להיות לסערה חזקה כפלי כפלים. ושזה זה הרוח שברב העליון הנ״ל, העולה לזה העדן בכלי הגן, עד שאינו נפסק אצלו חס ושלום, כמו שנפסק מהרשע. גם יש לפרש, שמחמת שהוא מקבל את הסערה ברוב הכלים הנפלאים, אינו נקרא אצלו גם אחר כך, רק בשם רוח סתם. ובהעלאתו כל זה מדבריו הקדושים, מבאר בכפלים, למציאות הכח והגבורה שבזה הרב והצדיק, להכניע ולכלות גם את הרשע האדמוני הנ״ל:

אות יג

עוד לאל מלין, לבאר יותר בכל הנ״ל. כי בפירוש הכתוב ראיתי וכו׳, ושנים זיתים וכו׳, אילנא דחיי ואילנא דמותא, היינו טוב ורע וכו׳. מבואר כוונתו, שהוא עץ החיים, ועץ הדעת [בגזירת מות] טוב ורע, העיקריים בגידולי הגן, [כמבואר מסיפורי הכתובים שבזה הענין, לפי פשוטם].

ובפירושו הנ״ל שבסימן ז׳, שגידולי הגן הם הנפשות, [כי האדם עץ השדה]. ומהרע שבעץ הדעת, נאחז הרע בכל הדורות שיצאו מאדם הראשון. ובהנ״ל שגם עצם הגן יוצא ונתהווה מהעדן. יש להתפלא במציאות הרע בגן נפלא ונורא כזה, הנמשך מעדן אלקותו בעצמו יתברך. אבל גם כל זה יתיישב לנו, בביאורי הנ״ל להסתרת העדן. שבסיבת הסתרתו, יש שנהפך האור בתכלית ההיפך להנשפעים מאתו, ולהיות להם בחושך ודין ורע. כי לפי זה יש לבאר, שגם זה כל הרע שנמצא בהגן הנמשך מאתו. וגם לפי זה יבואר, שכל העומד בנסיון, ומכניע את הרע שבגן, מכניע ומהפך כמו כן, לשורש הרע, שהוא ההסתרה ומדת האף והדין שבעדן בעצמו, להיות נהפך אליו בהתגלות ורחמים לאין ערך כלל. כי הוא לבד, כל השורש והמקור של כל מדות הרחמים הנמצאים בהגן, הנמשך מאתו:

אות יד

בכלל החמישי הנ״ל בהקדמה, שכל מקרא או מאמר חז״ל שמביא קצת מאתו לאיזה ענין, נכנס ונתבאר בזה הענין כל המאמר. תבין מרחוק בפירושו לתערובות הטוב ורע הנמצא בגן דא אורייתא, שהוא דבר המחלוקת שבין התנאים, שזה אוסר וזה מתיר וכו׳. כי בביאורי הנ״ל, שגם זה הרע נמשך מהעדן, בעוצם הסתרתו. ישמע חכם ויוסיף לקח, כי לפי זה, מה נורא ונפלא הפלאת חז״ל, אשר החליטו ואמרו, אלו ואלו דברי אלקים חיים. כי מאילך תבין, שברוממות התנא, לא נחשב לו כלל זה הרע [שמצד ההסתרה], לרע ממש חס ושלום:

אות טו

וגם, כי מה מתוק מדבש ועונג הכרח הבירור למדת העדן ונקה הנ״ל, שהיא המכוונת למדת השלש עשרה שבתורה, בכתוב השלישי המכריע בין הכתובים המכחישים זה את זה. וגם זה בעצמו דבר הכתוב ונקה [שהיא מקור הטוב והרחמים] המתאחד בסופו המכחישו, ואומר, לא ינקה. שהיא מדת הדין, ההיפך מטוב חס ושלום כנ״ל:

אות טז

בדבריו הקדושים שבסימן ב׳, על אודות החמש נימין שבכינור של דוד, שהיא כנגד החמשה חומשי תורה. יש לבאר, שגם בזה יסובב לדבריו בצירוף התורה והתפלה הנ״ל, שחיבר אותה דוד בניגון הכנור שבחמש נימין. וכפי המבואר מדבריו בענין תערובת טוב ורע שבתורה, אשר בשכל האנושי אין שום אופן לבוא לבירור נכון בכל הלכה בלי שום ספק עוד, [בסיבת המחלוקת שבין החכמים והפוסקים], והרבה פסקי הלכה אינם נפסקים רק כפי הכללים, כמו ספק דאורייתא לחומרא וכו׳. יש (להעיר) [להבין] ולהשכיל דבר מתוך דבר, שזה שלא יהיה בירור הלכה האמתית, [וגם בלי תיקון וספק, אפילו בהאיבעיות והספיקות שבדברי חז״ל], עד השלמת מדריגת בן דוד בעצמו. ויען אשר גם דוד זכה מעין זה , נתבררו אצלו חמשה חומשי התורה בכנור תהלתו, שהיה מנגן מאליו ברוח צפונית שהגיע אליו [מהעדן] באמצעות הגן, כנודע:

אות יח

בכוונתו להבין משל ומליצה, [הנ״ל בהקדמה בכלל האחד עשר]. יש להתפלא בפירושו למדת ארך אפים, שהוא אריכת הרוח המשלים ומחיה את האדם. כי הלא בפירוש הפשוט נתפרש מלת אפים, שהוא האף והחימה, שהשם יתברך מאריך ומעכב אותו מלהזיק ולהמית את האדם. ואיך נלמד ונביא מזה ראיה, לתכלית ההיפך, שהרוח לבד משלים ומחיה את האדם. וגם יותר יש להתפלא לעניות דעתי, בביאורו למאמר חכמינו ז״ל, צפון חסר. כי כפי שמבואר בדבריו הקדושים שצפון מרמז על הרוח הצפון בלב, אשר מאתו כל החיים והתמלאות החסרונות, עד שבהפלגת מעלתו, נקראים כל ישראל בשם צפוניך. ועתה [אם אין ביכולת להביא ולכלול גם הלב בסוג המעלה הזאת. כי לפעמים נסתלק קצת מאתו הרוח הצפון בו, ולפעמים נסתלק מאתו לגמרי, ומהסתלקות הרוח לבד, נרגש בלב החסרון. אבל] איך יתכן לפי זה החלטת חז״ל, לקרא בשם חסר, את הרוח הצפון בעצמו. ואולם, בהסתרת הרחמים שבעדן הנ״ל, להחשב מפני זה בתכלית ההיפך [בעולם השפל], במדת האף והדין והחסרון. תבין מעצמך ליישב אלה הפליאות. כי הוא האף והחסרון שבאור הצפון והגנוז [הנ״ל מפירוש רש״י, על הכתוב ראיתי וכו׳], אשר מאתו לבד, כל הרוח

חיים וההשלמה לכל החסרונות שבעולם. וכבר ביארתי לעיל, שבהשפעת העדן להגן, נמצא גם בהגן מדות העדן:

אות יט

בדבר הבריאה בכח שבעדן, מבאר יותר לזיכוך הרב גם בכוחו וידו, [שלא יאונה לו ולא יתאחז בו כל און], על ידי עלייתו להתפלה והעדן:

אות כ

בדבר האי״ף הנ״ל, אשר יגיע להרשע בקבלת הטוב מהעדן, [בלתי כלי הגן כנ״ל]. תבין מרחוק, בהפלאת סוף המאמר, מענין הי״ב שעות הנ״ל, אשר פרט בפרטיות התחלקות כל שעה לא׳לף פ׳א חלקים, [והמעיין שם לא יבין בזה שום פירוש כלל]. גם יש לבאר לפי זה בענין המאמר חז״ל המוב״פ, על אודות הרשע, אשר אמרו עליו, שהש׳ע׳ה׳ משחקת לו:

אות כא

בדבר המדות הנ״ל שזוכה להם כל רב דקדושה. ובכלל השביעי הנ״ל בהקדמה, שכל מדה כלולה מכל המדות. [אשר בכל זאת, נחלק כל מדה להיות למדריגה בפני עצמה]. יש לבאר, [כמבואר גם במקום אחר] שבכל זאת, יעמוד כל רב במדריגה ומדה בפני עצמה. והנה, זה המאמר נאמר בשבת חנוכה, ועל הכתוב ראיתי וכו׳, שהיא ההפטרה שקוראים אז בתורה פרשת חנוכת המשכן, [שהיא בית ה׳ המוב״פ] בקרבנות הנשיאים. ובכלל הואו הנ״ל, שזה לעומת זה עשה וכו׳. יבואר לנו בהבאתו תרגום אונקלוס, אשר קרא להאלופים בשם רברבי. כי כן זה לעומת זה, גם מצד הקדושה, קרא להנשיאים בשם רברבי. ואשר בדבר המדות הנ״ל באו

למספר י״ב, הנשפעים ממדת השלשה עשרה, שהוא הרב והכהן העולה בית ה׳, שהיא העדן כמוב״פ. והעיקר הוא קודש הקדשים, אשר עין לא ראתה. ואשר זה לעומת זה נמצאו אלופי ורברבי עשו, נסיתי ובאתי למספרם, ומכוון ממש באו גם כן למספר י״ב. זולת האלוף עמלק, הגרוע בטומאתו יותר מכולם, שהוא השלש עשרה . וזה לעומת זה, כמו שכל המשכת הטוב וההצלה מחטאים, הוא בכח הרב העליון, במדת השלש עשרה כנ״ל, כאשר ביארתי לעיל מדבריו הקדושים. יבואר לנו, שכן גם בהיפך, כל החטאים ועוונות ישראל, נמשכים מאתו. שעל זה מוכרח להתגרות אתו ולמחותו. עוד יש בזה הרבה דברים נפלאים, כמו בפרשיות הנשיאים, המוכרחים למדת הי״ג שבשני כתובים המכחישים כנ״ל, מסיים הכתוב ובבא משה וכו׳, שגם בזה ב׳ כתובים וכו׳, כנודע:

אות כב

בכל הנ״ל יש לבאר עוד, שהרב דקליפה העומד על נפשות ישראל, [שכולם בכלל צדיק ממנו שהזכיר בסימן ה׳ בפירוש חז״ל בדבר הכתוב תחריש כבלע וכו׳], ועוסק לבי׳לי׳ע׳ס׳ בכל דור ודור. הוא [היודע דעת עליון], המקבל את הסערה בכל טוב מהשפעת העדן בעצמו. אבל גם מחמת זה בעצמו שמקבל את הטוב בסערה שבעדן, ורחוק מהכלים שבגן התורה בתכלית הריחוק, מסער אחר כך את גופיה ונשמתיה, להאבידו עדי עד, כמוב״פ בסימן ג׳:

אות כג

בכל הנ״ל תבין מרחוק, שאף על פי שגם משה רבינו עליו השלום, זכה להשגת י״ג מדות התפלה אשר בהעדן. אבל כנגד השלמת מדריגת התפלה בחמשת נימי הכנור אשר בבן דוד בעצמו, עדיין גם הוא לא נחשב, רק במדרגת החמשה חומשי תורה שבנגלה, שהיתה על ידו. [כי גם בהצדיקים העולים לזה העדן, שבי״ג מדות הרחמים של התפלה, נחשב כל אחד כנגד חבירו הגדול יותר, למדריגת הגן והתורה שבנגלה לבד]. ושמחמת זה לא היה עדיין ביכלתו להתגרות עם עשו, אדום בעצמו. ולא עלה עדיין בשלימות להשגת העדן הנ״ל, שמשם דרכי ה׳, להשפיע בסערה

גם להרשע והרב דקליפה, [כעין אלו ואלו וכו׳], ובסתרו חושך הנ״ל, ועוד להקדימו [קודם לאור סערת בן דוד]. כי בהשגה הזאת בעצמה, היתה כל הכנעתו:

אות כד

פירוש הכתוב מי אתה הר הגדול וכו׳, הציג מורנ״ת בין שני חצאי עיגול. יען אשר לא יצא בזה הלשון מפי רבינו ז״ל. ולאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר, שהוא כלל הנ״ל בהקדמה, שכל הענין מהכתוב מתבאר:

אות כה

בהמבואר מדבריו הקדושים בסימן ח׳, בהפלאת מראה לבן להטלית, [וממילא מבואר, שכמו כן גם להציצית]. כי בכח שערת [סערת] הציצית, להכניע את האדמוני בטלית האדום [כאדרת שער], שבמדת הדין שבו כנ״ל, ולהמתיקו בשרשו שבסערת העדן, להפכו לרחמים גמורים ורבים בכפלי כפלים כנ״ל. ובהמבואר בכלל הנ״ל, שכל הענין מהכתוב שמזכיר מאתו, מתבאר לפי דבריו. ובהכרח הירידה לצנור ומדת הרשע בעצמו, כדי להכניעו. תבין מרחוק בהפלאת זאת המצוה, להתחבר עם מראה תכלת, שהיא הגוון שבין האי שחור [אדום], ובין הלבן:

אות כו

במספר הי״ג מדות הנ״ל, אשר חז״ל החליטו זה המספר כפי מלות השונות אשר בהם. נראה מבואר, שלכל מדה פירוש אחר. כי אם לא כן, נחסר המספר. ונתפוס לדוגמא מדה הראשונה בשם ה׳, מורה על הוויותו הנצחי יתברך, ושבזה מהווה ובורא לכל דבר, ומי כמוהו נאמן לשלם

ולבלי לקפח שכר כל בריה, בטובו ועשרו הגדול ועצום לאין ערך. ובמדת שם ה' הכפול, מבואר בפירוש חז"ל , שהוא המוסיף והולך בסיפור טובו יתברך, שהוא נאמן לשלם שכר המצוות, גם אחר שיחטא האדם כנגדו יתברך. והמדה השלישית שבשם אל, מורה על החסד, כנודע, שהשם יתברך גומל להאדם, שלא מצד שכר. וכן ממדה למדה, מוסיף והולך לספר את טובו יתברך, דוק ותשכח. ואולם, בבואך למדת ונקה הנ"ל, תתמה ותפלא קצת. כי אחר כל אשר פרט ואמר, שהוא נושא ומכפר גם עון ופשע, ומחשב אותם לחטאה בשגגה, ואחר כך גם זה מכפר, [כן נראה לעניות דעתי מבואר מצירוף פירוש חז"ל לפשיטות לשון הכתוב]. ועתה, במה יש לנו לבאר למדת ונקה, באופן שיהיה נקרא בשם [מדת הי"ג], הוספה על המדות הראשונות. וההכרח לבאר מכל זה בעניות דעתי שזה מחמת שבמדת נושא עון וכו', נזכר עדיין שם העון, ובדוגמא נחשב בזה כביכול, למלך בשר ודם האומר לעבדו:

דע, ואל תשכח, את אשר חטאת כנגדי, אבל אני ברוב טובי, מכפר לך. ולא כן מדת ונקה, שהוא לנקות ולזכך את האדם בתכלית הנקיון, והוא [כעין התהפכות עוונות לזכיות, המובא במקום אחר] בהשלמת מדריגת דוד ותהלתו הנ"ל. כי הוא לבד יהלל ויברך להשם יתברך במחייתו שם החטא, מחייה נצחיית כל כך, עד שלא יהיה שייך עוד להזכירו ולומר שנתכפר לו. ובכל זה, שוב נשוב לאשר ביארתי לעיל באות ז', מהמובן מדבריו הקדושים, שעיקר ההבדל הוא למדת ונקה, ושבההבדלה תתרומם ותתחשב במדריגת העדן יותר מכולם. כי כפי הנ"ל, יש לבאר בטעם הדבר, שזה מחמת, שכל הכרח ההבדל, הוא מהכרח הצמצום וההגבלה, שזה כל מדריגת הגן כנ"ל. ואם יתוסף ויצורף למדות הרחמים שבגן גם זה הנקיון ותכלית הזיכוך, להפך לזכיות גם החטא בעצמו, יתקלקל הגבול והכלים המוכרחים לכלליות הבריאה. ולא כן בהבדלה ועלייתה להסתרת העדן יותר מכולם, נחשבת בזה על כל פנים כשני כתובים המכחישים זה את זה, עד שלא יזכה בה כראוי, רק בן דוד כנ"ל:

אות כז

העצה שמייעץ להזדכך מהרע לבל יתאחז בו ביורדו לצנור הרשע, על ידי בירור ההלכה. כופל ראייתו לאחיזת הרע בהצדיק הבלתי זוכה עדיין לבירור ההלכה [מעדן התפילה], ויורד לצנור הרשע. כי אם גם אז אינו חשוד חס ושלום להכשל בזדון גמור חס ושלום. נמצא על כל פנים ביכולת הרע להתאחז בו, מצד המשגה והשגיון בדבר הלכה, [אשר גם דוד לא זכה בשלימות להנצל מזה השגיון, אם לא בהשלמת מדריגתו שלעתיד

כנ״ל]:

אות כח

עוד מהמבואר מדבריו הקדושים. שבבירור הטוב וההיתר מהרע והאיסור, נדחה הרע לגמרי. ושכל התגברות הרע, הוא בסיבת תערובתו עם הטוב, אשר התערובת גורם תמורה, שאין ביכולת להכיר ולהבחין כלל ביניהם. ושוב נשוב מכל זה לדברינו באות הקודם, אשר להצדיק והרב האמת, לא תפעול התמורה להכשילו בזדון חס ושלום, אם לא במשגה כנ״ל. אבל כאשר גם הוא נחשב לעומד במדריגת העדן, ומשפיע מימי חכמתו להנלווים אליו. ונפשות הקטנים והשפלים [כעשבין המוב״פ], אשר בהם תתגבר בלי ספק התמורה הנ״ל בכפל כפלים, ממירים ומחליפים לגמרי טוב ברע. כי פקודי ה׳ הטובים והנעימים כנופת, נחשבים ונרגשים בלבבם לרע ומר. ועוונות וחטאים הרעים והמרים להנפש, נרגשים ונחשבים בלבבם למתוק וטוב. ויש לבאר עוד, שזאת התמורה, גורמת כביכול גם התמורה שלמעלה, בדרכי ה׳ הנעלמים ונסתרים בעדן הנ״ל, רשע וטוב לו, צדיק ורע לו. ושבכל זה, מבאר בכפלים לכח וגבורת המברר את ההלכה בתכלית השלימות [שהוא בן דוד בעצמו], להתגרות עם האדמוני, ולכלות ולבער את כל אלופיו, החוחים והקוצים, הגוזלים וחומסים יניקת גדולי נפשות ישראל שבגן. יען, אשר זה לעומת זה, כנגד התמורה הנ״ל, יעלה ויתגבר הבירור שלו, לעורר באתערותא דלעילא את הבירור והכרעת ההלכה בכתוב השלישי, שבתכלית עליית העדן עין לא ראתה כמוב״פ:

אות כט

בכלל הי״ג הנ״ל שבספר אמונה בידיעה הרוחניות, אשר יסדתי בשיחת רבינו ז״ל בדבר הזמן והמקום שבדעת האדם, ולמעלה מהזמן והמקום שבדעת האין סוף יתברך. וזה הכלל מקושר ומיוחד גם לכלל שנים עשר הנ״ל, בדבר האמונה הפשוטה אשר הודיענו רבינו ז״ל, שביכולת השם יתברך לעשות ולדבר מה שנראה לאנושת דעתינו כשני הפכים בנושא אחד. יבואר יותר מה שלא הסכים רבינו ז״ל לדברי המקובלים, הבאים

להשיב על פליאת מאמר חכמינו הנ״ל, אלו ואלו וכו׳. כי גם אם סמכו דבריהם ביסודות הזוהר הקדוש, והאריז״ל, אשר באמת וצדק כל דבריהם. אבל כפי הנראה מטרת דברי המשיבים הנ״ל, לתשובה והבאה בלב ודעת האנושי בפשיטות, נחשב להם לשגיאה זה הדבר. כי באמונה לבד, נבא בדברי הזוהר הקדוש והאר״י ז״ל, ולא באנושת דעתינו:

אות ל

גם לפי כל הנ״ל, ובכללים הנ״ל בהקדמה, יש לבאר מצירופי דבריו הקדושים, כי כאשר יחלק הבורא יתברך מחכמתו ודעתו, להביאה ולקשרה בעוביות וחומר הבשר ודם, מוכרח כביכול להעבירה בתמורה ותהפכות הנ״ל, עד שגם היא עצמה, נחשבת עם דעתו יתברך כשני הפכים. ושבכל זאת, סובב גם על זה מאמרם הנ״ל, אלו ואלו וכו׳. אם לא כשמגביר האדם מעצמו ובבחירתו, פסולת העוביות ועכירות החומר בתאוותיו ומעשיו הרעים. ועוד יש בכל זה הרבה לבאר, אבל ברוב ועומק רוחניות והפלאת הדברים, אין יכולת להאריך:

אות לא

גם בדבר ההתגלות וההסתרה שבעדן הנ״ל, יש לבאר, כי ברוב חכמת האין סוף יתברך, הפליא בנחל עדנו הנמשך להפרד״ס והגן כנ״ל, להשוות ולהדמות בעיני כל הבאים ועולים לשם, שתהיה ההסתרה וההתגלות שהם הדין והרחמים, שווים בעיניהם. עד שגם משה רבינו ע״ה, לא המתיק בשלימות את הדין בשרשו, אשר מחמת זה לא בירר את ההלכה בהכאת הצור. ואם היה מברר גם אז לבלי להכות כנ״ל, לא היו צריכים עוד כל הנפשות אשר השקה מזה הנחל, לטרוח כל כך בבירור ההלכות שבתורה שבעל פה, כנודע [גם לפי הנ״ל, יבואר יותר הכרעת ההלכה כהלל, העומד יותר במדת הרחמים והסבלנות. כי זה לבד, התגלות העדן והאמת שבו]:

אות לב

בהעלאתו הנ״ל באות ו׳ ובאות כ״א, שכהצלת הרב לנפשות ישראל הנלווים אליו מחטאים [ומתמורת הטוב ברע הנ״ל באות כ״ח]. כן [בכלל הנ״ל בהקדמה], זה לעומת זה, כל החטאים ועוונות ישראל, נמשכים מאלוף עמלק, [זרע של איש השעיר בשערתו הנ״ל, המוב״פ בסימן ג׳, הלוחם ומתגבר כנגד הרב דקדושה, עד עת הבנין וחידוש העולם שלעתיד, המוב״פ בסימן א׳ כנ״ל]. מבאר יותר בנשיאת וכפרת העוון שמתגבר כנגדו הרב דקדושה, מאחר שבבירורו שלמטה, מעורר הבירור שלמעלה, לידע ולהודיע גם לכל המקטריגים והשרים שלמעלה, שכל החטאים ועונות ישראל, לא יהיו רק בסיבובי החוחים וקוצי אלופי עשו הנ״ל, [המתאחזים בשושני גדוליהם שבגן הנ״ל]. והעיקר, בבוא הרב הגדול הנ״ל לבית התפלה, שהוא בית ה׳, כמבו״פ בסימן ז׳. ובתפלתו ואנחתו מעומק הלב והרוח הצפון שם [כמוב״פ בסימן ג׳], עולה ונכנס בה, עד לפני ולפנים, עדן, עין לא ראתה המוב״פ בסימן ז׳. ומשם רוח החיים שביוד הדברות המוב״פ בסימן ט׳. וכאשר בכל זאת, יתגבר כנגדו הרב דקליפה בתמורת טוב ברע הנ״ל, לעלות גם כן עד העדן כנ״ל, ולהמיר ולהחליף גם שם שעיר בשעיר [עיין היטב לעיל באות י״ב], עד שאין בכח דעת האדם בשום אופן לברר בעצמו, עוד יעמוד כנגדו הרב העולה לשם מצד הקדושה, ומהפך וממתיק את הדין בשרשו, שבזה העדן. ולא בדעת אנושי, כי באמצעות הנהר ומעין החכמה היוצא [בגורל על פי ה׳] מהוויתו יתברך המפורש שם [בשלים יתיר] כנ״ל באות באות ד׳, מברר ומלבין נפשות ישראל, מעוונותיהם הנמשכים מהאדמוני, שהוא השעיר דקליפה הנ״ל, ואותו לבד יאבד וימחה:

אות לג

והנה, אחר כל הנ״ל, עוד תביט ותראה, בהלכות והליכות הנפלאות ממורנ״ת ז״ל שבזה המאמר, [בחושן משפט הלכות העושה שליח לגבות חובו]. כי מכל דבריו אשר יבאר שם תשמע ותוסיף לקח, שזה מה שהתגבר האלוף עמלק, עצם הרע, מן העץ ואילן המות הנ״ל באות י״ג, ביניקתו כחוח וקוץ הנ״ל, מהסתר וסתרי העדן בעצמו, ומתאחז בגידולי שושנה הצומחת משם, כנ״ל מהמוב״פ:

אות לד

גם טרם נגמור את הדברים והביאורים היוצאים משם, שוב נשוב ליסוד המאמר, בהכתוב הנ״ל והמוב״פ, ראיתי מנורת זהב וכו׳, וגולה וכו׳, מעין השמן וכו׳, מ״ט אורות וכו׳. כי מדברי מורנ״ת בהלכות הנ״ל, יש לפרש כוונת רבינו ז״ל במספר המ״ט, שהוא לכללותם באור החמשים [שהם נכללים שם בהשלמת מספרם, כנודע], שהוא העיקר באור הגנוז והעדן הנ״ל והמובא שם. ובצירוף ביאורי [הנ״ל באותיות הקודמים] לדברי מורנ״ת בהלכה הנ״ל, תבין מרחוק על אודות התליה בספק וטעות, אשר לפרקים יטעה וישגה הרב העולה בעדן ושער החמשים הנ״ל, ושגם כל המשגה והטעות, הוא מעושק התמורה והמריבה במלחמת הרב דקליפה הלוחם כנגדו, אשר כפי התגברות תמורתו ומריבתו, כן זה לעומת זה, מוכרח הרב לבא יותר בבחינה ונסיון [הטעות והמשגה] הנ״ל, הנמצא בהעדן ושער החמשים. ואולם, בהארת מרדכי, שהיתה מעין הגאולה האחרונה, [אשר תבא על ידי בן דוד, הנמשח בשמן מר-דכי], זכה להתגבר גם כנגד העיקר באלופי עשו הנ״ל, אשר עמד גם כנגד הגורל הנ״ל. וזה לעומת זה, כיוון בו למדת [יום] הי״ג, [והחדש שבשנת דין ועיבור, יגיע גם כן למספר י״ג] ומרדכי ידע, והתגבר כנגדו בתפילה שבעדן הנ״ל, עד שבזה היום בעצמו, הכניעו והפילו:

אות לה

בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, השתוות מספר י״ב המדות והצירופים שבאותיות ה׳, למספר הד׳ אותיות בעצמם, שהם הד׳ נהרות כמוב״פ. אשר כהתאחדות הד׳ נהרות למעלה בעדן להיות בנהר אחד, כן גם התאחדות י״ב המדות והצירופים למעלה בעדן להיות במדה אחת. יש לבא בזאת ההשתוות גם בדבר ההוספה אשר יתוסף מדת עדן התפילה לי״ב המדות שבגן התורה, ולהיות בזה ובזה מספר הי״ג. כי כמו כן, יתוסף הנהר שבעדן התפלה, להד׳ נהרות שבגן התורה, ולהתחשב מפני זה גם בהמספר חמשה. ושבכל זה תבין מרחוק, בחושבו בזה המאמר כמה דברים אשר יבואו במספר חמשה, והם: חמשה חומשי תורה, ותופשי התורה אלין דתפשין בכנור חמש נימין [כמובן בפנים מצירופי דבריו הקדושים], אשר ינשב בהם רוח הצפון היורד [מעדן התפילה]

באמצעות הגן כנ״ל. והוא הרוח שבחמשה אונות הריאה [כמבואר בפנים], והם כנגד חמשה קשרים שבציצית ושערת העדן כנ״ל, וחמשה תיבות שבכתוב שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳, כמוב״פ. וכן במספר היסודות הנ״ל והמוב״פ, הלא נודע, שרבינו ז״ל הסכים לדעת האומרים שנמצא גם יסוד המלח, והוא יסוד החמשי, [אשר לפעמים אינו נחשב ביניהם, כי הוא] יסוד הכלול מכולם. ונראה מבואר, שהוא המכוון כנגד הנהר החמישי, היוצא מהעדן הכלול מכולם. גם בכלל זה לעומת זה הנ״ל בהקדמה, תבין מרחוק בהבאתו בסוף דבריו, פליאת הכתוב בחמשה לשונות, בוגדים, בגדו, ובגד בוגדים, בגדו:

אות לו

בכותבו בהנסבב שבסוף המאמר, לעיין בתיקונים תיקון יוד, עיינתי שם, וראיתי שמביא שם גם תיבת אחד, [שבסוף הכתוב שמע וכו׳ הנ״ל], שהוא במספר י״ג חוליות שבכל אחד מכנפי הציצית. ונראה מבואר לפי זה, שהוא אחדות האחד שבעדן הנ״ל, הכולל לכל המדות, עד שאינם נחשבים מפני זה רק למדה אחת, אשר גם בזה נשלמים במספר י״ג הנ״ל, ושכמו כן תאיר הארתו בחמשה תיבות הקודמים, שמע וכו׳:

אות לז

בהתחלת דבריו הקדושים בסימן א׳, בדבר האנחה. יש לבאר, שגם זה מכוון לדבר התפילה שבסימן ו׳, ושבכל זאת לא תהיה אמיתת מדריגת התפילה, רק בהשלמתה בתהלה ושיר, כאשר זכה דוד בניגון כנורו המוב״פ, ויש בכל זה הרבה לבאר:

אות לח

מה שכתבתי לעיל באות כ׳, על אודות האלף פ׳ חלקים וכו׳, עיין שם, הוא כעין דרש, ולא כעיקר מסלתי בכל זה הספר. אבל כתבתי זאת, מחמת שבעל כרחך דבריו האלה אומרים דרשוני, כי לא ביאר היטב זה הענין כמוב״פ. וטרם נבא לבאר בזה יותר, הנני להקדים ולשוב תחילה להמבואר מצירופי הדברים הנ״ל, שלא כמדריגת העדן, מדרגת הגן. כי העדן, הוא באחדות ואלף. והגן, הוא בפירוד וריבוי. ושכל מעלת הרב דקדושה, הוא בהתחלתו בריבוי הגן והתורה, שהוא רבוי הכלים ושינוייהם זה מזה, אשר בהם עולה ומקבל אור האלף והאחדות שבעדן, עד שלא יזיק לו חס ושלום, ואכל וחי ויתענג בו ממעלה למעלה עדי עד. ובתכלית ההיפך עומדים כנגדו כל אחד מאלפי עשו, הבלתי הולך בדרך התורה והריבויים שבה, ויתגאה מיד להיות לאלוף, ביניקתו ואחיזתו מאלף ואחדות העדן. נחלף ונהפך בו הארה הזאת כנזכר לעיל, ולא תהיה בו רק לא׳יף׳, [בא׳ל״ף פ״א הנ״ל], וכאשר הוא מתחיל בחיבור ואחדות הנ״ל, מסיים אחר כך בפירודא וריבויא יותר מדאי. ומה מתוק ונעים לפי זה פירוש הפשוט מהכתוב של רב [מלשון ריבוי], שמביא לדבר האלף של הרשע. וגם בריבוי [מספר] האלף, תבין מרחוק בצירופו פירוש הדרש לפירוש הפשוט בהכתוב נוצר חסד לאלפים. ושבכל זה מוסיף לבאר בהבאתו את הכתוב הנאמר לענין קבלת התורה, רכב אלקים רבותיים, [אשר בדרך דרש יפרש אותו על הרבנים דקדושה. ובפירוש הפשוט, יסובב למספר הרבואות], אשר בכח ריבוייהם דקדושה, לקבל אור האלף בקדושה, מבטלים ומכניעים לאלפי עשו שאינן, כמוב״פ:

אות לט

עוד מצאתי דבר נפלא, אשר מוכרח להקדים לזה קצת הקדמות [באות אחר אות]:

אות מ

הקדמה הראשונה. הוא בשם הצנור המוב״פ, אשר בכלל זה לעומת זה הנ״ל נראה מבואר, שכמו כן בקדושה, נמצא לכל אחד מישראל הנלווים להרב, צנור מיוחד, המשפיע לו מהרב את הרוח חיים להשלמת

חסרונותיו. כי גם אם במספר הד׳ יסודות ומדותיהם, אינם נמצאים רק ד׳ צנורות, היוצאות מד׳ אותיות השם שבגן התורה כנ״ל. עוד נפרדים ונתחלקים לי״ב צירופיהם שבי״ב נשיאיהם ושבטיהם, עד שנפרדים ונתחלקים לכל אחד בפרטיות:

אות מא

הקדמה שניה. שנראה מבואר בכל הנ״ל, שהד׳ צינורות הכוללות הנ״ל, המקלחות ושופכות מימי ההשפעה. הן הן הד׳ נהרות, ויוצאות מהנהר הכללי, אשר בו יזל מים מהעדן כמוב״פ:

אות מב

הקדמה שלישית. בהעלאתינו הנ״ל מדבריו הקדושים [באות כ״א], שכל זה המאמר סובב לקריאת הי״ב נשיאים שבחנוכה, ומנהג אבותינו שמיום השמיני [מדה השמינית] והלאה, מוסיפים וקוראים עד פרשת העלאת אהרן הכהן לנרות המנורה, שהוא למעלה מכולם במדת הי״ג כנ״ל. שכל זה מכוון לדברי האריז״ל במדה השמינית נוצר וכו׳, שהיא הכוללת לכל המדות, העולות ובאות עד נקה. אשר לפי כל זה, ובכל הנ״ל, יש לבאר בזאת המדה, נ׳צר ח׳סד ל׳אלפים, שהיא היותר עיקרי במקורו [מדת הי״ג] שבנ׳ח׳ל׳ ונהר העדן הנ״ל:

אות מג

הקדמה רביעית. שיש לבאר מכותלי דבריו הנ״ל בענין הכתוב ויעל אברם ממצרים וכו׳, וסוף הכתוב ואברם כבד מאד במקנה וכו׳, שהוא מה שהעלה מהצינור דקליפה חלקי רוח החיים, להפך אותם בעצמם,

מצ׳נ׳ו׳ר׳ לנ׳ו׳צ׳ר׳ הנ״ל, שהוא הצנור הכולל שבקדושה, אשר גם הוא מעין הנהר והצינור שבמדת ונקה, המזיל מימי השפעה מהעדן כנ״ל, להיות כל אחד מהם נקרא מחמת זה בשם מזל. וגם אגב אורחא תבין בכל זה מרחוק ברוממות רבינו ז״ל שנקרא בשם נחל, העומד במ׳זלות נ׳וצר ח׳יסד נ׳קה הנ״ל, והשלמת התיקון יהיה בנ׳צ׳ר׳ בן דוד הנ״ל אשר יפרה משרשיו, וינוחו עליו כל הארבע רוחות הנ״ל, כמובא מזה באות הנ״ל:

אות מד

בעומק הרמז אשר מצאתי באות הקודם, יש לבאר בענין אור החמישי הצפון בעדן העליון, אשר הבאתי לעיל באות ל״ה. שהוא בירידתו לארבע רוחות העולם, ישכון ויתאחד ברוח הנבחר מכולם, להקרא גם כן בשם צפון. וכמו כן יסוד החמישי הנ״ל, יהיה עיקר יחודו ליסוד הנבחר מכולם, להקרא בעצם שם הרוח, והוא רוח ה׳ שנזכר בכתוב הנ״ל, הקדמון והראשון לכל השלשה רוחות שהזכיר אחר כך:

אות מה

וזאת ההודעה נשמט מלעיל, כי אותיות השם אשר לכל דבר ולכל מדה, נמצאים [ברוחניותם] בעצם כל מדה וכל דבר:

אות מו

ראשי פרקים מביאורי הנ״ל באותיות הקודמות. בדבר הבירור על ידי העדן, [הוא כעין המתקת הדין בשרשו, המובא במקום אחר]. כי הבורא [ברא] חושך ודין, מהסתרת עדן חכמתו ותעלומות דרכיו אשר בהם,

[ו]יצא הסתרה ושכחה והעלם הדעת, לחכמי גן התורה הנמשך משם, המכחישים וסותרים בדבריהם זה לזה, אשר אלו ואלו וכו׳. והוא כעין תעלומות דרכיו אשר ביקש עליהם משה הודיעני נא וכו׳, מפני מה רשע וטוב לו ובולע, וצדיק ורע לו ונבלע. ואם היה עולה לשם כבן דוד שאנו מחכים אליו, היה ממתיק ומבטל זה הדין בשרשו, להתגרות באדום, ולמחות גם לראשית אלופיו כנ״ל, שלא יהיה עוד פחד מאתו, ולהרים קרנינו בכלל ובפרט עדי עד:

ביאור הליקוטים הארוך על מאמר ח׳]

אות א׳.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שהתורה והתפלה הם שני מיני מדריגות, כעדן וגן המוב״פ. יש להתפלא לכאורה, כי הלא התורה לבד הוא עבודת ומדריגת איש הישראלי, ואיך שייך בענין זה להבדיל בין קודש לקודש, על אודות התפלה, שאין זה מדריגת התורה, ועוד בכשרון ויתרון עליה כמדריגת העדן על הגן כנ״ל. ולזאת נראה מבואר, שעיקר כוונתו הקדושה בענין התפלה, הוא שתסובב על התורה והמשכתה מאלקותו יתברך בבירורה המוב״פ. כי גם כאשר יבקש האדם על איזה דבר גשמי, מוכרח שיהיה עיקר תפלתו על המשכת התורה, [ולא מהצווחין ככלבא וכו׳], מאחר שכל התהוות ופעולות הדבר הזה, הוא על ידי התורה כמוב״פ. וממילא מבואר על אודות התפלה, שמחמת שכל המשכת התורה הוא על ידה בעצמה, תעמוד בהמדריגה שלמעלה מאתה. [ומהמובן במקום אחר נראה מבואר, שהנהר המושך ומחבר זה לזה, יהיה גם כעין [רקיע] מבדיל ביניהם]:

אות ב'.

שלכאורה יש להתפלא [בכל הנ"ל] בדבריו הקדושים, שכתב בדרך כלל, שהצדיקים מקבלים רוח החיים מהתורה. כי הלא הצדיק העליון, יהיה בבחינת התפלה שלמעלה מהתורה. ואם יש ליישב, שגם אליו תתקבל הרוח חיים באמצעות התורה, כי גם הוא במדריגתו, נמצאים ונכללים כל הג' בחינות עדן נהר וגן המוב"פ, [שגן התורה מקבל תחלה מהתפלה, ומשם יצמח ויחיה גם הוא ברוח חייו הנ"ל]. אבל עוד יש לבאר, שגם התפלה והעדן בעצמו, הוא הנסתר שבתורה, [וכמובן מענין אור הגנוז שבפירוש רש"י על הכתוב ראיתי מנורת זהב, שמביא על זה], כי הוא ההסתרה שהזכיר בענין העדן, עין לא ראתה וכו'. שאף על פי שהוא כביכול הסתרה ממש, לבל תחשב כלל במדריגת התורה עבור זה, ובכל זאת, נמצא בה לבד תכלית הסתרי תורה, שלמעלה מהתורה שבנגלה המוב"פ:

אות ג'.

בהודעתו על אודות קבלת הצדיקים להרוח חיים מהתורה, [והמשכתם אותו להשלמת החסרונות], שהוא מגודל רחמנות וחנינות מהבורא יתברך שמו. נראה לכאורה ההודעה הזאת כשפת יתר. כי מי לא ידע בכל אלה, שההשלמה הזאת, הוא מצד רחמיו יתברך שמו. אבל מסמיכתו ענין הי"ג מדות נראה מבואר, שעל זה טרח בפרטיות לבאר גם בביאור המדות הראשונות, שהם נוגעים לענין הרוח חיים שנמצא בהצדיקים:

אות ד'.

בדבר הכתוב ונהר יוצא מעדן וכו', יפרד וכו'. אשר בפירוש הפשוט, יסובב הפירוד על התחלקות הארבעה ראשים [מאחדותם שבנהר] זה מזה. ובפירוש הדרוש שמפרש בהכתוב, יסובב הפירוד על הרע לבד, שנפרד ונופל מאתו. ובדרכיו הקדושים להבין משל ומליצה, יש לבאר [כמובן במקום אחר בשם האריז"ל], שלפירוד הרע מניצוצי קדושת אותיות השם, מוכרח להפרידם ולחלק אותם בעצמם, שלא יהיו בדביקות

ואחדות לגמרי, כאחדותה בעדן ונהר שמאתו הנ״ל. [ומה מבואר בכל זה מדבריו הקדושים, שהד׳ אותיות הנפרדים מהגן והפועל המוב״פ, נמצאים כמו כן גם בכח ובעדן שמתאחדים שם]. [ו]יש להשכיל [ו]לבאר בכוונתו הקדושה, שאגב אורחא, משלים וגומר בזה לפירוש הי״ג מדות, שהתחלתם בשני השמות הוויה הנ״ל:

אות ה׳.

בהבאתו דבר הכתוב ורוח אלהים וכו׳, שמבאר בזה לשונו הקדושה לענין הרחמנות הנ״ל מהבורא יתברך שמו, שצמצם עצמו וכו׳. [כי מציאת הרוח חיים שבהצדיקים, הוא כביכול מציאת אלהותו ממש]. מבאר יותר בסובבו במדותיו יתברך על אודות הצדיק והרב דקדושה הנ״ל, שהוא רב חסד, ואמת [בתורתו וחסדו הנ״ל], ונוצר [מלשון קליפי נצרים] בזה, לאלופים ורברבי דקליפה, וגם נושא ומכפר עון ופשע וחטאה:

אות ו׳.

שבדבר התאחדות הצדיק במציאות אלקותו ומדותיו הנ״ל, עדיין יש להתפלא קצת, במה שלא הזכיר בפרטיות למדת השלש עשרה, [שהוא תיבת ונקה], שבסוף המדות הנ״ל. כי אף על פי שיש לפרש, שכולל גם זה בכלל נשיאת העון הנ״ל. אבל יותר מיושב הפליאה הזאת, למעמיק בדבריו הקדושים שהסמיך לזה, בענין הצדיק אשר ינקה ויזכך את עצמו מרוח חטא גם שבידו, לבל יתיירא ויפחד מהם כלל, ושאז נושא עון וכו׳, ונקה, להנלווים אליו, לבל יהיו יראים על ידי זה מפחד הרשע הנ״ל:

אות ז׳.

בהמשכת תיקון התורה להבריאה בפועל מעדן התפלה, הוא מבאר וגומר את דבריו שהזכיר תחלה בענין התורה שבה רוח החיים, אשר על ידו כל בריאת העולם בכלליות, ובפרטיות כל איש ואיש כמוב״פ:

אות ח׳.

בהמבואר מצירופי דבריו הקדושים על אודות הד׳ יסודות [שבבריאת העולם], שנמשכים מד׳ אותיות הויה הנמצאים בהגן, שהוא התורה. נראה מבואר, שגם זה ענין הבריאה, שעל ידי התורה הנ״ל. ושזה ענין הגידול והצמיחה של נפשות ישראל, דאיתרביאו בגן התורה הזה. כי הן עם לבדד ישכון בענין הבריאה הנ״ל, [וכל העמים דומים לחמור ושאר הנבראים, המוכרחים להנהגותיהם והנהגת השם יתברך שעמהם, כי אתם קרואים אדם וכו׳]:

אות ט׳.

מה שביארתי למעלה בדבריו הקדושים על אודות השני שמות ה׳ שנמצאים בהי״ג מדות, שהן העומדים בשני הבחינות גן ועדן המוב״פ. יש לבאר עוד [עפ״י הכלל הנ״ל בהקדמה], שכל בחינה כלולה מכל הבחינות. ובפרטיות, נמצאים שני השמות [וכן שאר המדות] גם בעדן בעצמו, כי הוא התפלה שנתקבלה בי״ג מדות הרחמים הנ״ל. וכן נמשכים משם, להיות גם בגן התורה בעצמו כל הי״ג מדות, לדרוש כל ההלכות שבה, [אשר גם בזה מבאר יותר בבירור הלכותיה, שזוכים על ידי התפלה]:

אות יוד.

בהבאתו לענין הרוח, את הכתוב ויפח באפיו נשמת חיים. תבין מרחוק, שגם בזה יבאר ויסובב לצמיחת וגידול הנשמות בגן התורה הנ״ל. כי חלקי הרוח חיים שנמצאים בה, ונמשכים מאתה לכל אחד, הן הן חלקי הנשמות שנמשכים מאתה לכל אחד. [וגם ממילא מובן, שבאמצעות הנשמות וחלקי הרוח חיים האלה, נמשכים גם הגופים ויסודותיהם שבעיקר הבריאה הנ״ל]:

אות י״א.

שבגידול הנפשות בגן התורה הנ״ל, והמעשה נשתווה להמדרש והלימוד שבה, כמבואר מדבריו הקדושים שבבירור ופירוד הרע מהטוב בלימודה, נמצא ונתהווה כמו כן בירור ופירוד הרע מהטוב גם במעשה וקיום התורה, שלא יאונה כל און. מוסיף לבאר בהכרח החסרונות מהעונות שמבאר תחלה מדברי חז״ל, [שהצדיק המשלים לחסרונות, מוכרח שיכפר ויתקן הקלקול והעון שהעוו וקלקלו תחלה]. כי מכלל הן אתה שומע לאו, שבקלקולם ועברם על התורה, נחסרים ונתיבשים חס ושלום נטיעות גופיהם ונפשותיהם שבה:

אות י״ב.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שהעדן הוא למעלה מהטבע, נראה מבואר, שלא כן מדריגת [הגן שהוא] התורה. כי הוא הטבע הרוחניות, והמקושרת בזה גם לטבע הגשמיות שבד׳ יסודות, [להיותם חיים וקיימים גם בטוב הגשמי, ולא יחסרו בחסרונות הנ״ל]. כי זה ענין התקשרותם והשתלשלותם מד׳ אותיות הרוחניים, בשם ה׳ שבה, כנ״ל מהמוב״פ:

אות י״ג.

שלכאורה יש להתפלא, בשם וענין הגן [וההכרח שנמצא בזה] לצמיחת נפשות ישראל. אבל בהמבואר הנ״ל, שהגן והתורה הוא הטבע [ולא כן העדן]. נראה מבואר, שענין הגן, הוא הכלי המוכרח לקבלת השפע והנהר היוצא מלמעלה מהטבע, שהוא העדן כמוב״פ. כי מאחר שהוא למעלה מהטבע, אין לו גבול וסוף כלל, ואין לקבלו זולת במדה ובהדרגה, ובכלים נפלאים המוכרחים לזה, [כנודע, וכמובא במקום אחר]:

אות י״ד.

כפי המבואר מדבריו הקדושים באות ה׳, שגם הנלווים להצדיק העולה לעדן התפלה, אין להם להתיירא מהבלעת הרשע. יש להתפלא בענין הצדיקים העומדים במדריגת התורה לבד, אשר מסתמא על כל פנים מקורבים ונלווים הם להצדיק הנ״ל שלמעלה מהם, ולמה לא יהא להם כח וחיל מפני זה להתגרות גם כן עם הרשע, ולבלי להתיירא מהבלעתו הנ״ל. אבל מכותלי דבריו הקדושים בענין התפלה, שהוא בעדן למעלה מהטבע עין לא ראתה וכו׳, נראה מרחוק [ומצירופי דבריו הקדושים במקום אחר] שלא שכיח יחיד מופלא כזה, וגם עיקר דבריו הוא כהלכתא למשיחא, המובא במקום אחר. כי בן דוד משיח לבד, יבא בתפלה ותהלה [עדן עין לא ראתה הנ״ל], להתגרות ולהשפיל את אלופי עשו האדמוני המוב״פ, [ועיין לקמן באות ל״ו שניישב גם בדרך אחר]:

אות ט״ו.

שבהשתוות המעשה להמדרש הנ״ל באות י״א מדבריו הקדושים יש לבאר, שבהמשכת הטוב [ורוח החיים] מעדן ותפלת הצדיק, ללימוד וידיעת הלכות התורה. נמשך כמו כן, כל הטוב בלב האדם גם למעשה וקיום התורה. ושלפי זה מבאר בכפלים למדת נושא עון וכו׳ הנ״ל, כי מלבד מה שנושא ומדחה מהנלווה אליו כל חטא ועון שנכשל בו קודם

שנתקרב אליו כראוי, עוד נושא ומדחה מאתו כל חטא ועון, לבל ילכד ויכשל בו עוד מאז והלאה, [אבל ממילא מובן, שכל זה לא נאמר, זולת להנלוה ונתקשר אליו בשלימות, כמובא מזה במקום אחר]:

אות ט"ז.

לגמר דברינו באות י"ג הנ"ל, [שהתורה הוא הכלי לקבל אור העדן והתהלה]. כי לפי זה נראה מבואר, שהם מוכרחים זה לזה. כי אין ביכולת לעלות לעדן, ולעסוק בתפלה כראוי, זולת בכלי התורה שעוסקים ומתייגעים בתחלה. ואף על פי כן גם להיפוך, כל הבירור [ו] הידיעה האמיתית של התורה, נמשך מהתפלה, [והם מהדברים התלוים זה בזה, שאין יודעים מהיכן ההתחלה, כמובא מזה במקום אחר]:

אות י"ז.

כפי המבואר מדבריו הקדושים, שגם מציאות הרוח חיים שאצל הרב והצדיק, הוא מדביקותו בהתורה הקדושה, [כי על פני המים לבד, דא אורייתא, מרחף ונמצא הרוח הזה]. יש להתפלא בתשובתו על שאלת המשכת הרוח חיים להרשעים [מהיכן מקבלים אותו], שהם מקבלים אותו מהרב דקליפה שעליהם. כי הא גופא קשיא, שמהיכן נמצא הרוח חיים להרב דקליפה בעצמו, שרחוק לגמרי, ואין דבוק כלל בהתורה. וגם יותר תתפלא בהפליאה הזאת, מהמובא אחר כך בדבריו הקדושים, שכל קבלת הרוח חיים להרשע, הוא דייקא בצינור המדה הרעה והגרועה [שלא על פי התורה] שנמצא בו. ואם זה מבואר, שלהתקרב ולקבל מהרב דקליפה, אין שום אופן על ידי המדות הטובות, מאחר שהוא בתכלית ההיפך מהם, ואין בהם שום אחיזה בו כלל. אבל אדרבא, מאחר שהאמת כן, למה נמשך לרחוק מהתורה בתכלית הריחוק כזה, רוח החיים, ועוד בסערה חזקה כזאת, עד שיהא בכחו להזיק ולבלוע חס ושלום להצדיק ממנו, הדבוק בהתורה בעצמו. ואולם, בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות התורה, שמציאות הד' אותיות והראשים שבמדת היסודות לטוב, הכשר וההיתר. שנמצא בה כמו כן גם מדת היסודות לרע, הפסול

והאסור. יש לבאר מדבריו הקדושים, שנשמות ישראל בצמיחתם וגדילתם בגן התורה, יהיו על ידי זה בעצם התורה והלכותיה, עד שבעברם עליה, נתחסרים כנ״ל. אבל גם מכלל הן אתה שומע לאו, שבתכלית ההיפך יוצאים ונתהוים נפשות הגוים כחוחים וקוצים, מהרע והפסולת שנתערב בהתורה. וכשאינם זוכים נשמות ישראל [שהן הן שכליותיהם ודעותיהם] להתברר בהלכה ברורה ומשנה הברורה, והם ממירים ומחליפים רע בטוב [מרוב הספיקות, כנודע], שהבלתי אמת וטוב, נחשב ונדמה לטוב ואמת. ולהיפך, האמת שבה, נשפל ונראה כרע, ובלתי אמת, [ומתגברים והולכים החליפין והתמורות האלה, בבואם וירידתם מהדעת אל הלב, עד שנחשב ונחמד גם מה שהוא רע ומשוקץ בוודאי חס ושלום. ולהיפוך, פקודא ומצוות הטובים ונחמדים באמת, נבזים ונמאסים בעיניהם], וגם כשמתגבר אחר כך על תאוותיו, זולת מה שהוא מתיירא עדיין מהם, מחמת שעדיין נמצאים על כל פנים בכחו ובלבו התמורות והחליפין האלה בסיבת התמורות של ההלכות [שבעצם נשמותיהם הנ״ל], מחליפים וממירים גם בזה לנפשותיהם בעצמן, להיות נשפל ונמצא ברע וחסרונות חס ושלום. כי באמצעות הטוב אין ביכולת לקבל, על אשר נתעו ונבוכו ונתרחקו מזה. ובאמצעות וצינור הרע אין ביכולת שיהיה נמשך להם כלל, כי אין זה מאיכות נפשותם כנ״ל. ולהיפך, הרשעים נמצאים ומלאים בכל טוב, באמצעות צנורות מדותיהם הרעים בעצמן, אשר חלק להם, כל זה מצד נפשותיהם כנ״ל:

אות י״ח.

שבכל זאת יש להתפלא בהתורה גופא, על אודות הרע והפסול שנתערב בה. אבל אם תוסיף ותעמיק בענין ההסתרה [שביארתי לעיל באות ב׳ בדבריו הקדושים] שנמצא במדריגת העדן והתפלה. שאף על פי שמצד המוצאים ומשיגים אותו, הוא עיקר הפנימיות והנסתר שבתורה. אבל מצידינו, נחשב להסתרה ממש [שבתכלית ההיפך מהאמת שבה]. תבין מרחוק, שכמו שנמשך משם דברי אלקים חיים, וכלליות התורה באמיתת הלכה שבה. כן נמשך משם גם ההיפך מאתה ואמיתתה, בעצם ההלכה שבה. כי אף על פי שגם הם עומדים בדברי אלקים חיים שבאחדות העדן הנ״ל להעולים שם, אבל מצד התחתונים והשפלים שבעדן, יהיו באמת לרע, והסתרה, ותכלית ההיפוך חס ושלום כנ״ל:

אות י״ט.

שלפי הנ״ל תבין מרחוק, שכהעלמת סוד אלו ואלו וכו׳, בהשגת העדן הנ״ל [עין לא ראתה וכו׳], כן גם העלמת דרכי ה׳ בדבר הרשע וטוב לו וכו׳ הנ״ל, אשר גם משה רבינו ע״ה, עדיין לא השיג להגיע בחייו להשגה [ועדן העליון] הזה, כנודע. וממילא מבואר בדבריו הקדושים, שגם מחמת זה לא היה עדיין ביכלתו, לשפוט ולהכניע להר עשו האדמוני:

אות כ׳.

שהעולה לנו מכל הנ״ל, שבנגלה ותפיסת דעתינו ולשונינו, תדבר התורה בטוב לבד. שזה ענין ההלכה הברורה והנגלה שבה, לתפיסת דעתינו. ולא כן הרע שבה הנ״ל, כי הוא הנסתר והנחסר מדעת האדם [שאין לנו שום תפיסא והשגה כלל במה שיהיה גם זה דברי אלקים חיים]. ואם כל זה נשתלשל ונמשך מהעדן כנ״ל, אבל שם, הוא עולם ההיפך מעולם [הגן, שהוא המקום האמיתי של] האדם שבעולם הזה. כי בעדן, אין שייך באמת שום נגלה כלל. כי בתכלית ההיפוך, רע ונחסר בהתגלות דעתינו ועינינו, ובשם החסרון והעדר לבד נחשב בהנגלה לנו. ולא כן בהסתר והעלם הנפלא, יהיה העצם שבו, בטוב ועדן הנפלא לאין סוף כלל [שמשם נמשך הטוב של התורה הנ״ל]:

אות כ״א.

בביאורו לדבר הכתוב ושנים זתים, אילנא דחיי ואילנא דמותא, היינו טוב ורע וכו׳, ומשם יפרד וכו׳. נראה שמבאר על אודות העץ החיים, ועץ הדעת [וגזירת המות] מטוב ורע, שבתוך הגן [שהוא התורה, שהוא] ענין הכתוב [ונהר וכו׳] ומשם יפרד הנ״ל. גם לפי זה נראה מבואר, שנמצא בענין זה בירורים אחר בירורים. כי גם אחר שבאתערותא דלעילא מהשם יתברך בעצמו, נתברר בתחילת הבריאה עץ החיים והטוב להיות מימין,

לאילן בפני עצמו. ונחלק ונשאר לשמאל, אילנא דמותא הנ״ל. עדיין היה גם הוא מעורב מטוב ורע יחדיו. והבירור והפלת הרע שבו, היה תלוי ועומד באתערותא דלתתא מהאדם בעצמו, ואם היה מכניע את הרע שבתאוותו לזה, שהוא בעצמו מעין הרע שבעץ הנ״ל, [כי נפש האדם, היא מעץ וגידולי השדה דאתרביאו שם] (היה מתברר הטוב מן הרע בתכלית השלימות והיה אז תיקון העולם לגמרי ע״ד שיהיה לעתיד ע״י משיח צדקנו):

אות כ״ב.

שגם לפי הנ״ל תבין מרחוק, שבדבר העדן [עין לא ראתה הנ״ל], יכפיל לבאר בהפלאת הצדיק לבוא בהמדה רעה המוב״פ. כי באמת, לא ימוש הצדיק העליון הזה מאהלו ומדריגתו שבעדן הזה אפילו כרגע אחת, כי בהפלאת העדן הזה בעצמו, נחשב ונתהווה כביכול לנכנס ויורד בהרע שנמשך משם. ובאמת, אין בו שום אחיזה מהרע בפשיטות, וכל ירידתו לא תהיה, רק להעלות מאתה בעצמה, כסוד הכתוב ויעל אברם וכו׳ המובא בפנים. כי אף על פי שבאמת ובשלימות לא יזכה לזה רק משיח צדקינו כנ״ל. אבל בכל זאת, נמצא מבחינת משיח בעצמו, גם בכל יחידי הדורות והצדיקים העליונים שהיו מעולם:

אות כ״ג.

שיש להתפלא בהמבואר מדבריו הקדושים, שנמצא עצה להנצל מהרשע, על ידי הרב דקדושה שעולה ויורד [בהפלאת העדן] לתוך הצינור שהרשע מקבל על ידו את הצלחתו וטובו מהרב דקליפה. [ובשבירת הצינור, נופל ונתבטל. כי אין עוד ביכלתו להמשיך רוח חייו והצלחתו מהרב דקליפה הזה]. כי לכאורה, עדיין (ת)קשה, ולא נדע מה נעשה בהתגברות הרב דקליפה בעצמו חס ושלום, שהוא אין צריך לצנור כלל. ולכאורה, אין בו מה לשבר כלל. אבל בכל הנ״ל תבין מרחוק, שעיקר רעת הרע הנמשך ונשתלשל מהעדן, הוא בערב ותערובות, שגם זה נמשך מהעדן, [ששם השגת אלו ואלו וכו׳]. וכל הבירור [לביטול הרע], שממשיכים גם כן משם,

הוא כענין המתקת הדין בשרשו כנ״ל. ולזאת יש לבאר [כמובא בדברי חז״ל], שהרשע גמור, הוא הרב דקליפה בעצמו, ובהתגברותו ברעתו מתחילתו ועד סופו, יגיע לו הרע גם בגשמיות. כי אין ביכלתו להתגבר גם מצד התמורה והתערובת הנ״ל, מחמת שבכל זאת לא ימירו ויחליפו שארית ישראל את הרע בהטוב, זולת אם נמצא להם כמה סברות והנדמים לאמת, [וכענין המובא במקום אחר על אודות הכופר בכל, שגם הוא, בוודאי נמצא בו לזה הוראת היתר, כעין המלוה ישינה שאמרו חז״ל]. ומכל שכן בדבר המחלוקת שבקדושה הנ״ל והמבו״פ, שבוודאי נמצא גם להבלתי הלכה כמותו, כמה ראיות וסברות שאין ביכלתו לדחותם כלל. ולזאת, לא יצא התגברות הסערה של הרב דקליפה, זולת בהתחבר אליו גם תלמידיו הרשעים, שעדיין נמצא בהם מעט טוב, ובצינור הרע שבהם, נתחברים להמשיך מאתו גם עיקר הרע שבו, שהוא עיקר הערב והתערובות הנ״ל, להמיר ולהחליף, באופן שיגיע חס ושלום כל הרע והשפלות לנפשות ישראל וכו׳. והן הן חילו ועבדיו, אשר על ידם לבד יצא להלחם בהשחתת תמורתו ותערובתו כנ״ל. ובכל זה תבין מרחוק, שבשבירת הצינור המחבר אותם זה לזה, נכנעים ונופלים שניהם, גם הוא, גם הם, ויחדיו כולם יכליון. ועוד לפי כל הנ״ל יש לבאר, שבהתחברות הרב דקליפה עם תלמידיו המעורבים במעט הטוב, יש ביכלתו להתגבר גם הוא, ובשבירת הצדיק לצינורות חיבוריהם זה לזה, נכנעים ונופלים גם הוא, גם הם, ויחדיו כולם יכליון כנ״ל. ושכן זה לעומת זה בדבר הצדיק הצפון ונסתר בעדן הנ״ל, אף על פי שמצידו יתענג ויתעדן בזה, אבל לצאת מהסתום אל הנגלה [בכוחו וגבורתו שבמלחמתו נגד הרשע], שזה לבד עיקר התיקון, מוכרח גם הוא, לתלמידיו הנלווים אליו, כמובא מזה במקום אחר. ושזה מה שדיקדק אדמו״ר ז״ל לחברם ולהזכירם יחדיו, [הצדיק הגמור ^^ וכל הנלווים אליו], על אודות ההתגרות עם הרשע הנ״ל. וגם עיין לעיל באות כ׳, ויבואר לך יותר ביתרון הרב דקדושה הנ״ל. כי לא כצורינו צורם ורבם, העומד על נפשות ישראל לבלעם בסערתו הנ״ל. כי אף על פי שמכוון כנגד הרב דקדושה, ויודע דעת עליון לקבל רוח סערתו ממקום העדן שהרב דקדושה מקבל. אבל בעולם הזה, יהיה באמת מדריגת העדן [להנעדרים מהכלים המוכרחים אליו] לרע וחסרון לגמרי. והרב דקדושה לבד, בעוצם כלי התורה שנתקדם לזה, [כמו שמצינו מענין הזה באבות העולם, שקיימו כל התורה גם טרם נתינתה וירידתה משרשה הנ״ל], זוכה הוא לבד, לטוב הנפלא ואין חקר שנמצא במדרגת העדן הזה, אשר על שם הטוב והנועם הנפלא הזה לבד, נקרא בשם עדן:

אות כ״ד.

שגם לפי הנ״ל יש לבאר בענין שבירת הצינור הנ״ל, שהוא מה שהצדיק מוציא ומעלה מאתו כל הטוב שנמצא בו. כי כמו שזה לעומת זה, נאחז הרע בהצדיק הבלתי גמור, בסיבת הרע שנמצא עדיין בו בעצמו, [למיעוט זיכוכו כמוב״פ]. כן בתכלית ההיפוך, נמשך ונאחז הטוב להתחבר ולהתדבק בטוב הצדיק שנכנס לשם. ואם יהיה כולו טוב [לבל יתערב מאחיזת הרע, ברע שנמצא בו כנ״ל, מושך ומעלה על ידי זה גם הטוב בגשמיות שנמצא בהרשע, כפירוש הפשוט מהכתוב ויעל אברם וכו׳, שמביא על זה]. גם מובן מדבריו הקדושים, שאף על פי שכנגד שאר האומות, נחשבים כל נפשות ישראל לגידול הגן הנ״ל. אבל גם בנפשות ישראל בעצמן, נמצאים כמה וכמה שינויים והבדלים, כי גם בהם נמצאים הרבה הנחשבים כפסולת הנ״ל:

אות כ״ה.

בדבר ההסתרה וההעלמה ממדריגת האור והתורה שבעדן הצדיק הנ״ל, אשר ביארנו לעיל מדבריו הקדושים. תבין מרחוק, שגם בזה מבאר אחר כך, בכפרת ונשיאות החטאים שזוכים על ידי הצדיק, [כי אם חטאת מה תפעל בו, וגם זה מהפך לדברי אלוקים חיים שנשתלשלים משם]:

אות כ״ו.

בהמבואר לעיל מדבריו הקדושים, שהגן והעדן נבדלים ונשתנים כל אחד מחבירו, זה לתורה וזה לתפילה. יש לבאר, שכמו כן בענין הי״ג מדות שבהם, אם לסיבת הכלליות כל אחד מחבירו הנ״ל באות ז׳, נמצאים בזה ובזה. אבל בכל אלה, נבדלים ונשתנים כל אחד מחבירו. כי הי״ב מדות שחושב תחילה אדמו״ר ז״ל במדריגת התורה והצדיקים הדבוקים בה, נעלמים ונסתרים הם במדריגת העדן שחושב אחר כך. והמדה העיקריות שבו, הוא השלש עשרה, [שהוא מדת ונקה] לבד. ועיין לקמן באות מ״ח,

שגם בדבר ההסתרה הנ״ל, תבין בהסתרת מדת הרחמים הזאת גם בפשיטות, מלשון הכתוב [ונקה לא ינקה], שנראה חס ושלום כמחבר כל זה לענין מדת הדין, שמסיים אחר כך בתכלית ההיפוך חס ושלום:

אות כ״ז.

בהמבואר מצירופי דבריו הקדושים, שי״ב מדות לבד נמצאים במדריגת גן התורה, ששם ד׳ האותיות באתגליא ובפירוד. יש לבאר, שעל זה סבב אחר כך דבריו הקדושים, על אודות הצירופים שבאותיות [הגן] הנ״ל, שהם מכוונים ועומדים גם כן במספר י״ב:

אות כ״ח.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים על אודות העדן, שבו גנוז וצפון אור התורה, להיות כעין העלם וחושך לגמרי [עין לא ראתה וכו׳]. ובהמבואר מהכללים הנ״ל בהקדמה, שכל בחינה כלול וכו׳, ליתן בזה את האמור בזה. תבין מרחוק בהפלאת דבריו הנ״ל על אודות הי״ב צירופים, אשר יוכפלו להיות ביום ובלילה. כי הן הן שני המדריגות של הגן והעדן הנ״ל. [מאחר, שגם מדת האחדות והשלש עשרה שבעדן, נכללה גם מבחינת הגן, אשר ממילא מבואר, שלזאת נמצא בה גם כן כל הי״ב צירופים]. וכפי הנודע, שעיקר כלליות כל בחינה מכל הבחינות הוא בהעליון, שהתחתון נכלל בו והעליון נוסף עליו. נראה מבואר, שזה שלא נזכר מדת האחדות בענין הגן. וכאשר נראה כמו כן גם בגופי האותיות הנצטרפים בצירופים הנ״ל אשר ביארתי לעיל מדבריו הקדושים על אודות השני שמות, שגם זה בסיבת הכלליות, שנמצא שיש גם בעדן הד׳ אותיות, אף על פי שעיקר הנהר והבחינה שבו, הוא באחדות לבד. אבל למטה בגן, לא ניתוסף ונזכר נהר ומדת האחדות, כתוספות [התחלקות] מספר הד׳ אותיות למדריגת העדן הנ״ל:

אות כ״ט.

שבהבנת משל ומליצה שבדרכו הקדושה, יש להתפלא בפירושו למדת ארך אפים על אריכת הרוח המשלים ומחיה את האדם. כי הלא בפירוש הפשוט נתפרש ענין האפים, על האף והחימה, לחסר ולהמית את האדם חס ושלום, שהשם יתברך והצדיק העליון הנ״ל מאריך ומעכב ומונע אותו. וכמו שמפרש אחר כך, מה שיסובב המדה הזאת גם על הרשעים, שהוא מאריך רוח אפו מלשלוט עליהם, והשם יתברך מדקדק עמהם לחסרם עבור זה, כנודע. רק שאף על פי כן, נתפאר במדת ארך אפו, שהוא מעכב ומאריך רוח אפו, שעל ידי זה נמצא להם כמה פעמים לשוב ולתקן את השגיאה הזאת, לבל ישאר עוד מאתה שום רושם כלל. ומכל שכן לצדיקים [שלמטה מהצדיק העליון הנ״ל], היראים עדיין מעבירות שבידם וכוחם, [אשר לפעמים יאונה להם גם כן און ומשגה כמוב״פ]. אבל איך נלמוד ונביא מזה ראיה לתכלית ההיפך, שהרוח משלים ומחיה את כולם. וגם טרם נבא לבאר ולייישב בזה, נוסיף ונכפיל עוד שני פליאות שנמצאות [בדבה״ק]:

פליאה א׳.

הוא בביאורו למאמר חז״ל, צפון חסר. כי כפי שמבואר בדבריו הקדושים, שצפון מרמז על הרוח הצפון בלב, אשר מאתו כל החיים והתמלאות החסרונות. עד שבהפלגת מעלתו, נקראים כל ישראל בשם צפוניך. ועתה, אם אין ביכלתו להביא ולשלוט גם הלב בסוג המעלה הזאת, כי לפעמים נסתלק קצת מאתו הרוח הצפון בו, ולפעמים נסתלק מאתו לגמרי. ומהסתלקות הרוח הזה מהלב, ממילא מבואר, שמחמת זה נמצא בהלב גם בהיפוך, כל הרגשת החיסרון. אבל איך יתכן לפי זה החלטת חז״ל, לסבב בדבר החיסרון על רוח הצפון בעצמו, [ולומר] שהוא לבד חסר, ועומד בחסרונו מששת ימי בראשית:

פליאה ב׳.

בביאור המאמר חז״ל שהמעיין בתפילתו בא לידי כאב לב, מאי תקנתו וכו׳. שזה מחמת שבתפלה אין יוצא עדיין הישועה אל הפועל. כי הלא מבואר מלשון חז״ל, שבעיון התפלה בעצמה יבוא ויגיע האדם לכאב הלב. ולא זה לבד מה שאין זוכה עדיין על ידה לרפואות הכאב:

ואולם, בכל הנ״ל מצירופי דבריו הקדושים, שאף על פי שכל י״ב מדות הרחמים והתורה [שבי״ב צירופי היום], נמשכים ונולדים ממדת ונקה. אבל בה בעצמה [קודם המשכתם והולדתם מאתה], נסתרים ונעלמים הם, לבלי להראות כלל באור התורה והיום הזה. ולהחשב מפני זה בתכלית ההיפוך, ללילה וחושך לגמרי. וממילא מבואר, שכמו כן לא היה כלל מפני זה במדת הרחמים והחסד וההשלמה והרפואה, הנמצאים בגן התורה והמצוות הנ״ל. כי הוא בהיפוך, נחשב ועומד במדת האף והדין והכאב והחיסרון הנ״ל. ומחמת זה בעצמו, יהיה כל ההמתקה על ידי התפלה והמדה העליונה הזאת, [כי אין הדין נמתק אלא בשרשו בעצמו, כנודע]. וזה זה מה שביארתי לעיל מדבריו הקדושים, שהוא למעלה מהתורה והטבע הרוחנית של הבריאה וקיומה וחיותה המבו״פ, וזה ענין שידוד [ושינוי הטבע]:

[נציג כאן ענין מעצם הכתב יד הנמצא בנייר בפני עצמו]

לענין הפליאה הנזכר באות [כט], לענין צפון חסר וכו׳. אבל מרחוק תבין כפי הנ״ל בדברי ביאורינו הנ״ל, שאף על פי שלכאורה לא יבואר בדבריו הקדושים שבאותיות ה׳ ו׳ ח׳, רק להודיע את העצה והיכולת להוריד את עצמו בצינור של הרשע, באופן שיקלקלה וישברה כמוב״פ. והעצה לזה, תורה ותפלה, שעל ידי זה יוצא הנהר ומעין החכמה להשקות את הגן, ומשם יפרד הרע מהטוב, ויהיה הד׳ יסודות הגוף לארבע ראשי אותיות השם הויה כמוב״פ. אבל מכותלי דבריו הקדושים שדיבר אחר כך בפרטיות הא׳לף פ׳א חלקים הנמצאים בכל שעה ושעה, שבא׳פ׳ו׳ הזה דייקא ידפוק ויפח נשמת חיים, שם ה׳ [בצירופי אותיות הנ״ל]. ממילא מבואר, שגם מחמת זה בעצמו גבר כח רוח חייו, לבל יהיה נתקלקל זה לעומת זה, בהחסרונות והחטאים הנמשכים מתוקף הדין שגורם האדמוני למטה ולמעלה [בהסתות וקטרוגים], מאחר שמהפך וממתיק אותו בשרשו, להיות הוא בעצמו ועצם חסרונו, מרכבה אל הקדושה וכו׳. וזהו וירד אברהם מצרימה, שהוריד את נפשו, שהוא בת זוגו, למדה הכלליות שלהם, ששם זה לעומת זה עיקר הרוח רע, כמובא במקום אחר . ולעוצם קדושתם וזיכוכם, זכו לכניעם ולצאת משם דייקא, בזהב וכל טוב, להתמלאות כל חסרונותיהם כמוב״פ:

אות כט*.

שגם בהמבואר מדבריו הקדושים מכל הנ״ל, מוסיף לבאר בענין הרוח צפונית המנשב ויוצא בהגן מהעדן הנ״ל, באמצעות החושך והלילה, וביקודת שלהבת הגבורה והדין בעצמו שיוצא אז, כנודע, יש ביכולת להמתיק את הדין, כמובא מזה בדבריו הקדושים:

אות ל׳.

בדבר האף [ומדת הדין] הנ״ל, אשר להכרח הבריאה, עלה תחלה בחכמת העדן הנ״ל. [שגם כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, ובאמצעות התורה הקדושה, נמשך מהעדן והתפלה הזאת כנ״ל]. תבין מרחוק בהפלאתו לדבר אחר כך על אודות צירופי השעות הנ״ל, שכל אחת מהן נחלקה למספר א׳לף פ׳א, ושבכל חלק וחלק מהם, נוקש ודופק רוח החיים [באי׳פ׳ו׳] הנ״ל, כפי הצירוף שנמצא בהשעה הזאת:

אות ל״א.

בהמבואר בצירופי הבאורים הנ״ל מדבריו הקדושים, ששלש עשרה מדות התורה, שדרשותיה והלכותיה נמשכים משלש עשרה מדות הרחמים שבתפלה. תבין מרחוק בהפלאת מדת ונקה, שהוא השלש עשר והעיקריות שבהם. אשר גם בפירוש הפשוט, תצא ותהיה לשני כתובים המכחישים זה את זה [ונקה לא ינקה], שהוא מדת השלש עשרה מדות שבדרשות התורה הנ״ל, הנמשך משם:

אות ל״ב.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שהרע שמעורב בתורה, הוא האיסור והפסול והטומאה שנזכר בה. יש להתפלא לכאורה, במה שנתבטל הרע, על ידי שזוכים לפסקי הלכות שבהם. כי אם באחת נקבע ונפסק ההלכה כדברי המתיר, ולהיפוך דברי האוסר נדחים ונתבטלים, שייך לומר שנדחה ונתבטל הרע על ידי זה. אבל הלא כמה פעמים נפסק ההלכה כדברי האוסר וכו׳. ואולם, בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שבאמת לא נמצא כלל בהרע של הרב דקליפה מצד עצמו שום חיות וקיום, זולת בתערובתו ויניקתו מהטוב דקדושה כנ״ל. ממילא מבואר ומיושב גם הפליאה הנ״ל, שעל כל פנים אם זוכים לברר תערובות ההלכה לאיסור ולהיתר, ולפסוק ולכוין את האמת שבה, מי הרע והאסור, ומי הטוב והכשר, לא נמצא גם כן שום כח להרע להתגבר, ונדחה גם כן לחוץ. ואדרבא, בפסק ההלכה לאסור, ישתדל האדם להרחיקו מביתו ומגבולו, [ולא כן כשנכשל בספיקותא הנ״ל. אך באמת גם אם נכשל להיפוך חס ושלום, שסובר על הדבר שהוא אסור ורע ומרחיקו, ובאמת אין מזה רק טוב וכשר, הוא גם כן קלקול גדול מה שנתרחק הטוב מאתו, שבזה יש גם כן יניקה להחיצונים והרשעים הנ״ל, כנודע]:

אות ל״ג.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים על אודות הי״ג מדות שבתורה העומדים כעין י״ג מדות התפלה והרחמים, שהמדה הי״ג שבהם מופלגת ונתעלה על כולם. מבאר יותר בענינים שבברייתא דר׳ ישמעאל, שהוא חושב והולך בהם ממדה למדה, ובבואו למדה השלש עשרה שינה ואמר בלשון, וכן, [עד שיש מי שמשבש ואמר שצריך להיות וכאן, אבל לפי הנ״ל אין לשבש עוד בחנם]. כי המדה הזאת, לעוצם רוממותה והסתרתה מכולם, לא נמצא באמת שום יכולת כלל להביאה בשלשלת שאר המדות:

אות ל״ד.

בדבר המתקת הדין בשרשו [שבמדה השלש עשרה הנ״ל] יש לבאר, שהוא כענין ההמתקה [ובירור ההלכה] שנמצא בהתורה עצמה. כי כל תערובות ההלכה, [בערב וחשך הדעת, לבל נדע איך להתנהג], שזה אוסר וזה מתיר. הוא מהמשכתם ממדה השלש עשרה, ששני הכתובים שבה מכחישים וסותרים זה לזה, שאין ביכולת לאמת כלל שניהם יחדיו, כשני הפכים בנושא אחד שנמצא באחדות אמתת דברי האוסר והמתיר הנ״ל. וגם מהמדה הזאת בעצמה, נמצא הכתוב השלישי, המכריע ומברר ומוציא אמיתת ההלכה גם מההעלם אל הנגלה שבדעתינו, שזה עיקר התיקון:

אות ל״ה:

על אודות הנלווים והמתקרבים להצדיק העליון הנ״ל. כפי המבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שנשיאות וכפרת חטאיהם ופשעיהם, הוא בהארת העדן שזוכה הצדיק בעצמו. עדיין יש להתפלא, באיזה אופן נמצא כלל ביכלתם לקבל הארת העדן כשחוטאים ופושעים חס ושלום, לבל יהיו נכלים ונכרתים לגמרי חס ושלום. כי הנה ככל הגוים בית יהודא, והללו והללו כופרים ועובדי ע״ז [אשר על זה גדול ועצום מאוד הקטרוג בכל דור ודור, כמובן מדבריו הקדושים במקום אחר]. ואדרבה, כפי איכות נפשותם וסגולתם, לבלתי לצמוח ולהתגדל [אפילו בחיים שבעולם הזה], זולת בארץ הגן והתורה, אשר בארץ הזאת דווקא נמשך עליהם הארת העדן. ואיך נמצא ביכולת לפתוח להם שערי העדן והארתו, להאיר ולהשפיע עליהם משם גם לנצח, וחטאיהם ופשעיהם יתכפרו ולא יתעכבו כלל. ואולם, במה שביארנו לעיל מדבריו הקדושים על אודות העדן והגן, שהם משולבים ומקושרים זה לזה, עד שלא נדע כלל מהיכן ההתחלה. כי אף על פי שזולת כלי הגן והתורה, אין יכולין לקבל כלל מהעדן, אבל באמת, לא יהיה גם כל המשכת הגן והתורה בעצמה, זולת מהעדן. תבין מרחוק, שגם כל כפרת ונשיאות החטאים בעדן הצדיק הנ״ל, הוא מה שמהפך אותם בעצמם לדברי תורה וסייגים נפלאים וחדשים, שממשיכים ומתחדשים בכל דור ודור, משמרת למשמרת כנודע. וזה לבד נקרא בשם דביקות והתקשרות להצדיק, [להיות בכלל הנלוים הנ״ל], לקבל ולשמוע בכל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, כמובא במקום אחר.

ואגב אורחא, הנני לרשום על אודות השואלים בדבר האזהרת לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה וכו׳. כי לא בדעת ידברו, כי אזהרת לא תסור וכו׳ אשר תסובב על דברי השופט והצדיק הנ״ל, תציל ותוציא מאזהרת לא תוסיפו הנ״ל, כי זה כזה ממצוות התורה. וכל אזהרת לא תוסיפו וכו׳, על הדברים הבלתי יוצאים ונשמעים מאתו.

[ומכל זה נשוב לענין ראשון].

כי כאשר נתבונן ונשים את לבינו לענין השידוד ושינוי הטבע שנמצא בעדן ובתפלה הנ״ל, נראה ונביט, שהוא כפול לשנים בפירושו, לפעמים לטוב, ולפעמים לרע ח״ו. ולזאת תבין מרחוק, שכל שידוד הטבע בתפלה ובעדן שמשתדל הצדיק לטובת החוטאים הנ״ל, הוא מחמת שבחטאיהם ופשעיהם יקלקלו ויחלישו את טבעיהם, עד שמוכרח לשנותם ולשדדם, להמשיך ולהוסיף בזה לכל אחד כח וטבע חדשה, כהתחדשות התורה שממשיך מהעדן והתפלה. כי לבטל את הטבע לגמרי, אין ביכולת, כי הוא לבד כל הפלאת הכלי, המוכרחה לקבל אור העדן, [שמשם נמשכה גם היא, כמובא במקום אחר]. אשר מחמת זה לבד היתה כל הבריאה, וכל הגוים והרשעים הפונים עורף לגמרי, יהיו מוכרחים באמת להיות נחרבים ונכלים עדי עד, מהעדר כליהם כנ״ל:

אות ל״ו.

שבכל הנ״ל נראה מבואר, שנמצאים כל הד׳ דברים הנ״ל, צדיק וטוב לו וכו׳, רשע וטוב לו, בנפשות ישראל בעצמן. אשר בתכלית המעלה והעדן שבהם לבדו, נמצא השגת ותבונת כל הדרכים האלה, שנשתלשלים ונמשכים עד תכלית דיוטא התחתונה כנ״ל. ובמה שכתב, שהעדן הוא התפלה. לא יבוא להוציא ולמעט לגמרי להבלתי עוסק בתפלה, שאין ביכולתו להתעלות כלל במדריגת העדן. כי בוודאי נמצאו כמה צדיקים וקדושים, שהיתה עיקר עבודתם בתורה לבד, ונתעלו גם כן בקדושתם למדריגת העדן. אבל מחמת זה באמת לא היתה ההלכה כמותם. כי הוא הצדיק ורע לו, מעוצם ההעלמה וההסתרה שנעלם ונסתר מאוד המדריגה הזאת כנ״ל. מכל שכן הנלוים אליו, ומעורבים עדיין בתאוותיהם הרעות, נמשך עליהם באופן אחד, כענין הרשע ורע לו הנ״ל [כמובן מזה מדבריו הקדושים במקום אחר]. אבל לעיקר מעלת העדן לא יזכה זולת המייחד ומצרף ועולה מהתורה והתפילה, בנועם זמירותיו ותהילותיו הנ״ל. וכל הנלוים אליו, אף על פי שמצידם בוודאי רחוקים עדיין ממדריגת התפלה והעדן שבו, ולא יהיו עדיין כנגדו, זולת במדריגות התורה. אבל ברוב

ועוצם ההתחדשות שמשפיע ומאיר בכל עת למדריגת התורה שבהם, זוכים לאמתת ההלכה שתהיה כמותם. והכל בכוחו וזכותו לבד, שהוא הכתוב השלישי המכריע לצידם, ונתגלה ויוצא על ידם לבד מההעלם אל ההתגלות הנ״ל. וגם לפי זה יש ליישב את הפליאה הנ״ל באות י״ד, [על אשר לא יחשבו על כל פנים כל הצדיקים שתחתיו [ש]במדריגת התורה לבד, מהנלוים אליו המוב״פ, להיות גם ביכלתם להתגרות ברשעים]. כי בכלליותו בעדן הזה למעלה מהתורה, סתום ונעלם הוא מעין כל נביא וחוזה, עד שנמצא לפעמים שנתרחקים ונבדלים מאתו לגמרי על ידי זה. ואף על פי כן יכול להיות, שדווקא התועים והנבוכים, יגיעו במותעותם ונבוכותם, סמוך למקומם הראשון, בדעת הרב העליון והעדן, שנשפעו וירדו משם להגן, [ובנסיון כל שהוא, ישובו ויתעלו, להיות בכלל הנלוים אליו, ולהכיר ולידע באמתתו, וכמאן דאמר במקום שבעלי תשובה עומדים וכו׳, וכמובא בדבריו הקדושים לענין הכתוב תעיתי וכו׳]. וגם זה מתעלומות דרכי הבורא יתברך, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו וכו׳ הנ״ל:

אות ל״ז.

שעוד יש לבאר בדרך אחר לסיבת הפליאה [משבירת הצינור], בענין הרב דקליפה בעצמו הנ״ל. שבאמת נמצא מחמת זה מלחמה גדולה ועצומה מאוד בכל דור ודור. כי בסיבת התמורות והחליפין שמתגברים המון העם לבחור ולקרב מה שיש לרחק בלי שום ספק כלל, [ולעבור על מה שבוודאי אסור חס ושלום], ולרחק מה שיש לקרב בלי ספק. ממילא מובן, שמחמת זה הצדיק אובד בצדקו, גם אם יהיה במדריגה עליונה ומופלגה מאד. וכן להיפך, מגיע מזה הכח גם להרשע הגמור והרב דקליפה הנ״ל. [ו]יש לבאר, שמחמת זה מגיע התועלת להצדיק בעצמו, כשידין לכף זכות לשארית ישראל, שלא יעשו וידברו בעמל וכזב גמור בלי שום הוראת היתר, [וכענין הכופר בכל הנמצא בדברי מוהרנ״ת ז״ל, שגם אותו דנים חז״ל לכף זכות בספק מלוה ישינה. כי גם הוא, לא יעוול ויכפור לגמרי, בלי שום משקל הדעת להיתר כנ״ל]:

אות ל״ח.

בדבר ההתגרות שעם הרשעים, יש גם כן להתפלא קצת. כי לכאורה, מה אכפת לנו כלל, במה שזה לעומת זה, ממשיכים הרשעים את הרוח שלהם מהרב דקליפה. מאחר שאנחנו דבקים ברוח אלהותו יתברך שאנו ממשיכים מהרב דקדושה, להשלים כל חסרונותינו. ומה לנו בזה, שגם הרשעים אינם נחסרים, [אלה ברכב וכו', ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר וכו']. אבל בהפלאת דוגמת הנטיעות הנ"ל שכתב בענין נפשות ישראל, [ובהמבואר לפי הכלל, זה לעומת זה, שנפשות הגוים נחשבים לחוחים וקוצים המעורבים בהם], ובדבר החושך הנ"ל, אשר ישת סביבותיו בעדן סתרו, שמשם דייקא יניקת הרשעים כנ"ל. תבין מרחוק, שבגידול וריבוי החוחים והקוצים, [שהם נפשות הגוים הנ"ל], עושקים ויונקים ומקבלים לעצמם מהשפע והנהר היורד להם מעדן הרב דקדושה. ולאום מלאום יאמץ, כי שניהם יחדיו אין ביכולת להתקיים כלל:

אות ל"ט.

במה שכתב כי על ידי התפלה משנה את הטבע כנ"ל. אף על פי שלכאורה לא הזכיר זאת, רק לפרש ולבאר, שהעדן מרמז על התפלה. אבל עוד נראה מבואר, שאגב אורחא סובב בזה על הפלאת התפלה להוציא ולהמציא את הישועה בכח שכתב תחלה. כי מהתפלה לבד, כל השידוד להטבע. ולא כן סגולת התורה שלמטה מאתה, כי על ידה לא תהיה זולת פעולת ההתגלות, שתצא ותתגלה הישועה אחר כך בפועל, לעיני כל:

אות מ'.

[והוא לגמר דברינו באות ל"ח הנ"ל], שבהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, שמהצדיק העולה להעדן ונתאחד בו, [כי אלו ידעתיו הייתיו], נמשכים גם עצם המצאת ההצלה מכל עוון וחטא. [ובהכלל זה לעומת זה הנ"ל בהקדמה], נראה מבואר, שבתכלית ההיפוך, נמשכים כל החטאים. וגם כבר ביארנו, שכל התגברותו, הוא על ידי תלמידיו הרשעים שמקבלים מאתו. [ו]מבאר יותר לתשובת הפליאה הנ"ל, בהכרח ההתגרות ומפלת הרשעים עדי ארץ, [ועיין לקמן]:

אות מ״א.

שבתמורת השפע הנ״ל, יש לבאר בכפלים לכוונתו הקדושה בהפלגת רשעת הרשעים, שהם דוברים על הצדיק עתק וכו׳. כי לא זה בלבד שמחזק בהפלגה הזאת את השאלה והפליאה, מאין נמשך להם הרוח חיים. עוד בהפלגתו הזאת בעצמה, מבאר ומרמז מענין התשובה שעל זה. כי הוא התגברות כח הקליפה והרע שבהם, להוציא את כפירותיהם ודבריהם לזולתם, באופן שיתרחקו מלקבל מאתו הראויים לקבל, [נטיעות וגדולי הגן הנ״ל, אשר להם לבד מגיע הנהר והשפע בנפש ובגוף, שיוצא מאתו], וישתו ויקבלו מאתו חוחיהם וקוציהם, כי כשזה קם זה נופל כנ״ל:

אות מ״ב.

שנראה מדבריו הקדושים, שעיקר הבריאה, הוא הגן הנמצא בה. כי בו לבד מוכרח שיהיה מקום הגידול לנפשות ישראל [שהם לבד בעיקר האדם כנודע]:

אות מ״ג.

בביאור הפשוט של הכתוב מארבע רוחות, שיסובב על הצדדים שבכלליות בריאת העולם, [שכל צד נקרא בשם רוח]. מבאר יותר במה שכתב תחילה, שכל בריאת העולם היתה בבחינת הרוח. [ו]מה שמבואר מצירופי דבריו הקדושים, שמספר ארבע רוחות הנ״ל שבבריאת העולם,

יהיו ממספר ארבע אותיות שם הוי״ה, [הוא] כעין היסודות [שבבריאת העולם], הבאים גם כן למספר ארבעה ממספר ארבע אותיות הויה כמוב״פ:

אות מ״ד.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שעיקר מציאות ושורש הרוח, שמשם נמשך הבריאה הנ״ל, הוא בעדן העליון. שמשם [הוא] נמשך להבריאה והגן הנ״ל. ובכלל הנ״ל, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, [אשר ממילא מבואר בזה, שגם בהגן ויסודות הבריאה בעצמה, נמצא מבחינת העדן, ו[מ]עיקר מציאות הרוח הנ״ל בעצמו, שמאתו נמשך שאר היסודות], תבין נפלאות, במה שנמצא ונפרט אחד מהיסודות, להיות בעצם הרוח:

אות מ״ה.

בהבאתו על אודות העדן מאמר חז״ל [בדבר הכתוב] עין לא ראתה וכו׳, ובהבאתו פירש״י בדבר הכתוב, שבעה וכו׳, שהוא אור הגנוז וכו׳. מבאר יותר במה שכתב תחילה על אודות הרוח, שעיקרו בבחינת העדן כנ״ל, שהוא צפון:

אות מ״ו.

שבכלליות כל בחינה מכל הבחינות, ומציאות [עדן] הרוח הנ״ל גם במספר יסודות הבריאה בעצמם, [להיות מאתו נמשכים כולם], ובהשתוות למספר ארבע רוחות העולם הנ״ל. מבאר אגב אורחא, שכמו

כן נפרט גם אחד מהם להיות לרוח הצפון, שהיא בבחי׳ עדן, כנ״ל מהמוב״פ, שמאתו נמשכים גם שאר הרוחות. ומייחד לפי זה גם פירוש הפשוט מהמאמר חז״ל, צפון על צד הצפון של העולם והבריאה. כי גם הוא, כנגד שאר הרוחות, בבחינת רוח הצפון בלב של האדם:

אות מ״ז.

שבכל הנ״ל יש לבאר, שענין הבלעת הצדיק הירא עדיין מעבירות שבידו, ברוח סערת הרשע שבתוקף הדין, הוא מחמת שמקטרג ומעורר על ידי זה באיתערותא דלעילא, את תוקף הדין והמשפט על הצדיק, מהשם יתברך בעצמו. כי מנגד הרשע, נסתלק המשפט. כי אין באיכותם רק קוץ ודרדר, אשר גם בלא זה אינם נטועים ונזרעים משנה לשנה ומדור לדור, כנטיעות נפשות ישראל, [כי כחציר מהרה ימלו וכו׳]. אבל הצדיק העליון הנ״ל, לעוצם זכותו ונקיון כפיו וידיו הנ״ל, אין ביכולת הדין והמשפט לבלעו ולהשחיתו בשום אופן בעולם חס ושלום. והוא המשקה והעובד גם לכל נטיעות הנפשות הנ״ל, שלא יהיה ביכולת [הרשע, בכח] המשפט הנ״ל, לבלעם ולהשחיתם חס ושלום:

אות מ״ח.

[הוא מה שהזכרתי בקצרה באות (כ״ה) [כ״ו] הנ״ל] שבכל הנ״ל, תבין ות[ת]בונן גם פירוש הפשוט מהי״ג מדות הנ״ל. אשר יתפלא קצת כל הקורא ומעיין בהם, שחושב והולך ממדה למדה את טובו ורחמיו. ועל זה לבד הבטיח והודיע לו תחלה, שיעביר לפניו את כל טובו [וחנותי וכו׳ אף על פי שאינו כדאי]. ועתה, למה זה בהגיעו לתכלית מדה העליונה הזאת, נראה כביכול כמערבב ומהפך את דבריו לתכלית ההיפוך והדין חס ושלום, אשר לא ינקה, ופוקד עון וכו׳, גם על בנים וכו׳, [ובפרט שבפירוש הפשוט נראה לשון הכתוב שגם תיבת ונקה יסובב למטה, ויתחבר ויתפרש גם כן על מדת הדין והמשפט הזה, וכאשר הבאתי לעיל]. כי בכל הנ״ל תבין ותראה, שגם הפירוש הפשוט הזה, נתאחד לפירוש הדרש. כי כל זה, הוא מרוב ועוצם ההסתרה וההעלמה של המדה הזאת,

להיות נראה ונחשב בפשיטות דעתנו, [בכחש וסתירת הכתובים], על הדין והמשפט, שבתכלית ההיפוך ממדת הרחמים. ובה לבד תהיה עיקר ההמתקה והביטול לכל הדינים [והרשעים היונקים מהם], כי אין הדין נמתק אלא בשרשו כנ״ל:

אות מ״ט.

שבהבאתו ענין הכתוב מכנף הארץ וכו׳ [ובפירוש רש״י מבואר, שהוא ארץ ישראל] על אודות כנפי הציצית וארבעה הראשים הנפרדים מהגן הנ״ל, [אשר בכל זה תבין מרחוק בכוונתו הקדושה על אודות הגן המסוגל לנטיעות נפשות ישראל, שהיא הארץ הקדושה בעצמה]. מבאר יותר בביאורו למאמר רבה בר בר חנה, תא ואחוי לך מתי מדבר וכו׳. כי כל מיתתם, היתה בסיבת הדיבה והריחוק מהגן. ולולא מה שחטאו ונכשלו בזה, היו זוכים לבא לשם מיד, דרך הר שעיר והאדמוני בעצמו. וגם מחמת שממילא מובן, שעיקר [יניקת הנטיעות שבכל הגן, שהוא] הארץ, הוא הר בית ה׳ לבד. שעל זה לבד ביקש משה רבינו ע״ה, תביאמו ותטעמו בהר וכו׳. מבאר כדרכו הקדושה להבין משל ומליצה לדבר הכתוב, ומעין מבית ה׳ יצא, שמפרש אותו לענין התפלה, [כי בכל זה, תסובב כוונתו גם על בית ה׳ בעצמה, כנ״ל]:

אות נ׳.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מוסיף לבאר בכלליות השגת התורה והתפלה הזאת שגילה אותה בשבת חנוכה, וסבב בה לענין ההפטרה שאומרים אז, מעין הקריאה בחנוכת בית ה׳ [שהיתה על ידי הנשיאים], כי גם היא, נאמרה בחנוכת בית שני:

אות נ"א.

שבהכלל הנ"ל שכל בחינה כלולה מכל הבחינות נראה מבואר, שמחמת זה נמצא בבית ה' הנ"ל בעצמו, נגלה ונסתר, ושעיקר הנסתר והעדן, הוא קדש הקדשים שבו, אשר עין לא ראתה וכו', זולת להרב ומורה העליון הנ"ל, העולה ועומד לשרת ולכהן, [מהכרח כפרת עונות הנ"ל], בעדן הזה בעצמו. ומאתו לבד, נובע ונמשך מעין החכמה והתורה:

אות נ"ב.

מהמבוע והבאר הנ"ל, הנובע ויוצא מהפלאת דבריו וחכמתו הקדושה. עוד יוצא ונמשך לבאר בענין הנשיאים [העומדים בחנוכת בית ה'] הנ"ל, שזה לעומת זה נתעלים [ונקראים בפירוש התרגום] לרברבי ישראל. ובתכלית ההיפוך מהאלופים הנ"ל, שנקראים ונתרגמים רברבי כמוב"פ:

אות נ"ג.

שיש לבאר בענין הי"ג מדות הנ"ל שנמצאים בהרברבי דקדושה, שמה שנמצאים בכל אחד מהם, אין זה רק מחמת שכל בחינה כלולה מכל הבחינות כנ"ל. אבל בפרטיות, נחשבים ונחלקים כל איש ואיש, למדה בפני עצמה:

אות נ"ד.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שמדת השלש עשרה נסתרה ונעלמה בעדן הרב שבאור הגנוז כנ״ל. וזולתה, לא נמצא רק מספר שנים עשר, שבהם נמצאים מדריגת הצדיקים, והרברבי דקדושה שתחתיו, [העומדים בארבע רוחות הנ״ל, שנמשכים ומקבלים מרוח הכולל שבו]. יפליא לבאר במספר שנים עשר הנשיאים הנ״ל, העומדים ונחלקים בארבעה רוחות הנ״ל, ובבא משה להכרעת מדת השלש עשרה [בכתוב השלישי] הנ״ל, ישמע קול היוצא מהעדן, וקודש הקדשים כנ״ל, ששם מדריגת הרב והכהן הנעלם הנ״ל, להעלות ולהמשיך משם אור התורה, שהוא בסוד מנורת הזהב כמוב״פ:

אות נ״ה.

בדבר הדיבה [והמרגלים] הנ״ל, מבאר יותר בענין זה, להנ״ל על אודות ארך אפים וכו׳, שבקש על זה משה רבינו ע״ה בנקודת התשובה שנמצא בהם, לפלט ולמלט אותם על כל פנים, מגזירת הכלי״ה לגמרי ח״ו, שהיתה ראויה להגזר עליהם:

אות נ״ו.

בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות עשו ובניו, שהן הן האלופים והרברבי דקליפה, שמהם מקבלים כל הרשעים. ולכאורה יש להתפלא בהבאתו על זה מאמר יש לי רב. כי מלשון הכתוב נראה מבואר, שעשו בעצמו יש לו רב. ואולם, בהכלל זה לעומת זה, ובהמבואר לעיל מדבריו הקדושים, שגם כל הרברבי דקדושה שנפשות [ישראל] מקבלים מהם, מוכרחים לקבל מהרב השלש עשרה שלמעלה מכולם, [ואף על פי שבאופן אחד נחשב גם הוא ביניהם, אבל גם באופן אחר יתרומם ויתנשא לגמרי מלהחשב ביניהם. [כמבואר מלשון הכתובים שבענין זה]. תבין מרחוק, שכמו כן בתכלית ההיפוך, נמצא בתוך האלופי עשו, אלוף ורב אחד, שגדלה ועצמה טומאתו יותר מכולם. עד שהוא הראשית והרב שביניהם בעצמם, להיותם מוכרחים לקבל מאתו. [וגם ממילא מובן, שהוא האלוף עמלק, שהוא הראשית לכולם, כנודע]:

אות נ״ז.

בהמבואר בכל הנ״ל, שגם זה לעומת זה נמצא מצד הטומאה, שנים עשר רברבי ואלופים, המקבלים מהאלוף עמלק, שהוא הקשה יותר מכולם, וכולם מקבלים מאתו, כמו בתכלית ההיפוך שבענין הקדושה ומדריגת השלש עשרה הנ״ל. ונסיתי ובאתי למספרם, וראיתי שכן הדבר מכוון ממש. כי מבואר מפירוש רש״י , שקרח בן אהליבמה, ממזר היה מאליפז. כי על כן, בדבר הולדתם, לא נזכר כי אם פעם אחת על שמה. זולת בדבר האלופים, נכפל ונמנה פעם אחת על שמה, ופעם אחת על שמו. וגם ממילא מבואר [כאן נחסר בהעתקה]:

אות נ״ח.

בהמבואר בכל הנ״ל, שגם כל תורת רברבי ישראל נמשך מהרב והכהן הנ״ל, העומד מזרע אהרן שלמעלה מכולם. מבאר יותר בקריאת חנוכה הנ״ל, שהסמיכה התורה לענין הכתוב [ובבא משה וכו׳, המכריע במדת השלש עשרה] הנ״ל, לדבר מנורת הזהב, שהיא התורה כמוב״פ. אשר במספר מ״ט שבה, תתעלה ות(ת)קבל מאור הגנוז והעדן הנ״ל. שזה עיקר התיקון והאור שמוכרח להמשיך לתוך החושך והלילה כנ״ל. וגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו לענין הרב חסד ואמת, את הכתוב תורת אמת היתה בפיהו, שיסובב על אהרן [שהוא השלש עשרה], כי הוא העיקר כנ״ל:

אות נ״ט.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בענין המעיין של חכמת התורה, היוצא מבית ה׳. כי גם שם, כל יציאתו בתחלה, הוא מקודש הקדשים, שהוא העדן, עין לא ראתה כנ״ל:

אות ס׳.

בהמבואר הנ״ל, שזה לעומת זה נמשכים כל החטאים מאיש השעיר והאדמוני. מבאר יותר בהמשכת החטאים שביום הכיפורים, על ראש השעיר. ואם יהיו אדומים כחוט השני הנקשר בו, ילבינו על ידי זה כשלג וכצמר הלבן [ועיין לקמן]:

אות ס״א.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שלעוצם תערובת הטוב והרע, אין שום אופן ויכולת כלל בדעת האנושי לברר ולהבחין ביניהם, זולת על פי ה׳, בתפלה לבד. תבין מרחוק גם בהפלאת הכהן, על אודות הבירור להשעיר הנ״ל, שאין ביכולתו לברר, זולת בגורל על פי ה׳ לבד, כנודע. כי ממילא מובן, אשר הרב העליון שבעדן הנ״ל, ברוח סערה דקדושה, ובסערת ה׳ וחומת תוקף הדין, יש לו כח לכלות ולמחות לאלוף עמלק בעצמו, שמאתו לבד נמשכים כל החטאים:

אות ס״ב.

שגם בכל הנ״ל תבין מרחוק על אודות התגברות אדום ואדמוני הנ״ל, לחסר ולהחריב לבית ה׳ בעצמו. וזה לעומת זה, רוח אפינו דוד [משיח] המוב״פ, זוכה לכוין נקודת הבירור גם באמצעות החושך, מאור הצפון

והעדן שבגבורת הדין והרוח סערה בעצמו, להמתיקו, ולהפוך מחורבן, לבנין הבית על ידי זה, כנודע:

אות ס"ג.

על אודות הנזדכך מהעבירות שבידו, לבל יתיירא מהרשע. יש להתפלא לכאורה, במה שמוסיף להזכיר על העדר היראה, גם להנלוים אליו. כי ממה נפשך, אם יזכו בהתקרבותם אליו, להזדכך גם כן, עד שלא יאונה להם כל און. למה הוכרח להוסיף ולהודיע, שגם הם יכולים לעמוד כנגד הרשע. ואם עדיין אינם מזוככים, למה באמת ישתוו להצדיק, להיות ביכולתם להכניע ולבטל סערת הרשע, אשר חזקה ועצמה לשבר ולהבליע גם להצדיקים [הבלתי נלוים אליו כנ"ל]. ואולם, במלחמת עמלק שביארנו לעיל מדבריו הקדושים על אודות הסערה הזאת, ובדבר הסתרת הצדיק שביארנו לעיל. תבין מרחוק [כמבואר במקום אחר], שיש לבאר בכוונתו הקדושה, שהוא סובב על חיבורם של הצדיק והנלוים אליו. כי בחיבורם יחדיו לבד, נכרחים להלחם עם הרשע בהכנעתם וביטולם אותו. כי אף על פי, שכל ההכנעה, והביטול, והשבירה, לצינור הרשע, הוא בכח הצדיק העליון הזה לבד. אבל מחמת שבעוצם רוממותו במדרגת העדן כנ"ל, מוכרח גם הוא בעצמו להיות נסתר ונעלם, כי אלו ידעתיו הייתיו. אשר מההסתרה וההעלמה הזאת בעצמה, יונק ומתגבר גם כל יניקת והתגברות הרב דקליפה הנ"ל. מוכרח הצדיק במלחמתו, להתלבש ולצאת דווקא במדריגת הגן של הנלוים אליו. כי על ידם לבד, יצא כחו אל הפועל, ומהעלם אל ההתגלות [אף על פי שכל אחד כלול משניהם כנ"ל]. כי אף על פי שגם הם, נחשבים כנגדו ללבוש ומכסה. אבל בביטולם כנגדו, נהפך הלבוש והמכסה לכלי נפלאה, אשר על ידה לבד תהיה כל התגלות האור, כנודע:

אות ס"ד.

שלכאורה יש להתפלא בהמבואר מדבריו הקדושים, שהאנחה כל חיות האדם. כי הלוא מבואר כמה פעמים מרבינו הקדוש, בכתב ובעל פה,

שהשמחה לבד, כל חיות ורפואת האדם. אבל במה שביארנו לעיל מדבריו הקדושים, שבכולם סובב על המתקת והתפוכות החסרון והדין בשרשו בעצמו, להתמלאות ורחמים. תבין מרחוק, שכמו כן מכוין בדבריו לענין האנחה הנ״ל. שאעפ״י שהוא בצפון חסר וחורבן הנ״ל. אבל הירא את דבר ד׳, ונתעורר באמצעות אפילתו הנ״ל, להרבות באנחה, ובכיה, על החורבן והחסרון, שבכלליות ופרטיות, נהפך בכח הצדיק, לתכלית ההיפוך והבנין כנ״ל:

אות ס״ה.

בחסרון האנחה הנ״ל, שנהפך מאתה בעצמה לשלימות וחיות הנ״ל. מבאר יותר בדבר התפלה שכתב אחר כך, שגם הוא, עדיין בכאב וחיסרון, כנ״ל מהמוב״פ. ומאתה בעצמה, תתהפך ותהיה לתורה ותיקון הבריאה, כנ״ל מהמוב״פ:

אות ס״ו.

לעובדא ולמעשה מכל הנ״ל, שגם באנחה ולב נשבר שבתפלה, מוכרח האדם להזהר, שלא יבוא ויגיע לאנחה ויגון לגמרי, [שאז נחשבים חס ושלום בתכלית ההיפוך, כמובא בדבריו הקדושים במקום אחר]. כי כמו שנתבטלים על ידם הצער והחיסרון. כן גם להיפוך, נאחזים ונשתלשלים מהם. עד שאין ביכולת לעסוק בעבודה הזאת כל היום [זולת במדריגת אדמו״ר ז״ל]. וכל אשר זולתו, גם אם יעבור עליהם מה שיעבור חס ושלום, אין להם לעסוק יותר מדאי בבכיה ואנחה [וכעין מה שאמרו חז״ל על אודות האבילות וכו׳, שעל מת אחר הוא בוכה], זולת בשעה אחת ביום לבד, וכל היום לא יהיה כל עסק התפלה, זולת בשמחה, ובתהלה, ובשיר:

אות ס״ז.

שיש לבאר על אודות התהלה והשיר הנ״ל, שזה זה ענין התורה שבנסתר הנ״ל, אשר בה לבד, תתגלה לנצח, גדולתו של יוצר בראשית. וזה לבד, יהיה כל התהלה והשיר, שיתער לעתיד [בנבל וכנור דבן דוד, כמובא במקום אחר]:

אות ס״ח.

שמחמת שבכל זאת, תתלבש עתה בהתורה שבנגלה הנ״ל. מבאר יותר, בהבאתו מאמר הזוהר הקדוש, ותופסי התורה, אלין דתפשין בכנורא. ובהבאתו לענין הכנור דוד, שנתכווין להיות בחמשה נימין, כנגד חמשה חומשי תורה. כי הם הנתלבשים בהנימין האלה, ושרים ומהללים ברוח התורה שבנסתר, והעדן, שהוא רוח צפונית כנ״ל, שמנשב בהם. וגם ממילא מבואר, שלזאת נתכוונו גם ספרי תהלותיו, להיות במספר החמשה הנ״ל:

אות ס״ט.

שיש להתפלא, במה שנראה לכאורה מדבריו הקדושים, שהסערה [היא] מצד הרשע והסטרא אחרא לבד, והצדיק הדבוק בתורה, אין בו רק רוח סתם, ולא בסערה, כסערת הרשע. ולמה מבואר אחר כך מדבריו הקדושים בענין הציצית, שהם בעצמם מלשון סערה. ואדרבה, בסערתם לבד מצד הקדושה, יבטלו את הסערה דסטרא אחרא. אבל אם תוסיף ותעמיק בדבריו הקדושים על אודות הצדיקים הנחלקים לשני המדריגות שבתורה ותפלה. תבין מרחוק, שאף על פי שבכלליות הצדיקים והנשיאים שבישראל, לא יהיה זולת במדריגות הרוח סתם, שנמצא בהתורה הנ״ל. והם לבד, נקראים נשיאים בתורה הקדושה, בלשון סתם,

שנתתרגמים רברבי כנ״ל. אשר גם עבור זה, החליט גם אדמו״ר ז״ל, וכתב תחלה בלשון סתם, שהצדיק הוא בבחינת הרוח, ולא בסערה שגדול ועצום מאתו, [שמחמת זה אין ביכולת לעמוד כנגד הרשע]. אבל כפי המבואר אחר כך מדבריו הקדושים, שעל כולם נמצא הצדיק העליון במדת השלש עשרה והעדן, שהוא השורש והעיקר, שנמשך מאתו כל התורה והרוח שבה. ממילא מבואר, שאין ערך וקצבה כלל לרוח הצדיק הזה. וכאשר תבין מרחוק בכל הנ״ל, שזה מחמת שאין ערך וקצבה כלל, להכלים הנפלאים שנתהוים ביחוד וחיבור התורה והתפלה זה לזה. וממילא מובן, שסערת הרשע הנמשך אליו בהעדר הכלים, אין ביכולת לעמוד כלל כנגדו:

[ענין השייך לעניות דעתי לכאן, מהשמטה בנייר בפני עצמו]

וגם ממילא מבואר לפי זה, שמחמת שדייקא הרשעים הגדולים, משם יעברו במשכיות לבבם בטוב והצלחה יותר מהצדיק ממנו הדבוק בהתורה לבד, [ושגם מחמת זה יש ביכלתו לבלוע ולהתגבר עליו]. רק מחמת שאף על פי כן הוא מקבל משם בלתי שום כלים ומלבושים, שקביעתו רק לפי שעה, [וגם זה בסיבת מעט הטוב שנמצא עדיין כמבואר לעיל]. ואחר כך מוכרח שיהיה נכלה ונאבד כמובא בפנים:

אות ע׳.

שיש להתפלא, במה שלא הזכיר כלל מהפלאת הצינור גם לתכלית ההיפוך שבנפשות ישראל המקבלים מהצדיק את הרוח חיים. שגם להם נמצאים צינורי השפע, המריקים לכל אחד חיי ומזוני וכו׳, כפי שזוכה לתקן אותם בד׳ ראשי אותיות שמו יתברך, (ש)בזיכוך יסודותיהם מהמדות הרעות, [וכאשר מובן בזוהר הקדוש ובשאר ספרי אמת, שנמצאים צינורות השפע ברוחניות, דלית מחשבה תפיסא]. ואם שיש ליישב הפליאה הזאת, שהוא מחמת שלא הוכרח להזכירו, כהכרחו להזכיר ענין הצינור לצד הרע והרשע, בסיבת העצה לשברו ולהכניעו שהודיע לזה. אבל יותר נראה לפי עניות דעתי, שבאמת הזכיר ענין הצינור גם לצד הקדושה ונפשות ישראל. כי הוא ענין הנהר, המושך ויוצא מהעדן [לכל אחד מנפשות ישראל, דאיתרביאו ונמצאים] בהגן. אשר ממילא מובן, שאף על פי שהנהר מושך ומשקה בכלליות את הגן. אבל בוודאי, נמצאים חילוקים בין כל אחד לחבירו, כפי האיתערותא דלתתא בתיקון ראשי יסודותיו הנ״ל. כי כל המקבל אותם בקדושה וטהרה, נתתקנים על ידי זה לכלים נפלאים, לקבל [ב]כפלי כפלים השפעת הנהר מהעדן, [שעל ידי זה בעצמו כל התהוותם וגידולם בכל עת ועת, ממדריגה למדריגה, כי

כל אחד תלוי בחבירו כנ״ל]. ובכל זה תבין מרחוק, בצירוף ענין התחלקות וכלליות כל בחינה לשאר הבחינות הנ״ל, שכל איש ואיש בפני עצמו, נמצא אליו בפרטיות בחי׳ הגן והנהר שנמשך מעדן הרב הכולל הנ״ל, [כעין הצינור שנמשך בסטרא אחרא והרשע, מהרב דקליפה. שמצד הרע, יבא [בבלעם] בדעת עדן העליון הנ״ל]:

אות ע״א.

שבכל הנ״ל תבין מרחוק, שהצדיק ורע לו בסיבת התמורות, הוא הצדיק שאינו גמור, והרע מעורב ונמצא עדיין בידו וכחו. כי הצדיק שבטוב הגמור, בהעדר הרע לגמרי, אין ביכולת להתחלף כלל, אפילו בסיבת החליפין והתמורות ש[מה]נכשלים, אינו מחליף וממיר כלל. ואדרבה, בתכלית ההיפוך, מברר ומוציא מהתמורות, גם הנלוים אליו, כמוב״פ. [כי בעלייתו בעצמו, שעולה לעדן השגת צדיק וטוב לו צדיק ורע לו וכו׳, מפיר ומבטל מעצמו את הרע, להיות על ידי זה בעיקר [ובכלל] הצדיק וטוב לו]:

אות ע״ב.

מחובר לאות הנ״ל, אשר בכל זה תבין מרחוק, שבהפלאת דבריו הקדושים כופל ושונה בראייתו לדבר העצה לעמוד כנגד הרשע. כי לא זה בלבד, שיש ביכולת העולה לעדן התפלה להיות בתכלית ההיפוך, (יורד) [לירד] לצינור הרשע ולשברה, עד שיכלה ויגוע, לבל יהיה לו שום רוח סערה כלל. עוד בסיבת העדן הזה בעצמו, גדלה ועצמה רוח הצדיק הזה כסופה וסערה כפלי כפלים לצדיק שבמדריגות התורה שבנגלה, שנמשך ממנו. אשר גם בהעדר שבירות הצינור, אין ביכולת הרשע לעמוד כנגדו:

אות ע"ג.

שבכל זה תבין מרחוק, בהפלאת כפרת החטאים המוב"פ, שעיקרה היתה בבית ה', ומזרע אהרן הנ"ל, בגורל על פי ה' לבד, אשר הפליא לברר בין השני מיני שערה וסערה הנ"ל. כי בזה לבד....:

אות ע"ד.

שבתוספת הרוח והסערה שנמצא גם מצד הקדושה, ודווקא בתכלית מעלתה שבעדן, (ש)לא נמצא כלל מיום בריאת העולם עד גמר התיקון שלעתיד הנ"ל, שום נברא ואדם בעולם אשר יזכה ויקבל זאת בשלימות [כי גם משה בעצמו, שמצד עצמו היה זוכה לזה בשלימות. אבל בקילקול המקבלים, דהיינו הנחשבים כנגדו במדריגת התורה והכלים הנ"ל המוכרחים לו. לא היה גם ביכולתו, לזכות לכל זה כראוי בחייו, כאשר תבין בכל זה מצירופי הביאורים הנ"ל]. מבאר יותר בענין הכתוב תשלח רוחך וכו', שהוא מביא על זה. אשר נסמך ונקדם לזה, מאמר הכתוב, תוסף רוחם וכו':

אות ע"ה.

שמבואר מדבריו הקדושים, מנהג ישראל, ומבואר מדברי חז"ל שחוטי הציצית, יהיו כמראה לבן, כי הוא רמז אל החסד, שבתכלית ההיפך מהדין שבאדמוני. ואולם, בהמבואר מדבריו הקדושים, שבכל זאת מוכרח לבא בצינור הדין האדמוני בעצמו, תבין מרחוק, במצות התכלת, שהפליא הכתוב בענין זה, [כי הוא חיבור הלבן ושחור, שחור אדום הוא, כנודע]:

אות ע״ו.

בענין המוציאי דבה הנ״ל, מבאר יותר בקלקול האדמוני שבהם. כי לולא מה שחטאו ישראל במוציאי דבה, היו באים ונכנסים לארץ, דרך הר שעיר והאדמוני, בהכנעתו [כמו לעתיד], כנודע מדברי חז״ל ומובא בפירוש רש״י [זה האות שמעתי מי״ד]:

[השמטה השייכת לתורה ח׳ הנמצא בנייר בפני עצמו]

במה שנבאר לקמן מדבריו הקדושים, תבין מרחוק, המבואר בדבר הנ״ל, שאף על פי שדברי אלקים חיים שבעדן בעצמו נראים לדעתינו המגושם כבלתי אמת. אבל מזה לבד נשתלשל ונמשך אחר כך כל התורה ודברי אלקים חיים, ויהיה בטוב ואמת הברור. ותבין מרחוק, במה שיצא מפיו הקדוש, דברי אלקים חיים [על אודות הגדולים, שהשיבו על וכו׳] [ועיין לעיל בביאור הקצר באות כ״ט]:

ואלה המשפטים סימן ז׳ תהומות יכסיומו סימן ט׳

תהומות יכסיומו סי׳ ט

אות א

[אם אין דרכי לבא ממאמר אחד לחבירו כנ״ל בהקדמה, אבל זה המאמר נראה לעיני כל, שהוא מחובר להמאמר שבסימן ט׳ [על הכתוב תהומות יכסיומו] ושניהם מחוברים להמאמר שבסימן קי״ב צוהר תעשה לתיבה, אשר מוהרנ״ת זצ״ל כתב אותו כפי ששמע מפיו הקדוש את ההשגה הזאת, בשינוי וסגנון אחר מכפי שמסרה לו בכתיבת ידו בעצמו שנדפסה בסימן ט׳ הנ״ל]

פריטא שפוותיה, זה בחי׳ התפלה, כמו שכתוב אדני שפתי תפתח וכו׳. לכאורה יש להתפלא קצת, מה שבשביל הכתוב הזה, אדני שפתי תפתח, שמקדימים לפני התפלה, נכנה ונקרא לכל התפלה על שם הזה, פריטא שפוותיה. אבל מרחוק תבין בכל זה, כפי דבריו הקדושים שבסימן ט׳ ובסימן קי״ב הנ״ל, שכל שפת הדיבור, וכל תיבה שבתפלה, הוא כפי הפתח שנפתח במחיצות המסכים אשר סביב יתהלכון [כרום זולות וכו׳] כמוב״פ. וממילא מבואר, שזה העיקר והכלליות של התפלה, ושעל זה בעצמו מקדימים ומבקשים על הפתיחה הזאת לפני התפלה, בהכתוב אדני שפתי תפתח הנ״ל:

שתכלה פרוטה וכו׳, שיכלו האפיקורסים וכו׳, כשתכלה זאת וכו׳. גם על זה יש להתפלא קצת, כי הלא מבואר מלשון חז״ל הנ״ל, שהפרוטה תכלה. אבל כפי המבואר מדבריו הקדושים שבסי׳ קי״ב הנ״ל, שאף על פי שהפתח נמצא תמיד בהטומאה והחשך לכנוס ולצאת, [אבל] מחמת שגם כל עצם המחיצה היא החושך והטומאה הזאת, ומציאת הפתח שבה הוא על ידי הדחיה [שמדחים ומכלים את החשך, על ידי אור האמת], שייך בזה גם לשון בקיעה [שמבקע הדיבור המאיר וכו׳]. וכפי היוצא לנו מישוב הפליאה הראשונה הנ״ל, כוונתו הקדושה שמכנה וקורא לכלליות הנסים והתפלה על שם הפתח והחקיקה והחסרון והכליון הזה, שמכלים ומדחים מעצם חושך הכיס ומכסה מחיצות האפיקורסים והקליפות הסובבים הנ״ל מהמוב״פ, שפיר אמרו חז״ל בלשון כליון על עצם הפרוטה, מאחר שבאמת יהיה כל הכליון [ושבירת] ופתיחת הפתח, והפרוטה הזאת, מן הכיס ומכסה האפיקורסים בעצמם, שהם יכלו ויאבדו כנ״ל:

להשפיע חיות, לכל שלשה חלקי העולם וכו׳. בכל הענין הזה מבאר יותר מה שכתב לעיל, שכל החיות מקבלין מהתפלה:

עולם השפל, ועולם הכוכבים, ועולם המלאכים וכו׳. מה שלענין הזה ובמאמר הזה מחלק את העולם לשלשה חלקים האלה, מבאר בהכתוב הנ״ל [בפנים], דרך כוכב וכו׳. ועל פי המאמר חז״ל שהביא על זה, שאין לך ׳עשב׳ מלמטה, שאין לו ׳כוכב׳ ׳ומלאך׳ מלמעלה וכו׳:

לא זכו לארץ ישראל, לבחינת תפלה, אלא יעקב ובניו. מבואר יותר לפי זה גם דבריו הקדושים שבענין הכתוב הנ״ל, ואני נתתי לך וכו׳. כי יתרון החלק שזיכה ונתן לו בארץ ישראל, הוא יתרון התפלה שנתעלה בזה על שאר אחיו. גם במה שמבואר בהכתוב הזה שלקח אותה מיד האמורי [זה עשו], יבאר יותר מה שכתוב לעיל בפירוש התיבה בצדה וכו׳, שזהו רומז על הקליפה המעכבת את התפלה [ועושקת אותה לעצמה, כידוע וכו׳] כי ציד בפיו:

ואלו בני אדם וכו׳, מכסים את הנס עם דרך הטבע וכו׳, שפוגמים בתפלה וכו׳. כבר רמזתי לעיל בדיבור המתחיל שתכלה וכו׳, שבזה מבאר את

הכתוב סביב רשעים וכו׳ שהביא על זה, [לענין הקליפות המסבבים את התפלה], להבין משל ומליצה גם לענין הרשעים בעצמם:

[שייך להתורה תהומות יכסיומו]

מזריחת האור שבדבריו הקדושים בפתח התיבה המוכרח לצאת ולעלות מן החושך, שיסובב הכתוב באזהרה הזאת בעצמה, להשים הפתח בצד השבט השייך לה, כפי פרטיות הנפש של המתפלל הזה. נראה מבואר, שהפתחים של החושך והטומאה שנפתחים להבא לטמא, הן זה לעומת זה בהסטרא אחרא, כנגד הפתחים והשערים של הקדושה המובא שם. והם יבואו במספר י״ב, כנגד י״ב שבטי יה. אבל גם עוד נחלקים כפי פרטיות אותיותיהם של השבטי יה, להיות במספר מ״ט כידוע. וממילא מבואר, שגם זה לעומת זה בהסטרא אחרא, יתחלקו ויבואו גם פתחי הטומאה הנ״ל, גם כן במספר מ״ט:

[עוד מבעל המחבר ז״ל, על פי תורה ט׳ אות ד׳]

על פי מאמר רבה בר בר חנה, כמה מרחקינן ממיא וכו׳, ופירש שם רבינו ז״ל, כמה מרחקינן מבחינת שפכי כמים לבך. תלתא פרסי, היינו הג׳ תפילות, עדיין מרחקינן וכו׳. ועל פי פירוש הפשוט קשה להבין, מה ענין הג׳ תפילות ומה ענין שפכי כמים וכו׳. אך ענין שפכי כמים לבך, הוא תפלת חצות, שהוא ענין אחר לגמרי, שהוא נוכח פני ה׳ ממש בלי מחיצות ובלי הפסק שערים. ולפי זה מתורץ מה שפירש רבינו ז״ל הגמרא הנ״ל, שיש י״ב שערים נגד י״ב שבטי יה, הלא יש י״ג שבטים וצריך להיות י״ג שערים כנגד י״ג נוסחאות התפלה. ועל פי הנ״ל מיושב היטב, כי תפלה אחת הוא בלא שער אלא נוכח פני ה׳ ממש. שתפלה זאת היא תפלת חצות, שצריכים לקום חצות, שאז עת רצון שתתקבל תפלתו, כי תפלתו עולה לה׳ ממש בלי שער מסך המבדיל, כמו שכתוב שפכי כמים לבך נוכח פני ה׳ ממש:

[עוד מכת״י המחבר על תורה ז׳ ט׳ קי״ב]

טרם נבוא לבאר קצת בהתורה הזאת ובהתורה תהומות יכסיומו שבסימן ט׳ ובהתורה ואלה המשפטים שבסימן ז׳ [ששלשתן מצורפים זה לזה, כמובן מדבריו הקדושים] נתפלא בהם לכאורה בשני פליאות.

פליאה א׳.

הוא בדבר הפתח הנ״ל [של העליה על ידי נפילת חבירו שלמעלה מאתו], שלכאורה מה יעשה לפי זה הגדול מחבירו שאין למעלה מאתו.

פליאה ב׳.

הוא בדבר הפרוטה שבכיס הנזכרת בהשני מאמרי חז״ל שמביא לזה בסימן ז׳ ובסימן ט׳ הנ״ל, שמרמזת על פתחי שפתי התפלה וכלליות הנסים, שנתכסים הם בגלותינו בכיסויי הטבע, והנמשכים אחריה כמוב״פ. ושם בסימן ז׳ מבאר בזה המאמר חז״ל, שאין בן דוד בא עד שתכלה ותצא הפרוטה הזאת, מן הכיס והמכסה שעליה, [היינו שיכלו האפיקורסים וכו׳]. ואחר כך בסימן הנ״ל מבואר לכאורה מלשון המאמר חז״ל בענין ירידת הגשמים שמביא לזה, [כי משם מבואר לפי דבריו הקדושים] שאדרבה בארצינו וביציאתנו מהגלות, נזכה לברכת הפרוטה שבהכיס הזה בעצמו, עיין שם:

וכדי לרמז בישוב השני פליאות האלה, מוכרח להקדים לזה כמה הקדמות.

הקדמה א׳.

הוא מה שמבואר לפי הכלל האי׳ הנ״ל בההקדמה במסלת קשריו הקדושים, בא נבא להתפלא קצת בגוף המאמר חז״ל על אודות בריאת העולם הזה בה׳, שלכאורה זה סותר למה שמבואר בספרי אמת על אודות כלליות הבריאה, שהיתה בכל האותיות. ואם באמת מבואר לפי מסלת קשרי דבריו הקדושים, שזה היא הה״א [מוצאות הפה, שכלולה מאש ומים כמוב״פ], שכלולה היא בעצמה, מכל שאר האותיות הא״ב היוצאים על ידה במוצאותיה, ושהעיקר הוא אותיות דיבורי התפלה והתהלה לדוד משיח כמוב״פ. אבל גם לפי זה, עוד נבא להתפלא אגב אורחא במה שמבואר מדברי חז״ל, ושאר ספרי אמת, בנפלאות המאמר חז״ל [על אודות הנופלים, שמוכרח לסומכם ולהעלותם כנ״ל], שבשביל זה לא נזכר ולא הזכיר כלל את הנון, שיש בה נפילה, והיא מרמזת על נפילה בשער הנון של הסטרא אחרא כידוע. כי הלא גם זה לעומת זה עשה אלקים, ואות הנון בקדושתה, מרמזת היא שבנ״ס מקימים ומעמידים

אותה. כי באמת, מעוצם סתימת והעלמת אור הנון, יונק משם דייקא וכו׳. ויש לרמז בעניות דעתי, כי היא העומדת בין המ׳ והס׳ מזה ומזה, וגם המ׳ והס׳ הנ״ל מרמזים בסיבובם על הסיבובים והמסכים של השכחה, והעלמת הדעת, כמובן בסימן ט׳ הנ״ל, אבל בנ״ס [התפלה], תצטרף ותבא בסמיכת הנופלים, להיות עומדים וקמים מנפילתם דייקא על ידי זה כמובן[א]. וגם מקודם, באות הח׳ השייך לה, כידוע, הפליא לרמז אותה במלוי כפיפתה וזקיפתה יחדיו, על אשר בצירופם דייקא, יהיו למדת החנון, כמובא מזה במקום אחר.... [חסר ההמשך]:

[ביאורים במאמרים ז׳ ט׳ קי״ב]

מפני מה נברא וכו׳ פתח התחתון דנפיק ביה. לא מסתייעא מילתא וכו׳, פתח יתירה וכו׳ של חבירו הגבוה ממנו. ולרמז קצת בדבריו הקדושים האלה, שוב נשוב אגב אורחא, להוסיף ולבאר גם בשאר דבריו הקדושים הנ״ל בפנים, ולחלק את דבריו לחלונות ולשערים.

חלון א׳.

הוא בגוף המאמר חז״ל, מפני מה נברא העולם הזה בה׳ וכו׳, שאינו סותר למה שמבואר מדבריהם במקום אחר, שגם בשאר אותיות התורה נברא העולם, על כי גם הם נכללים באות הה׳, כפי שמבאר מאותיות אמ״ה המוב״פ, שהה׳ היא העיקר שבהתיבה ובאותיות הדיבור, בהיותם בה׳ מוצאות וכו׳:

חלון ב׳.

הוא מה שיש לבאר בסוד תמונת הה״א שבשני הפתחים הנ״ל, שגם בזה יבאר יותר בסוד תמונת המ״ם והסמ״ך, שעליהם ביאר לעיל בדברי חז״ל, שמפני הסיבוב שבהם עמדו בנס, שכוונתם, שמפני השכחה שבהם עמדו בנס. כי ממה שפתחי הה׳, הן הם הפתחים שבמחיצות חושך הדעת והמכסה שמסביב הנפש ותפילותיו, יש לבאר גם כן, שבסיבוב תמונת המ״ם והסמ״ך אין שום פתח כלל לבוא בזכות הדעת והזכרון, עד שזה לעומת זה, מתגבר השכחה ובלבולי הדעת שעל ידי הרשעים והקליפות

[מראש מסיביהם, שנאחז שמו מהאותיות האלה], ולייעץ את הדעת בעצות הנחש שבח"ס המוב"פ, [דהדרן ומסבבן לעצת האמת והחכמה דקדושה]. כי גם החית, מחוסר הפתח יתירה שנתגלה ביציאת מצרים המוב"פ, ואין בה רק הפתח התחתון, שבה לא איסתייעא מילתא לשוב:

ואחר הב' חלונות האלה, אסדר לפני המעיין ז' חלונות שבהם ז' פליאות, המתיישבות בשערי וקשרי דבריו הקדושים:

חלון הפליאה א'.

הוא מה שנראה דרכו הקדושה בכל מאמרי הרבה בר בר חנה, ומישתעי וכו', להציע תחלה לפני המעיין את כל ההשגה הנרמזת בה. ובזה המאמר שבסימן ט', יצא לכאורה מדרכו הזאת, כי בגוף ההשגה שהציע תחלה לפני המעיין, לא הזכיר כלל מבחינת שפכי כמים לבך וכו'. ואם אמנם יש לבאר, שהבחינה הזאת הוא בעצם התפלה, ושזה מה שכתב תחלה שאי אפשר לזכות להתפלה, כי אם על ידי התורה, כי מסיר אזנו וכו'. אבל לפי זה יש להתפלא עוד יותר, במה שמבאר מאמר הרבה בר בר חנה, כמה מרחקינן ממיא, תמניא פרסי, חמשה חומשי תורה וג' תפילות, מאחר שאינם דומים כלל בהפסקתם לרחקה מהבחינה הזאת. והא תינח חמשה חומשי תורה, שייך לומר שהם מפסיקים, וההכרח לזכות להם בתחילה. אבל איך שייך לומר על הג' תפלות, שהם מפסיקים ומבדילים גם כן בינינו ובין הבחינה הזאת וההכרח לזכות להם בתחלה, מאחר שבהם בעצמם, ובתוכם ממש, נמצא הבחינה הזאת כנ"ל:

חלון הפליאה ב'.

מה שבתחילה כשגילה אדמו"ר ז"ל למוהרנ"ת ז"ל את ההשגה הזאת, ומסרה לו בכתב ובעל פה, לא דיבר כלל מענין הפתח יתירה. כי בתחלה נראה ומבואר מדבריו הקדושים, בלשון סתם, שבפתח הנפילה של האדם, יש יכולת גם לעלות. ולא לחלק ולומר, שמוכרח לעלות בפתח נפילת האדם הגבוה מאתו. וגם אחר ששאל לו מהמאמר חז"ל הנ"ל, דקדק וכתב, שלא השיב לו על זה, רק כלאחר יד:

חלון הפליאה ג'.

מה שגם מהסכמתו על הקשיא הזאת נראה מבואר, שמחיצות ופתחי הה"א, הן הן הפתחים ומחיצות החושך הנ"ל. ובאמת, בוודאי מחיצות האות קדושות הן, ואיך שייך לכנותם כלל בשם מחיצות החושך הנ"ל:

חלון הפליאה ד'.

הוא במה שכתב בסימן ז', על אודות הכתוב הלא אחיך רועים בשכם, הוא בחינת ציצית, כמבואר מהכתוב ויקח שם וכו'. כי כפי שלכאורה לא יהיה כל דבריו רק על פי מאמר התיקונים שהביא על זה, ובאמת לא מבואר משם, רק שהשמלה מרמזת על הציצית, מהיותם בתיקון השמלה. אבל לא שמפני זה, יהיה גם השכם עצמו רומז להציצית:

חלון הפליאה ה'.

הוא כפי שמבואר מדבריו הקדושים על אודות ירושת הארץ שנתחלקה לשבטים בשינוייהם זה מזה, שהן הן נוסחאות התפלה בשינוייהם זה מזה, ושמכוונים הם לשערי השמים, המאירים בי"ב המזלות כמוב"פ. וכפי שנראה מבואר מהכתוב שמביא בענין זה, ואני וכו', שבכל זאת, נתעלה יעקב בהורשתו ליוסף שכם היתרון שבחלקי הארץ, שהוא התפלה כמוב"פ. ועתה, היכן הוא השער והמזל ונוסח התפלה, המכוון לזה. כי לפי זה מוכרח להיות מספר הי"ג, בכל אחד מאלה. ובאמת מבואר בפנים, שלא נמצא בהם יותר ממספר הי"ב:

חלון הפליאה ו׳.

הוא מה שנראה לכאורה לפי הנ״ל, באותיות ח״ס׳, שהחית והמם סתומה, סותרים זה לזה בתמונתם:

חלון הפליאה ז׳.

הוא ממה שבתחלה מביא בענין זה את הכתוב, ארור. ואחר כך בסימן ט׳ הנ״ל, מבאר וכותב, שעל כן נקרא ארץ ישראל ארץ כנען, כי כנען הוא לשון סוחר:

וכדי ליישב את הפליאות האלה, בא נבוא בשערי קשרי דבריו הקדושים, כפי שנסדר אותם לפני המעיין זה אחר זה:

שער א׳.

הוא מה שמבואר מכותלי דבריו הקדושים, בענין הכתוב הנ״ל, ופתח התיבה בצידה, [בצד שלה, בשער שבטו השייך לו], שהפתחים המוכרחים לעליות התפלה, הן הן בדוגמת הפתחים והשערים לעליות התפלות שדיבר מהם בתחלת דבריו הקדושים שבסימן ט׳. [ואף על פי כן יש חילוק ביניהם, כאשר נרמז לקמן מהמוב״פ]:

שער ב׳.

מה שיש לבאר במה שמוב״פ בסימן קי״ב הנ״ל, שבאמצעות הפתח, יש ביכולת להוציא גם נפשות אחרים. שאף על פי כן, מוכרח שיהיה גם לנפשות האחרים שיוצאים על ידו, אתערותא דלתתא, באיזה נקודה של

אמת. כי לולא ההכרח הזה, היה ביכולת פתח הצדיק המאיר מעצמו כמו השמש, להוציא ולהעלות על ידי זה לגמרי כל התפלות של הנפשות, ממצר הגליות והמסכים. שעל ידי זה בעצמו היו עולים ויוצאים לגמרי גם הנפשות בעצמם, ולהגאל מהם לגמרי בגאולה שאין אחריה גלות, כאשר נרמז מזה לקמן מהמוב"פ. וגם יש לבאר עוד, שנקודות האמת האלה שיש בהם מהאתערותא דלתתא, הן הן גווני האמת הנשתוות לחלונות הנ"ל [בפנים]. ושמחמת זה מוכרחים להתקשר להצדיק, שהוא לבד המאיר להם על ידי החלונות האלה, ומעלה אותם [כפי מהות החלונות], כל אחד ואחד על ידי השער והפתח שבצדה, בפרטיות ובכלליות השבט כנ"ל מהמוב"פ. ולאשר זה כל תיקון התפלה, יבואר לנו יותר, מה שגורמים על ידה יחוד רוכב ערבות המוב"פ, ושזה סוד הנישואין המוב"פ. כי הצדיק, בעוצם אחדות אמיתותו וכלליותו שעל ידי זה בה' אורי כמוב"פ, אין שייך בו עוד תערובות וערבות הגוונין כלל. ורק בניו, שלא זכו עדיין לזה האמת האמיתי, הם בעצמם נשתנים זה מזה בשינוי גווני האמת שבהם. גם לפי זה יש לבאר, שמחמת זה בעצמו מתגברים עליהם השינויים שבחשך השקרים לגמרי, שמהם המחשבות זרות וחכמות הטבע שבי"ב המזלות והכוכבים הנמשכים מהם כמוב"פ. ושמחמת זה לא יהיה כל התיקון והקדושה שלהם, רק האמונה, והנסים, והתפלה המוב"פ, ובהתקשרות להצדיק הנ"ל, לקבל מאתו אור האמת והחכמה, שאז דייקא איתקריאו בתיקון האמונה, והתפלה, והנסים כמוב"פ, [ו]כלשון הזוהר הקדוש, צדק וכו', המוב"פ:

שער ג'.

הוא מה שכתב בענין האבן היורד להמצולות, שהוא בסוד א'ב'ן' ישראל ויעקב המוב"פ. וכפי שממילא מובן, שאף על פי שנכלל[ו] בסוד האבן, גם בניו. אבל העיקר, הוא האב ישראל בעצמו, שהוא הכלול מכולם, ומעלה כל תפלה בהפתח והשער השייך לו כמוב"פ. וכפי המבואר מדבריו הקדושים, שכל זה מעוצם ועצם האמת שלו, [להאיר כגון השמש המבו"פ בסימן קי"ב, בחלוני האמת שבתפלת נפשות זרעו, דלית להם מגרמם כלום]. יבואר לנו מרחוק גם בנפלאות הדוגמא והמשל שהמשיל אור האמת הזה, לא'ב'ן' טוב:

שער ד'.

הוא מה שנראה לפי עניות דעתי, במה שהקדים להודיע בתחלת דבריו הקדושים שבסימן ז' על אודות יעקב ובניו ירדו מצרים, כי הם בחינת שנים עשר נוסחאות התפלה וכו', שגם בזה מובן יותר מה שמפרש את הכתוב ויאסף יעקב רגליו וכו', על אסיפת ועליות התפלות, כל אחת לשרשה. [כי הוא גרם להם את עלייתם ואסיפתם, על ידי שנפשו בעצמו נתעלה ונאסף במציאות הפתח כנ"ל מהמוב"פ], [וזה מה שכללתי גם בדברי הנ"ל, המבוארים עוד מכמה מקומות בדבריו הקדושים, שחלקי דיבורי התפלה הן הן חלקי הנפשות בעצמם]. וגם לפי זה יבואר לנו יותר, מה שזה לעומת זה, הרשעים הנתערבים בנו [מחלקי האומות, כמובא במקום אחר] הם בעצמם הקליפות המעכבים אותה, כנ"ל בדיבור המתחיל ואלו בני אדם, עיין שם:

שער ה'.

הוא מה שנודע דברי אדמו"ר זצ"ל על אודות הבחינה שפכי וכו' המוב"פ, שהיה רגיל להזהיר על זה לכל אחד, שישפוך את לבבו כמים נוכח פניו יתברך, גם זולת התפלות המסודרות בי"ב נוסחאות. כי אף על פי שכל נוסח מכוון בכוונת המדות והספירות, כפי השער המיוחד לו, כידוע. אבל בסיבת הקליפות אשר יסובבו בדרכי השערים האלה, נתרומם על זה מעלת הבחינה הנ"ל, שמבקש האדם מלבו בכל עת בקשה חדשה. כי אז לא תעלה כלל בדרכי השערים אשר יסובבו בהם המעכבים והמסכים הנ"ל. ואין סוף וגבול כלל, להדרכים החדשים אשר יתחדש [כפי התחדשות הבקשות שבכל פעם], לזה השער לה' אורי לבד:

שער ו'.

הוא מה שלסיבת הפליאה הב' הנ"ל, נשים את לבינו למה שכתב:

שהמשכיל המבין, יש לו להתפלל כל ימיו, שיזכה פעם אחת כל ימי חייו, לדבר דיבור אחד של אמת לפני ה' כראוי. אשר מבואר מדבריו הקדושים

האלה, שמאד מאד סתום ונעלם מאתנו עצם האמת הזה. כי גם מלבד מחיצות החושך שבח"ם הנ"ל, [דמחמם גופיה וכו'] בתאוות ומחשבות רעות והפוכות לגמרי מן האמת. עוד גם כאשר האדם מתאוה וחפץ בהאמת, נעלם מאתו זכות הדעת והחכמה של הארת האמת האמיתי הנ"ל, [שעל זה יסובב הכתוב, הן אמת חפצת ובסתום חכמה תודיעיני]. ועוד לפי כל זה יש לבאר בעניות דעתי, שאף על פי שבדרך כלל, נחשבים שני האופנים האלה להעלמה אחת, אבל בפרטיות, מחולקים הם זה מזה. והאופן הא', שהוא החושך הגמור סכות בענן וכו' כמוב"פ, מסכך וחוצץ כג' מחיצות הח' שבו, [הנרמזים לעיל, מהמבואר בפנים על אודות ג' מחיצות הה"א]. וכעין המובא במקום אחר על אודות ג' מחיצות [חשך ענן וערפל] שמתקדמים לפני הקדושה. ושבכל זאת, לא יהיה כל מסגר הסיבוב [אשר סביב וכו'] המוב"פ, רק בהאופן הב' הנ"ל, שגם כאשר "נוגה" להאדם, וחפץ בהאמת, אינו יודע עצת האמת. שאף על פי שכפי אור הנוגה הזה, תחשב לפתח [כבתמונת החית הנ"ל]. אבל דייקא לפתח הזה, חטאת רובץ, כח המדמה, בהאמת המדומה בעצמו, עד שגורם על ידי זה גם תמונת המ"ם סתומה שבו. כי גם אף על פי שלא תהיה הצד הרביעי הזה רק כמחיצה ופריסא קלישא, [כעין הפרוכת המובא במקום אחר]. אבל דייקא בפריסא קלישא הזאת, [שהיא גם כן כעין פתח, וקצת אמת], קשה וכבד יותר לכנוס אל הקדושה, [כי כל שקר שאין בו אמת וכו']. וכל כך לא מיסתייעא מילתא, ולא עייל לתרעא, עד שמוכרח ונקל יותר לבוא אל הקדושה בסתירת ושבירת הכותל ומחיצת השקר והחושך הגמור הנ"ל, כהתגלות פתח הה"א הנ"ל שבצידה [אשר זכינו ביציאת מצרים המוב"פ, כמובא מזה במקום אחר], שהוא השבירה והשידוד לגמרי שבחם הגוף והטבע המוב"פ. ואולם, לפי זה ממילא מבואר, שעדיין אין דומה היציאה והגאולה הזאת, כגאולתינו העתידה להיות על ידי בן דוד, משיח בעצמו המוב"פ. כי הוא שיהיה לפלא יועץ בתכלית הבירור והליבון להלכות התרי"ג עטין, מחושך וערב הרשעים והקליפות הנ"ל, עד שנבוא אל הקדושה דייקא בפתח התחתון. כי באמת, לא החליטו חז"ל שאין שום אופן כלל לבא על ידה. כי לא אמרו בלשונם, רק לא מיסתייעא מילתא. ושלסיבת הסיוע שמסייעין מלמעלה להבא לטהר ולצאת מהטומאה אל הקדושה, עבדי ליה הפתח היתירה שבצד. אבל זה העולה על כולם, והעיקרי שבכל נפשות ישראל, אין צריך כלל את הסעד והסיוע דלעילא של הפתח היתירה, והוא הנכנס לקודש הקדשים, עצם האמת של התורה והלוחות המוב"פ, בבירור העצה [כעל פי גורל] ברוח ה' לבד, על ידי פתח של ירידתו בעצמו. לאשר גם בתחלה לא ירד לשם, רק כדי להורות פתח התשובה להנפשות שתחתיו. ועוד לפי כל זה יש לבאר גם כן, שאור הסיוע דלעילא המגיע ומאיר מהחמה להלבנה והחלון, הוא הוא אור הסיוע דלעילא של הפתח היתירה המוב"פ, וכן מבואר מדברי מוהרנ"ת ז"ל, בהלכות שעל התורה הזאת, שזה הפתח היתירה, הוא כעין הארובה והחלון המוב"פ. ומה שנחשב במדריגת העליון, להסיוע דלעילא, של הפתח היתירה, נחשב כהעדר הסיוע, וכניסה בפתח הירידה בעצמה, כנגד מדריגת חבירו שלמטה מאתו. ומלבד מה

שלפי כל זה יתיישב לנו הפליאה הב׳ הנ״ל, [מה שנראה תחלה מסתימת לשונו הקדושה, שאינו מדבר רק מהכניסה שעל ידי פתח הנפילה של זה האדם בעצמו, ואשר היא הכניסה העיקרית [שעל ידי אמת האבן טוב, כמובא לקמן] לקיום כלי חם הגוף, המוכרחים לקבל אור החמה הנ״ל, כנרמז לקמן מהמוב״פ. רק שאף על פי כן, הפליא והסתיר תחת לשונו הקדושה להודיע גם בתחלה מהפתח היתירה הנ״ל, על שגם זה ענין החלון כנ״ל מהמבואר בפנים]. עוד נראה לפי עניות דעתי, שגם בלאו [כל] זה, מוכרח לפרש כן. דאי לא תימא הכי, תיקשי לך גם כן על אודות הפתח היתירה, כפי שמבאר שכל אחד מוכרח לכנוס על ידי הירידה של חבירו הגבוה מאתו. כי לכאורה לפי זה מה יעשה הגבוה והעליון שבכולם, שהוא משה משיח הנ״ל, אשר כמוהו לא קם עוד בישראל, ואם תקנת את תלמידיו לעלות בפתח ירידתו, וכן למטה יותר ממשה ליהושע וכו׳. אבל את עצמו לא תקנת, [מאחר שמבואר, שגם הוא בעוצם ורוממות מדריגתו, ישוב וירד באיזה שגיאה חס ושלום]. אלא וודאי מוכרח לפרש כנ״ל, שאם מפגם והשחתת הנפשות שתחתיו, מוכרח באונס, לירד גם כן עמהם בגלות מצרים, כמו אבן המוב״פ. אבל גם בתוקף הירידה והחושך, הוא מאיר מעצמו בתפלתו כפני החמה, לבא באות המם [הסתומה, והפרוכת שבצד הרביעי], עד שתתהפך ותהיה כצורת מ׳ פתוחה [בקרן האלכסון, והפונה גם למטה, בבירור הנוגה הנ״ל]. ומלבד מה שזוכה על ידי זה לח׳יי׳ם נצחיים בגוף ונפש יחדיו, כנרמז לעיל מהמובן בפנים. עוד תצרף לתמונת החית והמם פתוחה שבו, גם תמונת הה״א של הנפשות שתחתיו, ולהיות עמהם דייקא נשלם בפני הח׳מ׳ה׳ שבו:

שער ז׳.

הוא מה שלפי כל זה יבואר לנו על כרחך, שהתהפכות פתח הירידה עצמה לעליה שעל ידה, זה זה הענין של האבן טוב במעלתו המוב״פ, שנהפך [מדומם הארציות שלו] להאיר מעצמו. ושלפי כל זה עוד יתיישב לנו גם הפליאה ה׳ הנ״ל. כי גם כבר רמזתי לעיל, שאף על פי ששלימות הכלליות בעצם אור החמה שבה׳ אורי, הוא לבן דוד, משיח לבד, [אשר כביכול יתדמה ליוצרו]. העולה בחושך ירידתו שבפתח התיבה, לסייע מלמעלה, ולהאיר בחרטת הירידה הזאת בעצמה, למדריגת פני הלבנה שבכל הנפשות שתחתיו. אבל גם הם, [בקבלתם שמקבלים מאתו גם היום, כמובא מזה במקום אחר] נחשבים כל אחד כנגד חבירו שלמטה מאתו, כפני החמה הנ״ל, העומד מירידתו מעצמו. כי גם בהאמת שניתן ליעקב המוב״פ, זרחה לו השמש כאבן טוב הנ״ל המאיר מעצמו. ואינו עולה כלל בשער י״ב חלקי הירח שבנפשות בניו הנ״ל. כי הוא בתיקון תפילת החושך

שלו הנ״ל, יעלה בשער השמים שבקודש הקדשים הנרמז לעיל, שהוא סתום ונעלם מעין כל, עד שאין שום אופן לכנות [ו]לקרוא אותו בשם שער כלל, מהתפשטות הפרוכת שעליו כנ״ל. ואין לנו שום תפיסה כלל בכניסתו וכלליותו על ידי זה בלוחות האבן טוב הנ״ל, אשר בהם יהיו גם סיבוב תמונת המם והסמך בעצמם, בנס שלמעלה מטבע י״ב המזלות שבנפשות בניו. כי שם הוא למעלה מן המקום והזמן, [עד שכל אדם לא יהיה וכו׳]. והוא הוא בית התפלה בעצמו שיהיה נגמר בנינו על ידי בן דוד הנ״ל, אשר יוסיף לכוין באמצעות נקודת הלילה והחושך הנ״ל, ולקום ולקונן אז בתפלתו, ושפיכת לבבו הנ״ל כמים, עד אשר השחה והמסה את מטתו המוב״פ בבכיותיו ודמעותיו על נפשות זרעו ותלמידיו הנ״ל:

שער ח׳.

הוא מה שנראה לפי עניות דעתי, בנפלאות הזכרון [שהוא לגמרי למעלה מהטבע] המוב״פ. שאף על פי שזרע האמת יהיה בתלת המוחין של הצדיק כמוב״פ. אבל גם בהם בעצמם, נתעלה בנפלאות החכמה והאמת האמיתי, שלמעלה מהחכמה והדעת הנתגלה לעיני כל. וזה זה תכלית התיקון לחיסרון ובלבול הדעת שבסיבוב הרשעים המוב״פ. לאשר גם שורש יניקתו, הוא מתעלומות אור החכמה הזה, שמעוצם תעלומתה תחשב כהעדר החכמה וחושך מחיצות האותיות כנ״ל מהמוב״פ, שהיא היא מדת האמונה כמובא מזה במקום אחר. וכאשר מרחוק תבין לפי זה, מתיקות דבריו הקדושים בהכתוב שמביא על זה, ואמונתך סביבותך. כי הוא מדת אלקותו יתברך, המכתרת וסובבת כביכול למעלה ממדת החכמה, שהיא היא הסיבוב והלבוש של הציצית. שאף על פי שלצמצום יחשבו כנגד גוף המוחין של התפילין, כידוע. אבל בהם דייקא, נתגלה מדת השלש עשרה, של התפלה אשר בשכם יוסף הנ״ל, [ש׳פכי כ׳מ״ים], שזכה משאר כל אחיו כנ״ל. ושם תכלית היחוד של עצת האמת והאמונה הנ״ל, עד שאי אפשר לחלק ולהבדיל כלל ביניהם. כי האמונה והתפלה בעצמה, היא היא עיקר העצה העולה על כל העצות, שזוכים בכל דור על ידי ההתקרבות להצדיקים, באופן שיהיו ביכולת לקיים על ידם תרי״ג העטין שבהתורה שבנגלה המוב״פ. כי אף על פי שגם הם יהיו בעצם האמת, אבל עוד מוכרח להם פנימיות עצת הג׳ תפלות, ופנימיות דפנימיות של הבחי׳ שפכי וכו׳ הנ״ל, שזכה ושיזכה לזה בן דוד בעצמו, עד שיאיר הגוף של כל אחד, כאור החמה שלעתיד, ולהכהות גלגל החמה שלה. וזה היתה כל עבודת אדמו״ר, לטהר ולזכך, ממקומות המטונפים, פתח הגוף הנ״ל.... כי להיפך חס ושלום, אם אינם זוכים לזככו בעצות התורה, ובעצת התפלה המוכרח לקיום עצות התורה בעצמן. מתגבר מאד

להעלים לגמרי את האור הנ״ל. וכל התחלת הנפילה של כל אחד, הוא בפתח הספיקות שבענין האמת והאמונה כנ״ל. כי אז, כשנופל האדם בתרדימת ובלבול הדעת שבהספיקות האלה, מתגבר עליו על ידי זה בעצמו אימה חשיכה גדולה, שהם מחיצות הטמאות ומטונפות. ועיקר התיקון, הוא להתבטל אליו יתברך בשפיכת הלב כמים, עד שכמעט תצא נפשו בדברו [כאשר ביאר בזה אדמו״ר ז״ל, שזה לבד עיקר ההתבודדות], באופן שתצא ותתעלה תפלתו מהמסכים הנ״ל. כי אין תפלתו של אדם נשמעת, אלא אם כן משים נפשו בכפו. ואז, בלי ספק יוודע אליו אמיתת העצה, בכל התנועות והדיבורים. כאשר החליט אדמו״ר ז״ל אחר שגילה את ההשגה הנ״ל, ואמר, שעל ידי עצה זאת, יכולין להיות איש כשר כל ימי חייו:

[השמטה מהתורה הזאת, השייכת לפי עניות דעתי לכאן]

על אודות המם והסמך הסובבים ומקשרים את האדם בקשרי השתי המדריגות, האמונה בפשיטות ובדעת. יש לבאר בדרך דרש ממקום למקום, שהן הן שני הסיבובים המוכרחים לקריאת שמע ותפלה המוב״פ, סיבוב הציצית בד׳ רוחות, וסיבוב המוח והזרוע כנגד הלב בהתפילין, שבסוד הד׳ רוחות ארץ ישראל [כמובא בנסיעתו לארץ ישראל]. ועיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה, בפרט ירושלים לפנים מן החומה. כי החומה בגשמיות, מקושר לחומה ברוחניות:

שער ט׳.

הוא מה שנראה לפי עניות דעתי, להיות חוזר ושונה בקצרה הביאורים הנ״ל. כי לפי כל זה יבואר לנו פליאה הו׳ הנ״ל, וכן יבואר לנו גם הפליאה הב׳ הנ״ל, שגם קודם ביאור מאמר הרבה בר בר חנה מדבר מהבחי׳ שפכי וכו׳, לאשר זה הוא עיקר תפלת יעקב עצם האמת, שהורישה ליוסף, והוציאה מיד האמורי [זה עשו] כי ציד בפיו [חלקי הטוב, והנפשות שבהתפלה הנ״ל] כנ״ל מהמובא בפנים. ואם עיקר השקר שלו, להדר ולסבב את התרי״ג עטין, הוא בסיבוב הטבע וחימום הגוף, שנאמר עליו ארור כנען כמוב״פ. אבל מחמת שגם כל שורש יניקתו הוא מארץ כנען שבסיבוב האמונה ונפלאות הזכרון והדעת הנעלם הנ״ל, יהיה גם משם כל המתקתם וביטולם, על ידי הצדיק העולה לשם בקדושה, ומברר על ידי זה בשורש וערב הטוב והרע, בנפלאות העצות הנ״ל. עד שנהפך אצלו כלי הגוף ומצר גבולי האותיות הנ״ל, לקבל בהם בעצמם נחלת ארץ האמונה, והנסים, בלי שום מצר וטבע כלל. ויבואר לנו לפי זה גם הפליאה הז׳ הנ״ל.... וכן גם הפליאה ג׳ ופליאה ד׳ יתיישבו בכל הנ״ל ממילא, ועוד

ואלה המשפטים סי' י'

אות א

[מהדורא בתרא]

כשבחי' הר, נעשה עיר אלוקינו. אם הכתוב נתפרש לפי זה כראוי וכנכון, אבל יש להתפלא קצת באריכות הלשון מהכתוב בעצמו. כי לכאורה, לא היה צריך להזכיר לפי זה, רק גדול וכו', בעיר אלקינו, שזה ענין הבית הנ"ל כמוב"פ, שזה העיקר שנתגלה בזה גדולתו יתברך, כנ"ל בפנים מהכתוב כי ביתי וכו'. ויש לבאר בעניות דעתי, שאף על פי שהבית הוא העיקר, אבל דייקא מרוממות מדריגת הבית הזאת, נמצא בתחלה הכרח ונחיצות להקדים גם מדריגת אברהם ויצחק, שבהר ושדה, רק שאין לעמוד בזה, עד שעולים ובאים בבית יעקב, שאז נתגלה מגדולתו לכל העמים. כי זה גם לשון הכתוב הנ"ל, שנזכר תחלה, והביאותים אל הר קדשי, ומשם לעלות ולבא דרך המדריגה האמצעית, עד שבאים לשמוח, בבית התפלה והעיקר:

אי אפשר להעשות, כי אם על ידי צדיקי הדור. ובזה סובב גם כן לדבריו הנ"ל, שמייחס את התפלה על שם יעקב, כי הוא הצדיק, המעלה ומביא אותה בהבית בעצמו:

השב אשת האיש וכו', בחינת התפלה, להצדיק. לא גמר כדרכו הקדוש, את הכתוב, שמבואר מאתו על אודות התפלה שיתפלל אברהם בעדו. אך אחר כך, בהכתב יד שמצא מוהרנ"ת ז"ל אחר כך, מבואר שם כל הכתוב, כנדפס כעת בסוף התורה:

ראשי תיבות א'דני ש'פתי ת'פתח. יש להתפלא בזה קצת, כי זה הפסוק לא נמצא כלל בעצם התפלה רק על פי המנהג [שנוהגים על כל פנים להקדימו]. אבל באמת נראה מבואר, שראייתו הוא מפירוש הפשוט של

הכתוב, שסובב בקשתו על כלליות התפלה והתהלה, שיזכה בה האדם לפתיחת פיו ושפתיו, כרצונו יתברך. ועוד מהפלאת דרכו, הסמיך לזה הראיה, לתיבת נביא, שהוא ענין התפלה, [מהכתוב ניב שפתים, ומצרפו להמאמר חז״ל, אם שגורה תפלתו בפיו], שמזה נראה מבואר, שגם כל קבלת התפלה, מקושר ומיוחד לפתיחת ושגירת שפתי ופי המתפלל. וממילא מבאר גם כן להנ״ל, שזאת הבקשה, אדני שפתי תפתח, הוא עיקר התפלה. [כעין השאלה והתירוץ הזה, כבר כתבתי במאמר שבסימן ז׳ הנ״ל בדיבור המתחיל פריטא שפוותא וכו׳]:

השב ראשי תיבות וכו׳. זה נאמר לענין אברהם, כי אף על פי שהוא עדיין עומד בבחינת הר, אבל כל בחינה כלול מכל הבחינות כנ״ל בדבריו הקדושים. גם באחדות פירוש הנגלה והנסתר שבמסלת תורתו הקדושה, תבין יותר בהפלאת דרישתו לזה הכתוב השב וכו׳, על אודות התפלה [שמוכרח למי שנמצא חולה בתוך ביתו, שהחכם יתפלל ויבקש עליו]. כי בכל זה, יגיע ויכוין גם לפירוש הפשוט שבזה הכתוב, על אודות אבימלך, שהיו כל ביתו בצער וכו׳, אשר על זה אמר לו השם יתברך, השב אשת וכו׳, ויתפלל בעדך וחיה. [וזה הקשר מבואר מהנמצא אחר כך בכתיבת ידו עיין שם]:

הבעלי גאוה וכו׳, אינם מבקשים מצדיקים שיתפללו עליהם, כי חושבים וכו׳. אבל האמת וכו׳, כל תאותם קשורים בשקם וכו׳, תאות אביהם וכו׳, בשעת זיווג. כפי המבואר מזה, שהרצונות והתאוות רעות, ובפרט תאות המשגל, הוא תכלית ההיפך מהתפלה, להפסידה ולקלקלה. כי היא בקדושה, זה לעומת זה, תאוותו של השם יתברך כביכול. ומבואר יותר ענין הכתוב הנ״ל והמוב״פ, שנקיון כפים [והידים המוב״פ] אין כאן. וכמבואר לקמן מהכתוב, יוסף איננו וכו׳, ומבלעדיך לא ירים איש את ידו וכו׳:

והעצה היעוצה לבעל הגאוה, שהוא עבודה זרה, על ידי התקרבות לצדיקים. סובב להודעת העובדי [עבודה] זרה הנ״ל [שיבטלו את אליליהם], אי אפשר, כי אם על ידי צדיקי הדור:

היעוצה לבעל הגאוה שהיא העבודה זרה. שיבטל מעצמו את העבודה זרה הזאת. ובחנם טרח ושגה המדפיס, לכתוב תיבת ׳לבטל׳, במקום תיבת ׳לבעל׳. כי אף על פי שהכוונה אחת, אבל למה לנו לשנות את הלשון שנדפס בבית מורנ״ת ז״ל ובהגהתו. ובפרט שכן נראה מלשונו הנ״ל בפנים; יש ׳בעלי׳ גאוה. זה ׳הבעל׳ גאוה. אלו ׳בעלי׳ גאוה:

והאי רוחא נשיב וכו׳. טרם נבוא לדבר בזה, נשוב תחלה להמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, להעצה להבעל גאוה, שיתקרב לצדיקים. כי לכאורה, נפל פיתא בבירא, כי איך [יכול] כלל, להתקרב ולנסוע להצדיק, קודם ביטול מאתו מדת הגאוה, שבתכלית ההיפך הנ״ל. ואולם, בצירופו הנ״ל שמצרף לזה מאמר התיקונים, בענין האי רוחא וכו׳. ושלפי זה יש לבאר,

שאגב אורחא, סובב [לבאר] בזה יותר להתוכחה הנ״ל, שנמצא בכל נפש מבני יעקב וישראל, מצד השכל והדעת, [שמיוחד ומקושר לרוח הלב כנודע]. ושגם מחמת זה, נקרא בשם יעקב אביהם, כי הוא נמשך מיעקב בעצמו, שנתלבש בזרעו אחריו, כנודע. עוד יש להוסיף, וליישב בזה את הפליאה הנ״ל. כי כל בית יעקב, מצד החלק אלוק של נשמת הצדיק הנ״ל שנמצא בהם, רחוקים הם ממדת הגאוה, ולא תבא בו המדה הזאת, רק מעוצם כח הבחירה, שהיא לוחמת עליו, להפכו למהותו חס ושלום. ולזאת, יש ביכולתו להתגבר ולנסוע עבור זה בעצמו להצדיק, עד שירחיקה ויעבירה לגמרי מאתו, ועד שנתגלה מלכותו על ידו בעצמו גם לעכו״ם [כמבואר בתחלת אות ד׳ בפנים, ובתחלת אות ג׳]. ובזה מבאר יותר גם לשון הכתוב הנ״ל, שהעכו״ם יאמרו לישראל, בית יעקב לכו, ואחר כך, ונלכה גם אנחנו:

בשית וכו׳, ובשית. בדרכו הקדושה לכווין לכל ענין הכתוב, יש לבאר, שגם בזה סובב לענין תיבת אחד שבכתוב שמע ישראל וכו׳, שנכפל לשית ושית כנודע:

לבו נשא את רגליו. שנאמר ביעקב:

בחינת פורים. מבואר לפי זה, שאף על פי שגם בכל השנה מסוגל המחאת כף וריקודין להמתקת הדינים. אבל עיקר סגולתם, הוא בפורים, שאז הארת מרדכי ואסתר המוב״פ. [וכן מבואר משיחתו שקודם המאמר, כנדפס בהשיחות שאחר הסיפורי מעשיות]:

רגליה יורדות מות. מבאר לפי זה, מה שנתכוון חודש אדר [שהוא הסוף ורגלי השנה] למיתת משה עליו השלום, וגזירת הכליה שהיתה אחר כך בימי המן הנ״ל, לולא כח הצדיק, בחינת משה הנ״ל, שכאשר נסתלק ונסתתר מהעולם, חוזר ומתלבש בהצדיק שבנגלה בעולם הזה, עד שחוזר ומשפיע על ידי זה, גם התורה שבנגלה ונסתר המוב״פ:

בלועי דקרח, מין היה. יש לבאר, שכוון בזה גם לפירוש הפשוט. כי הן הן הבעלי גאוה, כנגד משה רבינו עליו השלום, ואמרו, כל העדה כולם קדושים [ונקראים בשם צדיק מושל המוב״פ באות ד׳]. ואף על פי שנמצא בזה הרבה אמת, וכמבואר בביאורי הנ״ל וכו׳, שבאמת נמצא בכל אחד מישראל, בחי׳ צדיק מושל וכו׳, ואפילו אם לא יעמדו רגליו במישור האמונה המוב״פ באות ו׳ עיין שם. אבל כל זה לא נאמר, רק אם על כל פנים עדיין לא מטו ומעדו רגליו לגמרי חס ושלום במלחמת הגאוה, להתהפך חס ושלום לחולק את עצמו לגמרי מהצדיק האמיתי, בחינת משה, העולה על כולם, אשר באחדות ענוותו וגאוותו דקדושה, נתגלה יותר גיאות וגדולת השם יתברך בעצמו, ומבטל את האמצעי והעבודה זרה, שבבית פעור המוב״פ. ואגב אורחא, נראה לעניות דעתי לכתוב בזה על אודות המבואר מדברי הרמב״ם, שאסור לבקש משום אדם, שיבקש ויתפלל בעדו. שיש להתפלא ולתמוה בזה מכמה מקראות ומאמרי חז״ל,

שמבואר מהם, שביקשו נפשות ישראל ממשה רבינו עליו השלום וכו׳, ומשמואל הנביא וכו׳, שיבקשו ויתפללו בעדם. [וגם עיין בגירסת הב״ח שבמסכת סוטה על אודות קברו של משה רבינו עליו השלום וכו׳, משה רבינו התפלל בעדינו וכו׳]. ולזאת נראה מבואר, שכל דברי חז״ל על אודות האיסור [הנ״ל, הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי] שמבקש מאתו, לאמצעי חס ושלום. כי דייקא בזה, נמצא איסור גדול. ונודע על פי דברי האריז״ל, שכל נפשות ישראל נחשבים לחלקי השכינה [העמוסים מני בטן כנודע] ואמצעי כביכול, בין כל העולמות ובין השם יתברך בעצמו. וגם לפי זה יש לבאר לפי עניות דעתי בהפלאת דברי חז״ל, שבני נח לא נצטוו על השיתוף. כי דייקא נפשות ישראל נצטווים ומוזהרים שלא יעשו שום שיתוף ואמצעי (בינם) [ביניהם], על אשר באמת לא נמצא כלל ביניהם שום אמצעי, כי הם עצמם האמצעי והשכינה כביכול. זלת מצד המעלה והיתרון שנמצא ביניהם בעצמם לכל אחד על חבירו, כי אין שני בני אדם שוין [ובפרט נפש הצדיק הנ״ל], בוודאי יש להם לעורר זה לזה, שיבקש רחמים כל אחד על חבירו. כי גם החכם והצדיק בעצמו, מוכרח שיבקש מנפשות הנלווים אליו, לבקש ולהתפלל בעדו . וגם זה ענין ההכרח שאמרו חז״ל להצטרף בתפלת הפושעים והרחוקים. כי גם זה ענין ההכרח הנ״ל, כד אתי יתרו וכו׳. וכפי המבואר מדבריו הקדושים, שעל ידי זה זוכים להר שדה בית הנ״ל [והבית נקרא בשם עיר כמוב״פ], יש להוסיף ולבאר, שמחמת זה הקפידה התורה, בכל אחד מהערים הנ״ל, לצרף אליו גם מגרש [הפנוי כהר], ושדות. [כי גם הר ושדה מוכרחים, כנזכר בביאורי הנ״ל]:

השוה אשה לאיש וכו׳. מבאר לפי זה יותר בלשון הכתוב הנ״ל, השב אשת האיש. עוד יש בלבי לדבר בזה, ובדבר הנון יום, שהם כח מרדכי ואסתר [אשר עיקר התיקון תלוי בה כמוב״פ], וכמבואר מכל זה במקום אחר, כי היא היא סוד השכינה המובא בפנים, שהיא התפלה, והיא תורה שבנסתר [כמובא מזה גם במקום אחר], וזאת הנון, מצורפת בהג׳ אבות, לנ׳ג׳ן׳ ולשיר, ברוח דנשיב בידים ורגלין המוב״פ:

מוסיף על הראשונים. בצירוף פירוש הפשוט להדרש, ובכלל זה לעומת זה הנ״ל, המורה לנו שגם בקדושה נמצא זה המוסיף. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שזה זה התיקון הנ״ל, כד אתי יתרו וכו׳, שגם הוא, מוסיף ונתוסף על נפשות ישראל:

בעלי גאוה, אין הולכים אל צדיקים לבקשם שיתפללו עליהם. [וכנ״ל באות ד׳, שבזה הם מעכבים כביכול תאוותו של השם יתברך]. יש להתפלא קצת בזה, כי כפי הנודע בעוצם החסרונות המלאים בכל אחד, בגוף ובממון וכו׳. נמצא לכאורה די והותר להרבות עבורם לבד בעתר ותפלה. ולמה מוכרח כלל לתפלת הצדיקים, שיבואו אליו גם הבעלי גאוה, שיתפלל בעדם. גם לכאורה אין נפקא מינה כל כך, אם העדר ההתקרבות להצדיק היא בסיבת הגאוה, אם מסיבה אחרת. ואולם, בתפיסתו לשון הכתוב, זמרו וכו׳, גאות וכו׳, מודעת זאת וכו׳. שזה סובב

על גאוותו וגדולתו של הקב"ה בעצמו, אשר עיקר גדולתו וגאוותו דקדושה, הוא [להיות מודעת בכל הארץ ובכל הגוים, שגם הם ידעו מגדולתו וגאוותו] כנ"ל בפנים. [ובכלל הסובב בדבריו הקדושים, שזה לעומת זה], תבין מרחוק, כי גבהה דעתו, ודרכו נסתרה ונפלאה, בהודעתו שהדבר המונע מהצדיק, הוא הגאוה והגדלות שהאדם בעצמו מתגדל ומתגאה, [והוא תכלית ההיפך, מהגאות דקדושה הנ"ל של השם יתברך בעצמו]. ובהמבואר מדבריו הקדושים, שמוכרח דווקא, שגם העובדי [עבודה] זרה, יכירו וידעו לבטל את אליליהם, ויבואו להתקרב [כי כד אתי יתרו וכו'], מיישב אגב אורחא גם את הפליאה הנ"ל, בהכרח התקרבות הבעלי גאוה. כי דייקא בזה נשלם תפלתו, ונסתלק ונתייקר ונתגלה גדולתו יתברך כנ"ל:

[ביאורים באות אחר אות על מאמר י']

אות א'.

בהבאתו ראיה להשבת התפילה, שמרומז בהכתוב השב אשת וכו', מהאותיות שבראשי תיבות הפסוק, אדני שפתי תפתח וכו' שאומרים קודם התפילה. ולכאורה יתפלא בזה המעיין, כי באמת לא יהיה כלל הפסוק הזה, מעצם התפילה [זולת על פי המנהג, שאנו נוהגים לאומרו ולהקדימו]. אבל באמת נראה מבואר, שראייתו הוא מפירוש הפשוט של הכתוב, שיסובב בקשתו על כלליות התפילה והתהלה, שיזכה בה לפתיחת פיו ושפתיו, כרצונו יתברך. ועוד בזה תבין מרחוק, בהפלאת דרכו שאנו סוללים בה בהכרך הזה. כי במה שהסמיך לזה מאמר חז"ל, שמבואר מאתו שגם כל קבלת התפילה מקושר ומיוחד לפתיחת ושגירת שפתי ופי המתפלל, [שזוכים מהבורא יתברך].... [חסר כאן הסיום, אבל ממילא נראה, שבזה גומר רבינו ז"ל ראייתו הנ"ל שזה הכתוב הוא עיקר התפילה]:

אות ב'.

מה שמבואר מצירופי דבריו הקדושים, שבשבירת וביטול העבודות זרות שכתב על אודות ההתקרבות לצדיקים, שמוכרח לזה, מבאר וסובב למה שכתב תחלה על אודות ההכרח להודיע להעכו"ם גדולתו של הקב"ה, [כי זה בעצמו, משבירת וביטול אליליהם הנ"ל] ושזה אי אפשר להעשות, כי אם על ידי צדיקי הדור:

אות ג'.

שבמה שמייחד ענין התפילה להצדיק, שהוא לבד יודע להתפלל. לא נמצא סתירה בדבריו, ע"י הקשר הנ"ל. שבתחלה מבואר מדבריו הקדושים, שלהודעת העכו"ם מאמונתו יתברך, מוכרח העלאת התפלה. ואח"כ מבואר מדבריו הקדושים, [ומפירושו למאמר רבה בר בר חנה] שלהודעה ולההכרה הזאת, מוכרח התקרבות לצדיקים, [כי היינו הך כנ"ל]:

אות ד'.

כפי המבואר מדבריו הקדושים בענין התפלה הנ"ל, שעל ידה כל התהוות האמונה שביחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, וסוד השוואת אשה ואיש [כמרדכי ואסתר] המובא בפנים. מבאר יותר בביאור הכתוב הנ"ל השב אשת האיש וכו', על אודות התפלה:

אות ה'.

שאף על פי שלפי הנ"ל נראה מבואר, שהתפלה והצדיק, הוא בסוד אשה ואיש. אבל עוד נראה לפי עניות דעתי, שכל זה הוא מחמת שכל בחי'

כלולה מכל הבחינות. כי בכלליות, שניהם יחדיו יהיו בסוד השכינה ליחוד קודשא בריך הוא הנ״ל. כי זה מה שמבואר מדבריו הקדושים, שאין ביכולת לבוא בגדולתו של השם יתברך, זולת על ידי הצדיק [בתפלתו הנ״ל]:

אות ו׳.

כפי המבואר בדרך כלל מדבריו הקדושים, שסובב בכל השגתו הזאת על אודות הצדיק הנ״ל, ושלכל הבלתי מקורבים, יגיע קלקול גדול רחמנא ליצלן. יש להתפלא, במה שמרכיב בענין זה לדבר במדת הגאוה. כי לכאורה, מה לי בזה שאינם מתקרבים להצדיק בסיבת הגאוה, או בסיבה אחרת על ידי מחלוקת או על ידי תאוות וכו׳. אשר אין זה דרכו הקדושה, להרכיב בחינם דבר וענין מיוחד, שאינו מקושר בכמה קשרים לשאר דבריו הקדושים. ואולם, בדבר עצתו שמייעץ בהצדיק וההתקרבות אליו בעצמו, לביטול ושבירת הגאוה. נראה מבואר, שמדת הגאוה והצדיק, הם שני הפכים. כי זה לעומת זה, מכוון ממש. ושזה עיקר הקלקול של ההתרחקות מאתו, כפל כפלים מקלקול המתרחק מאתו על ידי שאר מדות רעות:

אות ז׳.

שגם בדבר הצדיק הנ״ל, מבאר יותר בביאורו ובלשונו הקדוש על אודות התפילה לייחסה על שם יעקב. כי הוא הצדיק המעלה אותה וזוכה בה, כנ״ל מהמובא בפנים:

אות ח׳.

שבהשראת רוח הצדיק בלב, מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב הקורא לכל ישראל על שם בית יעקב. כי הוא בסיבת רוחו הקדושה הנ״ל, שנמצא בלב כל זרעו ודורותיו:

אות ט׳.

שגם בכל הנ״ל תבין מרחוק, לבאר וליישב את הפליאה שיש להתפלא בדבר העצה הנ״ל. שלכאורה נפל פיתא בבירא, כי איך אפשר לנסוע ולהתקרב להצדיק, במדת הגאוה שבתכלית ההיפך מאתו. אבל לפי הנ״ל יבואר לנו, שבאמת רחוקים הם כל בית יעקב מהמדה הזאת, מצד החלק אלקי של הצדיק הנ״ל שנמצא בלבבם. ומציאת המדה הזאת לא תהיה בו, רק לסובבת ולוחמת עליו, להפכו למהותו ח״ו. ולזאת יש ביכולת להתגבר ולנסוע עבור זה בעצמו להצדיק האמת, עד שירחיקה ויעבירה לגמרי מאתו:

אות י׳.

שבכלליות כל אחד מבחי׳ יעקב הנ״ל, מבאר יותר, בביאורו להתוכחה הפרטיות שנמצא גם בכל נפש בפני עצמה, מצד השכל והדעת [שמיוחד ומקושר לרוח הלב כנודע] [ש]נקרא בשם יעקב, [כי הוא הנמשך מיעקב בעצמו כנ״ל]:

אות י״א.

בהפלאת דבריו הקדושים על אודות השכינה ואסתר הנ״ל, שהיא בסוד אמצעי דקדושה כמובא במקום אחר, שמצידה כל אחיזת העבודות זרות ואמצעי ממש ח״ו. ושמחמת זה נמצא כמו כן גם להיפוך, שבה לבד תלוי

ועומד כל יחודו ואחדותו יתברך. ובדבר הצדיק הנ״ל, שנמצא בבחי׳ השכינה, מבאר יותר בביאורו על אודות הצדיק, שהוא לבד נקודת ההבדל שבין ד׳ לר׳, אשר על ידי זה לבד, נשלם כביכול תיבת אחד, שבאמונת היחוד. ושזולתו, נמצא ונהפך חס ושלום מהתיבה הזאת בעצמה, לבחינת אחר חס ושלום:

אות י״ב.

במה שכתב על אודות התאוות השם יתברך לתפלת הצדיק, שהבעלי גאוה הבלתי הולכים אליו שיתפלל גם בעדם, מעכבים כביכול תאותו ורצונו של השם יתברך. יש להתפלא ולתמוה קצת (גם) בזה, כפי המובן בעוצם החסרונות המלאים בכל אחד ואחד, בנפש וגוף וכו׳, נמצא לכאורה די והותר להרבות [גם] עבורם לבד בעתר ובתפלה, עד שיחיש וימהר בזה גם להושיעינו ולגאלינו גאולה שלימה, שזה העיקר כנודע. ולמה מוכרח כלל לתפלתו, שיבואו אליו גם הבעלי גאוה, שיתפלל בעדם. אבל בהשואתו מהכתוב, ענין הגאוה לעבודה זרה ממש, תבין מרחוק, שבכל זה סובב והולך כדרכו הקדושה, על דבריו הקודמים, שעיקר התגלות גדולתו של יוצר בראשית, הוא דווקא [כד אתי יתרו וכו׳], כשגם העובדי עבודה זרה, באים וניתוספים על בית יעקב, להעלאת תפלתו כנ״ל, [כי זה ענין רצונו יתברך, ותאותו כביכול הנ״ל]:

אות י״ג.

שלכאורה יש להתפלא גם בגוף המאמר של הזוהר הקדוש, כד אתי יתרו וכו׳ הנ״ל. כי למה באמת יתעלה בזה הבורא יתברך, יותר מעל ידי ההודאה והשיר של ששים רבוא נפשות ששררו אליו יתברך. ואולם, בתפיסתו לשון הכתוב, גאות מודעת זאת בכל הארץ, לדרשתו על אודות הגאוה הנ״ל, [ובכונתו גם לפירוש הפשוט שבמסלתו הקדושה, ובהשואת הגאוה לעבודה זרה הנ״ל] תבין מרחוק, שענין גדולתו וגיאותו יתברך הנ״ל, היא סוד גלות השכינה באחיזת העבודה זרה [שמאתה לבד] הנ״ל, אשר יד ה׳ בעצמו כביכול, עשתה זאת, בתחילת הבריאה כנודע ומבואר

בזה במקום אחר. ובזאת תבין מרחוק, גם בהפלאת לשונו הקדושה שעיקר גדולתו יתברך וכו׳, כי הוא סוד העלתה מגלות העובדי עבודה זרה, שהיא בעצמה נסתרה כביכול ביניהם, ומאתה לבד, כל כחם והתגברותם:

אות י״ד.

שבכל זה תבין מרחוק גם בסוד קריאתה בשם אסתר הנ״ל, ושזה ענין הסתרתה וירידתה לבית המלכות דסטרא אחרא, אשר אחר הדברים האלה, גברה על ידי זה בעצמו כח המן והעבודה זרה, בכפלי כפלים, עד אשר רצה לכלות אותם לגמרי חס ושלום, וגם בה לבד תלוי ועומד כל הרפואה, וההצלה, והתיקון, כמובא בפנים:

אות ט״ו.

שבענין המחלוקת על הצדיק, מבאר יותר בענין בלועי דקרח שמביא על זה, כי הן הן החולקים בגאוותם [כעבודה זרה] ואומרים שגם הם, הם קדושים, ובתוכם ה׳ ומדוע תתנשאו וכו׳:

אות ט״ז.

שלכאורה יש להתפלא בענין ראש חודש שמרכיב לזה. אף על פי שמבאר זאת במאמר רבה בר בר חנה, אבל כבר ביארנו בדרכו הקדושה כמה פעמים, אשר מפני זה לבד לא ירכיב ויערב דבר הבלתי מקושר היטב לכלליות השגתו שסובב עליה. אבל בהסתרת השכינה, שבידו בעצמו

יתברך הנ״ל [אשר על זה לבד סובב בכל השגתו ומאמרו הזה], תבין מרחוק, שהוא סוד הסתרת הלבנה בראש חודש כנ״ל, אשר על זה משתדל כביכול השם יתברך בעצמו, להתחרט ולשוב, באופן שמזה בעצמו, ישתלשל החרטה והתשובה בלב כל הנבראים כנ״ל:

אות י״ז.

בדבר התנשאות משה רבינו ע״ה [הנ״ל מדבריו הקדושים], נראה מבואר, שהוא ענין העלאות הגאות והגדולה בקדושתו בעצמו יתברך, [כי הוא היושב בגדולתו ומלכותו, על כסא ה׳ בעצמו כביכול, כמובא מזה במקום אחר]. ואגב אורחא, נראה לפי עניות דעתי לכתוב בזה על אודות המבואר מדברי הרמב״ם, שאסור לבקש משום אדם שיבקש ויתפלל בעדו, כי הוא כענין האמצעי ועבודה זרה ח״ו, ויש להתפלא ולתמוה, מכמה מקראות ומאמרי חז״ל, שמבואר מהם שביקשו נפשות ישראל ממשה רבינו ע״ה ומשמואל הנביא וכו׳, שיבקשו ויתפללו בעדם, [ובפרט בגירסת הב״ח שבמסכת סוטה על אודות קברו של משה וכו׳, משה רבינו התפלל בעדינו וכו׳]. ולזאת נראה מבואר, שכל דברי חז״ל על אודות האיסור הנ״ל, הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי שמבקש מאתו, לאמצעי ח״ו. אבל אם אין כוונתו זולת כענין תפלת הצבור, שמעוררים זה לזה, לבקש ולהתפלל יחד על צרותיהם בכלל ובפרט [אין בזה שום איסור]. כי כל אחד מחויב, להשתתף בצרות חבירו, [וגם החכם והצדיק בעצמו, מוכרח שיבקש לנפשות הנלוים אליו, לבקש בעדו, אף על פי שאצלו לבד כל השלמת התפלה, כאשר ביארתי בזה במקום אחר מדבריו הקדושים]. כי כל נפשות ישראל, נחשבים לחלקי השכינה [העמוסים מני בטן כנודע] ואמצעי כביכול, בין כל העולמות ובין השם יתברך בעצמו כביכול, כמובא בזה בדברי האריז״ל. ולולי דמיסתפינא הייתי מבאר ואומר לפי זה בהפלאת דברי חז״ל , שבני נח לא נצטוו כלל על השתוף, והוא פליאה גדולה ונשגבה מאד לדעתינו. אבל בכל זה תבין מרחוק, לפי הנ״ל, שנפשות ישראל נצטווים ומוזהרים לבל יעשו שום שתוף ואמצעי בינם ובין השם יתברך, על אשר באמת לא נמצא כלל ביניהם שום אמצעי, כי הם עצמם האמצעי והשכינה כביכול. זולת מצד המעלה והיתרון שנמצא ביניהם בעצמם לכל אחד על חבירו, כי אין שני בני אדם שוין כנודע, ובפרט נפש הצדיק הנ״ל, מוכרחים מאד להתחבר בתפלותיהם, בכלליות הצבור, ובפרטיות נפש הצדיק והחכם שבהם. וגם אף על פי כן, מוכרחים כולם להצטרף גם בתפלת הפושעים והרחוקים שבהם, כי גם זה מענין ההכרח כד אתי יתרו וכו׳ שביארנו לעיל:

אות י״ח.

שגם בכל הנ״ל תבין מרחוק, בפירוש הנסתר [כפירוש הנגלה] שבכתוב שמע ישראל וכו׳, בנקודת הצדיק הנ״ל. כי זה זה ענין כלליות כל ישראל יחדיו, הנזכרים ומיוחדים ליחוד הזה. כי עליהם לבד, חופפת שכינתו ושמו יתברך, וכולם נקראים על שם ישראל, שהוא יעקב והצדיק הנ״ל:

אות י״ט.

בדרכו הקדושה לכוין לכל ענין הכתוב שמזכיר מאתו. ובביאורו הקדוש על אודות הרוח דנשיב בשית פרקין דידין ובשית וכו׳. תבין מרחוק, שגם בזה מבאר יותר ביחוד שמע ישראל וכו׳, שנכפל לשית ושית, כמספר הנ״ל, כנודע . [כי בהכלל הנ״ל בהקדמה, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, נראה מבואר, שאף על פי שבפרטיות נמצא בכל אחד שית ושית הפירקין הנ״ל, ורוח הצדיק הנ״ל דנשיב וכלול מכולם. [אף על פי] כן גם בכלליות ישראל יחד, נחלקים לשית ושית שבמספר שבטיהם הנ״ל, ורוח יעקב וישראל הוא דנשיב וכלול מכולם כנ״ל]:

אות כ׳.

בביאורו לתיבת מאד [שבדבר הכתוב גדול וכו׳], על אודות הסטרא דמותא, ממה שאמרו חז״ל וכו׳, כי מזה עיקר גדולתו. תבין מרחוק, שזה מכוון לפירוש הפשוט שבתיבת מאד. כי על זה לבד באה וניתוספה בלשון הכתוב, להודיע ולהורות, על עוצם ורוב העומק שנמצא בתהלתו, [כי דייקא מנפשות ישראל, מסטרא דחיים לבד, לא תתגלה כל כך תהלתו

וגדולתו, כנ״ל מהמוב״פ]:

אות כ״א.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שהסטרא דמותא הוא ענין העכו״ם ועבודה זרה הנ״ל, ושעיקר רצונו וגדולתו יתברך, הוא למצוא ולגלות אותו גם שם, באופן שיתבטלו ויתהפכו ויצאו גם עובדיה מאתה לעבודתו יתברך. מבאר יותר בענין הביטול של העבודה זרה [על ידי משה שהוא מבטל עבודה זרה]. אשר מבואר במאמר חז״ל, שעל זה לבד נקבר [וירד שם בסטרא דמותא הנ״ל], כי גם זה בעצמו כענין ירידתו שם מול בית פעור [כדי לבטלה כנ״ל]:

אות כ״ב.

[בהמבואר] שמבחינת משה והצדיק, נשפע ונאצל רוחו גם על שאר נפשות ישראל. תבין מרחוק, שגם הפחות שבהם, כשיורד לסטרא דמותא הנ״ל, יתגדל ויתקדש אחר כך יותר שמו יתברך כנ״ל:

אות כ״ג.

בהמבואר בכל הנ״ל מדבריו הקדושים, שאף על פי שרגליה של השכינה כביכול, יורדת בהסטרא דמותא והעבודה זרה, שיונקים ונאחזים מאתה. נמצא כנגד זה, בה לבד, כל מציאותו ושכינתו יתברך, ופנימיות תורתו יתברך. מבאר יותר במה שדיבר אחר כך על אודות התורה שבנסתר, והנביאים, והתנאים, שהם דייקא בשוקין ורגלין, [למטה

ממקום האמוראים, והכתובים, והתורה שבנגלה]:

אות כ"ד.

באחדות פירוש הנגלה והנסתר הנ"ל, שבמסלת תורתו הקדושה. תבין מרחוק בהפלאת דרישתו להכתוב השב וכו', על אודות התפלה, [שמוכרח למי שנמצא חולה בתוך ביתו, שהחכם יתפלל ויבקש עליו]. שבכל זה, יגיע ויכוין גם לפירוש הפשוט שבענין הכתוב הזה, על אודות אבימלך, שהיתה כל ביתו בצער וכו', אשר על זה אמר לו השם יתברך, השב אשת וכו', ויתפלל בעדך וחיה, [והקשר הזה, מבואר מהנמצא אחר כך בכתיבת ידו, עיין שם]:

אות כ"ה.

שגם בכל הנ"ל, מבואר מדבריו הקדושים על אודות התורה שבנסתר הנ"ל, [הטובה ונעימה מאד, בתוספות יותר מהתורה שבנגלה], שהיא היא, בגדולתו של היוצר בראשית, שנזכה בה לעתיד, בגמר התיקון:

אות כ"ו.

בכלל הנ"ל שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, שמבואר לפי זה מדבריו הקדושים, שגם בהתורה שבנגלה, נמצא מדריגת התוספות הנ"ל מכל הלכה אל חבירתה, [כענין התוספות של התורה שבנסתר הנ"ל]. מבאר יותר באחדות פירוש הנגלה והפשוט שבדבר הכתב [ופירש רש"י שעליו], ואלה וכו' [מוסיף על הראשונים], לביאורו ודרישתו בפירוש הנסתר, על

אודות התוספות וריבוי הגאוה הנ״ל, שנמצא מאתה זה לעומת זה חס ושלום. אשר העיקר, הוא להעלות מאתה בעצמה, למדריגת הקדושה והתורה כנ״ל:

אות כ״ז.

במדת הדין וחרון אפו יתברך שמתגבר חס ושלום בהכפירות ועבודה זרה, נראה מבואר, שכל זה הוא מיניקת ואחיזת האויבים והשונאים של ישראל [שהם העכו״ם הנ״ל], שיונקים ונאחזים אז בשכינתו ומדותיו יתברך, וכענין גזירת המן המובא בפנים, שהיתה למטה ולמעלה חס ושלום. ולא כן בהמתקתה והעלאתה, שאז תתהפך כרצונה, על נפשותיה לרחם, ועל אויביה לכלות, כנודע:

אות כ״ח.

במלחמת המן הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו על זה ענין הכתוב ויהי ידיו אמונה וכו׳, שהתגבר בזה על קליפת עמלק והמן הנ״ל:

אות כ״ט.

באחיזת הסטרא דמותא שבהרגלין הנ״ל, [שהם הסוף והאחרית שבכל מדריגה, כנודע]. מבאר יותר בדבר החודש אדר, שנתכוין למיתת משה המובא בפנים, כי הוא החודש האחרון שבה. ובדבר הכח של הצדיק להפוך ולמצוא שם יותר לחיי תורתו ואלקותו יתברך כנ״ל, מבאר יותר

בדבר הנס שבהתהפכות הגזירה הנ״ל, שהיתה על ידי זה:

אות ל׳.

בכלל הנ״ל שכל בחינה כלולה מכל הבחינות. יש לבאר, שכמו כן בענין הצדיקים מרדכי ואסתר הנ״ל, שאף על פי שזכו לשני הבחינות, נגלה ונסתר הנ״ל, אבל בדרך כלל, היה כל זה בכח משה רבינו עליו השלום, והצדיקים שנסתלקו, שהם העולים אחר כך, בעיקר השגת אלהותו ותורתו יתברך הנסתרה הנ״ל כנודע, שמהם מקבלים הצדיקים החיים עדנה, שגם במדריגתם בתורה שבנסתר הנ״ל, נחשבים כנגדה לתורה שבנגלה הנ״ל:

אות ל״א.

בדבר הערבי נחל, שמרמז אותם בבחינת הרגלין הנ״ל, נראה מבואר, שהוא ענין הפושעים [והבעלי גאוה] שמרומזים בהם, כנודע:

אות ל״ב.

בדבר הסטרא דמותא שנמצא בהרגלין הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו על אודות הרגלין, את הענין של המאמר חז״ל רגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה:

אות ל״ג.

בהמבואר הנ״ל באות י״ג, מהפלאת לשונו בדבר הכתוב, זמרו וכו׳, גאות עשה, מודעת זאת בכל הארץ. מבאר יותר אגב אורחא, למה שכתב תחלה על אודות גדולתו וגאותו יתברך, שעיקרה, היא להיות מודעת זאת בכל הארץ, ובכל הגוים, שגם הם ידעו מגאותו וגדולתו. וגם בזה בעצמו מרמז מרחוק בלשונו הקדוש על אודות ירידתה, להתהפך חס ושלום לגאות דסטרא אחרא. אשר ממילא מבואר, שעל זה מוכרח על כל פנים להיות מודעת זאת בכל הארץ, שהיא מדה מגונה וכו׳:

אות ל״ד.

בהמשכת רוח אבינו יעקב, מדור לדור, המבואר מדבריו הקדושים [כנזכר באותיות הנ״ל]. מבאר יותר בביאורו, זה לעומת זה, גם לענין התאוות רעות של הבעלי גאוה, שגם הם, נמשכים כמו כן, מדור לדור, להיות נקראים בשם אביהם. והסטרא אחרא, מתדמה להקדושה, [להקרא גם כן בשם יעקב]. ואולם, גם בהקליפה והחיצוניות הזה בעצמו, מלובש ונמצא (פנימית) [פנימיות] הפרי, שהוא בבחינת יעקב ממש הנ״ל:

אות ל״ה.

במה שמבואר מדבריו הקדושים שזה לעומת זה, כנגד הסטרא דמותא, מתגבר חכמת יעקב הנ״ל בחיים ואריכות ימים. מבאר יותר בביאורו למאמר רבה בר בר חנה, בלשון אחרך וכו׳, חיים ואריכות ימים, כי החכמה תחיה וכו׳:

אות ל״ו.

בהסתרת וירידת השכינה והחכמה הנ״ל בכלליות ובפרטיות, שגורמים בני ישראל בגאוותם הנ״ל. מבאר יותר בביאור הכתוב שבתוכחת יעקב לבניו, עלי היו כולנה, כי כל המתגאה חכמתו מסתלקת:

אות ל״ז.

בהמבואר מדבריו הקדושים בכל הנ״ל, שבהתגברות הצדיק בהסתלקותו להפוך את הקילקול לתיקון, גורם כמו כן, גם בפרטיות כל נפש, שנהפך אצלו הקלקול לתיקון. מבאר יותר בדבר הכתוב הנ״ל לענין יעקב. כי הסתלקות החכמה כביכול, [היא ב]בחינת הסתלקות הצדיק יעקב ממש, שיורד עמהם בגלותם, [ובהתעלותו, נתעלים גם הם כנ״ל]:

אות ל״ח.

שבהכרח הצדיק שנסתלק [בדבר התיקון], להצדיק שבנגלה ובעולם הזה כנ״ל. מבאר יותר בהבאתו על אודות התיקון, ענין הכתוב, איש אשר רוח בו:

אות ל״ט.

שבדבר כלליות כל בחינה מכל הבחינות הנ״ל [ובכמה מיני אופנים, כמובן במקום אחר]. יש לבאר, שגם התקרבות הנפשות להצדיק, הוא בסוד היחוד הנ״ל, [וכמבואר מזה במקום אחר]. כי אף על פי, שכולם נחשבים כנגדו כרחוקים ונסתרים בסטרא דמותא הנ״ל. אבל ברוחו הדופק ונושב בהם להעלותם, ולהפוך גם קלקוליהם לתיקונים, ממילא מבואר, שיהיו על ידי זה בבחינת אסתר, וסוד האשה הנ״ל, [שבגמר התיקון תתהפך לעטרת בעלה, כנודע]:

אות מ.

שבסוד היחוד ורוח הדופק הנ״ל, מבאר יותר בהפלאת סוד הכתוב, קול דודי דופק וכו׳, שמביא לענין הארת מרדכי, שהוא הצדיק העוסק בתיקון ושלום אסתר, שהיא כלליות הנפשות המתקרבים אליו כנ״ל. וגם בכל זה, מבאר יותר בסוד התוכחה הנ״ל, שנמשך מיעקב לכל אחד מבניו בפרטיות, שהשכל בעצמו מוכיח אותו, [כי הוא הנמשך מהצדיק כנ״ל]:

אות מ״א.

בדבר הגאוה וההתנשאות דקדושה שמגיע להצדיק, הנ״ל מדבריו הקדושים. ובקריאתו להמדה הזאת בשם בן ימיני וכו׳. מבאר יותר בסובבו על אודות מרדכי, [שהוא הצדיק, ובן איש ימיני הנ״ל]:

אות מ״ב.

בענין הר׳וח מ׳ם, שמבאר בדבר הצדיק [שהוא מ׳ר׳דכי כנ״ל]. מבאר יותר בביאורו תחלה לשם מ׳ר׳ וכו׳, שנקרא עליו:

אות מ״ג.

בענין קבלת התורה, שזוכים בהארת מרדכי ואסתר. מבאר יותר בסוד העומר שעורים, וספירתו, שנמצא בהם. כי הוא ההכנה והספירה ליום החמישים, וקבלת התורה והלוחות, בנגלה ונסתר שכתב תחלה:

אות מ״ד.

שמובן מצירופי דבריו הקדושים על אודות ההמחאת כף וריקודין, שאף על פי שגם בכל השנה נמתק בהם הדין. אבל עיקר סגולתם, הוא בפורים, שאז המשכת הנס, והארת מרדכי ואסתר שבהם. ומה שלא הזכיר מזה בפירוש, הוא כמסלתו הקדושה [לסולל גם בנסתר, [מה] שנמצא בנגלה שבדבריו הקדושים]. ואולם, בשיחתו הקדושה למוהרנ״ת ז״ל, שבעת כתיבתו להמאמר הזה, מבואר זאת בפירוש:

אות מ״ה.

בשם כבוד מלכותו שזוכין בתיקון הרגלין והנסתרים בריחוקם הנ״ל, [כשזוכים להצילם מהסטרין אוחרנין, והמינין לגמרי שנאחזין מהם כנ״ל]. מבאר יותר בכפולת היחוד [שמע ישראל וכו׳] הנ״ל, להיות מיוחד בשית תיבין הנאמרים בלחש ובהסתר [מפני המינין שלא יתאחזו, כנודע]:

אות מ״ו.

לכאורה יש להתפלא בהבאתו ראיה להשלמת התפלה של הצדיק, מאותיות השב, שבראשי תיבות ה׳ר ש׳דה ב׳ית. כי הלא כל ההשלמה, הוא בבית לבד. ואולם, בהכרח הנגלה והנסתר יחדיו הנ״ל, יש לבאר, שהן הן שני המדריגות הנ״ל של הר ובית. כי זה בנגלה, וזה בנסתר, [ובחינת השדה, היא הבחינה האמצעי, שמוכרח לחיבורם, כמובן במקום אחר]. ושלפי זה מבואר יותר, גם בענין הכתוב והביאותים וכו׳, ובענין הכתוב גדול וכו׳ שסובב בהם על ענין זה, אשר לא נזכר בהם זולת הר ובית, [כי בחינת השדה, לא תהיה רק לאמצעי והחיבור שמוכרח ביניהם כנ״ל]:

אות מ״ז.

שבכלל הנ״ל שכל בחינה כלולה מכל הבחינת, שמבואר מאתו לענין אברהם, שאף על פי שהעלה את התפלה לבחינת הר הנ״ל, היתה בכל זאת כלולה גם מבחינת בית ושדה הנ״ל. מבואר דבר הכתוב, השי״ב בר״ת הנ״ל, שנאמר לענין תפלת אברהם:

אות מ״ח.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שכל ענין יעקב, שמוכרח להודעת העכו״ם שילכו גם באור ה׳, הוא מבחינת הבית, [שזכה בה יותר משאר האבות. מבאר יותר] ללשון הכתוב בית יעקב וכו׳, שמביא לענין הודעת העכו״ם, מבחינת יעקב הנ״ל:

אות מ״ט.

בהכרח הרחוק והקרוב, שבנגלה ונסתר יחדיו הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו דבר הכתוב, בורא ניב שפתים שלום, שלום לרחוק ולקרוב וכו׳, לענין התפלה שזוכים בנגלה ונסתר הצדיק הנ״ל:

אות נ׳.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שלבית הנסתר שברגלין ועוקבין, זכה יעקב יותר מאבותיו. מבאר אגב אורחא, גם במה שנקרא על שם העוקבין והרגלין:

אות נ״א.

במה שמבואר בכל הנ״ל, שסובב בהשגתו הזאת על אודות הגדולה של השם יתברך והצדיק האמת, אשר שם אנו מוצאים ענוותו [ותכלית ההיפך מגדלות וגאוה ממש]. יש לבאר, שגם זה הכרח היחוד של הנגלה [בגדולותו], והנסתר [בענוותו]. כי ביחודם וכלליותם לבד, [זה מזה, כנודע], יהיו שניהם בקדושה, כמובא ומובן מכל זה במקום אחר:

אות נ״ב.

בדבר התחיה והחיים הנ״ל, מבאר יותר בענין הכתוב, כה אמר ה׳, מארבע רוחות וכו׳, שהביא על זה:

אני ה׳ הוא שמי-סימן י״א

אות א

[אמר המעתיק, הנה מצאתי מכתבי יד המחבר בעצמו, חסר וקרוע. ואף על פי כן, מגודל יקרת הדברים, העתקתים פה]

שדי זה בחינת יחודא עלאה. כי אף על פי שגם מט״ט הוא שדי, אין זה כי אם על כי שמי בקרבו. כמובן בפנים, שאור הואו, שהוא כלליות הט״ל אורות של שבת, שבבחינת שדי על שאמר לעולמו די מכל המלאכות, נתלבש בכנפי מט״ט, שהוא הואו של ימי החול והלכות המשנה, לברר על כל פנים בעסק הט״ל מלאכות שבהם, להתצמצם ממלאכה לחברתה.

ולרמז לך יותר בכל זה, הנני להקדים לפרש איזה פליאות, שיש להתפלא קצת, בדברי תורתו הזאת.

פליאה א׳.

הוא מה שכ.... [עיין לקמן בביאורים שבאות אחרי אות, באות ה׳]:

וזה בעצמו סוד יחוד דוכרא ונוקבא המוב״פ, שנמצא מעין זה, הן בכלליות המדריגות, והן בפרטיות, בכל מדריגה ומדריגה. כי כמו שבמדריגת היחודא עלאה של הקבלה המוב״פ, נמצא בה רזין ורזין

דרזין, ממילא מובן, שכמו כן גם למטה, בהיחודא תתאה של ההלכה וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ועוד למטה יותר. וכולם צריכים להתייחד, ולקבל זה מזה וזה מזה. וכל מדריגה שלמטה, המקבלת מהמדריגה שלמעלה, נחשבת כמו נוקבא לגבי דוכרא, כידוע. שעבור זה, היה כל בריאת העולם והווית האדם, מסוד מיין דוכרין ונוקבין המובא בפנים, [שעל ידו יתעלו כולם מנפילתם, שבסיבת נפילתם וכו', עיין היטב בפנים]. ובזה דייקא יהיה תכלית שלימות היחוד, וסוד שמירת הברית של בועז המוב"פ, כשיהיו נכללים ונתאחדים גם הל"ט בחינות השניים, של היחודא תתאה הנ"ל הנוקב ויורד עד התהום גם לכל הפוגמים בו, שבאמת, גם נפשותיהם נמשכים ממספר קדושת שמו כנ"ל. וכשיתתקנו ויבואו על מקומם, יהיו על כל פנים בבחינת הט"ל מלאכות של מט"ט המוב"פ, כנראה מבואר לכל חותר את עצמו תחת כותלי אוצרותיו הקדושים. שבאמת, סוד בחינת בועז בשני פעמים טל, הוא בדרך זה. היינו, הטל אורות של קדושתו יתברך, בלי שום מלאכה. והטל מלאכות של מט"ט, [שהוא המשכן והלבוש של אלקותו יתברך כמוב"פ], שהט"ל מלאכות האלה שבציורא דמשכנא, הן הן הט"ל מלאכות שבציורא דעובדא דבראשית שבבריאת העולם, שהיתה בבחינת מט"ט, שהוא בחי' שדי כמבואר בפנים. כי הוא מתלבש בו בבחינת הלבוש והכנף, להחשב בבחינת חושך. אבל נמשך מחצינת לבוש המלכות הזה, ממשיית החושך, ונופלים לגיאות, ועבודה זרה, וניאוף ממש חס ושלום, עד שנחשך מאתם האור, מכל וכל, עד שזה כמה וכמה שנים, שגלינו מקדושת הארץ הנ"ל, המאירה בכבודו המוב"פ, ועדיין לא מטי לארעא, עיין בפנים. שאין אנו זוכים לשוב אליה, ולהתענג מפרי הדעת [ותבונת התורה] של אילנותיה המוב"פ. שהעיקר הוא בחינת יוסף ובועז כנ"ל, שהוא הנכלל בשלימות באורו יתברך המוב"פ, הסתום ונעלם ובלתי מתגלה רק על ידי התלבשות כמובן בפנים. [עיין לקמן, ותבין מרחוק גם בענין מה שדחו חז"ל בשתי ידים, סברת המאן דאמר שאין משיח לישראל [רק הש"י בעצמו יגאל אותנו כמובא שם ברש"י]. כי באמת, אין ביכלתינו לקבל גאולתינו, בגוף ונפש, רק מהצדיק, בחי' משה. וגם מהצדיק, אי אפשר לקבל, רק על ידי תלמידיו מדור לדור כידוע, כי גם האור שלו מוכרח לצייר בכמה צמצומים]. ומעוצם סתימתו והעלמתו, יש בו השני כוחות המוב"פ, לטוב ולרע, כפי ציור כלי המקבלים, כידוע, כי מפני עליון לא תצא הרעות והטוב. כי אדרבא, כשזוכים לעמוד בנסיון, נהפך ונצטייר הסם מות של הרע, לסם חיים, ורפואה, וטוב יותר ויותר, כאשר נרמז בזה להלן, עיין שם:

אבל מאז שפגם בזה אדם הראשון כידוע, נתקלל בעניות ול"ט מלאכות המוב"פ, שיעבוד בזיעת אפו לאכילת הנהמא [שנמשל לענין [הטיפי מוחין], כמוב"פ ממאמר הזוהר הקדוש], ועבירה גוררת עבירה בפגמי הברית, עד שירדו על ידי זה למצרים, כידוע. וכל ימי הגלות, והעדר התיקון והיחוד (כנ"ל) [הנ"ל], שהט"ל השני של בחינת הואו שממספר קדושת שמו כנ"ל, מונח במקום שמונח, נחסר כביכול מקדושת כבודו של הצדיק בעצמו, להיות בבחינת כבד פה עיין היטב בפנים. כי זה לעומת

זה, מסיבת הקלקולים המקושרים ותלוים גם כן זה בזה, גם הוא אין ביכלתו לדבר עמהם כלל וכלל. כי הם פוגמים דברי פיו, להיות להם לסם מות יותר ויותר כנ״ל. ובכל זאת, חזקים [אנו] באמונתינו, כי לא ישקט האיש, עד אם כלה הדבר, לרמז למודיו גם לדשאיו הקטנים, שינשאו הקל וחומר בעצמם, [עיין היטב בליקוטי הלכות, הלכות כלאי אילן הלכה א׳, שמבואר שם מה שרמזתי כאן]. ובלחש ובחשאי, יגמור בהם תיקון היחודא תתאה, ברוך ״שם״ [עיין היטב בפנים, וגם בסוף דבריו הקדושים על אודות הכתוב הוא ״שמי״, שמרמז על היחודא תתאה] כבוד מלכותו לעולם ועד המוב״פ, כי אז יהיה כבוד ה׳ לעולם:

ולפי זה תבין מרחוק גם מענין הכתוב ותגל מרגלותיו וכו׳ המוב״פ, שהוא הסובב על סוד בועז ורות, שבהם תלוי יחודא דקודשא בריך הוא ושכינתיה, כידוע . והשכינה, שהיא המלכות פה שבבחינת צפרתא כמוב״פ, יורדת לנפשות ניצוצי בועז הנפולות הנ״ל, עד תחת(יו) קרסולי מרגלותיו המוב״פ, כי גם הם חלקי אלוק ממעל, כידוע. ומחמת שנפלו למקומות שפלים ונמוכים מאד, מוכרחת להשתדל בזה בחשאי ובסוד, לבל יוודע לאיש, ובהשתדלות נעלמות ושונות בלי שעור, כמובן במקום אחר. כי אף על פי כן, מוכרח שיהיה מהם איזה אתערותא דלתתא. כי הפסילים לגמרי, שאינם רוצים כלל לצאת מתאוותהם וגאוותם, מוכרח לקיים בהם הכתוב תשרפון באש המוב״פ. וניצוץ אחד יוצא מיוסף, שיכלה וישרוף בית התבן והקש, הנשתלשל זה לעומת זה, מפסילי פסולת התבן והתבונה המוב״פ. כי הוא אשר כל האלומים מת׳בני ד׳שאי א׳חיו , העוסקים בצמצומי הלבושים, הנרמזים בהכתוב וחצנו מעמר כמוב״פ, מוכרחים להתבטל ולהשתחוות לאלומתו אשר כארז בלבנון ישגה, למעלה מכל האילנות המוב״פ. כי רישיה ברקיעא, להכלל בשלימות בהמקרה במימי הכבוד, עליות שמי תבונתו המוב״פ:

כי (לזה) [לפי זה] ממילא מבואר, שגם בחינת יוסף הוא בחינת מט״ט, כנגד הבר נגרא בעצמו יתברך, שהוא החרש של כל העצים והאילנות הנ״ל, הבורא את הכל בואו ימי החול המוב״פ, בחצינת לבושו שבבחינת מט״ט, כמובן בפנים שזה החצינא הוא גם הכלי מלאכה שלו בבריאת העולם ובקיום העולם כמוב״פ, שמחמת זה נקרא בשם שר העולם המוב״פ. אך אף על פי שגם בחינת יוסף, נחשב כנגדו יתברך בבחינת הואו של מט״ט כנ״ל. אבל מעוצם התעלותו על שאר אחיו, נחשב כנגדם גם הוא לבחינת שבת, ונקודת הד׳ דאחד שבראש היחודא עילאה המוב״פ, שעל ידה כל ההבדל וההכנעה של בחינת האחר המוב״פ, שהוא זה לעומת זה החרש עצים במעשה וכו׳ המוב״פ, עיין שם בישעיה בפסוק הזה ובפירוש רש״י.... כל כוחו והשתלשלותו מופ.... השבע.... הנ״ל, כידוע. שעל ידי זה התגברו השבע בתי עכו״ם על נפשות ישראל, עד שהגלה אותם לארצם, ועדיין מרקד בינן, והעיקר בפעמי שלשה התאוות המוב״פ, שהם משגל וממון וגאוה, שבכולם שורה רוח הכפירות והעכו״ם כמוב״פ, להיות זה לעומת זה מוסיף והולך בכל פעם בתוספת הטומאה בהם חס ושלום. שכל זה [הוא] תכלית ההיפך מבחינת שדי בקדושה, שיש די

באלקותו יתברך [עיין היטב בפנים, שבתחלה מפרש ענין שדי על הפרישות מעבודה זרה של הגאוה, ואחר כך מפרש זאת לענין הפרישות והצמצום ממלאכת הפרנסה, שיש שמצמצם את עצמו מכל המלאכות, ויש שמצמצם את עצמו על כל פנים ממלאכה לחבירתה]:

ולהוציא ולגאול מכל זה [את] נפשות ישראל, עד שישובו לתבונת התורה לעומקה, תלוי ועומד בבחינת יוסף ומשה. כי כמו שבגאולת מצרים, לא היה אפשר למשה רבינו עליו השלום [לגאול אותנו] רק על ידי שלקח עמו עצמות יוסף, כמובא במקום אחר, שהוא הבכור שור המוב"פ, המכניע ומבטל בכורי חמורי מצרים, שהם זה לעומת זה [עיין בהלכות כלאי בהמה שעל התורה הזאת, על אודות מה שנצטווינו בהט"ל מלאכות המוב"פ, לבלי לפגום בבחינת למינהו, שהוציאה זאת התורה, בלשון לא תחרוש בשור וחמור]. כן גם עכשיו, כל כח משיח בן דוד לגאולת ישראל, יהיה על ידי עצמות משיח בן יוסף ואפרים, שהוא הנסתלק ונסתתר בפלא אור האלף, המאירה בכלליות מילוי יחוד השני ווין, של שמע [וכו'] א', וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שבשאר כל אחיו [כנרמז לעיל], למלאות את כולם בדעת ותבונת התורה, ואלקותו יתברך שמו שברזין דרזין המוב"פ, שהוא כבר זכה להם, מעוצם ענוותו וביטולו וכלליותו בו יתברך כמובן בפנים, שמחמת זה מוכרח להאיר גם בהאחרים, העפרוריים המוב"פ, שיתנוצץ להם על כל פנים העומק בלי גבול שבתבונת תורתו הקדושה, ובלבד שיהיה להם על כל פנים איזה אתערותא דלתתא לכל זה, ולהתגבר מאד, להזהר ולהשמר, על כל פנים מאיסורים גמורים חס ושלום. כי מי שעומד במרדו, ואינו נותן כלל שום סיוע להרוצה להוציאו ממיא דרדיפי המוב"פ, אי אפשר בשום אופן להוציאו, כי מצולת הגיאות והניאוף, ישטפוהו ויורידוהו, לעפר וארץ צלמות וחושך, המגשמת ומחשכת מאתו גם דברי תורתו הקדושה, לבל יהיה לו בה שום הרגשה כלל. ועוד בגאוותו, יחשב ויתהווה לעובד עבודה זרה וכופר כמוב"פ. עד כי יתחשך ויתגשם בפיהם, דבריו הקדושים, להתהפך להם לסם מות לגמרי חס ושלום. עד שיהיו נשארים לנצח, בהפעמים שלש ימי ממשיות חשכותם [שהם זה לעומת זה], ולא יעמדו כלל ממשכן עפרירותם, להתעורר בהחיים נצחיים שבהדיבור והתבונה המוב"פ. אבל אותם הזוכים להשמר על כל פנים על פי הלכות התורה כמוב"פ, ועוד יתייחדו ויתקרבו לבחינת יוסף המוב"פ, וזוכים כל אחד להכיר שפלותו ופחיתות מדריגתו עד עפר וארץ ממש, נכללים על ידי זה בתכלית ענוותו שהוא בעוצם גדולתו דייקא, הוא עניו יותר מכל האדם אשר על פני האדמה, עד שנתקיים על ידו, גם בהם, הכתוב המוב"פ, והארץ האירה מכבודו, להאיר באור התשובה מיום אל יום, עד כימי צאתם ממצרים במ"ט ימי התשובה לקבלת תבונת התורה, עוד יראה לנצח נפלאות עומקה עד בלי גבול, כמובא במקום אחר:

[ביאורים באות אחר אות על מאמר י"א]

אות א'.

הט"ל אורות שבמילוי שלש אותיות הוי"ה, הכלולים בהו'. יש לבאר, שגם בהשתלשלותה על ידי זה לשלש, [שלש פעמים י"ג, [שהוא] מספר ואו במילואו], תעלה מספרה לט"ל הנ"ל:

אות ב'.

שיש להתפלא במה שכתב על אודות השם שדי, שהוא יחודא עילאה. כי הלא כבר הודיע וכתב, שגם מט"ט הוא בחינת שדי. אבל בדבר ההתלבשות הנ"ל, והכתוב כי שמי בקרבו וכו' שהסמיך לזה, נראה שבאמת לא יתייחס בחינת שדי, רק לשם רבו היחודא עילאה כנ"ל, וזולת מחמת שמתלבש בו, יהיה גם שמו בשם שדי, המתייחס לרבו כנ"ל:

אות ג'.

בהבאתו על אודות ההשתחויה שביחודא עילאה את הכתוב ויבואו אחי יוסף וישתחוו לו, נראה מבואר, שיוסף הוא יחודא עילאה, שבעיקר שמירת הברית כנודע, ואחיו המשתחווים לו, יהיו במדריגת היחודא תתאה, שמקבל מאתו, [כמובא בפנים ענין הקב"ה ומט"ט]:

אות ד'.

בדבר יוסף שבעיקר שמירת הברית הנ"ל, מבאר יותר בביאורו תחלה לאות הואו, שהיא מורה ומרמז על שמירת הברית, כי כל מקום שנאמר ואו הוא מוסיף וכו', [כי על שם זה נקרא יוסף כנודע, ומובא במקום אחר]:

אות ה'.

להקדים ארבעה פליאות, לביאורי שבמאמר הזה. פליאה א'. הוא מה [שמבואר מכותלי דבריו הקדושים, שלזכות בשלימות, לכבוד ה' שיהיה לעולם, מוכרח שני הבחינות שבשמירת הברית יחדיו, וגם כי על זה מבואר מדבריו הקדושים] שמוכרח להמשיך על עצמו בכל יום, שני היחודים, שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, העומדים בשני הבחינות הנ"ל [שביוסף ואחיו הנ"ל]. ולכאורה נראה מהפלגתו ביחוד יוסף שהוא בעצם אלהותו יתברך, עד שגם שאר כל אחיו [שבמט"ט יחודא תתאה], אין ביכלתם לקבל את הנהגתם, רק מאתו והלבשתו שבהם. [אם כן] יש לנו די וסיפוק בו לבד, שהוא יחוד שמע ישראל, [אשר באמת לא נאמר בתורת משה, זולת היחוד הזה בעצמו], ולמה מוכרח לצרף לזה את היחודא תתאה, שנמשך מאתו בעצמו, [אשר מההמשכה, ממילא מבואר שגם זה כלול בו]:

פליאה ב'.

הוא במה שמבואר מכלליות המאמר הזה, שלהכניס תבונת התורה בהעפריים ממש, אי אפשר כי אם על ידי מעלות נשגבות כאלה, שמירת הברית בשני הבחינות וכו', שהן רזין, ורזין דרזין, וענוה בשלימות, שגם זה קשה יותר מהכל כמובן במקום אחר, וגם כאן בפירוש המאמר של

רבה בר בר חנה [ובעינן לנחותי, לאוקורי נפשין]. וכנראה בחוש, שגם מי שנדמה לו, שכבר הוא בעיניו כאפס ואין, ובזה בעצמו מתגאה הרבה יותר מקודם. כי אם כן, נפל פיתא בבירא, והדרא קושיא לדוכתיה מה ששאלו יוחני וממרא למשה, תבן אתה מכניס לעפריים.

פליאה ג'.

במאמר התיקונים שהברית נקרא בועז, כי בו עז ותוקפא לשמירתו [עיין שם בתיקון ל"א]. ואחר כך סבב על זה וכתב, וזה בועז, בו כלול שני הבחינות, הל"ט אורות וכו', ול"ט מלאכות מי שפוגם בו וכו', [שהם ל"ט מלקיות וכו'] עיין שם. ולכאורה, מאחר שה'עז', מרמז על גבורת שמירתו, איך שייך עוד לחלק מספרו ולומר, שהל"ט השניים, מרמזים על הפוגמים בו.

פליאה ד'.

[הוא לצירוף הפליאה א' הנ"ל]. בביאורו להמאמר חז"ל בענין האילנות והדשאים, שגם הם כענין השני יחודים הנ"ל, עלאה ותתאה, להתגלות כבוד ה'. וכבר מבואר מדבריו, שהעיקר לזה הוא היחודא עלאה, כי גם כל היחודא תתאה, מקבל מאתו כנ"ל. ולמה בתכלית ההיפך מבואר במאמר הנ"ל, שמט"ט שר העולם [ביחודא תתאה], פתח ואמר יהי כבוד וכו', ומיחודא עילאה, לא נזכר בזה כלל.

אבל טרם נבא לבאר בכל זה, נשימה נא את לבינו להפלאת המאמר בענין הקל וחומר של הדשאים הנ"ל. כי מהתלבשות הקב"ה במט"ט הנ"ל, [וקבלתו מאתו הנהגתו לכל העולם] שכתב בענין זה. יש לבאר בלימוד הקל וחומר הנ"ל שלמדו ונשאו הדשאים מהאילנות, שהוא מעצם המאמר שנשפע תחילה מהשם יתברך להאילנות. ובסדר השתלשלות המדריגות, הוכרחו הדשאים לקבל מהאילנות, כהכרח קבלת מט"ט להנהגתו הנ"ל מאת השם יתברך בעצמו. ושכן גם האחים הנ"ל שביחודא תתאה, מוכרחים לקבל מיוסף שביחודא עילאה כנודע, ומובא במקום אחר. ושגם כל זה, נחשב ליחוד כללי, כיחוד הפרטי שנמצא בכל אחד מהם.

ועוד בדבר הכבוד שזוכים בכל זה, יש לבאר [בהכלל הסובב בכל לימודיו הקדושים], שזה מחמת שכל הנהגת העולם [ובריאתה הנ״ל], הוא להשפעת שפע טובו יתברך לזולתו הנחסר מאתה, באופן שיכיר ויבחין ברוב כבודו ותהלתו על ידי זה, וכן ממדריגה למדריגה. * וגם ממילא מבואר בכל זה, שכהכרח החיסרון הכללי שבכלליות העולם ומט״ט, לקבל מאתו יתברך, ולהפוך בזה את החיסרון לרוב טוב כנ״ל. כן מוכרחים גם בפרטי פרטיות, כל החסרונות שבמדריגות התחתונות. ושזה לבד כל סוד היחוד הנ״ל, כי אף על פי כן אפס זולתו, ובוודאי מוכרח תחלה שהשם יתברך בעצמו יחלק מכבודו, להשפיע לה במימי הכבוד המובא בפנים, שנשפעין מזה לזה. וכל שהמדריגה יותר למטה, נחשבת יותר כזולתו כביכול, וכשתזכה גם היא להתייחד בכבודה להשם יתברך, זה לבד [כל] השלמת הכבוד, [ועיין לקמן באות י״ט מה שנוסיף לבאר בענין זה].

וגם בכל זה יש ליישב הפליאה השניה בענין העפרוריים, ולבאר בכוונתו הקדושה, שגם כל תקות העפרוריים לזכות לדיבור המאיר, הוא ממשה בעצמו, שהוא בתוקף קדושתו וענוותו, מאיר לתלמידו שביחודא תתאה, עד שגם עליו יסובב הכתוב לא ימוש וכו׳ [בממשות וכו׳ כמובא בפנים]. וכן מאתו להלאה יותר, עד תכלית מדריגת העפרוריים הנ״ל, שאין למטה מהם. כי לכולם נמשך קדושתו וענוותו, עד שגם הם יש ביכלתם להתגבר בדיבורים המאירים, באופן שיתעלו על ידם לצאת ולהכלל במדרגתו ועומק תבונות תורתו בעצמו המוב״פ.

ועוד יש לבאר וליישב בכל זה, גם את הפליאה השלישית הנ״ל, על אשר נמצאים ונכללים ב״בועז״, גם הל״ט מלאכות של הפוגם בו. כי זה לבד כל עזותו ותוקפו, להאיר ולהשפיע גם עליו מקדושתו, באופן שיטהר ויעלה גם אותו וכל מלאכתו, בקדושת הט״ל אורות [שהוא משכן בבנינו, שהזכיר לענין זה]:

וגם בכל זה, מה טוב ומה נעים ביאור המאמר מט״ט שר העולם הנ״ל, יען אשר המשפיע בו הוא השם יתברך בעצמו. וביחוד האילנות והדשאים שלמטה, נתעורר למעלה גם יחודו, לקבל מהשם יתברך. אשר על זה, יצא מאתו לבד כל ההבחנה וההכרה בכבודו יתברך, ופתח ואמר, יהי כבוד ה׳ לעולם:

[כאן שייך קטע זה, ובמהדורא הקודמת היא היתה כלולה בתוך האות הקודם, במקום שצויין שם סימן כוכב כזה מכיון שנראה ממשמעותו שהוא כעין הוספה להענין הנאמר שם ולא מעצם הענין ממש, לכך נציג אותו כאן בקטע בפני עצמו, ועיין עוד מענין זה להלן אות י״ז י״ט].

[בהכרח כבוד הרב מהתלמיד המובא במקום אחר, שנשתווה לכבודו יתברך כנודע], יש לבאר, שזה מחמת שמעצמו יתברך לבד אין שייך כלל מדת הכבוד להתכבד. כי הכבוד אין שייך רק במה שחלק מעצמו לחלק

שכינתו, להיות נחשבת כביכול כאחר זולתו, ומאתה לבד כל כבודו יתברך. וכד איהי סליקת, מלאכיא שאלין בגינה, איה מקום כבודו, כמובא בזוהר הקדוש:

אות ו'.

[שבכלל הנ"ל בההקדמה, שכל מאמר והשגה, נמשכה יותר בהמבואר בה בעצמה, תבין מרחוק כי מאד מאד עמקו תבונותיו ומחשבותיו שבתורתו הקדושה, כמו] בענין הפליאה השלישית הנ"ל, שאף על פי שבפשיטות דבריו אין ביכולת לפרש בענין אחר לעניות דעתי, אבל דבש ונופת צופים תחת לשונו נסתר ונעלם, [ולא יהיו נמצאים ונתגלים לעיני כל, עד לעתיד]. כי בהמבואר מדבריו הקדושים, שכיתרון יוסף על אחיו בקדושתו שבשמירת הברית, כן נמצא בו יתרון על אחיו בחירותו וביטול מלאכתו. כי מדריגת יוסף ויחודו הוא בשבת, המאירים בו הט"ל אורות, בהעדר וביטול לגמרי לכל הל"ט מלאכות. ולא כן מדריגת אחיו, ויחודם התתאה שבחול, כי בהם נמצאים ונעשים כל הל"ט מלאכות, ואין בהם זולת ההלבשה שנתלבשים בהם הט"ל אורות, עד שנתאחדים ונתקדשים גם הל"ט מלאכות בקדושתם. תבין מרחוק, בעזותו ותקפו של יוסף, וענוותו [של] בועז הנ"ל. כי מצידו בעצמו, בוודאי לא יסובב רק על השני פעמים ט"ל של האורות והמלאכות הנ"ל שנתאחדים במלאכת המשכן בבנינו המוב"פ. אבל מחמת שבכל זאת, עיקר התיקון, [הוא] לבא ולירד יותר בכלליות הזה, עד שיגיע הטהרה והקדושה גם על הפוגם ועומד בחורבן המשכן לגמרי חס ושלום, [באופן שגם הוא, יתעלה בקדושה ובנין כנ"ל], מוכרח תחלה, שיתאחדו יוסף ואחיו [שהם תלמידיו] במלאכתם הנ"ל בתכלית היחוד, עד שבאמת לא יהיו נחשבים, רק למספר אחד בט"ל הנ"ל. כי בכל זה, מוסיפים והולכים להעלות ולצרף לעצמם, גם הפוגם הנ"ל, עד שגם הוא, נבנה ועולה אחר כך לקדושתם כנ"ל:

אות ז'.

בהמבואר בצירופי דבריו הנ"ל והמובן בפנים, שלעיקר האות ו' [בט"ל אורותיה], לא יזכה זולת יוסף, העומד ביחודא עילאה. רק שאף על פי כן,

מוכרח לצרף ולהעלות למדריגתו ממש, גם אחיו שבמדריגת מט״ט, ויחודא תתאה הנ״ל. יש לבאר לפי זה, בביאורו גם למדריגת מט״ט, במספר אות הו׳, לימי החול, וסדרי משנה שבו. ושבזה לבד, עיקר השלמת הו׳ השניה, שמוכרח לצרף במילוי אות הוא״ו שבמדריגת יוסף בעצמו, אשר על ידה לבד, מגיע ונשלם המספר לל״ט אורות הנ״ל:

אות ח׳.

שבבואו למספר הואו הנ״ל, ובכפולתה לשנים, שהם העומדים בשני היחודים שבכתוב, שמע ישראל וברוך שם הנ״ל. תבין מרחוק, שעוד במספר כפולת האות ו׳, מורה ומבאר גם למספר התיבות שבזה ובזה [ששה וששה כנודע], וגם הם מגיעים למספר יוסף ואחיו הנ״ל, כנודע. ועוד בכל הנ״ל מדבריו הקדושים, שיוסף הוא השליט, ועולה על כולם באות ו׳ שבכתוב שמע, ונכפל לפי שנים. תוסיף ותבין, שגם על ידו לבד, נשלם המספר שבמילוי הואו, גם באות האלף שבאמצעה, [והוא עיקר האור המאירה בכפולתה, כמובן במקום אחר]:

אות ט׳.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שעצם ועיקר הואו, הוא יוסף. מבאר יותר בביאור הואו לענין התוספות קדושה, [הסובב בעיקרו על יוסף, כנ״ל באות ד׳]:

אות י׳.

מה שנראה מכותלי דבריו שגם שמירת הברית שביחודא תתאה, נכלל בכלל הואו של כבוד, שהוא מוסיף בתוספות קדושה וגדר ערוה כמוב״פ.

יש לבאר, שגם זה הוא בסיבת ההתלבשות הנ״ל. כי כל התוספות קדושה, הוא ביחודא עילאה, שהיא לבד בתוספות קדושה מקדושת היחודא תתאה, שהוא למינהו לבד:

אות י״א.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שהיחודא עילאה הוא בעצם אור הואו. ובהמבואר הנ״ל, שהיחודא עילאה לבד הוא בתוספות הקדושה. מבאר יותר בביאורו להואו שהיא בתוספות הקדושה:

אות י״ב.

בדבר האור המאיר [ונחלק לל״ט אורות] הנ״ל, שנמצא במדריגת היחודים, [והעיקר הוא ביחודא עילאה]. מבאר יותר בביאורו לענין השמש [שנזכר במדרש רבה], שהוא היחודא עילאה הנ״ל:

אות י״ג.

בהמבואר מהבאתו למאמר המדרש הנ״ל, שהיחודא תתאה נחשב כנגד היחודא עלאה שלמעלה מאתו, כחשך ממש, [ובהיפך מהאור שבו], ובצירופי דבריו הנ״ל, שאף על פי כן מתלבש בו. מבאר יותר בהמבואר לעיל מדבריו הקדושים, שכמו כן נתייחדים המדריגות למטה יותר, עד הפוגמים ומקולקלים, גם בתכלית ההיפך מהקדושה חס ושלום [ולהוציאם ולטהרם כנ״ל]:

אות י״ד.

בדבר הגיאות, שהודיעה הבת קול, (שנמשכה) [שנמשכת] ממדת גאוותו בעצמו יתברך, כדי שיתרחקו מזה. יש להתפלא ולתמוה קצת, כי גם להיפך יש לומר לפי זה, [ו]איפכא מסתברא. כי הלא כל מדותיו יתברך, קדושות בתכלית הקדושה, ומחויבים אנחנו להדבק במדותיו [כמבואר בדברי חז״ל], כי כשאנו מתדבקים ומתעוררים בהם למטה, נתעוררים על ידי זה גם למעלה, כנודע . ואם יש לאדם להכיר את שפלותו וחסרונו בתכלית השפלות כנגד השם יתברך בעצמו, אבל כנגד חבריו, שהם כמוהו ילודי אשה, למה לא יתגאה עליהם בכל הדברים שבו נמצא ובהם לא נמצא, [כמו העושר והגבורה וכו׳], ועוד יהיה בזה איסור עצום ומופלג, כעבודה זרה חס ושלום. אבל הנראה לעניות דעתי בדבר הלבוש שמבאר בזה אדמו״ר ז״ל, [ש]הוא ענין שם הקריאה והכינוי, שקורא ומכנה לעצמו בשם הגאוה [לטובת הנבראים כנודע]. אבל עצם הגאוה בפשיטות, מתועב הוא בעיניו, ולא נמצא אצלו כלל. ובגיאות שבאחדות הענוה הנ״ל, [אשר באמת אין זה גאות כלל], מצוה שאין למעלה מאתה להדבק ולזכות אליה. אבל באמת, אין ביכולת לזכות כלל לזה, זולת יוסף והדומה לו, הקדושים בתכלית הקדושה שביחודא עילאה הנ״ל:

אות ט״ו.

שבהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר בענין יוסף, שזכה גם בעצמו להתהלל ולספר תפארתו בחלומותיו לפני אחיו. [וזה דייקא שלימות הענוה, כמובא מזה בדבריו הקדושים]:

אות ט״ז.

בצירופי הביאורים מדבריו הקדושים, [הנזכרים לעיל והבלתי נזכרים], שהגאוה דקדושה, הוא ענין הכבוד דקדושה. ושענוות יוסף, הוא באחדות גאוותו וכבודו, לעוצם כלליותו ואחדותו שבהשם יתברך. מוכרח לבאר ולפרש כוונתו הקדושה בדבר הכבוד שזוכים בשמירת הברית, שאף על פי שיסובב בזה על כבוד השם יתברך בעצמו, אבל לעוצם הביטול והכלליות בו יתברך, שזוכה האדם בתכלית הקדושה הזאת, יש ביכלתו, גם הוא, לקבל כבוד מאחיו ומקורביו, ואף על פי כן, יהיה נבזה בעיניו נמאס, בתכלית הענוה כנ״ל, עד שבאמת לא יגיע ויחשב כל הכבוד הזה, זולת להשם יתברך בעצמו כנ״ל [מעוצם ורוב כלליותו בו יתברך כנ״ל]:

אות י״ז.

בדבר יוסף ואחיו הנ״ל, שביחודא עילאה ותתאה. ובמה שנראה בביאורים הנ״ל מדבריו הקדושים, שנמצאים מחילוקי המדריגות האלה, גם באחיו בעצמם, שכל אחד כנגד חבירו שלמטה מאתו, יהיה למשפיע. יש לבאר, שנמצא מזה באתגלייא ובאתכסיא. כי גם באתכסיא ובהעלם, מוכרח שתצא ותרד ההשפעה באמצעות המדריגות מזה לזה, כענין האילנות והדשאים. אבל העיקר, הוא להשתדל בזה גם בנגלה ואתגלייא, [אפילו בשפע הגשמיות, שהוא חיוב הצדקה, ובפרט] בשפע הרוחניות, שהוא השפעת התבונה הנ״ל, מהרב להתלמיד. ועל התלמיד והנשפע בשפע הרוחניות, [שהוא עיקר שפע החיים האמיתיים לעולמי עד], להדר ולכבד לרבו. כי מאחר שבהשפעתו הזאת אשר לחבירו, בוודאי נמצא בו מבחינת יוסף המשפיע, והכבוד לא יעלה בזה זולת להשם יתברך בעצמו הנ״ל. [ועוד יש לזה הרבה לבאר, אבל אין כאן מקום להאריך בזה, ויבואר במקום אחר בעזרת השם יתברך]:

אות י״ח.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, בהפלגת הכבוד המגיע ליוסף (ואחיו) [מאחיו]. מבאר ומפרש בדבר השתחוואתם אליו שהרכיב בענין זה, [כי הוא הפלגת הכבוד הנ״ל שמגיע לו]:

אות י״ט.

בביאורי דבריו הקדושים הנ״ל, שאף על פי שכל הכבוד לא יצא ויגיע זולת להשם יתברך בעצמו ולכל המדריגות העליונות שביחודא עילאה הנ״ל, [מצד כלליותם בו כנ״ל], אבל עצם הכבוד, והתהוותו ומעשיהו, הוא בהמדריגות התחתונות שביחודא תתאה לבד [דייקא ממיעוט כלליותם, להחשב כזולתו הנ״ל], שהם המכבדים אותו, [כמו בהשתחואה הנ״ל]. כי כבוד אין שייך, רק מזולתו, והוא בעצמו, אין שייך כלל שיכבד את עצמו. וכן כל העולים באחדותו [שהם העומדים בשלימות ביחודא עלאה הנ״ל], ממילא מבואר, שגם ברוב התאחדותם בעצמה [שנתאחדים בו כביכול], אין שייך גם כן הכבוד כנ״ל. יתבאר ויתיישב לך יותר, פליאת הכרח הכבוד ליחודא תתאה שכתבנו לעיל. כי זה שמבואר מדבריו הקדושים, שבשני היחודים לבד יהיה כבודו לעולם יתברך. [ואם כל זה נכלל בביאורינו הנ״ל, אבל כאן הארכתי וביארתי בזה יותר]:

אות כ׳.

בהמבואר הנ״ל, שכל מקום הכבוד והתהוותו, הוא במדריגה התחתונה לבד. ובמה שממילא מבואר ונודע, שהכבוד הוא השם, [שנתפאר בפי המכבד]. מבאר יותר בביאורו להכתוב, הוא שמי, יחודא תתאה:

אות כ״א.

בדבר השם הנ״ל שנמצא בהכבוד, הוא הגיאות. ובסובבו על זה בהכתוב, ה׳ מלך וכו׳. ושבכל זאת מבואר מדבריו הקדושים, שהיחודא תתאה, הוא בשם כבוד מלכותו הנ״ל. מבאר יותר בביאורו להיחוד הזה, שהוא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

אות כ״ב.

בהמבואר בכל הנ״ל, שבהכרח כבוד המלכות, הוכרח גם החיסרון במדריגה הזאת, (שמהפך האדם כל הגיאות והכבוד לעצמו חס ושלום). מבאר ומפרש לנפילת החצינא שהיתה קודם הבריאה, מהשם יתברך בעצמו כביכול. כי כל זה היתה בהכרח כנ״ל. וגם ממילא מובן, שעל ידי זה נאחז ונשתלשל החיסרון לגמרי חס ושלום, שהאדם מחסר לגמרי את הכבוד מאתו יתברך, ומהפך את הכבוד והגיאות לעצמו. ועל זה הזהירה הבת קול, להתרחק מזה עד קצה האחרון כמוב״פ:

אות כ״ג.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שהקב״ה נתלבש ושוכן כביכול בתחתונים, [שלזה רצונו ותאותו כביכול, מיום שברא את עולמו, כמובא בדברי חז״ל]. מבאר יותר בהמבואר הנ״ל בהפלאת דבריו הקדושים, שהמשכן במלאכתו, הוא ביחודא תתאה, ואינו דוחה את השבת, שנתקדם ונתעלה עליו במדריגתו להיות בט״ל אורות וביטול המלאכות לגמרי כנ״ל:

אות כ״ד.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שבהכרח החיסרון שנמצא במדריגה הזאת, נתאחז ונתהווה גם החיסרון והחורבן לגמרי חס ושלום להמדה הזאת, [אף על פי שעצם התהוותה הוא מהחיסרון]. מבאר יותר בכפילת משכן משכן, בבנינו ובחורבנו, שהביא על זה:

אות כ״ה.

בדבר התלבשותו יתברך במט״ט ויחודא תתאה הנ״ל, שהוא הגיאות והכבוד כנ״ל. מבאר יותר בביאורו לתיבת חצינא הנ״ל, שהוא הלבוש, הרומז להגיאות כנ״ל:

אות כ״ו.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שהיחודא תתאה נחשב כנגד היחודא עילאה כפגם וחיסרון ממש. מבאר יותר בסובבו על זה בדבר החושך [שבכנפי העוף], שהוא בחיסרון, והיפך מאור השמש שביחודא עילאה הנ״ל:

אות כ״ז.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שהאיש משה בענוותו ותכלית קדושתו, מאיר ומזריח גם בעפרוריים, שבעפר וארץ ממש, להיות גם הם משתחוים בהתהוות הכבוד הנ״ל להשם יתברך. מבאר יותר בהבאתו דבר הכתוב והארץ האירה מכבודו:

אות כ״ח.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שבכבוד וגיאות דסטרא אחרא חס ושלום, נחשב ונתהווה האדם לעבודה זרה חס ושלום, עד שנחסר ולא ניתן לו על ידי זה כלי הדיבור כלל. מבאר יותר בביאורו לדבר הכתוב וכבודי וכו׳ ותהלתי, [שזה בחינת הדיבור כמוב״פ, לא אתן] לפסילים, [כי כתותי מיכתת וכו׳ כמוב״פ]:

אות כ״ט.

שיש להתפלא בהמבואר מדבריו הקדושים, שגם הבלתי שומרים את עצמם רק על פי התורה, נכנסים ובאים גם כן בסוג התוספות קדושה, [מאחר שאין מוסיפים כלל ?]. אבל בדבר ההתלבשות הנ״ל, נתבאר ונתיישב גם זה:

אות ל׳.

בריבוי המדריגות הנ״ל, מבאר יותר בשם יוסף ותוספות קדושה הנ״ל. כי בכל עת ועת, יוסיף והולך ממדריגה למדריגה. וכן על ידי זה בעצמו, מוסיף והולך להאיר ולקרב על ידי זה גם להתחתונים יותר כנ״ל:

אות ל״א.

שלכאורה יש להתפלא בביאורו להכתוב ותגל מרגלותיו, שהכוונה הוא על האדם השפל במדריגה פחותה ושפלה מאד. כי הלא בתכלית ההיפוך יסובב הכתוב על בועז בעצמו, שבסוד שמירת הברית כנ״ל, [ואין זה דרכו הקדושה להטות לגמרי מפירוש הפשוט]. אבל גם בדבר התוספות הנ״ל, ובביאורי דבריו הקדושים שבמספר בועז, על כי בו עז ותוקפא לצרף ולהביא בעצמו ומדריגתו גם הפוגמים והשפלים כנ״ל. ממילא מבואר, שיגין ויסובב גם עליהם בשם בועז הנ״ל:

אות ל״ב.

בדבר השני יחודים הנ״ל, שזוכים על ידם לתבונת התורה לעומקה. מבאר יותר ממה שכתב אחר כך שגם השני יחודים בעצמם, יהיו ברזין ורזין דרזין. כי לפי זה ממילא מבואר, שאין לך פתח ושער לעומק תבונתה יותר מזה:

אות ל״ג.

בדבר הכתוב השתחוו וכו׳, שהביא על אודות יוסף הזוכה לכבודו יתברך. מבאר יותר לענינו, בהבאתו אחר כך להכתוב, אל הכבוד וכו׳, שנסמך אליו:

אות ל״ד.

שלכאורה יש להתפלא בביאורו לנפישי מיא, שהמיא רומזים על העכו״ם, ולא הביא על זה ראיה מהכתוב, כדרכו הקדושה. אבל בהמבואר מדבריו הקדושים הנ״ל, שיוסף ואחיו, כלליות ישראל, יהיו בחלקי הכבוד דקדושה. יש לבאר, שסמך על הכלל הסובב בכל דבריו הקדושים, שזה לעומת זה יהיו העכו״ם בהכבוד דסטרא אחרא, שמבאר אחר כך בענין המים רבים, ומשם נכפל הראיה, גם למה שנקראים בשם ״נפישי מיא״, רבים הגוים וכו׳. [גם לפי זה נראה מבואר, שמפרש [כפירוש המצודות] אל הכבוד, הרעים בקולו על העכו״ם, הנמשלים למים רבים. וכן יש לבאר מפירוש רש״י, בדבר קול ה׳ שובר וכו׳, כענין שנאמר, וירעם ה׳ בקול גדול על הפלשתים. ויותר נראה לומר, שבמה שכותב בחינת רבים הגוים האלה, שהם בחינת מים רבים, כוונתו על הכתוב בשיר השירים, מים רבים לא יוכלו לכבות וכו׳, ששם פירש רש״י, על העכו״ם ואומות העולם. ולפי זה, נכתב ראייתו בצידו, אשר מיא רומזים על העכו״ם]:

בדבר המים רבים הנ״ל, מבאר יותר בענין הכתוב הנ״ל, ה׳ מלך וכו׳, שהביא על ענין הגאוה, שמשם נשתלשל זה לעומת זה המים רבים של העכו״ם הנ״ל, [כי סיים שם בסוף המזמור, מקולות מים רבים]:

אות ל״ה.

שלכאורה יש להתפלא קצת, מהרכבת ענין הגלות והריחוק מארץ ישראל אשר ביאר במאמר הרבה בר בר חנה, כי לא דיבר מזה תחלה, ואין זה דרכו הקדושה. אבל בהקדמתו תחלה ענין העפריים, ולסובב בשם הזה על נפשות ישראל בגלותם, שנקראים כן. יש לבאר, שזה עיקר מצוקת הגלות [שהוא ברוחניות הנפשות כנודע], מה שאנו מתעפרים בעפר הטמא שבארץ העמים, שהוא תכלית ההיפך מתבונת התורה הנ״ל, ובהשתדלות משה להוציאם משם, להכניסם לארץ ישראל, הבינו בזה יוחני וממרא, שרוצה להכניס בהם תבונת התורה. וממילא מבואר בכל זה, שכמה שנתרחקים על ידי הגאות והכבוד דסטרא אחרא מתבונת התורה הנ״ל, נתרחקים על ידי זה גם מקדושת הארץ, ולא מטיא לארעא כמוב״פ:

אות ל״ו.

שבביאור הנ״ל מדבריו הקדושים יש לבאר, שגם על זה סבבה כוונתו בדבר הכתוב והארץ האירה מכבודו, על אודות הענוה. כי כל זה לא נאמר זולת על הארץ הקדושה, שהיא לבד אשר תאיר מכבודו מאור הענוה כנ״ל:

אות ל״ז.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שזה לעומת זה נמצא ענוה פסולה, שהיא תכלית הגדלות. מבאר יותר, בענין העפרוריים, וארץ עממים:

אות ל״ח.

בכלל הנ״ל בהקדמה, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, תבין ותשכיל בביאורו גם לענין הקבלה בעצמה, שנמצא רזין ורזין דרזין [כעין ההלכה והקבלה יחדיו]:

אות ל״ט.

בדבר הפליאה שהבאתי לעיל מענין בועז, על אשר נמצא בו גם הט״ל מלאכות של הפוגם בו. יש ליישב ולבאר גם בסגנון אחר. כי כענין

המבואר מדבריו הקדושים בשם שדי, שאף על פי שרומז על יחודא עילאה לבד, [כנראה מביאורו לזיז שדי, שבמאמר רבה בר בר חנה]. נקרא בשם הזה, גם היחודא תתאה, מהתלבשותו שבו כנ״ל. כן יש לבאר, גם בדבר בועז, שמה שכולל בסוג הזה גם היחודא תתאה, הוא בסיבת ההלבשה הנ״ל. אבל מחמת שעיקר שם בועז הוא ביחודא עילאה לבד, והוא ברוב רוממותו וסתימתו נמצא בו שני כוחות, לטוב ולרע. [כי] המקבל אותו בקדושת המדריגה שתחתיו, שאז יגיע מספרו על הטל אורות, וטל מלאכת המשכן ששוכן ומתלבש בו כנ״ל. אף על פי שגם זה נחשב נגדו כחשך ופגם, אבל על ידו בעצמו נתטהר כנ״ל. [וזולת המתעקש בתחתית מדריגתו לבלי לקבל הארתו רק לרע לבד, שאז נהפך מאתו בעצמו, לל״ט המלקות, אשר ארבעים יכנו וכו׳ כמוב״פ]. וכן למטה יותר, ממדריגה למדריגה כנ״ל, עד תחתיות מדריגות העפרורים הנ״ל, שגם הם, יש ביכלתם לקבל באמצעות המדריגות את הארתו הנ״ל, באופן שישובו ויתעלו בטהרתם, מיום אל יום, וממדריגה למדריגה כנ״ל. אבל בכל זאת, מוכרח על כל פנים מעט אתערותא דלתתא, גם מהם, כי זולתה לגמרי, נשארים בקלקולם ומכתם לנצח חס ושלום:

אות מ׳.

בביאורו הנ״ל מדבריו הקדושים, שגם כל נפשות העפרוריים ומדריגות התחתונות, נמשכים מחלקי שמו וקדושתו של הצדיק משה, העוסק להעלותם ולכוללם בעצמו. מבאר יותר בשם כבד פה שבחיסרון הו׳ הנ״ל, שנקרא משה בגלות מצרים:

אות מ״א.

בסוד היחוד הכללי שבנפשות ישראל להשם יתברך, שהוא גם כן למינהו כנ״ל. מבאר יותר בדבר הכתוב, אני ה׳ הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. שהוא כביכול, שמירתו יתברך, וזהירתו, שנזהר משלא למינהו הנ״ל. וגם בהמבואר מכל זה לנפשות ישראל למטה, שכל הבלתי נותן כל הכבוד להשם יתברך בעצמו, וחולק מאתו את הכבוד, נחשב כעבודת הפסל והאחר כנ״ל, תבין מרחוק, שבכל זה מבאר יותר

בהבאתו את המאמר חז״ל בענין הגיאות [שהוא הכבוד], שהוא כעבודה זרה ממש חס ושלום:

אות מ״ב.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שכל השפעתו יתברך לישראל, הוא להכרת כבודו ותהלתו שמכירים ומשיגים על ידי זה. וממילא מובן, שאחר כך בכבודם ותהלתם אליו, חוזר ומשפיע להם יותר על ידי זה. מבאר יותר בהכרח ההתעלות מעט מעט, ממדריגה למדריגה, שמובן בענין זה מכותלי דבריו הקדושים. וגם לפי זה יש לבאר, שתבונת התורה לעומקא שזוכים בכבודו יתברך, היא היא עצם השפעתו יתברך הנ״ל, שמשפיע להם על ידי זה כנ״ל:

אות מ״ג.

בהמבואר מכל הנ״ל בדבריו הקדושים, שכמו כן מוכרח השם יתברך להקדים ולהשפיע להם מתורתו, באופן שיכירו על ידי זה בכבודו. מבאר יותר בדבר ההלכה והקבלה וכו׳, [שהן הן השפעות היחודים הנ״ל], שמוכרח להקדים, באופן שיזכו על ידי זה להכבוד:

אות מ״ד.

המבואר בכל הנ״ל מדבריו הקדושים, שהכבוד הוא בעצם השפעת התורה, ושאף על פי שמוכרח להקדים אתערותא דלתתא כנודע, אבל עיקר הקדמת האתערותא דלתתא, הוא למשה ויוסף [ודומיהם,

שביכולתם לקיים ולהשיג את התורה, קודם נתינתה]. ושאר נפשות ישראל, זוכים על ידי זה, גם במעט האתערותא דלתתא, כל אחד כפי ערכו. שעל ידי זה, עוסקים השם יתברך וצדיקיו הנ״ל, להשפיע להם את דברי תורתם, ולהרגישם ולהודיעם בזה, את כבודם ותהלתם. וכשהם זוכים על כל פנים לשוב ולכבד ולספר את תהלתו בדברי תורתו, ישוב וישפיע להם כמו כן בכל עת יותר כנ״ל:

אות מ״ה.

שבהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר בביאור התהלה [שבכתוב אני ה׳ וכו׳] הנ״ל, על כלליות הדיבור של התורה הקדושה:

אות מ״ו.

שגם בכפולת הכתוב הנ״ל, וכבודי וכו׳, ותהלתי וכו׳. נראה מבואר, שכמו שאסור לחלוק שום נקודה מהכבוד לאחר, [ושהוא כעבודה זרה חס ושלום]. כן אסור לדבר ולשוח שום דיבור בטל וחולין, וכל השח וחולק את הדיבור, שלא למינהו, נחשב כעבודה זרה חס ושלום:

אות מ״ז.

שבהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר ומפרש בהבאתו הכתוב, לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, גם בפשיטות לשון הכתוב:

אות מ״ח.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שהשני ווין שבאותיות המילוי מהואו, הן הן השני מדריגות של החול והשבת הנ״ל. יש לתמוה ולהתפלא, ממה שמבאר במספר ימי החול, שהם ממספר האות ו׳ שבה הנ״ל. כי לפי זה, למה לא יהיה גם השבת, כנגד זה, במספר ששה ימים. ואדרבא, הלא הוא האות ו׳ הראשונה והעיקריות שבמילואה הנ״ל, ובוודאי הוא צריך להתכוון מספרו בששת ימים, ולא ביום אחד לבד. ואולם, אם תבא בפשיטות פירוש הכתוב שביחוד הראשון, שמע וכו׳, המכוון אליו, תביט ותראה, שמתחלתו עד סופו, לא יסובב רק על תיבת ״אחד״ והאחדות שבו, להודיע ולהשמיע לכלליות בני עמינו, שמע ישראל, ה׳ [שהוא] אלהינו, [הוא] ה׳ ״אחד״, [ועיין בפירוש רש״י שעל זה, וכן מבואר מדברי חז״ל, ומהזוהר הקדוש, שכל עיקרו, הוא האחד והאחדות שבו כנ״ל]. ולזאת נראה מבואר, שבעוצם התגברות האחדות שבואו הזאת, [והוא האלף המצורף לה, כי הוא א׳פרים בן יוסף, שהוא העיקר שבה כנ״ל], לא תתחלק כלל במספרה, ולא תהיה רק ביום אחד, [אשר לפני אחד מה אתה סופר, כנודע]:

אות מ״ט.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שבהארת קודשא בריך הוא לשכינתיה, מוכרחת כמו כן להאיר ולהשפיע למט״ט, והוא משפיע למטה יותר, וכן מתתא לעילא בדבר הכבוד כנ״ל. יש להתפלא לכאורה, במה שנפרט מדריגת היחודא תתאה להכרח הכבוד הנ״ל, יותר משאר המדריגות שתחתיו. כי הלא גם השכינה בעצמה נחשבת כביכול כמדריגה תחתונה כנגדו יתברך, ומהכרח צירופה בעצמה לדבר הכבוד, יוודע ממילא לשאר המדריגות, כאשר יוודע ויבואר מהכרח צירוף היחודא תתאה לדבר הכבוד. וישוב קצת הפליאה הראשונה, בהפרטת מט״ט יחודא תתאה לדבר הכבוד. [ואם מהכרח תחתית המדריגות עד קצה האחרון, [אם כן] אין שייך גם כן לפי זה לפרוט מדריגת מט״ט, שהיא באמצע, לא הראשונה ולא האחרונה כנ״ל]. ואולם, בדבר האחדות אשר ביארנו באות הקודם לזה, תבין מרחוק, שאף על פי שבשם המושאל מזכירים כעין חילוק והבדל כביכול, לשכינתו מאתו יתברך. אבל באמת

האמיתי, לא נמצא בזה שום פירוד חס ושלום, והוא כולו אחדות, עד שאין שייך שום יחוד כלל, [כי יחוד אין שייך, זולת בנבראים הנפרדים תחלה]. ולא כן היחוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כי הוא שתחשב למדריגה בפני עצמה לגמרי, [ואין מלך בלא עם, שהם הנפשות הנחלקים מאתו]. וגם אם תוסיף ותביט בפירוש אות הואו שבה, תראה ותשכיל, שבמחציתה נמצא הפסול, והטמא, והאסור, אשר גם לפי זה ממילא מבואר, במה שאין קורא ומכנה כלל בשם יחוד, התחברות מט״ט שבהשם יתברך, [כי הוא הנבדל מאתו בסוד הרקיע, כנודע ומובא במקום אחר], ודייקא מחמת זה, נמצא מעלה יתירה בהתחברותו [כעין יחוד] להמדריגה העליונה, להיות משם לבד כל התחלת כבודו יתברך. והוא החיבור הראשון, מכל המדריגות שתחתיו. אשר על זה לבד הוכרח לפרוט להזכירו בפרטיות. ושבזה לבד יוודע ויתבונן לחיבורי המדריגות שתחתיו, שכל שהמדריגה למטה יותר, כשתתחבר גם היא למדריגה העליונה שעליה, יגיע ויתהוה מזה יותר כבוד להשם יתברך:

אות נ׳.

בכלל הנ״ל בהקדמה, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות. ובהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שבכל זאת נמצא בשם המושאל גם במדריגה הראשונה סוד היחוד, כעין היחודא תתאה שבמדריגת מט״ט. יש לבאר, שזה מה שנחלקים שבטי ישראל הנ״ל בעצמם, לד׳ מחנות, ושבצירוף כולם לבד [להתעלות ולכלול בו, כנודע], כל השלמת הד׳ דאחד שבתכלית המדריגה העליונה, להנצל מאל אחר הנ״ל, הנתאחז במחנה הרביעית, שבאסור ופסול הנ״ל. כי אף על פי, שבזה לבד נמצא ונחשב בחינת אחר למדריגתה, להיות על ידי זה כל עיקר הכבוד. אבל בכל זאת, נמצא בזה דבר והיפוכו. כי גם בכל הפלאתו יתברך להמציאה כבחינת אחר חס ושלום [עד שבאמת תאחז מאתה האחר לגמרי חס ושלום], תתהפך בכל זאת בחיבורה וכבודה בעצמה הנ״ל, להיות מאתה לבד תכלית ההשלמה, המוכרח כביכול לד׳ דאחד [וביטול האחר לגמרי הנ״ל]:

אות נ״א.

שבאחיזת האחר והפסול לגמרי הנ״ל שנמצא באות הו׳ שמיוחד למדריגת ימי החול. תבין מרחוק, בהכרח הפרישות שבהם, כל הרוצה לקדש עצמו כראוי. ולבלי להיות רק ביחוד שמע, שביום השבת, שבו ומאתו כל הביטול וההרחקות לכל פועלי און, כנודע:

אות נ״ב.

שבהכרח הפרישות בימי אחיזתם והתגברותם הנ״ל, ובענין הדיבור שנשתווה ומאיר במדת הכבוד והיחוד הנ״ל. תבין מרחוק כמו כן, להכרח משה רבינו עליו השלום בימי אחיזתם שבגלות מצרים המובא בפנים, להעלים ולהסתיר עצם דיבוריו [אשר בכל זה מבאר יותר, בשם כבד פה, שהזכיר בקלקול הכבוד הנ״ל]:

אות נ״ג.

בהמבואר בכל הנ״ל, שלעתיד בתכלית זיכוך הגופניות [כמשה בהשגת ומתן תבונת תורתו המוב״פ], יהיה בסיבת הפרישות בעצמה, יחודא עילאה בתמידות, [וכולו שבת הנ״ל, כנודע]. וממילא מובן, שכמו כן בדבר הכבוד והדיבור הנ״ל שנמצא בענין זה. מבאר יותר בביאורו הנ״ל למאמר הכתוב, יהי כבוד ה׳ לעולם, וליחוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ולמאמר הכתוב, למען יזמרך כבוד ולא ידום וכו׳, שהביא לענין הדיבור מהכבוד הנ״ל:

אות נ״ד.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שכל בריאת והנהגת העולם במט״ט, הוא ממדת לבוש המלכות והכבוד הנ״ל. מבאר יותר בביאורו לדבר הלבוש והמלכות, בשם חצינא. ולהבורא יתברך, בשם בר נגרא. שהוא הנחשב כביכול, להחרש ובעל המלאכה, שפועל ועובד בה:

אות נ״ה.

בהבאתו מאמר הכתוב, כתפארת אדם וכו׳, לענין העבודה זרה, שנשתלשל זה לעומת זה [בשבע וכו׳, ממספר השבע הנ״ל] מכלי החרש דקדושה יתברך. מבאר יותר, בענין הכתוב [הנ״ל, שקורא] לתכלית ההיפך ועבודה זרה הנ״ל, חרש עצים וכו׳:

אות נ״ו.

בהכרח בחינת אחר בקדושה הנ״ל, [והוא מט״ט, שבזה טעה אחר, כמובא בדברי חז״ל]. תבין מרחוק, בהכרח מלאכת המשכן דקדושה, שסובב בזה על כל מלאכת האדם. כי אף על פי שביכלתו יתברך להשפיע בלי שום מעשה ומלאכת האדם. אבל כביכול, להכרח שורש בחינת אחר הנ״ל, להיות מזה לבד כבודו יתברך כנ״ל, יכניף ויסתיר פני השגחתו, לבלי לפעול ולעשות בהתיקון המוכרח להשלמת כל דבר, זולת בהתלבשותו בהנבראים, שבבחינת מט״ט הנ״ל, עד לעתיד בגמר התיקון הנ״ל, שאז יקוים מאמר הכתוב, ולא יכנף וכו׳, שהביא על זה:

אות נ״ז.

[מדברי מוהרנ״ת זצ״ל, שבהלכות כלאי אילן שעל התורה הזאת], ובהמבואר מדבריו הקדושים על אודות הל״ט מלאכות הנ״ל, שמוכרח בהם להזהר באזהרת למינהו הנ״ל. מבאר יותר בענינים שאסור לעשות ולפעול בתערובות שלא למינהו, [כשור וחמור. כי כן מבואר בדחז״ל, שאזהרת לא תחרוש, יסובב על כל הל״ט מלאכות]:

אות נ״ח.

בהמשכת אור הצדיק לתשובת תלמידיו שבבחינת חנוך הנ״ל. מבאר יותר, בסובבו על זה בדבר הכתוב, וירק את חניכיו המוב״פ, שהוא בשם חנוך הנ״ל, שנמצא בכל אחד מתלמידיו, [וכמובא מזה בשאר ספרי אמת]:

תהלה לדוד-סימן י״ב

אות א

חיות הרוחני, אורך ימים בימינה. וחיות גשמי, בשמאלה וכו׳. והתנא וכו׳, אינו מתיר את עצמו חס ושלום מכל וכל מחיות הרוחני וכו׳. התנא הוא על שם יעקב, בסוף ועקבי השכר שלעתיד בחיות הרוחני הזה [כמובא לעיל בפנים], מהתענגותם בזיו השכינה, כפי שתקנו אותה כל אחד בהתיקונים המוב״פ. שעל זה סובב כל קיום ולימוד תורתם, שעל זה נאמר הכתוב הנ״ל, אורך ימים בימינה [מה שלומד לשמה כידוע]:

והנה, לכאורה יש להתפלא קצת בדבריו הקדושים. כי הלא מאחר שהתנא לטובת עצמו לא היה צריך כלל העושר והכבוד, איך שייך שלטובת העולם להמשיך להם עושר וכבוד, יורידו אותו מלמעלה בשגיאות שמאלה [לא לשמה] עד שישתלשל מזה מכשול הפושעים, להוריד השכינה בגלות צירופיהם הרעים, עד שכביכול יצטרך השם יתברך בכוונה מכוונת, ליתן בלבבם, להוציא הצירופים הרעים בדברי חירופין על הצדיק הדור, עיין היטב בפנים:

ולרמז קצת בישוב הפליאה הזאת. נשימה נא את לבינו לאות ד׳, ובהכתובים שמבאר מקודם בענין יעקב ורחל ולבן. ואחר כך כתב: אבל תלמיד חכם שד יהודי וכו׳, ויאמר לו אחי אתה וכו׳, כדי שהצדיק יקח התורה שבעל פה, שהיא השכינה, מגלותה שאצל לבן, ומעלה אותה וכו׳, לבחינת זיווג וכו׳. ומבואר להמעיין, מלשונו הקדוש, שמרמז על אודות שאר הכתובים שבענין יעקב הנ״ל, שהשתדל להוציא מלבן את האמהות שהיו בבחינת השכינה והארץ המוב״פ כידוע. ועיקר עבודתו היתה בשביל רחל, שהיתה יותר בבחינתה כמובן בפנים. וכל בירורם היה על ידי הקו הנמשך מבינה, ועבר מחסד עד מלכות כמובן בפנים, [דרך כל השבע [מדות ו]שנים כידוע]. ועל זה עסק גם במרעה הכבשים המוב״פ, עד שהעלה משם ניצוצי נפשותיהם, בבחינת חיבוק ונישוק וזיווג, שבסוד הדודאים המוב״פ. עד שיצאו מהם כל נפשות ישראל, שזה ענין הכתוב, תוצא הארץ נפש חיה המוב״פ:

והנה, בהאות ד׳ נראה מבואר לכל מעיין, שסמך עצמו בדבריו הקדושים על מה שמובא מהם בשאר ספרי אמת, וכל דבריו הקדושים על אודות ספירת המלכות דוד המוב״פ [שבנוגה הלבנה כידוע] שהיא התורה שבעל פה והשכינה, שכל נפשות ישראל יוצאות מאתה [וגם נפש הצדיק העליון באה משם, אך נשמתו מעולה עוד במעלה יתירה כידוע], כי אורייתא וישראל כולא חד, והנפשות האלה, הן הן ההלכות הנגזזות מאתה המובא בפנים מגיזי ההלכות. וגם היא בעצמה, כל שלימות לבנונית אורה, [הוא] בבירור גיזוזי הלכותיה בהשלמה המוב״פ.

ומתהלתה וערבובה המוב״פ, נתערבבו ונחלפו כמה וכמה ניצוצי נפשותיהם, לצאת ולהיות בבחינת בהמות וחיות ממש, [והעיקר בבחינת הרחלים והכבשים, כמובא מזה בהלכות ראשית הגז, שעל התורה הזאת]. שלפי זה מבואר יותר ענין הכתוב הנ״ל, תוצא הארץ נפש חיה המוב״פ, לענין נפשות ישראל, כי כל זה מערבובה וגלותה הנ״ל, שהתחיל מקודם בריאת העולם, על ידי הדיבור של השם יתברך בעצמו, שהיה בו משמעות המיעוט והערבוב. שבאמת גם זה היה מכוון גדול מאת השם יתברך [כמובא מזה במקום אחר ועיין היטב בפנים], כי על ידי זה יצא אל הפועל בחינת השמאל [של קומתה] המוב״פ, שסוף כל סוף, תאיר ותתמלא יותר על ידי זה.

כי כל עצם בחינתה, היא בבחינת הרחל, ועושר הצאן שבבחינת השמאל דייקא, כמובן בפנים [על הפסוק] ותרץ ותגד לאביה, [ש]הערמה השמאלית שבה, [בא] במהירות יותר כמוב״פ. אך אף על פי כן, כל תיקונה, היא כשמחבקים וכוללים אותה בהימין המוב״פ, שהיא בסוד החסד [אל כל היום] כמוב״פ. כי בחינת הלבנה שבה, השולטת בלילה המוב״פ, לית לה מגרמה כלום כידוע. שמחמת זה יונקים מאתה קליפות בר לילותא המוב״פ, וביניקתם מאור לבנינותה, יעשקו גם את הנפשות שבה, להיות נהפכים למהות הנוגה וה׳ל׳ב׳ן׳ שבהם. ומטבע הטוב למשוך עצמו לשרשו, מוכרחת כל פעם גם הרע שנתאחזת בו, להמשך אל הקדושה. שעל זה נאמר הכתוב המוב״פ, ויהי כשמוע לבן וכו׳, חודש ימים, להתחדש כמוב״פ. ולפעמים להיפך, נכללים שניהם בהטומאה, ויאמר לו, הכי אחי אתה וכו׳.

ואף על פי שבכל דור ודור, עוסק הצדיק האמת, לברר מאתו מה שצריך לברר. אבל לגמור הבירור בשלימות, לא יהיה עד לעתיד, כי מוכרח לזה תחבולות רבות ונעלמות לאין ערך. כי כל אשר נמצא בעולם, הכל היה מן הארץ והשכינה כידוע, שמחמת זה נקראה בשם ״כל העולם״ [כמובן בפנים בסוד החיבוק המרומז בהכתוב וירק את חניכיו וכו׳ שהוא קו הירוק, הנמשך מבינה, ומקיף את ״כל העולם״]. שלפי כל זה תבין מרחוק בישוב פליאתינו הנ״ל, מה שמוכרחים הצדיקים להשתדל בטובת כלליות נפשות ישראל וכל העולם, המוכרחים להחיות הגשמי ופרנסת העושר והכבוד. כי אף על פי שמצד נשמתם, יעלו שמים כמוב״פ, כמו משה ברקיע [עיין היטב בפנים] לבל יהיו מוכרחים כל כך לאכילה ושתיה. אבל עיקר השלימות, הוא כשנתאחדים בהארץ והעולם, שהיא עולם הזה, בבחינת השכינה כנ״ל, שעיקרה בבחינת השמאל והשגיאה המוב״פ כנ״ל, הנמשכת מהשגיאה הראשונה שבדיבור השם יתברך, שהיה בו משמעות המיעוט והערבוב כידוע, ואף על פי כן היה באמת בזה מכוון גדול מאת השם יתברך, למסור וליתן אותה בהארץ לבני אדם דייקא, שהם יתקנו אותה [וכמוב״פ לענין העלאת השכינה, שאף על פי שגם בתחילה מעלה אותה יעקב הצדיק בבחינת וישק וכו׳. אבל אחר כך, דייקא בהתגברות לבן, ויאמר הכי אחי אתה וכו׳, מעלה אותם גם בבחינת הזיווג].

והמלחמה בזה כבידה מאוד, כי גם הצדיק האמת, כשיורד בהשגיאה הזאת, שב[הכאת] יד שמאל, הוא מסוכן מאוד מאוד, ושוור מהאי להאי כמוב״פ, [לכוללה בימינא] לבל תהיה בבחינת שגיאה ממש. ומעוצם המלחמה שיש בזה, גם משה רבינו ע״ה לא זכה לכוין תכלית נקודת משקלה, ושגה כשערה דשערה בהכאתה [שהיא בבחינת צור כמוב״פ] שאז ניתוסף כח להקליפות הנתאחזות בה, שמאז צריכין לטרוח מאד מאוד בליבון כשמלה הנ״ל. ובכל דור ודור, עומד עלינו קליפת הלבן המוב״פ, המבקש לעקור את הכל. כי נ׳ב׳ל׳ הוא [כמובא מזה בדברי מהרנ״ת שעל התורה הזאת בשם האריז״ל] ונבילה שהיא בהמה מתה, אינה מסרחת בריחות רעות כמוהו. כי הוא תכלית ההיפך זה לעומת זה מבחינת יעקב, הזוכה לאורך ימים בהחיות הרוחני, גם אחר מיתתו. כי

גם אז, נחזר נפשו לגופו, להתענג מזיו השכינה, בנישוק שפתותיו שושנים המוב״פ, וגם בזיווג הדודאים נתנו ריח טוב וערב לאין גבול עיין היטב בפנים.

ועיקר התיקון, יהיה על ידי משיח בן דוד המוב״פ, שגם כל תהילת וערבובי דבריו, קדושים בתכלית שלימות הקדושה, כי שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר כמוב״פ. ולא נטפא מנייהו, להארעא של הסטרא אחרא, שהיא זה לעומת זה כנ״ל. כי הוא אשר יעלה בשלימות להחכמה והבינה, שבה עלמא סתימא המוב״פ, להתייחד משם בהעלמא דאתגליא, שהיא השכינה כנ״ל, עד שתעלה אצלו בחינת שמאל ושלא לשמה [לשם טובת העולם] להיות בבחינת לשמה [לשם השכינה כידוע] יותר ויותר כנ״ל, [כי אני חכמה שכנתי ערמה כמוב״פ] שהחכמה הזאת, היא מקור כסא דברכתא, בחיים ועושר, שעל זה יסובב הכתוב הנ״ל, ואברכה שמך לעולם:

[העתק מכתב יד המחבר וכנראה שחסר הרבה]

....תבין מרחוק, שגם כל חלקי העושר שלה, יחשבו [כי הכל היה....] להשלימה ולבנותה בהם.... לחסרון יחשב [כאיכות נפשה הנ״ל.... בשלמתה כהשלמת הלבנה תתייחד באור החמה המאיר בה להתהפך בהשלמתה לבד כנ״ל:

בהכרח החיסרון הנ״ל תבין מרחוק, שזה זה הכרח גדול בצירוף העושר והכבוד הנ״ל:

בדבר החסרון בעצם השכינה הנ״ל, יש לבאר ענין השמאל הנ״ל [הכהה ומחוסרת [משלימות] האמיתי [לשמה] שהיא הגשר שלא לשמה הנ״ל, ושם העושר והכבוד, אשר באיכות נפשה ועצמה יהיו בשמאל וחסרון כנ״ל [כי על זה לבד סבבה כל כוונתו יתברך בכלליות הבריאה כנ״ל], וכל כוונת חז״ל בתשובתם מכל שכן עושר וכבוד, הוא מצד התיקון, וכלליות תחתון בעליון:

אות י״א.

שבכל הנ״ל תבין מרחוק בהכרח הורדת הצדיק לגשר שלא לשמה, שכל שם הגשר שלא לשמה, הוא מצד הקליפות שבכל ימי עולם, ובסיבת הקליפה, והשד יהודי הנ״ל שמתגבר ועולה על ידה להתאחז ביניקתו

וקבלתו [מצד] הימיני בעצמו כנודע. עד אשר נכרח גם הצדיק בכל עת יותר להשלים בזה.... יותר לכוונתו יתברך הנ״ל. כי בהשוורתו גם בהתפשטות החסרון שלא לשמה.... ביחודו לשמה ותיקונה לבד....:

אות י״ב.

שעוד בכל הנ״ל תבין מרחוק בישוב הפליאות, כי כל הריצה לשמאל, וגשר שלא לשמה הנ״ל, הוא מחמת שזה לבד כל איכותה ועצמה, ושגם כל טובת העולם [הוא] טובת השכינה, ושמצד היחוד וכלליות התחתון בעליון [כנ״ל וכמובא מזה בספרי אמת], נזכה מכל שכן גם בעושר וכבוד, כתשובת חז״ל הנ״ל:

אשרי השגחה-סימן י״ג

אות א

ואופנים הן הגופין וכו׳, הן הן גופי הלכות. מבואר כוונתו הקדושה על פי זה הלשון שבדברי חז״ל, ועל פי הכתוב כי רוח החיה באופנים [כמו התלבשות הרוח שבגוף]:

מקלינן מהבלא כי יש הבל וכו׳. לכאורה אין זה מבואר מקודם. אבל לעניות דעתי, זה זה ענין הבל חמימות הקנאה של כל אחד, שאינם זוכים כל אחד להיות שמח בחלקו, כנ״ל בפנים:

מעיבור הנ״ל. שכל התהוותו היא על ידי בחינת עיבורא המוב״פ, דאייתי בזוזא לשכך חמימות תאוותו וכו׳, [ו]על ידי עיבור הנפשות להמשכת התורה שזוכים על ידי זה, נכלל יותר הרי״ו גבורות, בהע״ב חסדים. וכל ההתחלה והסוף, הוא על ידי בחינת משה משיח, הנתכסה לפני ולפנים בבנין בית הדעת [עיין היטב בפנים], שכשיתקרבו אליו נפשות ישראל, יהיה נגלה כבוד ה׳, וראו כל בשר יחדיו, כי פי ה׳ דיבר את כל דברי תורתו. כי היא אורייתא דעתיקא סתימאה המוב״פ, העושה חסד למשיחו כמוב״פ, עד כי קרן באור פניו יתברך המוב״פ כפני החמה המוב״פ, באור החסד והדעת של השני שכליים, לקבל ולהעלות גם שאר נפשות, שעדיין הם מעורבבות ומשוקעות בתאות ורצונות מרות ורעות, ובפרט בחמימות תאוות ממון, שעל ידי זה גורמים חס ושלום באיתערותא דלעילא הנור דליק בהרי״ו גבורות, בחרון אף וחימה כמוב״פ. ופוק חזי גבורתא דמרך, לעלות לעיר הגבור המוב״פ, להוריד משם עוז מבטחה. כי מעוצם התגברותו לכוללם בימינא דא וכו׳ של החסד [ו]עושר פני השכל עיין היטב בפנים, על ידי זה דייקא מבחינת השור שבשמאל המרכבה, השרים ישורו, בהשגחה והמראה עינים שבאור פניך, הצפון במהלך נפש המוב״פ. כי גם כל נגינת הטעמים, שהיא הבחינה העליונה [מהד׳ בחינות שבהשגחה] היא בסטרא דלוואי כמוב״פ. כי כאשר נכללים בבחינת מט״ט, שר [ואור] הפנים המוב״פ, דאיהו רשים בשם משה, גימטריא ש׳כ׳כ׳ה׳, נתשכך יותר החימה והחמימות, למעלה ולמטה, שהיא הבל חמימות הקנאה, של כל אחד בחלק חבירו. ואי דלינן טפי, הוי מקלינן מהבלא, להיות כל אחד שמח בחלקו. כי כשזוכים להתקרב אליו, נתייחדים ונתתקנים שני המרכבות שלמעלה ושלמטה, על ידי השני שכליים והשינין המוב״פ, שין אחד של ג׳ ראשים, היא לקיחת וקיבוץ הבת גלים [שגם היא בת [ראשי ה] אבהן כמוב״פ], והשין של ד׳ ראשים, היא העלאתם להתחדשות התורה, שהיא השגת הבת עין, הנכללת בג׳ ראשי בית אבותם:

[העתק מכ״י המחבר-ביאורים על סימן י״ג באות אחרי אות]

אות א׳.

מהתהוות ומעשה האדם בצלם דמות קומתו, [על ידי] הליקוטים לבד, שנתלקטים יחד נפשות גדולות וקטנות, ובהמבואר מדבריו הקדושים שבזה לבד משככים וממתיקים [הבל] הנור וחמימות בתאות ועסקי ממון, [(ו)[ש]האמונה חסירה ונחסרה ברבים הנתפקרים, בראותם רשע וטוב לו וכו׳]. מבאר יותר בביאור מאמר רבה בר בר חנה אי דלינן טפי

אות ב'.

בדבר הכסא שבנפש, לכסות ולהלביש את החכם בכלליות [קומת] הנפשות. מבאר יותר בביאור מיכסי שקא שבמעשה דר' יונה, על אודות הנפשות שנקראים בשם שק:

אות ג'.

לכאורה יש להתפלא מהפלגתו בבקשת החכם [לבקש מאד ולחזור וכו'], מזה לבד שמוכרח לעשות זאת בשני שכליים [ולא בשכל אחד]. כי הלא נראה מבואר, שגם בשכל ילקוט וחיבור הנפשות גבהה ונסתרה דעת החכם. ולמה זה כבדה ונכבדה יותר הדעת והשכל השני, להיות מאתו לבד כל ההפלגה הנ"ל. ואולם, מרחוק נראה לעניות דעתי מדבריו הקדושים, שהיא היא הפלגת משה משיח לבד, גם על תלת ראשי האבות שהזכיר בענין זה. כי גם הם, ומדריגות שכליותיהם, לא יהיה זולת בתלת ראשי השין והשכל שבחיבור הנפשות, [ואגב אורחא, מבאר יותר בקריאת הנפשות בשם בת גלים, שהיא בת אבהן]. אבל עצם העליה, בהעלאתם לעיר גבורים, ולהוריד ולקבל עצם התורה, לא יזכה לזה רק משה משיח לבד, [הנגלה שבה בגאולה הראשונה, והנסתר שבה בגאולה האחרונה, כמובא במקום אחר]. ובו לבד, נשלמים ארבע ראשי השין שניה [ויורדים עד למטה, בד' רגלי הכסא והמרכבה]:

אות ד'.

בהכרח היחוד הנ״ל שנמצא בליקוט הנפשות [להיות בהם גדולים וקטנים, מסכני ועתירי כמוב״פ]. מבאר יותר בדבר האהבה וההתעוררות, מהגדול השואל ודורש בקול דבריו, אל הקטן, מי שבקית וכו׳. כי מזה נראה מבואר, שזה הדורש והשואל על זה, כבר זכה ונזדכך לגמרי מהתאוות ומדות רעות, עד שיעלה ברצונו וכוספו, לסייע בזה גם לחבירו המשיב לו פוק חזי וכו׳, אשר מתשובתו נראה מבואר, שהוא בתכלית הקטנות כנגדו:

להמשיך שלום-סימן י״ד

אות א

הירדן מפסיק בין קדושת ארץ ישראל לחוץ לארץ. לכאורה, לא (זכר) [הזכיר] מקודם מענין ארץ ישראל, שיהיה שייך לחבר זה לענייננו שבפירוש רבה בר בר חנה, כדרכו בקודש. אבל הדבר מבואר, לשותה בצמא ממעיין תורתו שהפיץ חוצה, להוציא יקר [נפשות בני אדם כמוב״פ] מזילותא דגלותא, שגלינו מארצינו לחוצה הנ״ל, ושיתגלה כבודו יתברך מן החושך, עד שיאמרו לכו ונלכה באור ה׳, גם בכל הגויים, שהם [וארצם] מעצם החוץ הנ״ל. כי גם כשנתקרבים, אינם נכללים, בפנימיות מחשבתו יתברך המוב״פ. כי גם אז, אינם באים רק תחת כנפי וכסותי השכינה המוב״פ, ולא בפנימיותיה כידוע. [ו]אף על פי כן, עיקר התכבדותה בכסותיה הוא מהם דייקא, כמוב״פ לענין [ה]יתרון שזוכים, שיסירו הם הבגדים הצואים, ולבטל כל המניעות המפסיקים ומבדילים בין קודש לחול, ובין ישראל לעמים וכו׳. שמאז, נהפכים על ידי ההבדלה בעצמה, להיות לבגדי כבוד הנ״ל:

וכדי לרמז יותר בכל זה, עוד נשוב ונתפלא קצת בפירושו הקדוש שבמאמר רבה בר בר חנה, לדידי חזי לי וכו׳, הר תבור כמה הוי, ארבע פרסי, היינו שאין אדם זוכה לתורה, כי אם על ידי ד׳ בחינות שפלות, שצריך להקטין את עצמו לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדריגת עצמו. ולכאורה, כפי דבריו הקודמים המוב״פ, אין שייך כלל הבחינה

הרביעית הזאת, רק לפעמים דלפעמים, אחד מרבוא רבבות, כשהוא בעצמו הקטן שבקטנים, שאין קטנות יותר מאתו.

אבל באמת, אין זה פליאה כלל, כי אם תדקדק בהשלשה בחינות שפלות הקודמים לה, שהם הכוללים כל הגדולים, והבינונים, והקטנים שבעולם, תבין ותראה, שכל מי שזוכה להם, ממילא נחשב בעיניו, שהוא אשר נאמר עליו הלפעמים המוב"פ. כי דייקא מדריגת עצמו, נחשבת בעיניו להקטנה שבקטנות, שאין קטנות יותר מאתה. ובהבחינה הרביעית, כשמקטין את עצמו גם ממדריגת עצמו, נתבטל להיות בבחינת אין ואפס לגמרי. ואז זוכה, [להוציא] יקר וכבוד התורה [מגלותה ונפילתה למטה, זה לעומת זה בבחינת גאוה חס ושלום]. ולא זה בלבד, מה שעל ידי זה מקשט את עצמו תחלה בבגדי היקר וכבוד אלהותו יתברך, כי גם עוד כולל בזה מריש כל דרגין שבמחשבה תחלה המוב"פ, עד תכלית הרגל שבהשוק והחוץ למחנות דקדושה הנ"ל [שנמצא בישראל שהם גדולים וכו'], שהוא רגל הנרגן המוב"פ [המפריד ומבטל זווגי נפשות התורה המוב"פ], עד שנתרחק ונשתלח לחוץ, לישב שם בדד, בגופו המצורע [בד' מראות נגעים, שהם זה לעומת זה כנגד הד' בחינות שפלות כמבואר מזה בהלכות כלאי הכרם שעל התורה הזאת, ועיין בפנים]. שאף על פי שעל ידי זה בעצמו, אין ביכלתו כלל, לשתות ממימי תורתינו הקדושה, כי עוד תתהפך בו לסם מות, ומניעות יותר חס ושלום. על כל זה, העניו מכל הנ"ל, חושב מחשבות עמוקות לרפא גם אותו, ולקרב גם אותו מחוץ לפנים, שאז ישבע גם הוא, מטוב שלום ביתו [המוב"פ]. שבזה תלוי ועומד, גם כל תיקוני השכינה, שהיא האשה יראת ה' המוב"פ, שהיא כלליות כל העולמות המוב"פ כידוע , שלהתקרבותה והתייחדותה בהשגת אלקותו יתברך, בסוד חנה כו', [עיין היטב בפנים. ובפרפראות לחכמה], מוכרחים מאד כל הכסותים והלבושים, שכל התהוותם הוא מהתקרבות יושבי הארץ דייקא, וכל מה שהמדריגה רחוקה יותר, התועלת מאתה יותר, להתעבות האור המוכרח להתהוות הכלים כידוע, ומובא מזה במקום אחר. אבל מחמת, שלעומת זה, גם הפסולת והכופתא נאחז יותר כפי עוצם ההתרחקות וההתעבות כידוע, אי אפשר בשום אופן שיזדככו מזה, רק כשזוכים לבטל את עצמו על כל פנים, ולהכיר את מקומם, שהם בפשיטות אין ואפס לגמרי, ואין שייך כלל אצלם שום מדריגה כל שהוא, ושכל תקוותם ותיקונם, הוא לכבד את היראי ה' בלב שלם, שעל ידי כל זה נשלמים בשלימותם מבחינת פלגא שהיו מקודם, [כמובא הקשר הזה בהלכות בציעת הפת, שעל התורה הזאת]. כי אז נשלמים לפי בחינתם בשלום הכללי שלעתיד, שתכלה רגל מן השוק, וישתוו כולם בדעה אחת, ורצון אחד, להטות שכם אחד לעבדו בעבודת התפלה המוב"פ [שהוא העיקר המבטלת עבודות זרות, קיא צואה, שנתדבק בהם קודם כמוב"פ], שבזה דייקא, התעלות אור הכבוד שבתיקון הראשון המוב"פ [וכמובן מסדר הכתוב, תקעו בחודש שופר המוב"פ]. וכמו שגם בפרט, בכל גוף ונפש, שכשנתבטל הגוף בשלום אמיתי לגבי הנפש [שזה גם תפילותיו עבורו], מאירה ומרפאה גם אותו, שאז יקרב יותר לעבוד בעבודת התפלה עבורה, שהיא מוכרחת לזה. כמו

כן, גם בכלליות הנפשות, שכל אותם שבחוץ, נתתקנים ומאירים על ידי העומד בפיתחא עילאה, להאיר גם עליהם אור חנוכת הבית שלום המוב״פ, [ו]גם הוא נשלם יותר על ידם, כמובן מכותלי דבריו הקדושים שבפנים למעיין בהם היטב. כי אף על פי שאין מחסור ליראיו, ותמן תשתכח שלימתא. בכל זאת, יש שלימות למעלה משלימות, כמובא במקום אחר. כי אחר כך דוקא, כשנכללים בהם אותם שנתרחקו עד הנה בחטאיהם, נשלמים בשלים יתיר. וכן להיפך חס ושלום, בהתגברות קלקולי הרחוקים, לבלי להכלל בהם, יש שמורידים גם אותם ממדריגתם, וכמובא מזה במקום אחר. ובכל דור ודור עובר בזה מה שעובר, כי גם כשבא העניו מכל האדם, להוציא מזילותא דגלותא יקר נפשות בני ישראל המוב״פ, בזכות התורה שעתידין לקבל, ולמען ספר שם כבודו יתברך בכל הארץ, והיה רוצה מיד לעסוק גם בהתקרבות הגרים המוכרח לזה, אבל בכל זאת, מעוצם קשרי הדרגות המקושרים אחד בחבירו, וגם מחמת זה בעצמו שהיה קודם קבלת ששים רבוא אותיות התורה בפועל, לא היה אפשר כלל לקרבם כמובן בפנים. ונספחו לישראל כספחת המצורע המוב״פ, ומחמת זה בעצמו לא נגמר כלל אחר כך התיקון של המשכת התורה בהארבעים יום כידוע, עד שזה לעומת זה נעדר מהם השלום לגמרי, וחלקו ורבו על ראש כל יראיו שהוא משה בעצמו. עד כי העושק יהולל חכם גם אחר כך בהמשכת מעיין התורה, שעליו יסובב הכתוב המוב״פ, וממדבר מתנה [עיין היטב בפנים]. עד שגם הוא בעצמו לא היה ביכלתו לכנוס לארץ ישראל, ולבטל מניעת הירדן המוב״פ. והיה אם רחץ ה׳ את צואת בנות ציון כנ״ל, יתקרבו ויתעלו גם כל העולמות לשלימותן, ביתר שאת. כי מכל ההרחקות שנתרחקו עד הנה ביותר, כל אותם שמבחוץ, יפליא לעשות בפלאי פלאותיו, כלים רבים ועצומים, יותר ויותר, להשגת אור כבודו יתברך לנצח, עד שיתעלו גם ניצוצי הנפשות שבבהמות והחיות, וגר זאב עם כבש וכו׳, כי תמלא הארץ דעה וכו׳:

ושקלית לסולתא וכו׳, בשביל נשמתו. לכאורה אין זה מבואר מקודם, כדרכו הקדושה. אבל עיין בדברי ביאורי שביארתי [מדברי מורנ״ת ז״ל] שמבואר משם קשר כוונתו הקדושה, שזה בעצמו ענין השלום שבעצם גופו ונשמתו, שהגוף מוכרח לבטל את עצמו בתכלית הביטול להנשמה, כמו שצריך להתבטל. שעל ידי זה עוסקת נשמתו ברוחניות, לתקן ולהמציא גם צרכי הגוף שבגשמיות כמוב״פ:

[אמר המעתיק, מצאתי מכתב יד המחבר בעצמו, וחסר וקרוע, ומה שיכולתי העתקתי]

....מבקשרי דבריו.... להעומדים בפנים.... האור הזה מהפנים [כי בו לבד כל השלום כנ״ל] מבאר יותר בביאורו אחר כך להכתוב, ורחמיו על כל מעשיו, שרחמי השם יתברך יתפשטו על נבראיו שגם הם ירחמו, כי ממילא מובן, שבזה לבד נשלמים ומרחמים לכבד ולרחם על היראי ה׳:

[ביאורים באות אחרי אות על סימן י״ד]

אות א׳.

בקשר הכתוב [נבזה וכו׳] ואת יראי ה׳ יכבד וכו׳ הנ״ל, מבואר יותר לסובבו אחר כך בדבר השלום וביטול הרכילות שנקרא בשם רגל, בענין הכתוב הנ״ל [לא רגל וכו׳]:

אות ב׳.

בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות השלום אשר באור השבת, שהוא בבחינת הנשמה. ובביאורו לדבר הכתוב, יודוך כל מעשיך וכו׳. יש להאריך קצת ולבאר בעניות דעתי, על אודות הפליאה שיש להתפלא בסיפור בריאת העולם שבתורתנו, אשר מבואר מהכתובים, שכל המעשים של הבריאה, נגמרו בששה ימים הראשונים בלבד. ולמה כלל וצירף לזה הפסוק, גם יום השביעי, אשר באמת, נפסק ולא היתה בו עוד שום מלאכה, מכוון ממש כבכל הימים והעתים הנמשכים מאתו והלאה. ואם נאמר, שזה מחמת שהיתה בו ההפסק והשביתה הראשונה, והכתיב זאת לחיבת המצוה שנצטווינו אחר כך לשמרו. הלא כפל אחר כך הכתוב והודיע גם זה, כי ששת ימים וכו׳, וביום השביעי שבת וינפש. (אבל) [ועוד] איך שייך למנות עבור זה גם יום השביעי במעשה בראשית, מאחר שלא נברא בו כלל שום דבר. ונראה שלסיבת הפליאה הזאת, [אמרו חז״ל] מה היה העולם חסר מנוחה, אבל לכאורה נראה, שגם למאמרם קשה להבין בפירושו, כי למנוחה והפסק, (איך) [אין] שייך באמת, שום הפרשה והשפעה כלל:

ואולם בכל הנ״ל מדבריו הקדושים, תבין מרחוק, בהפלאת השבת כי היא הנשמה המכוונת למעשה [ציורא דגופא וכו׳, דעובדא] דבראשית. והפליאה הנ״ל תתיישב בכפלים, כי באמת ברא אלקים לעשות ולהשתדל בכלליות הבריאה עד עת קץ. [וכמובא מזה במקום אחר]. ויום השביעי, הוא הנמשך תמיד בנשמה יתירה, לכלליות המעשים שנתוספו לכל אחד בהששה ימים הקודמים אליו. והנשמה [והנפש] בעצמה, היא סוד המנוחה והנפישה הנ״ל, אשר היא נפרשה ונשפעה לכל אחד, מהבורא יתברך. ומעשה ומלאכה ממש, אין שייך בה, כי זה שייך רק בגוף וכלליות העשייה הגשמיית הנ״ל, וגם אחר כך וכו׳....:

אות ג׳.

שלכאורה יש להתפלא בפירושי הנ״ל, ממה שאמרו חז״ל, כיון ששבת ווי אבדה נפש. אבל מרחוק נראה לעניות דעתי, שכמו בשבעת הימים הראשונים הנ״ל....:

אות ד׳.

שבכל הנ״ל, מבאר בענין וכבדתו וכו׳, אשר יסובב בעצתו [המבואר בקשרי דבריו, [מענין] הכבוד והארת התורה מפנים [לחוץ], שזוכים על ידו להשלום הנ״ל, [כי בכל הנ״ל תבין מרחוק בעומק כוונתו, שגם הוא מעין השלום]:

אות ה׳.

בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות העלאת הכבוד להיראה, שסובב שם היראה על יראי ה׳, [אשר במדת יראתם, נכללים ונקראים גם כן על

שמה]:

אות ו'.

בהמבואר מצירופי וקשרי דבריו הקדושים בענין הכתוב כי אין מחסור ליראיו, דתמן תשתכח שלימתא [כי הם העומדים בבית, ששם עיקר השלום כנ"ל], יש לבאר בהשלמת פגמי היראה [שהזכיר על אודות הכבוד שמוכרחים] שאין זה רק בענין שלים יתיר [המובא במקום אחר], אשר בזה לבד נקראים בשם שלום. כי אין שייך כלל השם הזה, זולת בחיבור שני ההפכים. ושמצד הנשמה, נמצא בכל אחד דבר טוב, שלא נמצא כלל בכל אשר זולתו, אשר ממילא מבואר, שזה לעומת זה, נמצא כמו כן במדרגת הגדול שבגדולים, יצר ומדה רעה, אשר באמת לא נמצאה כלל בכל אשר זולתו. ואולם להזדכך גם מאתה, מוכרח לתכלית הביטול, עד [שבאמת] אין לנו [בזה] שום תפיסא כלל, כי היא באחדות ה', כמובא במקום אחר:

אות ז'.

בהמבואר מקשרי דבריו הנ"ל, שהעיקר בדבר השלום, הוא הנשמה [אשר אליה לבד, מוכרח גם הגוף שיתבטל בתפלתו כנ"ל]. מבואר יותר בחשיבות ויתרון נר שבת, ובהבאתו בדבר השלום את המאמר חז"ל נרות של שבת ושל חנוכה אשר כדוגמות הבית והחוץ. [כי] כל עיקר שבת, הוא להאיר להעומדים בפנים, ולא כן נר חנוכה, שכל עיקרו, הוא להאיר להעומדים בחוץ. ובמה שממילא מבואר, שכל זה הוא בענין הגוף והנפש הנ"ל. [ולכן קראו] חז"ל בשם השלום, על הבית לבד [כי [להאיר] ולהזריח ממילא בנר חנוכה גם להעומדים בחוץ....:

אות ז'*.

[בה]מבואר מצירופי [דבריו הקדושים, שאיש] ואשתו, כנפש וגוף יחשבו שניהם להכבוד. ובהפלאת ההתהפכות נמצא [באופן אחד] יקר וכבוד למדריגה התחתונה, יותר מבעליונה. יש לבאר, שגם מחמת זה, מהפך וקורא למדת היראה [והיראים] בשם אשה יראת ה' וכו':

אות ח'.

בהכרח הכבוד ליראי ה', שאף על פי שלא יסובב בדבר הכתוב אשה וכו' הנ"ל, רק להביא [ראיה] על אודות התפלה שזוכים על ידי היראה. אבל תבין מרחוק, שמבאר כי היא העיקר אשר תתהלל ותתכבד בהכבוד הנ"ל, [ו]מבאר יותר גם בהכרח הכבוד ליראי ה' שבסוד האשה, אשר היא לבד תתהלל ותתכבד:

אור הגנוז-סימן ט"ו

אות א

פעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל לפני אנ"ש את התורה אור הגנוז, המתחלת מי שרוצה לטעום טעם אור הגנוז וכו' צריך לעסוק בבחי' משפט, שהוא התבודדות. וכשסיים התורה ונשארו אנ"ש, ענה ואמר להם, שהפירוש של התורה הוא: "מי שרוצה לטעום אור רבינו הקדוש, שהוא אור הגנוז, ירבה בהתבודדות":

לא היה כדאי וכו׳ ותיבות ואותיות. לכאורה אין זה הקשר שרמז מבואר מקודם. אבל מרחוק תבין בזה, כפי שמכוונים גם כן [דבריו] המובא בפנים [בסעיף ז׳], ״שעיקר הדיבור שם הוא״ עכ״ל:

נחש, שמסית את האדם שיתפלל לתועלת עצמו. עיין לקמן בפנים, שזה מה שמבואר מקודם על אודות המסירת נפש שצריכין בהתפלה, באופן שיתבטל כל גשמיותו, ולא יהיה [שייך] כלל לבקש על עצמו:

הוא בחינת דעת וכו׳, שישראל שהם בחינת משפט וכו׳. עיין לעיל, שכל נשמתין מאילנא רברבא נפקין. כי הנראה לפי כל זה, שכשנפש מישראל מעמיד במשפט ארץ היראה להדעת, תעמיד ותתעלה על ידי זה גם בעצמה לשם. ששם בהדעת והתורה שבנגלה, ששרשה מהתורה שבנסתר, שהיא האילנא רברבא הנ״ל, שורש נפשות ישראל, שעליהם יסובב כלליות הכתוב, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וכו׳, שנאמר להם בבואם להר סיני המוב״פ. שעל ידי זה נקראים כל אחד מנפשותיהם, גם בהשתלשלותם למטה, כל אחד בשם מלך, להיות סובב עליהם הכתוב המוב״פ, מלך במשפט וכו׳:

וגם ממילא מובן בכל זה, שאף על פי שאור הגנוז שלמעלה בבית הר ה׳ המוב״פ, כולו אחד ומקודש בקדושת אלקותו, למעלה מגבולי התיבות ואותיות דברי היראה, עיין היטב בפנים. אבל מיד כשמתחיל להשתלשל למטה, בבחינת התפלה, יהיה לשתין בתי מלכות, שבקריאת התפלה שאנו קוראים להשם יתברך, ומכנים אותו על כל פנים בתיבות ואותיות. שלפי זה יש לפרש גם כן, שמזה בעצמו נתהווה אחר כך במדריגה שלמטה מאתה [הששים רבוא אותיות] אקרא דהגרוניא במוצאות הפה, שבלמודי חכמת ממלכת התורה שבנגלה, עיין בפנים. ומשם הערמה והדעת, שיוצאים מאתו דברי היראה ומשפטי חוקיה [עיין בפנים], להששים רבוא נפשות ישראל. שמירידת המלכות הזאת, נשתלשלו ונתהוו כל הדברים שבכל העולמות.

ולמטה בהארץ המוב״פ, נאחזות מאד הקליפות בהגשמיות שבה, וגם יגדילו לעשות, להיות עיקר כריכתם בגשמיות הגופים שנפשות ישראל מתלבשים בהם. ואם אינם מתגברים לכלכל כל דברי עסקי גופיהם על פי חוקי משפטי התורה, להעלאת היראה הנ״ל, נתעורים הדינים שמאתה, להתלבש יותר בכל הדברים כמוב״פ. אבל השם דרך באלה המשפטים המוב״פ, אראנו בישע אלקים, שהיא השכינה והארץ הנ״ל כידוע, להתעלות בשרשם שבשמים, ליחוד וחיבור אש הגבורות שבמ׳נ׳צ׳פ׳ך׳ שבה, במימי החסדים עיין היטב בפנים.

כי עכשיו היא חולת אהבה כידוע, שעבור זה צעקתה המוב״פ סמכוני באשישות, [שהוא] תילי התורה שבנגלה, שמהם כלי העששית בהעין המוב״פ, לקבל ולהביט על ידם בהאור הבלתי גבול של השם יתברך ותורתו, שעבור זה היה כל כוונתו יתברך בבריאת גוף האדם הראשון,

שהיה כלליות הנשמות שיצאו מאילנא רברבא הנ״ל, אשר בענפוי ידורון כל צפרי שמיא עיין היטב בפנים, וכל התיקון הנ״ל, היה תלוי בתפילתו, ושמירתו את החוק שהיה כלליות כל חוקי משפטי התורה כידוע, שעל ידי זה היה זוכה מיד לאכילת הקודש שמפרי עץ החיים, והאריכות ימים המוב״פ. כי בלי כלי הגוף, אי אפשר לקבל משם כידוע. אך גם הם, מוכרחים לזככם על כל פנים לזה בתכלית הזיכוך, על ידי המסירות נפש והשפלות, עד שהיא בבחינת ביטול לגמרי כמוב״פ, שאז דייקא נתהווים כלי העששיות המזוככות, והמוכרחות לאור בלתי גבול כזה. אבל אתי תנינא, להסיתו לתועלת עצמו, עד שפגם בהתפלה, והפר חוק המשפט שבאכילת החטה כידוע , שאז זה לעומת זה, נפקחו עיני שניהם עיין היטב בפנים, בדעת וערמת הנחש, עד שנתעוררו הדינים שלמעלה, וירדו בגלות הקליפות כידוע, שמאז ועד הנה, אי אפשר להנפשות שיצאו מאתו, לזכות בעודם בגוף לאכילת פרי עץ החיים הזה. כי כל זר לא יאכל קודש כמוב״פ, ולא יאכלו מאתו רק מקודשיו, בבחינת הכהנים בני אהרן עיין היטב בפנים, בשירותם באשה ריח ניחוח המוב״פ, שבבית המקדש המוב״פ.

ודוק היטב כל הקשרים שרמזתי לך, בדברי אלה. כי מהחשך אשר ישת סתרו בעומק המושג עד בלי גבול, אין ביכולת מוגבלים בזוהמת הגשמיות כמונו, לדבר בזה אפילו כנקודת האור מרחוק שמתנוצץ מזה לכל חד כפום דמשער בלביה. כי גם השמים אורחותם המוב״פ, אינם זוכים בעולם הזה רק לטעום איזה טעם בעלמא מפרי אור הגנוז הזה. ואלף אלפים ורבי רבבות קל וחומר [ל]הסרים מן הדרך כמונו בדור הזה, שמרובם ככולם נעלם האור לגמרי, ורבים אשר נבלעים כל כך בהתנינא, למלאות עוד את פיהם בשחוק ולצון מאורות נפלאות כאלה, שהפגמים האלה בעצמם, גרמו לעכב גם אותו מלזכות בעולם הזה למה שרצה לזכות [לך רד כי שיחת עמך כנודע], עד שהוכרח גם הוא לפשוט לגמרי את גופו מעליו.

כי ממילא מובן, שכמו שכל שלימות הדעת המוב״פ, הוא כשנתחברים ונכללים בו דברי היראה המוב״פ. שאז דייקא נשלם בשלימות, להיות בבחינת שמים כמובן בפנים. כמו כן גם בכלליות, גם בחינת משה בעצמו, שהוא בבחינת הדעת כנגד שאר בני ישראל שבבחינת דברי המשפט והיראה כמוב״פ, עיקר שלימותו בהאור הזה, שהוא האור הגנוז, יהיה לעתיד, כשיתחברו ויכללו בו גם הם. כי עיני בנאמני ארץ, לשבת גם כן עמדי, [ומכל שכן ההולך בדרך תמים, זה אברהם, שנעשה אכזרי על בניו כעורב ממש, עיין היטב בפנים], שעל ידי זה יהיה נכלל בכל פעם ביותר, למעלה מכל התארים והשמות המוב״פ, עד שגם אותו אי אפשר לכנות כלל בתואר ושם. רק הוא ישרתני, להשפיע השגותיו וסתרי תורותיו, לכל הצדיקים והחסידים, לעולמי עד ולנצח נצחים, ודו״ק:

ויהי הם מריקים שקיהם-סימן י״ז

אות א

הצדיק שמחפש תמיד. יתפלא מאד כל מעיין, במה שאינו מבואר טעם הדבר, שמוכרח לו כל כך לחפש תמיד אחר הרצונות של הבריאה. וגם כי הלא במה שנראה מלשונו הקדושה, שכל מה שמחפש אחר ההתפארות, הוא כדי שימצא הרצונות, יתפלא גם כן המעיין, כי הלא אדרבא, להתפארות שעל ידה נתגלה היראה וכו׳, היה צריך להיות עיקר כוונתו בחיפושו, רק שעל ידי זה ממילא היה מרויח למצוא גם את הרצונות. ומלשונו הקדושה נראה להיפך, שעיקר קוטב כוונתו, סובבת על מציאת הרצונות, רק שעבור זה, מחפש אחר ״ההתפארות״. ומכל זה יתפלא ביותר המעיין, בפליאה הא׳ הנ״ל, במה (שאיננו) [שאינו] מבאר על כל פנים טעם הדבר כנ״ל.

אבל מה מאד דבריו הקדושים נכוחים וישרים, למעמיק וחותר את עצמו תחת כותלי אוצרותיהם הקדושים. כי אז תבין מרחוק, שרצונותיו יתברך בכל פרטי הבריאה, שהצדיק מחפש אחריהם, הן הן הנכנסים קצת תחת סוג רצונותיו ואהבותיו יתברך להנבראים, [ובכל זאת אינם נלמדים רק בהיקש זה מזה, כי אף על פי כן אינם בבחינת אהבה ממש, רק למובחרי הבריאה, שהם נפשות ישראל שעלו במחשבה תחילה, וגם לשנאני שחק כמוב״פ]. וזה ממילא מבואר, על פי מסלת קשרי לשונו הקדושה שאנו מבארים בכל הכרך הזה, שמה שכתב ועל ידי זה וכו׳, נתגלה היראה והאהבה. אף על פי שלכאורה יש לבאר, שאין זה רק מלתא אגב אורחא, מה שהצדיק מרוויח בתוך כך התגלות היראה והאהבה. אבל באמת, דבריו הקדושים האלה, הן הן המקשרים והמבארים טעמי החיפושים הנ״ל:

[הגהה מבעל המחבר]

וגם במה שממילא מובן, שאהבתו וטובו, והשפעות מתנותיו של מובחרי הבריאה שלמעלה ולמטה, הן הן השגותיו יתברך. כי ברצונו ואהבתו לבד, מרים קרן כל אחד להשיגו. כי זולתם, אין שייך כלל מתנות אצל העליונים, וגם להתחתונים אין שום טוב בעולם חוץ מזה. [רק שאצלם יכול להיות שנתלבשים המתנות האלה, גם במתנות המוכרחות להם, ומשתלשלות מהם]:

[עד כאן הגהת המחבר]

ועל זה סובבת תמיד כל עבודתו ועסקיו של הצדיק האמת, למצוא ולקבל בגנזיא דמלכא המתנות הטובות האלה, שהן הן אהבותיו יתברך, [ש]מזה בעצמו גם אהבתינו אליו כמוב״פ. ולזכות לכל זה אין באפשרותו, כי אם על ידי שמקדים לזה היראה שבהתגלות ומציאת ההתפארות, שהוא הולדת המלכות כמוב״פ:

והענין מבואר ביותר, על פי אשר הקדמנו כמה פעמים, והוא הסובב בכל דבריו, ומובא מזה גם בשאר ספרי אמת, שדייקא מרבוי אורו יתברך בלי גבול וסוף, אין ביכולת הנבראים לקבל ממתנות תענוגי השגותיו, עד שמלביש להם מקודם את האור בכמה לבושים וכלים. וכל התהוות הלבושים והכלים אי אפשר שיהיו נעשים, רק מהעולם המעשה והאדמה הזה, שמחמת זה כל משרתיו שבשחקים המוב״פ, ישאלו זה לזה, איה מקום כבודו, כמובא מזה במקום אחר. וגם כל אשר יזכו בכל פעם למתנות תענוגי השגותיו יתברך, הוא רק מהלבשותיו יתברך, שיתלבש בפניהם בבגדי גאוותו ויראתו וכבוד תפארתו המלאים בכל הארץ, דייקא מנשמות ישראל הנמצאים שם כמוב״פ. [שמחמת זה, גם בריאתם לא היתה רק בשביל שעלה תחילה במחשבתו, לברוא נשמות ישראל. כי אנא בריה קלה שבים וכו׳, כמוב״פ]. אך גם נשמות ישראל, אי אפשר להם מקודם להשיגו יתברך על ידי לבושי היראה וכלי המעשה הנ״ל, עד שיזככו אותם מקודם מכל מיני עכירות הקליפות שרוצים להתאחז בהם, [וכמובן מזה במקום אחר] שלעתיד דייקא [בהשלמת הבירור והזדככות הזה], עתידין שיהיו מחיצות השכל, של יעקב וישראל, לפנים ממלאכי השרת, שנאמר כעת יאמר וכו׳:

גם ממילא מובן לפי כל הנ״ל, שכמו שהאהבה מקושרת מאתו יתברך אלינו, ומאתנו אליו יתברך כנ״ל. כמו כן גם בענין היראה וההתפארות, [רק מחמת שיראה אינה שייכת כלל אצלו יתברך להתיירא חס ושלום. על כן ממילא אינה מתפשטת רק על שאר כל הנבראים שזולתנו, להתיירא על ידי זה מפנינו]. כי כמו שהתפארותו יתברך עמנו, הם הלבושים שלו כביכול. כמו כן גם התפארותינו עמו יתברך, הם הלבושים שלנו, שעל ידם נמשך יראתינו, על שאר כל הנבראים כנ״ל. ואחר כך, גם מתנות האהבה, שמקבלים על ידי הנ״ל. והעיקר הוא הצדיק האמת,

המובחר דמובחר שבנפשות ישראל בעצמם כנ״ל. שכשזוכים על כל פנים להתהוות הכלים והזדככותם, לקבל בהם אור אהבתו ויראתו המתפשטת מאתו על זולתו, זוכים על ידי זה בעצמו לאהבה וליראה את ה׳ אלוקיך וכו׳ [לרבות תלמידי חכמים]. שלפי כל זה תבין מרחוק, דבר הכתוב שמביא בפנים [לענין] ההתרחקות [וחזרת הקלקולים זה לעומת זה, מתתא לעילא, ומעילא לתתא], אלביש שמים קדרות, ושק אשים כסותם, כי אז נתלבש אור הצדיק, בחינת מרדכי המוב״פ, בשק וקדרות האפר תחת פאר התפילין המוב״פ, ואז מוכרח הצדיק להתגבר ביותר, בחיפוש חלקי נקודות הטובות שבהם, שזה ענין חיפוש חלקי נשמות המוב״פ, שמחפש אותם בעמקי המים הזידונים המוב״פ. כמבואר מדבריו הקדושים, שחלק הטוב וקיום המצוות, הן הן חלקי הנשמות. שלפי כל זה תבין מרחוק, גם בענין מה שמוכרח לשלש בדבר החיפוש, בכלליות, ובפרטיות, ובפרטי פרטיות. כי זה מבואר מדבריו הקדושים שבאות א׳, שפרטי פרטיות, הם החלקים והאברים של הפרטיות. וממילא מובן, שכמו כן גם החלקים של הכלליות, הם הנפשות הפרטיות שבה. כי כולם בבחינת קומה אחת, וחלקי הנשמות היורדים מהם להקליפות, הם האברים שלהם ממש. וזה ממילא מובן, ומובא מזה בכל ספרי אמת, שעיקרי איברי הקדושה היורדים בהם, הם הרגלין והפרסה המוב״פ [ועיין בלקוטי הלכות הלכות סימני בהמה הלכה ד׳ על התורה הזאת]. גם ממילא מובן, שאף על פי שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, ונמצא גם בהם בעצמם תלת ראשי השי״ן, שהם שכליות, מדותיות, מעשיות. אבל בדרך כלל, נחשבים חלקי הנשמות שלמעלה מאתם, בבחינת השכל והראש, והם כנגדם בבחינת הרגל, ששם תוקף העשיה ביותר, כמובא. וכן מה שנחשב בחינת ראש ושכל בהנשמות שלמעלה מהם, נחשב בחינת רגל ומעשה, להצדיק בעצמו [וכל העם אשר ברגליך, עיין היטב בפנים]:

גם כבר רמזתי לך לעיל בדבריו הקדושים, שהחומר והצורה, שהם כלי המעשה והשכל המוב״פ, הם השייכים להיראה והאהבה כמוב״פ. על כי גם כל עצם כלי ולבושי היראה, הוא מכלי המעשה שבעולם הזה, שבה נתלבש האהבה, שהוא אור השכל של ההשגות כנ״ל. וממילא מובן, שכמו שבפרטיות, בהתרבות עכירת החומר שמבחינת הקליפות על ידי האכילה המוב״פ, תתגבר גם על השכל. כמו כן גם בכלליות, בהתגברות הקליפות על חלקי הנשמות שבבחינת הרגל, שנטמעו בין העכו״ם, יתגבר אז גם על הראש, שהם הנשמות שלמעלה מאתם כמוב״פ, לעכר גם כלי מעשיהם בעת האכילה, עד שמגיע מזה גם צער גדול, [ולפעמים גם איזה פגם] להצדיק בעצמו כנ״ל, [וכמובא מזה גם במקום אחר]. ועל כן העיקר להתקדש בתיקון הצדקה, שהיא בבחינת מעשה כמוב״פ, [והיא בבחינת היראה כנ״ל], שעל ידה כל התפשטות האהבה, מעילא לתתא ומתתא לעילא, שנמצא מהבחינות האלה, בחלקי קומת הנפשות. ומכל שכן כשנותנים אותה להצדיק בעצמו כמוב״פ, שעל ידי זה מתבטל יותר החומר כנגד הצורה, ואינו מגביר עליו את העכירות, ואדרבא, בהירות וזכות השכל מתפשט גם עליו, עד שמתפשט אור וזכות השכל של הצדיק

להגיע גם על עור לבוש העדר הדעת לגמרי, שנפלו זה לעומת זה במחשבת הסטרא אחרא, שהוא תוקף העשיה כנ״ל, לכתוב שם גם כן באור שכלו ודעתו, עד שנתעורר גם בהם זכרון דעתם שעלו במחשבה תחילה, עד שיתעלו משם כנ״ל. ואז יוצא יותר אל הפועל התפארותו יתברך שעמהם, שזה בעצמו כתיבת התפילין שלו המוב״פ. והכל בכח הרב ספרא משתעי, בלשונו עט סופר המוב״פ, שעבור כל זה בעצמו היתה עצתו לבריאת העולם, מה שצפה וכו׳.

[ועיין לעיל בהכללים [כלל רביעי], שאף על פי שבכל תורה ומאמר אינו מדבר לכאורה רק מזולתו, כמו למשל התורה הזאת, המרומזת במאמר רב ספרא המוב״פ, אף על פי שלכאורה אינו רק כמודיע, שנמצא כן השתדלות נעלמות מהצדיקי אמת, אבל גם זה בעצמו, מעיקרי השתדלותיהם בזה. גם מובן במקום אחר, שגם השמות של בעלי המאמרים, הם על פי מאמריהם הקדושים, כמו בסימן ג׳ רבה קאמר ליה וכו׳. ומכל זה נראה לעניות דעתי מכולתי דבריו הקדושים, שגם זה בכלל כוונתו הקדושה].

ועיין גם בדברי מורנ״ת ז״ל שעל התורה הזאת, שמבואר מהם גם כן, כהיוצא בדרך כלל מכל הנ״ל, שהסיפא מקושר לרישא. כי ענין השתדלות הצדיק להוציא חלקי נשמות ישראל, שנאמר עליהם הכתוב, ובשם ישראל יכונה כמוב״פ, והוא מוציא אותם על ידי זה בעצמו שמזכיר אותם שהיו במחשבתו יתברך ובעצתו לבריאת העולמות כמוב״פ. זה זה (בענין) [בעצמו ענין] החיפוש המובא בהרישא, לחפש חלקי הטוב, גם באותם שעל כל פנים נקראים ומכונים בשם ישראל, שיש להם חלקי במחשבתו יתברך, ובצפייתו שצפה בהם בבריאת העולמות, שעל ידי זה מאיר היראה והאהבה לכל הנעדרים מאתה. אך בהסיפא מוסיף והולך לחשוב מחשבות לבל ידח נדח, ולייעץ עצות, להתחזק בזה כנגד כל הקלקולים ההפכיים, זה לעומת זה כנגד התיקונים הנ״ל, שמעוצם הקלקולים, יש שמתגבר עליהם שטיפת מימי הכסילות על שכליהם, עד שגם הם, כדוגמת חלקי נשמותיהם שנטמעו בין העכו״ם והקליפות, כמבואר מדבריו הקדושים בביאור המאמר חז״ל, דאפיק רישא ממיא וכו׳, שלכאורה [מפירושו בענין הכוורא] נאמר זה, רק על חלקי הנשמות שנטמעו בין העכו״ם, אבל מלשונו הקדושה שמבאר בזה, נראה שהם כדוגמת אותם שמתגבר הכסילות על שכליהם שמדבר מהם מקודם, [וכן מובן מדברי מורנ״ת ז״ל, בתפילה שעל התורה הזאת] שגם עליהם נאמר זאת, כי גם הם, כמו כן נטמעו ונטבעו ונתערבבו רובם ככולם בין הקליפות ומימי זידוני הכסילות והעכירות, לעסוק בספרי כפירותיהם [שהם עבודות זרות ממש, כמובא מזה במקום אחר]. ואור דברי עצותיו של הצדיק, והשתדלותו להוציאם, הם עמוקות ונפלאות בלי שיעור, כמבואר מרחוק לכל אשר בכל לבבו ונפשו יחפש על כל פנים בגנזי מתנותיו האלה בעצמם:

וטרם נבוא לגמור דברינו בזה, עוד נבוא לבאר על אודות מה שכתב אדמו"ר ז"ל, שעל ידי האויר הנח והזך, נחקקים דבריו הקדושים בספריהם בעצמם. ולכאורה, אם אינם זוכים לראות ולהבין דבריו גם כשהם אצלו כמוב"פ, איך יזכו אחר כך להתעורר, ממה שהם רואים אותם בספריהם. אבל על פי כל הנ"ל, תבין מרחוק גם ביישוב הפליאה הזאת. כי זה יצא לך מכל דברינו הנ"ל, שהמניעה מלקבל אור השם יתברך האין סוף, ואפילו על ידי אור הצדיק, שהוא ראש כל הנכללים בו כנ"ל, נחלקת לשתי אופנים: כי מניעת העליונים, הוא מהעדר הלבושים והכלים. ומניעת התחתונים, הוא מעכירות הלבושים והכלים, שעל ידי עכירתם וקלקולם, לא די שאין ביכולת לקבל בהם הארתו יתברך, עוד נהפכת בהם ההארה מהיפך אל היפך חס ושלום, מאחר שעדיין אינם ראויים כלל כליהם לקבל בהם. ולאין סוף יחשב בהם, כל נקודה ונקודה מאורו יתברך, שרוצה להאיר בהם:

גם כפי המובן מכותלי דבריו הקדושים, ועל פי המובן מזה במקום אחר, וקצת הבאתי מזה לעיל, שמה שנחשב לבוש, ומעשה, ויראה, ורגל, במדריגה שלמעלה, נחשב לבחינת אור, ושכל, ואהבה, וראש, במדריגה שלמטה מאתה. כי אחר שנשפע מאתו יתברך מתנות האור, והשכל, והאהבה כנ"ל, לכל אחד כפי מדריגתו, מוכרח מיד כל אחד לעלות לתורה ושכל היותר עליון, והאור והשכל הראשון שכבר קבל, יתהווה ויתעבה בו בבחינת כלי, ולבוש, להאור והשכל שמוכן עתה לקבלו בו. וכמו שזכות האור שבכל מדריגה, נמשך מריש כל דרגין שבהמחשבה תחילה המוב"פ, כמו כן להיפך, התעבות האור שבכל מדריגה, שיהיה בבחינת לבוש כנ"ל, נמשך מסוף כל דרגין שבסוף המעשה המוב"פ. שעבור זה כל השגות הנבראים שבכל העולמות, לא יהיה רק על ידי נפשות ישראל שעלו במחשבתו תחילה, וראשית לכולם בחכמה עשית המוב"פ, שעל ידי זה היה בכוחם, לירד לסוף המעשה שבעולם הזה. כי כל הנאצלים והנבראים וכו', אין ביכלתם לירד לסוף המעשה הזה, מעוצם העכירות הנאחזת שם, כי אי אפשר להנצל מאתו, כי אם על ידי הזכות הבלתי סוף שבתחילת המחשבה בעצמה. כי היא לבד אשר ביכלתה לדחות ולבטל העכירות בלי תכלית, הנתאחז בהסוף מעשה, עד שיתהוו מאתה הכלים, ולבושי התפארת המוב"פ, שיתקבל בהם האור שבכל מדריגה. ועל כן כולם תלוים ועומדים בנפשות ישראל כנ"ל. והעיקר בהשלמת בירורם ואסיפתם, שבכלליותם הם קומה אחת כנ"ל. כי כשנחסר ונתקלקל אפילו רק אבר אחד מהם, מתפשט הקלקול ועכירת הקליפות גם בשאר חלקי הקומה כידוע, שלפי כל זה תבין מרחוק, גם במה שמביא לזה בפנים המאמר חז"ל, אסיפתן היא מטהרתן:

ועוד מוכרח לכל זה, מה שמובן בספרי אמת, שכמו שהשפעות ההשגות, הם מעצם המשפיע, כן אחר כך בהשפעתם, יתהוו לעצם הנשפע. גם מה שמובן בספרי אמת, שהתלבשות רמ"ח אברי ושס"ה גידי הנשמה ברמ"ח אברי ושס"ה גידי החומר, נמצא זה בכל מדריגה. כי האור ולבוש הכלי שבכל מדריגה, הם קומות שלימות ברמ"ח איברים ושס"ה גידים, שהן

הן הרמ״ח מצוות עשה ושס״ה לא תעשה שבתורה, הכלולה בכל הדרגין, שהן הנתקיימים על ידי עיקרי המדות יראה ואהבה המוב״פ [כמובא מזה בדברי חז״ל]:

[ומכל הנ״ל] יתנוצץ לך מרחוק ענין השי״ן המוב״פ, שמרמז על השלשה בחינות, שכליות, מדותיות, ומעשיות, שהם האור והלבוש, וקו המדות הנ״ל המחברם. ושנמצא מכל השלוש בחינות אלה, בכל נפש ונפש שבכל דרגא ודרגא. כי הנפש היא הנשמה, והשכל, והצורה, המוב״פ, שנמשכת מהמחשבה תחילה כמוב״פ. והגוף שהוא החומר המוב״פ, הוא הנמשך מסוף המעשה המוב״פ. שעיקר התחברותם, היא על ידי המדות הנ״ל. כי ממילא מובן לפי כל הנ״ל, שכמו שאסיפתן היא מטהרתן, כמו כן, גם טהרתן, היא אסיפתן. כי כמו שבכלליות, הצדיקי אמת הנטהרים ומזדככים לגמרי בזכות השכל והאהבה על ידי היראה כנ״ל, נתהווים להבעלי אסיפות המוב״פ, לעסוק גם באסיפת הטוב של שאר חלקי הקומה, להיות גם הנדיבי עמים נאספים. כמו כן בפרטיות, הנשתווה להכלליות בכל חלקי קומתה כנ״ל. ומחמת זה בעצמו שאסיפתן וטהרתן תלוים זה בזה, קשה מאוד למצוא ההתחלה, וכמבואר לך מכל אשר הבאתי לעיל, שבלי הטהרה וזכות הכלי שבכל מדריגה, אי אפשר בשום אופן שירד בה האור ממדריגה שלמעלה, כי לבחינת אין סוף יחשב כנגדה, עד שנהפך בה חס ושלום האור המקבלת משם לסם מות חס ושלום:

ומכל זה נחזור לענינינו, לרמז קצת ביישוב הפליאה הנ״ל. כי כבר יצא לך מכל אשר ביארנו לעיל, שכל הנשמות כנגד הצדיק העליון הנ״ל, הם כמו המעשה כנגד השכל, כי גם השכל שבהם, נחשב לבחינת מעשה כנגדו כנ״ל. ובסוף ימי המעשה שבעתים הללו, בעוקבתא דמשיחא, נתגבר העכירות והכסילות על רובם ככולם, מלהביט ולראות באור השמש של הצדיק המובחר הזה. כי מעומק דבריו המאירים באור אין סוף, לית מחשבותיהם ודעתיהם תפיסא בהם כלל וכלל, עד שלתכלית ההיפך, ולחושך ממש, יחשבו להם. שעל זה מוכרח הצדיק, בחינת מרדכי, להפליא בפלאי פלאותיו, ולהלביש להם דברי שכלו ומחשבתו [הסמוכה ביותר להמחשבה תחלה כנ״ל] בלבושים שונים כאלה, עד שירדו במעשה הכתב המוב״פ, מדינה ומדינה ככתבה, שעל ידי כל זה, נתצמצמים אורות דבריו, ובצמצומים נפלאים כאלה שאינם נחשבים לרבוי אור גם להיורדים בלי גבול לתוקף העשיה, בהעכירות וקלקולים הנ״ל. כי אז גם הם ביכלתם לקבלם ולהתעורר על ידם, לשוב לשורשם בתשובה שלימה כמוב״פ. והני מילי, אם האויר נח וזך על כל פנים, על ידי מעשה הצדקה המוב״פ, ולא נמצא רוח שנאה המפריד בין חלקי הרוחות והנשמות הנ״ל. כי הוא תוקף הקליפה זה לעומת זה, כנגד אור האהבה והשכל של הצדיק הנ״ל, לבל יהיה ביכלתה בשום אופן להתלבש בחלקי קומת הנשמות, מעוצם סערת הרוח שנאה המבלבל ומפריד אותם זה מזה, שעל ידי כל זה נתרחקים מאוד מהצדיק כנ״ל, שעל זה ילבשו שמים קדרות ושק וכו׳. עד שיבוא השר ש׳ל׳ו׳ם׳ שאנו מחכים אליו, והיה מעשה הצדקה שלום [ואהבה בין כל נפשות ישראל], עד שיהיה ביכלתו לצמצם ולהוריד דברי

האמונה המוב״פ, בספריהם בעצמם כמוב״פ, שבזה תלוי ועומד כל התיקון כמוב״פ. כי מעוצם הפגמים, מוכרח להתגבר זה כנגד זה יותר בהארת הצדיק, שהוא בצרור הכסף וההון, שרשי הנפשות, עיין היטב בפנים, להוסיף עלינו הארתו בצרורות כספי הצדקה שנותנים לו, כי מנתינת טרף הזה ליראיו, נשלם טורף המזבח, עיין היטב בפנים. כי מיראתם של יראיו האלה, נתפשט יותר אור האהבה והרצונות שבכלליות הבריאה, עיין לעיל. שעל ידי התפשטות האהבה הזאת, יורד הארתם לתוקף בחינת העשיה, עד שדבריהם נצטיירים ונתהווים לעשיה ממש של הכתב כמוב״פ. עד שנשפע על ידי זה, הזכרון והדעת, גם לחלקי הנשמות שנטמעו בעומק וראשית מחשבת הסטרא אחרא כמוב״פ, להיות נזכרים גם הם, שהיו אצל השם יברך במחשבה תחילה, ובעצתו לבריאת העולמות. שצפה מראשית אחרית, שאף על פי שרבים ירדו ויפלו כמו שיפלו, אבל גם משם, יעלה אותם הצדיק האמת, עד שיתהוו על ידי זה לנצח, לבושי גאותו ותפארתו, בפאר לבישת התפילין המוב״פ. שכל כתיבתם הוא במעשה עור, לבושי העדר הדעת שלהם כנ״ל. כי זה יכתוב ידו לה׳ ובשם ישראל יכנה [עיין היטב בפנים וגם לעיל], שכל זה בכח הרב ספרא המשתעי, בלשונו עט סופר מהיר המוב״פ, בכתיבת התפילין למעלה ולמטה ודו״ק, ואז כאשר נמצא כתוב גם בתכלית המדריגה שלמטה, את אשר הגיד מרדכי, יתפשט מקדרות האפר, וכסות השק שהיה לבוש בו מקודם. כי אז יצא מלפני המלך בלבושי המלכות, ובגדי התפארת המוב״פ, וליהודים היתה אורה וכו׳, ויקר אלו תפילין, ורבים מעמי הארץ מתיהדים, כי נפל פחד היהודים עליהם, כמוב״פ, לענין הכתוב וראו כל עמי הארץ וכו׳:

רבי יונתן משתעי-סימן י״ח

אות א

למשל וכו׳ יוצא האות ב׳ וכו׳. להפך בדבריו הקדושים מסופם לתחלתם, בא תבא בדבר המאמר חז״ל, איזהו חכם הרואה את הנולד, שהוא סוף המעשה והמלכות המוב״פ, ששרשה בהחכמה והמחשבה תחלה המוב״פ.

שמתחלה עלה במחשבתו יתברך להוציא אל הפועל את ההשלמה [והתכלית דתכלית וכו'] בנין אבני בית המלכות המוב"פ, שיהיה לעתיד כשיהפך לכל העמים שפה ברורה והדיבור, מסופו לתחילתו, לקרוא כולם בשם ה' בהשלמת האמונה המוב"פ:

כי מעוצם קשרי הבריאה ממעלה למטה וממטה למעלה [כמובן בפנים, שחרון אף, והמתקתו ברחמים אצל האדם, גורמת גם למעלה אצל השם יתברך והצדיקי אמת], גם מי שזוכה כעת לשלימות אבני האמונה הברורה [גם מדרכי האמורי לבל יאמר צבי הפסיקו וכו', שעל זה יסובב הכתוב המוב"פ, תמים תהיה עם ה' אלוקיך], שבזאת היה ראוי בוודאי לעטרת צבי המוב"פ. אבל הקלקולים שמזולתו, יגרמו ויטילו פגם גם ברחמיו בעצמם כמוב"פ. כי [ב]הסתרת הפנים של שאר הנפשות, כשמסתירים והופכים פניהם מאתו יתברך, בקלקול והתמעטות האמונה. גורמים כמו כן, אצלו יתברך, והצדיקי אמת, הסתרת פניהם מלהנהיג את הנפשות. אף שבאמת כל שרשי הנפשות האלה הוא בנשמת הצדיק כמוב"פ, וכל אשר ירדו ונשתלשלו מהשם יתברך, ואחר כך מהצדיק האמת כמוב"פ, הוא להוציא אל הפועל הסוף מעשה [כי אם לאו היה הכל אחד כמובן במקום אחר]. ומהשתלשלות הזה בעצמו, נמשך מה שמסתירים פניהם, ומתרחקים לגמרי זה מזה, עד שעל ידי זה נתהווה זה לעומת זה בהסטרא אחרא, בחינת מלכות וחכמה וכו' כמוב"פ:

ואף על פי כן, לסוף יהיו נתהפכים כל הקלקולים לתיקונים [וכמובן בפנים, לענין מה שנקרא המלכות, "ארגז" דמקבעי בה אבנים], ובזה דייקא עתידה אשת ר' חנינא [הרומזת על שלימות בנין אבני אותיות הבית האמונה כמוב"פ] לשדיא ביה תכלתא, שהיא החיבור של סוף ותחתיות אותיות הבריאה והמעשה המוב"פ, בתחלת המחשבה כמוב"פ, להיות חכם הרואה וכו' כנ"ל:

כי אף על פי שכעת נתרחקו כל כך בהתרחקות, עד שדייקא זה התכלית מכל התכליתים, אי אפשר בשום אופן לקרבו להמחשבה כמוב"פ, כי עליו נאמר, עין לא ראתה וכו'. ומכל שכן בעקבות משיחא, שבאחרית וסוף ימי המעשה שבעולם הזה, שעל העת הזאת נאמר המאמר חז"ל המוב"פ, שהמלכות תהפך וכו'. אבל בכל זאת, תקוותינו חזקה, שכעת יהיה נבנה הבית על ידי השם יתברך בעצמו מן השמים כמוב"פ, עד שכעת דייקא, יהפך לכל העמים שפה ברורה וכו' כמוב"פ:

תפילה לחבקוק סימן י״ט

אות א

לעשות לרוח משקל. הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים דבר בו בקודש [עיין היטב בפנים], באור הטבת וסעדת לבבו בחטה דכ״ב אתוון המוב״פ, גם למעלה מאור החשמל המוב״פ, [כאשר נרמז בזה בסמוך]:

ואמנם שבעוצם שפלותינו ומיעוטינו באתערותינו שלמטה, רחוקים אנחנו מלהספיק גם חלק אחד מרבבות רבבות מהביאור והתרגום המוכרח להם. אבל כבר כתבתי כמה פעמים, שבכל זאת מחויבים אנחנו לרמז להמעיין, שעל כל פנים ידע ויבין בשפלותו ותכלית ריחוקו, להגיע לעצם ביאורם האמיתי:

כי הנראה לעניות דעתי מכותלי דבריו הקדושים, שענין זה של לשון הקודש ותרגום, הוא הנמצא בכל המדריגות, בבחינות שונות. כי כעין הנוגה לו סביב, המסבב ומלביש החיות אש ממללות בדיבור לשון הקודש כמוב״פ, [ועיין מזה בהלכות דגים שעל התורה הזאת, שמחמת זה הנוגה בבחינת לבוש]. כמו כן גם החיות אש וכו׳, שהוא החשמל, הוא המלביש כידוע, לדברי ד׳ שבקדושה פנימית יותר. כי כל מדריגה שלמטה מחברתה, וסמוכה יותר אל הסטרא אחרא, היא בבחינת אמצעי, ותרגום, וחושך, ולילה, ותרדמה המוב״פ, כנגד המדריגה שלמעלה מאתה. רק (כש)אחר כך כשנתעלה ונכללה בחברתה, אף על פי שגם אחר כך מקבלת כל כוחה מחברתה, אבל באתגלייא היא מאירה ומשפיע יותר בהשלמתה, כמו מדריגת התלמיד כנגד הרב שעמו דבר ד׳ ולשון הקודש כמוב״פ. אף על פי שפני התלמיד היא כנגדו בבחינת החושך [והתרגום הנ״ל] כמוב״פ לענין הכתוב פנים בפנים וכו׳. אבל אחר כך כשנתראה בפני הרב, והחושך שבפניו נופל ונתבטל כנגדו, ובחינת הטוב שהוא האור שבו כמוב״פ בוודאי נשאר, נכלל בו בבחינת פנים בפנים ממש הנ״ל. אז מאתו דייקא נתגלה השלמת הלשון הקודש, בבחינת פי שנים, עיין היטב בפנים לענין אלישע ואליהו, [ועיין בהגהות שלמטה]. כי בהמדריגה התחתונה דייקא, עיקר התגלות הלשון והדיבור, היוצא ונלקח מקדושת החכמה עיין היטב בפנים:

וכמו כן גם בענין אדם וחוה המוב״פ, אף על פי שבפרטיות נמצא במדריגת חוה בעצמה כל השלשה בחינות, שהם חכמת נשים, וההיפך, והאמצעי כמוב״פ. אבל בדרך כלל, גם המדריגה המעולה שבה, שהיא

חכמת נשים הנ״ל, נחשבת כנגד דעת האדם המוב״פ, רק בבחינת חושך, ולילה ללילה יחוה דעת, [עיין היטב בפנים, ובכתב יד שבסוף התורה]. אך מחמת זה דייקא, באתגלייא היא דייקא בבחינת הלשון והדיבור שברוח הקודש, שכל דעת האדם, נתקרר ונתגלה על ידה כנ״ל:

ולפי זה יבואר לך מה שמוב״פ, שלהיפך חס ושלום, כשאינם זוכים להפיל הרע שבתרדימה [שבבחינתה] שבבחינת ויפל וכו׳ כמוב״פ, אז זה לעומת זה, נתקררים טפי דעת האדם במקרה לילה חס ושלום. גם לפי זה מה מאוד נכון פירושו הקדוש בהמאמר חז״ל, על הכתוב לזאת יקרא וכו׳, מה שלשון האשה דייקא נופל על לשון האיש, ועל ידי זה בעצמו שנופל הרע שבה, נתעלה ונכללה ונתייחדה בבחינת פנים בפנים הנ״ל, [ועיקר יסובב המאמר חז״ל, על האיש]:

ואף על פי שהשם יתברך בעצמו הפיל הרע שבה עד שנבנתה בבחינת פנים בפנים הנ״ל כמובן בפנים. אבל מחמת שעיקר התיקון מוכרח שיהיה בזה העולם, במשקל הבחירה של האדם בעצמו כמוב״פ, שהוא בעצמו יעמוד בנסיון הבחירה והמתקלא הזאת של קליפת נוגה, שהעיקר הוא בתאוה זו כמוב״פ. שעל ידי זה דייקא היה זוכה בכניסת ליל שבת המוב״פ, להזווג פנים בפנים הנ״ל בתכלית שלימות הקדושה. ועל ידי שלא עמד בנסיון הזה כידוע, כי בלשון ארמית סיפר וכו׳ כמוב״פ, נכשל זה לעומת זה, באכילה דסטרא אחרא [כי לא זכה להעזר בקודש המוב״פ] אז כנגדו כידוע, כי על ידה ינקה, ונתאחזה גם בו זוהמת הנחש, שהיא בושת העריין המוב״פ:

ומאז עסקו בתיקון הזה הצדיקי אמת שבכל דור ודור כמוב״פ, כמו אבות העולם, ובפרט יעקב אבינו, שקליפת הארמי רצה לאבד אותו על כי השתדל לברר מזרעו דייקא, האשה יראת ד׳ המוב״פ, להעמיד מהם נפשות ישראל [שהם בעצמם בחינת האותיות של לשון הקודש כמוב״פ] שנים עשר פשוטות עיין היטב בפנים. והעיקר מהם הוא בחינת יוסף כמוב״פ, שהוא [המאסף את החרפה], שמיד שנולד ברח ויצא מאתו יעקב אבינו, והוא רדף אחריו, ורצה להתגבר זה לעומת זה [כנגד הדיבור דקדושה, שהוא תיקון הברית] באומר הארמי לאמור [דא גלוי עריות], ולקרות למקום אכילתם, יגר שהדותא. אבל יעקב אבינו קרא לו ג׳ל ע״ד בלשון הקודש. כי לפי זה ממילא מובן, שכאשר אכל ויטב לבו באור הל״ב אלקים המוב״פ, תיקון וביטל את העי״ן וכו׳ המוב״פ, והד׳ שהן [ערות׳ וקליפת׳ החרפה׳ והערלה׳ המוב״פ], שהם הרוח׳ סערה, וחושך הענן׳, ואש׳ מתלקחת המוב״פ, ורע הנוגה׳ המוב״פ, שעל ידי כל זה, נתעלים ברוח הקודש המוב״פ, שהיא השגות האלקות, על ידי החשמל המוב״פ, כמו שזכו לזה אחר כך גם כל ישראל בעת מתן תורה המוב״פ, שכולם שמעו מפי ה׳ בעצמו המוב״פ, שעל זה יסובב הכתוב הנ״ל פנים בפנים דבר ד׳ עמכם עיין היטב בפנים, שעל ידי זה זכו אז כולם לשלימות היראה. ונפסק מהם זוהמת הנחש הנ״ל, ונתחזקו אז כל עמודי הבריאה כידוע:

גם כפי היוצא לנו מדבריו הקדושים [כפי אשר ביארנו בהם לעיל], שאף על פי שנפשות הנשים בבחינת האותיות של לשון הקודש. אבל באופן אחד, גדלה יותר מעלת האנשים ונפשותם, בבחינת האותיות של לשון הקודש שלמעלה כנ״ל. וכל הנפשות והמדריגות נעשים לבושים כל אחד לחבירו שלמעלה מאתו. ואמנם שכל חיות הלבוש, הוא הפנימיות שבהם. אבל גם להפנימיות אי אפשר להיות בלי הלבוש, כי הלבוש היא לה לעזר וכלי כידוע. וכמו שעזר האשה המוב״פ, תלביש ותסובב גבר. כמו כן, גם כל איש ואיש, הוא בחינת נפש ונוקבא לחבירו שלמעלה מאתו, וכענין הרב והתלמיד הנ״ל המוב״פ. ולפי זה ממילא יבואר, שענין החיות וההתעוררות המביאין בהאותיות, שעל זה יסובב הכתוב חייהו וכו׳ המוב״פ, היא כעין תיקון החיות [אש] וההתעוררות שמביא הרב בהתלמיד, ואף על פי שהרב גבוה במעלת לשון קדשו למעלה מכולם, אבל כנגד השם יתברך, גם הוא בחינת תרגום, וכמובא מזה בהלכות תערובות הלכה א׳, שעל התורה הזאת. שמחמת זה דייקא, עושי דברו עיין שם:

כי גם לפי כל הנ״ל יש לפרש גם כן, במה שבעשיית המעשים טובים של גבורי כח [המוב״פ] הצדיקים, נתלבשים דברי ה׳, היינו שמיעת דברי ד׳. יש לפרש, שגם זה הוא ענין הלבוש והפנימיות הנ״ל, שמחמת זה מוכרח להקדים תמיד להנשמע, תיקון הנעשה [כמו במתן תורה הנ״ל], שהיא הכלי והלבוש שבתיקון האשה יראת ה׳ המוב״פ:

שלפי כל זה יצא לך גם התאחדות השני טעמים שפתח בהם בתחילת התורה הזאת, על ענין מה שמוכרח לנסוע להצדיק, ולא חילק אותם לשנים ברהיטת לשונו הקדושה. כי באמת יתאחדו ביחד, כי התלבשות פנים בפנים של הרב והתלמיד שכתב בטעם השני, הוא התלבשות של דברי הצדיק בהשומע מאתו שכתב בטעם האי׳ הנ״ל. וכאשר יצא לך מכל אשר בארתי לעיל בדבריו הקדושים, שכמו כן גם בחינת הפנים יורד מדרגא לדרגא בכל פעם כפי רחוקו מפני הצדיק. ופני השכל של התלמיד, הוא בחינת עשיה ותרגום, כנגד הרב ששומע מאתו דברי התורה. ועיקר התגברות הקליפות, הוא על ידי בחינת העשיה, והתלמיד, והתרגום [עיין היטב בפנים], שמחמת זה גם אחר מתן תורה, נתאחז בזה הקליפות. ואף על פי שהנשמע לא אבדו, והיה בבחינת הטוב, אבל על ידי שאבדו את הנעשה להיות בבבחינת הרע, חזר התערובות הראשון של עץ הדעת והתרגום למקומו, שמחמת זה גדול ועצום מאוד הפגם של המקרה לילה והשגיונות המוב״פ, כי אף על פי שהכוונה היא טוב, אבל מאחר שהמעשה רע, גורמים יניקת הקליפות גם בטוב הכוונה והנשמע בעצמו וכנ״ל:

ובענין תורה שבכתב ובעל פה המוב״פ, נראה לעניות דעתי על פי הנזכר לעיל בהכללים, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, שלפי זה יש לבאר כוונתו הקדושה, שאף על פי שאותיות התורה שבכתב הם מעצם הלשון הקודש, שלמעלה יותר מאותיות הדברי תורה שבעל פה. אבל מחמת זה בעצמו מוכרח דוקא לכותבם כנ״ל, שזה בחינת תרגום המדמה כמוב״פ. ודברי התורה שבעל פה שבאופן אחד הם יותר בבחינת לשון הקודש

וחכמת האדם כנ״ל, וכמוב״פ, על כל זה, בעצם מהותה, היא יותר בבחינת תרגום כנגד תורה שבכתב [אפילו עכשיו שנתנה גם היא לכתוב], על כי היא התרגום והפירוש לתורה שבכתב [וכמובן מזה בהלכות חדש הלכה ד׳, שעל התורה הזאת], שמחמת זה רובה ככולה בלשון תרגום, [וגם חכמי המשנה שינו קצת מלשון התורה, כי לשון חכמים לחוד, ולשון תורה לחוד כידוע]. ובדורות הסמוכים, הרכיבו בדבריהם מדרכי הלשונות המדוברים בינינו, שגם הם בבחינת לשון התרגום, כמבואר מדבריו הקדושים שהביא מורנ״ת ז״ל בהלכות טוען ונטען הלכה א׳, שעל התורה הזאת. ומרוב התועלת שנמצא בזה, מה שלא נמצא גם בתורה שבכתב [ושמחמת זה אמרו חז״ל, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב], גם עכשיו שנתנו לכתוב, מוכרח על כל פנים לנסוע להצדיק שבכל דור, לשמוע מאתו בעל פה ממש:

כי צריך לזכך את הפנים וכו׳, שיוכל כל אחד לראות וכו׳. הוא הטעם השני, להכרח הנסיעה להצדיק [מעוצם התועלת של הראיה לבד שזוכים לראותו], ומקושר הוא לטעם הראשון, שאינו דומה השומע מפיו, כמובן לקמן בפנים, וכאשר רמזתי בדברי ביאורי שעל זה בענין קבלת התורה, שזכו כל העם לראות את הנשמע ולשמוע את ה׳:

כתוב זאת זכרון בספר וכו׳, ענין תורה שבכתב. ושים באזני התלמיד יהושע [בדיבור הפה דייקא, על שיש בכל אחד מעלה שאין בחבירו כמוב״פ]. כי מחה אמחה את זכר עמלק וכו׳ [שהוא כלל הקליפות הטמאות לגמרי כידוע] שכל השכחה והסתלקות הדעת לגמרי, נמשך מאתו כמובן בפנים. לעוצם בירור כח המדמה שבשינה, להעלות הטוב שבו, באופן שעל ידי זה דייקא יתגבר הזכרון עיין היטב בפנים ודו״ק, [כמו] יעקב שבירר את האשה והלשון הקודש, דייקא מבית לבן, שהוא [ארמי תרגום] וזכה לאכילה דקדושה, על הגלעד, בלשון הקדש, ההיפך מאכילת עץ הדעת וכו׳:

כח ה׳. עיין מה שרמזנו בדברי ביאורי שעל זה בענין התורה שבעצם אלקותו יתברך כידוע שזכו יחזקאל ואליהו להשיג ולראות:

[מכתב מבעל המחבר מתוך ספר ״נחלי אמונה״, השייך לתורה הזאת]

והנה, באלה הימים האיר ה׳ בדעתי על אודות המבואר מצירופי דבריו הקדושים שבמאמר תפלה לחבקוק וכו׳ שבסי׳ י״ט ליקוטי מוהר״ן ח״א. ש׳הס׳ח׳, ש׳הוא כלליות השלשה קליפות הטמאות לגמרי, ש׳הם רוח׳ ס׳ערה, וענן גדול [שהוא ענן החושך שנזכר שם], ואש׳ קליפת נוגה, שבלב׳ן ה׳ארמי עיין שם. ומבואר [המשך] הכתוב ישלח עזרך מקודש [שבסופי תיבות חשך הנ״ל] עיין שם, ומציון יסעדך. יזכור כל מנחותיך ועולתך ידשנה וכו׳, נראה מבואר שזה כל ענין הקרבנות, שמבררים אותיות כח ה׳ שנמצא בהם, והרע שמעורב בהם נופל ונשרף באש [כי מהאש יצאו והאש תאכלם עיין שם]. ומחמת שעיקר הבירור הוא על ידי

הקטורת, יש לבאר, שזה מה שפרט הכתוב ד׳ סמנים מפורשים בשמותיהם, [ושאר הסמנים אינם מפורשים רק בדרך כלל, שהזכיר הכתוב סמים וכו׳], וגם באלה הד׳ סמנים, הפסיק ולא פרט תחלה רק שלשה, נ׳טף׳, ש׳חלת׳, ח׳לבונה׳, לשרוף ולבטל שלשה קליפות הנ׳ח׳ש׳ הנ״ל, שהיא האשת כסילות במקרה לילה כמובא שם, והיא נקראת בשם ת׳פ׳ה׳ כמובא במקום אחר . ואחר הפסקת הענין בסמים אחרים, ציוה הכתוב להביא גם ל׳ב׳נ׳ה׳ הכנעת קליפת לב׳ן ה׳ארמי הנ״ל. וזאת הקליפה היא באמת מעורבת בטוב, ומאתו לבד בירר יעקב אבינו חכמות נשים המובא שם, אשר בנו כל בית ישראל. אבל יעקב לבד היה בכוחו להנצל ממנו, ולא לגמרי, כי תמורת רחל בלאה גרם מה שגרם . ושמעתי מאבי, ואמר ששמע ממורנ״ת ז״ל בשם הבעש״ט זצ״ל, וגם קצת שמע מפי רבינו ז״ל בעצמו, שהבעש״ט התפאר ואמר וכו׳ וכו׳. [וגם זה שמעתי מאבי, ששמע ממורנ״ת, בשם רבינו זצ״ל] וכו׳ וכו׳. בענין השלמת הפרשה המחויבת בדברי רז״ל [ועל פי האריז״ל בערב שבת דייקא], שמזה הרבה לבאר כפי מסלת הביאורים אשר עזרונו השם יתברך בתורה הזאת, ואין לי פנאי להאריך עתה יותר מזה. יוצא מהם בדרך כלל, כפי המבואר למעמיק בדבריו הקדושים, שבדבר המקרא והתרגום הנ״ל, נמצאים אופנים שונים. כי גם כלל העולם הזה, נחשב לתרגום כנגד העולם העליון, שמחמת זה לא יהיה תיקון כל דבר, ובפרט תיקון הלשון הקודש, רק בזה העולם. עד שגם כביכול הבורא בעצמו, מוכרח להצדיקים שבזה העולם, שהם לבד יהיו עושים ובונים תחלה את הדיבור שרוצה לדבר עמהם, והוא דברי הכתוב פנים בפנים וכו׳, היוצא בפירוש שנמצא זאת הירידה בכל מדריגה. כי פני העליון יתברך בעצמו, נתייחד כביכול עם פני הצדיקים, וכן גם פני הצדיקים מוכרחים לפני התלמידים המתקרבים להם. כי אף על פי שפניהם מגושם בחשך כמובא, אבל בכוחו נהפכים לעזר מקודש, כחוה לאדם שבעת חשך המוב״פ. נאום ידידם ואוהבם

אברהם חזן בלא״א מוה״ר ר׳ נחמן ז״ל

והנה אחר כותבי זה המכתב, פגעתי בהמעתיק אשר נתתי לו להעתיק הקדמת ספרי, ויש לו בזה כמה מניעות ועיכובים שיתארך העתק קצת זמן, ובגמר ההעתק יכול להיות שאדפיס אותה, וטוב יותר לשלחה להם בדפוס. וכפי ההקדמה והכללים הנזכרים יבינו יותר בדברי המכתב. גם מחמת שנמצא בזה המכתב כמה דברים שאינם נזכרים בספר ביאורי הנ״ל, אבקש ממעלת כבודו להעתיק זה המכתב מתחילת עמוד ד׳ עד חתימתי ולשלוח לטעפליק, לר׳ אלטיר זיילעגס, אשר יצרפה בספרי שנמצא אצלו בכתב. ולדקדק בכתיבת ההעתקה שלא יחסרו העיגולים אשר רשמתי (בר״ת) [בסופי תיבות] רוח וענן ואש, והעיגולים הקודמים להם באותיות נחש. וכן העיגולים שבראשי תיבות נטף שחלת חלבנה [כי סם המות נתון בתוכם, ומחמת זה בעצמן מצילים ממות להמתנהג בהם על פי התורה]. גם לא יחסרו הג׳ נקודות סגול שבג׳ אותיות ש׳ה׳ס׳ח׳, המכוונים להג׳ נקודות סגול שבאותיות ת׳פ׳ה׳, שהיא האשת כסילות

והנחש היונק מהקדושה, על ידי קליפת לבן הנ״ל. ולא יחסרו גם העיגולים שבאותיות לבנה ובאותיות לבן ה׳. נאום אברהם הנ״ל

ט׳ תיקונין-סימן כ׳

אות א

ט׳ תיקונין יקירין אתמסרו לדיקנא וכו׳, המראה הנוראה וכו׳. טרם נבוא לבאר בכל זה, [נדבר בענין] שגיאת משה בהכאת הצור המוב״פ, שהוא דבר תמוה ונעלם מאוד. כי מאחר שכבר [שגה] קודם בתיקוני המשכת התורה בעצמה, איך ישגה ויטעה אחר כך בתיקוני המשכת [הביאורים] שעליה, עד שכל מפרשיה [בתורה שבעל פה] הנמצאים בכל דור ודור, מוכרחים לטרוח [ולהתייגע מאד] בזה, [ואלמלא הכה וכו׳ כידוע].

ולרמז קצת בישוב הפליאה הזאת, עוד נשוב להתפלא [בענין תיקון] השמיני של המלך אדום המוב״פ, שבארצו וכוחו מענישים הרשעים המונעים מארץ ישראל. שלכאורה [נראה מדברי] אדמו״ר ז״ל, שאדום בעצמו אינו מכלל הרשעים האלה, ומהכתוב מבואר, שעיקר משפט [עשו, יהיה בהר שעיר] שהיא ארץ אדום בעצמו. כי גם הארץ וההר הזה בעצמו, הוא בכלל ארץ ישראל [שהבטיח] השם יתברך לאברהם אבינו [כמבואר בדברי רז״ל, ובפירוש רש״י שם], ומעוצם כחו למנוע מלבוא בהארץ [שלו הזאת], נאמר למשה מהשם יתברך בעצמו, אל תתגר בו וכו׳. שהוא כעין הכתוב אל תתחר וכו׳, שעליו יסובב המאמר חז״ל המוב״פ, צדיק ממנו בולע [כמובא מזה במקום אחר גם בדבריו הקדושים]:

אבל מכל זה נראה מבואר, שכוונתו הקדושה, בתיקון [מלך אדום] השמיני הנ״ל, הוא על חיות הקדושה שנשתלשל בהמלך והשר שלמעלה השייך לו. כי הוא וחרבו השולטים בארץ, ראשם בהדינים שלמעלה הנתעוררים מבינה לבא [ירושלים שלמעלה] המוב״פ, שמשם תצא דבר ה׳ לביאורי התורה כמוב״פ. וכל שהמדריגה נמוכה יותר, מתגברים שם יותר כידוע. ועיקר התגברותם הוא בירושלים שלמטה, המכוונת כנגדה, שעל זה יסובב גם לפי פשוטו הכתוב המוב״פ, זאת ירושלים בתוך הגוים

שמתיה [וסביבותיה ארצות]. כי גם ממילא מובן, שכמו שכל העונשים על ידו, כן גם כל ההסתות על ידו, ובפרט בפגם ברית הלשון [שהיא הדבה, וזה לעומת זה כנגד המלי בסלע המוב״פ], ופגם ברית המעור, שהוא פגם הדעת כמוב״פ, שעל זה נאמר הכתוב המוב״פ, אתה ידעת וכו׳:

ועוד מכותלי דבריו הקדושים, שבענין הכתוב ואם מימיך נשתה וכו׳. תבין מרחוק, שגם בכללות הקבלה שמקבלים מאדום חרב המשפט בפיפיות העונשים המוב״פ, שנפלה בו מקדושת מימי הלב כנ״ל, יצא המשפט מ׳ע׳ק׳ל׳ו והיפוכו שהיה מקודם כנגד ישראל בעצמו. [כי בעת שאינם זוכים לקבלה ולהוציאה מאתו, יסובב עליהם הכתוב, לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך]. כי ההכרח לסבב ולסגור הלב כסלע וצור המוב״פ, לבל יהיה נפתח באורו האין סוף [להשפעות הרוחניות והגשמיות], עד שיתתקנו לזה מקודם כלי נפשות ישראל, בהזדככותם מנסיונותיהם מהתגברות הסטרא אחרא זה לעומת זה, להתהוות הרשע [הנרמז לעיל] המכתיר ומסבב אותם, ואת ארצם:

והנה, כבר הקדמתי לך כמה פעמים, שגם כל העצות להמשכת התורה, והתועליות המגיעות מאתה. הן הן מעצמיותיה ופנימיותיה. שלפי זה תבין כמו כן גם בדבר תשעה תקוני פני הזקן [שבהמשכת ביאורי התורה] המוב״פ, [ובפרט תכלית תיקון התשיעי, שבכבישת ארץ ישראל], שהן הן מפני [תורת ד׳, בהדרת פני] הזקן בשלוש עשרה מדותיה, שמוכרח לנוכחם לשפוך לבבו כמוב״פ. [וכן בסיפור המראה הזאת בעצמה, מצורף גם מה ששאל ביאור [ופירוש] על המראה הזאת, ושהזקן אמר לו, הרי זקני הוא פירוש וכו׳. ואחר כך עדיין היה נעלם מאתו, עד שהעלו והביאו אותו בחדר ספרי ותורות האין סוף וכו׳ עיין שם]. ושלפי זה מבואר גם כן, שכמו שעל ידי התורה זוכים לארץ ישראל. כן גם כשבאים לארץ ישראל, ויתן להם ארצות גוים וכו׳, בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו.... וכן להיפך, האויבים המונעים מארץ ישראל, שהם הטמאים לגמרי [הנרמזים לעיל] שמוכרח למחותם ולהכריתם בחרבא וקטלא כמוב״פ, יונקים מהקדושה על ידי האויבים למטה ולמעלה, המסבבים ומונעים שפיכת מימי הלב בביאורי התורה כנ״ל.

גם תבין לפי זה והנ״ל, שמהעדר הכנעתם בתיקון השני, נתקלקל ממילא שפיכת מימי הלב שלמטה בתפלה, מלעורר שפיכת מימי הלב בהתורה הנ״ל. גם לפי זה יבואר לך ענין הכתוב, ואתחנן [וכו׳, את הארץ], שמביא זאת לענין בקשת מתנת חנם, בעת ההיא לאמר הבאורי תורה המוב״פ. וכן יבואר לך לפי זה, גם בענין המאמר חז״ל המוב״פ, ג׳ באים על ידי יסורים וכו׳. וכן תבין מרחוק, גם בדרך המלך [לארץ ישראל] המוב״פ, שזה זה דרכה של תורה המוב״פ, לבלי לילך בשדה וכרם ולשתות מי באר שבתעונגי עולם הזה, מפחד אויבי אדום הנ״ל המסבבים שם, שעל ידם היתה גם מרירות שיעבוד מצרים כמוב״פ, שעל שם זה נקראה הנשמה והמקבלים מאתה, בשם מרים [ומורים] המוב״פ, על שם הכרחותם לסבילת היסורים והמרירות הזה, שכל זה מהתגברות האויבים הנ״ל,

המסבבים ומעכבים כל ההשפעות לעצמן [שמחמת זה אי אפשר לדחוק את השעה בשום דבר] כנרמז לעיל מהמוב״פ, כמו שמעכבים השפעת ביאורי הדעת כנ״ל, וממירים אותם בעבודת דעת קשיותיהם המוב״פ, שמחמת זה מוכרחים לטרוח ולהתייגע מאוד כל מפרשי התורה כנרמז לעיל:

ולרמז יותר בכל הנ״ל, לכו לחמו בתורת משה, שהוא בחינת דעת כמוב״פ. כי אף על פי שברבוי אור דעתו ותורתו וכלליותו בו יתברך, אין שום אופן להסתפק מאתו, בלתי מימי הביאור המוב״פ. כי זולתם, הוא נשגב ונעלם מדעתינו, עד שרובם ככולם חולקים ומריבים עליו כמוב״פ בקשיות מקשיות שונות כידוע. ועצם הבאר הזה, הוא [הצפון וגנוז בעומק הארץ כנ״ל] בגנזייא יקירא המוב״פ, שבכלליות העליון יותר בו יתברך כמובן מזה במקום אחר. אך אף על פי כן, כל מה שהאור מופלג ועליון ביותר, יש יותר ביכלתו לירד ולהצתמצם, ולרמז בלב כל אחד, עד שעל כל פנים יודה ויבין ויכיר מרחוק, בהעדר תבונתו וביטול דעת עצמו, מלשאול ולהקשות כלל. שלפי זה יבואר לך יותר גם בהענין המוב״פ.... אבל להתהדר לפני מלך, שורש המלכות [השמיני כידוע] ולהשלים אמונת.... ביטל רצונות עצמו, עד שגם ברבוי אור הרצון של המשכתו הנ״ל בעצמו,.... יתברך כמוב״פ. אבל לפי זה ממילא מובן, שגם האמונה הזאת, היא משורש האשה [יראת ה׳] שהיא תתהלל [עיין היטב בפנים] ברוב עם הדרת [פני הזקן] המלך הנ״ל, שגם מחמת [זה, קשה] מאוד למשה רבינו ע״ה, למצוא השלמת הענין הזה, באופן שיתרומם בו לנצח בחייו, בעליה מדרגא לדרגא כמוב״פ, שזה אי אפשר, כי אם על ידי [שמגיע, עד תיקון התשיעי] ארץ ישראל, שבאים אליה בדרך המלכות והאמונה הנ״ל, המאירה בכל דרגא, מזריחת תכלית תיקון [שבה] שבהמדריגה שלמעלה מאתה כנ״ל מהמוב״פ. וכמובן מזה גם במקום אחר, שאף על פי שמדת [המלכות] שוכבת על הארץ בתחתית כל מדריגה, להיות נחשב לביאור על חכמות התורה, שבהמדות שלמעלה מאתה. אבל היא המכוונת כנגד בינה לבא שלמעלה מכולם, להתעלות על ידה בכתר מלכותה, מאור המדריגה שלמעלה כידוע .

ולפי זה יש לבאר עוד, שגם מחמת זה היה לו להוריד ולקשר את עצמו לכל נפשות ישראל המקבלים מאתו, שמהם דייקא נתוסף הקדושה, להורות את מוריהם, כי מתלמידי יותר מכולם כמוב״פ. אף על פי שבעיגוליהם המסבבים [עיין בהמראה הנ״ל], (נאחדים) [נאחזים] מאוד גם האויבים אשר סביב יתהלכון כנ״ל מהמוב״פ, עד שנהפכים כל פעם להיות למורים וממרים חס ושלום, וכמובא בסמוך לענין פגם הדבה, שנגע עד [נר ה׳] נשמת מרים בעצמה. שאף על פי שאינה רק מבארת תורת משה כמוב״פ, אבל בכל זאת, היא בת הלב העליון, שהיא הנר ונ״ה״ר׳ [הבינה] המובא בהמראה שעל זה, שרק בהסלקותו המוב״פ, נתבטל ועלה לה״ר׳ נ״בו כידוע , להשלים מה שלא הספיק מקודם, תוספות ביטול נפשו ורצונו שמוכרח לשכל עליון ונורא כזה, באופן שיאיר בו משם העצות המוכרחות להתגלותו [הנמשכים מאתו בעצמו]. והשכינה בוכה

עליו, כי אף על פי כן היה צריך שיהיה תוספות הביטול הזה בחייו הקדושים בעצמם, שיהיה ביכלתו להפליא יותר בשובו משם, כנרמז לעיל:

גם מכותלי לשונו הקדושה לקרוא את האויבים המונעים הנ״ל, בשם מוציאי דבת הארץ, ועוד מכמה דברים המוב״פ, נראה לבאר בזה על ענין המרגלים [שלא לקחו מוסר, מעונש פגם דבת מרים, שעל ידם היתה עיקר מניעת ישראל, מלבוא לארץ], ודבריהם נכנסו באזני המון עם, עד שסבבה חרב העונשים הנ״ל עליהם בעצמם. ועדיין לא נשלם התיקון שהתחיל מיום שעלתה לפניו יתברך צעקת ותפילת כל ישראל המוב״פ [בגלות מצרים הנ״ל], וישלח מלאך, זה משה, בחינת דעת [התורה] כמוב״פ, שמאתו כל שליחות המלאכים כמוב״פ [וגם אהרן ומרים שהיו מוכרחים לזה כמוב״פ] להוציאנו מהגלות, שהיה על פגם הברית [של אדם הראשון] כמוב״פ. על שנאחז בו פגם הדבה כידוע, לאכול מפרי דעת העליון. שמשם גם אחיזת הרע ממדת הדין הנ״ל שעלה בבריאת [אש ומימי] התורה והארץ הנ״ל, וצבא השמים שהם המלאכים המוב״פ, בהיפך ממש קטרגו, לעכבו בכח אדום שלמעלה, כנרמז לעיל, היונק [ממזל מאדים המוב״פ, שנשתלשל] מתפוחי הלב סומקין וכו׳ [בגחלי אש מרים כמוב״פ], שהוא הנהר [דינור] המובא בהמראה הנ״ל [לבריאת משרתיו אש לוהט סומקין וכו׳ כמוב״פ], על שנברא באתערותא דלעילא לבד. כי לא היה עדיין מי שיזכה כלל בהאתערותא דלתתא כידוע.

אבל מיד כשנברא האדם, אם לא היה נפתה אחריהם, היה ממשיך ומתקן [באתערותא דלתתא שבענין זה בעצמו] בדרכי התיקונים המוב״פ, להארץ והשמים וכל צבאם הנ״ל, באופן שיהיו בעזרו לעלות בכל פעם יותר כנ״ל. אבל אם לא זכה לעמוד בנסיון הזה, יצאה כנגדו ולקראתו בעצמו להט החרב המתהפכת, עליו ועל כל הדורות העתידים לצאת מאתו, לבל יבואו עוד בחייהם בעדן הארץ הזאת, עד שגם ביציאת מצרים הנ״ל, לא הספיקו להשלים תיקוני מתן תורתו יתברך [שנגלה עליהם בפני הזקן המוב״פ, כידוע], עד שנתגבר מחדש תערובת הרע שבעד.... זה לעומת זה לקלקל ולאבד גם המטה עוז בעצמו [שנתהווה מהנעשה שקדמו(הו), לקבל עליהם המצוות ומעשים טובים, קודם ששמעו כלל, כמוב״פ].

אבל ברכו ד׳ מלאכיו גבורי כח המוב״פ, עושי דברו לשמוע בקול דברו. כי אף על פי כן, עדיין אנו עוסקים בכוחם הקדוש, להמשיך את התיקונים האלה, בכל שנה ושנה וכ.... ביום בריאת אדם הראשון הנ״ל כידוע. ואשרי העם יודעי תרועת הקול הנ״ל, שאז באור פניך יהלכון, מדרגא לדרגא כנ״ל. כי אף על פי שלעיני בשר, מתגבר בכל פעם יותר ראשית הגוים בחכמת אדום הנ״ל [שעליו יסובב הכתוב המוב״פ, קטן נתתיך בגוים בזוי וכו׳] כנגד חכמת התורה ונפלאות ביאוריו בשכל עליון ונורא, המתצמצם להתגלות האמונה כנ״ל, מאחר שגם כל החופר ומחפש אחריהם, אם ישנה כחוט השערה בהמשכת תכלית הידיעה דלא נדע

הזה, מתגברים יותר אויבי הקליפות הנ״ל, להסתיר ולבטל לגמרי את הדעת, בהקשיות והשאלות הנ״ל, וגורמים על ידי זה שגם העוסק [שהוא בעצמו הדעת], מסתלק על ידי זה כמוב״פ, [שמחמת זה, אל יתהלל החוגר את חרבו, כמפתח הלב באריכת אפים והחוטם המוב״פ]. אבל בכל זאת אנו בטוחים, שגם ביטולו והסתלקותו בעצמו, יתהפך למציאותו והתגלותו, שהוא האשה יראת ה׳ אשר תתהלל בזה כמוב״פ. [ועליו נאמר הכתוב המוב״פ, והריחו ביראת ד׳] לעוצם כלליותו בה׳ איש מלחמה, [מדור לדור] כמוב״פ [ועיין בהגהות שכתבתי למטה, ותבין מהם בדברי רמזי הנ״ל] (חבל על שחסר בעת העתקה):

[מעצם כתב יד המחבר].

בהמבואר מדבריו הקדושים, שאין ביכולת להיות בשם ישראל האמיתי זולת בארץ הנבחר לזה כנ״ל, מבאר לפי זה גם בשם ארץ ישראל בעצמו, [שנקראה כן בפי חז״ל] כי היא לבד הארץ אשר לישראל כנ״ל:

...חולקים ומריבים עליו כמוב״פ], היינו מה שמבואר מדבריו הקדושים באות א׳ שביאור ותירוץ הקשיות שבתורה, זה זה ביאור ותירוץ הקשיות שעל משה בעצמו. ויותר מבואר זאת, על פי המובא בפנים שמשה הוא בחינת דעת, וכל מה דאתטמרא הנשמה מרים [היינו הבאר כמוב״פ], אשתכח וחזר בזכות הפני משה, שתיקוני פני הדיקנא שלו הן הן הדעת פני התורה, כנ״ל מהמוב״פ על אודות הכתוב שפכי וכו׳:

לב ירושלים. ששם ביאורי התורה כנ״ל בפנים, ומכוון למה שכתבתי בענין תקון התשיעי [ארץ ישראל] של פני הדיקנא, שהוא הוא מפני הזקן בתיקוני ומדות דרושי התורה המוב״פ. ועיין בחיי מהר״ן אחר המראה הנזכרת בפנים, שכל דבריו שבספרו הקדוש, ביאורים הם להתורה ודו״ק:

מקמי פתחי דאודנין וכו׳, פתחו פיהם ואמרו נעשה. לכאורה אין לזה פירוש כל כך, אבל למרחוק תבין, ונראה לפי עניות דעתי, כי כוונתו הקדושה המובא לקמן בפנים על אודות התלי תלין של הלכות, שבהם ידבר הכתוב קווצתיו תלתלים וכו׳ המוב״פ. והוא אשר יסובב על כלליות התורה שבעל פה, שהיא המבארת את התורה שבכתב, אשר לביאור תחשב על פרשי המצוות, על פי הי״ג מדות [ותקוני דיקנא] שנדרשת בהן כמובא, [שאלמלי הכה משה ע״ה את הצור, לא היו צריכים לטרוח כל כך, כמובא בבאורי עיין שם]. ואם כן לכאורה (אין) [איך] שייך כלל קודם להמשיכם, [ו]ליקח את המטה עוז של המצוות. אבל בכל זאת מתגברים

נפשות ישראל בכח הצדיק משה המוב״פ, שנשמתו הוא בעצם התורה וכלליות מלאכיו גבורי כח כמוב״פ, להיות בעושי דברו גם קודם שזוכים לשמוע בקול דברו. וממילא מובן, שאף על פי כן אפשר להיות אז עיקר עשייתם, רק על ידי הרצון בעצמו, מה שעל כל פנים רוצים וכוספים ומקבלים אותם עליהם בכל לבבם ונפשם, קודם ששומעים אותם כלל. וממילא מבואר, שכדרך הזאת היה גם בקבלתם התורה שבכתב, דקדמי לאודנייכי. וכן עד היום לענין חידושי התורה של הצדיקי אמת, שעל ידם זוכין לדעת העצות והמעשים [טובים] לקיום המצוות:

מוציאי דבה. טרם נבא לרמז קצת בדבריו הקדושים, נתפלא בהם כמה פליאות.

פליאה א׳.

במה שכתב על אודות רוממות קדושת ארץ ישראל, שזה עיקריות קדושת איש הישראלי, וכנזכר בדבריו הקדושים [שהקדים להתורה הזאת] המובאים בחיי מהר״ן בהשיחות השייכות להתורות עיין שם. רק עיקר היסורים והמניעות, הוא מהרשעים המוציאי דיבה על הארץ. ואם אמנם נראה שרימז בזה על אשר נמנעו ישראל בימי משה רבינו ע״ה מלבא לארץ ישראל על ידי המוציאי דבה. כי לא היה ביכולתו אפילו להשתיק אותם לבד, באופן שלא יכנסו דבריהם באזני המון העם כמוב״פ. ומעיכובם שם, נתגלגל אחר כך שגם הוא נשאר ביניהם, שעל ידי כל זה לא זכו גם אחר כך לבא אל הארץ באופן שיהיו נשארים שם לנצח כידוע , אבל הלא ממילא מובן, שמה דהוה הוה, ועיקר דבריו, הוא להודיע לנו בהשגתו הקדושה מה נעשה מעכשיו, באופן שנזכה לארץ ישראל בכלליות, ובפרטיות כל נפש ונפש כמובן בפנים, ולכאורה איך שייך עכשיו להיות עיקר המניעה ממוציאי דבת הארץ, ושנהיה נצטרך כלל להענישם, או להביא מורך בלבבם כמוב״פ, עד שנהיה מוכרחים להמשיך מקודם ביאורי התורה [בהתיקונים הנ״ל, לברוא] מלאכיו גבורי כח:

פליאה ב׳.

היא הנזכרת בלקוטי הלכות, בענין מה שמבאר את הכתוב אתה ידעת וכו', על אודות פגם הברית וכו', ולכאורה לא דיבר כלל מקודם מזה [כדרכו הנראה ונדע לכל מעיין בספרו הקדוש, עיין שם בהכלל החמישי, שנראה לכל מעיין, שדרכו הקדושה להודיע מקודם עצם ההשגה והענין שמדבר מאתו, ואחר כך להביא איזה כתוב או מאמר חז"ל עיין שם]:

פליאה ג', ופליאה ד'.

הן הנזכרות בדברי ביאורי, ועיין שם מה שרמזתי על אודותם.

אך עוד לאלוק [מילין], שעל ידי זה תבין מרחוק גם בישובי הפליאות א' וב' הנ"ל, מוכרח לכפול ולהוסיף קצת בדברי הביאור שכתבתי שם. כי יודע אני שהרביתי לקצר שם, עד שקשה להבין גם ביאורי ורמיזתי לעומק כוונתו הקדושה שבכל דיבור עיין שם.

כי כפי הנראה מהמראה שסיפר על אודות התורה הזאת [כמובא בחיי מהר"ן עיין שם] שעיקר כוונתו בענין חרב ואדום המוב"פ, היא על החרב של [המלך ו]השר שלו שלמעלה, הממונה על המות ושאר העונשים, שהוא המסית הוא המקטרג כידוע. שהוא שנתגבר על ידי אחיזתו שבתערובת המאכלים מטוב ורע שנכשל בהם אדם הראשון, כנרמז שם בדברי ביאורי שעל זה, ועל זה עיקר התיקון עכשיו, להזהר [מתאות הגשמיים] המדומיים שבהם, ולבלי [לאכול רק לחם] ומים, שעל ידם.... בהלחם והמים של.... כנרמז שם. כי מכותלי דבריו הקדושים, בענין [ביאורי התורה] שהיה בזכות מרים, ממילא מובן לענין לחם המן [שהיה בזכות משה בעצמו], שהוא בעצם דעת התורה, שאף על פי שהוא חייך ואורך ימיך, אבל אף על פי כן, גבר מאד אש הצמאון של כל הנסתפקים מאתו לבד, שעל זה עיקר (התייעד) [התיקון] הוא בהצטרפו עם מימי הר.... שעליהם כנ"ל. ומלאך הרע המות הנ"ל, בעל כרחו היה נהפך גם הוא למרכבה אל הקדושה. כי על ידי החרב שלו בעצמו, היו נכרתים ונמחים מקור הדבה והטמאים לגמרי, שמוכרח למחותם ולהכריתם לגמרי כמוב"פ. ואם אחר יציאת מצרים זכו על כל פנים להחלישם לפי חרב, עד שזכו לקבלת התורה, בפני הנראה כזקן המוב"פ, שבזה בעצמו כלול גם בחינת התיקון של ארץ ישראל [כאשר רמזתי בדברי ביאורי מדבריו הקדושים עיין שם]. אבל אף על פי כן, בודאי עיקר עצם התיקון, הוא כשזוכים להעביר מן הארץ לגמרי את קליפתם ורוח טומאתם, ולהכריתם בחרבא וקטלא, כמו שיהיה לעתיד כמוב"פ. כי כל זמן שרוח טומאתם נמצא בעולם, הוא הגורם התגברות הדבה והמריבה המוב"פ על פני הצדיק והזקן הכלול מהתשעה תיקונים, שהעיקר הוא תיקון

התשיעי של בחינת ארץ ישראל, והוא המסית הוא [המקטרג ומסבב] מניעות ויסורים, למונעם.... היא בבחינת הצדיק והתורה וכלליות.... והדיבה שעליה, זה זה הדבה המוב"פ שעל הצדיק כנ"ל. עד שרובם ככולם נמנעו מאתה לגמרי כמוב"פ [כי גם בבואם לשם, אינם זוכים לקדושתה האמיתיית (העיקר) [והעיקרית], כמובן בזה מכותלי דבריו הקדושים] מאחר שהדבה הזאת, היא היא שורש המריבה המוב"פ שעל הצדיק כנרמז לעיל, ותכלית ההיפך זה לעומת זה כנגד הביאורים והתירוצים שעליהם. כי כמו נחש, ופתן חרש, יאטימו את אזנם לבלתי לשמוע ולהקשיב כלל לדברי ביאוריו הנפלאים:

גם עיין מה שמרמז על אודות ראשי קליפות הדבה, שהם האריה והנחש [כי מלאכיו יצוה לך, על שחל ופתן תדרוך, תרמוס כפיר ותנין עיין שם]. ואם מאתו ומצדו, לא היה עתה שום עיכוב לכל התיקונים המוב"פ. אבל מאחר שלעוצם השלמתם האמיתיית, מוכרח באמת להקהל את כל העדה של נפשות ישראל, ולהכניע מקודם את הרע שבהם, ולהתקשר אחר כך עם כולם בעת תפילתן, באופן שיתוסף למעלה ריבוי קדושה המוכרחת לעצם התיקון שלביאת הארץ והעברת רוח הטומאה מכל הארץ כנ"ל מהמוב"פ. [ומהנסיונות והסתרות] לכח הבחירה [גרם לזה] עד שנתרחקו מאתו, מסיבת המריבה והדיבה הנ"ל, ולא רצו להקהל ולבא אליו כלל, עד שהוכרח גם הוא לגרום תוספות הקדושה שלמעלה, על ידי הסתלקותו בעצמו כמוב"פ. וסוף כל [סוף], יגמור בזה על ידי תלמידיו הקדושים, עד שיוסיף ויתגלה גם הוא בעצמו ובחייו לשוב ולהתקשר עם כולם בתפלתן, והמשכת ביאורי תורתו והשגותיו, עד שיבולע המות לנצח כנרמז לעיל, ושאבתם מים ואולפן חדת מבחירי צדיקיא [כמובא שם בתרגום] שהן הן מעייני הישועה, להוושע גם בשאר כל עניני הגוף והנפש [שמוכרח לחפור ולחתור אחריהם, בלי שום דחיקת השעה כמוב"פ], עד שיבולע המות לנצח כנרמז לעיל, אשרי המחכה ויגיע וכו':

עתיקא טמיר וסתים-סימן כ"א

א)

באות ב׳. שיקדש את פיו וכו׳, מלהוציא דבר שקר בפיו. מבואר מדברי מורנ״ת ז״ל בהתפלה שעל התורה זאת, שהיתה כוונת רבינו ז״ל בקדושת הפה הנ״ל [המוכרח לקבלת שפע אלקי], להשמר גם משאר דיבורים רעים. ולדוגמא לבד, תפס מדת האמת, והשמירה משקר. ולקמן אדבר קצת בכוונתו בתפיסתו הזאת, וגם אגב אורחא, יבואר יותר לפי זה, מה שתפס בענין המוח שנאמר אצל פה, את הכתוב ראש דברך אמת:

א*)

באות ב׳. והם בחינת שבעת הנרות. אם נדקדק בתיקוני המדות הנ״ל [אמת, יראה, אמונה, עצימת עינים], ראה נראה, כי גם הם מכוונים למספר הנרות, ובמערכת כפולתם שלשה ושלשה, לימין ולשמאל ואחד באמצע. כי מדת האמונה [התלויה בתרין אודנין], מוכרח בה לכפול ולרחק ולדחות מעצמו, אמונות כוזביות [שהדחיה הוא ביד שמאל, כנודע], ובימין לקרב אמונה אמיתית. וכן במדת היראה, מוכרח שמאל דוחה יראות חיצוניות, וימין מקרב יראה אמיתית. וכן בתיקון העינים, נמצא בקדושה לקיום המין הכרח גדול [ואסור לקדש אשה עד שיראנה]. רק מהאיסור חס ושלום, מוכרח להתרחק ולעצום את עיניו. ואולם, תיקון מדת האמת שבראש דבר הפה המוב״פ, הוא אחד כנודע. וכאחדות נקב הפה, וקו האמצעי של המנורה הנ״ל:

ב)

באות ב׳. ופני המנורה. בהמובא לעיל בדבריו הקדושים באות א׳, ששכל הקדם נקרא בשם פנים, נראה שסובב בזה ללשון הכתוב הנ״ל, בהעלותך וכו׳, מול פני המנורה, [ועיין לקמן בדיבור המתחיל עיקר האדם הוא השכל, במה שנוסיף לבאר בזה]. ועוד לפי זה מבאר יותר, גם במה שאי אפשר לזכות אליו, כי אם בקדושת הפה והחוטם וכו׳, שעל ידם כל התואר והצורה שבפני הראש. כי ממילא מבואר, שבאתערותם דלתתא, הן הן המעוררים גם מלמעלה כביכול פני הראש והמוח, להשפיע שפע אלקי הנ״ל:

ג)

באות ג׳. ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. מוסיף בזה ראיה, להכרח המדות הנ״ל [שכולם הם בלב, כנודע], טרם יגיע האדם לרוח החכמה והקודש הנ״ל שניתן מלמעלה. כי גם המדות עצמם, נקראים בשם חכמה ומוח, כהבאותו הנ״ל ראיות מהכתובים, ראש דברך וכו׳, ראשית חכמה וכו׳, הוכח לחכם וכו׳, ותפקחנה וכו׳, ועיין לקמן בדיבור המתחיל תמונת ה׳ וכו׳:

ד)

באות ד׳. שזה עיקר כח הבחירה. כל זמן וכו׳. מבואר בזה אגב אורחא, תפיסתו לדוגמא מכל המבוכות הנ״ל [שאנו נבוכים בהם], את מבוכת הידיעה והבחירה. יען אשר היא הכוללת לכולם. כי באמת, לא לבד ממבוכת והסתרת הידיעה והחכמה העמוקה הזאת כל כח ומציאות הבחירה, כי גם מהסתרת שאר הידיעות והחכמות עמוקות [אשר אנו נבוכים בהם כנ״ל] כל מציאות וכח הבחירה כמוב״פ:

ה)

באות ד'. לגדר מלאך, ואז יתבטל הבחירה. בהמבואר כאן מדבריו הקדושים, שבתיקון המדות שבשבעת הנרות הנ"ל, זוכים להמקיפים, שעל ידם ביטול הבחירה. מבאר יותר בדבריו הקדושים הנ"ל על אודות פירוש רש"י לתיבת בהעלותך וכו', שכונתו שתהא שלהבת הלב עולה תמיד מאליה ומעצמה, בלי בחירה הגשמיות. רק יש לבאר מדבריו הקדושים במקום אחר, שגם הזוכה לזה, מוכרח על כל פנים בכל ימי חייו לעלות בזכות ותעלומות הבחירה שבהידיעה בעצמה. ועוד יש בלבי להאריך בזה, אבל מאהבת הקיצור קצרתי:

ו)

באות ו'. תכלם שבעת ימים. באחדות המשל והמליצה הנ"ל בהכללים, מבאר יותר לפי זה, גם במספר שבעת ימי המשתה [ולהיפך ימי האבילות] הנ"ל. וגם במה שנתכוון לפי זה למספר שבעה ימים בקיום מצות סוכה הנ"ל. ובהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, שרוח החכמה הנקרא בשם רוח הקודש, עולה (עד) [עוד] למעלה מכל השבעה מדות החכמה הנ"ל הנמצאים בעצם שבעת קני המנורה, כנ"ל בדיבור המתחיל ובלב כל חכם וכו', [וגם בהנ"ל בהכללים, שכל בחינתה כלולה מכל הבחינות] נראה מבואר, שזה מה שעולים בשבעת ימי הסוכות עד יום השמיני, שאז עיקר יחוד החופה הנ"ל בפנים כנודע. [כי כנגדו, נקראים גם שבעת ימי הסוכה, רק בשם שבעה מדות הלב הנ"ל]:

ז)

באות ו'. עניו, [פירוש רש"י] שפל וסבלן, [ומדת הסבלנות הוא,] שלא חרה אפו וכו'. מהנראה מבואר בדבריו הקדושים [בחושבו תחלה מדות הנרות לכללות הנפשות, ואחר כך לפני משה], שבמקום היראה שהוא מלתא זוטרתא מלהחשב לפני משה, כיוון מדת הענוה שבאפו שלא חרה לו על בזיונו ובושתו. נראה מבואר, שמי שזכה שתהיה מדת היראה על פניו,

מכוונת היא על כל פנים, כעין הבושה ושפלות הענוה הזאת:

ח)

באות ו'. תמונת ה' יביט, בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר, עניו שפל וסבלן וכו'. כל אלה הכתובים שבפני משה, הם בדבר ההשגה בעצמה, [כי גם ענוותו, היתה מתכלית בטולו להשם יתברך, בהשגתו אותו יתברך, כנודע]. והוא הדבר שכתבתי לעיל בדיבור המתחיל תכלם שבעת ימים, שכנגד פני משה, לא נקראים גם שבעת ימי הסוכה, [נרות הקודש כמוב"פ], רק בשם שבעה מדות הלב הנ"ל. גם אגב אורחא נראה מבואר, שזה מה שפרט אותם השם יתברך בענין מרים, כי כל זה הוא מחמת שבהם נגע כל הפגם [עיין לקמן בדיבור המתחיל ורע וכו']:

ט)

באות ח'. אין לדרוש אלא דברים המבוררים. בהעלאתו מדבריו הקדושים על אודות בירור האמת [מתערובתו ולגלוגו], שהוא עיקר ההכרח בידיעת ישראל לסגולת פני המוח העליון הנ"ל. יש לבאר, שכמו כן מכוון ועומד כנגד זה גם מדת האמת הנ"ל, שנמצא בנר ונקב הפה, שבעיקר החיסרון הנ"ל. כי אף על פי שכבר ביארנו לעיל [בדיבור המתחיל שיקדש את פיו], שהאמת שבמדת הפה עומד באחדות, כקנה הנר האמצעי שבהם. אבל מחמת שבזה העולם יש שמתגבר החסרון, עד שבתכלית ההיפך, מהפך מדת האמת בעצמו [וצועק ואומר שאצלו האמת], ועל כן מוכרח לייחדו בבירור פני האמת שבסגולת העתיקא, שלמעלה מכל השבעת ימים, וזה לבד האמת האמיתי, כמובא מכל זה גם במקום אחר:

י)

באות ח׳. כי יעקב בחר לו יה וכו׳, והללו וכו׳. יש לבאר מדבריו הקדושים, שהכתוב נתבאר בכפלים, מיעקב להקדוש ברוך הוא, ומהקדוש ברוך הוא ליעקב. כי יעקב וישראל בחרו להם את הקדוש ברוך הוא וסגולות דעתו וידיעתו ואלהותו יתברך, בבחירתם מעצמם. והוא האמת [האמיתי] הנ״ל [כאשר נבאר לקמן], שנתאחדים בו באחדות האתערותא דלעילא, שנראה לדעתינו כתכלית ההיפך, [ולא יוודע ויתבונן הדבר הזה עד לעתיד]. וכנגד כל זה, הקדוש ברוך הוא מלמעלה, בחר בנו מכל העמים, והבדילנו לסגולתו, בלי שום טעם כלל. כי גם התעוררות בחירתינו, הכל מאתו, [ואין לנו מצידינו שום זכות כלל, כי הללו והללו וכו׳ כמוב״פ]:

יא)

באות ט׳. עתיקא טמיר וסתים וכו׳, המקיפין וכו׳. כפי המבואר מדבריו הקדושים [באות ד׳], ששכל המקיף הוא הקדם [והקדמון] במוח האדם, בלי שום הקדמה לפניו כלל [שנזכר באות א׳ בתחלת המאמר]. וכפי שמכלל הזה נשמע ונדע, שלא כן השכל הפנימי שבמדריגה שתחתיו [המקבל חיות וקדושין [מאתו] כמוב״פ], כי הוא כעין השכל האחור המוב״פ, [ויש לו הקדמה, משכל קדם והמקיף הנ״ל שהוא מקבל חיות מאתו כנ״ל]. יש להתפלא קצת, במה שלא ביאר ופירש [באות א׳ הנ״ל] ענין השכל האחור, רק במי שלא זכה עדיין להשגת הקדם והמקיף דקדושה, ואין לו הקדמות לשכלו הפנימי, רק בשכלו האנושי [אשר ממילא מובן, כי בתכלית ההיפך, נחשבים הקדמות כאלה לפסולת לגמרי]. ולכאורה יש לפרש יותר בכוונת הכתוב אחור וקדם וכו׳, על השכל הפנימי שנמצא בהאדם השלם, שזכה להמקיף וההקדמה האמתיית והבלתי נכזבה באנושיית דעת האדם. כי זה לבד יש לייחד ולחבר לשכל הקדם והמקיף, [שנמצא גם אחר כך בכל אדם כמוב״פ]. אבל אם עוד תעמיק בדבריו הקדושים, תראה להביט, שבאמת כן הוא גם כוונתו הקדושה, רק מחמת שבכל זאת לא ידבר זה הכתוב [אחור וקדם הנ״ל], רק בתחלת היצירה וההולדה, ממילא אין שייך אז בהאדם השכל הפנימי האמיתי הנ״ל. כי גם אחר שנולד ונתגדל האדם, אם לא יפנה וישיב בתיקון המדות והנרות שבפני גופו, להתקדש ולכסוף ולקבל בעצמו הבאת הקדם, והמקיף, והפנים שלמעלה, יהיה לאחור ולא לפנים. כי אז כמו כן, נסתר ונהפך מאתו בכל עת פני השכל הקדם שבדעתו ואלהותו יתברך. ואגב אורחא הנני נצרף לזה גם.... ענין המאמר חז״ל

הנ״ל בפנים, כל צדיק וצדיק נכווה וכו׳ [כנזכר בהכללים שכוונתו לכל הענין], אשר המשיל שם פני משה וכו׳ ופני יהושע וכו׳. כי לפי זה ממילא מבואר באלה השני פנים, ממשה ויהושע שהם כחמה ולבנה [כנזכר שם בדברי חז״ל], שהן הן שני המדריגות בדרך כלל, מהשני שכליות הנ״ל, שהם המקיף והפנימי. ויש לבאר לפי זה, שמה שלא קרא רבינו ז״ל בפירוש את השכל הפנימי בשם פנים, הוא מצד עצמו, דלית ליה מגרמיה כלום. אבל על ידי שפונה ושב [בתיקון המדות והנרות] לפני החמה, שבאור פני המקיף העליון שעליו, יאיר בו את פניו, עד שישא ויחון אותו בזה להיות לפנים שלו בעצמו. ואז אדרבא, נהפך חסרונו לתיקון, כי בו לבד עיקר ההתגלות של הפנים, שהיתה בתחלה טמיר וסתים למעלה בעתיקא הנ״ל:

יב)

באות ט׳ החכמות שיכול מוח האנושי להשיגם וכו׳, זעירא דאנפין. כפי הנ״ל באות הקודם תבין מרחוק, שאף על פי שהספרא דצניעותא קורא גם להמדריגה התחתונה, בשם אנפין ופנים. אבל מכנה זאת בשם זעירא דאנפין, [וכל חיותו, הוא מהפנים העליון, הטמיר וסתים הנ״ל]:

יג)

באות י״א. הידיעה הוא עיקר הנחמה. לכאורה, כפי הוראת הפירוש שבלשון נחמה, שבזה יתנחמו, ויהיה אצלם כדאי כל מה שעבר עליהם תחלה. יש להתפלא קצת, איך ובמה נתנחם על החסרון וחורבן בית הדעת בעצמו, שנחרב ונחסר מאתנו עד הנה. אבל כפי הנראה ממשמעות הענין, שאף על פי שחסרון הדעת מצער הנפש יותר משאר החסרונות. אבל מחמת שכל הרגשת העונג ויתרון אור הדעת והכבוד, הוא כשנקנה ומאיר להאדם מחושך ההסתרה והחסרון שנחסר ונסתר מאתו תחלה, נהפך ונתהווה גם הוא [החסרון הנ״ל] לכלי נפלאה, המוכרחת לקבלת הכבוד והעונג שבדעת הזה, [ועל כן יתנחמו בקנין הדעת גם על חסרון הדעת שהיו להם תחלה]. וגם ממילא יתיישב לפי זה, הפליאה שיש להתפלא לכאורה, בהכרח ההסתרה, [על מה עשה ה׳ ככה לארץ הזאת, שיהיה

נסתר מהאדם הדעת, עד שיצעוק תחלה העין קלין]. וגם לפי זה מבואר יותר, הפלגתו בענין החסרון, שחוץ מהשם יתברך כולם חסרים. וכן במה שאגב אורחא, בענין העם סגולה, העלה מדבריו הקדושים, שגם מדת הדין והמשפט שבדעת השם יתברך, נחשב כביכול כחסרון וקטנות, כנגד מדת רחמיו שבעצם סגולת דעתו יתברך. כי לפי הנ״ל יבואר לנו, שהא בהא תליא. כי נפשות העם סגולה, נתעלים ונתרוממים דייקא משפלותם וחסרונם וקטנות מוחם, [מחמת מדת דינו יתברך, לעלות על ידי שפלותם דייקא], לתחלת מחשבתו ודעתו יתברך, שבעונג ותענוג העתיקא שלעתיד:

יד)

באות י״א. חיים נצחיים. בהעלאתו הנ״ל [בדיבור המתחיל תכלם שבעת ימים] על אודות הימים, שהם כלי המדות, [שנמצאים בחכמת הלב], לקבל ולבא בהם, בהשגות שלעתיד הנ״ל. יש לבאר, שכמו כן ממדריגה למדריגה, כל אשר גדלו [ונשגבו יותר הכלים של המדריגה], ישגבו יותר הזמנים הנמצאים בהם והמוכרחים להם, עד שיהיו הימים שבהם לשנים ממש. ושבכל זה, עולה לנו נפלאות בעיקר הקדם והפנים שבעולם הבא, שזה שנקרא בספרא דצניעותא בשם עתיקא. ושזה מה שדקדק אדמו״ר ז״ל להאריך בדבר החיים נצחיים שזוכים על ידי הדעת. אף על פי שנכלל זאת בדבר השלימות והתמלאות החסרונות שדיבר אחר כך:

טו)

באות י״א. עיקר האדם הוא השכל. בהעלאתו הנ״ל מדבריו הקדושים, שעיקר השכל האמיתי נקרא בשם פנים. מבאר ממילא גם בנפלאות הבריאה, שביתרון האדם על כל הנבראים במעלת השכל, יש לו יתרון על כל הנבראים גם בקלסתר הפנים. ועוד בהעלאתו הנ״ל בנפלאות הבריאה, בחסרונות הנהפכים להתמלאות [כאשר ביארנו לעיל, בדיבור המתחיל הידיעה היא עיקר הנחמה], מבאר יותר במעלת הפנים והמוח הנ״ל, שהאדם שיצא בגמר הבריאה בריבוי החסרונות כנ״ל, נתעלה בזה על כל הנבראים הקודמים אליו. וגם מבאר יותר בהבאתו את הכתוב

הנ״ל בפנים, אחור וקדם וכו׳, [שנאמר על יצירת האדם], שהם סובבים על השכליות. ובהבאתו באות ו׳, שהבעל ואשתו הם תרי פלגי גופא. ובביאורו בכל זה, סוד הקידושין והחופה, והכרח השארת הבנים. ובמה שמכנה הספרא דצניעותא לכלל מדריגות השכליים, בשם עתיקא וזעיר אנפין. ובהשתוות הולדת המוחין בעין קלין, להולדת האדם, [כי גם האשה, ביחודה לבעלה, נחשבת גם כן במדריגת המקיף, כנגד הבנים שהיא מולדת]:

[דף ל״א (עמוד ג׳) [עמוד ב׳ טור א׳] קודם מחציתו כתוב שם ז]:

טז)

והצדיקהב׳ שלמטה ממנו, נכווה ונבער ממנה. ולפי זה נראה מבואר, שאף על פי שסיימו על זה חז״ל, אוי לאותה בושה וכו׳ כלימה. וכפי המבואר כאן מדברי רבינו ז״ל, שאין הפסק כלל לעולמי עד, לעליות הצדיקים בדבר המקיפים מזה לזה. יש להתפלא מאד, כי אם כן, אין הפסק חס ושלום לעולמי עד, גם להבושות והכלימות שיתבייש כל צדיק מחבירו שלמעלה מאתו. ועתה, למה זה יקרא בשם שכר ועונג מהשם יתברך הנאמן לשלם שכר. ואולם, בהמבואר מדבריו הקדושים הנ״ל, בסוף אות ז׳, שהכלימה עצמה היא הולדת המוחין. כי אזל סומקא וכו׳, ונעשה חלב דעת התורה, וההשגה היתירה. ובצירוף דברי חז״ל הנ״ל בענין משה ויהושע, ונראה מבואר, שבהשפעת משה ליהושע את תורתו והשגתו בעולם הזה, כן משפיע לו בעולם העליון תורתו שבנסתר. ושכמו כן בשאר הנביאים והצדיקים מאז ועד הנה, שכל אחד ואחד נשפע ומקבל מהצדיקים שלמעלה מאתו, [כי גם לעתיד, היושר מחייב לגלות הסגולה כמוב״פ]. וגם בדבר האחדות הנ״ל בפנים [ביום ההוא וכו׳], מוכרח לפרש בדבר צער הבושה שהזכירו חז״ל בלשון אוי וכו׳, שאין זה רק קודם השלמת התיקון שיהיה ביום האחדות הנ״ל. אבל מאז והלאה, מעוצם האחדות להשם יתברך, ומכל שכן הרב להתלמיד, לא יהיה שייך עוד צער הבושה כלל. ואדרבא, כל הבושה והכלימה, יתהפך לעונג ותענוג ההשגה לבד, בקבלתם אותה זה מזה. וגם מכל זה שוב נשוב גם ללשון רבינו ז״ל הנ״ל, בפירוש הכתוב אז ימלא וכו׳, שנשחוק ונלעג וכו׳. ולכאורה, גם אם יהיה מה לשחוק וללעוג מהם. אבל יש להתפלא קצת על המופלגים בשכל ודעת שלעתיד, שיהיה להם עסק כלל בשחוק ולעג. אבל כפי כל הנ״ל יש להוסיף ולבאר, שבקבלת הצדיקים את ההשגה זה מזה, בהבושה והכלימה זה מזה. כן גם בתחתיות מדריגות נפשות ישראל, הנחשבים כולם לצדיקים כנגד העכו״ם, יקבלו מהם העכו״ם את פשטיות השגתם המוב״פ, על ידי הבושה והכלימה, אשר יבושו ויכלמו מהשחוק והלעג

אשר ישחקו וילעגו מהם. כי אחר זיכוכם, יצטרפו גם הם בצירוף מעט מן המעט, לנפשות העם סגולה, אבל לא מהשתוות חס ושלום. וגם ממילא מובן, שלא ישתוו לישראל בהתהפכות הכלימה לעונג הנ״ל. וכאשר מבואר זאת גם מצירוף לשון הכתוב הנ״ל, אשר לא נזכר ענין השחוק והלעג, רק לענין הגויים. אבל בכלימת ישראל הנ״ל זה מזה, לא [יהיה] כלל חס ושלום שחוק ולעג זה מזה. ועל אשר עוד ממילא מובן, שממדריגה למדריגה, העיקר הוא השחוק והלעג היוצא כביכול מהשם יתברך בעצמו, להכלימם וליסרם בזה, מבואר אגב אורחא סוף לשון הכתוב הנ״ל, יושב בשמים ישחק וכו׳, ילעג למו, [ועוד יש להאריך בזה, אבל ההכרח לקצר]. ועוד שוב נשוב מכל זה, לענין תרי פלגי גופא שהזכיר רבינו ז״ל באות ו׳ הנ״ל, ושנזכר בדבר הכתוב אחור וקדם וכו׳ הנ״ל. כי לפי כל זה נראה מבואר, שנמצא הכרח גדול להצדיק העליון בהשפעתו והתייחדו להצדיק של מטה מאתו, יען אשר זולתו, לא נחשב גם הוא, רק לפלג גוף, ולא בשלימות הגוף והכלי המוכרח לקבל בה בכל עת השפע העליונה יותר. ובביאור הארוך עוד הארכתי לבאר, שבהבאתו מאמר החכם, אלו ידעתיו הייתיו, מבאר אגב אורחא, בתפיסתו לדוגמא לענין הצדיקים היושבים בדעתם, כמו יושב בשמים. אשר בידיעתם, באמת נכללים בהיושב בשמים:

(יז)

קדושת שבעת הנרות וכו׳. בהתהפכות חסרונות להשלמות הנ״ל. יש לבאר, שזה שאינם נמצאים אלה הנרות רק בהחסרונות והנוקבין (ראש) [שבראש] ופני האדם. ושכמו כן, [בדבר הכתוב אחור וקדם הנ״ל], לא יהיה כל אדם בבנין עדי עד, לפרות ולרבות בהכרח הבנים המוב״פ, רק בהנישואין, לעיקר החסרון שנבראה באחור הנ״ל. ומכל שכן בקשר הגשמיות להרוחניות שביחוד השכליות הנ״ל והמוב״פ, אשר על השכליות והידיעות יסובב הכתוב המוב״פ נחמו נחמו וכו׳, שתנחמו באלה תענוגי הידיעות, אשר יצאו דייקא מהעדר הידיעה שבאלה הימים, עד שיהיה אצלם כדאי וכדאי כל המכאובים והמיתות אשר עברו עליהם מדור לדור, ועוד יש להאריך קצת בזה וההכרח לקצר:

והנה, אגב אורחא עוד ראה תראה נפלאות, שגם ההנאות והתאוות הגשמיות [הנמשכות מהרוחניות הנ״ל], לא נמצאים ונרגשים, רק באמצעות הנוקבין הנ״ל. תאווה לעינים, בחוש הראות, [בדברים היפים והנאים]. וכן תאוות והנאת הנגינה, בחוש השמיעה לאזנים. ותאוות והנאת חוש הריח להחוטם. ותאוות אכילה ושתיה, בחוש הטעם להפה. חוש החמישי, [הוא] אשר ליחוד כלליות ותאוות החסרון הנ״ל. כי

בקדושה, איש ואשה אם זכו, שכינה שרויה ביניהם, ועולים מזה היחוד להנות מזיו השכינה בעטרות דעתיהם המוב"פ, שאין סוף כלל לעונג ותענוג הזה. אבל אם לא זכו וכו', כמובא בדברי חז"ל. כי נמצא בזה משקל נפלא. כי להיפך חס ושלום, מתגבר החסרון והמכאוב, בגסיסות ומיתות, לאין תכלית כלל, ביחוד הס"ם ונוקבא דיליה, הממונים על המות גם בגשמיות. ואשרי להמתחרטים ושבים בכל לבבם, עד שזוכים גם בזה העולם, להכיר ולידע מהצדיקים הנ"ל. ובאלה הימים, זרחה לנו פני החמה הנ"ל, שנקרא בעצמו על שם הנחמה הנ"ל, והנכלל בע"ת'יק'א' הנ"ל [שנת ת'ק'ע'א'], וביום האמצעי הנ"ל, שבחג הסוכות המוב"פ, ובפרשת הסתלקות ועליות משה בחופתו המוב"פ. אבל עד עת קץ, בהפוך אלקים גלגל מסיבותיו, אשר נפשות ישראל בקנין דעת האמונה לבושת ולכלימה בין האומות. ובנפשות ישראל בעצמם גדלה בושת וכלימות המאמינים האמיתיים, ועל אחת כמה וכמה [המאמינים] במקור החכמה והאמונה הנ"ל, מוכרחים אנחנו לשום מחסום לפינו:

[עוד בהנרשם הנ"ל שבסוף המאמר]:

יט)

קדושת שבעת הנרות. אם תוסיף ותשים את לבך בהתחשבותם בשבעת החסרונות הנ"ל, שחסרון האמצעי שבהם, היא הפה, הגדול מכולם [וגם רחוק יותר מהמוח, כידוע]. ובהעלאת העלאתו הנ"ל, שאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והתמלאות יותר עונג הדעת. תביט ותראה, שבכל זה מבאר יותר בהבאתו הנ"ל את הכתוב, אז ימלא שחוק פינו. ובקנין היבמה במאמר, שהזכיר באות ז', שהוא בסוד אומר כבוד כמוב"פ [אמירה הוא בפה]. ובביאורו מהכתוב הנ"ל נחמו וכו', יאמר אלוקיכם, שאמירה בחשאי, הוא התיקון שבשבעת הנרות, [כי זה לבד הוא העיקר, שיתגלה הדעת במאמר הפה הנ"ל]. ועוד אגב אורחא, ראה תראה, שבכל העלאותיו הנ"ל, מבאר יותר כדרכו הקדושה, כל ענין הכתוב בהעלותך וכו' שמביא על זה. אשר מבואר מפירוש רש"י [והוא מדברי חז"ל] שפני המנורה, הוא הנר האמצעי. ולכאורה לא ידוקדק בזה לשון הכתוב, כי לפי זה היה צריך לכתוב יאירו ששת הנרות. אבל כפי אשר תבין מרחוק בכל הנ"ל, שאור פני מנרתא והמוח שבמדריגת השפע העליונה, תתאחד לתכלית החסרון שבנר האמצעי הנ"ל, שבשבעת הנרות הנ"ל. יש להוסיף ולבאר, שברוב האחדות, גם הוא נקרא על שמו, פני המנורה. ובאמת נמצא ועומד גם הנר הזה, באמצעות שאר הנרות והמדות שבלב, להיות כולם ביחד, מאירים ונמשכים אל מול פני המנורה [שביום השמיני הנ"ל]

השמטות

בסעיף ב׳. הוכח לחכם וכו׳, מוח הנאמר אצל אודנין. היינו שהחכם שבו חכמה ומוח, מקבל דברי התוכחה שבהם נאמר שמע וכו׳. כי בהכתוב שמע בעצמו, אינו קורא בשם חכמים רק להמדבר אותם:

בסעיף ב׳.

פני המנורה היינו שפע אלקי. שהוא בסוד פנים הנ״ל:

בסוף סעיף ג׳.

כי צריך המקבל הזה להיות חכם וכו׳. היינו, לקדש ולטהר ארציות וגשמיות הפה, והחוטם, והעינים, והאזנים, להיות גם מזה בעצמו בחינת חכם, ואז יעלו מאתו שבעת העננים האלה לה׳ של הבית השפע האלקי:

בסעיף ו׳.

עניו וכו׳. מרמז בכל זה בסוד השבחים של משה רבינו ע״ה, שהסמיך שם הכתוב, שמהם בעצמם מבואר, שמהפגם שפגמה בכבוד משה שנכלל

בביתו הנ״ל, כולו אומר כבוד המוב״פ, פגמה ממילא בסוד שבעת הנרות. שלפי כל זה מבואר יותר גם סוד הכתוב, ואביה ירוק וכו׳, הנזכר בהענין שהביא לזה:

[ביאורים באות אחר אות על מאמר כ״א]

אות א

לעתיד הכל ידעו את ה׳, אפילו עכו״ם וכו׳. כי כל השלימות והטובות שיש לעכו״ם, באמת אינו כלום. אם דעת חסרת וכו׳. ובאמת הוא השגה גדולה וכו׳. ואצלינו לא יהיה זה נחשב להשגה כלל, רק לשחוק וכו׳. כדרכו הקדושה, תפס לדוגמא את הדעת והמקיף הזה, [וגם בהכתוב, בלתי מבואר רק הענין הזה, שלעתיד ימלא שחוק פינו וכו׳, כשיאמרו בגוים הגדיל ה׳ לעשות עם אלה הגדיל ה׳ לעשות עמנו]. על כי המקיף הזה, הוא הכולל והסובב גם בשאר כל המקיפים והגדלת קניני הדעת, העולים עד אין סוף, להיות מהם ובהם גם הגדלת החיים והענג. וכמו כן תראה מרחוק גם לעיל, בפלאי דבריו שכתב בענין המבוכות והסתרת המקיפים והידיעות האלה, ותפס לדוגמא מבוכת הידיעה והבחירה. כי גם שם מדבריו הקדושים והמאמר חז״ל שלעתיד צדיקים יושבים וכו׳ שסמך לזה, תראה מבואר, שבכוונה מדויקת, תפס לדוגמא את המבוכה והסתרת הידיעה והמקיף הזה. על כי גם זאת היא הכוללת וסובבת גם בשאר כל המבוכות והסתרת עטרות הידיעות, להיות על ידם הגדר האנושי שבתנועות והשתנות הבחירה המוב״פ. וכן גם בענין שמירת הפה וקדושתו המוב״פ, ממדריגת אור פני משה המוב״פ, שנתעלה לזה בקדושת פה אל פה. אבל מהמוב״פ ממילא מובן גם למדריגת כל אחד, עד הקטן שבקטנים, שעל כל פנים צריך לשמור מאד את הפה מכל מיני דיבורים רעים [וכמבואר גם מהתפלה שעל התורה הזאת]. ומה שתפס בשמירתו, אזהרת השקר, יבואר לקמן [בהודעה א׳] מדבריו הקדושים, שהעיקר בסגולת אורו, הוא בירור האמת, משקר שינויי התערובות, שרוצים להפכו. וגם יבואר לך יותר, מה שתפס בענין המוח שנאמר אצל פה, בחינת ראש דברך אמת:

אות ב

וכן גם בהמאמר חז"ל, צדיקים יושבים וכו'. שלכאורה אין צריך כלל ראיה ודוגמא, מאיזה כתוב. [כמו בתכלית ההיפוכה של התנועה, והוראתה על השתנות מרצון אל רצון, שלא הביא לזה כלל שום כתוב ודוגמא]. אבל ממאמר החכם, אילו ידעתיו הייתיו, שסובב לקמן בענין עטרות הדעת שבראשי הצדיקים הנ"ל. תבין מרחוק גם לכאן, מה שפלט על זה במהירת עט ספרו הקדוש, כמו יושב בשמים, [כי על ידי עטרות המקיפין שנכנס בראשיהם, נכללים על ידי זה בהיושב בשמים, כי אילו ידעתיו הייתיו]. וגם עיין לקמן בהודעה כח' שמבואר מדבריו הקדושים, גם שאר הענין של הכתוב הזה:

אות ג

ולבאר יותר מכל זה, נקדים תחלה מה שיש להתפלא קצת בעיקר הענין שנראה מדבריו הקדושים בענין הולדת המוחין, שמוכרח לזה צעקת הע' קלין, [וממש כמו הרה תקרב ללדת, תחיל תזעק בחבליה, כן היינו מאור פני דעתו ותורתו יתברך]. כי על מה עשה ה' ככה לארץ (הזה) [הזאת], שיהיה נסתר ונעלם כל כך החכמה והידיעה אותו, אשר זה עיקר כבודו וכבוד משה הנכלל בו על ידי זה. כי הלא מעוצם כובד הדבר, והעלם והסתר הדעת והכבוד הזה, לא זכתה גם מרים להזהר בזה. עד שנגע בה עונש הצרעת, שהוא כמת בלא בנים כמוב"פ. ומה יעשו איזובי קיר....:

ואולם, בסתימת דרכו הקדושה אשר נבאר בו בהכרך הזה, תבין ותתבונן ליישר ולתרץ את הפליאה הזאת, ובצירוף שאר הפליאות שאכתוב לקמן, והנני לחלק אותו הענין, להודעות קטנות וקצרות:

אות ד

הודעה א'. שיש לדקדק בתיקוני המדות הנמצאים בשבעת הנרות, כי מכוונים המה גם במספרם זה לזה. כי השלשה מדות שחושב לשלשת קני מנורה, הנכפלים מימין ומשמאל למספר ששה, יהיו כמו כן תיקוני

המדות שבהם נכפלים גם כן כל אחד לשנים. כי מדת האמונה, התלויה בתרין אודנין, אם אשרי האיש שיאחז בה להנצל על כל פנים מהיפוכה, מכפירות חס ושלום. אבל עיקר התיקון, הוא לכפול ולברר בה, שיהיה שמאל דוחה ומרחק את הרע והאמונה הכוזביית, שאין צריכין להאמין. וימין מקרב את הטוב והאמונה האמיתית, במקום שצריך להאמין. וכן במדת היראה, שבתרין נוקבי חוטמא, שצריכין ליזהר מאד, לבלי לסור מאתו יראת ה׳ אף רגע אחת. אבל עיקר התיקון הוא, לכפול ולברר בה, להיות שמאל דוחה ומרחק את היראה חיצונה, [כענין הכתוב, הלא יראתך כסלתך המובא במקום אחר]. ובימין לקרב ולהמשיך על עצמו את הטוב והיראה האמיתיות. וכן במדת הפרישות, התלויה בעינים, להיות עוצם עיניו וכו׳. מוכרח גם כן לכפול בה לטוב ולרע. כי בקדושה ולקיום המין, כל הפורש את עצמו מלהעמיד בנים, ימות ולא יחיה כמוב״פ. ואולם, תיקון מדת האמת, שבראש דבר הפה המוב״פ, הוא אחד כידוע, כמו קו האמצעי של המנורה, שהוא אחד:

אות ה

הודעה ב׳. הוא בענין שבעת ימי המשתה וכו׳, [ואחדות המשל והמליצה, שבפסוק תכלם וכו׳] המוב״פ. שהמובן לפי עניות דעתי מכותלי דבריו הקדושים, שגם המשתדל בקדושת שבעת הנרות, לא יזכה להכניס המקיף לפנים, [עד שימתין וירבה בהשתדלות הזה], עד שישתווה גם מספר הימים, למספר שבעת המדות שבהנרות הנ״ל. וכן מובן גם במקום אחר, שהמדות הם הימים. ומחמת שגם בפרטיות, כל אחת מהמדות כלולה מכולם, [וכן בפרטיות דפרטיות וכו׳], מוכרח כמו כן, בכל יום ויום מהמספר הנ״ל, להטהר ולהתקדש בכל המדות הנ״ל:

אות ו

הודעה ג׳. הוא במה שממילא מבואר, שאף על פי שהמדות האלה מאירים בז׳ הנרות, אבל עיקר מקומם, הוא בלב, מצד שיהיה הלב נאמן ויראה וכו׳. כי לפי זה נראה לעניות דעתי לבאר ענין האד והז׳ עננים שהן גדלים מן הארץ, [כי צריך המקבל הזה להיות חכם וכו׳, ובלב כל חכם לב, נתתי

חכמה]. שבכל זה מוסיף והולך כדרכו הקדושה, להביא ראיה שמוכרח בתחלה להיות חכם לב במדותיו הנ״ל. כי הן יראת ה׳ [והאמונה וכו׳], היא החכמה שמוכרח להקדים לעצם החכמה שבהשגת המקיף המוב״פ. כי גם בזה נתכוין יותר בלשונו הקדושה, שמבאר מהכתובים בענין המוח שנאמר אצל כל אחד מהם. וכן מבאר יותר בזה, מהכתובים שמבאר בשבעת הנרות שבפני משה, ותמונת ה׳ יביט, בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו, [עניו שפל וסבלן, מבואר לקמן בהודעה י״ח, י״ט] שהם בדבר ההשגה בעצמה. ותבין מרחוק, שכמו כן ממדריגה למדריגה, עד הקטן שבקטנים, יחשבו ויהיו גם מדות הנרות בעצמם, לחכמת המקבל שנתקבל ונתאחד בהם עצם החכמה, שבקודש רוח חכמתו יתברך. וגם לפי זה יבואר לנו, מה שמוב״פ על אודות השגת הדעת של העכו״ם שיזכו לעתיד, שגם יהדות הפשוט של איש הישראלי, [מה שכל אחד מקדש עצמו ובמדותיו הנ״ל], תחשב להם למדריגת הדעת. וגם עיין לקמן בהודעה כ״ה:

אות ז

הודעה ד׳. הוא בדבריו הקדושים על אודות הכתוב נחמו וכו׳, שעיקר הנחמה הוא קנין דעתו ואחדותו יתברך. ולכאורה, כפי הוראת הפירוש שבלשון נחמה, שבזה יתנחמו ויהיה אצלם כדאי כל מה שעבר עליהם תחילה. יש להתפלא, איך ובמה נתנחם על חסרון וחורבן בית הדעת בעצמו, שנחרב ונחסר מאתנו [עד הנה]. אבל כפי הנראה ממשמעות הענין, שאף על פי שחיסרון הדעת מצער הנפש יותר משאר החסרונות, אבל מחמת שכל הרגשת העונג ויתרון אור הדעת והכבוד, הוא כשיקנה ומאיר להאדם מחושך ההסתרה והחסרון שנחסר ונסתר מאתו תחלה. נהפך ונתהווה גם הוא [החיסרון הנ״ל] לכלי נפלאה, המוכרחת לקבלת הכבוד והעונג שבדעת הזה. [ועל כן יתנחמו בקנין הדעת, גם על חסרון הדעת שהיו להם עד הנה]. וגם ממילא יתיישב בכל זה פליאה הראשונה הנ״ל שכתבתי, בהכרח ההסתרה [על מה עשה ה׳ ככה, שיהיה נסתר הידיעה עד שיצעוק הע׳ קלין כנ״ל]. וגם לפי זה מבואר יותר הפלגתו בענין החסרון, שחוץ מהשם יתברך כולם חסרים. וכן במה שאגב אורחא [בענין עם סגולה, ובענין החולה], העלה מדבריו הקדושים, שגם מדת הדין והמשפט שבדעת השם יתברך, נחשב כביכול כחיסרון וקטנות, כנגד מדת רחמיו שבעצם סגולת דעתו יתברך. כי לפי הנ״ל יבואר לנו, שהא בהא תליא. כי נפשות העם סגולה [והעיקר פני משה שבהם], נתעלים דייקא משפלותם וחסרונם וקטנות מוחם, ממדת הדינים הנ״ל, לעלות [על ידי שפלותם דייקא], לתחלת מחשבתו ודעתו יתברך שבעונג העתיקא

שלעתיד, אשר על זה יסובב הכתוב, כי מלאה הארץ דעה, וכאשר נבאר בזה לקמן בהודעה ט׳:

אות ח

הודעה ה׳. שבדבר השבעה קולות של הולדת המוחין [שאמר דוד על המים], יבאר יותר בענין הכתוב כולו אומר כבוד המוב״פ, על אודות קנין היבמה. [כי כפי הנזכר בהודעות שלקמן יבואר לך] שגם הוא כקנין הדעת, שבקידוש הולדת המוחין המוב״פ:

אות ט

הודעה ו׳. שבמה שמפרש תחלה את הכתוב תכלם וכו׳, על עונש הבושת וחיסרון אומר כבוד המוחין. ואחר כך מפרש אותו על הולדות המוחין, כי הכלימה אזיל סומקא ואתי חוורא וכו׳. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שהעונש בעצמו נהפך לתיקון, כהתהפכות החסרון להתמלאות עונג הדעת, הנזכר בהודעה ד׳. ושלפי זה יש לבאר גם ענין הכויה הנזכרת במאמר כל צדיק נכוה וכו׳, שגם הוא באחדות המליצה [שהיא בצער כעין הכלימה] לפירוש הדרש, שהוא העונג שבלב כמוב״פ. כי גם לפי כל זה מבאר יותר בענין המאמר חז״ל, שמסיימים עליה חז״ל, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה:

אות י

הודעה ז׳. הוא על אשר יש להתפלא לכאורה, במה שהחליטו חז״ל בספרא דצניעותא ואמרו, עתיקא טמיר וסתים וכו׳, שמרמז על השגות שלעתיד כמוב״פ. מאחר שגם בהם יתחלקו מדריגת המקיפין זה למעלה

מזה, כהתחלקות המדריגות שבזעיר אנפין, להקרא בשם איתגליא ולא איתגליא, כמובן למעמיק בדבריו הקדושים שגם לעתיד יהיה מקיפים אחרים וכו׳. כי אם שיש לבאר, שלא יסובבו בלשונם הקדושה, רק על המשך הזמן שבעולם הזה. אבל עוד יתיישב לך הפליאה הזאת יותר, כפי שמבואר מדבריו הקדושים, שכל שההשגה גבוה יותר, נכללים יותר באחד. ושעיקר ההשגה והכלליות באחד, הוא במדריגת העתיקא [שהן [הן] ההשגות שלעתיד, אשר על זה יסובב בהכתוב, ביום ההוא יהיה ה׳ אחד וכו׳]. כי לפי זה מבואר לנו, שלגודל האחדות, תהיה גם הידיעה דאתגליא [בהמקבל], אחודה ונתאחדה בלא איתגליא ולא נדע [שלמעלה מאתו], להיות נקראים על ידי זה בשם מדריגה אחת, שהיא העתיקא טמיר וסתים הנ״ל, [כי התחתון נכלל בעליון כידוע]:

אות יא

הודעה ח׳. שבהעלאתו מדבריו הקדושים על אודות הימים שנמצאים בחכמת הלב, שהם כלי המדות [שבמדריגת המקבל הנ״ל בדיבור המתחיל ובלב כל וכו׳]. יבואר לנו, שכמו כן ממדריגה למדריגה [שכל אחד מקבל מחבירתה הגבוה מאתה, כמובא לקמן בהודעה י״א, י״ג, כ״ד, עיין שם] כל אשר גדלו ושגבו יותר הכלים של המדריגה, לקבל ולהשפיע כנ״ל, כן יגדלו וישגבו יותר גם הזמנים הנמצאים בהם והמוכרחים להם, עד שיתפרשו ויהיו הימים שבהם לשנים ממש. ושבכל זאת עשה לנו נפלאות, בעיקר הקדם והפנים שבעולם הבא, שזה שנקרא בספרא דצניעותא בשם עתיקא. כי גם כפי שכל אחד משבעת הימים והשנים כלול מעשר, ויהיה במספר שבעים, [ובאחדות המשל והמליצה שבדבריו הקדושים] תשכיל ותדע, שאף על פי שעיקר הוא הדרת פני העתיקא, והזקן שקנה חכמה ודעת המוב״פ, אבל גם על פני השיבה שעברו עליו השבעים שנה, מאיר ומגיע קצת מהארת פני העתיק המוב״פ. ושזה מה שדקדק אדמו״ר ז״ל להאריך בדבר החיים נצחיים, שזוכים על ידי הדעת, אף על פי שנכלל זאת בדבר השלימות והתמלאות החסרונות שדיבר אחר כך:

אות יב

הודעה ט׳. שגם בהעלאתו הנ״ל בענין חיי הימים והשנים של האדם, מבאר יותר, מה שלהיפך חס ושלום, נחשב כמת, המוסגר בסגירו דנהורא ואור הפנים הנ״ל. ועוד אם תצרף לכל זה גם ענין התהפכות החסרון להתמלאות, כנזכר בהודעות הנ״ל, מבאר יותר בשיחתו שהקדים לזה, שבין חיים למיתה אין חילוק וכו׳, [מאחר שבהמיתה וחיסרון החיים בעצמו, נתעלה האדם בחיים נצחיים הנ״ל]. ובהשוואתו גם שבעת ימי האבילות, לשבעת ימי המשתה שבקדושי וקנין הדעת הנ״ל המוב״פ. ובאחדות המשל ומליצה מהכתוב משנה פניו וכו׳, שהביא בסוף דבריו הקדושים, [מאחר שבהשתנות פני האדם בהמיתה בעצמה, נשתנה אור פני דעתו במקיף עליון יותר, להצלת נשמתו מכל מה שצריכה אז להנצל]. ובדבר הכתוב, ותשחק ליום אחרון, שהביא על זה. ובביאורו בכל זה גם סוד הקרע והחיסרון למלבושי [ומקיפי] האדם, [שמוכרח אז לקרוע רחמנא ליצלן], שזה בעצמו נהפך לש״ע נהורין. וכן באחדות המשל ומליצת הכתוב, כי קרן עור פניו, שהביא על זה. [ובענין [ה]התהפכות הנ״ל], מבאר יותר במה שכתב בסוד שבעה נוקבין והחסרונות שבעור פני האדם, שהם בעצמם נהפכים על ידי זה להיות בעיקר אור הפנים כמוב״פ. ובאחדות המשלתם לנרות המנורה, המאירים גם בחושך וחיסרון האור. וגם אם תוסיף ותשים את לבך לשבע החסרונות הנ״ל, שחיסרון [האמצעי שבהם [שהוא] דיבור] הפה, הוא הרב והגדול מכולם [בריחוקו מפעולתו והתפעלות המוח, כידוע]. ובהעלאת העלתו הנ״ל שאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והתמלאות יותר עונג הדעת, כפי רוב וגודל המיעוט והחיסרון כנ״ל. תביט ותראה, שגם בכל זה מבאר יותר, בהבאתו את הכתוב אז ימלא שחוק פינו דייקא. ובקנין היבמה במאמר, שהוא בסוד אומר כבוד המוב״פ [ואמירה הוא בפה]. ובביאורו בהכתוב [נחמו] יאמר אלוהיכם, שאמירה בחשאי הוא התיקון שבשבעת הנרות [שהיו בשמן]. כי זה לבד הוא העיקר שבהם, שיתגלה הדעת במאמר ודיבור הפה כנ״ל:

אות יג

הודעה י׳. שבהמבואר ששכל הקדם מכונה בשם פנים [ושהוא פני מנרתא, דא רישא]. מבאר במה שאי אפשר לזכות אליו, כי אם בקדושת הפה והחוטם וכו׳, שמהם כל התואר והצורה שבפני הראש. כי [באתעורתם דלתתא] הן הן המעוררים גם מלמעלה, שפע אלהי שבפני הראש והמוח. ועד בהעלאתו מכל הנ״ל, בנפלאות הבריאה [מחוסר תיקון כידוע] בחסרונות הנהפכים למעלות והתמלאות. מבאר יותר במעלת הפנים והמוח הנ״ל, שהאדם [שיצא בגמר ריבויי החסרונות מיום אל יום],

נתעלה בזה על כל הנבראים הקודמים אליו. ובהבאתו אגב אורחא, שעיקר האדם הוא השכל. ובהבאתו את הכתוב, אחור וקדם צרתני, שהם סובבים על השכליות. ובהבאתו אגב אורחא, שהבעל ואשתו הן תרי פלגי גופא. ובביאורו בכל זה סוד הקידושין והחופה, והכרח השארת הבנים. ומה שמכנה הספרא דצניעתא לכלל מדריגת המקיפים, בשם עתיקא וזעיר אנפין [דייקא]. ובאחדות המליצה והמשלתה, מבאר בזה יותר מהולדת האדם בע׳ קלין להולדת המוחין. [כי ממילא מובן, שגם האשה בהתאחדותה לבעלה, תחשב גם כן במדריגת המקיף, כנגד הבנים שהיא מולדת]:

אות יד

הודעה י״א. הוא כפי המבואר מדבריו הקדושים [באות ד׳], ששכל המקיף, הוא הקדם [והקדמון] במוח האדם בלי שום הקדמה לפניו כלל. וכפי שמכלל הזה נשמע ונדע, שלא כן שם השכל הפנימי שבמדריגה שתחתיו, [המקבל חיות וקידושין מאתו כמוב״פ], כי הוא כעין השכל האחור המוב״פ. [נמצא שגם שכל האחור, שהוא בבחינת שכל הפנימי, יש לו הקדמה, השכל המקיף והקדם, השפעת שפע אלהותו ודעתו יתברך, שהוא מקבל חיות מהשכל המקיף הזה]. יש להתפלא קצת, במה שלא ביאר ופירש [באות א׳] ענין השכל האחור, כי אם במי שלא זכה עדיין להשגת הקדם והמקיף דקדושה, ואין לו הקדמות לשכלו הפנימי, רק בשכלו האנושי, [אשר ממילא מובן, כי בתכלית ההיפך, נחשבים הקדמות כאלה לפסולת לגמרי]. ולכאורה, יש לפרש יותר בכוונת הכתוב [אחור וקדם וכו׳], על השכל הפנימי שנמצא בהאדם השלם, שזכה להמקיף וההקדמה האמיתית והבלתי נכזבה באנושיות דעת האדם. כי זה לבד יש לייחד ולחבר לשכל הקדם והמקיף [שנמצא גם אחר כך בכל אדם כמוב״פ]. אבל אם עוד תעמיק בדבריו הקדושים, שהאמת כן הוא גם כוונתו הקדושה, אבל מחמת שבכל זאת לא ידבר ענין הכתוב הזה, רק בתחלת היצירה וההולדה, ממילא אין שייך אז עוד בהאדם ענין השכל הפנימי הנ״ל. כי גם אחר שנולד ונתגדל האדם, אם לא יפנה וישוב בתיקון המדות והנרות שבאור פני גופו, להתקדש ולכסוף ולקבל בעצמו הבאת הקדם, והמקיף, והפנים שלמעלה, יהיה לאחור [כפירושו באות א׳] ולא לפנים. כי אז כמו כן, נסתר ונהפך מאתו בכל עת, פני השכל הקדם שבדעתו ואלהותו יתברך, ולא יבא וימצא כלל בהקדמותיו האנושיות, המביאים אותו לדעת ושכל עצמו [אשר הוא בלא שפע אלהי]. וגם בהעלאותיו הנ״ל [בהודעות הקודמים], נראה ומבואר, שמה שלא נקרא השכל הפנימי בשם פנים, הוא מצד עצמו דלית ליה מגרמיה כלום,

כענין פני הלבנה [אשר נבאר לקמן מהמוב"פ, בענין המאמר חז"ל כל צדיק נכוה וכו'). אבל על ידי שפונה ושב בתיקון המדות והנרות לפני החמה שבאור פני המקיף העליון שעליו, יאיר בו את פניו, עד שישא ויחון אותו בזה להיות לפנים שלו בעצמו. ואז אדרבא, נהפך חסרונו לתיקון, כי בו לבד עיקר התגלות הפנים. [ויש לבאר, שגם מחמת זה נקרא בשם פנימי, מלשון פנים], כנראה ומבואר כל זה מכותלי דבריו הקדושים, שאף על פי שעיקר הפנים הוא בעתיקא שלעתיד, אבל מטמירתו וסתימתו, לא יצא ויתגלה עד שיבא וירד תחלה למדריגת השכל שתחתיו, שהוא שכל הפנימי הנ"ל, [והוא מדריגת הבנים כנ"ל מהמוב"פ, שלפי זה מבואר יותר, מה שבהם לבד נתתקן ונתעלה גם נשמת אביהם, להיות באור הפנים]:

אות טו

הודעה י"ב. לשית את לבינו להמבואר מהעלאותיו הנ"ל, שאף על פי שעיקר החיסרון [והתהפכותו להתמלאות] היא האדם, אבל גם להכוונה הזאת בעצמה, יצאה תחלה כלליות הבריאה שבעבורו, בהמצאת החסרונות והתהפכותם להתמלאות. ואם על כולם נראה ונמצא החיסרון להתמלאות הזה בנר ומאור יום האמצעי שבהם, כנ"ל בענין הפה, [ומבאר יותר לפי זה בענין המאמר חז"ל, כי כל צדיק נכוה וכו' שמביא על זה בפני חמה וכו'). אבל גם יום האמצעי, הוא יום האחרון והשביעי שבהם כנודע. וממילא מובן, שגם בכל זה מבאר יותר בהבאתו את הכתוב הנ"ל ותשחק ליום אחרון, כי הוא הוא כהתמלאות הפה בשחוק ושמחה שלעתיד, הנזכר בהודעה הנ"ל, והתמלאות פני הלבנה הנזכר במאמר חז"ל הנ"ל:

אות טז

הודעה י"ג. שמבואר בהעלאותיו הנ"ל, שגם פני המקבל בדעתו הנמשל כפני הלבנה, נשלם לכל אדם בכל עת ועת בהעתים והזמנים הנ"ל, להיות נקרא על כל פנים כפי מדריגתו בשם שלימות הדעת. וכפי הימים והזמנים שמשתדל האדם בזה, חוזר אליו בכל עת כמו כן גם פני המקיף

והקדמון העליון יתברך, להקיפו ולהלבישו ולסכך עליו [שהוא סוד הסוכה כמוב״פ]. ומלבד מה שיתברך וישתמר על ידי זה מכל הצרות והמשחיתים, עד שיאיר אליו פני תורתו [כיחוד פנים בפנים שזוכים בסוכה הנ״ל כידוע], עוד ישא אליו את פניו ודעתו שבהמקיף והמלבוש הזה, להיות אחר כך לאור פני תורת האדם בעצמו. והאמת מוכרח אחר כך לעסוק בתיקון החיסרון המוכרח. כפי יתרון המדריגה שלמעלה יותר, ולשוב ולחזור גם במדות וימים הנ״ל, עד שחוזר להלבישו ולשמרו בזה כנ״ל:

[הודעה י״ד נאבדה בעת ההעתקה]

אות יז

הודעה ט״ו. בהעלאתו הנ״ל שעצם האדם וכלליות הבריאה [חוץ וזולת שלימות ומציאת השם יתברך], הוא כולו חיסרון, [ובלתי ממש], בדרך נפלא דלית מחשבה תפיסא בזה כלל, [וכן גם המדות שבו כמבואר לקמן בהודעה כ׳]. כי גם מכל זה נראה מבואר, שהוא עוצם הפלאות הבחירה המוב״פ, שאיכותה בתכלית החסרון והעדר, והיפך כביכול מאיכות ידיעתו יתברך, וסותרים זה לזה כשני הפכים בנושא אחד, עד שלא יוודע הדבר הזה, כי אם בידיעתו בעצמו יתברך כמוב״פ. גם נראה מבואר, שאף על פי שאין שום ממש כלל בסערת הבחירה והארץ הזאת, זולת בהפלאת [זרועו של] הקדוש ברוך הוא בעצמו כנ״ל. אבל גם בעוצם הפעולה וההפלאה הזאת, תתהוה מאתה כלי נצחיות, וקבלת הידיעה בעצמה, והוא הוא תיקון התחיה והחיים נצחיית, כלי הגוף לדעת הנפש באלקותו יתברך, שזוכה המשכיל בבחירתו בעצמו לפנות ולהפוך את עצמו לרצון [ואחדות] השלם והנמצא במציאות, לאין סוף יתברך. ומחמת שלא יהיה כל חלקי הפעולה וההפלאה הזאת, כי אם באופן שיתהוו מהם הכלים הנפלאים, קבלת אלהותו יתברך. ממילא מבואר, שכל אשר לא ישמע ויפנה חלקי חסרונות גופו וממונו וכבודו לאלהותו ורצונו יתברך, אינם נהפכים לכלים מושלמים לחיים כנ״ל, ועומדים ונשארים להיות לגמרי לחסרונות. כי באמת נמצא בענין זה משקל נפלא, מאחר שגם התהוותם ובריאתם היה בחסרון, וכמו שיצאו מהחסרון [שהוא אש הדין כנ״ל], כן תאכלם ותחסר אותם לגמרי [אש הדין הזה בעצמו כנודע]. וגם ממילא מובן, שאז מוכרח כמו כן, גם לחסר ולהעלים מהאדם שפע הדעת היורד מלמעלה, [כי שכר עבירה עבירה]. ושבכל זאת, אם ירצה ויתגבר על כל פנים אחר כך, להרבות בתיקון ותשובת המשקל, כפי ריבוי החסרונות שבו, [על ידי הקול והמדות המובא בפנים], מהפך גם אותם לכלים נפלאים יותר, עד שיתרפא ושב וחוזר לאיתנו ולעלומיו ביתר שאת, ועיין

אות יח

הודעה ט״ז. הוא מה שלכאורה יש להתפלא בהמבואר מדבריו הקדושים, שמוכרח לצעקת הקולות שיהיה במקום צעקת השכינה. כי איפכא מסתברא, [כפי שכל ההכרח שבהם, הוא ממה שיש בהם תועלת להולדת המוחין]. כי הלא כל הקולות שאמר דוד, יסובבו על השם יתברך בעצמו, ומי כמוהו בתועלת ההולדה [האני אשביר ולא אוליד וכו׳], ולמה זה ישתדל האדם בצעקת הקולות, כדי שלא יצאו עוד מהשם יתברך בעצמו [כמבואר מלשונו הקדושה, שיהיה במקום צעקת השכינה]. ואולם, בהעלאתו מדבריו הקדושים את הנ״ל בהודעה א׳, [ובהוראתו מענין הכתובים, שהן הן מענין שבעת הקולות שבמתן התורה והדעת שבאלהותו יתברך], תבין מרחוק, שבכל זה מוסיף לבאר גם כאן. כי כמו שבהכרח כלי החיסרון, מוכרח כביכול הכולו קדם ופנים יתברך, להיות פונה [ומחסר] מהאדם פני אלקותו ודעתו יתברך [בסוד אחור באחור המובא במקום אחר], ופירש מאתו את הדיבור [שהוא העיקר באור הפנים גם למעלה, כנרמז לעיל], עד אשר יתעורר תחלה מלמטה [גוף האדם] הנחסר בחסרון הנ״ל, להיות לכלי בתשובתו להשם יתברך בפני הנרות והדיבור שבו, שאז דייקא פונה עליו כמו כן השם יתברך מלמעלה לברכו ולשמרו, עד אשר יאיר אליו את פניו. כן גם בתיקון הקול הנ״ל, שכל זמן שלא יפנה וישוב האדם להשם יתברך בצעקת הקולות, פונה וחוזר מאתו גם השם יתברך את הקולות שלו, להיותם בעבירה [ועיבור] גזירות מדת הדין והחיסרון הנ״ל [כבסוף ענין הכתוב שהביא על זה, צור ילדתך תשי וכו׳, וירא ה׳ וינאץ וכו׳, אסתירה פני מהם וכו׳]. ואם חס ושלום מלמעלה כיולדה יפעה, ויוצא אל הפועל את הקולות האלה, ישוב וישאף לחסר לגמרי חס ושלום, [וכמו בדור המבול, הנזכר בסוף ענין הקולות הנ״ל]. אבל כאשר ישוב אליו האדם [בקול התורה, והעיקר] בקול צעקת התפלה המוב״פ, דוחה ומבטל כביכול גזירות הדין של השם יתברך, ואחר כך בתשובתו לגמרי באור פני מדותיו ונרותיו הנ״ל, נהפכים לגמרי מדין לרחמים, אזל סומקא ואתי חוורא, דם נעכר ונעשה חלב שבשפע התורה והדעת, שנתגלה להם דייקא על ידי זה. ומחמת שעיקר ההתמלאות, שהוא יחוד מלמעלה למטה, הוא בדיבור הפה כנ״ל, מה נמלצו לחיך דברי פיו הקדושים בענין הכתוב פה אל פה אדבר בו:

אות יט

הודעה י״ז. שבהמבואר מדבריו הקדושים, שבתיקון שבעת הנרות [והמדות שבחכמת הלב], יושפע ויתייהב מלמעלה שפע חכמת אלהות. ושפני מנרתא דא רישא, היינו המוח, הוא במדריגת השפע הזאת [העליונה מהם, והיורדת בהם כשנתתקנים בהמדות כנ״ל]. ובהעלאתו הנ״ל בהודעה ט׳, שהתהפכות עיקר החסרון לעיקר ההתמלאות, הוא בנר הפה שהוא האמצעי שבהם. ובהעלאתו מדבריו הקדושים על אודות בירור האמת [מתערובתו וליגלוגו], שהוא עיקר ההכרח בידיעת ישראל לסגולת פני המוח העליון הנ״ל. ובהמבואר מדבריו הקדושים, שכמו כן מכוון ועומד כנגד זה, גם [עיקר החסרון שלמטה, בנר ונקב] הפה, להיות גם כן במדת האמת. וכן בהעלאתו הנ״ל בהודעה א׳, שמדת הפה הוא העומד באחדות [כקנה הנר האמצעי שבהם]. מבאר יותר, במה שכמו כן כנגד זה, מכוון ועומד גם מדריגת העתיקא, שלמעלה [משבעת הנרות הכלולים כל אחד מעשר, כנ״ל מהמוב״פ], שהוא היום השמיני [שלמעלה משבעת הימים, כנרמז לעיל מהמוב״פ], להיות גם כן באחדות, כנ״ל בהודעה ז׳. וגם עוד בכל העלאותיו האלה, מבאר יותר כדרכו הקדושה, כל ענין הכתוב בהעלתך וכו׳ שמביא על זה. כי כפי פירוש רש״י [והוא מדברי חז״ל] שפני המנורה הוא הנר האמצעי, לא יד[ו]קדק בזה (ה)לשון הכתוב, כי לפי זה היה צריך לכתוב יאירו ששת הנרות. אבל בכל הנ״ל יבואר לנו, שאור פני מנרתא והמוח שבמדרגת השפע עליונה, תתאחד באחדותה הנ״ל, לאחדות תכלית החסרון שבנר האמצעי שבשבעת הנרות, עד שברוב האחדות, גם הוא נקרא על שמו פני המנורה. והאמת נמצא ועומד גם בנר הזה, באמצעות שאר הנרות והמדות שבלב, להיות כולם ביחד מאירים ונמשכים אל פני המנורה [שביום השמיני] שלמעלה מהם כנ״ל:

אות כ

הודעה י״ח. בהעלאתו הנ״ל על אודות השפלות והחסרון, שבו שורה ושוכן גדולתו וידיעתו יתברך. מבאר ממילא, גם [להעלאתו שבהודעה השלישית הנ״ל, אשר נחסר שם הביאור] מדת הענוה של משה. כי גם במקום שהיה ענו ושפל בשפלות הנ״ל, אתה מוציא גדולת אלהותו

אות כא

הודעה י״ט. מהנראה מבואר בדבריו הקדושים, בחושבו למדת הנרות הנ״ל [לכלליות הנפשות, ואחר כך לפני משה], שבמקום היראה שהוא מילתא זוטרתא מלהחשב לפני משה, כיוון מדת הענוה שבאפו לבל יחרה על בזיונו ובושתו כמוב״פ. יש לבאר, שגם היראה הוא [כעין] הבושה ושפלות הענוה הזאת [ועל אודות ההבדל שביניהם עיין לקמן בהודעה כ״ח]:

אות כב

הודעה כ׳. לבאר יותר בהתהפכות החסרונות הנ״ל שבאור פני האדם, התמלאות יותר בתואר [ונרות] אור פניו שכתבנו לעיל. כי אם עוד נדקדק בכל זה, ראה נראה שכמו כן נמצא גם ברוחניות המדות שחושב בהם. כי בשלימות ובאחדות [קודם הבריאה] לא יצויר ואין שייך כל כך איכותי האמונה והיראה, ותאוות הרצון [אפילו בקדושה]. ולא יהיו איכותיהם, רק חסרונות הנהפכים כלי קיבול והתמלאות הידיעה הנ״ל. ומדת האמת שמעצם האחדות, בוודאי לא שייך כלל במדריגת הבריאה והיצירה שבעולם הזה, ולא ירד בה מלמעלה רק כשערה דשערה, באופן שלא יכונה שם רק בשם אחור כנ״ל מהמוב״פ, [והוא הוא ריבוי החיסרון שנמצא בקנה האמצעי כנ״ל בהודעה י״ז]. וגם הן הן חסרונות כח הבחירה הנ״ל שנמצא באלה המדות [העולים בתיקוניהם] למספר שבעה כנ״ל בהודעה א׳. והן המה הכוללים לכל המדות, אשר יהיו על ידם גם כל לימודי וקיומי התורה והמצוות הקדושים, אשר מהכרעת המשקל שנמצא בהם, נחסרים לגמרי ברובם ככולם, כנ״ל בהודעה [ט״ו] לענין חלקי גוף האדם בעצמו שנמצאים בו. [וגם ממילא מובן, שהיינו הך. כי מחסרוני מדותיו לגמרי, נתחסרים כמו כן גם כל חלקי גופו חס ושלום, כנזכר בהודעה הנ״ל]. ועיקר הקלקול, וגם להיפך התיקון והתמלאות, תלוי ועומד במדת האמת, שבקנה האמצעית שבהם. כי אף על פי שבריבוי חסרונה הנ״ל, קלה ועלולה הוא יותר מכולם להתחסר [ולהתהפך] לגמרי חס ושלום, עד

שחוזר הקלקול חלילה, להגביר יותר גם שאר תהפוכי וחסרוני המדות הנ״ל לגמרי חס ושלום, מאחר שהאמת והחכמה בעצמה תתהפך לחייב לו תהפוכותם [שהם הכפירות והתאוות הרעות]. אבל בכל זאת, יש בכח האדם להתגבר בשערת האמת ושכל האחור שנמצא בו, ולייחדה לשרשה שבאמת וחכמת הקדם, שגם היא אחודה ומקושרת בו כל ימי יצירתו, בדרך נפלא ונעלם דלית מחשבה תפיסא בזה כלל, [עד שגם בתכלית קשיות ערפו, וסגיונו לאחור, תדפוק ותקשקש בקרבו בכל עת ועת, כמובא מזה במקום אחר]. והוא צמיחתם ויציאתם מהקנה האמצעי, באופן שלא יהיה כל חסרונותיהם הנ״ל, רק לכלי קיבול, והתמלאות בשמן ואור הדעת (הענין) הנ״ל. וכאשר יבואר לנו [מדבריו הקדושים, ובהעלאותיו הנ״ל], גם פרטי ההכרח שנמצא בכל אחד מהמדות הנ״ל לקבלת הידיעה העליונה הזאת. כי בהאמונה מוכרח להתקדם ולהתחזק תחלה, מעוצם רוממות והקפת הידיעה הזאת ודעת האנושי, כי בזה לבד יבא ויכנוס להשיגה ולקבלה. ומדת היראה כבר ביארתי לעיל, שגם היא [כעין הענוה] מוכרחת לזה. ו(ה)קדושת ועצימת העינים מלראות [ולחמוד ולבחור], בהם נהפך ממילא כל החמדה והרצון שבטבע הגוף, רק לרצון [ואיתערותא דלתתא] לשמו וידיעתו יתברך, שהוא עיקר עבודת הבחירה המוכרחת לזה כנ״ל בהודעה [ט״ו], עד שיאירו כל המדות האלה אל מול פני האמת שבקנה האמצעי, שבזה כל ההתאחדות [והקבלה] לאור פני הידיעה והמוח העליון הנ״ל:

אות כג)

הודעה כ״א. מהמבואר תחלה מדבריו הקדושים בענין ההעלם שהוא ריחוק, שלפעמים נתעלם ונתרחק יותר מוח ודעת אלהותו יתברך מאת האדם, [שעל זה יסובב הכתוב צור ילדך תשי]. ואחר כך מבואר מדבריו הקדושים, שטמירת וסתימת דעת אלהותו יתברך שבבחינת עתיקא והשגות שלעתיד, הוא הסתימה וההעלם הנ״ל. נראה מבואר [כעין המובא במקום אחר], שדייקא בתוקף ההסתרה וההעלם [והחיסרון לגמרי], נמצא מדריגת העתיקא בעצמו, שהוא המקיף למקיף כמוב״פ. ומציאותו הוא בשבעת הקולות, שהם כעין השבעה נרות ומדות שאחרי זה. כי עוד מבואר, שלא כן מדריגת המקיפים הפשוטים, כי הם הנמצאים בהחסרונות, שהם [הנהפכים לכלים] של המדות שבמדריגות המקבל, [וכמובן מצירופי העלאותיו הנ״ל בהתורה הנ״ל, ובהודעה כ׳ הנ״ל, שהמדות בעצמם, הן הן חסרוני פני הלבנה, שנתהוו בתחלת הבריאה על פי השם יתברך לבד], עד שיוצאים ונולדים על ידי כל זה, עיקר ההתמלאות והתגלות שפע אלהי. וגם יבואר לנו מדבריו הקדושים,

ש(ל)עיקרי הנרות והמדות [שלמטה ממדריגת העתיקא], יאירו וימצאו במדריגת הזעיר אנפין, [ומה שנחשב גם בחינת לא איתגליא שבו כעין ההעלם שבחינת עתיקא, אין זה רק מחמת שכל בחינה כלולה מכל הבחינות]. וגם בביאורו בהעלאותיו הנ״ל [על אודות האדם שהוא השכל, ואילו ידעתיו וכו׳], [ו]במה שנקראים כללי המדריגות האלה בשם עתיקא וזעיר אנפין, יבואר למספרם שלשה הנ״ל [העלם, ולא איתגליא, ואיתגליא], שהם בסוד עתיקא, והאב, והבנים המוב״פ. כי במדריגת העתיקא, גובר האחדות [וכלליות] האב והבן יחדיו. מה שאין כן בזעיר אנפין, ששם ניכר ונדע בין האב לבן [כי מדריגת הבן הוא (ה)עיקר ההתגלות, והאב לא איתגליא כנ״ל]. גם מבואר לפי הנ״ל, שכל צעקת הע׳ קלין, הוא להוציא תחילה מההעלם את המדות הנ״ל, שמהם עדיין יהיו המוחין מקיפים ועומדים לפני העינים, אבל גם על ידם בעצמם, נכנסים אחר כך לפנים:

אות כד)

הודעה כ״ב. שבהמבואר מדבריו הקדושים, שלא נמצא בסגולות הוצאות המוחין הנעלם בעתיקא הנ״ל, רק תיקון הקולות לבד, ולא תיקון הדיבור והפה שבהעיקר כלליות הנרות כנ״ל. ובהעלאתו הנזכרת לקמן בהודעה כ״ה, שגם לעתיד, לא יזכו כל העמים רק להשגות הזעיר אנפין, וישראל לבד יזכו לסגולת [וכפולת נחמת המקיפים] העלם העתיקא הנ״ל. מבאר יותר במה שכתב על אודות השגותינו שלעתיד, שהם למעלה מכלי הדיבור, ואין מיכלתינו עתה כלל לדבר מהם. ולא כן השגת העמים, שעל כל פנים יש ביכלתינו גם בעולם הזה לדבר מהם:

אות כה)

הודעה כ״ג. כפי שכל עיקר הדיבור הוא בקול שבו. נראה ומבואר יותר העלאתו הנ״ל בהודעה ט״ז, מה שכיוון ועומד תיקון הדיבור והפה [שבאמצעות שבע הנרות], לתיקון הקולות שבמדריגת העתיקא שלמעלה. [כי גם ממילא מובן, שלעוצם האחדות הנמצא שם, יתאחדו

ויהיו כל השבעה קולות לקול אחד לבד]:

אות כו

הודעה כ״ד. כפי המבואר כאן על אודות המאמר חז״ל, כל צדיק נכוה וכו׳, בענין הצדיק העליון [בחינת משה] שבכל דור, אשר כל רז ומקיף בכל הצדיקים שתחתיו, לא אניס ליה, ואין מחמם אותו כלל. ושהיושר מחייב לגלות הסגולה לעם סגולה, ולהטיב מטובו לאחרים. יש להתפלא בעצת הקולות שמייעץ לכל זה. כי לכאורה, אין לנו רק לבא ולשמוע מאתו התגלות תורתו והשגת אלהותו יתברך, [וכמובא במקום אחר שהוא העצה על כל העצות]. ואם באמת אין מקום כלל להפליאה הזאת לפי המבואר מכל הנ״ל, שאף על פי שברוב טובו וישרו יתברך להיות מטיב מטובו גם לאחרים [לגלות את סגולתו ותורתו], אף על פי כן מוכרח תחלה לפני משה להטיב את נרותיו וקולותיו [באופן שיהיו על ידי זה לכלים נפלאים, המקבלים מאתו קולות תורתו]. כי ממילא מובן, שכן גם בהתאחדותו בו, שעל ידי זה מוכרח בכל זאת גם לפני יהושע [ומאתו והלאה], להתתקן תחלה בתיקון הכלים שבצעקת הקולות והטבת הנרות הנ״ל:

אות כז

אבל עדיין יש להתפלא ולשאול, שגם לפי זה למה לנו כלל לחיוב היושר מהרב לגלות את סגולתו, מאחר שבין כך ובין כך, מוכרחים אנחנו להכלים הנ״ל, ויהיה על ידם גם ביכלתינו להשיג בכל עת את סגולת המקיפים מהטוב ומטיב יתברך. ואולם, ממה שאף על פי כן דקדק אדמו״ר ז״ל וכתב שהיושר מחייב להרב לגלות את סגולתו. נראה מבואר, שמרוממות הנרות והכלים הנפלאים לקבלת אורו ותורתו בעצמו יתברך, אין ביכולת לעמוד במדת הדין והתגברות החסרונות שמוכרח להם כנ״ל, רק פני משה לבד. כי הן הן הנרות [הנזכרות בהכתובים שמביא על זה אדמו״ר ז״ל], אשר זכה בהם לקבלת תורתו יתברך והתגלותו לזה כזקן ועתיקא הנ״ל מהמוב״פ. ורק מחמת שאחר כל התאחדותו בו יתברך, על ידי זה מוכרח שיהיה גם אליו צמצומים

נפלאים [עד שיסובב גם עליו מאמר החכם, אלו וכו׳, וגם הוא מוכרח להתעלות בזה לנצח]. ממילא מובן ומבואר, שמחמת זה לבד יש תקוה ויכולת גם לפני יהושע לקבל על כל פנים מאתו את תורתו, בתיקון הכלים שנתהוו אצלו, כפי מדריגתו בתיקון הנרות והקולות הנ״ל, וכן מפני יהושע והלאה במדריגה למטה ממדריגה, שעל ידי זה לבד כל תיקוניהם, באופן שיקבלו על כל פנים דין מן דין עד פני משה בעצמו הנ״ל. וגם בצירופי העלאותיו הנ״ל בהודעה כ׳, על אודות ההכרח מפרטי המדות וקבלת התורה והידיעה זאת, עוד מבאר יותר בהורדתו תחלה [מנרות פני משה] לנרות מדת כלליות הנפשות, אשר כיוון ופרט בהם אמונת חכמים, ועל פי הכתוב שמע דבריו חכמים. [גם אגב אורחא הנני לפרוט בהפלאות דרכי הקדושה, לקצר ולרמז יותר הביאור בענין הכתובים שמביא מהם ראיה לשבעת הנרות שזכה פני משה עניו [שפל וסבלן] ותמונת ה׳ יביט ובכל ביתי וכו׳, במה שפרטם השם יתברך לענין מרים שהיא שפגמה בכבודו]. וכבר מבואר מהעלאתו הנ״ל, שבהתאחדותו בעתיקא בעצמו, נכלל הדרת כבודו בהדרת פני הכבוד של העתיק בעצמו יתברך, אשר בהיכלו כולו אומר כבוד ותיקון הדיבור בתכלית השלימות המוכרח לזה כנ״ל מהמוב״פ. גם כפי המובן במקום אחר נראה מבואר, שאף על פי שבעוצם הזיכוך בחלקי גופו במתן תורה, נגלה אליו גם אור פני השם יתברך כזקן ועתיקא כנ״ל. אבל מנגיעת חסרוני כלליות הנפשות זה לזה [כעין הקשרים והצרורות שבקלקול המת לאחיו המוב״פ], הוכרח גם גופו להתחסר בהמיתה וחיסרון לגמרי הנ״ל. ושיזכה גם בחייו להשלמת אור החופה שביום חתונתו והלולתו הנ״ל, לא יהיה עד לעתיד:

אות כ״ח)

הודעה כ״ה. במה שיש ליישב לפי הנ״ל, ד׳ פליאות הנמצאות בהתורה הזאת:

פליאה א׳.

הוא בראייתו על ההשלמה שעל ידי הדעת ממאמר החכם אלו ידעתיו הייתיו. כי הלא באמת אין ביכולת לבא כלל להדעת הזה, אפילו לעתיד,

ובלשון אלו לבד נאמר זאת, כנ״ל מהמוב״פ:

פליאה ב׳.

הוא בהמאמר חז״ל הנ״ל, כל צדיק נכוה וכו׳, אוי לאותה בושה וכו׳. כי לעתיד בשכר המצוות, למה יתקרבו כלל החופות זה לזה, באופן שיכוו ויכלמו כל אחד מחבירו:

פליאהג׳.

מה שלא נזכר ענין הכויה והכלימה גם על פני משה בעצמו, בקבלתו מפני שכינתו בעצמו יתברך:

פליאהד׳.

הוא בביאורו את הכתוב אז ימלא שחוק פינו, שהוא מה שלעתיד נמלא את פינו בשחוק ולעג מהגוים והעמים, הנחשבים קטני דעה לנגדינו. כי אין זה שבח כלל על המלא חכמה ובינה, שיהיה לו עסק כלל בהתמלאות פיו בשחוק ולעג, מהבלתי נתמלא כערכו:

ואולם, בהעלאתו הנ״ל בהודעה כ״ד, שכל הנפשות יקבלו אורות חופתיהם זה מזה [כל אחד מהגבוה מאתו], ובהמבואר בשאר העלאותיו הנ״ל שהבושה ושפלות מוכרח מאד לקבלתם הזאת, [כעין האמונת חכמים המוכרח לזה]. מבאר לנו בהכרח התקרבות חופתיהם זה לזה, ושגם צער הכלימה והכויה שמחמת זה, מוכרח הוא להולדה והשפעת המוחין מזה לזה, [כתהפוכות החיסרון להתמלאות הנ״ל]. כי בכלימת וכוית וצער התחתון שבהכרת והרגשת שפלותו וחסרונו, ולהיפך נמצא בו הבחנה והכרה ברוממות חבירו הגבוה מאתו, יחמוד ויתעורר לקבל

ולהתאחד בהשגתו [שזה ענין המדות המוכרחים לקבלה הזאת, כנ״ל בהודעה כ׳]. וגם ממילא יבואר לנו לפי זה על אודות הגוים ותכלית קטנות השגותיהם הנ״ל, שבוודאי יהיו מוכרחים לקבל גם זה מנפשות ישראל שלמעלה מהם, ולהיות גם עבור זה ללעג ולכלימה הנ״ל, שנלעוג ונשחוק מהם, באופן שיקבלו עבור זה מאתנו. ואם גם בהשתוות השחוק והלעג שמכלליות הגוים להבושה והכלימה שיגיע גם בין ישראל בעצמן לכל אחד מחבירו הגדול מאתו כנ״ל, עדיין יש להתפלא ולשאול, כי לפי זה למה באמת לא יבואר מהכתוב ענין השחוק [אם ימלא וכו׳] רק מהגוים לבד. אבל מהמבואר בהודעה ז׳ (היא) על אודות האחדות שנמצא להעולה במדריגת המקיפים של העתיקא יתברך, תבין מרחוק, שהוא ההשלמה האמיתית, להיות על ידי זה בכולו חיים נצחיים, ובלי שום צער ובושה לגמרי חס ושלום, [אף על פי שנמצא גם שם מדריגות זה למעלה מזה], והוא מדריגת משה שזוכה לזה גם היום. [ויבואר לנו אגב אורחא מה שנקרא בשם פני חמה, המאירה מעצמה, כי אין זה רק לגודל האחדות הנ״ל]. ומלבד מה שבכל זה יתיישב לנו כל הפליאות הד׳ הנ״ל, עוד נראה מבואר, שסוף כל סוף, ביום האחדות הנפלא שנזכה לעתיד, אשר עליו לבד יסובב הכתוב המוב״פ, ביום ההוא וכו׳, יתעלו ויזכו לזה כל נפשות העם סגולה [ולא יבושו עמי לעולם]. ונפשות הגויים לבד, יהיו ללעג ולחרפות ולדראון עולם [ויתיישב לנו לפי זה, גם הפליאה החמישית הנ״ל]:

אות כ״ט)

הודעה כ״ו. שגם בהעלאותיו הנ״ל, שבהולדת והשפעת המוחין מזה לזה, נחשב הגדול והרב כאב, להמקבל מאתו. ושעל זה מוכרח להיות מאתו גם הכלימה המוב״פ, מבאר יותר בלשון הכתוב ואביה ירוק ירק שהביא על זה:

אות ל

הודעה כ״ז. שאם עוד תעמיק בכל הנ״ל, שגם כל העונשים והחסרונות שאנו נחסרים עתה [בשפלותינו המוב״פ, ורבים מאתנו סחופים ודווים

ונחסרים לגמרי חס ושלום, מרפואה ובנים ופרנסה המוב"פ], יהיו כעין העונש וחיסרון הבושה והכלימה הנ"ל, עד עת בא דברו, שיתהפך ויתגלה כי להם הבושה והשפלות, ולנו הגדולה כמוב"פ:

אות לא)

הודעה כ"ח. בענין היראה הנ"ל, שאף על פי שגם הוא כעין הבושה ושפלות הענוה הנ"ל, אבל בכל זאת, נבדלים ורחוקים המה באיכותיהם זה מזה. וההבדל שביניהם, הוא כעין ההבדל שבתהפכות שני מיני חסרונות הנ"ל. כי העניו והשפל בגופו כחסר ומת למגרי חס ושלום [ושכן לעפר הוא גם בחייו], יחיה לעד בחיים נצחיים המוב"פ, כמבואר מענין ההתהפכות הנ"ל. עד שיתתקן על ידו, גם המקבלים מאתו, שלא זכו לזה, ועומדים כנגדו בזעיר וקטנות האנפין והפנים שהוא במדת היראה זה הבושה, וחסרון סתם כנ"ל. ואף על פי שרבים מהם מוסיפים להתחסר לגמרי בפשיטות חס ושלום, עד שעומדים ומוכנים למיתה ולכליה לגמרי חס ושלום אבל כשזוכים להתעורר ולהתקרב אליו בתכלית חסרונותיהם האלה, יפליא ויעלה עוד ברוממות תהפוכתו, גם תכלית החסרונות האלה, להתמלאות שבעתים כאור שבעת הימים הנ"ל, שזכה להם תחלה. כי הנה טוב מאד בחסרון והפסק לגמרי, מהבריאה שביום הח' והאחרון שלעתיד, להכלל יחדיו בהיושב בשמים יתברך, אשר בכלליותם בו באחדות הנ"ל, ישחק וילעג מכל הגוים, כנרמז לעיל על אודות הפלאתו להביא אגב אורחא ראיה מהכתוב הזה, לענין הישיבה וביטול הבחירה שבידיעתו יתברך, שנזכה לעתיד:

אות לב

הודעה כ"ט. הוא בדבריו הקדושים על אודות הכתוב כי יעקב וכו', שמחמת זה אנו נקראים עם סגולה, כי השם יתברך לקח אותנו ובחר בנו מכל העמים [למעלה משכל אנושי שאין ביכלתינו להבין]. בכל זה תבין מרחוק, שהכתוב נתבאר בכפלים, מיעקב להקדוש ברוך הוא ומהקדוש ברוך הוא ליעקב. כי יעקב וישראל בחרו להם את הקדוש ברוך הוא וסגולות דעתו ואלהותו יתברך בבחירתם מעצמם שהוא האמת

שנתאחדים בו באחדות האתערותא דלעילא, שנראה לדעתינו בתכלית ההיפך, [ולא יוודע ויתבונן הדבר הזה עד לעתיד]. ושהקדוש ברוך הוא בחר בנו, והבדילנו מכל העמים לסגולתו, בלי שום טעם כלל. כי גם התעוררות בחירתינו, הכל מאתו, ואין לנו מצידינו שום זכות כלל [כי הללו והללו וכו' כמובא בפנים]:

אות לג

הודעה ל'. שמבואר בהעלאותיו הנ"ל, שבכלי האמונה [והבטחון] כשזוכה בה האדם, [אחר כל הצמצום והחיסרון דעתו, בשאלות וקשיות חס ושלום], נתדבק האדם בחי החיים יתברך, לקבל מאתו שלימות הבריאה שבו, כמו על ידי הידיעה בעצמה המובא בפנים:

אות לד

הודעה ל"א. שבביטול הבחירה [שבאיכות החיסרון והמדות שבלב כנ"ל] שזוכים בתכלית המקיפים [שעל ידה בעצמה והמדות כנ"ל], מבאר יותר במה שכתב תחילה, על שעולה [בתיקון הנרות והמדות] מאליה ומעצמה. [והצדיקים הזוכים לזה גם עתה, מוכרחים כל ימי חייהם שבעולם הזה לעלות על כל פנים בזכות ותעלומות הבחירה שבידיעתם ותבונתם בעצמם, כמובא במקום אחר]. ועוד יש בלבי להאריך בענין זה, אבל מאהבת הקיצור קצרתי:

אות לה

הודעה ל"ב. שגם בהעלאותיו הנ"ל, שכל החסרונות והשפלות של ישראל, לא יהיו רק לכלים נפלאים, המוכנים לקבלת עונג ההתמלאות כנ"ל.

תבין מרחוק, שגם בתעלומת דבריו הנוראים האלה בעצמם, מבאר גם עכשיו, בהתמלאות שחוק פינו שיהיה לעתיד מהשגת ודעת העכו״ם, שאז דייקא יזכו על כל פנים להדעת הזה בעצמו, לידע ולהבין שהגדולה שהיה להם, אין זה רק שפלות, מהעדר ומיעוט הכלים ומחיצות הסוכות והמקיפים של קבלת פני החמה, שבהשגת משה דעתיקא, כאשר נבאר לקמן מהמוב״פ. ולהיפך כל שפלותינו וחסרונותינו, הן הן הגבהותינו והתמלאותינו, בסיבת הכלים שנתהווים מזה כנ״ל. [ואגב אורחא יתיישב לפי זה והנ״ל, גם הכתוב ורבים מישני עפר וכו׳, יקיצו וכו׳, ואלה לחרפות וכו׳. כי בלא זה יתפלא כל הקורא בו, כי מאחר שיהיה לחרפות ולדראון עולם, למה ישתדד כלל הטבע לתחייתם והתעוררותם עבור זה. כי לפי הנ״ל יתיישב הדבר, שעל כל פנים בהתחרפם והתביישם מאתנו בשחוק ולעג הנ״ל, יקבלו איזה עונג מהשגותיהם, שבזעיר קטנות האנפין, כנ״ל מהמובא בפנים]:

אות לו

הודעה ל״ג. שגם בהעלאותיו הנ״ל, שתיקון המאמרים והדיבורים של העתיקא יתברך, יורדים ונשתלשלים ממשה ליהושע, ומיהושע וכו׳, לנביאים וכו׳, עד כללות כנסת ישראל, להיות להם כפילות הנחמה [בהשגותיהם של העתיקא יתברך], ולא כן בהאומות כנ״ל. מבאר יותר בביאורי לשון הכתוב ממאמר השם יתברך לנביאים, נחמו נחמו עמי, יאמר אלהיכם. [כי גם מאמר אלהינו יתברך בעצמו, יהיה עצם הנחמה. וכענין הכלל אשר הבאתי בהקדמת הכרך הזה]:

אות לז

הודעה ל״ד. שגם בהעלאותיו הנ״ל בענין היחוד של נר האמצעי והאחרון, ועל אודות נר הפה האמצעי שבמדת האמת הנ״ל. תבין מרחוק, שנר האחרון והרחוק שמאתו, ובמדת האמונה [שבאודנין] המוב״פ, הוא שנתאחד עמו כדוגמת שתי הנרות ומאורות החמה והלבנה, הנזכרים לפני משה ויהושע שבענין המאמר חז״ל הנ״ל:

אות לח

הודעה ל״ה. כפי המבואר בדבריו הקדושים לענין הסגולה שלמעלה ממשפט וחיוב השכל, שכמו כן נמצא כביכול אצל השם יתברך בעצמו, שמצמצם את עצמו במדת דינו ומשפט חיוב דעתו יתברך, לקטרג ולומר הללו וכו׳. תבין מרחוק בהעלמת ותעלומות דבריו הקדושים לענין התורה, שנמצא בה ההעלם והמקיף. וגם ממילא מובן, שגם כל זה להכרח הכלים והצמצומים המוכרחים לקבלת נפשות ישראל משם, באופן שלא יהיה בריבוי אור חס ושלום. ושעל ידי זה לבד שמשתדלים נפשות ישראל בהתעוררותם מלמטה, ובפרט בצעקת הע׳ קלין המוב״פ, חוזר אליהם השם יתברך בהתעוררותו מלמעלה, מה תצעק אלי. כי במדריגת העתיקא בעצמו יתברך תליא מילתא, להתגלות החכמה והמוחין, דייקא בהקריאה מהחיסרון והמיצר שהיו בתחלה, עד שיתחברו וישובו אליו נפשות ישראל בהתעוררותם יותר מלמטה, גם בשבעת נרותיהם המוב״פ, לראות [בתיקון העינין], ולהתיירא [בתיקון החוטם], להאמין [בתיקון האודנין], [ו]שימלאו את פיהם בשיר תהלתו וידיעתו, שזה העיקר כנ״ל:

אות לט

הודעה ל״ו. שבמה שכתב כי האדם הוא השכל, מבאר יותר על אודות העם סגולה, שגם נפשותיהם בעצמם יהיו בעצם הסגולה והידיעה, כנגד שאר האומות. ושכמו כן, בפרטי נפשות ישראל בעצמן, תהיה הנפש ורוח ונשמה שבכל אחד, בסגולה נפלאה להשגה והידיעה השייך לו. וכמו שכלליות נפשות ישראל, יהיו שפלים ונבזים, וסובלים יותר החסרונות לגמרי הנ״ל בהסרתם והתרחקותם מידיעתו ואלהותו יתברך כנ״ל. כן גם בפרטי נפשות ישראל בעצמם, כל אשר יאהב ה׳ מצד סגולת המקיף שנמצא יותר בנשמתו, יוכיח ויחסר אותו יתברך יותר, בכל ימי ריחוקו וירידתו משלימות הדעת המוכרח אליו בסגולת נשמתו, אף על פי שגם אז, ישתווה במעשיו להעומד מצד הסגולה במדריגה שתחתיו, והוא הוא מסגולת תעלומות המקיף שבחיוב דעתו יתברך, צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו וכו׳, שגם פני משה בעצמו, לא יזכה בחייו להשלמת השגת העלם העתיקא והמקיף העליון הזה, עד לעתיד, כנ״ל בהודעה כ״ד. והכלל

היוצא מזה לעובדא ולמעשה, שאין להביט כלל כל אחד על חבירו, מרוב שינויי סגולת הנשמות כנ״ל. ואין שום עצה בזה העולם, רק לבטל את עצמו בתכלית הביטול אליו יתברך, בכל לבבו ונפשו ומאודו, כי אחר כל המניעות שבעולם, אין השם יתברך בא בטרוניא עם בריותיו, ואשר ישמע ויזכה לבא לתכלית שלימותו, כפי הסגולה שנמצא בו, יזכה לקיים את התורה מעושר וברוב טוב, גם בזה העולם, כי אחרית לאיש שלום. ואגב אורחא יבואר לנו לפי כל הנ״ל, בישוב הפליאה המבוארה ומבינה להמעיין בדברי האריז״ל על אודות שבעת הכלים הנ״ל, שמהיכן נמשך בתחילה [רפיונם מרביות אורם, שזה גרמה להם] שבירתם. ולמה באמת עשה כן מתחילה הבורא יתברך, באופן שישתברו ותתהוו הרע לעונש וכו׳. כי לפי כל הנ״ל תבין מרחוק בהבלתי תבונה וחקר כלל, כי גם שבירתם וחסרונם בעצמם שמאז ועד הנה, היא היא עשיית והשתדלות הבורא יתברך, בכל הימים והשנים, שנמצאים בגבוליהם כנ״ל. כי זולת השבירה וחיסרון האור, אין שייך כלל גם עיקר מציאות הכלים [לקבלת האור]. ועל זה לא עלתה תחלה במחשבתו יתברך להבריאה, רק במדת הדין והחיסרון הנ״ל בעצמו, כנודע . ועיקר התגברות החיסרון [והדין] היתה בסיבת כלי השביעית, שבפני הלבנה [כמובן גם מזה בכתבי האריז״ל]. אבל מחמת שבכל זאת, לא היו מתקיימים כלל מעוצם השבירה והמיתה והחיסרון לגמרי שנמשך מחמת זה כנ״ל, מוכרח לשתף ולחבר בהם חיות הרחמים בכל עת. ועיקר התיקון יהיה על ידי פני משה בחירו, העומד לפניו בפרץ ושבירה וחיסרון לגמרי שמתגבר לפעמים [ומכל שכן באחרית הימים האלה], עד שיחליף ויהפוך גם זה לתיקונים היותר נפלאים. עד שיהיו נתתקנים ונשלמים עדי עד, לקבל בכל עת ועת יותר ריבוי אלהותו ותורתו יתברך, ולא יכלמו ויבושו עוד לעולם חס ושלום, [כי החיסרון והכלימה בעצמה, תתהפך לנפלאות הכלים הנ״ל]:

[נשמט מלעיל]

אות מ

הודעה ל״ז. שבהעלאתו הנ״ל בהודעה ב׳ על אודות השבעת ימים שבאחדות הפשט והדרש שבדבריו הקדושים, נראה מבואר, שצריך להמתין ולהתעכב בעבודת וטהרת הנרות, כפי מספר הימים והזמנים השייכים להם. ומחמת שכל בחינה ומדה כלולה מכולם, מוכרח גם בפרטיות כל יום ויום, לטהר ולקדש את עצמו בכל השבעה נרות ומדות הנ״ל. [ו]תבין מרחוק, שכמו כן נמשך לכל אחד בכל יום ויום, חופה ומקיף לפי בחינתו. ומבאר לפי זה יותר גם בענין המאמר חז״ל הנ״ל, כל צדיק וכו׳, לכל צדיק וכו׳, שבע חופות. כי על כל כבוד חופה וסוכה [אף

על פי שבאמת אין זה רק חלק והארה מעט מן המעט, כפי המקיף שבסוף ימי השבוע, שאז התגברות החסרון להתהפך ולהתמלאות כנ״ל]:

אות מא

הודעה ל״ח. מהמבואר מהעלאתו הזאת למקיפי שבעת השנים הנ״ל [בהודעה ח׳], שגם באחרית וסוף כל שנה ושנה, מתגבר יותר החיסרון המוכרח להתהפכותו להתמלאות. תבין מרחוק, שגם בכל זה מבאר יותר במה שכתב לענין אלול [ואחרית שנה], שאז דייקא מסוגל יותר להשגת המקיפים, שבאור פני לי ראש, ונחמת ושמחת חג הסוכות המוב״פ:

אות מב

הודעה ל״ט. בהעלאתו מכל הנ״ל, שאף על פי שגם האיש הוא החסרון כנגד המדריגה שלמעלה מאתו, אבל הנוקבא ובת זוגו של כל אחד, תהיה גם כנגדו באחורי וחסרון הדעת. ואף על פי שמחמת זה נתרבה האדם על ידה לבד באור פני הבנים הנ״ל. עוד מרחוק תבין לפי כל הנ״ל, שזה כנגד זה יהיו כשני החסרונות הנ״ל, חסרון סתם וחיסרון לגמרי. אשר בהתהפכותן לתיקונם, יהיו בשני המדריגות, זעיר אנפין ועתיקא המוב״פ. כי דייקא בבטן ההעלם והחיסרון לגמרי, נתעבר ונתלבש ונמצא שפע אלקי שבזיו ואור פני השכינה ועתיקא, שנזכה לעתיד כמוב״פ. אבל לעוצם וכובד המלחמה שנמצא בתהפכות הזה, יהיו עדיין בעולם הזה קודם השלמת התיקון, בחוסר הדעת יותר מבעליהן. ובעיקר החיסרון הפה והשיחה הנ״ל, מבאר יותר בפגם מרים המוב״פ, שנתקדמה בזה לאהרן [ותדבר מרים וכו׳] וגם כל עונש הצרעת שעל זה, לא נגע אלא בה:

אות מג

הודעה מ״ם. שגם בכל הנ״ל, תבין ליישב ולבאר בדבר הכתוב ותפקחנה עיני שניהם וכו׳ שמביא על אודות המוח שנאמר אצל עינין. [וגם ליישב אגב אורחא, במה שגם בלא זה יש להתפלא בדבר הכתוב הן האדם היה כאחד ממנו לדעת וכו׳, מאחר שבאמת נטעה ותעה על ידי האכילה הזאת, מבירור הטוב והאמת הנ״ל]. כי מרחוק תפקחנה עיניך, ותראה בהעלאותו הנ״ל, שבזה לבד קלקלו וטעו, שדחקו את השעה, ולא המתינו על כל פנים לברר ולתקן כלי הראש ואור הפנים, שהיתה אז בכלליות השנה והזמן. כי ביום אכלם ממנו, קודם השלמת הזמן, ונפקחו עיניהם בריבוי אור הדעת, כאחד הנ״ל, יותר מתיקון הכלים הנ״ל, נאמר עליהם מות תמות, והצער הלידה והבושה והגלות לגמרי, מעוצם בירור האמת והדעת הזה. ואם היו זוכים להמתיקן על כל פנים מלטעום מעץ הדעת הזה, עד יום השביעי, שמוכרח לקבלת האור הזה, היו נפקחים עיניהם במראה וחמדה לאותיות התורה והדעת לבד שנמצא בהם [ובשאר פרטי הבריאה שנבראו בעבורם]. ולא כן באחיזת הבושה והכלימה [והרע] לגמרי הנ״ל, מוכרח לקיים כדבר הכתוב המוב״פ, עוצם עיניו וכו׳:

אות מד

הודעה מ״א. שגם בדבר ההתמורה והחילוף בקדושה המוב״פ שיהיה לעתיד מישראל על האומות, מבאר יותר בהבאתו אגב אורחא את הכתוב, בבטן עקב את אחיו. כי דייקא בתוקף החיסרון וההתגברות שבעקב והסוף, יתהפך הדבר בתכלית ההיפך והישועה כנ״ל:

חותם בתוך חותם סימן כ״ב

אות א

מפתח א'.

היא מה שנראה מבואר כוונתו הקדושה בענין הגוף [שצריך להודיעו וכו'] על נפשו ורוחו החיוני, בכח המדמה ושכל הנגלה, להיות גם הם נחשבים לגוף, כנגד עצם הנשמה בשכלה וחכמתה הנסתרה מהאדם בעצמו, [וכן מובן מדבריו הקדושים גם בשאר מקומות, כמו בחיי מוהר"ן, במעשה של ר' יצחק אייזיק]:

מפתח הב'.

הוא מה שנראה כוונתו הקדושה מיתרון החכם [שבמדריגה העליונה יותר], להעם שלמטה מאתו. שגם נפשו ושכלו בנגלה, תחשב ותהיה לנשמה ושכל הנסתר בחכמה עלאה, לחבירו שלמטה מאתו:

מפתח הג'.

היא מה שמבואר לנו, ממה שכתב שעזות דקדושה הוא הקול דקדושה, שכן זה לעומת זה, גם העזות דסטרא אחרא הוא הקול דסטרא אחרא, [על פי הכללים הנ"ל בהקדמה עיין שם]:

מפתח הד'.

הוא מה שלפי זה עוד נבוא לדבר בהמבואר מדבריו הקדושים, שמהרועים דסטרא אחרא והמה הכלבים וכו', תהיה [גם בפרטיות כל אחד] עזות הנפש של הבשר והגוף, [והיא קול צווחתם הנ"ל]. ונבין ונשכיל, שזה לעומת זה, תתגבר ותצא קול העוז והעזות דקדושה מהרועה [אבן ישראל] והמנהיג האמתי, שמאיר בו הארת השבעה רועים

כמוב״פ. ושמחמת זה בעצמו יש ביכולת להתגבר על הרועים דסטרא אחרא בעזות [הקול] הזה, ולקבל ולבוא על ידי זה בעצמו בקדושת הארותיהם כמוב״פ:

מפתח ה׳.

הוא מה שלפי זה תרגיש יותר בעומק ונועם דבריו הקדושים, שמבואר מהם לענין הקול הנ״ל, שהוא היוצא בכלליות מהחכם והמנהיג שבכל דור, שהוא הנחשב כנשמה לתלמידיו שלמטה מאתו, [שלפי זה ממילא מבואר, שמאתו בעצמו נמשך גם בפרטיות קול עוז הנשמה שבכל אחד, מהיותם כולם נחשבים אליו לגוף בכלל כמוב״פ]. ושזה לעומת זה, נמצא קול הברת הסטרא אחרא, דצווחין ככלבי הב הב מזוני וחיי דגופא, [וכאשר תבין מרחוק, בהמובא לקמן בהמפתח יג׳ טו׳ שתפס בזה לשון התיקונים, של הפוגם בקול התפלה דצווחין וכו׳], עיין לקמן במפתח הנ״ל. כי לפי הנ״ל יבואר לנו, שמלחמת שני הקולות האלה, הוא הוא מענין מלחמת שני מיני העזות הנ״ל, הלוחמים זה כנגד זה. וקול ההברה המסייע לצדו, מעכב ומונע הוא מלשמוע קול העזות דקדושה שכנגדו:

מפתח ו׳.

הוא העולה מדברי מהרנ״ת ז״ל על התורה הזאת [בקשרי מסלת למודיו הקדושים, שעל פי הכללים הנ״ל בהקדמה] שהשגת הנשמע והנסתר והחכמה עלאה המוב״פ, גם זה השגת הנשמה הנסתרה בחכמותיה העליונות המוב״פ. דאי לא תימא הכי, מאי אלימיה דהאי מהאי, ולמה יקל יותר לבוא בעדן העלאה שמהנשמע והנסתר, עד שיהיה שייך לייעץ [באמצעות] חדות מעוזינו שבה, לבוא להשיג על ידי זה השגת הנשמה הנ״ל. אבל באמת, עיקר כוונתו בהעצה הזאת, הוא על פי מה שכתב בהנעשה ונשמע [שהם נגלה ונסתר] הם תורה ותפלה. שלפי זה מבואר, שיש ביכולת האדם להיות נכלל על ידי התפלה במדריגת הנשמע והנסתר, גם בעת ההסתרה שהיא נסתרה עדיין ממוחו ודעתו, [מאחר שגם עצם התפלה, הוא בעצם מדריגת הנסתר הזה]. ומה שעל ידי [קול] בעזות דקדושה, שנמשך על האדם מהתורה והתפילה שעוסק בהם כפי מדרגתו

[שהם נעשה ונשמע], נשמע ונתגלה במוחו ודעתו גם באיתגלייא השגת הנשמה, זה בעצמו השגת הנשמע ממש, והתהוותו לנעשה ונגלה ותורה המוב"פ כנ"ל, עד שיש לו מיד בחינת נשמע ונסתר ותפלה שבמדריגה העליונה מזה, וכן על ידי הקשר הזה בעצמו, יעלה מדרגא לדרגא כמוב"פ. כי מיד אחר כך צריך לעסוק בהתורה [וההשגה החדשה שירדה אליו], ובהתפלה וכו'. [כל זה העליתי מדברי מוהרנ"ת ז"ל, שבהלכות נשיאת כפיים הלכה ד', תכלית המכוון מדבריו, אף על פי שאין זה לשונו הקדושה]. גם עיין לקמן שבארתי מדבריו הקדושים על אודות המאמר חז"ל, המבקש וכו'. שעיקר כוונתו בענין התפלה, הוא להתפלל ולבקש על מזוני וחיי דנשמתא שבתענוגי השגותיה לקבל מאתה, שעל ידי זה גם היא תתעלה אחר כך בהשגות העליונות יותר. כי בכל זה מבואר יותר, גם ביאור מוהרנ"ת ז"ל הנ"ל. וגם נראה לעניות דעתי, שלפי זה יבואר לנו יותר, מה שנתבטל ונכלל האדם גם על ידי עצם התפלה באור המדריגה היותר עליונה, הנחשבת בבחינת אין סוף כנגדו. כי זה הוא כעין המובא במקום אחר, כשכוסף האדם [והעיקר הוא הכיסופים בה שעל ידי התפלה] להגיע לאיזה מדריגה, נמשך מאתה מיד על האדם, מהתנוצצות האור שבה, ועל ידי ההארה הזאת בעצמה, זוכה אחר כך האדם להגיע להמדריגה הזאת:

מפתח ז'.

הוא מה שנראה מהשתוות הפרטיות להכלליות בענין הנשמה והגוף הנ"ל המוב"פ, שגם הודעת החכם מחכמתו והשגתו להעם שלמטה מאתו, הוא כעין הודעת הנשמה להגוף בפרטיות מהשגותיה. [וכן גם] להיפך, מהשתוותם זה לזה, נלמוד ונבין, שבהודעת והשפעת החכם לתלמידיו את הנשמע מהשגותיו (הוא) על ידי הקול הנשמע להם מאתו, כן ממש יגיע גם להגוף מנשמתו בפרטיות כעין הקול הזה [למי שמזדכך כמוב"פ]. גם לפי זה עוד נשים את לבינו בדבר הכרח דביקותם, וקירוב הגוף להנשמה באופן שיהיה הלב שומע מקול השגותיה, שהוא כהכרח קירובו להנשמה בפרטיות ובכלליות על ידי השמוש, כדי לשמוע בקול עזותה כמוב"פ, [כי להיפך בריחוקו, לא יהיה כלל בבחינת בשר]. ולפרש גם כן לפי זה, שהיינו הך כנ"ל. כי באמצעות קול העוז ועזות [הנשמה] דקדושה שנשמע מאתה להגוף, לשבירת עזותו. נשמע אחר כך להגוף על ידי זה בעצמו, גם מהשגותיה הנ"ל. ועוד תעמיק יותר בכל זה כפי דברי מוהרנ"ת ז"ל שהבאתי במפתח הקודם הנ"ל, שגם קול התפלה המוב"פ, הוא העיקר בכלליות קולות העזות שנשמע לכל אחד שעוסק בזה. והוא היוצא בכל פעם מהעלם, להתגלות קול עוז שבהשגות תורתה כנרמז

לעיל, [כפי האתערותא דלתתא שבלימוד ומעשה מצוות התורה בפשיטות שמקדימים לזה, כאשר נרמז על זה לקמן], עיין עוד במפתח חית, ובהשמטות סימן א׳:

מפתח ח׳.

מה שיבואר לנו, ממעמד השגת הנשמה במדריגת הנשמע [כפירוש מהרנ״ת ז״ל] הנ״ל, שכמו כן, תעמוד כנגד זה, השכל הנגלה [והחכמה תתאה] שבחיות הגוף, במדריגת הנעשה. ולפי כל זה, עוד תרגיש יותר נועם דבריו הקדושים בעצת השמוש שמייעץ להגוף, אשר דקדק ופרט בלשונו הקדושה, מצוות מעשיות. כי עוד הטה את אזניך על ידי זה, לשמוע נפלאות בפשיטות פירוש הכתוב, נעשה [בתחלה מצוות מעשיות], ונשמע אחר כך בקול תורתו והשגתו, שהוא הוא קול עוזו ועזותו המוב״פ כנ״ל. וכן נבין לפי כל הנ״ל, בענין הכתוב הן יתן בקולו קול עוז, שמביא על אודות קול העזות הנ״ל. כי גם לפי פשוטו, סובב על השגת וקבלת קול תורתו יתברך [שהוא הנשפע ויורד מעילא לתתא, על ידי כל המדריגות, כאשר נרמז על זה לקמן בהמוב״פ]. ובפשיטות פירוש הכתוב, עושי דברו לשמוע בקול דברו [שמובא בסוף המאמר]:

מפתח ט׳.

הוא בדבר הכרח הירידה לנסתר תורתו ואלקותו יתברך [כשרוצים להשיגו ולמוצאו, עד שיתהפך לבחינת הנגלה כמוב״פ]. שלכאורה, למה יהיה זה לירידה וחטא [עד שמגיע העונש על זה, כמובן מענין דוד וישראל המוב״פ], מאחר שהוא בהכרח, וברצונו בעצמו יתברך. אבל המבואר מלשון הכתוב והמאמר חז״ל [אשר הביא לענין הזה] שהירידה נקראה בשם מכשול, [כלשון הכתוב לפני עוור וכו׳, שרוצה לילך בדרך הישר ולא להכשל חס ושלום], וזה מורה ומודיע לנו, שבאמת לא יהיה כלל רצונו יתברך שיבא בה על האדם מצד עצמו אפילו כחוט השערה, כי אך במקום [השוגג או] האונס וההכרח לבד, שיבוא ויגיע על האדם מלמעלה על פי דבורו בעצמו וכו׳. כי מיד כשנוגע בזה האדם מצד עצמו ותאוותו, ולא מסיבת ההכרח לבד, יחשב זאת לחטא ועון ממש חס ושלום, עד שנתענש

על זה, כענין דוד וישראל המוב״פ. ועוד טרם נגמר דברינו בזה, נפסיק באמצע הענין, ונבוא בתחלה עד:

מפתח יוד. הוא מה שגם בפירוש מוהרנ״ת ז״ל הנ״ל, עוד יבואר, שבהכרח הירידה הנ״ל והמוב״פ, יבאר יותר בנפילת וירידת הנשמה שכתב בתחלה. ושאם תהיה העליה, בעדן עלאה ועונג הנשמה והנעשה הגבוה יותר, תהיה כנגד זה כל הירידה, לנעשה ועדן תתאה שבעונג ותענוגי הגוף, אשר תרד בו הנשמה באונס והכרח על כרחה. וגם יותר יבאר לנו בכל זה בלשונו הקדושה שהזכרנו לעיל, על אודות הגוף העז והחזק וכו׳, שכל תאוות הגוף שאינם מוכרחים, ויהיו בבחינת העזות דסטרא אחרא, הוא תכלית ההיפך מהעזות דקדושה, שהוא עיקר עליית עדן תענוגי השגת ותורת הנשמה הנ״ל. כי ממילא מובן מכל זה, כעין המובא במקום אחר, שאף על פי שבתוך ההסתרה נמצאים פנינים יקרים יותר, מתורתו ואלקותו יתברך. אבל מחמת שאף על פי כן הם נסתרים שם בכמה וכמה מיני חיפויים וכיסויים, שמכסים וחופים עליהם, קשה וכבד יותר למוצאם. וכן מבואר ממילא בענין ירידת הגוף, והסתרת העלמתו מעזות תענוגי הנשמה בתורתה והשגתה, לרוב ועוצם החופה והמכסה שעליה, זה לעומת זה, בעזות מדותיו ותאוותיו הרעות [ותענוגיו שאינם מוכרחים] הנ״ל והמוב״פ. שאף על פי שכל הזוכה והמתגבר בעזות גופו, כמאמר המשנה הוי עז כנמר, בתמורה ותהפיכות תאוותו ורצונו בעצמו לרצון אביו שבשמים יתברך, [כי בתכלית ההיפך הוא מתבייש וממעט בתאוותו ותענוגיו, לבל יסתפק מהם רק בתכלית המיעוט וההכרח שעל פי רצונו בעצמו יתברך], יזכה דייקא מתענוגי גופו ובשרו, לחזות ולהתעלות בתענוגי נשמתו שבהמדריגה היתירה מתורתו ואלקותו יתברך, [כי דייקא מבשרי אחזה אלקי כמוב״פ]. אבל מעוצם וכובד הדבר, אין ביכולת לזכות לזה, רק בהתקשרות למשה משיח בעצמו [וכפי התעלותו קודם הבריאה שבמדריגתו שלעתיד, המובא לקמן במפתח י״ח והמוב״פ]. כי כל הנפשות שזולתו, העומדות במדריגת הבריאה [שבשבעת ימי הרועים המוב״פ], אין צדיק בארץ וכו׳. גם דוד בירידתו, אף על פי שנתעלה אחר כך יותר כמוב״פ, אבל מחמת שבכל זאת פגם קצת כידוע, ולא נזדכך בזה כראוי, לא נמלט גם הוא מעונש מדת הדין שמתגבר שם, כאשר נבאר לקמן מהמוב״פ. גם לפי הנ״ל, מבואר לנו בדבריו הקדושים אודות שצריך לשבר את העזות של הגוף, בקול העזות של האנחה, שהפליא להביא על זה לשון המאמר חז״ל, אנחה שוברת גופו של אדם. על כי באמת יהיה עצם הגוף והכרחיותיו, בבחינת העזות הנ״ל:

מפתח י"א.

הוא מה שגם לפי הנ"ל יבואר לנו, שהאב והבן המוב"פ לענין הנשמע והנעשה, הם הם כעין החכם והתלמיד הנ"ל [שבמדריגת הנשמה והגוף]. וכן מובן ומבואר ממה שנכנס מענין פני משה ויהושע, לענין הנעשה והנשמע שבבחינת האב והבן כמוב"פ. כי אף על פי שבפרטיות נמצא בכל אחד מהרב והתלמיד, שני בחינות של הנעשה והנשמע. אבל בדרך כלל, נחשבים שני הבחינות יחדיו נעשה ונשמע שנמצא בהרב, למדריגת האב והנשמע לבד. וכן כנגד זה, בהתלמיד בשני בחינותיו האלה, נחשב לנעשה במדריגת הבן לבד. גם ממילא מובן, שכמו כן יהיה בפרטי פרטיות הנשמה והגוף שבכל אחד [כנ"ל במפתח זיין], ויתבאר לך יותר לפי זה, מה שרמזנו לעיל במפתח ט' על אודות הירידה והעליה, שגם הם כנגד ב' הבחינות של הנעשה והנשמע, שבבחינת הנשמה והגוף בפרטיות, [ושבבחינת הנשמה והגוף בכלליות, שהם הרב והתלמיד כנ"ל. וכל מה שנחשב גוף החכם לנשמה לתלמידיו, אין זה רק מחמת שגם המדריגת נעשה שלו, נחשב לנשמע במדריגות תלמידיו שלמטה מאתו]. [ו]אף על פי שגם בהנשמה בעצמה נמצא בחינת הנפילה והעליה, וכן בהגוף. אבל בדרך כלל, נחשב הגוף לבד במדריגת הירידה כנגדה. ואם תתגבר בו חס ושלום הרע, שנאחז מאד בבחינת הירידה כנ"ל, נמנעה גם היא מלהתעלות ולהתחדש בעליתה החדשה כנ"ל, מחמת זה בעצמו שתתייראה מלגשת ולהתקרב אליו כלל, ובאמת אין ביכולת כלל להתעלות. גם כבר רמזתי מה שנראה מדבריו הקדושים בענין הגוף [שצריך להודיעו], שזה ענין הנפש והרוח שנצטרפים בכל מדריגה לנשמת האדם. כי הנפש שבמדריגה עליונה, הוא ככלליות הנפש רוח נשמה שבמדריגה התחתונה כידוע, ואין סוף כלל להמדריגות האלה. כי כפי העבודה והאתערותא דלתתא שנמצא בכל אחד [והעיקר הוא היראה והתפלה כמוב"פ], כן זוכה בכל פעם לחלקי הנשמה ואלקותו יתברך, שבמדריגה היותר עליונה. וחלקי הנשמה ואלקותו יתברך שבמדריגה הקודמת, יתגלו ויהיו בו לשכל הנגלה, שבנפש ורוח החיוני שבהגוף שבו. עד שתחל לפעמו רוח ה', שהוא רוח הקודש שנמצא גם עתה אחר שפסקה הנבואה מישראל, (ה)[כ]מובא מזה במקום אחר:

מפתח י"ב.

הוא על אודות המוב"פ, שעצם המצוה ודבריו יתברך שסביבות המצוה, יהיו בשתי הבחינות נעשה ונשמע, שהם אב ובן, מאמר השלם וחצי

מאמר. ושעל מאמר השלם יסובב הכתוב [משם רועה אבן ישראל וכו׳], אב ובן כחדא. כי שם נכלל הכל, [היינו שגם החצי מאמר, נכלל בו]. ולא כן בעיקר מדריגת החצי מאמר, שבבחינת הבן. כי גם מחמת זה (מ)[ב]עצמו שעיקרו הוא בבחינת החצי ויחצה ויתחלק, עד שגם באמת לא יהיה רק במדריגת החצי והבן לחוד. מכל זה תבין מרחוק, שבעוצם אחדותו יתברך בעצמו, יצא מאתו קול דברו שבעצם כל מצוה ומצוה ושבסביבותיה באחת ותכלית האחדות לבד. ורק מפני משה, שגם הוא כמאמר החצי והמתחלק יחשב כנגדו יתברך, [ומכל שכן למדריגות שאר נפשות ישראל שאחריה], נתחלק האור לשתי המדריגות הנ״ל, עד ששתים זו שמעתי:

מפתח י״ג.

היא מה שלפי כל הנ״ל יבואר לך יותר מה שהבאתי לעיל במפתח ה׳, שכמו שבקילקול העבירות יתגבר קול הברת עזות הכלביות והגוף בתאוותיו הב הב, שעל ידי זה עוברים יותר חס ושלום. כן זה לעומת זה, מצוה גוררת מצוה, כי עיקר התיקון שבמעשה המצוות, הוא שיתעורר על ידם קול העצם של הנשמה שבפרטיות וכלליות, מדרגא לדרגא, לדפוק ולעורר ולצוות ולזרז את האדם, על המצוה בקול דודה. אשר מיחוד המדריגות זה בזה עד קול דברו בעצמו יתברך, אשר בעזות ותקיפת אלקותו ומלכותו דקדושה קדשנו במצוותיו וצונו על זה. כי זה בעצמו עשיית מצוותיו ותורתו יתברך המוב״פ, מה שידבר אלינו על ידי בחינת משה שבכל דור [ובאחדות ואמצעות דבריו הסובבת לכל מצוה במשמרת למשמרת] כמובא לקמן במפתח י״ט. ומרחוק תבין לפי זה, גם מה שתפס לדוגמא ענין הכתוב וידבר וכו׳. אבל עיקר ההתעוררות, הוא עד הקול דקדושה ממש שנשמע בעשיית איזה מצוה. ומה שתפס לדוגמא קול קשקוש מטבעות שבמעשה הצדקה, יש לבאר בענין זה, על פי מה שגילה למוהרנ״ת ז״ל, שעיקר המצוה הנקרא בשם מעשה, הוא הצדקה. גם ממילא מובן, שכמו שכסף הצדקה [מחלקי הנפש שבו] יענה בקול עזות דקדושה הנ״ל, והיה מעשה הצדקה שלום החותם הנ״ל, כן גם להיפך חס ושלום:

מפתח י"ד.

הוא מה שיש להתפלא בדבר המאמר חז"ל המוב"פ על אודות אברהם אבינו ע"ה, שהחליף את העונשים של כל הדברים בשיעבוד מלכיות, ורק עונש העזות נשאר בגיהנם. כי לכאורה רחוק מאד הענין הזה מההלכה המקובלת שרק הג' עבירות עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, גרועים הם יותר מכולם, [להיות ביהרג ואל יעבור], וכמבואר גם משאלות ותשובות המאמר הזה בעצמו, שבוודאי כשחוטא האדם בתמרי ועבודה זרה ממש חס ושלום, אין גרוע מזה. והאי מאן דקץ ופגם בהעזות ולא בתמרי, למה זה יצא מן הכלל שבעונש זולתו, ויהיה מוכרח לסבול עונש הגיהנם הגרוע יותר מכולם. וליישב את הפליאה הזאת, נקדים בתחלה ונשים את לבינו, למה שגם בלא זה על כרחך דבריהם אומרים דרשוני וביארוני, שעיקר הכוונה בענין השיעבוד מלכיות והשרים העליונים שעליהם מלמעלה, (ש)הם הקטרוגים והדינים הקשים מהשם יתברך וצדיקיו בעצמם. ושמחמת זה בעצמו נחלפים הם בעונשי הגיהנם, שהם העיקרים יותר בשעבוד המר והקשה הזה. [ועיין בענין זה גם במדרש רבה בראשית פרשה מ"ד פירשו מ"ש נידונין בשתים, אמר לו במה עתה רוצה שידונו בניך וכו', אמר במה אברר בגיהנם או במלכיות וכו']. כי אם לא תבאר ותפרש בדרך הזה, תקשי לך על אודות שאר היסורים והעונשים שנמצאים בעולם הזה, וגם בעולם הבא בצער בושת פני יהושע המוב"פ. כי מי חשוד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא, ובוודאי אין יסורים בלא עון כידוע. אבל באמת מבואר יותר כל הנ"ל, על פי המובא במקום אחר, וגם בשאר ספרי אמת, שגלות המלכיות התחיל מיד בתחלת הבריאה, אך עיקר התהוותו, היתה אחר כך בגלות מצרים, שנחשב מימי אברהם שבברית בין הבתרים, וכל מיני יסורים ועונשים נכללים ונכנסים תחת הסוג הזה כנ"ל. ועוד נבא מכל זה למה שמבואר מדבריו הקדושים [כפי ששמעתי מהם בעל פה] עצם הלשון שיצא מפיו הקדוש, שבפני יהושע והדומים אליו, לא נמצא שום חטא ועון כלל. כי לכאורה לפי זה יש להתפלא מאד, למה באמת יגיע לו לסבול עונש צער הבושה, [ושיהיה] במיעוט אור פניו עד פני הלבנה דלית לה וכו'. אבל כפי שמבואר מדבריו הקדושים באות ה' על אודות הגוף העז וחזק בהתאוות [שמהם כל העבירות], וממה שזה לעומת זה יתעלה בשר הגוף הנעשה במצוות התורה שבנגלה, לשמוע ולקבל ולהתהווה על ידי זה בעיקר מדת קול העזות דקדושה שבמדריגות הנשמע והנסתר, [כמבואר כל זה מדבריו הקדושים ועל פי המפתחות הנ"ל]. יצא לנו בדרך כלל, שעל זה לבד עמדו רגלי אבותינו לקבלת התורה בהר סיני [וכמובא מזה בדברי חז"ל], לזכך עזות ירידת הגוף ותאוותו הנ"ל, עד שיתהפך ויתאחד בתכלית הענוה והבושת פנים שכנגדו יתברך, ובזה לבד נחלק פני משה מפני יהושע.... וכמו שבקדושה, נכנסים כל המדריגות תחת שני סוגי המדריגות של משה ויהושע הנ"ל. כי תכלית הגדול והעליון הנ"ל, יתעלה בבושת פניו הקדושים שמהשם יתברך לעונג ועדן העילאה לגמרי שבמדריגת הנשמע כמוב"פ. ותלמידו שאין זוכה כל כך להתגבר בתורתו

ותפלתו שתהיה בתכלית הבושה הנ״ל, לא יעמוד כנגדו רק במדריגת העדן תתאה, שבמדריגת הנעשה הנ״ל. כן גם להיפך חס ושלום, במכשול העונות והחטאים הנ״ל, יש מי שחוטא בעזות תאוותיו בעצמם, שהוא בתכלית מדריגה התחתונה. אף על פי שגם בזה מחולק כל אחד מחבירו, אבל בדרך כלל, נחשבים כולם למדריגה התחתונה, המכוונת בסטרא אחרא זה לעומת זה, ותכלית ההיפך ממדריגת משה הנ״ל, עד שיסובב עליהם מאמר המשנה, עז פנים לגיהנם [וכאשר נבאר בזה לקמן במפתח כ״ד כ״ה], מחמת שבאמת לא נשאר מדת העזות רק בעונש הגיהנם בעצמו כנ״ל. ויש מי שהוא מתגבר כנגד עזות תאוותיו בעצמם, עד שגם כל חטאיו שנכשול בהם, זה רק מצד השוגג או מחלוקת עצתו וספיקותיו כנ״ל, והוא מדריגת הבינונים, אשר אינם יורדים לגיהנם, כי כבר נחלף כל העונשים של כל הדברים אשר עברו עליהם בשעבוד המלכיות לבד כמוב״פ. ואף על פי כן, אינם נתעלים במדריגת העדן עלאה כמשה בעצמו כנ״ל:

מפתח ט״ו.

הוא מה שבכל הנ״ל תבין מרחוק על אודות הגוף שיש בו עזות מבחינת הכלבים עזי נפש וכו׳ המוב״פ, שיחטא ויעוה בעזות תאוותיו ממש כנ״ל, נעשה הוא בעצמו על ידי כל חטא ועון בפני הכלב שנזכר במאמר המשנה המובא על זה בפנים, להוציא בכל פעם יותר קול ההברה והעזות דסטרא אחרא הב וכו׳ הב וכו׳, מזוני וחיי דגופא. עד שמתחבל ומתענש ויורד על ידי זה בעומק (בשאול) [השאול] והגיהנם הנ״ל. [שמעתי מאבי ז״ל בשם מוהרנ״ת ז״ל, שדיבר פעם אחת מענין הזה של השכר והעונש, ואמר. שאחר כל מה שמביא מזה [בדבריו הקדושים ובשאר ספרי אמת], אין שום אופן ויכולת כלל להגיע ולהביא במוחינו ודעתינו את ציורי מהותיהם ואיכותיהם]. גם מבואר ונראה מדבריו הקדושים, שצער הבושה גדול מאד יותר מעונש גיהנם, שהכוונה היא, על צער הבושה שמתביישים בעונשי הגיהנם בעצמו. ושאם גם במיעוט שכר העדן יתבייש ויכוה כל צדיק מחופתי חבירו [הנחשב כנגדו בפני החמה ויתרון פני משה על פני יהושע המוב״פ] בצער גדול ועצום, עד שכפלו חז״ל ואמרו, אוי לאותה בושה, אוי וכו׳. נלמוד מזה אלפי אלפים קל וחומר, להעומד חס ושלום בפני הכלב שבעזות הגוף בעון ממש כנ״ל, ובקול ההברה שבו בהמחבלים ומשחיתים שמורידים אותו בעונשי גיהנם הקשים והמרים, שאז אין לשער כלל עוצם הבושה הזאת, בצער ומרירות גדול ועצום, העולה בכפלי כפלים יותר מצער המכאובים שבעצם העונשים של הגיהנם כנ״ל. כי בזה שדיבר אז מענין יסורי העולם הזה, שהעיקר הוא

צער הבושה שבהם, נראה מבואר, שסבב בכל זה לפרש ולהביא ראיה לצער הבושה שלעתיד [שדיבר בזה בתחלה ואחר כך], שגם בזה תוגדל לכל אחד צער הבושה שבמדריגת החטאים, יותר מהצער שבעצם היסורים והעונשים הנ״ל:

מפתח ט״ז.

הוא מה שמבואר על אודות שני המדות, עזות ובושת הנ״ל, שנמצאים בהם לטוב ולרע חס ושלום, ובזה ובזה יעלו וישלטו בהפנים של כל אחד. כי ממה שבעזות דסטרא אחרא הוא בהפנים, ממילא מבואר שכמו כן זה לעומת זה, גם מדת העזות דקדושה, הוא בהפנים. וכן ממה שבקדושה תהא מדת הבושת בהפנים, ממילא מבואר, שכמו כן בהסטרא אחרא, למי שיש לו בושת [במקום שמוכרח להעזות], הוא גם כן בהפנים של כל אחד. גם ממה שמבואר מדבריו הקדושים, שבקדושה תהיה מדת הבושת להגוף והבן והתלמיד, כנגד נשמתו ואביו ורבו. וכן מדרגא לדרגא, עד בושת פני משה מאבינו שבשמים בעצמו יתברך. ממילא מבואר, שמדת העזות מלכותא קדישא, השתלשל גם כן מדרגא לדרגא לכל אחד כנגד הקטן מאתו, ושלא קם עוד בישראל כתוקף העוז ועזות פני משה [כאשר נבאר ונרמז לקמן], אף על פי שעוד מתבייש גם בזה מפני השם יתברך כנ״ל. וכן ממה שבתחלת מאמרו הקדוש מענין הגן עדן והגיהנם, שנמצאים גם בעולם הזה. מבואר ומרמז יותר בתעלומות דבריו הקדושים שדיבר אחר כך על אודות המשנה עז פנים לגיהנם, ובושת פנים לגן עדן. שממילא מבואר, שכמו שבנעשה ונשמע מעולם לעולם [ולדוגמא תפס מעולם המעשה הזה להעולם וכו׳], נרשום על ידי זה, בעדן העלאה ותתא. כן זה לעומת זה, יהיה גם העונש חס ושלום, בגיהנם העליון והתחתון שבעולם הזה כנ״ל. ומשאר ביאורי דבריו הקדושים מזה על זה אשר רמזתי לעיל, תבין מרחוק, שכל השכר והעונש אשר בהם, יהיה מדה כנגד מדה. כי כל אשר יתבייש כנגד נשמתו ואלקותו יתברך, ויבטל עזות גופו שבתאותיו ורצונותיו, להפך אותם לרצונו ועזותו יתברך בעצמו כנ״ל, יאכל פרי מעלליו, ויתענג כמו כן בעזות מלכותו יתברך שבעדן העלאה ופני החמה כנ״ל. וכל אשר בתכלית ההיפך חס ושלום, יסלק את הבושה ויגביר על עצמו את עזות פניו שבכלביות ובהמיות גופו, לבריאת המחבלים שבו, עד שיוציאו מאתו גם על ידי זה בעצמו קול ההברה והעזות בסטרא אחרא כנ״ל [כי עבירה גוררת עבירה], ירד על ידי זה להגיהנם ובור תחתיות המוב״פ, עד שיגיע לו צער הבושה רבי רבבות פעמים ממה שהיה סובל בעצמו בעולם הזה. ואולם, גם הבינונים, אף על פי שלא חטאו ועוו בעצם העונות שעל ידי עזות התאות לבריאת

המחבלים כנ״ל, אבל מחמת שגם בתכלית ההיפך, לא זכו לעצם הענוה והשפלות והבושה הנ״ל שכנגדו יתברך, כירא בשת [משיח בעצמו] המוב״פ, העולה בראשית ולמעלה מכולם כנ״ל. מוכרחים כמו כן להשפט בשעבודם והכנעתם וצער בושתם, אשר יתביישו מאתו ומעוז מלכות דיניהם הקדושים, כפלי כפלים כנ״ל:

מפתח י״ז.

הוא מה שלפי כל זה עוד יבואר לנו, מה שקרא להעומדים בתכלית מדריגה העליונה, בשם מוכיחי הדור, על שמהם לבד יוצא קול העזות דקדושה מעילא לתתא [בכל המדריגות שבנפשות ישראל] בתורה ומוסר, לבייש ולהגיד לעמי פשעם וחטאתם, כמבואר גם מענין הכתוב הנ״ל שמביא על זה, כשופר הרם קולך וכו׳. כי הוא המוכיח ומבייש במדת העזות [שבפני השגתו וקול חכמתו], גם לפני יהושע על פגם כל שהוא, ומכל שכן וכל שכן למי שחטא בחטא ועון ממש. ושגם קול העוז והעזות הזה, הוא הוא קול תורתם שבעצם פני השגתם ונשמתם, בחכמה עלאה דעילאה כנ״ל. [ו]מה שקרא אותם בלשון רבים, מבואר על פי המובא במקום אחר בשם הזוהר הקדוש, שהתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, וגם נשמתו תתחלק לכמה ניצוצות, כמו שגם שאר כל אחת מהששים רבוא נשמות יתחלקו ויהיו במספרם כפלי כפלים כידוע]. ולרמז יותר בכל זה נבא בתחלה עד:

מפתח י״ח.

והוא מה שלפי הנ״ל יבואר לנו לענין החכם העליון ופני משה בעצמו, שבהתעלותו בכל עת, ומכל שכן לעתיד, גם (במתן) [ממתן] תורה כאשר הבאתי מזה במקום אחר, זוכה כמו כן לנשמה יתירה, ונשמתו הקודמת תהיה בו לנפש ורוח ושכל הנגלה שלו כנ״ל. ואגב אורחא יבואר לך יותר לפי זה, גם מה שכתבתי וביארתי יותר שם בסעיף קטן א׳, את הסתירות של הכתובים ומאמרי חז״ל, לפי שיחתו הקדושה, השם יתברך אינו עושה ב׳ פעמים וכו׳. וגם תבין מרחוק בחידתו הנעלמה, לרמז על הפלגת

מעלת המוכיח, שכדי לקבל את תוכחתו, מוכרח להתמלאות הידים בהארת השבעה רועים. כי לפי הנ״ל יש לבאר, שלעוצם מעלתו הנשגבה, לא נחשב בין השבעה רועים רק נפשו ורוחו לבד, כי גם זה נחשב לנשמה, במדריגות הנשמות של שאר הרועים. אבל עצם נשמתו שבדבר המוכיח הנ״ל, הוא נשמת ורוח שבנשמע נסתרות תורת ותפלת פני ה׳ בעצמו [וכאשר נדבר מזה לקמן], אשר יעננו בקולו, ההולך וחזק עד בלי די, למתן חכמתו התורה, והתגלותה בקולות הרועים הנ״ל [אשר באו למספר שבעה], כי כולם יחד, בצירוף קול נפשו שעומד (בשניהם) [ביניהם] כנ״ל, מוכרחים לקבל משם בידי האמונה שבהם. כי עצם נשמתו לבד יהיה במדריגת המוכיח המוב״פ [גם לנפשו, ומכל שכן] לנשמותיהם שבמדריגת נפשו, ועיין לקמן שנוסיף לבאר בזה. ולפי כל זה תבין ותרגיש אחי, גם בנועם דבריו הקדושים, שאחר אמירת תורתו פרט ואמר לענין קול המוכיח, שהוא בבחינת קול השופר [של העזות]. ועוד מה שהביא לענין שבעת הרועים את הכתוב שבעת ימים וכו׳, תרגיש מרחוק רמזיו הקדושים, על עצם יום [השׁ׳מ׳ונ׳ה׳] קול השופר הנ״ל, שבו נימול ונשבר ערלת ועזות הבשר, על שגם כל שבעת ימי [הבריאה והתורה] שבכלליות הרועים, נשפעים ומקבלים את הכח והעזות מיום השׁ׳מ׳ונ׳ה׳ וקול הנ׳שׁ׳מ׳ה׳ של מעלה הנ״ל, אשר עלתה בראשית [כל הבריאה והתורה שבהם] כמוב״פ:

מפתח י״ט.

על אודות המבואר מדבריו הקדושים, שגם פני משה בעצמו העולה על כולם, ואין לו להתבייש כלל משום אדם, יש לו להתבייש מהקדוש ברוך הוא. כי אם לית מחשבה תפיסא כלל בהדברים העומדים ברומו של עולם כאלה, אבל מאחר שכבר הורידם והציעם בפנינו שגם זה הוא בושת פנים להנשמה והחלק אלקי, מה שלא הגיע עדיין לתורתו ותפלתו שבאורו האין סוף בעצמו יתברך, שגם הם [משאר מדותיו יתברך, אשר] אין להם סוף כאחדותו בעצמו יתברך. ועוד כפי שלפי כל זה ממילא מבואר, שגם אין סוף ותכלית כלל להבושה הזאת, יש להתפלא קצת לפי זה, מה שלא הזכירו חז״ל ענין הבושה, רק על פני יהושע והקטנים מאתו, ולא גם על פני משה בעצמו שמתבייש מהשם יתברך הנ״ל מהמוב״פ. ואם תאמר שיש ליישב זאת, במה שמבואר מדבריו הקדושים, שאף על פי כן נכלל משה משיח באורו האין סוף יתברך, עד שזוכה כביכול גם לתורתו ותפלתו יתברך לאין סוף כלל. אבל גם בזה יש להתפלא קצת, כפי הכלל המבואר מדבריו הקדושים במקום אחר , שגם בחינת משה משיח הזוכה לזה, נתעלה גם הוא אחר כך בכל פעם יותר, ממילא מוכרח לומר, שאף

על פי כן גם הוא יבוש ויתבייש בכל פעם מאורו האין סוף בעצמו יתברך. ומכל שכן בענין הצדיקים שתחתיו, יש להתפלא מאד גם בלא זה בגוף המאמר חז״ל, אשר אמרו שכל צדיק נכוה וכו׳, ואוי לאותה בושה כו׳, אם כן יבושו עמי לעולם חס ושלום, [כי הלא כל מה שיעלה התחתון וישיג יותר, יעלה הגבוה מאתו עוד יותר]. ובהכתוב המוב״פ, כפול ומבואר, שלא יבושו עמי וכו׳. אבל הנראה לפי עניות דעתי לישב בכל זה, כפי המבואר מדבריו הקדושים על אודות הכתוב משם רועה וכו׳, שבמאמר השלם שקודם הבריאה, יהיה כחדא ובאחדות נשמע האב ונעשה הבן. וכפי שעוד יבואר לך מהמפתחות הנ״ל, שבזה מבאר יותר גם שלימות התיקון של אחדות ודביקות עצם הנשמה בבשר הגוף המוב״פ, ושזה גם אחדות העזות והבושת דקדושה המובן בפנים, [שבאמת ובשלימות התיקון, יתאחדו ואל יתפרדו]. כי העזות הוא מצד האב והנשמה, והבושת הוא מצד הבן והגוף, שגם בזה עיקר התיקון והחיים, שיהיו דבוקים ואחודים יחדיו בתכלית האחדות. ואולם, כמו שמלמטה ואחר הבריאה, לא נקרא כל מדה ומדריגה כנגד התחתונה מאתה רק בשם המושאל קודם הבריאה. אבל עצם השם שלה, הוא אחר הבריאה. כן אחר כך להיפוך, כשזוכים להתעלות בראשית המוב״פ [ביום ההוא וכו׳] שבאור האין סוף, למעלה מז׳ ימי הבנין והבריאה שבאור האין סוף כנ״ל, יסובב ויעמוד השם המושאל, רק על תחתיות המדריגה שבכל אחד, כנגד העליונה מאתה, להקרא בשם אחר הבריאה ובושת הבן המוב״פ. אבל באמת, יהיה שם גם בושת הבן בתכלית האחדות ועזות האב, שבראשית קודם הבריאה ותפלת השם ממש, ולא בשם המושאל. ושגם מעוצם אחדותו של פני משה לאבינו שבשמים קודם הבריאה הנ״ל, תדבר בתוך גרונו נשמתו ורוח עצמיותו בעצמו יתברך את תורתו ותפלתו, עד שבשם העצם והאמת האמיתי תהיה לתורת ה׳ ותפלות ה׳ ממש כנ״ל. וגם אם בחיי העולם הזה, [וכן אחר כך קודם גמר התיקון שלעתיד], אין זוכה לזה רק משה לבד, מעוצם אתערותו דלתתא בתכלית מדריגת הענוה והשפלות יותר מכל האדם [מאחר שזוכה להתבייש גם בפני החמה, כנגדו יתברך], על אשר גם הוא נחשב [על כל פנים בשם המושאל] למאמר החצי, כנגדו יתברך. אבל מעוצם התגברותו ברוב השלום והאחדות לאבינו שבשמים בעצמו יתברך כנ״ל מהמוב״פ, יבקש ויחפש ביום ההוא, למצוא ולהעלות גם את האובדים, במאמר החצי, מפני (תלמודו) [תלמידו] והלאה, ויפריח כתמר גם לדעת המחצים ומתחלקים מאתו לגמרי בעזות ושררה [להחליף ולהמיר וליתן את העזות להגוף, והחלושות והבושת להנשמה חס ושלום] עד שירדו בור תחתיות וצער הבושה שבו בכפלי כפלים כנ״ל. אבל על ידי צער בושת הפגם והעון הזה בעצמו, יחזרו ויעלו ויוכללו ויתאחדו בו כנ״ל, עד שלא יבושו עמי לעולם. מאחר שבכל המדריגות שמאז והלאה, לא יהיה עוד הבושת בצער [ושם העצם חס ושלום], רק בשם המושאל לבד, באופן שיתעלו בכל פעם יותר כנ״ל, עד שיהיה נחשב באופן אחד, כאלו הוא מקבל מהם חיי תורתו והשגתו שבלימודיו ועצותיו המוב״פ, אף על פי שבאמת גם היא היתה מתחלה תורת ה׳ בעצמו. כי גם הלא מצדו לבד כל האחדות ותיקון

התחברותם שלעתיד הנ״ל, ודוק היטב כי אי אפשר להאריך בדברים נעלמים כאלה:

מפתח כ׳.

הוא המבואר מכל הנ״ל בדרך כלל, על אודות עזות המלכות והשררה דקדושה, שהוא הנשתשל מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. כי גם בפרטי פרטיות, מוכרח שיהיה כל איש שורר ומושל כרצונו בבני ביתו, והקטנים מאתו. והוא השלום שנמשך מהמוכיח כמוב״פ, שבו תלוי ועומד גם השלום הכללי שבין ישראל לאביהם שבשמים כמובן בפנים. אשר ממילא מבואר, שכל זה הוא לעוצם קישרי המדריגות זה בזה, עד הכנעת ובושת פני משה מהשם יתברך בעצמו. כי הוא לבד ימלוך ויתאזר וילבוש גאוותו ועזותו דקדושה שעל כולם. כי מאחר שגם אצל השם יתברך נמצא בחינת תורה ותפלה, שהם נעשה ונשמע, ממילא מבואר, שכמו כן יתצמצם כביכול גם השם יתברך בעצמו למדת העזות שבבחינת הירידה הנ״ל, ושהוא גם כן בסוד לבוש הגוף הנ״ל. כי כל כלליות הנשמות, וגם פני משה בעצמו, נחשב לגוף ונעשה ובן כנגדו יתברך. גם ממילא מבואר, שאף על פי שלא עשה את כל הגוף הזה, רק כדי לרחם עליו, ולהשפיע בו מטוב השגתו המוב״פ. אבל מחמת שנאחז בהירידה הזאת, התגברות המלכיות ושריהם העליונים, שבמדת הקטרוגים והדין כנ״ל, למנוע את כל אחד בפיתויי והסתות עזות הגוף לכל התאוות והמדות הרעות [כי הוא הוא מעזות מלכותא שבכלליות כמוב״פ], כן גם כמו שמאש יצאו, כן האש תאכלם כידוע, כי הם המסיתים, הם המקטריגים, לשעבד ולייסר את כל אחד ביסורים שונים כנ״ל, שהעיקר הוא הבושה שבהם כנ״ל, והוא מדה כנגד מדה:

מפתח כ״א.

הוא מה שלפי כל הנ״ל, יתבאר לנו מעט משאר דבריו הראשונים אשר פתח בהם את המאמר הזה [בעת הכתיבה כמוב״פ]. ונראה לכל מעיין שהוא מדבר כמו בלשון חידה, שיש חותם, ויש חותם בתוך חותם. חותם הוא, כי יש מוכיחי הדור, והם בחינת רגלין, ונקראים רגלין על שם שהם

לימודי ה׳, שלומדין כביכול את ה׳ וכו׳, עיין היטב בפנים. כי אם אמנם כל דבריו האלה, עומדים ברום גבהי מרומים, ומקובלים ונפתחים מעט כחודו של מחט, במפתחות רשב״י והאריז״ל אשר קדמוהו, שכל נשמות ישראל והשגותיהם וחלקי חכמותיהם הם מחלקי אלהותו יתברך ומדותיו ממש כביכול, ומכנים ומלבישים את דבריהם בלבושים הגשמיים והמוגבלים, שכל מדותיו וחלקי אלהותו יתברך נשתלשלים ויורדים מעולם לעולם, וממדריגה למדריגה כנודע. אבל כבר הודעתי בדברי כמה פעמים, שעל כל הצדיקים שהיו מעולם, נתעלה ונתרומם משה משיח האמיתי, להתחדש בהשגתו בהתחדשות נפלא ונורא שלא היתה עוד כזאת, וגם אם הוא קנקן חדש באורייתא דעתיד לאיתגליא וכו׳, אבל הוא מלא ישן ועתיק דעתיקין, בפנימיות הנגלה שבתורתו יתברך, אשר ניתנה בכתב ובעל פה ממשה ליהושע וכו׳. ונקדים בתחלה, ונשים את לבינו להמבואר מדבריו הקדושים, (לפי זה) [ש]יש להתפלא קצת במה שאחר כך שכשהולכים ומוכיחים, נקראים ידי מקבלי התורה, בשם החותם השני. כי לכאורה, כפי ביאורו הקדוש בענין החותם, אין שום שייכות כלל לידי המקבלים האלה, לכנותם גם כן בשם חותם ומכסה לסוד המעין הנ״ל. וגם אם אמנם שבכל זאת, יהיה יד המקבלים לחותם השני הזה, למה יגרע ולא יהיה בכלל החותם הזה, גם סוד הרגל ועקב המוכיחים בעצמם [שעוסקים להוכיח אחר החותם הראשון]. כי הלא מבואר גם כן בסוף דבריו הקדושים, שדייקא מסוד העקב שבהם, תשמעו את כל המשפטים לתוכחה הזאת. ולייישב את הפליאה הזאת שוב נשוב בתחלה לדברינו הנ״ל, ונבא עד:

מפתח כ״ב.

והוא מה שיבואר לנו לפי כל הנ״ל על אודות הזיכוך של הגוף הכללי, שהוא כלליות נפשות ישראל שירדו בכלליות הבריאה, וכן בפרטיות כנ״ל, שהעיקר מוכרח לזכך ממדת העזות [הכולל לכל התאוות והמדות הרעות, שמהם כל העבירות כנ״ל], וזה על ידי שמגבירים עליהם את הבושה ואת הכלימה, ממיעוט השפע, ורוב היסורים והעונשים שבעולם הזה והעולם הבא כנ״ל, [ושזה דייקא מצד רחמנותו יתברך כנ״ל]. כי לפי כל זה יבואר לנו, שגם על זה לבד יסובב כל הגזר דין המוב״פ באות א׳. ועל אשר באמת לא יהיה קול העוז והעזות הזה, רק בתורתו והשגתו כנ״ל, תרגיש בכפלים נועם דבריו הקדושים שכתב על זה, שהדין הוא התורה, ושעל זה יסובב הכתוב חתום תורה וכו׳, [כי זולת ביאורינו הנ״ל, יש להתפלא קצת מפשיטות כוונת הכתוב, על כלליות התורה]. גם מאשר יבואר לנו לפי זה, שגם פני משה בעצמו, מוכרח לקבל קול העזות הזה

[שהוא בדבר התוכחה והדין של השם יתברך בעצמו כנ״ל], בתיקון ידי האמונה שבו, תבין ותרגיש מרחוק גם בנועם ועומק דבריו הקדושים, שהפליא להביא בסוד הידים האלה, את הכתוב כאשר דיבר ה׳ ביד משה, [כי לכאורה יתפלא המעין גם בפשיטות כוונת הכתוב]. ועוד ניתן ריוח בין פרשה לפרשה, ונפסיק את הענין לבא מכל זה עד:

מפתח כ״ג.

מה שלפי כל זה תבין מרחוק, שגם מכותלי דבריו הקדושים הנ״ל, ירמז לנו בנפלאות העצות שנותנין המוכיחים להשם יתברך בעצמו כביכול. ואולם, לקרב מזה על השכל, מוכרח בתחלה לפי עניות דעתי להציע לפני המעיין בדרך משל, על השם יתברך ובריאתו הנ״ל, שהוא כמו החכם ומשכיל בחכמתו המצאה נפלאה, להיות מאתה עונג ועדן נפלא בלי שיעור, אבל לא יהיה שום אופן להוציאה אל הפועל, כי אם על פי כלי האומנות [גיצאג] הנפלא, שממציא לזה בתחלה. ועם הכלי הזה לבד הוא מתייעץ לעשות ולפעול פעולת ההמצאה הנ״ל, שאז נקרא ונחשב, שהכלי הזה נתנה לו את העצה בפעולת המצאתו, מאשר על ידו לבד יהיה כל העצה כנ״ל. כי מי כהחכם קהלת, ומי יודע פשר דבר [בין ישראל לאביהם שבשמים כמוב״פ], חכמת אדם תאיר פניו [כפני החמה], ועוז פניו ישונא לקבל בתפלתו ולהמתיק חמה עוז אפו, לאדונו יתברך, העולה תחלה בהמח והחכמה עילאה דעילאה שבקודם הבריאה לגמרי המוב״פ. כי אם זה לבד עיקר העונג והעדן עלאה כמוב״פ, אבל דייקא מעוצם ריבוי העדן והעונג לאין סוף, שמחמת זה מוכרח כמו כן ממש להגדיל כלי הצמצום ויחידת העזות דקדושה שבעוצם ותוקף מדת הדין והיראה הנ״ל מהמוב״פ, עד שלא היה מתקיים כלל כלליות בריאת כל העולמות, וגם נשמות ישראל והצדיקים היו נשארים עומדים מרחוק, בראותם ושומעים קול עוז תורתו יתברך, שביום הח׳ הנ״ל, [והוא הנחשב גם ליום הנ׳ כפי כלליות השבעת ימים הנ״ל זה מזה, כידוע]. ועל כן עיקר העצה הנפלאה דנפלאה לקבל משם, הוא בפלא היועץ משה משיח לבד, כי הוא לבד נגש בכל דור לקבל משם. ואם הוא מחולל מפשעינו, וקאים בעדן לאגנא עלן, ולקבל בעצמו מלקיותא דמלכא מ׳ח׳ [קללות התוכחה הנרמזה לעיל], ומתבייש מאד לפני השם יתברך כפני הלבנה שמתבייש כנגדו כמוב״פ. אבל גם מהבושה בעצמה, יהיה תכלית זיכוך תענוגי גופו [אפילו באכילה ושתיה], לעלות מהם לתענוגי [יום] הנשמה, [שנחשבה בזה כנגד שאר הרועים כנ״ל]. כי אז דייקא, נחקק ונתקבל בו תורת וחכמת אור פני החמה של האין סוף בעצמו יתברך, כחותם ממש, והוא המדריגה העומדת בקדושה, זה לעומת זה כנגד תכלית המדריגה

שבהירידה דסטרא אחרא, שנאמר עליה עז פנים לגיהנם כנ״ל. כי בתכלית ההיפך יזכך ירידת גופו כנ״ל, לבוא ולכנוס גם בעוצם לבת האש, ורשפי שלהבת הדין העז והקשה כשאול וגיהנם הנ״ל, עד שמוכרח להסיר ולהטיל אז לגמרי מסאני רגליו. שכמו כן, במה שמוכרח אחר כך לקבל מאתו, יהיה כל העצה על ידי נפשות הצדיקים והקדושים שבכל דור, [שעליהם יסובב הכתוב כל קדושיו וכו׳]. כי גם אחר כך, בחקיקת והתקבלות אור פני תורתו בפני הלבנה של הקדושים והרועים הנ״ל, מוכרחים גם הם, כחותם וידי האמונה, על כל פנים לסבול מאד, ולשבר מניעות רבות כנ״ל. וכן אחר כך בכלליות נפשות ישראל, הוא מתייעץ כמו כן להשפיע ולהאיר מחיי השגותיו גם לשאר כל הנבראים שבכל העולמות [(ונעשה) [ומיושב] מה שמובא במדרש, שנמלך ונתייעץ עם נשמות הצדיקים, ובמקום אחר מובא, שגם עם שאר נשמות ישראל נתייעץ לכלליות הבריאה]. כי כמו שלכלליות הבריאה, הוכרח כביכול להעצה הכלליות של נשמות ישראל, כן גם לנשמות ישראל בעצמם, הוכרח כביכול לעצת הצדיקים שבהם. וכן גם לנשמות הצדיקים שבהם, הוכרח [ומוכרח] כביכול, לעצת המוכיח העליון, משה משיח בעצמו. ומכל זה שוב נשוב ליישוב הפליאה הנ״ל, כי כפי המבואר מכל הנ״ל, שכהכרח הנשמה להגוף, [וחיבורם שלעתיד אחר התחיה], כן מוכרחים גם האב שבקודם הבריאה ומאמר השלם, להתחבר למאמר החצי של הבן ואחר הבריאה, דייקא אחר הולדת והתגלות מחיצתו והתחלקותו, [ולא כהתאחדותם לגמרי בהיות עדיין הבן במוח האב, קודם ההולדה והבריאה לגמרי]. כי לולא ההכרח ורצונו הנעלם יתברך בזה, לא היה שום בריאה כלל. ואם אף על פי כן נאחז ממאמר החצי והגוף, התגברות המחצה והתחלקות לגמרי, שהוא סטרא דמותא חס ושלום. מתגבר כנגד זה, תכלית האחדות לגמרי שבמאמר השלם וקודם הבריאה לגמרי, עד שיחזור ויתחבר עמו גם אחר התחלקותו, שזה לבד עיקר החיים האמיתיים גם להנשמה שבפרטיות ובכלליות, שהוא השם יתברך בעצמו, שגם פני משה מתבייש מאתו. כי אף על פי שגם בלא זה הוא חי לעד, אבל כביכול, עיקר מה שישמח בתענוגיו וחייו הטובים, הוא כשנתקרבים אליו כל בניך נפשות ישראל, שכנגד שאר כלליות הבריאה, נחשבים כולם במדריגת לימודי ה׳ המוב״פ כנ״ל. ועל אשר כבר רמזנו לעיל, שבדבר החותם ומכסה הדין, מבאר יותר בסוד העצה שמגיע מהם, תבין מרחוק, שכמו כן מפרש ומבאר יותר בכל זה, על ידי השלום והפשרה המוב״פ. כי כפי המבואר מדבריו הקדושים, שהוא העולה כתפלת ה׳ [יהי רצון וכו׳ שיכבשו רחמי וכו׳], על כי אין הדין תורה הנ״ל נמתק אלא בשרשו שבהתפלה (הזה) [הזאת], כי משם תצא תורה כמוב״פ. יש לבאר, שגם זה הוא בענין השלום והפשרה המוב״פ. כי גם הוא, הוא כהשלום והאחדות שבין הגוף והנשמה, שהם התורה והתפלה כנ״ל. כי בהתפלה יסובב להשם יתברך, בדבר הכתוב למה ה׳ יחרה אפך בעמך. והמוסר [ו]התורה, שהוא התוכחה כנ״ל, יסובב לנפשות ישראל בדבר הכתוב, אתם חטאתם וכו׳, [וכנ״ל במפתח י״ז מענין הכתוב כשופר וכו׳]. ועל זה לא יהיה המתקת הדין והיפוכו לחיים אמיתיים בגוף ונשמה יחדיו, עד בנין קרית

ידי האמונה של המקבלים מאתו את התורה ומוסר התוכחה הנ״ל, באופן שישובו מעתה על כל פנים. ועל אשר עוד רמזנו לעיל, שתפלת האב ותורת הבן הוא בעצם כלליות המוכיחים והמקבלים המוב״פ, וכאשר יהיו המוכיחים בעצם סוד הרגלין והעקב, שמהם תשמעון קול הנשמע כנ״ל מהמוב״פ, כן יהיו המקבלים בעצם סוד הידים שבהם, תבין ותבא במה שרמזנו לעיל, שבדבר השלום [שבחיבור התפלה והתורה], הוא מבאר יותר בסוד החותמות, וכפולתם יחד שבחותם מאמר האחדות והראשון הנ״ל. וזה מה שכתב לענין הקלקול חס ושלום, שבהתגברות הרע [שהוא ירידתו בעזות דסטרא אחרא כנ״ל] של הדור, יהיה מקילקול החותם בעצמו, גם לקול השלום. גם ממילא מבואר, שכמו שביד כל אדם יחתום החותם וההמתקה השניה והעיקריית, מאחר שזוכים מעתה על כל פנים לתשובה בפועל כנ״ל. כן יהיה בכח ובהעלם גם רגל המוכיחים בסוד החותם הראשון של התפלה והנשמע, שבעצם החכמה עלאה כנ״ל. ועוד מסיבת כפולת ואחדות חותם רגלי המוכיחים [שגם חותם התחתון והחיצון נכלל בו] כנ״ל, תבין יותר בהמבואר מדבריו הקדושים, שעל שם הב׳ דברים האלה, הם נקראים רגלין. על שם העצה וכו׳, [שהוא תכלית החותם הראשון לגמרי כנ״ל]. ועל שם תהלוכותם להוכיח, שהוא הנחשב גם כן כנגד חותם ידי המקבלים, לחותם הראשון כמוב״פ. ואף על פי כן, כנגד החותם הראשון לגמרי של המוכיחים בעצמם, נחשב גם הוא להחותם וההמתקה השניה, כאשר יבואר לך מכפולת (ב)השלום והפשרה הנ״ל, ומהמבואר בלשונו הקדושה, שקודם תהלוכתם להוכיח, יהיה עיקר החותם הראשון הנ״ל, רק שאחר כך גם בתהלוכתם ותוכחתם ומוסרם יחתמו כנ״ל:

מפתח כ״ד.

הוא כי ממה שרמזתי לעיל, יתיישב לנו יותר גם פליאת מוהרנ״ת ז״ל בהשני מאמרים [שמביא אדמו״ר ז״ל לענין זה, מאמר אלעזר זעירא, ומאמר המבקש רחמים וכו׳], שהציג שם בין שני חצאי עיגול עיין שם. כי יסוד פליאתו מה שלא נזכר בתחלה מענין פגם הגדלות, הוא כפי הכלל הסובב בדבריו הקדושים [ונשמט הוא לעיל בההקדמה משאר כללי הקדמה]. שנראה ברובם ככולם של תורותיו הקדושות, שכשגומר להודיע עצם ההשגה של כל תורה ומאמר לעובדא ולמעשה, ומביא אחר כך על זה איזה כתוב או מאמר חז״ל, מכוונים הם לפרטי דרכי ההשגה שדיבר מקודם, בלי הרכבתו ענין אחר. וכאן בהמאמר מאלעזר זעירא הנ״ל, שמבאר בזה אדמו״ר ז״ל שחשדו את אלעזר בפגם הגדלות, ושגם כן חבשוהו וכו׳, שנראה לכאורה להמעיין כהרכבת ענין אחר כנ״ל. וכן יש

להתפלא בפליאה הזאת גם על המאמר חז״ל המבקש רחמים וכו׳, שגם שם נראה לכאורה כמרכיב בחינת אין וכו׳, שלא דיבר מזה תחלה. ועל זה השיב מוהרנ״ת ז״ל, שביאר כוונתו הקדושה גם בענין קודם הבריאה, ובחינת אין סוף, שמדבר בתחלה, כפי שממילא מבואר שהוא בבחינת אין וענוה עיין שם. אבל גם בכל הנ״ל, נתוסף לך ביאור דבריו הקדושים בפשיטות יותר, מאחר שבאמת כל מדת הבושת פנים המוב״פ, הוא הכנעתו וענוותו וביטולו כאין לגמרי, כנגד חבירו הגדול ממנו. וכאשר רמזתי לך לעיל גם על אודות אחדותה ומציאותה באיזור ולבוש בעוז להגיאות של המלך העליון בעצמו יתברך, שמשם נשפע ויורד אחדות העזות והבושת [שזה בעצמו אחדות הגאוה והענוה] עד סוף כל דרגין שבנפשות בניו כנ״ל. עוד יש לבאר יותר בכל זה, כפי המובן מרמזיו הקדושים אשר רמז אז, [ושמעתי אותם מאבי ז״ל, בשם מוהרנ״ת ז״ל, ששמע מפיו הקדוש], על אודות תמורת העזות דסטרא אחרא בעזות דקדושה המוב״פ, שיש שנוגע נגע התמורה הזאת גם בגדולי גדולים. וברוב ברכה ותודה, הודה על זה להשם יתברך על עצמו, שנתקדש ונזדכך מזה בתכלית הזיכוך. כי לפי כל זה תבין מרחוק, במה שגם בעוצם ענוות וזעירת אלעזר, והשתדלותו בבנין ירושלם [על ידי אבלותו שעליה, כידוע], חשדוהו גם בענין זה בעצמו באחיזת הגאוה והעזות, שנאחז לפעמים גם בהמפורסמים האמתיים, להעיז ולהתגאות כנגד הגדול מהם, [בבחינת הרב והמוכיח הנ״ל], [המלוך תמלוך עלינו]. וגם אם אין בהם בענין הזה, רק פגם דק מן הדק. אבל כל הגדול מחבירו, גדול יצרו יותר, וגם (שערתי) [השערת] הפגם שבו [כמובן בזה מדברי האריז״ל], ובפרט בענין כזה, אשר עיני כל בית ישראל עליהם, והמחלוקת תתרבה אחר כך ממילא על ידי אנשיו ומקורביו כפלי כפלים מכפי שיצא מפיו בעצמו. ואז חבשוהו והוא אמר להם, בעו מנאי וכו׳. ועל כי כל המתגאה מסתלק ונפרד מאתו חכמתו והשגתו שבחלקי נשמתו לבל תלכד בזה כמוב״פ, ועל כן בעי מנייהו גם כן מענין הזה בעצמו, על אודות העזות שהוא הגאוה כנ״ל, גם עיין לקמן במפתח כ״ה:

מפתח כ״ה.

הוא במה שיש להתפלא גם לפי כל הנ״ל, במה שנראה לכאורה מדבריו הקדושים, כמחליט וסותם במדת הגאוה, שהיא מדה רעה ומגונה מאד, וכאשר בוודאי כן הוא האמת האמיתי כידוע. אבל כפי היוצא לנו מכל הנ״ל, שהגאוה הוא העיקר מדת העזות שבסטרא אחרא, עדיין תיקשי לן בכל זאת, ממה שמבואר מדבריו הקדושים, שבקדושה מוכרח מאד מדת העזות. וממילא מבואר לפי זה, שגם הגאוה מוכרחת בהקדושה [וכאשר

מובא גם מזה, במקום אחר]. ועתה, למה החליטו חכמינו ואדמו"ר ז"ל, שכל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו כנ"ל. וכן יש להוסיף ולהתפלא קצת כפליאה הזאת בהיוצא לנו ממפתח ד' הנ"ל, שעיקר המשכת עזות דקדושה, הוא מהרועים דקדושה. כי לכאורה לפי זה אין להבין כלל במה שדקדק וכתב לענין הרועים דסטרא אחרא, שכל מלכותם הוא בעזות. מאחר שכבר מבואר לפי הנ"ל, שגם כל מלכות הרועים דקדושה, הוא בעזות. וכל ההבדל וההפרש שביניהם, הוא מה שזה ישמש בעזות מלכותו בקדושה, וזה להיפך בסטרא אחרא חס ושלום. ועתה, איך שייך לכתוב בענין כזה, הלשון סתם, שנראה בזה כסותר לגמרי את דבריו כנ"ל. ובפרט, שבאמת יש להתפלא בפליאה הזאת, גם על מאמר התנא בעצמו המובא על זה בפנים, אשר החליט וסתם בלשונו, ואמר עז פנים לגיהנם, להיות נראה גם כן כסותר את דבריו הראשונים, שהקדים והזהיר הוא בעצמו, להיות עז כנמר. ואולם, מרחוק תבין לפי כל הנ"ל, שאין מי שיזכה להמדה הזאת של העזות והגאוה בשלימות הקדושה הנ"ל, כי אם העולה במדה השמינית שבשמינית שבה, למעלה מכל השבעה רועים כנ"ל, לכוללה ולייחדה שם באחדות הבושת והענוה שבענוה, אין לגמרי כמוב"פ, עד שבאמת קשה מאד לכנותם כלל בשם גאוה ועזות. כי באמת האמת, אחר כל עזותו וגאותו הנ"ל, יהיה מאד מאד שפל רוח ועניו מכל האדם וכו', עד שבאמת קשה מאד לקרוא זאת בשם עזות וגאוה כנ"ל. כי מדת העזות והגאוה בשם העצם שבה בקדושה, הוא עיקר הנסתר המוב"פ [שלמעלה וקודם הבריאה לגמרי], שמעוצם הסתרתה והעלמתה, תתהפך להתאחד לגמרי גם במדת הבושת והענוה שבענוה, יותר מכל האדם וכו'. כי מה שלא יבושו עמי בעלייתם לשם, רק בשם המושאל כנ"ל, אין זה רק מעוצם אחדותה שם במדת העזות שקודם הבריאה כנ"ל. ומאחר שהאחדות גובר שם ביניהם כל כך, ממילא מאירים ומשמשים שניהם בכתר אחד, עד שכמו שלא הזכירו חז"ל על פני משה, שמתבייש חס ושלום [אף על פי שגם הוא יבוש מהשם יתברך כמוב"פ]. כן גם כן אין שייך להזכיר ולומר עליו, שמעיז ומתגאה חס ושלום [אף על פי שישונא בעוז פניו כנ"ל], כי כל המתגאה ויהיה עז פנים בפשיטות, הוא בוודאי מצד הסטרא אחרא. ואם כל הרועים דקדושה שבשבעת ימי הבריאה שזולתו, אין זוכים עדיין לקדושת העזות והגאוה שבשם העצם שבה כנ"ל, ממילא יהיה בהם [עד היום ההוא, שיתעלו לשם כנ"ל] מדת הבושת והענוה, בשם העצם כנ"ל. כי גם מה שבכל זאת יקבלו כולם את קול העזות כנמר, [בעצם נשמת פני משה, העולה עליהם ביום השמיני כנ"ל], אין זה רק הארה בעלמא [שמינית שבשמינית]. כי גם התנא יהודה בן תימא, במאמרו הוי עז וכו', הוכרח בענין הזה בעצמו, לעלות מתורתו לתפלתו יהי רצון וכו'. כי מאד נסתר ונעלם הדבר הזה כנ"ל. והוא הוא כנפלאות הירידה המוכרחת ברצונו יתברך, אשר באמת אסור לירד בפשיטות חס ושלום, כי אז אדרבא יהיה עובר בזה מרצונו יתברך. ולא כן מדת העליה והבושת, אף על פי שגם בזה נמצא להיפוך, פן יהרסו לעלות ולהתבייש במקום שאין צריכין, אבל מחמת שבכל זאת, רוב העולים והמתביישים, ושנהגו במדותיהם האלה בפשיטות ובשם

העצם כגמול עלי אמו וכו׳, סתמו ואמרו על זה, בושת פנים לגן עדן. ובתכלית ההיפך מסתימתם שבמדת העזות והגאוה הנ״ל:

מפתח כ״ו.

הוא כפי שיבואר לנו מכל הנ״ל, שגם כל שאר הרועים והקדושים המקבלים מהמוכיח העליון הנ״ל, שנחשב כנגדם בבחינת רגלין כנ״ל, אין זה רק מחמת שזוכים על כל פנים להכניע את עצמן תחתיו. וכן כל אחד כנגד רבו וחבירו הגדול מאתו אפילו במדריגה אחת לבד, מוכרח מאד על כל פנים להתבייש מאתו. תבין מרחוק בנפלאות דבריו הקדושים, שבענין המאמר חז״ל, שכל המתגאה כאילו דוחק רגלי השכינה:

מפתח כ״ז. הוא מה שנראה לפי עניות דעתי, פירוש הפשוט שבדבריו הקדושים, לקרוא את התפלה והנסתר, בשם אין סוף. כי התורה שבנגלה לבד, כשנזכה [בעולם התיקון, שעל ידי משה משיח] לברר כל הלכותיה, לא יהיה שייך שום תוספות התחדשות בה. כי כל אשר תהיה רחבה מני ים, וארוכה לאין סוף, הוא מצד פנימיותיה והסתרותיה שזוכים בכל עת על ידי התפלה, [ו]בדרך הנפלא הזה אין לה גבול וקצבה כלל. ותיכף ומיד שזוכה האדם על ידי התפלה, להשגה החדשה שביקש עליה, יש לו לחזור ולהתחדש בתפלה ובקשה, על השגת מדרגותיה שבמדריגה היתירה, וזה לבד עיקר כוונתו יתברך בהורדתו לנשמות ישראל בתוך הגופים וההסתרות הנ״ל, ובפרט לנשמת המוכיח העליון בעצמו, אשר עליו מתגבר יותר מדת הדין מלמעלה [ומלמטה, על ידי כל אחיו הגדולים האמיתים כנ״ל], להורידו ולהכ׳ש׳יל׳ו׳ ולהש׳ל׳יכ׳ו׳ הרבה בהמ׳כ׳ש׳ל׳ה׳ והמ׳ש׳ל׳כ׳ה׳ של הבור תחתיות המוב״פ, ואף על פי כן אלקים חשבה לטובה, כי משם דייקא נוסף בכל פעם להתעלות [מדרגא לדרגא] לאין סוף, עד שכולם יכרעו ויתביישו אחר כך מאתו. כי על ידו דייקא, יזכו לעתיד גם שאר הצדיקים, להתוספות וההתעלות לנצח, מדרגא לדרגא באין סוף, עד שלא יבושו כנ״ל:

מפתח כ״ח.

הוא מה שלפי כל זה עוד תבין מרחוק על אודות טענת משה למה יחרה וכו׳ המוב״פ. שאין להתפלא כלל, על מה שבוודאי גם השם יתברך ידע מתחלה מהטענה הזאת. כי אף על פי כן יהיה גם עצם מציאותה והמתקתה, על ידי משה בעצמו, כי לולי משה בחירו העומד לפניו בפרץ הירידה, כאשר נבאר לקמן, לא היה שום תקוה להשיב חמתו מלהשחית, לחזור לנפשות ישראל, וכל העולם [היה נחזר] לתוהו ובוהו, כמו שהיה קודם הבריאה. מאחר שבאמת אין שייך שום תועלת והכרח כלל למציאות הבריאה, זולת כוונתו האמיתית יתברך, לעדן ולנצח לזולתו באור תורתו שיזכו אליה, ויתגברו בה דייקא במניעות הגוף שמשתלשל מעזות מדת הדין כנ״ל. אבל דייקא מעוצם מעלת מבחר הנבראים הזה, שהוא משה משיח כנ״ל, יבוקש ויחופש עוון ישראל כמוב״פ. כי גם אחר כל הירידה הזאת, שגרמה התגברות מדת החימה והדין כנ״ל, יתגבר דייקא על ידי זה, ויקח אור כתר הנסתר והתפלה שבמדריגה היתירה כנ״ל, [ויחל משה] וכו׳, עד שדייקא על ידי זה, יצא באמת אל הפועל, טענות למה יחרה וכו׳ כנ״ל, [ויתגלה יותר, כי הדין הוא התורה]:

מפתח כ״ט.

הוא על אודות היוצא לנו מהשתלשלות מדריגות התורה והתפלה מאב לבן וכו׳. שאף על פי שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, אבל בדרך כלל, יהיה עיקר מדריגות התפלה במדריגת משיח בעצמו, כנ״ל מפתח עיין שם. כי נראה לפי עניות דעתי, שכל זה שייך למה שמבואר מדברי מהרנ״ת ז״ל בעל פה, אשר כמו שניתן לנו אור התורה על ידי משה רבינו, כן יהיה ניתן לנו אור התפלה על ידי משיח צדקינו. ונפש דוד, שהתנוצץ בו גם כן מנפש משיח שלעתיד, שיצא מאתו, היתה מחמת זה גם כל עסקו, רק להמשיך אור התפלה והתהלה, בחמשה ספרים למספר החמשה חומשי תורה. ועל זה התפלל להנצל [מהשונאים] והרשעים, [שהם] העזי פנים המוב״פ, אשר בסגולת נפשותם זה לעומת זה, מגבירים גם בפרטיות עזות הגוף, המונע מהשגת אור התורה:

מפתח למד.

היא מה שעל פי כל הנ״ל, תבין מרחוק תוספות הקדמה גם לכלליות כל הכרך הזה, אשר יגעתי וטרחתי בו להראות ולפתוח עיני המעיין, ביתרון תורתו וחכמתו העליונה במדריגתה, להיות גם ביאור הפשוט והנגלה [של כל דבר ודבר במקומו וענינו] ברוב עושר ופנינים יקרים, כאשר ביאור הנסתר והדרוש ממקום למקום, שבדברי תורת שאר....:

מפתח ל״א.

במה שמבואר מדבריו, שכל עולם נמשך מחבירו בכל הנמצא בתוכו [כי כל פרטי העולם העשיה, יהיו רמזים וציונים לדברים העליונים בעולם היצירה, וכן למעלה יותר], והיא כהמשכת הבן מהאב הנ״ל כמוב״פ. מבאר בזה יותר, במה שמדמה אותם לחותם בתוך חותם. [וכמובן מזה בדברי המקובלים , שכל עולם יוצא ונשתלשל מחבירו של מעלה מאתו כדוגמת ציור החותם הנ״ל]:

[מהתורה חותם בתוך חותם, וקרוע הרבה]

.... ולהתצמצם מגדולתו שם.... לנהלינו בעוזו.... מעולם לעולם ומדרגא לדרגא.... מי יודע עוז אפו ודינו המוב״פ.... שעל זה יסובב הכתוב המוב״פ הנסתרות.... המעין חתום שיסובב עליו הכתוב.... הדין הוא התורה בעצמה כמו.... משם להשפיע למטה נזהרים מאד.... כמוב״פ.... [פני הח׳כ׳מ׳ה׳ הברה.... תהיה כ׳ח׳מ׳ה׳ עזה בה אכ.... החיצונים שבהשלתשלות.... הוא בחותם (כף).... ח׳כ׳מ׳ה׳ בתורת משה.... המוב״פ כאש דיבר ה׳ ביד.... אמונה) עד בא השמש.... הנ״ל.... ה׳ הנ״ל להיות נקרא בשם.... לדוגמא את הכתוב וידבר.... האי״ת׳נ״י״ם׳ שהם [הת׳נ׳א״י״ם׳] בשוקין.... גם כן כמובא במקום אחר , שמהם נתמלא קרית.... הלבנה.... הנ״ל. להיות בתפלת ה׳ שבאור.... שעבור זה גם התנא בהשגתו הזאת עלה מהתורה.... יהי רצון שתבנה עירך וכו׳, כי אלו דברי תורה.... עומד עליהם אחר כך נכשל ויורד בעזותו כנמר.... ואף על פי כן לא יהיה נחסר ונלכד אפילו כשערה דשערה.... ברה דסטרא אחרא הנאחזת משם כי בתערובות דעת הטוב.... הרע של התמורה הזאת יש שנ׳מ׳ר׳ ונחלף ונהפך.... כח הטוב בעצמו עד שכל החותם כולו שבמילוי היד.... מספר נד״ת כמוב״פ, שעל זה יסובב הכתוב ידיכם דמים.... [לכו נא ונוכחה וכו׳ אם יאדימו וכו׳ איכה.... קרי׳ נאמנה מלאתי משפט הנ״ל ואשיבה.... אצרוף כב׳ר׳ סיגיך וכו׳. שלפי כל זה תבין מרחוק, גם.... המוב״פ מאלעזר זעירא, שבאבילתו על החורבן.... נעלים הנ״ל, השיב להם על אודות העזי פנים שאף על פי.... שלא בא עדיין לכפירות [ויש בו

עדיין קצת אמונה רק.... מעורב טוב ורע]. מוכרח להזדכך בעונש הגהינם,... יותר מכל החטאים. שכולם בשעבוד מלכיות כמוב״פ.... הם יוצאים מעזות הגוף בתאוותיו המוב״פ, והנטמא באב הטומאה, להתייח.... בעצמה, אף על פי שעדיין יש בו טוב, ה.... בעזות מלכותו [שבלא תגא והכתר הנ״ל], לכוף עוד.... אחרים לתחות שעבדו כמוב״פ ממיר ומחליף גם כח הטוב.... שנמצא בו עדיין, מאחר שעל ידי הטוב בעצמו, קשה ביותר לברר.... [כמשל הכסף שהיה לסיגים המובא במקום אחר] עד שנסת.... באליעזר זעירא ובאבילותו, על חורבן ירושלם המוב״פ.... חס ושלום רוצה להתגאות ולמלוך ולהשתרר על ידי זה בעצמה בה.... הנ״ל והוא כעין הטעות שטעו היו״ד שבטים ביוסף.... עד לא מלאו ידם לשפוך דמו כמו שרצו מקודם אבל.... להשתעבד תחת המלכות דסטרא אחרא עד שגרמו גם כן לחב.... בבור המאסר [וגם הם בעצמם הור.... והמ״ש״ל״כ״ה״ אשר השליכו אותו ה״ב״ר״ה״] וגם.... הם חשבו לרעה אלקים חשבה לטובה להחיות.... ב״ר״ גם במזונא דנשמתא הנ״ל כידוע. ול.... בעצמו גם לאותם שאינם בבחינת בשר כי.... תפלתו הנ״ל שיורד ונופל על אפיו ופניו.... להעלו גם אותם שבזה עיקר היחוד הנ״ל כידוע.... [ולפי זה תבין מרחוק גם ביישוב הפליאה המובא.... שאדמו״ר ז״ל בעצמו דיבר מאתה] אבל.... מאחר שגם עיקר אחיזת ההברה [שבמזונ״.... על כל פנים מאד מאד להטות אזניהם.... עיין שם בחיי מהר״ן] כי מעוצם התמורה....) הנלקחה מריש כל דרגין כנ״ל קשה מאוד גם.... גדולים להבחין ולידע מי הוא (הרב והבכור.... בראשית חכמתו הנ״ל יסובב עליו הכתוב המוב״פ ואתה תרעה את עמי במלכות דקדושה [כנרמז לקמן.... ב״פ.... ואף שהוא מקיים בהם הכתוב המוב״פ.... אל תתעלם, לכלכל אותם ואת טפם [כפירוש הפשוט וכו״]. אבל גם כל עיקר רחמיו הוא לזככם בתכלית.... כמוב״פ, עד שיגילו וישמחו לנצח, בשמחת עולם המוב״פ.... עליה הכ״ המוב״פ וגילו ברעדה, להחרידם [בחרדת.... נשקו בר פן יאנף באכזריות, על שפגמו בחותם.... ותאבדו דרך, ללכת נע ונד בגלות וגירושין.... צרתם לו צר, גם באור עצמותיו הנ״ל.... בפניו ה״ב״ר״ה״ כחמה הנ״ל. [ותכלית ההיפך.... מזונא וחייא דגופא כנ״ל בעליתו לכתרי הר.... ה״מ״ו״ר״ה״ דקדושה הנ״ל, אי אפשר שיתבטל במציאות.... ומוכרח לירד משם כידוע, ובירידתו אליהם.... לא היו עזים וחזקים בתאוותיהם היה מתחדש בכל פעם.... דתו, לבשרו בכלים נפלאים. לעלות יותר בחזיונותיו.... הנ״ל. אבל אם בחותם עליות עצמותיו הנ״ל, מתגברים שבעולם הזה.... שגם הם יקדימו נעשה לנשמע, ושמבשרם יחזו אלוק פנים בפנים.... כמו.... אותם מהדם נדה המוב״פ בשבעה.... המוב״פ כידוע. עד שנתעלה עם כל העם.... לעמוד בהר חורב [בעמידת תפלתו המוב״פ].... גם אחרי ירידתם הנ״ל, לקבל מאור יום החותם.... לוחות העדות ה״ נאמנה [מחכימת] המוב״פ.... עזין הקדושה כמוב״פ [וכל מי שיש בו עזות דסטרא אחרא.... שלא עמדו רגלי אבותיו וכו״], והיה עקב תשמעון.... התורה [החתומה בלימודי כמוב״פ], ושמר ה״ אלקיך לך.... החותם הנ״ל, כי המתגבר בהבושה והענוה המוב״.... [דבו״ע״ז] ותוקפו של יוסף כידוע], נחשב באית.... משם רועה

אבן ישראל המוב״פ כי אז בהעדות.... ביהסוף שמו לאב ר׳ך הנ״ל, שהוא אחדות.... הנ״ל, באי׳ב׳ תי׳שי׳ר׳י׳, שב׳ר׳א׳ש׳י׳ת׳ ירח האיתנים.... להמתקת הדין, ותוכחות] המריבה, אשר ל.... ובחימה וכו׳, [להנידם מתבל כמוב״פ.... אחרת כיום הזה, על אשר קלקלו חותם הנסתרות.... לכל אחד כנ״ל, שמהם נשפעים להנגלות לנו ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי התורה הזאת.... שאין ביכולת רק לשמעם כמוב״פ, שהוא תורת.... [כ.... לקמן מהמוב״פ.... שגם אנחנו נעשה.... תורתינו הנ״ל, כידוע] ואח״כ נשמע.... תבין מרחוק, גם משאר כותלי.... חותם עקב המוכיח תשמעון.... לחותם הידין [שקלקלו ישראל, בגין.... הוא ירידתם המוב״פ, ואבידתם באותו.... כידוע], שהוא אשר מבחוץ מלבוש.... תוקף מדת הדין כמוב״פ, ולפי זה יש לבאר,.... עיקר השלום ופשרת הדין לשתופו.... בש׳ל׳ו׳ם׳ מ׳ל׳ב׳ו׳ש׳ו׳, שבגמר ברכת תפלתו,.... כי אף על פי שהוא המוכיחם בהרמת,.... להגיד להם פשעם וחטאתם (בחטא ה.... יודע פשר דבר (בין ישראל...., פניו ישונא בקירון אורו.... החמה הנ״ל, להיות במסוה.... כנגד יהושע תלמידו, הנעשה מהנשמע,.... כאלו עשאו לבן [גם בבשרו כנ״ל מהמוב״פ.... בכ״פ יחוד הבשר והעצם כנ״ל.... אבן וכו׳ כחדא כמוב״פ שהאחד שהוא אחדות הבושת....

....מכלל לאו אתה שומע הן כי אם פני... פנים כנגד פני משה ממילא נשמע.... שהוא העומד כנגדו במדת העוז המוב״פ להתאחד.... בו כאחדות העצם והבשר הנ״ל שזה בעצמו אחדות.... והעזות דקדושה המוב״פ כנרמז לקמן מהמוב״פ.... אחר כך מתלבש פני יהושע בהמקבלים אחר כך מאתו.... כל זה יבואר לך גם בעמידת פני משה.... אה בבושת פנים כנגד פני כבודו יתברך בעצמו.... וה הוא כדי שישכון ויתלבש בו כביכול שכינה מדברת מתוך גרונו כידוע , בתורת ותפלת ה׳....משה ידבר והאלקים יעננו בקולו, העומד.... השבעה רועים הנ״ל, לשבר ולקוץ.... ב״פ [על כי אין הדין נמתק אלא.... הוא האחד והמיוחד שבכל.... תפס אותו לדוגמא במה שנקרא.... מה מנא [כי הוא שיהיה ויתעלה למעלה.... במתן תורה שהיה מעין זה כמובא במקום אחר ועל זה....

הרביעית המובאה בדברי מוהרנ״ת.... אודות ההתקשרות להנשמה, ולהשיג השגתו.... שהעצה לזה היא לשבר עזות הגוף מקומתו.... דקדושה שזוכין להם, על ידי השגת.... אחר הנעשה מהנ.... והנסתר כמוב״פ. שגם בזה יש להתפלא מאד, כי.... לייעץ בעצה כזאת, שגם היא בעצמה נסתרה.... שהיא עולה עד אין סוף כמוב״פ, שליישב הפליאה.... נבא בקשרי דבריו הקדושים, שהארת הנשמע.... המוב״פ הוא הוא הארת הנשמה בהשגותיה הנ״ל ושכל עיקר העצה היא להרבות.... והנעשה שאז מגיע לו ממילא גם הארת הנשמע השייך למדרגת הנעשה הזה.... תפלה שנתבטלים ונכללים.... הנ״ל ושלפי זה יש לבאר גם כן.... ענין עזות הגוף שמתגבר.... [עקבי מסילותיו בקשרים כאלה נשוטט ונחפש שבהכרך הזה]

[ענין השייך להתורה הנ״ל, מתוך ספר ׳שיחות וסיפורים׳ (המנוקד) אות ל״זמ״א]:

מבואר מצירופי דברי מורנ״ת ז״ל, שבהכרח השינויים בענין גלגולי הנשמות, נשתנה כמו כן הכרח התקשרות נפשות ישראל לעצמות יוסף. כי בגאולה הראשונה היתה התקשרותם אליו על ידי קיחת עצמותיו, ועתה יזכו מדור לדור אלפים נפשות נשמות ישראל להתקשר לעצמותיו על ידי ההשתטחות על קבורת עצמותיו, ושזה מה שהבטיח רבינו ז״ל בהבטחה גדולה לכל הבאים על קברו הקדוש, כי גם זה מעיקרי אתחלתא דגאולה:

והנה, כבר מובן מדברי מורנ״ת ז״ל, היוצאים מדברי רבינו ז״ל, המצורפים לדברי הזוהר הקדוש וכתבי האריז״ל, שעיקר רעת הגלות ולהיפך טובת הגאולה הוא ברוחניות, להכרת החיים נצחיים בדביקות המוחין בעונג התורה שבנסתר המיוסדת על התורה שבנגלה, ושמחמת זה לא היתה כלל השלמתה בגאולתינו ממצרים קודם קבלת התורה. וגם אחר כך, מקבלתה על כל פנים בנגלה, נתקלקל, מחמת חטא העגל שלא זכינו אחר כך לקבל את הנסתר שבה [שבזה היינו זוכים לחירות ממלאך המות], וכאשר ביארתי מדברי רבינו ז״ל בסי׳ כ״ב ליקוטי מוהר״ן חותם בתוך חותם עיין שם. ועתה, בירידתינו לזה הגלות האחרון, בחורבן בית שני דחמיר לן, להשתקע בשער הנון ושבר הים דסטרא אחרא יותר ויותר, הקדים השם יתברך רפואה למכה, שנתעורר רבי עקיבא בערך י׳ שנים קודם החורבן ללמוד וללמד, עד שהיה ראוי שתנתן התורה על ידו, עד שנתייחד בו אחר כך תלמידו ר׳ שמעון בר יוחאי, שנמצא בו פי שנים ברוחו. כי הוא שניתן לו רשות להוציא על פני תבל תורה שבנסתר, [שהוא מצד שער הנון דקדושה כי היה בו מנשמת משה, ועתה עלה יותר, והתפאר בהאידרא: ״ומשה לא ידע וכו׳ ואנא ידענא״]. ואף על פי שמרוב קלקולי הדורות, נסתתרה אחר כך תורתו בעצמה כמה מאות שנים, אבל בכל זאת גמר השם יתברך להוציאה שנית מתערה והסתרתה, עד שבאה וירדה אחר כך נשמתו ברבינו האריז״ל, להתחיל ולגלות יותר תורה שבנסתר, ואחר כך ברבינו ישראל סבא-הבעש״ט ז״ל, והוא המשיך בעבודתו. ומזרעו הקדוש, נשמת מורינו ורבינו ר׳ נחמן זצ״ל [בנין המוחין-מ״ח נ״ן]. כי תורותיו ומעשיותיו הן הן סתרי תורה ופנימיותה הנמצאים מצד שער הנון, והמוכרחים לגאולתינו הנצחית:

אות א

[אמר המעתיק אני העתקתי מכתב יד המחבר מעלים מפוזרים, ואיני יודע הסדר היטב, ואפשר חסר ההתחלה, אך כפי הנראה לעניות דעתי סדרתים, ובמקום שיש לי ספק אם כך, אציג סימן כזה (:) ודי למבין]

במה שמובא בספרי אמת, שתיקון הנבראים שבכל העולמות, תלוי ועומד בתיקון נפשות ישראל. כי לפי כל זה יש לבאר גם כן מאמר ר׳ חלבו שבמדרש איכה, על אודות הכתוב חדשים לבקרים וכו׳ עיין שם. כי המלאכים הניזונין מלחם הדעת בכיסופא ולא במשפט הנ״ל, כשמתחילים לעלות בשיר [קנה החכמה] המוב״פ, נתבטלים לגמרי בשרשם שיצאו משם, שעל זה נבראים חדשים לבקרים וכו׳. רק שלעתיד, בגמר התיקון של נפשות ישראל, יהיה ביכלתם גם הם להתקיים, על שיהיה ביכלתם לקבל דעתם והשגותיהם, בהשתלשלותם על ידי נפשות ישראל, שיעמדו לפנים ממחיצתם כידוע. וכן גם בנפשות ישראל, יצאו וישתלשלו ההשגות מזה לזה [כמובא מזה לקמן]:

כי עוד תבין לפי כל זה, על אודות הפליאה שיש להתפלא בענין דוד המלך ע״ה, שעלה כלל על דעתו להוסיף ולבקש בחנני וכו׳, מאחר שגם בלא זה נבחן ונגלה לפניו יתברך פנימיות ותעלומות הלב של כל אחד. ובפרט שאחר כך לא עלתה בידו, ונתחרט ואמר זמותי בל יעבר פי, שמזה למדו חז״ל שאסור לבקש על זה. ושגם להיפך, יש לבקש על השתוף ברחמים הנ״ל [אל תביאני לידי נסיון]:

כי לפי כל הנ״ל תבין מרחוק בענין הצדיק היחידי, וראש ראשי הדורות שהיו מעולם, שהוא הנתעלה ויוצא לגמרי משאר כלליות העולם הנזכר שם בהמאמר חז״ל הנ״ל. כי הוא משה משיח בעצמו [הנתאחד עם ר׳ עקיבא וכו׳, כנרמז לקמן], המבקש ומצטער כל ימיו, מתי יבואו לידי הנסיונות העצומות ביותר [ועיין בשבחי הר״ן שאחר הסיפורי מעשיות]. כי בעוצם תקפו וגבורתו לעמוד בהם, יזכה להתעלות בכלי רוח אלקים שבראשית מחשבתו והשגתו אלקותו יתברך כנ״ל. והעיקר, בעוצם תכלית מסירת נפשם שבריבוי קריאתם בשם ה׳, שהתפללו ובקשו אחר כך מאתו יתברך, לכוף את יצרם בתפלותיהם, המוב״פ בפירוש הראשון רציצא וכו׳, [כי השני פירושים הם שייכים זה לזה, כמובן ממה שתכף אותם זה לזה בכתיבת ידו הקדושה]. שעל זה בעצמו עיקר התגברות

מניעת היצר [שממדת הדין הנ״ל], למנוע מזה [וכן,מובן ומבואר מכמה מקומות בדברי מורנ״ת ז״ל , שאם גם על התפלה בעצמה מתגברים מניעות היצר למנוע מזה, אף על פי כן אין שום אופן לזכות למה שצריך (לזה) [לזכות], כי אם על ידה], [ו]כנרמז לקמן מהמוב״פ אחר שכבר חיזק בעצמו מדת הדין, לבקש על התגברותו כנ״ל. וכמו שהבאתי במקום אחר בשם האריז״ל, בענין הכלים הנ״ל, שמתחלה עשה באופן שימותו ויפלו מהם ר׳פ׳ח׳ נצוצי הדינים, להתגבר יותר אחיזת הסטרא אחרא שנתאחזה בהם [שמזה היה מיעוט הירח ומלכות דוד הנ״ל, עד שהיה ראוי להיות נפל כידוע, גם עיין בסוד הפ׳ר׳ח׳ מ׳ת׳ המוב״פ בפירוש הראשון הנ״ל, כי רוחו, היא המ׳ר׳ח׳פ׳ת בהם, כידוע]. על שאף על פי כן יהיה נמצא הפלא העליון הנ״ל, שכל עבודתו יהיה בענין ראש השנה [וראש חודש] הנ״ל, להביא כפרה ולשוב בתשובה דלעילא [תשובת המשקל המוב״פ], על המחשבה הראשונה היורדת מלמעלה לבד, בסיבת השבירה הנ״ל, כמובא מזה במקום אחר. עד שבזה דייקא, נתעלה על כל הצדיקים הגמורים שהיו מעולם, עד שלא קם עוד בישראל כמוהו, כי הוא משה משיח בעצמו, אשר עד פני הזקן [ועתיק יומין] מטא, לעוצם מבחר כלי נפשו וגופו, ובתכלית הזיכוך וכו׳, כמובא מזה במקום אחר, עד שגם לנצח לא יגש אל הערפל, אשר שם קול השגותיו יתברך בעצמו, כי אם הוא לבד, וכמובא מזה בחלק ג׳ שבספר כוכבי אור הנ״ל, מהמובן מזה גם ממאמר האריז״ל עיין שם. ועל ידי זה בעצמו יש תקוה גם לכלליות העולם, שאין ביכלתם להתקיים כלל, לפי מרירות הדין הזה. שאף על פי שעל ידי זה אין להם כלים כאלה, באופן שיקבלו שלימות ההשגות מהשם יתברך בעצמו, [על כי לא ישוב ויתעורר כנגדם, רק במיתוק הדין, ברחמיו הפשוטים כנ״ל]. אבל על כל פנים יהיה ביכלתם על ידי זה בעצמו (לעורר) [להתעורר] ולשמוע ולקבל רחמיו הרבים והשגותיו העליונות הנ״ל, בהשתלשלותם על ידי נשמת משיח הנ״ל, הנתאחד גם עם משה ורבי עקיבא ושאר הז׳ רועים, עד נפש דוד הנ״ל. כי בודאי גם אברהם ויצחק במסירת נפשם שבעת העקידה הנ״ל הפכו כל כך ממדת הדין למדת הרחמים רבים, עד שגם אנחנו יש לנו תקוה להמשיך [את] הרחמים פשוטים, שאנו זוכים וכו׳, כפי התנהגינו בדינא [רפיא] הנ״ל [גם תעיין נא, (ש)בספר כוכבי אור חלק ג׳ הנ״ל, מה שבארתי להכתוב שלח נא ביד תשלח, שלפי זה יבואר לך כל הנ״ל]:

גם אם תבא בסוד ה׳ הנ״ל, תבין מרחוק, שכמו בקבלתו מהשגתו יתברך, אי אפשר כי אם בכלי החושך ענן וערפל, שבצמצום וסילוק אור חכמתו יתברך, על שבזה דייקא נראה אליו כבוד ה׳ שבהשגה שלעתיד, כמובן מזה גם במקום אחר . כן גם בהשפעתו לתלמידיו השגת תורתו וחכמתו בחוט זוהר אין סוף שקיבל משם, אין שום אופן, רק על ידי צמצום וסילוק האור הנ״ל. אך ממילא מובן, שאם אמנם גם הצדיקים מתדמים ליוצרם בתוקף מרירות הדין [ולעשות בעצמו כאינו יודע ורואה] הנ״ל. אבל בכל זאת, יחשב זאת לדינא רפיא, כפי עוצם תוקף הדין והמחלוקת והצמצום לצדדין הנ״ל שהוא בעצמו נכנס לשם. ועל ידי זה דייקא, ישמע לנצח קול חכמתו והשגת אלקותו ותורתו יתברך בדרשת י״ג מדות הזקן

[של רחמים] הנ״ל, שזכה להם ברוב קריאתו בשם ה׳ שהרבה בלי שעור, דייקא ממר ומיצר הנסיונות הנ״ל. כי אז, בקול הקריאה היוצא ממצר שופריה דאדם המוב״פ [כנרמז מזה לקמן עיין שם], נענים במרחב י״ג תקוני דיקנא הנ״ל והמוב״פ, כמו בראשית השנה הנ״ל כידוע:

כי גם בראש השנה הראשון, אם היו עומדים האדם ואשתו בנסיון מרירות רוע הדעת הנ״ל, ששם אחיזת הצורר להם המוב״פ, היו עולים וזוכים מיד בהדעת הזה בהיתר ובשרשו שבקדושה, ששם עצם האחדות, והתהפכות רוע מרתה דא, להתגלות מדת הטוב והרחמים והתורה הנ״ל בתכלית השלימות כמובא מזה גם במקום אחר , ואז זה לעומת זה, היו נפקחים עיני שניהם הנ״ל בחכמה והשגות אלקותו ותורתו יתברך שבהדרת פני הזקן ותיקון הברית המוב״פ, [כמו שפירשו קצת מעין זה, בעלייתם מן הים, שגם אז נתנו עיניהם לראות בההשגות האלה כידוע, וכנרמז לקמן מהמוב״פ], להיות ביניהם השלום הנפלא שיהיה לעתיד, שנמצא מאתו גם [בפרטיות הגוף והממון ונפש התורה שבכל אחד בפני עצמו, כמובן בפנים, וכן] בכלליות ישראל, ואומות העולם המוב״פ. ולא כמו עכשיו במחלקותם, שיבא זה [במרירותו מתאות הממון והגוף, ויאבד] ויאכל את זה. ועיקר המר והמיצר שבצמצום האור, הוא מצר האשה הנ״ל. ובכלליות, מצר האומות והגליות שסובלים מאתם, שכולם על שם מצרים כידוע, שהם בקליפת בעותיה דאלקים אחרים המוב״פ, זה לעומת זה מצירים את הגרון מלקרא בשם ה׳, וימררו את חייהם בעבודת תאוות הממון והמשגל כמובא במקום אחר , שכל רדיפתם ומחלקותם ביצרין הרעין האלה, נאחז ונתשתלשל מהמחלוקת דקדושה [וצמצומי הטוב והרע] שנמצא בהתורה בעצמה, שכל אחד מושך את עצמו לצדדין, [שגם על זה יסובב הכתוב וימררו וכו׳ הנ״ל, כידוע]:

וגם ביציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה הנ״ל, היה מוכרח לדלג על הקץ, ולהשליך אחר גיוו כל חטאם, ולא השלימו סבילת המרירות שהיה מוכרח לזה על פי מדת הדין הנ״ל, עד שהרבה מאד לקטרג על נתינת התורה, והשם יתברך השיב לו שאין מי שזוכה לעצם פנימית אמתתה [שבזה כלול גם בירורי הלכותיה שבאתגליא], כי אם מי שמאבד וממית את עצמו עליה במסירות נפשו המוב״פ. כי גם מקילקול אדם הראשון, וכל הדורות שהיו מאז ועד הנה, מוכרח בסופו גם הגדול שבגדולים למסור את נפשו ושמו, עד דנפיק רוחיה בהסתלקותו ממש, ואז דייקא מהפך תוקף מדת הדין למדת הרחמים והרצון שברצונות, לבטל בעותיה דאלקים אחרים הנ״ל. רק שעל ידי זה בעצמו יש תקוה גם לאותם שאינם זוכים לזה עדיין, על שאף על פי כן מקשרים את עצמם על כל פנים לעצמות יוסף הצדיק הנסתלק כנרמז לעיל. והעיקר שלא היתה אז גאולה שלימה, הוא מחמת שגם יוסף בעצמו לא זכה עדיין לתקן בזה בשלימות, מה שמוכרח לתקן בענין התיקונים הנ״ל [כמובן מדרשת חז״ל שקר החן וכו׳]. רק מחמת שאף על פי כן, כשנזדמן לו הדעת פני יעקוב אביו המוב״פ, וינס ויצא החוצה, העלה באיזה בחינה של תשובת המשקל, רוח אלקים [המרחפת על פני הים ראה וכו׳], עד שזכו

על כל פנים איך שהוא, לשבר ולרצץ ראשי הצר הנ״ל, שנשתלשל משם זה לעומת זה כידוע, [ולא קמה עוד רוח באיש כמוב״פ], עד שנתן לו יעקב אבינו שכם אחד המוב״פ [שלקח בצלותיה ובעותיה הנ״ל], להיות על ידי זה במדה השלש עשרה [שבתורתו] [ונפש בניו] הנ״ל, לתווך השלום ולהכריע בין הכחשת הכתובים והתנאים זה לזה במחלוקותיהם ומרירות קשיותיהם הנ״ל, אשר דייקא בשלומם והתמזגותם יחדיו תחשב למרפא לכל בשר, כמרפא וחיי הגוף התלוי ועומד במזג הד׳ מרות. וכמו בבואם מרתה המוב״פ, ויורהו ה׳ ליתן עץ מר במר כידוע , שעל זה יסובב כפולת הכתוב המוב״פ, הנה לשלום מר לי מר [שלפי פשוטו יסובב על מרירות מחלתו], כי דייקא בכח המר של הסמים, העומד כנגד כח המר שבמחלת האדם, אני ה׳ רופאך במזג הרפואה המוב״פ. שגם זה בעצמו נמשך ממזג הרפואה והחיים שבדרשות התורה הנ״ל [כמובא מזה גם במקום אחר] שהוא החכמה אשר תחיה וכו׳, שיסובב עליה בהכתוב הנ״ל והמוב״פ, דרשוני וחיו :

ועתה נתנה ראש ונשובה מצרימה, ברדיפתם הנ״ל את ישראל במר לי מר [שתים שהן ארבע מרות, הד׳ רוחות הנ״ל], שעל זה יסובב ענין הכתוב המוב״פ [יונתי בחגוי הסלע וכו׳] הראיני את מראיך וכו׳, ולא היה שום אופן להפך אותם אל הקדושה, שיכירו וידעו גם בחייהם בכבודו וגדולתו יתברך, כמו שיהיה לעתיד בהשלום הנפלא המוב״פ. כי בכל פעם כשנשלח להם מלמעלה כבדות הלב לנסיון כנ״ל, נתעוררו עליהם מחדש לרודפם ולהשיגם, והעיקר במ״ר ומ׳צ׳ר׳^ים הנ״ל, עד שהוכרח בשביל זה לאבדם לגמרי, שעל זה יסובב הכתוב המוב״פ, אין שלום אמר וכו׳, שעל ידי זה גם אז לא נשלם בשלימות שיר השירים בקול החכמה הנ״ל, באופן שיהיה נשפע מאתו גם למלאכי מעלה כנ״ל [מאחר שמעשה ידי טובעין בים וכו׳]. כי גמר הרפואה באופן שיבולע לנצח המות, בשמעו׳ את׳ רנתם׳ בשיר מרים [שנקראה על שם המר הנ״ל שסבלו במצרים, כידוע] לא יהיה עד לעתיד כמוב״פ. כי אף על פי שגם אז נהפך לעזרם מ׳ר׳^י׳ים בעצמו, לענות בהם השיר לשלמה כמובן בפנים. אבל מיד בבואם מרתה וכו׳ [ושם נסהו] לא יכלו לשתות מים מ׳מ׳ר^ת׳ה^ המוב״פ, כי מרים הם בשני פעמים מר כנ״ל, במספר ת״ף כמובא שם בהענין, ומכוון כמספר שם קליפת העצבון ויללה, כידוע , [הנאחזת במרה השחורה, שנמצא בד׳ מרות הגוף הנ״ל]. כי גם אם זה לעומת זה נתעלה מרים בקדושתה הנ״ל, ותקח את התי׳פ׳ וכו׳, לעורר משם דייקא החדוה והזמרת בשירות ותשבחות, כנשמת דוד הנ״ל, שיצא מיחוד בו עז וזמרת השירות שריווה להקב״ה [כמובא מזה בדברי חז״ל], וישם בכולם את פניו וכוונתו, רק לבטל ולהמית קליפת בעותיה הנ״ל והמוב״פ, [עד שיקוים כל הנשמה וכו׳]. אבל גמר התיקון, עדיין לא היה כנ״ל, ומחמת זה בעצמו שגם דוד ראה שעדיין אין ביכלתו לפעול זאת בשלימות, הוכרח לסובב בתפלתו בפשיטות, גם על הרציצא בעצמו, שהם הרשעים הרודפים הדבוקים בה [להיות חית קנה, מצרים קנה רצוץ המוב״פ], כמו שהיה בקריעת ים סוף כנ״ל, כי שר לא נאמר עד לעתיד בהשלמת סבילת המרירות שבתכלית אריכות הגלות הזה, שאז ישיר העולה על כולנה הנ״ל, בחית קנה חכמתו דקדושה הנ״ל, להפך

לשפה ברורה כל השבעים לשון המוב"פ, ובהם דייקא יברר ויבאר היטב [בבאר מי מרים הנ"ל] כל הלכות התורה, בשלום והכרעה. כי לעוצם תיקונו לערב הרע והמרירות הנ"ל, שנתערב בנפשות ישראל מחית קנה מצרים הנ"ל, לא יצטרך לשברם כלל כמובא במקום אחר, כי אדרבא ב'מ'ר'ה' [ורוגזא הדין] בעצמו, ר'ח'ס' תזכור, כי אם שם, שם לו חק ומשפט הדין הנ"ל, יזכו לעתיד שם דייקא, לשבת שלום הנפלא, גם עם אומות העולם כמוב"פ, ורק קליפת בעותם הנ"ל והמוב"פ ישבר ויבטל, עד כי ישליך כל אחד את אלילי הממון, ולקרא כולם בשם ה'. שלפי זה תבין יותר גם בדבריו הקדושים על אודות הכתוב המוב"פ ואברהם זקן וכו', בכל, זה שלום, כמו שכתוב עושה שלום ובורא את הכל, ונוסח הברכה הוא על שם הכתוב עושה שלום ובורא רע כידוע.

....הפליא אחר כך להיות רואה ומשתלם, וממתיק במתיקות הרחמים, [שבלא זה, לא היה אפשר לכלי עולם הגוף הנ"ל לסבול ולהתקיים כלל, לעוצם הזיכוך שמוכרח מאד לזככו במשפט הנ"ל], הוא ממה שגם בריחוק הזמן והמקום, ראה וצפה בנשמות הצדיקים [אשר גם הגופים שלהם נחשבים לנשמות, לאותם שלמטה מהם], שלעוצם זיכוכם בנסיונות תוקף מרירות הדין הנ"ל בעצמו, ממשיכים בזה נופת צוף רחמיו הרבים, ועצם טוב השגתו יתברך, הנמצאה דייקא בתוקף מרירות הדין שבצמצום והסתרת הכלי כנ"ל [ועיין לקמן בסמוך מה ששייך לזה]. שלפי זה יבואר לך, מה שמתנהג כענין זה גם בפרטיות בכל שנה ושנה, שבראשיתה ותחלתה מתגבר דינא קשיא, ואחר כך ביום השני דינא רפיא. וכן בפרטי פרטיות נמצא קצת מעין זה, כי גם בכל יום ויום האדם נידון ונפקד ונבחן בהתחדשות והתגברות מסית ומקטרג, במרירות אש המשפט, לזיכוך הכלי והגוף שלו, עד שהיה נהפך לכלה לגמרי חס ושלום. לולא מה שלעומת זה, גם כפי נקודת דנקודת האתערותא דלתתא שנמצא בכל אחד, כן נמשך עליו בכח הצדיקים הנ"ל, העזר והסיוע מהמתקת ושיתוף דינו ומשפטו ברחמיו יתברך כנ"ל. כי גם כלליות הנשפע והכלי הזאת [באדם ובמקום ובזמן], נתהווה ונעשה כביכול בצלם המשפיע יתברך כידוע . והצדיקים הנ"ל הם העולים בראש הזמן והמקום, להיות בראשית ותחלת המחשבה של הקומה והכלי הזאת, שעל ידי זה הם מתנהגים יותר כפי תוקף מרירות הדינא קשיא שבראשית ותחלת מחשבתו יתברך שמו הנ"ל, ואז דייקא נכתבים לאלתר לחיים במתיקות הדבש כידוע, כי בעוצם אתערותא דלתתא להתהפך מרע לטוב, מקבלים אתערותא דלעילא מאתו יתברך, שגם הוא יעמוד על ידי זה מתוקף כסא דינו [וצמצום ראייתו וידיעתו הנ"ל], ומתגלה להם בשבתו בכסא רחמיו הרבים [והשגת אלקות] שבידיעה והשגה יתירה כנ"ל, [ואגב אורחא תבין מרחוק גם במאמר אברהם וכו', אחר נסיון העקידה.... דעת וכו'.... גם ת....

גם ממילא מובן, שאף על פי שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, אבל בכלליות נחשב הזקן אברהם לאחדות ושורש הטוב והרע שהיה קודם הבריאה, בריבוי אור החסד לגמרי הנ"ל [כי גם הרע בעצמו, הוא בשרשו

הזה, טוב מאד כידוע]. ומחמת זה בעצמו הוכרח להתצמצם בהולדת תוקף הדין שבפחד ומורא האב של יעקוב המוב״פ, ואם גם מהאב הרב והמורה [הזורק מרה בתלמידו ובנו יעקוב הנ״ל], יוצא ונשתלשל גם הרע לגמרי הנ״ל [שבמרת חרב הממית כידוע]. אבל באמת צר הקב״ה קלסתר פני המ׳ר׳ה׳ וא׳ב׳ הזה, דומה לא׳ב׳ר׳ה׳ס׳, ברוב הטוב מאוד הנ״ל [כי דייקא מי שעומד בריבוי ותוקף הדין, משיג על ידי זה רבוי רחמיו וטובו וחסדיו]. רק מחמת שאף על פי כן, אין שום אופן לכלליות העולם לקבל, לא רוב טובה ולא רוב פורעניות, על כן אין שום אופן להתגלות פני תורתו, כי אם בשיתוף הדין והרחמים שבאור פני יעקב הנ״ל והמוב״פ, [ועד כאן יר׳ח׳ס׳ אבי האב הנ״ל כידוע]. שהוא המעמיד הי״ב שבטים הנ״ל [אלה יעמדו על הברכה, ואלה יעמדו על הקללה והארורים שבהר עיבל], אצל אלוני מרה, שהוא שכם הנ״ל כידוע, לכתוב שם דייקא באר היטב בשבעים לשון הנ״ל.

כי גם בכלליות דכלליות, יחשב הכל לכלי אחד כידוע, וכל אחד כפי מדריגתו איך שהוא, יזכה להשלים על כל פנים קומת כלי השכינה שבבנין הצדיקים הנ״ל, עד שיאיר אלינו את פניו העושה שלום ובורא את הכל, להתעלות לנצח בעבודת השגתו מדרגא לדרגא. כי כל התיקונים תלוים אחד בחבירו, כאשר תבין מכל הנרמז לעיל מהמוב״פ על אודות השיר לש׳ל׳מ׳, שבש׳כ׳ס׳ ואחדות אחד הנ״ל, שהוא אשר בכחו למשוך את הכל כמוב״פ, עד שאחריך נרוצה לשיר ולקרא בשם ה׳ והשגת חכמתו יתברך בכל פעם יותר כנ״ל. וגם עכשיו, מה שזוכים נשמות ישראל בעולם העליון להתענג בהשגות האלה, אין זה רק מהרשימו של הגוף, שהיתה מקושרת בו בהיותה בארץ הזאת. ועיקר השגתם יהיה בתחיה הניצחיית, כשתרד ותתקשר מחדש בכל גוף הארץ הנ״ל, [שכולה תהיה מקודשת אז בנקודת ארץ ישראל שבה, כידוע]. כי אם שם תכלית הצמצום שבתוקף הדין הנ״ל, שמאתו אחיזת המצר שבמצרים הנ״ל [שהוא בקליפה זה לעומת זה כמובא במקום אחר]. אבל בגמר הבירור והזיכוך מאתו, יזכו בגוף ובארץ הזה דייקא, לקבל אור זרוע לצדיק הנ״ל, [שהוא יסוד ועמוד הארץ] זבת חלב ודבש, בנגלה ונסתר שבתורה הנ״ל, כמובא במקום אחר, וכנרמז לקמן לענין הגאולה הראשונה [שנגמרה בקבלתינו התורה שבנסתר], והגאולה האחרונה וכו׳. ונפשו תהיה לכל, כעפר וארץ בקטנות דקטנות, באופן שיבא לגדלות דגדלות המוחין במדריגה גבוה יותר בכל פעם, כמובן גם מזה במקום אחר. [ויתיישב] אגב אורחא, ביישוב כמה וכמה פליאות.

והנה לפי כל הנ״ל, יש לרמז עוד, ובפרט בענין הנורא של כ״ד אלף תלמידי רבי עקיבא הנ״ל, [שהיה ראוי שתנתן תורה על ידו] שמתו כולם כאחד בימים מועטים כאלה בשביל שלא היה ביניהם אהבה, כי אם אמנם שבקדושה כל ההתחלקות של כל אחד לצדדין בצמצום אחר, הוא לשם שמים, לקבל רחמיו ואהבתו ושלומו בצמצומי הכלים האלה דייקא כנ״ל. כי [על כן יאמר בספר מלחמות ה׳, את והב בסופה כו׳] לא זזו משם עד שנעשו אוהבים זה לזה, בשלום נפלא יותר כמובא מזה במקום אחר.

אבל מחמת שגם מזה נתאחז הרע לגמרי של המחלוקת שלא לשם שמים, וסביביו נשערה מאד לדקדק עמהם כחוט, ונוקם על עלילותם לעוצם מדת הדין לבד שהיה ברבם רבי עקיבא שעלה במחשבה כנ״ל, נגזר עליהם מיתה על ידי זה, והיה העולם שמם מהצמצום והסתרת פני תורתו ואלקותו יתברך [ואנכי הסתיר אסתיר פני] וענתה השירה הזאת וכו׳, כי לא תשכח על ידי רבי שמעון וחביריו, שהיו לו לתלמידים ובנים הגונים כאלה, עד שעל ידם דייקא, הכינו להתגלות נפלאות העין פנים של תורה, כנ״ל לענין יעקב. ובפרט בהסתלקות רבי שמעון, שאז בתכלית השלימות עלה עד ה׳ג׳ל בע״ין מ׳ר׳ צמצומי הדין הנ״ל כמובן במקום אחר, שעל זה ביקש דוד המלך ע״ה ג׳ל׳ ע״יני ואביטה נפלאות מתורתך, שמאז אנו ממשיכים עכשיו הארת התגלות התורה שבשבועות כמובא גם מזה במקום אחר:

ולבל אהיה נראה כמוסיף על דבריו, הנני לדלג ולקצר במלין, כי גם מה שכתבתי עד הנה, הוא מאשר לא יכולתי להתאפק ולרמז על כל פנים מרחוק, מעוצם החיים ארוכים וטובים בגוף ונפש לנצח נצחים, שרצה לזכות אותנו משה רבינו ע״ה מיד אחר הגאולה הראשונה בנתינת חכמה התורה, באופן שעל ידי זה יאיר עליהם מיד גם חכמת אורייתא דעתיקא, לצאת על ידה לחירות גם מחרבו של מלאך המות הנ״ל, כמו לעתיד אחר התחיה הנ״ל. אבל מחמת שיצאו מגלות מרירותם בחפזון קודם הזמן כנ״ל, היו מוכרחים לסבול על כל פנים תוקף מרירות הצר והמצר הרע שנתגבר עליהם בהמשכת המ׳ יום, שהוכרח להשלים עבור זה אחר הנ׳ יום שמקודם, [על כי לא נתנה התורה רק לאוכלי דעת המ״ן׳, הנמשך מאור הצ׳דיק הנ״ל], וביום האחרון, שאז עיקר עיקר התגברות מרירות היצר שממדת הדין הנ״ל המוכרח לזה, לא יכלו לסבול, ויקומו לצחק בפגם הברית וחטא העבודה זרה המוב״פ, שהוא בטומאה זה לעומת זה כנגד הע׳ ג׳ל׳ דקדושה הנ״ל, עד שקלקלו מחדש באור הצדיק שבבכור שור יוסף הנ״ל כידוע, לעורר יותר פגם מחלקותם. כי אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות, לא היתה כלל בישראל [אחיזת מחלוקת דסטרא אחרא] מהמחלוקת דקדושה שנתהווה על ידי השכחה כידוע , ומאז נתגבר יותר פורעניות הדין הנ״ל [אין לך כל פורעניות ופורענות וכו׳]. ורבי עקיבא וחביריו הוכרחו למסור את נפשם מחמת זה במיתות קשות ומשונות, כפי תוקף הדין שעלה במחשבה כנ״ל. כי זולת זה, לא היה שום אופן כלל לברר ניצוצי הקדושה המוב״פ, בתוקף מרירות הדין שבגלות הזה כידוע, ועוד זכינו מאז ועד הנה, לצדיקים נוראים כאלה, עד שמהפכים כל הקלקולים לתיקונים, ומרמזים לכל אחד גם עכשיו, מתעלומת והסתרת אורייתא דעתיקא [שתתגלה בהתחיה נצחיית כנ״ל], שעליה נאמר דרשוני וחיו, כי החכמה תחיה ותענג לעולמי עד כנ״ל. ודוק ודוק ודוק:

בני לן ביתא סימן כ״ח

עיין בהלכות ברכת המזון שעל התורה הזאת ותבין משם כמה קשרים גם על פי מסלותינו שבהכרך הזה:

האי גברא וכו׳-סימן כ״ט

אות א

[מעצם כתב יד [המחבר] וחסר ההתחלה].

[רפואתה על ידי יין שהסתכל בו צדיק אמיתי.]....כמוב״פ, שעל זה מזהיר הכתוב המוב״פ אל תרא יין כי יתאדם [כי יתן בכוס עינו וגו׳], שאז עוונותיו עברו ראשי כמשא וכו׳ כמוב״פ, [ויורדים] ונופלים במקומות הצ׳ר׳י׳ם׳, שאי אפשר לבא לשם שום תיקון-[ממצר ה]מקום וכו׳- ואז נאלמתי דומיה וכו׳, כמוב״פ. [כי כשם שמצוה לומר דיבור] הנשמע ונתקבל, כך מצוה שלא לומר [דיבור שאינו נשמע ונתקבל]. אבל בשבח ר׳ שמעון, קשת הברית, נהפך [מהמ׳צ׳ר׳] לאותיות צ׳מ׳ר׳ כמוב״פ, [כי במערבא מתרצי לה הכי [לא תוסיף] ליפול עוד וכו׳]. כי הוא אם יתן בכוס עינו [יועיל לה] לרפואה כמוב״פ. כי כנשר ישא וירום [את קנו, קן המוחין] וירחף על גוזליו, להניקם מדמיו [בבחינת דם נעכר ונעשה חלב כנרמז לעיל], כמו לעתיד בקיום [הכתוב] מדוע אדום ללבושיך, [ובגדך כדורך [גת], ויקוים למען יזמרך] כבוד ולא ידום, מהדמים הנ״ל כמוב״פ, [ומהקלקול] תתהפך לתיקון וזכיות, מיחודינו בכנפי צמר בגדי הצדיק הנ״ל [אשר עליו סובב] הכתוב המוב״פ ואשא אתכם על כנפי נשרים וכו׳, ומשם אנו ממשיכים גם עכשיו לתיקון [של] המשא ומתן, באופן שנזכה לפרנסה בלי טורח כמוב״פ ודוק ודוק ודוק:

מישרא דסכינא-סימן ל׳

אות א

[ראשי פרקים מביאור התורה מישרא דסכינא סימן ל׳ לקוטי-א׳. וחלקתי אותם לידיעות וישובי הפליאות, המסומנות באותיותיהם זה אחר זה]:

פליאה א׳.

היא משאלת מישרא דסכינא וכו׳ המוב״פ, כפי שמבאר אדמו״ר ז״ל שזה נאמר ונדרש על אודות החכמה תתאה והמלכות בנפילתה המוב״פ, שבמאי קוצרים וחותכים אותה להעלותה משם. ולכאורה, לא היינו צריכים להזכירה בתוספות שם המישרא והערוגה, שלא יסובב השם הזה רק על הקול לבד שיוצא מאתה בנפילתה, כי הלא ממילא תנצל מזה, ולא תוסיף לצעוק ולזעוק עוד. ואין אנו צריכין לדרוש ולשאול, רק על סכין הלימוד וחרב המלכות לבד, שבמאי חותכין אותה, ומה לנו להוסיף ולקרא אותה עבור זה בשם מישרא דסכינא:

פליאה ב׳.

הוא במה שכתב, שמי יכול לסבול את קול הצעקה וכו׳. ובאמת מבואר ממילא, שעיקר הצרה והמצוקה בענין זה שאין ביכולת לסבול, הוא

הצער והמכאוב שמרגשת בזה, אשר בצערה ומכאובה נכאב ונצטער גם אנחנו, לבל יהיה ביכלתינו לסבול. וממה נפשך, אם לא יזכה האדם לראות ולהרגיש זאת, לא ידע ולא ישמע כלל וכלל גם את הקול שיצא מאתה, ואם גבהה דעתו ומעלתו להשכיל ולשמוע את הקול הזה, ידע וירגיש גם בלא זה בצערה ומכאובה עד שלא יהיה ביכלתו לסבול כלל. ולמה לנו לדבר כלל, בדבר הקול שיוצא מאתה:

פליאה ג'.

נתפלא ולא נדע כלל, בשאגת קול השם יתברך המבואר מהכתוב שהביא על זה, וכן בכמה כתובים ומאמרי חז"ל ושאר ספרי אמת שמבואר מהם בסוד קול בכי תמרורים שיוצא מהשם יתברך בעצמו כביכול, [בדרך נורא ורוחני וכו']. כי לכאורה, אין שייך ענין קול הצער, רק בטבע האדם שהטביע בו כן הבורא יתברך. ובלי ספק, שבחנם ולריק לא ישמיע [השם יתברך] ויתן את הקול דלעילא, ולא עשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו וכוונתו אל עבדיו הנאמנים, ברוב הישועה והתועלת שיצמיח מזה. ואיך אפשר שלא ירמז בזה אדמו"ר ז"ל [בהתורה הזאת] מרחוק על כל פנים, כדרכו הקדושה:

פליאה ד'.

מה שהסמיך מאמר חז"ל שכל טובתן של רשעים וכו', לענין המתקרבים ובאים לקבל תוכחת המוכיח והצדיק המוב"פ. ואף על פי שיש לבאר, שכדרכו הקדושה פתח את פיו הקדוש והנורא בחכמה, בתוכחה נפלאה גם בדברים האלה בעצמם, להוכיח בדרך בזיון [וכהכלל הנזכר על זה בהקדמת ספרי הנ"ל]. אשר על ידי זה אפשר לדון אותם לכף זכות וכו' כמוב"פ [וכמבואר הפירוש הזה בספר פרפראות לחכמה עיין שם]. אבל בכל זאת, לעוצם חכמתו ושכלו העליון למעלה וכו' כמבואר במקום אחר, איך אפשר שלא יוסיף על כל פנים לרמז גם על זה מרחוק, כדרכו הקדושה:

פליאה ה׳.

הוא במה כתב באות ח׳, אמנם וכו׳, על ידי שרואה העזות והתורה של כל אחד, על ידי זה יודע את התפלה וכו׳. כי כפי שמבואר מדבריו הקדושים, שכמו שהתורה הוא על ידי עזות, כן גם התפלה הוא על ידי עזות. יש להתפלא ולתמוה קצת בהכרח הבחנת הצדיק בעזות התורה שרואה בכל אחד, ולא יבחין ויראה כמו כן את התפלה ועזותה בעצמה שנמצא בכל אחד, באופן שידע להוכיח אותו:

פליאה ו׳.

היא בגוף המאמר חז״ל [והכתוב שלמדו מאתו], שחייבים להקביל פני רבו ברגל. כי לכאורה בימי החול שלא יהיה חצי לכם, יתחייב האדם יותר לקבל פני הרב וחכמתו ותורתו, שזה העיקר, כידוע:

ועתה נבוא להודיע כמה ידיעות במסלת הלימוד שבמאמר הזה, אשר על ידם יתבארו ויתיישבו גם הפליאות הנ״ל:

ידיעה א׳.

מה שמבואר מדבריו הקדושים בענין כלליות בני ישראל [הנחלקים לד׳ כתות, חכם רשע וכו׳], שהוא ש׳ח׳ר׳י׳ת׳ המלכות הנ״ל, שיציאת המלכות מנפילת הד׳ גליות, הוא הוא יציאת בני ישראל מהגלות בפסח וכו׳:

ידיעה ב׳.

שבמה שמבאר מגמר השגתו בענין הקול שבכל אחד [כי יש בכל אחד בחינת מלכות, והוא ניכר בקולו], שגם בפרטיות כל אחד מהבנים נמצא המלכות שבבחינת הדל״ת, בכלליות הכתות חכם רשע וכו׳, כי כל בחינה כלולה מכל הבחינות [כנ״ל בהכללים]. מבאר ומרמז מרחוק בישוב הפליאה ד׳ הנ״ל, למה שמסמיך מאמר חז״ל כל טובתן וכו׳, על אודות המתקרבים והתלמידים של המוכיח הנ״ל:

ידיעה ג׳.

שגם במה שגילה בדבר הקול הנ״ל, [שכהכרת הקול, כן הכרת המלכות שנמצא בכל אחד]. ישכילינו וישמיעינו מרחוק בעצם הקול, שהוא העיקר בסוד המלכות, שעל זה באמת נדרש ונשאל על מישרא והקול דסכינא ומלכותא, שבמאי קוטלים וחותכים אותה. וגם לפי זה יש לבאר גם במה שהזכיר לענין הצער, כי מי יכול לסבול את קול וכו׳. על אשר גם בהקול [שהוא המלכות] בעצמו, נמצא הצער והמכאוב שאין ביכולת לסבול כל המרגיש ויודע בזה. גם לפי זה תבין מרחוק, בהכרח הוצאות הקול הזה, שהוא [כמשל הנאבקים זה עם זה] להתגבר מאד בכחה וגבורתה, אולי תתעלה ותנצל לגמרי על ידי זה. ועוד תראה ותשכיל מרחוק, מה שיש לבאר [בביאור דבריו הקדושים מזה לזה], על אודות העצה לקצירתה, שהוא על ידי קרנא וקול המוכיח. שזה מחמת, שגורמת המלכות בהתעוררות קולה שבירידתה לתתא, לעורר על ידי זה באתערותא דלעילא, קול שאגת ה׳ ומשיחו המוכיח הנ״ל [כנרמז לקמן מהמוב״פ], שהוא לתועלת קצירתה וגאולתה מהמלכות דסטרא אחרא כנ״ל:

ידיעה ד׳.

מה שמבואר מדבריו הקדושים, [ועל אודות הכתוב וירא אליו וכו׳], שגם כל המראות והחזיונות של משה רבינו ע״ה ושאר הנביאים, היתה לכל אחד כפי תיקון בת עיניו המוב״פ שהקדים לזה. [ועיין לקמן בידיעה ז׳]:

ידיעה ה׳.

שבמה שכתב שהמלכות הוא בחינת ד׳ בגין דלית לה מגרמה כלום, כי אם ענפי השכל העליון [שהוא הב׳׳נ׳ה׳ וההשגה באלקותו יתברך כמוב״פ]. מבאר יותר מה שכתב תחלה, שצריך להמשיך לתוכה חיות. ושכל החיות הוא מאור פני ה׳ [המאיר בשמחה דליבא] שבבינה:

ידיעה ו׳.

מה שבכל זה מבאר יותר בלשון וענין הכתוב, שלש פעמים בשנה יראה וכו׳. וגם מרחוק תבין, שלעתיד בתיקון הרפואה המוב״פ באות ב׳, יעלה [וירפא] כל עם ה׳, בעלייתם ג׳ פעמים בשנה, להיות לנביאים וחוזים ממש:

ידיעה ז׳.

שגם לפי הידיעה ד׳ הנ״ל יש להתפלא קצת, במה שנמצא לכאורה סתירה בדבריו הקדושים לפי הנ״ל. כי בתחלה מבאר, שהשכל העליון יורד מעילה לעלול וכו׳, עד שיגיע ויתלבש על ידי זה לבד בשכל התחתון והחכמה תתאה של הקטנים והרחוקים. ואחר כך מבואר מדבריו הקדושים, שיש להעלות למעלה את המלכות [והחכמה תתאה], באופן שתקבל על ידי זה חיות אור פני חכמתו העליונה יתברך, שעל זה יסובב הכתוב צדק לפניו יהלך וכו׳. אבל מרחוק תביט ותראה, בענין הכתוב שלש פעמים בשנה יראה וכו׳ הנ״ל, שזה וזה מוכרח בתיקון נפשות המלכות. שבישראל כתיב יראה, בתיקון הבת עין ואתערותא דלתתא. וקרינן ייראה, מעילה לעלול משכל עליון לשכל תחתון, עד תכלית הקטן והרחוק שבישראל, וכאשר נבאר בכל זה לקמן בידיעה עיין שם:

ידיעה ח'.

שגם בהוראתו כל הנ"ל מדבריו הקדושים, מוסיף לבאר [באחדות האתערותא דלתתא ולעילא, שנמצא כמו כן גם] בדבר הקול הנ"ל, שגם בגמר הרפואה הנ"ל, יראינו לנצח נפלאות, כמו ראייתינו ורפואתינו לפי שעה שבצאתינו מגלות מצרים הנ"ל, להיות כל העם רואים את הנשמע, ושומעים את הנראה:

ידיעה ט'.

שגם בטעמו וראייתו על הארת הפנים שבשלש רגלים [שזה מחמת שעיקר אור הפנים הוא שמחה, ועיקר השמחה הוא מן המצות וכו']. מורה ומוסיף תבונה בהמכוון שהוציא תחלה מדבריו הקדושים על אודות המצוות שהן הן השערות והשיעורים והגבולים, לקבל בהם השכל העליון. כי [לפי הנ"ל בידיעה ה'] נראה מבואר, שעל זה בעצמו סבבה וסגלה חיוב חכמתו ושכלו יתברך, בעניני ושיעורי כל מצוה ופקודה, [כאשר תסבב ותסגל חיוב חכמת הרופא בעניני הסמים ושיעוריהם, אשר יצוה ויפקוד עליהם], באופן שתרפא ותשמח לב האדם, באור פני הבינה והשכל העליון, כשיזכה לקבל אלה הסגולות והרפואות. ועוד אגב אורחא, מסוגלים בכפלים לקבל על ידם את שכלו וחכמתו ובינתו יתברך, על שגם בהשכלתו וחכמתו שבהם [בפקודתו שעליהם], נתלבש ונתצמצם בהם שכלו וחכמתו [להשיגו ולהגיעו גם על ידי זה בעצמו]. ועיין לקמן בידיעה:

ידיעה י'.

הוא בזעקת [ומישרא] מלכות הנפשות מגלות העכו"ם, ולהעלותם לאור פני ה' המוב"פ. נראה מרחוק, בהבאתו ראיה שערוגה [ומישרא] הנ"ל

הוא לשון זעקה, מהכתוב כאיל תערוג, כי הוא הוא ענין הערוגה והזעקה, מתי אבוא ואראה פני אלהים וכו׳:

ידיעה י״א.

שבענין הבנים העומדים במדריגת השחרית והחכמה תתאה, [ושאף על פי כן נחשבים גם הם לשכל העליון, כנגד הבנות, כמוב״פ על אודות הכתוב הביאו בני וכו׳, כי כל בחינה כלולה מכל הבחינות כנ״ל בהכללים]. נראה מבואר, מדבר האב שלהם, [כאברהם המוב״פ], שנפשו נתעלה על כולם להיות במדריגת השכל העליון שמשפיע בהם, כרב לתלמידים [שמוב״פ באות א׳]. ואשר לו לבד שלימות היופי והנאוה, שנתצמצם בשחרותם כמוב״פ. ועיין לקמן בידיעה, ששם מוסיף לדבר בענין זה. ועוד תוסיף לקח ותבונה בהכלל הנ״ל, שגם מדריגת הבנים בעצמם, כלולה משכל העליון והתחתון שבשתי המדריגות הנ״ל, [שהן ארבע]. אשר לפי זה ממילא מבואר, שהבן חכם נבחר ונתעלה על כולם להחשב כנגדם בהעלות החכמה והשכל העליון הנ״ל, ששם עיקר השמחה כנ״ל. ויבואר לנו גם בהבאתו על זה את הכתוב, בן חכם ישמח אב:

ידיעה י״ב.

שבמה שכתב בפירוש קרנא דחמרא, רוממות יששכר יודעי בינה וכו׳, לאור הפנים [ובהוראתו הנ״ל בידיעה ה׳]. מבאר יותר בדבר המוכיח, שהוא הוא הרב היודע בינה ושכל העליון המוב״פ. ושלפי זה יש לבאר גם בדבר החכמה שתתגלה בפתיחת פיו הקדוש לתוכחתו המוב״פ [אשר יסובב עליה בהכתוב, פיה וכו׳, ותורת חסד וכו׳], שהוא החכמה והשכל העליון הנ״ל, אשר יהיה לתורת חסד על לשונו הקדושה, ללמדה ולהורידה על ידי זה בעצמו במדריגת התלמידים שעוסק להוכיחם, [עד שאמרו חז״ל [סוכה מ״ט] ותורת חסד, זהו הלומד תורה על מנת ללמדה]:

ידיעה י"ג.

שבהבאתו ענין המשנה הוי עז וכו', ששם חוזר התנא ומחליט בלשון סתם, עז פנים לגיהנם, ובהודעתו בדבר העזות דסטרא אחרא, שמזה נמשך התורה דסטרא אחרא, שהיא בחינת פסולת לגמרי אפילו בעולם הזה. יש להוציא מצירופי דבריו הקדושים, שבעוצם נסיון מדת העזות [אשר נרמז לקמן, וכמובן מענין המשנה הנ"ל], נמשך ונתהווה, מה שגם התורה דקדושה [שמהעזות חיוורתא דקדושה], שנמצא בעולם הזה, תהיה גם כן בבחינת פסולת [כנגד התורה שבעולם הבא], עד שנקראת גם על שם הפסולת הזה [בחינת פסל לך המוב"פ]. ושמהשתוות התפלה להתורה להיות גם כן בבחינת העזות, עוד מורה ומשכיל, שכן גם בהתפלה, נמשך לה מהעזות לבד כל הבלבולים וערבוב המחשבות שמגיעים לכל אחד בתפלתו [עד שנקראים על שמה תהלה כמוב"פ], וגם בדבר הפסולת שבבחינת התורה [להקרא על שמה כנ"ל]. ויש לבאר, שמחמת זה מוכרח מאד לעמול ולהתייגע בחומר וליבון הלכותיה, ללבנם ולבררם מתוך הפסולת, ושמהפסולת וערבוב התהלה והתורה בעצמה, נאחז ונשתלשל ממדריגה למדריגה, ערבוב ופסולת יותר, עד שבתחתיות מדריגת הרשעים הנ"ל, יתהלכון סביב בפסולת לגמרי חס ושלום כמוב"פ:

ידיעה י"ד.

מה שיש לבאר בהתעלות התפלות למשה משיח, [שהוא המוכיח והרב והאב כנ"ל מהמוב"פ], שזה זה כהתעלות מלכות הבנים לפני הרב והשכל העליון שבו, [באופן שיתתקנו ויקבלו את החיות מאתו]. כעין תפלת השחרית [שבמדריגת המלכות והבנים, אשר תיקן אבינו אברהם כמוב"פ]:

ידיעה ט״ו.

שגם מהשתוות התורה והתפלה [הנ״ל בידיעה י״ג], יבואר לנו, שכמו כן תהיה גם התורה במדריגת החכמה תתאה של המסבבים את המכוון [שנזכה בגמר רפואתינו לעתיד], ושזה גם [מה ש]בתחלה הקדים בהקדמות האלה, להודיע שהן הן שערות [המצוות והלכות שבשיעורין] דאתוון דאורייתא. ושבהוראת דבריו שעל זה, מבאר יותר בדבר הפסולת הנ״ל שתחשב התורה כנגד [עיקר המכוון], התורה שלעתיד כמוב״פ:

ידיעה ט״ז.

שגם בהחלטה בלשון סתם, על פי [הנ״ל בידיעה י״ג], שבענין המשנה הוי עז וכו׳, שמביא על זה. ובהיוצא לנו מצירופי [והוראת] דבריו הקדושים, שעל התהלה וערבוב המחשבות שבמדת העזות [כמבואר גם זה בידיעה י״ג הנ״ל], יסובב עליהם ענין המאמר חז״ל, כל טובתן של רשעים. יש לבאר במציאות הרשע שבכל אחד מנפשות המלכות, שהעיקר הוא מציאות העזות שבהם. כי מזה לבד כל עירבובי מחשבות התאוות לשאר החטאים כנ״ל. [וגם מחמת זה לבד אין חכם וצדיק בארץ אשר לא יחטא, כמבואר מהחלטת המשנה הנ״ל]:

ידיעה י״ז.

שבהשתוות תיקון עזות הרשע להיות במדת המלכות, [כי עזות מלכותא בלא תגא], כתיקון שנאת הבצע והכסף במדת המלכות. יש לבאר, שהיינו הך. כי כמו הסתירה שנמצא בדברי המשנה, על אודות העזות. [וכהסתירה שנמצא בלשון האריז״ל, אודות בן הרשע שנמצא במלכות דקדושה]. כן הוא הסתירה שבאחדות הדרש והפשט אין כסף נחשב המוב״פ. כי הכסף והממון של כל אחד, הוא העיקר שתענה בקול עזות, שבכלליות כספיו ותאוותיו המרשיעים אותו ברשע הנ״ל. כי אף על פי שהם מוכרחים, ונמצא מכל אחד מהם גם בקדושת התורה והתפלה.

נאחז ומתגבר בהם מאד הרע והקליפות [ובפרט בהכסף בעצמו], עד שמוכרח להחליט בשנאת הממון, כהחלטת המשנה עז פנים לגהינם. [גם בהוראתו כל הנ״ל, מבאר יותר בלשון הכתוב, סביב רשעים וכו׳, שהוא מביא על אודות סיבובי הממון והכסף הנ״ל]:

ידיעה י״ח.

הוא בדבר העז פנים [והבושת פנים, שבענין המשנה] הנ״ל, שכפי המבואר מדבריהם הקדושים, שאף על פי שיש להיות מהמתביישים והנעלבים, ולא מהמביישים והעזי פנים, נמצא בכל זאת מדת העזות בקדושת התורה, שהיא מוכרחת מאד. תבין מרחוק, שגם בכל זה מוסיף לבאר בהפלאת החכמה ותורת חסד, שתתגלה דייקא בתוכחת המוכיח, שהוא הרב הנ״ל [כי זה ענין העזות שנמצא בתורתו בעצמו], אשר יסובב עליה בהכתוב המוב״פ, הרם כשופר קולך והגד לעמי פשעם, לבזות ולבייש לתלמידיו ומקורביו. ושעוד בצירוף העלאותיו הנ״ל, שעיקר סיבוב תוכחתו הוא על העזות שבכל אחד, יבאר לנו, כי לא זו אף זו קתני, שלא זה בלבד, אשר ישונא עוז פניו משאר כל בני ישראל, [כשני הפכים בנושא אחד] אשר נבאר לקמן. אף גם ברוב הפלאת עוזו ועזותו [שבתורתו וחכמתו הזאת], מברר ומזכך גם לבניו ותלמידיו מאחיזת הרע והרשעות, שבעזותם ושחריתם הנ״ל. וכאשר עוד מרחוק תביט ותראה בנפלאות הבת עין, שבשחרית עזות מלכותא של הרב הזה, כפי תיקון המלכות מענין שלמה שהביא על זה, אשר נתאחד ונתקבל, בבת עין מלכותו, מלכות השם יתברך בעצמו, [למלוך גם על העליונים, כמובא בדברי חז״ל . וכאחדות חכמתו התתאה, להיות גם כן בחכמה העילאה מכל האדם]. אשר ממילא מובן, שעזות המלכות כזאת, הוא כשני הפכים בנושא אחד. כי גם הוא כלבוש הגאות של המלך העליון בעצמו יתברך, [כמבואר לקמן מדבריו הקדושים שבסימן קל״ה השייך להתורה הזאת]. אשר במקום גאוותו וגדולתו, שם אנו מוצאים ענותנותו. ושניהם כאחד, העזות והבושת [שהם הגאוה והענוה], מתאחדים ולא מתפרדים, בדרך נפלא ונורא, כמבואר מזה גם במקום אחר. [ועיין לקמן בידיעה, שלפי זה נתיישב הסתירות הנ״ל. גם כפי הנ״ל בידיעה, תבין מרחוק, שזה סוד היחוד פנים בפנים שהיתה המוב״פ:]

ידיעה י״ט.

מה שמבואר לפי הנ״ל גם באחדות הדרש והפשט שבברכת אברהם בכל המוב״פ. כי על ידי זה בעצמו שזכה לברכת תקון הבת עין [אשר בכל שמה], וגעל ומאס ממון ועושר סדום, [שעל זה יסובב הכתוב, ואל תאמר אני העשרתי וכו׳ כמוב״פ], ברך ה׳ את אברהם בכל עושר, כפירוש הפשוט של הכתוב:

ידיעה כ׳.

שגם בהוראתו הנ״ל [בידיעה ה׳, שהשכל העליון, הוא הוא אור פני ה׳ המוב״פ]. מוסיף להיות מאיר ומורה, בהבאתו על זה את הכתוב, שחורה אני ונאוה, שסובב בענין הפנים:

ידיעה כ״א.

שגם בהוספתו הנ״ל, עוד יוסיף להאיר ולהודיע מרחוק, בנאוה אור פני הרב שבשכל העליון הנ״ל, שזה הוא שנחשב לאב [ואם] להבנים האלה, ולא יבא כלל בסוג השחרות שבד׳ כתותיהם. כי מה שבניו ותלמידיו באים ונקראים בהשם וסוג הזה, הוא מחמת שגם בהעומדים במדריגת הבן חכם, וצדיק, שנמצא בהם, אין מי שלא יחטא וישגה באוכמא הפתיות, ומרה שחורה שבעצבון הפרנסה, שנאמר על זה סביב רשעים יתהלכון וכו׳, [כנזכר בידיעות הנ״ל]. והוא מדת העזות והפסולת שבכל אחד לפי מדריגתו, בהשתלשלות למטה מהשתלשלות כנ״ל. אבל לא כן תכלית הזכות שבעזות ועושר ופסולת שחרות בת עין, הרופא והרב בעצמו, כי הוא שיסובב עליו בענין הכתוב, פסל לך וכו׳ המוב״פ, משם נתעשר וכו׳, [וכנזכר לקמן בידיעה, על אודות העשירות שבפסולת השערות וההקדמות הנ״ל, ולא יהיה כלל וכלל נקרא בשם השחרית ורשע ממון העזות חס ושלום]. כי אף על פי שגם למעלה תחשב כל מדריגה כנגד

המדריגה שלמעלה מאתה, כפסולת ועושר השערות הנ״ל. כי אין זה רק בשם המושאל, כי שם באמת לא נמצא שום שחרות, ועזות, ורשעות, כלל חס ושלום. כי משה וכו׳, (כי) הוא הנזכך כל כך מערבוב מחשבת עסקי הגוף, עד כי קרן אור פניו הקדושים, לקבל בעצמו אור פני תורתו וחכמתו יתברך בשלימות נפלא ועצום, לאין חקר כלל. עד שמוכרח גם להקבלת אור פניו, תיקון הרגלים והמועדים המוב״פ, שבזה תתיישב לנו גם הפליאה הששית הנ״ל, ואדרבא בתכלית ההיפך ימתיק בשרשו:

ידיעה כ״ב.

שמהתחלקות החכמה תתאה [והמלכות], לד׳ כתות הבנים שבה, מובן ומבואר, שכנגד זה תתרומם ותתנשא עליה מדריגת השכל העליון, להיות באחדות לבד. וכל שתתעלה יותר מדריגת הרב, יתאחד על ידי זה יותר באחדותו יתברך. עד שלא נמצא מצדו שום עיכוב כלל להשפיע ולרפאות לנפשות בניו. אבל כל העיכוב שבכל דור ודור, הוא מצד בניו, המוכרחים לקבל מאתו. כי הם היורדים ונשתלשלים מאתו, במדריגה למטה ממדריגה, וכל שהמדריגה יותר למטה, יתרבה בה יותר הפירוד וההתחלקות זה לעומת זה. וגם יש לבאר, שמחמת זה בעצמו נאחז ומתגבר הפירוד, וההתרחקות, והנפילה לגמרי, שבראשית הגוים המוב״פ:

ידיעה כ״ג.

הוא שגם בידיעה כ״א הנ״ל, שמדריגת הרב הוא בנאוה וחיוורתא לבד שבאור פני העליון יתברך, לעוצם זיכוכו והזדככותו, לקבלו ולהביאו בתוכו ובעצמו. עוד יעלה ויוסיף להורות לנו על ידי זה, לחילוקי הבנים הנ״ל, שאף על פי שמשוחר פניהם, מפתיות הרשע שנמצא בהם, אבל בתכלית ההיפך מציאות הבן חכם שבכל אחד, הוא שמזככו ומחוורו משחריתו. והזוכה להגביר בעצמו את המציאות הזאת, שנקרא על ידי זה בשם בן חכם, נתעלה ונתרומם על האיש תהפוכות [שמגביר בעצמו מציאת האוכמתא, ופתיות הרשע, להיות נקרא על ידי זה בשם בן רשע],

כרוממות ויתרון החוורתא הנ״ל, שהוא מעין מדריגת רבו, שזוכה לקבלו ולהביאו בעצמו על ידי זה, [וכאשר כבר הזכרתי מעין זה לעיל בידיעה], ושזה שמפרש ומבאר במאמר הסבא דבי אתונה, על אודות החיוורתא והאוכמתא, שמרמזים על שני המדריגות [של הכשרים ובלתי כשרים] שנמצאים בענין זה:

ידיעה כ״ד.

לחקור ולדרוש במדריגת הד׳ בנים שבשחרית הבת עין הנ״ל. כי המשל מורה להנמשל, שלהשלמת כלי המראה וקבלת השכל העליון, מוכרחים כל חלקי השחרות, של כל הד׳ כתות [המוב״פ], ולא יתחלקו ויתפרדו [בלבביהם] זה מזה. כי גם החכם, מוכרח בתורתו ותפלתו להצטרף עם הקטנים מאתו, ואפילו עם הרשע והפושע שבהם, באופן שגם הוא, יקבל את הטוב הנפלא, שנמצא בהגוונים המשונים שבהם, ודלא למעבד כעובדייהו [וכמובא מזה גם במקום אחר]. וכאשר עוד יש לחפש בענין זה, כפי שממילא מובן, שעצם האמת והחכמה, הוא אחדות גמור בלי שינוי ופירוד כלל. וממציאות חכמת הבן חכם בהמדריגה שלמטה, לבל יהיה ביכלתו להחכים ולהשכיל בשכל העליון וחכמת אלהותו יתברך [כי אם על ידי רבו המוב״פ]. נראה ומבואר, שבהתפרדו והתחלקו מחכמת ושכל רבו העליון, בער הוא, ולא בינת האמת לו כלל. כי מי עלה ועולה בשמי החכמה ותורת העליון יתברך, כרבינו משה לבד [וכמובא מזה בספרי כוכבי אור חלק ג׳ עיין שם]. ומה שאף על פי כן נמצא החכמה והאמת גם למטה בהבן חכם כמוב״פ, הוא כפי שיתחכם [ויתברר לו האמת, על ידה בעצמה] שרחוק מאתו החכמה והאמת, להיות על ידי זה מצד עצמו גם הוא, כאינו יודע [וכאספקלריא שאינה מאירה מגרמה כלל], עד שיהיה תמים ונאמן לבבו ברבו העליון הנ״ל, להיות כל תאוותו ומדותיו העזים, בעזוז מלכותו [שנבאר לקמן בידיעה], רק לקבל ולהביא בעצמו, באור וזריחת האמת ואחדות הגמור שבאור פני רבו העליון הנ״ל. [ולהיות בזה גם הוא משכיל וחכם, יותר מכל האדם, כמשל הבת עין הנ״ל]. כי כאשר יתמזגו ארבע יסודות המדות הנ״ל במזג השוה, לקבל על ידם אור פני החכמה הנ״ל, יתרפא ויחיה האדם בחיים נצחיים, באור פני מלך חיים המוב״פ [כמבואר בידיעות הנ״ל]. אבל בתכלית ההיפך, מי שמתרבה וגובר בו עוז פני הבן רשע [להיות נקרא על שמה], יחלק ויתרחק בזה מחיות אור פני חכמת המלך יתברך, יותר מהתם ושאינו יודע לשאול. כי אף על פי שמזה שאינו נחשב במדת התם ושאינו יודע, נראה מבואר, כי יש חכמה באדום ועשו הרשע הזה. אבל מחמת שבכל זאת [להיטיב] לא ידע ויכיר על ידה בעצמה, שרחוק מאתו החכמה האמיתית

[שבאמת גם הוא לבער וכסיל יחשב כנגד חכמת רבו כנ״ל], ואדרבא, לא יהיה כל חכמתו רק בעזות, וגאוה, ודמיון, על ידה בעצמה, שאין חכם כלל יותר מאתו, עד שלא יחפוץ ולא ישמע כלל לדברי רבו הנ״ל. אין שום אופן כלל, לגאול ולהוציא גם אותו ממיצר טומאת וטמטום מוחו וחכמתו התחתונה [שאינה ברורה ואמיתית כנ״ל]. כי אחר כל הפלאת רבו, להסביר, ולסבב, ולהוריד את דעתו וחכמתו, עד תכלית קטנות המוחין של התם ושאינו יודע לשאול כלל, באופן שגם הם יצאו ויתעלו מקטנותם, לגדולת המוחין שבבינה ושכל העליון הנ״ל. אין זה רק מחמת שעל כל פנים לא יהיו במדת העזות מקשיות עורף, מלשמוע ומלהטות את אזנם לדברי רבם, וכאשר ישמעו ויקשיבו על כל פנים לקול דבריו הקדושים, יגדיל ויפליא הקדמות וצמצומים נפלאים לאין ערך, עד שגם הם, יבינו וירגישו בעומק ונועם דבריו הקדושים. ונחזור מכל זה לדברינו הנ״ל, כי בהוראתו כל זה, מבאר יותר בדבריו הקדושים, שלפעמים נופל בחינת המלכות דקדושה, בחינת החכמה תתאה וכו׳. כי מה שכתב בלשונו הקדוש, שלפעמים וכו׳. אין זה רק מחמת שעיקר המלכות והחכמה תתאה דקדושה, הוא במדריגת הבן חכם [שנקרא על שמה], אשר גם בו נמצאים שאר יסודות מדת הבנים הנ״ל. רק שלפעמים, נופל ונחלה גם הוא חס ושלום, ועיקר המחלה והנפילה, הוא מתוקף יסוד העזות מלכותא, שמתגבר מאד זה לעומת זה, כנ״ל באותיות אחרות, כמוב״פ [על אודות עשו הרשע בעצמו שנמצא בכתות הבנים, שמאתו לבד כל אחיזת והולדת ראשית גוים עמלק המוב״פ]. כי זה שתסובב על הבן רשע עיקר תוכחת המלכות כנ״ל, להקהות את שיניו בעזותו כנ״ל. כי על זה לבד נתגדל ונתארך הגלות הרביעי הזה, שבהתגברות קליפת אדום, שעיקר אחיזתו הוא בעקב עשו הרשע, שמעורב ונתערב גם בנפשות ישראל בעצמם כנ״ל, לבל יהיה נודע ונתוודע כלל קץ הגאולה שמאתו, עד אשר יתבררו ויצרפו [והיתה עת צרה, כאשר נבאר לקמן בידיעה]. וגם כפי הנ״ל בידיעה, שעיקר השחרות, הוא ממדת הרשע הזה. תבין מרחוק, שגם בכל זה, מורה ומבאר במשל וענין הבת עין הנ״ל שהביא על זה. כי הוא הגוון הרביעי שבנקודה האמצעית, בתוך שאר התלת גוונין הסובבים אותה. כי אף על פי שבגאולה הראשונה, לא היה נגאל, כנרמז לעיל. אבל מה שהיה, הוא שיהיה הרופא והגואל האחרון, ברפואות נפלאות דנפלאות, אשר יסבב בהלכות תורתו העמוקה, עד שיבא ויגיע התיקון לצרת בת עין, בבת השחרית הזאת, אשר זה לבד הוא המכוון [כנ״ל בידיעה, וכענין מעשה במחשבה תחלה המובא במקום אחר]. כי דייקא מעזי פנים והרשעים הנ״ל, יוציא ויברר מתק, ונועם, דבש חכמתו ושכל העליון, לנצח נצחים, במדריגה למעלה ממדריגה כנ״ל. כי הוא ברוב עלייתו לשורש העזות שבתוכחתו וחכמתו העליונה, בתכלית המעלה, ימחה ויבטל גם מהם, תוקף הרע של העזות שנאחז בהם, עד שישלים דייקא על ידי זה, כסא מלכותו המוב״פ [שבכלליות המלך העליון יתברך, למלוך על כל עליונים ותחתונים כידוע]:

ידיעה כ״ה.

שגם בהוראתו הנ״ל [ובהמובן מדבריו הקדושים בענין הכתוב, הביאו בני וכו׳ ובנותי וכו׳], שאף על פי שגם מדריגת הבנים נחשבים לחכמה תתאה כנגד אביהם. אבל כנגד הבת והאשה, נחשבים גם הם במדריגת השכל העליון, [וכמובא מזה בידיעה י״א כנ״ל], יבואר לנו גם כן, בדבר העושר, ורשע מצח העזות [לבלתי הכלם], שהעיקר [הוא בדבר] אשתו וזווגו של כל אדם. רק שאף על פי כן, זה לבד עיקר התיקון, להתגבר בדרכי התורה, באופן שישרף ויחתוך לד׳, את הרע של הבת, עד שיוולד ויתגלה על ידי זה מדור לדור, גם מדריגת הבנים והשכל העליון שעליה, וכאשר יבואר לך כל זה בסימן קל״ה, השייך להתורה הזאת:

ידיעה כ״ו.

שגם בהוראותיו הנ״ל, יבאר לנו יותר ענין שלמה שהביא על זה, ואודות הכתוב אין כסף וכו׳. כי לפי הנ״ל יתיישב לנו הפליאה, במה שנראה [מלשון חז״ל], שהוא ההפלגה במעלות שלמה קודם שקילקל [ונשא בת המלכות דסטרא אחרא]. ובאמת נראה מבואר מאזהרת התורה, שגם ריבוי הכסף לבד, יהיה לקלקול, ולא להפגלת המעלה כלל, [שלא ירום לבבו בגאוה ועזות שלא בקדושה כנ״ל]. אבל לפי הנ״ל, תבין מרחוק, שכפי היחוד ואחדות בת החכמה התחתונה לבן החכמה העליונה שזכה תחלה.... (חסר כאן הסוף):

[אמר המעתיק מצאתי מעצם כתב יד המחבר השייך לתורה הזאת יא]

ידיעה כ״ז. שגם בהוראתו כל הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר במה שכתב והביא בענין הימים טובים, את המאמר חז״ל, שהם ימי דין, על אשר הוא הדין והמשפט שבעזות ועוז התורה והשכל העליון, שנתגלה ביום טוב מאור פני ה׳ כנ״ל, ושעל כך מרמז על זה הכתוב, בענין צאת המלכים שעל ידי זה כנ״ל:

ידיעה כ״ח. שכפי שממילא מובן, בהוראתו כל הנ״ל [בדבריו הקדושים] על אודות הכתוב ה׳ עוז לעמו יתן שהביא על זה, שגם בצאת התורה

והשכל העליון מהשם יתברך בעצמו למשה משיח הנ״ל, תצא בעוז הדין והמשפט הנ״ל. וגם ממה שתבין מרחוק בהנ״ל בידיעה ח׳, שבהורדת הרב את שכלו העליון לשחרית שכל הבנים, מוריד בזה גם עצמו ונשמתו, להיות נמצא ביניהם ובמדריגתם. עוד תבין דבר מתוך דבר, שגם בכל זה מבאר יותר, בענין ההכאות בד׳ רוחות, שאמר על עצמו בעת השגתו הזאת, [שנמשכה יותר על פי התקונים האלה בעצמם, שנזכרים בה כנ״ל]. ושעוד בכל זה מבאר יותר, תוקף הצער שסובל מהרשעות שנמצא בתלמידיו ושבבניו, ושאף על פי כן מהפך על ידי כל זה, שחרית העזות והרשעות שבהם, להתיקונים שבהמשכת התורה והשכל העליון יותר. כי כל אשר נתעורר יותר למעלה הדין והמשפט, איהו קיימא לאגנא עלן, ומקבלת מלקיותא דמלכא.... כי גם כפי הנ״ל בידיעה, ממילא מבואר, שגם נפלאות הבת עין והשכל הנגלה והתחתון שהשאיר לנו בעולם הזה, יחשב בערכינו לשכל העליון בתכלית המעלה והרוממות, עד שגם כל אשר יתחכם ויבין בו כל אחד לפי מדרגתו, קשה וכבד עליו מאד מאד, להסבירו לזולתו. כי גם מרחוק תבין לפי הנ״ל בידיעה, שנפלאות המסביר והרב הפלא יועץ בהסברותיו הנ״ל בכפל ומשנה לשנים, יתעלו ויתרוממו. כי גם כאשר ישכיל ויתחכם בצמצומי ההקדמות והשערות המוכרחים עבור זה, עוד מוכרח להשכיל אחר כך, בבירורי עצותיו, אודות הקיצור שבלשונו הקדושה ודבריו לתלמידיו. שכאשר אם ירבה ויאריך בלשונו לתלמידיו, להוציא ולהציע לפניהם כל הקדמותיו, קשה ונמנע להם מלקבל ההסברה, בסיבת הריבוי והאריכות. כן גם להיפך, בקוצרו וחותכו בהם, אם יקצר ויחתוך מהם יותר מדאי, לא יהיה ביכלתם לקבל את ההסברה. ולהיות מיישר וקולע אל השערה בעומק לימודים רוחניים ופנימיים כאלה, קשה וכבד מאד מאד [כי בסיבת הקיצור והחיתוך לא ימלט מלחתוך ולקצר מעצם המכוון שנמצא עבור זה בדעתו]:

ידיעה כ״ט.

שגם בהוראותיו שבידיעה הקודמת לזה, ובידיעה הנ״ל, עוד מורה ומשכיל ענין השערות שהביא בזה. כי אף על פי שמצוה לגלח ולחתוך אותם לכבוד הימים טובים המוב״פ, איסור גדול מאד, לחתוך ולקצור חס ושלום גם [עיקרי הקדמות] השערות, שבסיבובי אור הפנים, שהוא שכל העליון:

ידיעה ל׳.

שבהוראותיו הנ״ל, תבין מרחוק בהמשכת החיות לשחרית המלכות המוב״פ, שהוא הוא המשכת הח״י״ת׳ שבחכמת הבן חכם, שיורד ונמשך מאור פני השכל העליון מלמעלה למטה, באופן שיהיה נשלם על ידה דייקא, כלי השחרות, אשר תתהפך בקבלתה לחיוורתא, השכל העליון כנ״ל:

ידיעה ל״א.

בענין הכתוב [יראה יראה וכו׳] הנ״ל, שנראה מבואר מדבריו הקדושים, שגם בזה נתעלה ונתרומם הרופא העליון, משה משיח הנ״ל, על הנפשות הנרפאים מאתו. כי בהם נתקדם תחלה האתערותא דלעילא, שיורד ונתגלה להם מעילה לעלול וכו׳, עד תחתיות שכלם ומוחם שבטמטום וטומאת ירידתם במ״ט שערים, לגלות המלכות דסטרא אחרא [כמו במצרים המוב״פ]. כי בירידתו לבד שמוריד את עצמו אליהם, מעילא לתתא כנ״ל, יש שנתעוררים ויוצאים על כל פנים אחר כך, במדות השעורים והצמצום, מיום אל יום, עד שיתעלו ויבואו בעצם בת עינו שבשכל העליון כנ״ל. אבל לא כן הרופא בעצמו, כי ממילא מובן [במדריגת מעלתו להיות רופא לאחרים וכו׳, ולא וכו׳], שהוא שנתקדם בהתערותא דלתתא, והלך מאליו בצדקו ותיקון בת עינו [כאברהם המוב״פ], עד שירד אליו אחר כך אור פני ה׳, מעילא לתתא. ואולם, גם זה מובן ומבואר, שאף על פי שנתראה אליו ה׳ בלבת אש התיקון הנ״ל כמובא בפנים, לא ניתן אליו בכל זאת עיקר גדולתו והשגתו, אלא בשביל נפשות ישראל הנרפאים מאתו, על אשר בהם לבד נשלם כלי השחרות שבכלליות רשעתם וכו׳, [וגם כי שחרית [ועצבון] המרה שבהם, נהפך בכוחו, להיות על ידי זה לבד עיקר הרפואה. כי זה עיקר תיקון הצמצום שבשחרית השערות המוב״פ, כאשר יבואר לך מצירופי הידיעות הנ״ל], להיות נתעלה בהם, מיום אל יום, במ״ט השערים ושיעורים דקדושה כנ״ל, עד שעלה ביום הנון לקול עוז ועזות יום הבינה ושכל העליון שלמעלה מכולם, כי הוא אור פני ה׳ אשר נגלה להם [כזקן , בלובן השערות העליונות], ולהיות [בהם] למשער כל שיעורי המצוות שבאתוון דאורייתא [שלמטה] המוב״פ. ובאופן שנתעלה בהם, מיום אל יום, ממדריגה למדריגה. וכמובא מזה גם במקום אחר, שגם בבינה חכמת

הנון הנ״ל, נודע בשערים שבכל מדריגה, הנחשבים לפסולת עושר הצמצומים, כנגד אור פני אלקותו ובינתו יתברך שבמדריגה היותר עליונה [כי משם נתעשר משה , כמוב״פ]:

ידיעה ל״ב.

שמבואר מדבריו הקדושים על אודות האתערותא דלתתא בהתקדמות האתערותא דלעילא מבחינת משה כנ״ל. שעיקר שלימות ההתעוררות, לקבלתם תורתו וחכמתו העליונה יתברך, הוא באופן שיהגה בהם יומם ולילה. ולא כהמון העם, אשר שטו ולקטו בשטותא [כמוב״פ מזוהר הקדוש]. כי כל תיקון הבת עין, הוא לראות ולהביט ולשבר רק להשגחת השם יתברך לבד, שזה עיקר התיקון שבצדיקי אוכלי המן שבכל דור. וגם ממילא מובן, שחוזר עליהם בכל פעם יותר אור פני ה׳, בהשגחת בת עינו כביכול, שהוא למעלה מסיבובי הטבע, ושכל [אדם] התחתון. כי הוא שכלו העליון ועיקר המכוון, שזוכים על ידי סיבובי שכל התחתון שלמטה כמוב״פ. [ומרחוק תבין גם בלשון המאמר חז״ל שהביא על זה, שסבבוהו בהלכות, עד שהגיעו לצרת ה׳ב׳ת כנ״ל]:

ידיעה ל״ג.

שגם בהוראתו הנ״ל בדבר הבת עין שלמעלה, שהוא שער החמשים שבבינה ושכל העליון, למעלה ממ״ט ש׳ע׳ר׳י׳ [ועוזי] בת עין שלמטה, הנהפכים על ידו מאוכמתא לחיורתא [כנ״ל בהידיעה]. נראה מבואר, שזה לעומת זה, תכלית מדריגת העזות ועיזי אוכמתא המוב״פ, שבבת עין שלמטה, הוא הוא שער החמשים שבטומאה, המסבבים המוחין בשטותא, ושטות סיבובי הממון [מחוסר האמונה והבטחון כנ״ל מהמוב״פ]. ומה שמובא ונודע החפזון שבגאולה הראשונה, שלא יכלו להתמהמה אפילו כרגע, לבל ירדו בשער החמשים שבטומאה, ולא יהיה עוד ביכולתם להגאל עוד, נראה מבואר, שזה מה שמבואר באהבת כלולתם שהיתה בהם לבטוח בבטחון ובאמונה, ללכת אחריו במדבר, ולבלי לדרוש [ולשאול בשאלת מה נאכל] ולעשות להם צדה לדרך. וגם

לפי זה ממילא מבואר, שכל העדר היכולת בהרפואה והגאולה הראשונה הזאת, אין זה רק מחמת שעדיין לא היה ביכולת הרופא משה....:

ידיעה ל"ד

..... יצא לנו לעיל בביאורינו דבריו הקדושים בענין העזות והעוז שחרות, ושערות דאתוון דאורייתא, אשר יתן ה' לעמו. ואף על פי כן שמחמת שתהיה לפסולת דקדושה [כנגד המכוון שלעתיד] וכענין הירידה המובא במקום אחר, נשתלשל ונאחז מזה רשעות הרשעים והעזי פנים לגמרי, שאינם ראוים כלל לקבלת התורה, מוכרח בכל זאת לשתלן ולברר גם מהם בכל דור ודור, [על ידי האחיזה] שבשורש מדת הדין, [שעל ידי זה] לבד כל ההמתקה והשסוף והחתוך לד', בתוכחת [חרב] המוכיח הזה. ושגם בהוראתו לנו כל זה מדבריו הקדושים, מבאר בלשון השאלה, מישרא דסכינא וכו', בביאורה בפשיטות, שמאחר שכל החתוך והקצירה של כל ערוגה, היא על ידי חרב וסכין, ואל כן [מאחר] שהחרב בעצמה נפלה ונשרשה בארץ, איך יש תרופה ועצה לקוצרה ולהעלותה. וכל תשובת השאלה ההיא, שעל כל זאת נפלא ועצום קרן השופר ומדת הדין ושורש החרב והעזות שבתוכחת המוכיח העליון, עד אשר ישסף ויחתוך על ידה, לבעלי החרב, וקליפות עמלק בעצמם שנתאחזו בבן הרשע, ועשו השעיר. כי גם בפיו, ניצוד ציד הנפשות דקדושה כידוע. אשר גם בחתוך הנ"ל בעצמו, יחתוך ויברר אותם, עד שיצליחו גם הם בהשגת לימודיו הקדושים. כי אם ראית תלמיד חכם נוקם ונוטר, כעין הרשעות שבהמן עמלק, לכלותו ולמחותו, על ידי זה בעצמו תהנה מלימודו, מעוצם הפלאתו לחלק אור השכל העליון, בחילוקים וצמצומים נפלאים, כנ"ל מהמוב"פ:

ידיעה ל"ה.

הוא מה שתבין מרחוק, בתכסיסי מלחמתו שבעמלק הנ"ל, והעצות שמתייעץ עבור זה בכל דור עד גמר הבירור שיהיה בזה לעתיד כנ"ל. כי גם בהוראותיו הנ"ל, מבאר במה שכתב, שהימים טובים הם ימי דין. וגם

מתוכחת שלמה מהאם לבינה [שהוא המוכיח כנ״ל בידיעה [....שנתבאר מענין הכתוב פיה פתחה:

[שייך לתורה ל׳]

להבין הכתובים שלש פעמים בשנה וכו׳, ולא יראו פני ריקם וכו׳. כי דייקא בצדק [וצדקה] לפ... ובצירוף המבואר מדברי חז״ל המובאים בפנים, [ש]להקבלת אור פני הרב הנכלל בו יתברך, מוכרח תיקון הרגלים הנ״ל. תבין מרחוק, שכל תיקון המעשר, לקבל על ידו ריבוי העושר דקדושה הנ״ל, אין זה רק להשפיע את המעשר והצדקה הזאת להאם לבינה, שהיא המוכיח והרב העולה בשכל העליון כנ״ל [אשר גם פניו לא יראו כלל בידים ריקניות חס ושלום, כמבואר מזה בספר הא״ב]. ואותו באמת קשה מאד למצוא גם בחייו הקדושים [כי סתום ונעלם הוא, כעצם הדעת שבשכל העליון הנ״ל שזוכה אליו, כמובא מזה במקום אחר], ומכל שכן וכל שכן כשנסתתר ונסתלק לגמרי, ואין לנו רק מה שנשאר אור פני חכמתו ונשמתו, בהתלבשותו בספריו הקדושים, אשר על זה מצוה ומזהיר מאד, בחינת משה הנ״ל, על מצות ריבוי הכתב והדפוס של ספריו, וספרי תלמידיו המקבלים אור פני חכמתו ותורתו מדור לדור. כי בזה לבד עיקר [הרפואה] והתיקון של כל אחד, בגוף ובנפש ובממון כנ״ל, כמבואר מכל זה מצירופי דבריו הקדושים במקום אחר. כי בזה לבד, עיקר תיקון הצדקה הנ״ל, להתרפא ולהתתקן על ידה גם עתה, בגוף ונפש ובממון [כנ״ל, וכמבואר כל זה מצירופי דבריו הקדושים במקום אחר]:

אית לן בירא-סימן ל״א

אות א

[אמר המעתיק מצאתי חתיכה מהתורה אית לן בירא סימן ל״א וחסר וקרוע ומה שיכולתי העתקתי].

שגם כל התהוותה [הוא מזה] שמתגעגעים אחריה, ועיין לקמן מה שנרמז. ולכאורה לא תפס את הענין [בזה דווקא], שכמו כן בכל העבודות. אבל באמת יש לפרש, שתפס לדוגמא את הענין הזה, כי היא מקור הברכות, וכללות כל המצות. כי כולם עומדים עליה [וצדיק באמונתו יחיה, כמוב״פ], ואז דייקא נתעלים ביתרון כלליות הנפשות, שזוכים כל אחד כפי המצוות שהרבה לסגל בששת ימי החול. ולפי זה יבואר לך גם מה שמרמז בתיבת און [שיסובב על כלליות העבירות], מה שזה לעומת זה נמצא כמו כן גם בהרצונות וגעגועים הרעים המוב״פ [שבאמת הם מזווגים הנפש הרע שלהם, ונכתבה לסם מות, כמוב״פ]:

אשרי העם זרקא-סימן ל״ה

אות א

בקנין סחרה הנ״ל, שהיתה כאניות להביא לחמה ממרחק ועומק תעלומות חכמתה כנ״ל, שעליה אמר שלמה בהכתוב המוב״פ, אמרתי אחכמה והיא רחוקה [ונתרחקה מאתו לגמרי כנ״ל]. אבל בכל זאת, אנו חוסים ובוטחים בטובו יתברך המוב״פ, המחדש בכל יום את מעשיו, בראשית השנה והחכמה הנעלמה, כנ״ל מהמוב״פ, עד שמתוקף קלקול השברים ותרועת חיצוניות חכמתם דייקא, יתקע בשופר [אדמומית] פני חכמת המלך דקדושה, עיין היטב הענין בפנים. עד שיבואו ויתאספו אליו כל הנשמות האובדות, בניצוצי חכמתם שבארצות הגוים כנ״ל, על כי גם אחר כל דביקותו בהחכמה שבמדתה הנ״ל, לא יסור לימין ולשמאל גם מהנגלה שבפשוט המוב״פ, מאחר שעל ידה דייקא, נתעלים בכל פעם למדריגת הסתרת החכמה במדריגה גבוה יותר כנ״ל, ואם בא בעקבותיו לתכלית קטנות המאור, במיעוט וצמצום להתכסות לגמרי, מרוב ה׳צ׳ע׳ר׳ שמתגבר מהר׳צ׳ע׳ה והערקתא דמסאני, שמוכרח בכל יום לטהרינו, ולסכך עלינו מהרע לגמרי כנ״ל, וכמובא מזה במקום אחר. אבל

עתה דייקא, יהיה נולד ונתגדל ונתתמלא בחית קנה חכמתו דקדושה [עיין היטב בפנים] משמירת ה׳ח׳ש׳מ׳ל׳ הנ״ל, להיות רבה אמונתך, ותרב ח׳כמת ש׳ל׳מ׳ה׳, עד (מ)שתהיה כמאור הגדול, הנרמז לעיל:

לשמש שם אוהל בהם-סימן מ״ט

אות א

תורת ה׳ תמימה וכו׳, שלא השיגו ממנה. כפי הנ״ל בהכללים [גם עיין בהראשי פרקים...] תבין מרחוק, שגם זה בעצמו, הוא מתורת ה׳, אורייתא דעתיקא סתימאה, שהוא כבשונו של עולם [כבשים ללבושך] המוב״פ, שזכה על ידי נפשות הדביקים בו [כלום נתתי לך גדולה וכו׳ כמוב״פ]. כי אז בהיות מאור הקטן [שבפ״ה היוד] המוב״פ, כאור השמש שבאלף הבינה שבו עיין היטב בפנים, שולחת אליו דייקא, תכלת לבושי הכבשים הנ״ל כמוב״פ, עד שיתעלה בזה שבעתיים כאור השבת המוב״פ, כי היוד הזאת, כד איהי סליקת להאלף הנ״ל [בחודש האביב המוב״פ], שאלין בגינה א״י׳פ׳ה׳ [עיין היטב בפנים], ונות בית [תתאה], שהיתה מקודם בדלות ועניות כמוב״פ, תתהפך בעלייתה אחר כך, עד שהיא בעצמה תחלק שלל, להיות מעשר בהעשירות המוב״פ, עד כי אי פה לומר ד׳י׳ כמוב״פ, שעבור זה גם בכלליות דכלליות, יהי כל רצון האין סוף יתברך, במלכות נקודת מרכז הבריאה המוב״פ. אבל להיפך חס ושלום, יתחרט וינחם אשר עשה, ויתעצב אל לבו שלמעלה, מיצר מחשבות לבו של האדם מלמטה המוב״פ, שהוא רק רע וכו׳, עד שנפתח מעיינות תהום, דא ליבא עיין היטב בפנים, להיות כלה בחימה וכו׳, ולטמטם ולבטל לגמרי כלליות הבריאה הנ״ל. ועבור זה צוה עליו להקריב בבית עיר דוד [ירושלים שלמטה] המוב״פ את הכבש האחד מהנ״ל, בזריחת השמש הנ״ל, ואת הכבש השני בין הערבים, עד שלא שקעה וכו׳ עיין היטב בפנים, ועשירית...

הניעור בלילה-סימן נ"ב

אות א'.

עיין בספר כוכבי אור שכבר נדפס. ועוד לאלוה מלין, כי הביטול והכלליות בחיוב המציאות, נראה בפירוש הפשוט, שהוא התחיה נצחיות לנפש הישראלי, אשר תתחייב מציאותו והווייתו עדי עד, באין שום אפשרות כלל להתחסר ולהבטל חס ושלום:

אות ב'.

בדבר הזיכוך מכל התאות והמדות רעות, יש להתפלא מה שהוציא מן הכלל מדת הגאוה [והתחשבות האדם בעיני עצמו ליישות], שגם מאתה מוכרח להזדכך, כי הלא גם היא תעמוד בכלליות המדות הרעות, והזיכוך מהם, שדיבר מהם תחלה. ואולם, מכותלי דבריו הקדושים בענין הביטול הנ"ל לחיוב המציאות, נראה מבואר, שכל הפרטתה להזיכוך שמאתה, [והתיקון בתכלית ההיפך, שבענוה בשלימות], הוא מחמת שמגיע התיקון הזה של הענוה, בעצם דבר הביטול שבאים אליו אחר הזיכוך הכללי הנ"ל, [וכמובא במקום אחר, שכל הביטול והכלליות בחיים נצחיים, הוא בענוה ושפלות לבד]:

אות ג'.

במה שכתב, שעל מנת כן נאצלו נשמות ישראל, כדי לברוא כל העולמות בשבילם. ואיך שייך חס ושלום לשון תנאי על הבורא יתברך, אשר לא נמצא כלל מי שיתנה עמו, להכריחו חס ושלום. אבל זאת אומרת, כי כל הכרח התנאי, הוא באמצעות האצלתו, וכוונתו שבה בעצמה:

אות ד'.

בהעלאת נשמות ישראל [תחלה במחשבה, ובראשית כל הבריאה] הנ"ל, יש לבאר כעין המובא בכתבי האריז"ל, שהם עומדים כממוצע בין הבורא יתברך, ובין כל הבריאה אשר זולתם:

אות ה'.

בדבר האפשרות ושלילות החיוב למציאת הבריאה, נראה מבואר, שזה מחמת שבעצם האמת שבקדמוניותו יתברך, לא נמצא מציאות הבריאה כלל, שהיא החול וכלליות העולם הנבדל ונחלק, לבל יהיו נחשב לעצם אלקותו וקדושתו יתברך. אבל זה לבד רצונו יתברך, לפעול ולהפוך לעצמו, ברוב הפלאתו, חסרון והעדר מציאות זולתו, למציאות אמיתי וחיובי, אשר יקבל ויתעדן מאתו בכל עת, כמובן כל זה בדברי הנכנסים לפרדס. [ולמרחוק תבין אגב אורחא, בטעות אלישע אחר המובא בדברי חז"ל]:

אות ו'.

ברוממות נשמות ישראל הנ"ל, תבין מרחוק, שזה כל אמצעות הפלאתו יתברך לכלליות הבריאה הנ"ל, יען אשר נחשבים כנגדה, לחלקי אלקותו

שבחיוב מציאותו בעצמו יתברך:

אות ז'.

בהתהפכות החסרון למציאת והתחשבות נשמות ישראל הנ"ל, תבין מרחוק גם בהכרח התנאי הנ"ל, שנמצא בכוונתו להאצלתם. כי בהשתלשלותם בהעולמות [עד גופניות העולם הזה לבד], נחשבים לנחסרים ממציאות, ונהפכים למציאות הנ"ל [בהתהפכות תאוות גופם הנ"ל]:

אות ח'.

(כי אף על פי) שכנגדו בעצמו יתברך, נחשבים גם הם לנחסרים מחיוב מציאות, ודו"ק כי אין ביכלתי להאריך בלימודים דקים כאלה:

אות ט'.

בדבר הענוה, שעל ידה עיקר הביטול. אם אין לכל אשר זולתו, בזה בעצמו תפיסה והבנה [וכאשר ביארנו בזה במקום אחר]. נראה מבואר, שעבור זה כל התקוה להכלל [ולהתחייב על כל פנים בהנכלל ונתחייב בעצמו], הוא בדבר האמונה, להאמין על כל פנים, שאין בנו מצידינו שום ממש ומציאות אמיתי כלל, [כי כל אמיתת וחיוב מציאותינו, הוא מהבורא בעצמו יתברך כנ"ל]. ולמרחוק יש לבאר, שעבור זה יסד את דבריו והתחיל מגנאי האפיקורסים, המדמים בנפשם [לפרטיות וכלליות בריאתם] לחיוב המציאות מצד עצמם, כי היא תכלית ההיפך מהביטול והחיוב האמיתי, והגבהתם היא השפלתם וכריתתם לגמרי על ידי זה, כמו שבהיפך, השפלת האדם והכרתו ואמונתו באפשריותו ושלילת

חיובו, היא לבד הגבהתו, להתהוות בחיוב אמיתי כנ"ל:

ויהי מקץ זכרון-סימן נ"ד

אות א'.

בכפולת דבריו הקדושים לתיקוני הדעת והצמצום וכו', שמבאר תחלה במדריגה עליונה, [וממילא מובן שהוא מדריגת הצדיק בעצמו]. ואחר כך במדריגה [שבכלליות המון העם], שלמטה מאתה. ובזה ובזה נזכר מענין היחוד של הצדיק וכנסת ישראל. יש לבאר כוונתו הקדושה, שבסיבת היחוד בעצמו מהצדיק להמון כנסת ישראל כלליות העם הנ"ל, באתערותא דלעילא. מאיר ומשפיע בהם תיקוני מדריגתו העליונה הנ"ל, עד שמחמת זה נעשים אצלם ממילא [ובאמצעות התיקונים האלה בעצמם, יהיה להם באתערותא דלתתא] גם תיקון יחוד המשא ומתן, והתקרבותם להצדיק שעל ידי זה:

אות ב'.

שגם לפי הנ"ל, יש לבאר בתפיסת דוגמתו שבדביקות הזכרון בעלמא דאתי, תיכף ומיד בהקיצו [משנתו]. כי ממדריגת ההמון הנ"ל, [שבשעת שינתם תעלה נשמתם ומחשבתם לעלמא דאתי], מבואר גם למדריגת הצדיק [שנמשכים מאתה כנ"ל], שברוב עבודתם ביום, יעלו בשינתם כפלי כפלים לעלמא דאתי. ועל זה תסובב האזהרה, שתיכף ומיד בהקיצו, מוכרח לשמור ולקשר בעצמו הארת הזכרון הזה, באופן שלא יהיה נאבד ונשכח מאתו אפילו כרגע חס ושלום:

אות ג'.

בביאורו את הכתוב אזכרה נגינתי בלילה, על אודות פקדון הרוח בלילה שביד המנגן והמברר את הזכרון, שהוא מדריגת הצדיק הנ"ל. ובדבר הכתוב, בידך אפקיד רוחי. מבאר יותר בענין הזכרון והדביקות שבשינה הנ"ל [שנמשך בכח הצדיק, למדריגת ההמון כנ"ל]:

אות ד'.

ששמעתי מאבי ששמע ממוהרנ"ת ז"ל, שבהמאמר והשגה הזאת, פקד וצוה עליו אדמו"ר ז"ל מאז והלאה, לחדש בתורתו, ושעל זה סבב בכלל הענין, אין אדם דן וכו', לדמות מילתא למילתא מעצמו, אלא אם כן קיבלה מרבו וכו'. ואמר אז [מה שמובא בחיי מוהר"ן, בהשיחה עבודת ה' אות פ"ד], שהמשיך לאנשיו כח המדמה ברור וזך, ועיקר דבריו היו על מוהרנ"ת ז"ל בעצמו, שהוא שקיבל אז מאתו בירור המדמה, לחדש ולדמות מילתא למילתא, ובלי טעות והיפך חס ושלום. [והוא שיסובב עליו בהכתוב, ביד הנביאים אדמה, במדמה דקדושה]:

אות ה'.

שבהמבואר הנ"ל, שנמצא בקדושה כח [וגזירת הדעת] השוה, ומדמה דבר מתוך דבר בלי טעות והיפך מן האמת חס ושלום. יש להתפלא קצת, במה שכלל וכתב בלשון סתם כמה פעמים על אודות המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה וכו'. אבל אם נוסיף לעיין בדבריו הקדושים [בעין הטוב המוב"פ], נראה בעינינו, שאין זה פליאה כלל. כי מי עלה שמים וירד בבירור המדמה הנ"ל, זולת משה הרב העליון הנ"ל בעצמו, [אשר על ידי זה נתעלה ואין נחשב כלל במדריגות כנסת ישראל, כנ"ל באות א'], עד שבאמת שייך לקרוא לכנות להמדמה, בלשון סתם, רוח רעה ונכאה

כנ״ל:

אות ו׳.

שגם בכל הנ״ל, תבין ותתבונן בקבלת והמשכת המדמה המבורר מהרב העליון בעצמו, שאין זה רק כפי התקרבותם ויחודם בו ובתורתו כנ״ל. כי בזה לבד, יש ביכולתם לקבל מאתו תיקוני דעתו וצמצומיו, בתכלית הבירור כנ״ל. ומי יתן, והיה [באצולת הרוח מעליו] כל עם ה׳ נביאים, אשר בידם אדמה במדמה דקדושה כנ״ל:

אות ז׳.

שגם בפליאתינו הנ״ל, יש להתפלא במה שכתב תחלה בדבר השינה, שהוא דביקות הנשמה בעלמא דאתי, [והוא שלימות הזכרון כמוב״פ]. ואחר כך מבואר מדבריו הקדושים, על השנות החלום והשינה, שהוא כח המדמה ברוח רעה, ותכלית ההיפך מזכרון הנ״ל. אבל בביאורינו שבאות ב׳ ואות ג׳, ובתשובותינו הנ״ל, תתיישב לך גם הסתירה הזאת. כי לפי כל הנ״ל תבין מרחוק, שכל השינה דקדושה הנ״ל, הוא שנמשכה ונתקבלה להם מהצדיק והרב הנ״ל [ביחודם והתקרבותם בו] כנ״ל:

אות ח׳.

שגם בהכרח התקרבות הצדיק לתיקון השינה והחלום הנ״ל, מבאר יותר בהכרח החלום לתיקון יוסף שכתב לקמן:

אות ט'.

שבנעימות הניגון המוכרח לצירוף הירידה להעליה לשמים [בדבר הכתוב הנ"ל, מי עלה וכו'], ולבירור רוח טובה מתוך הרוח רעה [ולא בזולתה לגמרי]. מבאר יותר בתיקון התהפכות המדמה והשינה בעצמה, למהות הדעת והזכרון שבכח משה [יוסף דוד] הנ"ל. כי זולת השבע שני רעב, לא נמצא כלל ממה לברר ולהוציא נעימת הניגון:

אות י'.

שגם בדבר הכתוב מי עלה שמים הנ"ל, תבין מרחוק בעליית וירידת הרוח שבשינת והקיצת האדם הנ"ל, שגם הוא, כעין העליה וירידה לבירור הרוח שבנעימת הניגון הנ"ל:

אות י"א.

שגם בכל זה, מבאר יותר בכנור דוד המנגן מאליו להתעוררותו [ולא בכח אדם כלל], כי אין אדם דן גזירה שוה מעצמו. והאלהים לבד יענה הפתרון להרב והחכם יוסף, שמאתו נשפע לשאר הנפשות כנ"ל:

אות י"ב.

שגם בכל זה, מבאר יותר ביחוד תיקוני הצדיק לכנסת ישראל הנ״ל. כי גם זה לנועם הניגון [שבשירו ותהלתו], הבלתי יוצא ונתהוה כלל, זולת ירידתו שיורד בכל עת גם אליהם כנ״ל:

אות י״ד.

שביחוד תיקוני הצדיק וכנסת ישראל הנ״ל, יש ליישב מה שיתפלא המעיין ברגלי התפלה והסתפקות התורה, שחושב למדריגת ההמון [וכנסת ישראל] הנ״ל. כי מלבד מה שאין ביכלתינו להבין באיכות הענין, יש להתפלא גם ממה שהקדים להודיע [ביסוד הדברים שכתב תחלה], שכל הכרח ההסתפקות [ברגלי ועסקי העולם הזה], הוא מעבודת התורה והתפלה שמוכרח לכל אחד. ואם גם הם בעצמם נחשבים לתיקוני הרגלין וההסתפקות, למה לנו להתספק כלל. אבל מרחוק תבין בכל הנ״ל, כי גבהה דעתו, ודרכו נסתרה ונעלמה מאד, בירידתו לתיקוני ההמון וכנסת ישראל הנ״ל. כי אף על פי שאין יודעים בין ימינם לשמאלם, אבל גם באמונתם במשא ומתן [שזה עיקר העסק שבהם], נתיחדים ממילא ביחוד צדקת הצדיק. עד שהוא בעצמו העוסק והמשתדל בתיקוניהם הנ״ל שנעשים עמהם ממילא כמוב״פ. והוא לבד, מלקט, ומצרף, ומייחד לעצמו, תיקוני הרגלים וההסתפקות שמוצא ומעלה מהמון הנ״ל. כי כל העם [ותורתם ותפלתם], יהיה ברגליו והסתפקו שבהם, [מהכרח עבודת התפלה, שנמצא בו בעצמו]:

אות ט״ו.

שעוד יש לחתור ולחפש כוונתו הקדושה בהכרח אזהרתו להצדיק הנ״ל, לבל יהיה ברצונו לעסוק רק בהבנת הרמזים הנ״ל, אשר גם על זה יתפלא המעיין, מאחר שכל חיוב ההבנה הוא להרמזים שהשם יתברך מרמז בהם להתקרב לעבודתו יתברך, ואיך יסלק ויבטל מעסק ההבנה הזאת לעבודתו יתברך. וגם אם מבואר מלשונו הקדושה [בגבהות ורוממות עבודת התורה והתפלה שמאתה], שגם היא נחשבת לעבודה. אבל הלא גם מלשונו ודבריו הקודמים, מוכרח לפרש בכוונתו, שכל אשר תחשב גם

תבונת הרמזים בעצמם לעבודה, היא מחיבורה ושילובה לעבודה העקריית. ואיך יעלה על הדעת לעסוק בזה לבד, באופן שיהיה שייך כלל האזהרה הזאת. ובעיקר סובבותם לעבודת השגתו יתברך כנ״ל, ממילא מבואר שאין מי שזוכה להידיעה והתבונה הזאת, רק הצדיק בעצמו, ולכאורה, אין שייך להשכילו ולהזהירו באזהרה הנ״ל. אבל עוד מרחוק תבין ותתבונן בביאורו והבאתו על זה את הכתוב, ה׳ אלקי גדלת מאד וכו׳, שהיא עבודת המוחין בהשגתם והכרתם לאין סוף יתברך, אשר לעומק הבלתי תכלית הזה לבד, מוכרח כמו כן השם יתברך בעצמו להתצמצם מאין סוף עד אין תכלית, באופן שיתהווה מזה על כל פנים רמזים לכל אחד, כפי היום והאדם והמקום, ועל זה תסובב גם התפלה והתורה של האדם השלם [שהוא הצדיק] הנ״ל. וגם לבד מסובבותם ושילובם שבה, נחשבים גם הם לעבודתו [כפקודתו וגזירתו יתברך אשר גזר ופקד אותנו עליהם, מהכרח עבודת השגתו יתברך הנ״ל, שנשתלב ונסתבב על ידם כנודע], ואם ביתרון שילובם וחיבורם לעבודתו העיקריות שבהשגתו הנ״ל, נחשבים לעבודה גבוה יותר מתבונת הרמזים שברגל הקדושה, אבל גם זה מוכרח כנ״ל:

אות ט״ז.

בתבונת הרמזים שבתיקוני הצדיק הנ״ל יש לבאר, שגם על ידו וביחודו הנ״ל, נמשכים ונשתלשלים ממדריגתו, לשאר המדריגות שבכל אדם. וממילא מבואר, שבהם סובבים ודופקים על כל פנים לעוררם ולהקיצם, להתקרב לעבודתו בפשיטות, ובהם אינו מדבר כלל אודות האזהרה הנ״ל. כי אינו מדבר רק במי שיודע ומבין בהם כראוי:

אות י״ז.

שיש לבאר בדבר היחוד הנ״ל [ממדריגת הצדיק למדריגת כנסת ישראל], שכמו כן יהיו גם ממדריגת הצדיק והרב למעלה יותר, היחוד ה׳ אלקי [שמבאר בתחלת הכתוב]. כי לבד במדריגת הצדיק ויחודו [בשם אלקים, שנתייחד כמו כן] בשם ה׳, יש ביכולת כנסת ישראל להתעלות גם כן

ביחוד ה׳ אלקים, מיחודם בהצדיק, ויחודו בה׳ אלקי, שהוא הזוכה לזה בשלימות כנ״ל:

אות י״ח.

שגם לפי הנ״ל נראה מבואר, שכמו שכל שלימות הצדיק ביחוד ה׳ אלקים, הוא מה שבכלליות ופרטיות עסקי העולם הזה מדבק את מחשבתו [ותבונתו בהרמזים], לעלות ולהתייחד בהם בעלמא דאתי ואלקותו והשגתו יתברך כנ״ל. מוכרח כמו כן לכל אחד מכנסת ישראל, ליחוד ודביקות מחשבתו [מכל עסקיו] בהשגת ותורת ורמזי הצדיק הנ״ל:

אות י״ט.

שגם לפי זה מבאר ביותר, הורדת תיקון היחוד למשא ומתן שבכנסת ישראל, וכן גם בתיקוני הצדיק הנ״ל תפס לדוגמא מלאכה [או משא ומתן]. כי זה לבד עיקר התיקון. לייחד גם כל המדריגות שבתחתי תחתיות להשם יתברך, וזה לבד שלימות היחוד הנ״ל:

אות כ׳.

שיש לבאר, מהכרח צמצומי השם יתברך ואלקותו ותבונתו יתברך, [והורדתו בזה עד הרגלין], כדי שיתייחד על ידי זה באדם התחתון [שהוא הצדיק הנ״ל]. שגם בשביל זה מוכרח כמו כן למוח ותבונת הצדיק ביחוד אלקותו, שיתצמצם בכל המדריגות שעובר בהם. כי גם בזה לבד תתייחד דעתו ותורתו להמון העם שבמדריגות התחתונות יותר כנ״ל:

אות כ״א.

שגם בכל הנ״ל יש לבאר, שצמצומו הנ״ל [המוכרח בכל עת לרוממות דעתו וזכרון דעתו], הוא הירידה הנ״ל, המוכרחת בכל עת לצרף לעלייתו לשמים. כי גם בזה לבד יורדים ונתצמצמים צמצומי השם יתברך הנ״ל, עד תחתיות מדריגות הרגלין כנ״ל:

אות כ״ב.

שגם בכל זה, מבאר יותר בביאורו לשון הכתוב בשבח משה, מי עלה שמים וירד וכו׳, מי הקים כל אפסי ארץ, שהם הרגלין הנ״ל, שמקימים ומעלים אותם להזכרון והדעת, בעלייתו וירידתו [שבידו] הנ״ל:

אות כ״ג.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שמה שזוכים לחלק ולהחצות שינת הלילה והמדמה שב״יד״, ולברר שבע שנות השבע שבה משבע שנות הרעב, הוא על ידי ה״יד״ שנכללה ב״יד״ השם יתברך בעצמו, לברר מכל זה נועם הניגון. מבאר יותר בהבאתו מניגון כינור ד׳ו׳ד׳ היוצא מאליו, מנקודת הבירור שבחצות הנ״ל:

אות כ״ד.

שגם בהכרח כלליות הנ״ל יד האדם בידו בעצמו יתברך, [כי בידו לבד אדמה בבירורו כנ״ל]. מבאר יותר בענין הכתובים שבפתרון יוסף הנ״ל, אשר התגבר תחלה בכלליותו בהשם יתברך לאמר: בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה:

אות כ״ה.

שבכל הנ״ל מדבריו הקדושים נראה מבואר, שגם כל הנביאים והמנגנים ביד המוב״פ, לא יהיה מדריגת כל אחד בידיעתו נגן לברר כנ״ל, כי אם בהתקרבותו ויחודו לרבן של כל הנביאים הנ״ל. כי על ידי כלליותו ויחודו בהשם יתברך כנ״ל, נתייחד בזה גם המתייחד אליו בהשם יתברך:

אות כ״ה*.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בביאורו לתיבת מאד על אודות הצמצום, [אשר] בזה לבד, גדלת ונעמת מאד כנ״ל:

אות כ״ו.

שבדבר הכתוב ולזכרון בין עיניך, מבאר יותר בכתבו תחלה על אודות התפלין, שהן הן בדבר הזכרון והדעת הנ״ל:

אות כ״ז.

שגם בהנ״ל מדבריו הקדושים, יש לבאר בכוונתו הקדושה על אודות ההסתפקות, כי גם זה מענין הצמצום:

אות כ״ח.

ביתרון השמירה מכח המדמה גם להטוב עין, לבל תתאחז הרע בו ובעיניו בסיבת התערובות טוב ורע יחד שנמצא בו. נראה מבואר, שגם על ידי זה בעצמו, עולה ויונק ומתגבר על עיניו גם הרע לגמרי חס ושלום:

אות כ״ט.

שגם בהעלאתו הנ״ל, שדעת ההסתפקות והצמצום מאד גדול [באופן אחד יותר ממוח הנגלה], מבאר בכפלי ביאורו אודות ההסתפקות שנמצא [להצדיק] ממדריגת המון. [כי אף על פי, שהיא בעצמה ההסתפקות, עוד יש להסתפק ולהתצמצם גם מאתה], כי לא עליך המלאכה לגמור וכו׳:

אות ל׳.

שגם בכפל ביאורו להסתפקות הנ״ל, [להסתפק ולהתצמצם גם מאתה]. מבאר בהורדתו שמוריד את עצמו גם להמסתפקים ומתצמצמים, לבל יקיימו עסק התורה רק בקריאתם שמע לבד:

אות ל״א.

שגם בהמבואר לעיל מדבריו הקדושים, שההסתפקות והצמצום נהפך להצדיק באופן אחד לדעת הגדול יותר, ביחוד ה׳ אלקים. מבאר יותר בתכלית מדריגת ההסתפקות והצמצום הנ״ל, להיות בקריאת שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד, לזמן השכיבה והשינה, ולזמן תקומתם והקצתם מאתה כנ״ל. [ושאם גם בזה ישית האדם ידו על עיניו כיוסף המוב״פ, אבל שם כבוד מלכותו והתנשאותו, מוכרח להעלים יותר כמוב״פ]:

אות ל״ב.

שבתיקון שבירת אותיות הכלים, המוכרח להיחוד והדעת הנ״ל. מבאר יותר בדבריו על אודות קלקול הרע עין שעומד כנגד התיקון, זה לעומת זה, בשבירת הלוחות, [שבאותיות עשרת הדברות שבהם]. כי היא מעין השבירה והקלקול הראשון שקודם הבריאה כנודע:

אות ל״ג.

שגם בענין השבירה הנ״ל, שעיקרה לא היתה אלא בשבע מדות התחתונים, ומקלקול שבירתם לבד, נגע ממילא גם לשלשה הראשונים כנודע . מבאר יותר במספר שבע שני השבע, שירדו ונבלעו זה לעומת זה, במספר שבע שני הרעב. גם נראה מבואר מדבריו הקדושים, שהולדת הזכרים הוא בענין הזכרון הנ״ל, ושהעיקר הוא בראשי מספרי הדורות כדוד הנ״ל, שעשה ש״ם בניגון הי״ד, לכפול [ולהפוך גם הקלקול] להתיקון, במספר שבע ושבע הנ״ל:

אות ל״ד.

שלכאורה נראה כסתירה מהמבואר בדבריו הקדושים, שכל נועם הניגון שבבירור הלילה, הוא לבנין השמחה שעל ידי זה. להמבואר מדבריו הקדושים, שלזכרון הניגון בלילה, יש לשפוך הלב כמים בשיחתו וחיפוש רוחו. אבל בהכרח תהפוכות הירידה בעצמה, לעליית ותיקון [הניגון והשמחה] הנ״ל, תבין מרחוק, שגם מחמת זה מוכרח לבא ולהוריד את עצמו תחלה, בלב הנשבר ונשפך כמים הנ״ל. כי מזה לבד, יתעלה אחר כך בנועם הניגון והשמחה הנ״ל:

אות ל״ה.

שגם מלשונו הקדושה, לשבר את לבבו בתהפכות הירידה הנ״ל, מבאר יותר במה שכתב תחלה על אודות הירידה, שהוא בשברי הלב והלוחות הנ״ל. כי גם זה, נהפך לשלימותם ותיקונם הנ״ל, [וזה וזה, מוכרח להתיקון הנ״ל המוב״פ]:

אות ל״ו.

שגם בדבר הלוחות הנ״ל, מבאר יותר ביחוד הארון שכתב תחלה:

אות ל״ז.

במה שכתב על אודות המדמה [שבעירוב טוב ורע], שהוא ראש המסבבים שונה הלכות התורה. מבאר ומיישב גם כן לפליאתינו הנ״ל, בהכרח ההסתפקות להתורה בעצמה שנמצא במדריגת ההמון. כי בהתגברות המדמה הנ״ל, שבתערובתו מבליע ומכסה את העיינין, ברע לגמרי, [ולא יודע וכו׳]. ממילא מבואר, שגם בעסק התורה נמצא סכנה, כסכנת העסקים הגשמיים לגמרי שבמדריגת הצדיק הנ״ל. עד שמוכרח מפני זה גם לביטולה של תורה, והסתפקותה הנ״ל. [וכמבואר מזה גם במקום אחר, שבהעדר הביטול וההסתפקות, מתגברים לגמרי הקליפות על העיינין]:

אות ל״ט.

שבהכרח בירור האמת [שבהלכות התורה], על ידי היד, מבאר יותר בענין הכתוב, בידך אפקיד רוחי [פדיתה אותי ה׳ אל אמת]:

אות מ׳.

שבהשפעות הברכות בבירור האמת לבד שנמצא בחידושי תורה, [לטוב העין]. מבאר יותר בהבאתו ראיה לטוב העין [אבא שאול], שזכה לאמת,

כי טוב עין הוא יבורך, והברכות הם בחינת אמת:

אות מ״א.

שיש להתפלא בביאורו והצעתו למאמר אבא שאול, שנפתח לו דביקות כמער איש ולויות. כי לכאורה נראה בזה כמרכיב ומוסיף בהצעה הזאת, לענין אחר שלא דיבר תחלה, ואין זה דרכו הקדושה כנ״ל בהכללים. אבל באמת נראה מבואר, שזה זה ענין הדביקות ויחוד ה׳ אלקים שכתב תחלה:

אות מ״ב.

בהכרח התיקון [שבבירור האמת] הנ״ל דייקא מהמדריגות התחתונות [שבארץ הדום רגלי המוב״פ] כנ״ל. מבאר יותר בביאורו לפתיחת המערה והדביקות הנ״ל, בבירור האמת וצמיחתו דייקא מתחתי [והארץ] הנ״ל:

אות מ״ג.

בהכרח החפנים לאסיפת ובירור הרוח, שבתיקון האמת והתגלות הדעת והזכרון הנ״ל. מבאר ומיישב לפליאת המעיין, בהבאתו ענין הכתוב וקמץ הכהן:

אות מ״ד.

שבדבר נבל, מבאר יותר בענין הכתוב, והיתה נפש אדוני וכו׳ [שנאמר אז בברכת אביגיל לדוד]. כי הוא התיקון לקלקול הרע עין שבנבל:

אות מ״ה.

שבביאור הכתוב ולזכרון בין עיניך, ודבר התפלין הנ״ל. מבאר יותר במה שכתב אחר כך גם על עינו של אבשלום, שנתתקן בקשר התפלין [שבשורש נשמת משיח]:

אות מ״ו.

במה שכתב על אודות הרע עין, שהוא בבחינת מיתה. מבאר יותר בביאורו לצרור החיים. כי הוא זה לעומת זה, בזכרון התפלין הנ״ל, שזוכים בהם לחיים:

אות מ״ז.

שגם בהכרח תיקון מדריגות רע עין [התחתונות] הנ״ל. מבאר יותר בענין הרע עין של התנשאות, שמי שיכול לתקן, צריך לתקן, [ואסור לברוח]:

אות מ״ח.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שעיקר הטוב עין הוא בשורש המלכות, בשמירתו מרוח רעה, ובתיקון ושורש המלכות. מבאר יותר בהבאתו זה לעומת זה, בקלקול מלכות שאול, את הכתוב ובעתתו רוח רעה:

אות מ״ט.

שלכאורה יש להתפלא קצת, במה שמרכיב ומערב באמצעות הודעותיו שבהתורה הזאת [לתיקון הזכרון שבטוב עין, ושמירתו ממדמה על ידי היד], לידע ולהודיע, שגם כל השראת הנבואה, הוא מהיד הזאת, כי אין זה דרכו הקדושה. אבל בכלל הענין שכתב בסוף דבריו הקדושים, אין אדם דן וכו׳. מבואר כוונתו הקדושה, שהנבואה בעצמה, הוא בירור האמיתי של המדמה, וגם העיקר הוא באצולת רוח הנבואה מרב כל הנביאים, משה בעצמו, כי אין אדם דן בדעתו האנושי להגיע לעצם האמת, שבתכלית הזכות מהמדמה כנ״ל, [כי מי עלה שמים וכו׳]:

אות נ׳.

בצירופי דבריו הקדושים, שבהוצאות הדבה מתגבר השכחה והמיתה חס ושלום. ובהמבואר מדבריו הקדושים ביחוד צדיק וכנסת ישראל, שבתיקוני הצדיק נתתקנים גם הם. וממילא מובן שגם זה לעומת זה, מתגברים לפעמים קלקולי ההמון, עד שיגיע ויבא הקלקול גם להצדיק [כי העושק יהולל וכו׳]. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב נשכחתי כמת מלב [הייתי ככלי אובד, כי שמעתי דבת רבים וכו׳]:

אות נ״א.

שמכותלי דבריו הקדושים, בריחוק מדריגות התחתונות שבעולם הזה, והארץ [הדום רגלי], מהקדושה האמיתית שנמצא בהצדיק. ושכל קדושתו הוא בדבר הזכרון [כי בזה יבא ויגיע להתייחד ביחוד ה׳ אלקים בעצמו יתברך]. יש לבאר בכוונתו, שכל ריחוק ותחתיית מדריגת העולם הזה, היא היא השכחה שנמצא בו. ושממילא מובן, שכנגד זה יהיה העלמא דאתי בעצם הזכרון, ושמחמת זה בעצמו מוכרח להתאחד בו על ידי הזכרון. כי בהמשכת הזכרון שבו לעולם הזה, נתבטל ונתאחד בו על ידי זה גם הוא, להיות בדבר הזכרון, ולא בדבר השכחה, כי באתר דאית דכר ובן הזכרון המוב״פ, אין שייך עוד שכחה וריחוק הנ״ל. כי הריחוק נהפך להתקרבות, והתחתית נהפך להתעלות:

אות נ״ב.

שלכאורה יש להתפלא בדבר הרמזים שהשם יתברך מזמין לכל אדם, במחשבה דיבור ומעשה. כי הלא כל הדיבור והמעשה של האדם, הוא בהמחשבה שבו, וזולת המחשבה, נחשב בשרו כעץ ואבן, בלי שום פעולה, ומעשה, ודיבור כלל. ולמה זה יאריך ויוכרח כביכול להזמין את הרמזים גם בהדיבור ומעשה, ולא בהמחשבה לבד, שמאתה היו נמצאים ממילא גם בהדיבור והמעשה שיוצאים מאתה. אבל מרחוק תבין, שזה דבר השתדלותו והורדתו [את עצמו] של השם יתברך, שמזכיר בענין זה, מלמעלה למטה. כי גם השם יתברך בעצמו, כביכול, משתדל בזה, ומוריד את עצמו ממדריגה למדריגה, עד העולם הגשמי. וגם בו בעצמו, כופל ומשלש בהשתדלותו והורדתו במדריגת כל אדם שבו, ממחשבה להדיבור, ומהדיבור להמעשה. כי זה עיקר ויסוד כוונתו יתברך מיום שברא את עולמו, להיות שכינתו והתקשרותו, עד תחתיות המדריגות בפרטיות, שבמעשה העולם הזה בעצמו כנ״ל:

אות נ"ג.

שגם בכל הנ"ל יבואר לנו, שגם בפרטי פרטיות כל אדם ואדם, נמצא ועומד המעשה כנגד המחשבה שבו, כמציאות השכחה ועולם התחתון בכלליות, כנגד הזכרון ועולם העליון, [כי עיקר הזכרון הוא בהמחשבה]. ושלפי זה ממילא מבואר, שגם כל האופן והיכולת לקשר מעשה העולם הזה לעולם העליון, הוא בכח המחשבה לבד שתתדבק בעלמא דאתי. כי לזה נוטה ונמשך גם המעשה שיוצא ונצמח מאתו כנ"ל:

אות נ"ד.

שבהשראת כח המדמה בפה הדיבור, מבאר יותר במה שכתב תחלה בענין התגברותו, שהוא בדבה וקלקול הדיבור:

אות נ"ה.

שגם בהמבואר מכל הנ"ל בענין הדיבור, שהוא האמצעי בין המחשבה והמעשה. כי כל התגלות מעשה הבריאה הוא בדיבור ובמילולא שיוצא מהמחשבה, ושנמצא כל זה בפרטיות ובכלליות. כי כמו שבכלליות נחשבים השמים והארץ יחדיו, למדריגה התחתונה, והשכחה, והמעשה הנ"ל כנגד השם יתברך. ובדיבורים ומאמרים לבד, נמצאו ויצאו ממחשבתו יתברך כביכול. כן גם בפרטיות, תצא ותצמח כל המעשה והפעולה, ממדריגת הדיבור והמילול. מבאר יותר בהוספות אזהרתו לשמירת הדיבור מכח המדמה. כי ממילא מובן לפי הנ"ל, שאף על פי שעיקר הרע עין הוא בתחתיות מדריגת המעשה. אבל כל כוחו לעלות ולינק ולהתגבר על הקדושה, המחשבה, והזכרון, הוא באמצעות קליפת המדמה שבהדיבור, [כענין הנוגה המובא במקום אחר:

אות נ"ו.

שבהכרח תיקון היד לזכרון, מבאר יותר ענין הכתוב [לאות על ידך] ולזכרון בין עיניך, [ולמען תהיה בפיך תורת ה' שבעצם האמת כנ"ל מהמוב"פ]:

אות נ"ז.

על אודות ההפלאה של המאמר חז"ל בהמצאת המדמה והקליפות, רוח בלא גוף, שזה מחמת שלא הספיק כביכול לבריאת גופם עד שקידש היום, ולולא זאת נראה מדבריהם, שבאמת עלה ברצונו יתברך לברוא להם גופים. ולכאורה היה לו להתקדם בבריאתם, באופן שלא יהיה מוכרח אחר כך להפסיק מחמת קידוש היום. כי באמת, אין שייך כלל שכחה להשם יתברך בזמן המוקדם והמוכרח לזה, באופן שיצטרך אחר כך להתאחר חס ושלום, ולעשותם מפני זה ברוח לבד. אבל מרחוק תבין לפי הנ"ל בהכרח השכחה והצמצום [להתייחד בהזכרון והדעת] הנ"ל, שגם השם יתברך ממשיך לעצמו כביכול את השכחה [שהוא הצמצום מאין סוף עד אין תכלית, שמשתדל לטובת הבריאה כמוב"פ], ושכביכול בשכחתו הזאת לבד, עשה והפליא את הכח המדמה, והקליפות, רוח בלא גוף, באופן שיתגבר מזה הנסיון, והסטרא דמותא של הרע עין. כי הנה טוב מאד, לכל הזוכים בזה לבד להתגדל ולהתעלות בעונג דעת השגת אלקותו, לעד ולנצח כנ"ל מהמוב"פ:

אות נ"ח.

שבהתחלת הצמצום [והשכחה] מאין סוף בעצמו כביכול [כנ״ל מהמוב״פ]. תבין מרחוק על אודות הבירור ההלכה בתכלית עצם האמת. שאף על פי שלא יזכה לזה רק משיח בן דוד בעצמו. אבל גם דברי הקדושים אשר [בשכחת שברי הלוחות הנ״ל] לא נתכוונו כאמתת ההלכה, יהיו [דברי אלקים חיים] בתכלית אחדות השכחה והזכרון שבאין סוף הנ״ל בעצמו יתברך. כי ממילא מובן, שגם כל הכרח ומציאות מדותיהם, להדרש בהם, הוא בסיבת צמצומיה הנ״ל. וכן עולה על כולם מדה הי״ג שבהם בשני כתובים המכחישים וסותרים זה לזה, כסתירה וכחש לגמרי חס ושלום, עד שיבא ויתגלה המכריע שביניהם, אשר לא נזכה לזה בשלימות, עד לעתיד באליהו [ומשיח הנ״ל], כי הוא ידרוש ויפרש גם לדברי שאר הנביאים והצדיקי אמת, שנראה בהם כמה פעמים, כטעות, ושכחה, וסתירה חס ושלום, זה לזה. כמו בנבואת יחזקאל שבכתוב כל נבילה וכו׳, שמובא בדברי חז״ל, שאליהו ידרוש אותה. וכן בדברי חז״ל בעצמם, שנמצא בהם כמה פעמים כשכחה, וסתירה לדברי המקראות כמו.... וכן בספר הזוהר הקדוש כמו בדבר הכתוב לכו חזו וכו׳:

[מכתב יד המחבר על תורה נ״ד].

....ז״ל, שמבאר בהם בכמה מקומות.... כי גם אי אפשר [לברר] במשא ומתן [שבהרגלין והשוקין המוב״פ] הנ״ל, כי אם בבירור האמת והאמונה, [מבלי הוראת] היתר חס ושלום על הממון והחפיצים שנראים אליו שכולם שייכים אליו, כפי.... אלקותו יתברך שנמצא בהם. כי אפילו הגדלת הדעת שבהם, על כל פנים יתייחד באמונתו הקדושה, שהוא עיקר האדם, בהדעת והזכרון הזה בתכלית המעלה כנ״ל, [ומה שנחשב אצלו לעבודות הרגלין, נחשב אצלינו לעבודות הגבוהות, כנרמז לעיל]. כי הוא בעצמו המאיר בתקוניו הנפלאים גם להמון כנסייתינו, עד שנעשה אצלינו כל זה ממילא כמוב״פ. וכל העבודה שהשם יתברך מרמז לו עבור הרמזים המוב״פ, ממילא מובן, שהיא עבודת השגתו יתברך, [מאחר שלעבודתו יתברך בפשיטות, כבר נתקרב לבל יסורו מרצונו יתברך לימין ולשמאל חס ושלום, ולמה זה יהיה מוכרח כלל לרמז לו רמזים עבור זה]. וזה בעצמו העבודה הפשוטה שאצלו, כמובן מסוף דבריו הקדושים לענין עבודת הדלקת נר חנוכה משמן משחת הדעת, [שאמר אז בלשון אשכנז בזה הלשון: ״איך האב איצטער גזאגט, וויא אזוי מע צינד אן אחנוכה ליכטעל״] עיין שם. ואף שהיא העבודה הגבוה מעבודת השגת [הכלים והלבושים של] הרמזים בעצמם הרומזים על זה, על כי הן הן הראש [בגבהו] והרגל [בעקבו] הרוחניים כנ״ל מהמוב״פ, אבל כפי הכלל הידוע , ומובא בליקוטי הלכות, [וגם בכרך הזה כמה פעמים], והבאתי מאתו גם לעיל. שגופי הכלים והלבושים, נמשכים מאור המופלא יותר המוב״פ, על כרחך דבריו הקדושים אומרים דרשוני, שאף על פי שעצם השגת עבודתו נשגבה מאד, [כשמן הטוב יורד על הר׳א׳ש׳ והדעת הנ״ל, לדוגמת עבודת נר חנוכה שתפס לזה]. אבל בהעלם גדול, גדלה ושגבה יותר השגתו, כשנכנס לגוף מעשה מנורת הרמזים, אף על פי שלכלים ולבושים

[דעת העבודה בעצמה כנ״ל מהמוב״פ].... ה הנ״ל, מקשה היא גם למשה בעצמו.... יכנוס לשם, [כי במופלא ממך אל תדרוש כמוב״פ.... עוצם תכלית ריחוק הצמצומים האלה.... מלמעלה.... נקודת מרכז רגלי ואפסי הנ״ל.... והמקום לזכך ולטהר גם שם, מפגם שנפגם על ידה אור הקמץ כמוב״פ, עד שזכה, ונפתח לו דייקא מתחתיותו הזה, מער.... וראשית מחשבת קומת האדם והמקום והזמן....

....למעלה [והראשית] מהמחשבה והדעת הנ״ל, [עד] יד מעשה רגל הדום מרכז הארץ הגשמי הזאת כמוב״פ, ששם עצם יניקת עון עקיבי כמוב״פ, [שיונק ומקבל דייקא מסתימת האור הזה כנזכר לקמן מהמובא בפנים]. כי קשה מאד מאד, גם להטוב עין, לבל יטעה בחזיונו [מתכלית הריחוק כזאת] כמוב״פ, באופן שימתיק ויבטל אותם בשורש יניקתם דייקא, כמובא במקום אחר. אבל אף על פי כן, לעוצם תכלית הביטול שיזכה לעתיד המלך המשיח המוב״פ, יהיה נגמר בשלימות התיקון הזה, [המוכרח לתכלית ביטול הרע עין כמוב״פ], עד שימלוך על ידי זה לעולם ועד, השם יתברך בעצמו, במלכותו הנ״ל. כי אף על פי שגם עתה, ה׳ מלך על [כל הארץ], כי גם עתה, לב מלך פרעה שבכל אחד, ביד ה׳ הנ״ל, להטותו לכל אשר יחפוץ כידוע, אבל כל זמן שיורד מלמעלה אור הקמץ שבראש הנ״ל בלי האתערותא דלתתא שבביטול העקב אליו בתכלית הביטול, נהפך האור מ׳ק׳ץ׳ [ובאפסי רגלי קומת הזמן והאדם והארץ] המוב״פ, להיות בתכלית ההיפך, ופגם הק׳מ׳ץ׳ כמובן בפנים, [וזה לעומת זה, להטות ולהכביד לב פרעה הנ״ל שבכל אחד, בתכלית ההיפך מחפצו האמיתי יתברך], עד אשר ח׳ר׳פ׳ו׳ וכו׳ עקבות משיחך, [בחרפת הרעב הנ״ל המוב״פ], לבלוע לגמרי חס ושלום. ובכל זאת, ברוך ה׳ לעולם וכו׳, למלאות כל העולם באור האמת והאמן המוב״פ, עד שיהיו נאכלים ונתבטלים למלכות משיח הנ״ל, והוא במלכותו כן יהיה נאכל ונתבטל בחפצו ואתערותא דלתתא, למלכותו יתברך בתכלית הביטול, עד שבכל רגע ורגע, יטנו בכל תעלומות לבבו, כעצם אחדות אמתת רצונו שברצונות יתברך, [כמובן מזה גם במקום אחר]. עד שלא יהיה נחשב כל מלכותו והתנשאותו, רק להתנשאותו ומלכותו יתברך בעצמו, עד שלנצח, ינצח בכל פעם יותר בנגון כנורו המוב״פ:

אות א'.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שארץ ישראל הוא בסוד השכינה [דהיא בחינת חלה וכו'], מבאר יותר במה שפני ה' מכוסה ומוסתר בעושי רע, כי היא התכסות הארץ [שהיא השכינה כנ"ל], תחת יד הסטרא אחרא, שאין יכולת בקדושתה להתגלות שכתב תחלה. וגם מבאר יותר בחיבור ואחדות התיקונים האלה, [מהכתוב בקשו פניו וכו'], כי לפי זה ממילא מבואר, שבהתגלות ארץ ישראל [בבחינת גם זאת כמוב"פ], נתגלה גם פני ה' הנ"ל:

אות ב'.

שגם בכל זה, מבאר יותר בהעלם והסתרת כבוד מלכותו ותהלתו יתברך, גם בתכלית ההיפוך שבחירופי הסטרא אחרא חס ושלום. ושבהתגלות ותהפכות החירופים לצירופי הכבוד שבתיקון התפלה, זוכים להתגלות פני שכינתא שבארץ ישראל כנ"ל:

אות ג'.

לעיין ולהעמיק בראייתו לעמידת האדם בהיכל המלך, מהכתוב אדני שפתי תפתח [ופי יגיד תהלתך]. כי גם בפשיטות, לשון הכתוב מורה ומבאר, על ביטול המתפלל, שמבטל את עצמו להשם יתברך, שהוא בעצמו יפתח את שפתיו ופיו בתהלתו:

אות ד'.

שיש לבאר בהתגלות פני ה' לעושי טוב הנ"ל, שהוא התגלות ומראה פניו בתפלתם שהזכיר תחלה, לקבל מאתו כח פיו שבתפלתו ותהלתו כנ"ל:

אות ה'.

שגם בביאורים הנ"ל, תבין ותשכיל בתבונת המתבונן איך לפרש לצירופי כבוד הנ"ל, שהוא באמצעות שמעו בעצמו. כי בביטולו וכלליותו בהמלך כנ"ל, יבא ויכנוס במעטה והסתרת כבודו והיכלו, הנמצא ונתלבש בתכלית ההיפך, שבפתיחת שפתי המחרף הנ"ל. ומחמת זה לבד, אינו רואה ושומע בביטולו, רק דברי תהלתו וכבודו יתברך. כי איך אפשר שיהיה בהיפוך חס ושלום, מאחר שגם הרשע בעצמו לא יבא וידבר רק בהיכלו וכוחו לבד יתברך. וכאשר יתגלה פני ה' וכבודו יתברך מתוך ההסתרה כנ"ל, יהיה נראה ונתגלה לעיני כל, כי פי ה' לתהלתו וכבודו יתברך לבד דיבר ויצא מהרשע הנ"ל, [כי זולת הביאור הזה, יש להתפלא בגרעון חוש השמע, מלהתבטל ולהכלל [בביטול וכלליות חוש הראות] בהמלך. אבל באמת, גם הוא יתבטל בביטולו. ומה שנתקדם תחלה הביטול והתיקון מחוש הראות, יתבאר לקמן באות נ"ג עיין שם]:

אות ו'.

יש לבאר בתהפכות הצירופים הנ"ל, בכבוד השם יתברך בעצמו. שהוא תכלית הלימוד זכות על הרשע, כי יד ה' עשתה זאת:

אות ז'.

שגם אם לא נזכה להבין את חידותיו והשגותיו עד לעתיד, אבל גם עתה, יש להשתדל בזה כל אחד עד מקום שידו מגיע. והנראה לעניות דעתי בחידת יד ה׳ שכתב בדבריו הקדושים, [שגם בזה מבאר יותר, בהתחלת המשכת התיקון הנ״ל]. כי מאמונת הצדיק [ביכלתו יתברך לשנות הטבע], יש לבאר, שהוא התגלות כוחו [שבידו] יתברך, המושל בכל, ואפילו בלב הרשע כנ״ל. כי כל מה שמצער לישראל, אין זה רק שבט אפו לבד יתברך, וזה עיקר הלימוד זכות שעליו כנ״ל:

אות ח׳.

שעוד יש להתפלא בהמערכה והסדר שבדברי השגתו הזאת. כי הלא מראשיתם ואחריתם מבואר ענין אחד, שבתפלת הצדיק מחיזוק ראייתו מצל היד, הנעשה מלימוד זכותו שעל הרשע, נהפך הדבר לראות בהרשע, מה שהרשע רצה לראות בו. ולמה זה הפסיק הענין, בהודעת הכרח התפלה לעפר ואפר, ותיקון הג׳ קולות, מאחר שנראה מדבריו הקדושים, שסובב בה גם על שאר כל התפלות שבעולם [ולא לבד על התפלה הזאת שמתפלל הצדיק מחיזוק ראייתו הנ״ל], והיה לו לכותבה ולהציגה בפני עצמה, להודעה כוללת, ולא להרכיבה ולחברה לפרטיות התפלה הזאת. אבל ממכתבו שכתב בעת הזאת [בזאסלאוו, ונדפס בספר חיי מוהר״ן], ובלשון הכתוב ועיניהם לטושים וכו׳. תבין ותשכיל, שכוונתו על הרשע שנתלבש בו הס״ם בעצמו, ושעל זה לבד יסובב בהכתוב, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וכו׳ [כנודע בזה בדברי חז״ל]. אשר גם על זה, תסובב ממילא כלליות התפלות שבנפשות ישראל, להוושע ולהנצל בכל יום, מיסורי וצרות הנפש והגוף שנמשך על כל אחד, מהתחדשותו והתגברותו שבכל יום, מלמעלה ומלמטה [כי הוא המסית והוא המקטרג וכו׳], ואין זה נחשב כלל לפרטיות:

אות ט׳.

שבכלליות שני הבחינות עפר ואפר שבתפלת הצבור. יש לבאר, [שזה] מחמת שהם מוכרחים זה לזה. כי בהתקשרות הצדיקים בכלל ובפרט,

יש ביכולת להכנעת [הרע של] הרשעים, בכלל ובפרט:

אות י'.

שגם במכתבו והבאתו את הכתוב הנ"ל [ומשאר דבריו הקדושים], נראה מבואר, שאף על פי שיסובב בכוונתו על הרע והרשע הנעלם [שנזכר בדברי חז"ל]. אבל גם המן הרע הזה בעצמו, נפקת העי"ן שנמצא בכל אחד [בכלל]. ומכוון לפי זה ביאור מוהרנ"ת ז"ל [בהלכות פורים שעל התורה הזאת], שעיקר היזק האדם מהרע עין של הרשע, הוא על ידי שנזרק ומגיע הארס הזה של הרע והרשע בהאדם בעצמו. כי הרע עין, הוא כארס הדורסים, שמתפשט בבשר וגוף האדם, להתהפך גם הוא למהות הרע והאש הזה, עד שגם הוא יזיק אחר כך ברע עין חס ושלום גם לאחרים. ושבזה מבאר יותר בתיקון עין הצדיק, לבל יהרהר במדת הקדוש ברוך הוא להצלחת הרשע. כי זה עיקר התיקון והזיכוך המוכרח להצדיק גם בעיניו, שלא יהיה לו שום רע עין, אפילו בהרשע הצופה בו בעצמו:

אות י"א.

שגם בכל הנ"ל, תשור ותראה בצדק ועומק חכמתו הקדושה על אודות התפלה, שהוא מוכרח לאפר [בהעפר כנ"ל (באות ט')], כדבר הכתוב ועסותם רשעים וכו', להכנעת הרע והרשע שנמצא בהמתפלל בעצמו, [מלבד הכנעת הרשעות והרע של המתפללים עמו]:

אות י"ב.

שגם בביאורו למאמר אבא שאול [על אודות ע'ג' מלך הבשן]. מבאר יותר בהכרח תיקון הג' קולות להתפלות [המוכרחות בכל יום, להנצל מע'ין הצופה הנ"ל]. כי משם נראה מבואר, שגם כל ג' הקולות הנ"ל, יוצאות ונשמעות מהרשע הפליט, והעומד בע'ין הרע הזה:

אות י"ג.

שבענין הכתוב צופה וכו' הנ"ל, עוד מבאר יותר בביאור הכתוב, קוה וכו', שסובב עליו:

אות י"ד.

שבהבאת הכתוב ואף גם זאת וכו', מבאר יותר בענין הכתוב וזכרתי וכו':

אות ט"ו.

שאף על פי שמבואר מדבריו הקדושים, שגם זאת בארץ אויבינו ושונאינו הנ"ל, יש ביכולת להמשיך קדושת ארץ ישראל שבפני ה' כנ"ל. אבל ממילא מבואר, שבהשלמת התיקון הזה בכל דור ודור על ידי הצדיקים שבבחינת משה המוב"פ, נזכה להוציא לגמרי קדושת ארץ ישראל, לכריתות ומחיית הרשע הנ"ל:

אות ט״ז.

שגם בכל הנ״ל נראה מבואר, שהסתרת וכבישת משפטו [ודרכיו] יתברך בתהום מלהשיגו, הוא הוא בהסתרת פני ה׳ מהעושי טוב. ובהמשכת קדושת הארץ והאמונה, יזכו [בהשלמת התיקון שלעתיד הנ״ל], לבא ולהגיע מהאמונה והארץ, להתגלותם בהתגלות פני ה׳ ומשפטיו הנ״ל:

אות י״ז.

שגם בכל הנ״ל, מרמז יותר במציאות סוד הפרה אדומה, שבענין הזה. כי היא היא בתעלומות הסוד הנ״ל, אשר גם הצדיק לא ישיג בשלימות הסוד הזה, עד לעתיד. וגם מרחוק תבין, שבכל זה מבאר יותר בסוף ענין הכתוב הנ״ל, ועסותם רשעים וכו׳, ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע וכו׳. כי עתה, באמת אין ביכולת לעמוד על ההבדל שביניהם, מאחר שבאמת כל העזר והישועה בכל יום, בנפש וגוף, הוא מהשם יתברך בעצמו. וכן להיפוך, גם התגברות הצופה והיצר הרע שבכל יום, הוא גם כן מהשם יתברך בעצמו [ועיין בספרי כוכבי אור ח״ב, שביארתי בלשון המאמר חז״ל שבכתוב הנ״ל]. והוא כשני הפכים שבסוד הפרה הנ״ל, שגם אפרה אב הטומאה, ואף על פי כן מטהרת מאבי אבות הטומאה:

אות י״ח.

שגם בכל הנ״ל תבין מרחוק, שהן הן השני הפכים, של הידיעה והבחירה, העומדים גם בשני ההפכים של ההשגחה והטבע. כי באמת אין עוד מלבדו, והכל בידיעה והשגחה מהשם יתברך בעצמו, ואף על פי כן בדרך נפלא ונורא דלית מחשבא תפיסא וכו׳, הוא בעצמו מנהיג וממציא בעולם כח הטבע והבחירה, עד שבאמת ישוב לעתיד המשפט על מכונו, להכרית מארץ זכרם של הרשעים:

אות י״ט.

על אודות המסית והמקטרג הנ״ל, במדת דינו ומשפטו יתברך, שמוכרח עתה להיות נעלם, וכבוש, ונסתר כביכול בעושי רע, לקטרג ולדקדק עם הצדיקים בעצמם כחוט השערה. תבין מרחוק, מה שבכל הנ״ל מבאר יותר, במה שאף על פי כן נתכסה וניצול גם הצדיק מהרע עין בקיטרוגו של מעלה, מאחר שנתגלה יד ה׳, וידיעתו והשגחתו הנ״ל, לסלק בזה את הדין והמשפט, אפילו מהרשע [מחמת שאף על פי כן הכל מהשם יתברך כנ״ל], וממילא מבטלים ומחלישים על ידי זה גם קטרוג הרע עין שעל הצדיק בעצמו [בסיבת התערובות כנ״ל]:

אות כ׳.

שגם בהמבואר בכל הנ״ל, שלעתיד באמת תתגלה אחדות השגחתו שבמשפט הבחירה בעצמו, שהוא אחדות השגחתו [שבמשפט פני ה׳], שתתגלה בהתגלות השכינתא שבארץ ישראל. מבאר יותר בהבאתו על זה את הכתוב, תמיד עיני ה׳ אלקיך בה וכו׳, [שהיא ההשגחה העליונה הנ״ל]:

אות כ״א.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שבצל היד והשגחתו הנ״ל, נתכסה הצדיק מרוע עין הרשע. וגם זה לעומת זה, נתחזק מראה העין שבו. יש לבאר, שהוא מחמת שזה לעומת זה, תהיה ההשגחה, בסוד עיני ה׳ כנ״ל:

אות כ״ב.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בענין הכתוב, פני ה׳ וכו׳ הנ״ל, שנתגלה ונראה לעושי טוב. כי כל זה, היא מעיני ה׳ הנ״ל, [המגיעים ובאים אל הצדיקים, והעושי טוב הנ״ל]. כי בהם לבד יזכו לחזות ולראות ה׳, [כי לא יראני האדם וכו׳]:

אות כ״ג.

שגם בכל זה, מבאר יותר במה שכתב תחלה על אודות התפלה בחיזוק שור עינים הנ״ל, שזוכים בה למראה פני המלך:

אות כ״ד.

שגם בכל זה, מבאר יותר בלשונו הקדושה, שהצדיק רואה בהרשע, מה שהרשע רצה לראות בו [וגם בלשון הכתוב, ושבתם וראיתם וכו׳ הנ״ל]:

אות כ״ה.

באמונת הצדיק, שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה. נראה מבואר, שבזה לא יתפלא על הצלחת הרשע, [כי כל זה הוא לו על כל פנים בעולם הזה, שכר הטוב שנמצא בו]:

אות כ"ו.

שגם בכל הנ"ל, מבאר יותר למה שקורא להמתפלל, בשם בינוני. כי לצדיק ממנו לבד בולע ומזיק, שעל זה יסובבו כל תיקוני התפלות כנ"ל. אבל בהשלמת תיקוני התפלה, והכנעת וביטול הרע ואפר, אין ביכלתו לבלוע ולהזיק. ולעתיד כשנזכה לזה בשלימות, נזכה באמת להכרית מארץ זכרם כנ"ל:

אות כ"ז.

שגם בכל הנ"ל, תבין מרחוק בהפלאת חכמתו, להביא ראיה שהשור הוא לשון ראיה, מהכתוב אשורנו וכו' שנאמר בבלעם, שרצה להזיק ברוע עינו וכח פתיחת פיו, שבקבלתו מחזה פני שדי שנסתר בו כנ"ל. ושלבד ברוב טוב אהלי יעקב [והרחקתם בעצמם מרע עין כנ"ל], וכח משה לעלות לפני המלך יתברך דרך הקדושה והאמת, בירר והפך גם את פיו, בצירופים הטובים:

אות כ"ח.

בקול השלישי, שיש לאדם בזיונות וחרפות משונאים וכו'. שאף על פי שנראה לכאורה מלשונו הקדושה, שמדבר בשונאים אחרים, ולא ברשע הצופה הנ"ל. אבל בכל הנ"ל, [וממאמר אבא שאול כנ"ל], תבין מרחוק,

שכל כוונתו, על השונא הזה לבד:

אות כ״ט.

גם לפי כל הנ״ל (נראה) [שנראה] מבואר, שאף על פי כן מוכרח הצדיק לזכך את עצמו לבל יהיה לו רע עין ושנאה, גם עליו, באופן שינצל ממנו על ידי זה, מבאר יותר בלשון חז״ל, ולא עוד אלא שרואה בשונאיו, [ולא בבלתי שונאיו כנ״ל]:

אות ל׳.

שגם בכל הנ״ל נראה מבואר, שקול המחרף הנ״ל, הוא עיקר אבי אבות הטומאה, שמוכרח עבור זה לאפר הפרה והתפלה, שמטהר מאתו:

אות ל״א.

שיש לבאר בביטול הישות [ומראה עינים הגשמיים], לבל יראה רק לפני המלך, הוא ההתפשטות הגשמיות וחומר הגוף שבתיקון האפר:

אות ל״ב.

שיש לבאר בכוונתו הקדושה, שגם בתוקף השגתו הזאת בעצמה, מרמז מרחוק במדת משפטו יתברך לרדיפת הצדיק כנ״ל. כי על ידי זה לבד זוכה לביטול היישות, שבתכלית הענוה והכלליות שבפני השכינתא:

אות ל״ג.

שגם בזכרון זכות אבות שזוכים בהתפלה, תבין ותתבונן בנועם חכו ולשונו הקדושה, להביא ראיה שהחלה הוא לשון תפלה, מהכתוב ויחל משה וכו׳, כי על זה סבב משה בתפלתו, לזכרון האבות הנ״ל:

אות ל״ד.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב קול ענות וכו׳, ובתיקון אפר הפרה, שהיא כעין התפלה [שבזיכוך האמונה], המוכרח לתיקון הנ״ל. [כי פרה אדומה, היא תיקון לחטא העגל, שנאמר בו קול ענות וכו׳]:

אות ל״ה.

בביאורו להכתוב שב לימיני, בבן ימין שבארץ ישראל. מבאר יותר ביראת משה מעוג, שאחיזתו היתה סמוך לימין, וארצו סמוך לארץ ישראל. ובמאמר הזוהר הקדוש, הא ימינא דילי וכו׳:

אות ל״ו.

שברגלי הכסא הנמצאים בהשלשה תפלות, מבאר יותר ברגל התפלה, מהכתוב רגלי עמדה וכו׳. [ללשון הכתוב, ועסותם רשעים, כי יהיה אפר תחת כפות ר׳ג׳ל׳י׳כ׳ם]. וגם בסוף לשון הכתוב הנ״ל, [שב לימיני] עד אשית אויביך הדום ל׳ר׳ג׳ל׳י׳ך:

אות ל״ז.

שגם בביאורו ללשון חלה, במחלת הלב להרשעים, ובהבאתו לשון הכתוב מראשית עריסותיכם חלה וכו׳. מבאר יותר בלשון הכתוב [להכנעת הרשעים במחלתם הנ״ל], ועסותם רשעים וכו׳, [שבלשון עיסה הנ״ל]:

אות ל״ח.

שבהנ״ל מדבריו הקדושים, שעיקר רדיפת הרשע הוא לזרוק ולהטיל באדם ארס הרע שבו, באופן שתתפשט בו חס ושלום. ובביאורו במאמר אבא שאול, שהרשעים נחשבים ברע הזה כמתים חס ושלום. מבאר יותר בלשון הכתוב, צופה וכו׳ הנ״ל, ומבקש להמיתו וכו׳, [שהוא מהתפשטות הארס כנ״ל]. ובענין הפרה אדומה שמוכרח לזה [כי היא שביכלתה לטהר ולזכך מטומאת המת הזה]. ובהכרח מיתת הצדיקים שוכני עפר, לתיקון התהפכות מטומאה לטהרה, שבתפלה ופרה הנ״ל:

אות ל״ט.

לשוב ולהתפלא בהפלאת תקוני ביטול היישות, והתגלות פני המלך וכו׳, אשר לא יסובב בכל זה, רק להמשיך קדושת ארץ ישראל גם בארץ אויבים. ואיך לא נזכה בתיקונים נוראים הנ״ל, [וביטול הג׳ קולות וכו׳], לגלות קדושתה, ולצאת לגמרי מארץ אויבינו. וגם אם מכללא איתמר, שבכל התיקונים הנ״ל, נזכה גם לצאת ולבא לגמרי לארץ ישראל, כנ״ל באות ט״ו. ומה שאינו מפרש ומבאר את הדבר הזה, נראה כן בדרכו הקדושה גם בשאר מקומות. אבל באמת, מנוים וספורים כל דבריו כפנינים ומרגליות, גם בשאר מקומות, מה לפרש ומה שלא לפרש, וכן בתעלומות דבריו הנ״ל. כי מרחוק תבין ותתבונן, שזה לבד עיקר התיקון אשר יסובב עליו בדברי השגתו הזאת, להמשיך ולגלות גם בארץ אויבינו קדושת השכינתא שבארץ ישראל, באופן שתתהפך גם ארץ אויבינו למהות קדושתה. כי גם בכל זה מבאר יותר, בתהפכות הרע לכסא דקדושה, בפרט ובכלל, שמוכרח לכל זה, בתיקון התפלה הנ״ל. ובתהפכות הטומאה לטהרה שבתיקון הפרה, ומיתת הצדיקים. ובתהפכות החירופים לצירופי כבוד, שמוכרח בכל זאת, תביט ותבהל בהרגשת פניני דבריו הקדושים לכנות ולקרוא להשכינה בשם ״גם זאת״, כי היא עיקר התיקון הנ״ל, [שגם זאת הקדושה, שבשכינתא וארץ ישראל, יתגלה ויתמשך גם] בארץ אויבינו. וגם ממילא מבואר, שעל ידי זה לבד נזכה להכרית מארץ זכרם, ושבכריתות זכרם גם בארצם כנ״ל, תלוי ועומד גם גאולתינו לגמרי [הנ״ל באות ט״ו], ולצאת ולבא לשם בשלום, עדי עד כנ״ל:

אות מ׳.

שגם בהכרח ביטול היישות הנ״ל, תבין מרחוק בהסתלקות הצדיקים שוכני עפר הנ״ל, שמוכרח להתקשרותם בתפלה כנ״ל. וגם בזה מבאר יותר בהבאתו תפלת משה ויחל, שנתקשר בתפלה הזאת לשוכני עפר, תלת האבהן הנ״ל בעצמם, [לביטול האמונות כוזביות, וביטול קול ענות וכו׳]:

אות מ״א.

שבביטול קול מחרף באבי אבות הטומאה הנ״ל מבאר יותר [בהכרח המשכת הקדושה זה לעומת זה], בהפרטת האבות שבכתוב, ממטה למעלה, מזכרון יעקב עד אבי אביו:

אות מ״ב.

שגם בכל הנ״ל, [ובדבר הכתוב אשורנו וכו׳], מבאר יותר ברוב מלחמת משה עם הרשעים הנ״ל, מיום אל יום. כי אחר כל הגדלתו וגבורתו, לכבוש ולהכניע קולות [רגלי] עוג, העומדות זה לעומת זה, כנגד רגלי הכסא כמוב״פ. חזר וראה רשע אחר את כל אשר עשה, ועמד כנגדו בבלעם רע עין הנ״ל, שהיה מכוון זה לעומת זה כנגד משה בעצמו. ואחר כל גבורת משה, להפוך גם את פיו, ולסכך ולהסתיר גם מעינו כנ״ל. גבר אחר כך בעצתו הרעה וארס עינו, לפשוט ולהתפשט בהם, באופן שיסורו ויתורו גם הם אחרי עיניהם כנ״ל. עד שלא יהיה עוד יכולת וכח, גם בתפלת משה, לבטל ולהמתיק את משפטו יתברך, באופן שיהיה ביכלתו גם בעצמו להגיע לארץ הצבי. עד שהוכרח אחר כך לבטל את ישותו, [ולמעלה מהאבות, כנודע], ולא ידע איש. כי בפני שכינתו בעצמו יתברך, ירד ונסתתר דייקא בארץ האויבים [ולבטל בזה קול המחרף והפוער פיו הנ״ל]:

אות מ״ג.

במספר הג׳ תפלות, והג׳ אבות, וג׳ רגלי הכסא הנ״ל. נראה מבואר, שכל זה הוא לביטול הג׳ קולות, שמוכרח על ידי זה:

אות מ״ד.

שברוב אחדות משה משיח בשכינתא והארץ כנזכר לעיל. והפך בתכלית ההיפוך גם הקולות הרעות, שבעיקרם קול המחרף הנ״ל, להיות גם הם בקול תהלתו וכבודו יתברך. נראה מבואר, שהוא ברוב הפלאתו, יהיה ברגל [וקול] רביעי להכסא, [כעין המובא בספרים, לענין דוד משיח]. ועל אשר בו לבד נכפלים ג׳ [קולות] התפלות ביום, להפוך למהות תהלתם גם הג׳ קלות שבהיפוך כנ״ל. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב, ובהיכלו כולו אומר כבוד, [כי כל זה, הוא בקול השביעי שבו לבד כנ״ל]. וגם מבאר יותר בהבאתו להשלמת התפלה, ענין הכתוב שבע ביום וכו׳. [וגם מבאר יותר בענין הפרה וטהרתה, בשלישי ובשביעי]. וגם מבאר יותר בכפילת ההלל שבהצלת האדם מהעין הנ״ל, ונשאר גם הוא לאלהינו. כי באמת, מלא כל הארץ כבודו ותהלתו כנ״ל, וכל ההמשכה, היא להתגלות והכנעת הרע והקליפה שחופה על זה:

אות מ״ה.

שגם בתהפכות ארץ אויבינו לכפל ההלל הנ״ל. מבאר יותר במה שסובב על זה לשון הכתוב, כל הנשמה וכו׳:

אות מ״ו.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שידו יתברך, אשר [תהיה תחלה במשפט] לצד הצופה [להצדיק], תהיה בזה גם למכסה [וצופה] להצדיק, להצילו מרוע העין. נראה מבואר מדבריו הקדושים פה אל פה, שזה ענין השפלות שבכלל ובפרט, נבזים ודווים וסחופים אנחנו, לבל יהיה שייך בנו כלל הקנאה ורוע העין. ובהעדר השפלות הזאת, לא יהיה ביכולת להתקיים כלל, [וכענין המובא במקום אחר, שהקללות והדברים שדוברים על

הצדיק ואנשיו, הן הן המציבין]. וגם לפי זה מובן היטב במה שרמזתי לעיל בכפלי ביאורי דבריו על אודות הצופה, שהוא גם כן מלשון צפוי ומכסה [וממכה עצמה מתקן רטיה, כמובן מזה גם במקום אחר:

אות מ״ז.

שבכל הנ״ל, מבאר יותר גם בהבאתו לשון הכתוב, משכיות לב. כי המשכיות בעצמם, נהפכים למשכיות [וסוכות] על הצדיק, עד שיבואו למקדש היכלו יתברך, להפוך לצירופי כבוד, גם דברי פיהם אשר שתו בשמים כמובא״פ:

אות מ״ח.

שגם בכל הנ״ל, מבאר ומרמז בהסתרת והפלאת כבוד מלכות שכינתו בארץ שנזכה לעתיד, אשר מליביה לפומיה לא גלי, [וכענין הלוחות שמובא בדברי חז״ל], וכהסתרת פני תורתו בעצמה, שבתעלומות דרכו הנ״ל. כי כל זה, הוא מעוצם הריחוק לכל אחד, שמחייב מדת משפט הנ״ל. וכמובא מזה במקום אחר בדברי מוהרנ״ת ז״ל, על הפלאת מאמר חז״ל, בענין שאלת השטן, תורה היכן הוא וכו׳:

אות מ״ט.

שגם במפלת ושבירת האויבים הנ״ל, שזוכים על ידי התפלות. מבאר יותר בענין הג׳ תפלות [שבריצת אבא שאול], אשר כל הי״ח ברכות שבהם, יסובבו על ברכת שובר אויבים שנתוסף בהם, [כנודע, ומובן מזה במקום

אחר]:

אות נ'.

שבקיווי הצדיק לה' לבד, [ולא לחייב את הרשע, וגם לא להתקנא בו כנ"ל]. מבאר יותר גם בפשיטות לשון הכתוב, קוה אל ה' וכו'. כי זה כל עצתו להרשע הצופה, עד שישמור דריכת קשת התפלה, ויתרומם לרשת הארץ, באופן שיראה בהרשע וכו' כנ"ל:

אות נ"א.

שגם בהנ"ל, מבאר יותר בכרח הקיווי הנ"ל. כי כנגד מה שהרשע צופה [ומקוה] לראות חס ושלום בהצדיק, מתגבר כנגד זה הצדיק האמת, להיות מקוה ומייחל בתכלית הקדושה, להשם יתברך לבד כנ"ל:

אות נ"ב.

שגם בההעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר בלשון הכתוב, תוחלת וכו'. כי גם לזה, מסוגלת מצות הח'ל'ה', להיות נהפך על ראשו לבד, כל התוחלה, שמח'ל'ה' ומצפה להחלותו ולהעסותו כחלה ועיסה טמאה, זה לעומת זה, עד כי יהיה אפר וכו' כמוב"פ:

אות נ"ג.

שלכאורה יש להתפלא מביאורו בדבר הכתוב והפרטתו, מי עוור כי אם עבדי, וחרש וכו', יותר משאר האיברים וכו'. אבל בדבריו הקדושים על אודות השור וההבטה שמגיע להצדיק, בלשון הכתוב אשורנו וכו'. תשור ותביט מרחוק בצדק והפלאת משפטו יתברך, לאחיזת ש'ר' ע'ין הר'ש'ע' הנ"ל. כי גם מזה לבד, יצאו ויתהוו כלי עיני הצדיק, לחזות בפני ה' לעד ולנצח, מרוב זיכוכם בו כנ"ל. וגם מזה מגיע לחוש שמעו ותבונתו כנ"ל באות ה'. וממילא מבואר, לזמן הזה שקודם התיקון, מי עור וכו':

אות נ"ד.

בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים על אודות המלחמה הכבידה והעצומה שנמצא להצדיק, בדבר התקוה וההבטה, שבחיצי הרשע הלוחם כנגדו בענין זה כנ"ל. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב, יתן בעפר פיהו [אולי יש תקוה]:

אות נ"ה.

במה שיצא מפיו הקדוש על אודות תעלומות כחות הרוחניות לטוב ולרע שהמציא הבורא יתברך בכלל ובפרט [וחיבוריהם זה לזה. כי הולדת וגידול נפש הצדיק והחכם בפרטיות מהוה וגורם גם להולדת מדותיו בכלליות העולם. וכן להיפוך חס ושלום בהולדת וגידול נפש הרשע הנ"ל]. מבאר יותר בחיבור הרע שבכלל ובפרט הנ"ל. ובביאורו לתפלת דוד המלך ע"ה בדבר תפלתו על מפלת הרשעים, על מפלת כחות הרוחניות של הסטרא אחרא. כי זה מכוון גם לפירוש הפשוט שכוון בתפלתו, למפלת נפשות הרשעים, [שהם בעצמם מדותיהם וכוחותיהם הרעות הנ"ל, לקלקל ולהזיק בהם גם להכלל חס ושלום]. וכן להיפוך, במפלת

מדותיהם וכוחותיהם בפרטיות, גורמים וממציאים גם מפלת נפשותיהם בכלליות:

אות נ"ו.

בהכלל הנ"ל בהקדמה, שכל תורה נמשכה יותר כפי התיקונים והפעילות הנזכרות בה. מבואר יותר, בסיפור האיש שנכנס לביתו שלא מדעתו, והביט וראה בכתב תורתו הזאת, קודם השלמת העת והזמן שבהכרח חיוב דעתו להתעכב ולהסתירה עדיין ממראה עיני האדם. ולא זכה גם כן זה האיש, להשלמת רצונו שבהתקרבותו כראוי:

אות נ"ז.

מה שכתב על אודות החלה, שהיא בבחינת ארץ ישראל, כי על זה המצוה נצטוו שיעשו תיכף. מבואר היטב בדברי חז"ל [עיין במסכת כתובות פרק שני] שהיא משונה משאר חיובי הפרשות [כמו תרומה ומעשרות] שנתחייבו בבואם אל הארץ. כי רק במצות חלה לבד, נתחייבו מיד בבואם אל הארץ, קודם י"ד שנה שבכיבוש וחילוק. ובכלל הנ"ל בהקדמה, שכוונתו על כל פרטי הענין שמזכיר בדבריו הקדושים. יתבאר לפי זה [דעת הראב"ד והטור], שיש לה עוד שינוי משאר הפרשות בענין ארץ ישראל. כי לדעתם, אין מוכרח לשאר הפרשות מציאות קדושתה לכל ישראל [שיהיו כל ישראל נמצאים בהארץ], אבל לא כן במצות חלה, שגם לדעתם, מוכרח לחיובה מדאורייתא, התפשטות קדושתה על כל ישראל, כי בה לבד כתיב בבואכם. ולדעתם הנ"ל, רק עליה לבד יזהיר הכתוב בבואכם, שעל זה דרשו בביאת כולכם וכו'. ואף גם זאת, נפלא ונראה לפי זה, המשכת קדושתה שבארץ גם על ארץ אויבינו שמבאר בענין זה. כי בה לבד נמצא חיוב דרבנן בכל הארצות, ולא כן בשאר הפרשות, כנודע:

וביום הביכורים סימן נ"ו

אות א'.

לכאורה יש להתפלא בביאורו את הכתוב ובכל יום ויום וכו', אשר ידלג בביאורו את תיבת "שלום", ואין די באר על זה כלל. אבל בדרכו הקדושה, תבין ותתבונן, שבמה שכתב לקמן על אודות השלום שזוכין בדעת הזה, ושהעיקר הוא הדעת היוצא מההסתרה בעצמה. מבאר ודורש בכל זה גם את תיבת שלום אסתר הנ"ל:

אות ב'.

שלכאורה נראה כמיותר מה שמוסיף לבאר, שמלכות דקדושה הוא סוף דבר, ומאסף לכל המחנות. [ולא יבא ויכנוס לביאור ודרוש הזה, רק כדי להודיע, שמלכות דסטרא אחרא הוא זה לעומת זה, מאסף ממון, ואין זה דרכו הקדושה]. אבל מרחוק תבין ותשכיל מדבריו הקדושים על אודות מרדכי, שהוא [המלכות דקדושה הנ"ל], המתהלך גם לפני חצר בית הנשים, והנחשלים, והרחוקים שנמצאים במחנות ישראל, ומאסף ומקבץ גם אותם לקדושת השם יתברך, בנפלאות תורתו שעוסק בכל יום ויום, כי פיה פתחה בחכמה נפלאה ועמוקה, להוכיח ולקרב גם אותם כמוב"פ. ומסתרי ועמקי תורתו ודבריו האלה בעצמם, מבאר ומרמז מרחוק, במה שהכריח לכנות ולקרוא להמלכות, בשם סוף דבר, ומאסף לכל המחנות כנ"ל:

אות ג'.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שיש שני מיני דעת. כי בתחלה זוכים בקריאתה להמשיך מהשם יתברך את החיים, שהיא הדעת והחכמה אשר תחיה את בעליה. ומהתורה ומהדעת הזה, ידע ויבא האדם גם במציאות התורה והדעת שבההסתרה בעצמה. ומהמבואר מדבריו הקדושים, שהדעת והתורה היוצא מההסתרה, היא סתרי תורה. תבין מרחוק, שזה מה שכופל אחר כך גם בדבר השלום הנ"ל שזוכים על ידי התורה והדעת. כי דייקא בהמחלוקת לשם שמים, [אשר כהסתרה ותכלית ההיפך הוא מהשלום, ובאמת] יפליא הצדיק לבוא בסופה, לדעת ושלום הנפלא, יותר מהדעת והשלום סתם שזכה תחלה:

אות ד'.

להשכיל ולהתבונן בהמחלוקת המוב"פ, כי ממילא מובן, שהצדיק הזוכה לדברי אלקים חיים, וטוב לו, שהלכה כמותו, היא מילתא דפשיטותא שאין צריך להתפלא כלל על זה, אבל כל אשר ירעם ה' בקולו נפלאות, הוא בדבריו שמשפיע להצדיק ורע לו, שאין הלכה כמותו, ובתכלית ההיפוך מהדברי אלקים חיים שזכה להם הצדיק וטוב לו הנ"ל, [כי זה אוסר וזה מתיר, זה פוסל וזה מכשיר]. ומה שבכל זאת יהיו גם הם דברי אלקים חיים, היא עיקר הדעת והתורה הנסתרה שבמחלוקת הנ"ל:

אות ה'.

שבכל הנ"ל, מבאר יותר במה שכתב תחלה על אודות המהפך דברי אלקים חיים, ואומר לרע טוב, ועושה מאיסור היתר וכו', שהיא ההסתרה של הרחוקים והנשים הנ"ל, אשר מרדכי מתהלך ומוצא בהסתרותיהם ותהפוכותיהם בעצמם, את דברי אלקים חיים של הצדיק המהפך ורע לו הנ"ל, שהן הן ברעם נפלאות וסתרי תורתו יתברך, בהמחלוקת הנ"ל, למעלה מהדעת והשלום הנגלה כנ"ל:

אות ו'.

בהמבואר בכל הנ"ל מדבריו הקדושים, שעיקר השלום ואהבה הנפלאה, היא בסוף המחנות [ותכלית הרחוקים], ושזה נמצא בהמחלוקת לשם שמים הנ"ל. מבאר יותר בביאור הכתוב את והב בסופה למאמר המשנה סופה להתקיים:

אות ז'.

שיש לבאר בדבריו הקדושים על אודות החיל וניצוצי הקדושה, אשר בלע ונבלע במלכות דסטרא אחרא הנ"ל, כי הן הן אותיות התורה הנבלעים ונהפכים לעבירות וחטאים חס ושלום שכתב תחלה:

אות ח'.

שבכל הנ"ל, ומה שממילא מובן על אודות הצדיק ורע לו, שבאמת תתהפך אצלו הרע לטוב, הנפלא יותר מהטוב שבמדריגת הצדיק הראשון, [ובהמובן מכותלי דבריו הקדושים בענין משה רבינו ע"ה, שאף על פי שבתחלה לא השיג והגיע עדיין לנפלאות האלה, אבל הוא שיהיה גם במחלוקת שמאי והלל, שבצירוף אותיותיו יגיע ויבא בזה לעתיד, גם בשער הנון, ולמחות לגמרי זכר עמלק הנ"ל, ושגם למרדכי נמשך קצת ההארה הזאת, שהוא בכפולת ומשנה הדעת והתורה הנ"ל]. מבאר יותר בדבר הכתוב, כי לאדם שט'ו'ב' לפניו נתן חכמה ודעת, זה מרדכי וכו'. כי אין טוב, אלא תורה. ולחוטא בחטאיו ועונותיו הנ"ל, נתן ענין לאסוף ולכנוס וכו', לתת לטוב וכו'. כי הוא הטוב הנפלא יותר, שבסתרי תורה הנ"ל:

אות ט'.

שבהוספת דבריו הקדושים על אודות הכתוב חיל בלע וכו', שמרדכי חוזר ועושה מזה תורה, שנקראת אשת חיל. מבאר יותר בדבר אסתר שכתב תחלה, על אודות הסתרי תורה [שבהסתר אסתיר]:

אות י'.

שגם בהנ"ל, מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב פיה פתחה וכו', כי היא שיסובב על אודות אשת חיל, והסתרי תורה הנ"ל:

אות י"א.

במה שכתב על אודות המן, שהוא בחינת דעת גדול. מבאר יותר במה שכתב תחלה על אודות הפרנסה בנקל, שזוכים בהגדלת הדעת. [וממילא מובן לפי זה, שגם בהשפעת המן, נמצא חילוקים רבים. כי החסרי דעה והבלתי זוכים, שטו ולקטו בשטותא, כמובא בדברי חז"ל]:

אות י"ב.

במה שהזכיר להכרח עסק התורה בפה, ושאי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא, [ובמאמר חז"ל, שבדבר הכתוב] כי חיים הם

למוציאיהם בפה, שזה בעצמו הדעת והחכמה אשר תחיה. מבאר יותר, לסובבו אחר כך בענין המאמר פתוח, שהדיבור לבד היא התגלות הדעת:

אות י"ג.

בהמבואר מדבריו הנ"ל, בעסק התורה שבפה, שבזה ממשיכים שמו של הקדוש ברוך הוא, וחיותו ודעתו יתברך, מההעלם אל ההתגלות כנ"ל. אשר ממילא מובן, שזה לעומת זה, בגלות הדיבור והדעת, לא נודע ונתגלה עדיין שם ה' כנ"ל. מבאר יותר, בסובבו הנ"ל על אודות המאמר פתוח, שזה לעומת זה במצרים, [שהיה הדעת בגלות], כמו שכתוב ושמי ה' לא נודעתי להם:

אות י"ד.

שבענין המחשבות והדיבורים הנ"ל, המוכרחים למעשה מצוותיו ורצונו יתברך, [שבזה עיקר המלוכה לה'], מבאר יותר למה שפרט הכתוב על אודות הנשים והרחוקים במעשה העבירות חס ושלום, זה לעומת זה, חצר בית, שהם הדיבורים והמחשבות:

אות ט"ו.

שגם בגלות הדעת והדיבור שבמצרים הנ"ל, מבאר יותר במה שכתב תחלה על אודות הגאולה משם, את הכתוב ועברתי וכו', שהוא אלקותו ועצם סתרי תורתו הקדושה, שנמצא בהגלות וההסתרה הזאת:

אות ט"ז.

בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, שהמחלוקת היא ההסתרה [של הדעת, שהוא השלום]. תבין מרחוק, שתהפוכות ההסתרה להסתרת וסתרי תורה דקדושה, [שהיא יציאת החיל מהבלעתה שהיתה תחלה בהסטרא אחרא והחטאים], היא העוגה והמחלוקת שהוציאו ממצרים, להיות אחר כך בקדושה ולשם שמים, אשר בזה לבד תהיה לסתרי תורה הגדול יותר כנ"ל:

אות י"ז.

שבביאורו לתיבת שמים, בדבר המחלוקת, מבאר יותר בביאורו לקריאת המן, בשם לחם מן השמים, שזה מחמת, שגם הוא בדעת המחלוקת דקדושה:

אות י"ח.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שהמחלוקת לשם שמים, הוא בתיקון רוח הדופק שבלב, להבריא ולהחיות וכו'. מבאר יותר במה שכתב תחלה בדבר המצה [שהיא המחלוקת והשלום הנפלא יותר], שהיא אסוותא ורפואה. וכן במה שכתב תחלה על אודות הדעת והחכמה [שהוא המחלוקת כנ"ל], שהוא אשר תחיה את בעליה בחיים ארוכים:

אות י״ט.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שהעצבות היא סטרא דמותא [כי הוא מחליש ומכביד את האברים וכו׳, עד יציאת הנפש רחמנא ליצלן]. ושזה לעומת זה, מחיה אותם רוח הדופק, שהוא רעם נפלאות דברי ה׳ ביד [הנאמר במשה וכו׳]. ומבאר את הכתוב מקרא קודש, שזה בחינת רוח הקודש והדופק הנ״ל שצריכין לקרות, כדי להנצל המעצבות [והסטרא דמותא]. תבין מרחוק, שכל זה היא כעין הקריאה שכתב תחלה בדבר המלך, אשר יקרא לשמו ודעתו יתברך, למען יאריך ימים וכו׳:

אות כ׳.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שמלכות עמלק הוא זה לעומת זה, כנגד הדעת והרוח הדופק שבמלכות דקדושה הנ״ל. ועל אודות הכתוב, לחם את לוחמי, שהיא המלחמה והמחלוקת שנמצא מזה לטוב ולרע, שהיא הדעת והיפוכו הנ״ל. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב וידי משה כבדים, שהוא הסובב בדבר המלחמה שבמלכות עמלק הנ״ל, הרודף לכל הנחשלים והרחוקים הנ״ל, להגביר עליהם את ההסתרה והמחלוקת לגמרי, ושלא בקדושה ולשם שמים הנ״ל:

אות כ״א.

בביאורו באות נון של המן, שהוא המרמז למספר הנון שבשער [ויום] שבועות. ומה שמכוון אחר כך למספר המם [שנה] שהיתה בירידת המן. נראה שמבאר לפי זה, גם באות המם של המן:

אות כ״ב.

במה שכתב שהתורה היא בחינת מדות וימים, [ומדת ימי מה הוא]. מבאר יותר בענין הימים והזמנים שבמספר אותיות המן, [שהוא דעת התורה] הנ״ל. וגם מבאר לפי זה בדבר הנון יום, ומם יום, שהוכרחו לקבלת התורה:

אות כ״ג.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שנמצאים שני מיני שלום [ודעת]. שלום ודעת אחד נתהווה מהרחוק והנסתר בהסתרות הנ״ל. ושלום אחד, לקרוב [ובלתי נתרחק כנ״ל]. מבאר יותר בהבאתו כפולת לשון הכתוב, שלום שלום לרחוק ולקרוב וכו׳:

אות כ״ד.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים בענין המשכת התורה ממחשבה לדיבור, ומשם למעשה וקיום. [שעל ידי זה עיקר התוכחה] שיוצא מהדיבור הנ״ל. שבכל זה ממשיכים וזוכים לחיים, במדות וימים. ושבלא מדה, אי אפשר לקבל את החיים מהשם יתברך, מחמת ריבוי אור [כי ריבוי השמן וכו׳]. תבין מרחוק בעמקי עמקי השגתו לדרכי ה׳, בדבר הצדיק ורע לו הנ״ל. כי דייקא ברוממותו, שבסתרי תורתו ועצם אלקותו, אשר יסובב על זה בהכתוב ועברתי וכו׳, אני ולא מלאך וכו׳, למעלה מהתורה שבנגלה הנ״ל:

אות כ״ה.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים על אודות החיי עולם הנ״ל, שזוכים בדעת השמים שבמחלוקת הצדיק הנ״ל. מבאר יותר בהבאתו על זה ענין הכתוב, כי אשא אל שמים ידי [ואמרתי חי אנכי לעולם]:

אות כ״ו.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שעיקר נחמת כל הדורות, הוא הצדיק העליון לבד שנמצא בכל דור, להפוך כל הקלקולים לתיקונים, עד שנזכה לעתיד בגמר התיקון לחיים הנצחיים הנ״ל. מבאר יותר בהבאתו את הכתוב זה ינחמינו וכו׳. [כי אין ביכולת לקבל כלל החיים הנצחיים שלעתיד, בעולם המוגבל הזה, כי ריבוי השמן גורם כיבוי חס ושלום. שמחמת זה, אין הלכה כמותו, ולחטא וקלקול גדול יחשב לכל העושה כדבריו. כי כל מחיית עמלק, ותהפוכות ההסתרה בעצמה לסתרי תורה, לא יהיה נגמר עד לעתיד [כי מלחמה לה׳ בעמלק מדור דור], ואז באמת נזכה על ידי זה לחיי עולם ונצחיים, שאף על פי כן מתגברים הצדיקי אמת במלחמתם מדור לדור הנ״ל, להמשיך קצת מעין ההארה הזאת גם היום]:

אות כ״ז.

בהצלת רוח הדופק, [ורעם דעת העליון] הנ״ל, מל״ט מלאכות. מבאר יותר במה שכתב תחלה על אודות הפרנסה בנקל, והמן הנ״ל, שזוכין בדעת הזה:

אות כ״ח.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בדבר הכתוב הנ״ל, כי לאדם וכו׳, אשר לחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס [בעבודת הל״ט מלאכות הנ״ל]. והוא העשירות והפרנסה דסטרא אחרא המוב״פ:

אות כ״ט.

במה שכתב [באות ג׳] שכל אחד במלכותו הוא בחינת צופה, ואם לא יזהיר ויוכיח, הרבנות מקברת חס ושלום. מבאר ומחזיק יותר למה שכתב תחלה [באות ב׳], שכל המלוכה תהיה לה׳ [דהיינו להזהיר ולהוכיח וכו׳]:

אות ל׳.

שלכאורה יש להתפלא קצת בביאורו את הכתוב ומדת ימי וכו׳. ובביאור הכתוב ובכל יום ויום וכו׳ הנ״ל, שבזה ובזה, קורא לכל התורה בשם ״מה״, כלשון הכתוב ״מה״ העדות והחוקים וכו׳. כי לכאורה, נראה יותר מלשון הכתוב הזה, לקרוא אותה בשם עדות, או בשם חוקים, [וכאשר מובא כן, בדברי תלמידו מוהרנ״ת ז״ל], ולא בשם מה, שאין זה רק מלשון השאלה שנשאל עבורה. אבל בביאורו שמבאר בזה אחר כך, לשם המן, [שהוא דעת התורה, שעיקרה ושרשה מהסתרי תורה, אשר באנישותינו שבעולם הנגלה הזה, אין ביכלתינו לידע כלל מה הוא, מרוב הסתרתה והעלמתה כנ״ל], ומדרכו הקדושה בכל כתוב ובכל דבר שמזכיר בהשגתו, לכוין לכל הענין שבו, ובביאורינו הנ״ל, תבין ותתבונן בהפלאת תורתינו הקדושה, בלשון שאלת החכם הנ״ל, ששואל עבורה לרוב הסתרתה [מה וכו׳], זה זה הוא העיקר והעצם בשמה, ובשם המן שבדעתה. כי גם בו, לא ידעו מה הוא. כי הוא שער הנון שלא ניתן גם

למשה [ורעם גבורותיו מי יתבונן כמוב״פ]:

אות ל״א.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שמצה הוא הדעת שבפרנסה ועושר דקדושה. מבאר יותר בכפלי ביאורו לשם המצה, לחם עוני. שזה מחמת, שהיא רפואה להעוני:

אות ל״ב.

בהפלגתו בדבר ההסתרה, שקשה מאד למצוא שם את אלהותו ותורתו יתברך. מבאר יותר במה שקורא אותה אחר כך בשם אשת חיל [כדבר הכתוב, אשת חיל מי ימצא]:

אות ל״ג.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שבדרך כלל תחשב התורה לנסתר כנגד המלכות, [כי כל בחינה כלולה מכל הבחינות כנ״ל בההקדמה], מבאר יותר באזהרתו הנ״ל [גם על התורה שבנגלה], להוציאה ולגלותה מהמחשבה אל הדיבור. כי גם המחשבה שבה, תחשב כנסתר ופנימית, כנגד הדיבור, [כנ״ל על אודות הכתוב חצר בית]:

אות ל״ד.

שגם בהמבואר הנ״ל על אודות המציאה לחיי תורתו יתברך, שהוא בהוצאת הדיבור. מבאר בכפלים לדבר הכתוב, כי חיים הם למוציאהם, בפירוש הדרוש והפשט יחדיו:

אות ל״ה.

במה שקורא להסתרי תורה הנתהווים מההסתרה, בשם אשת חיל הנ״ל. מבאר יותר למה שנקראים כל הנמצאים בההסתרות האלה, בשם נשים, [על אודות הכתוב הנ״ל, ובכל יום ויום וכו׳]:

אות ל״ו.

בקריאת שם האשת חיל הנ״ל, נראה מבואר, כמובא במקום אחר , שחלקי החיל והעשירות, יהיו מחלקי הנפש ממש, הן לרע חס ושלום, [שהם הנבלעים והנמצאים בההסתרות הנ״ל], הוא החיל אשר בלעה קליפת העמלק המוב״פ. והן לטוב, זה לעומת זה, נפש הצדיק העולה להתורה הנסתרה הזאת, דרך הקדושה, שהוא שנאמר עליו כל השבח, הנזכר באשת חיל הנ״ל:

אות ל״ז.

שמבואר מדבריו הקדושים על אודות יום הנון הנ״ל, שהוא שמעוצם הארתו לאין סוף כנ״ל. מוכרח לקבלתו כל יום ויום הנזכר בכתוב הנ״ל. כי הם העומדים בגבולי המדות, שמספרם שבע, וכל אחד כלול משבע, עד מ״ט, כנודע:

אות ל״ח.

בהמבואר מכל הנ״ל, שאף על פי שמלכות מרדכי לית ליה מגרמיה שום חיות, כי אם מה שמקבל מהתורה, שעיקרה בהסתר כנ״ל. אבל על ידי זה בעצמו, גם הוא הולך וגדול, להתאחד אתה, ולהיות כמוה, באיתכסיא ובאיתגליא, שהם כעין הנסתר והנגלה שבה כנ״ל. ובמה שממילא מבואר, שבכל ימי הסתרתה שבעולם הזה, מוכרח על ידי זה כמו כן גם הוא להיות באיתכסיא. מבאר ומפרש למה שתפס לדוגמא, [בענין השרים והמלכים שנמצאים בנפשות ישראל], שיש אחד שבאיתגליא אין לו שום ממשלה, ובאיתכסיא הוא מושל על כל הדור, ואפילו על כל צדיקי הדור:

אות ל״ט.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים על אודות האחד, הנסתר במלכותו, העולה ליום שער הנון, שלא קם כמוהו בישראל. כי אף על פי שכל אחד מהצדיקי אמת מושל ומולך כל אחד לפי מדריגתו, אין זה רק בבחינת שרי אלפים המוב״פ. והעליון לכולם, הוא משה בעצמו, [שהוא שיהיה לעתיד ביום הנון, כמו שהיה בעת מתן תורה, ולא בכל ימי חייו. שזה מה שכתב בפנים, שגם משה לא השיגו, וכמובא מזה במקום אחר בשם האריז״ל]. תבין מרחוק בהבאתו ראיה ליום הבכורים, שהוא במלכות [הנסתר בנון] הנ״ל, מהכתוב אף אני בכור אתנהו, עליון למלכי ארץ:

אות מ'.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שבמלחמת עמלק נתלבש הצדיק [שבשמים במחלקותו] בקדרות, בדבר הכתוב אלביש שמים קדרות ושק וכו', מבאר יותר בענין מרדכי הנ"ל, [שנאמר בו בעת התגברות המן עמלק, וילבש שק וכו'] :

אות מ"א.

מה שמבואר בדברי מוהרנ"ת ז"ל על אודות המ'ן הנ"ל. שהוא זה לעומת זה, כנגד מלכות ה'מ'ן המוב"פ :

אות מ"ב.

על אודות רוח הדופק שברעם השמים והתורה הנסתרה הנ"ל. תבין מרחוק שהוא קול התוכחה היוצא מאתה על ידי דודה מרדכי הנ"ל, ושעוסק בקריאתה, ודופק ומעורר לכל אחד, פתחי לי וכו' :

אות מ"ג.

מה שכתב על אודות האש ומים [שבשמים], שהם יד ימין ויד שמאל. נראה מבואר, שזה מחמת שהמים הם בחסד שביד ימין, והאש הוא בגבורה שביד שמאל. והוא ענין המבואר ונודע לכל המעיינים בספרי אמת, שמחמת זה, לא היה צריך לבאר זאת [כדרכו הקדושה] :

אות מ״ד.

שגם בהנ״ל, תבין מרחוק על אודות [ש׳מ׳א׳י׳] העולה באי״ש מ״י שמים, שברעם נפלאות [וכו׳, אבל באמת] יהיה גם האש והגבורה והדין שבו, לחסד ורחמים, יותר [מהחסד והרחמים שבדעת הנגלה, להצדיק שלמטה מאתו]. אכן, לעוצם העלמתו והסתרתו, יונק ונאחז ההסתרה וההבלעה, להגביר את הדין, (ולהגביר) [ולהתגבר] לגמרי חס ושלום (את) [על] החסד והרחמים שבו, עד שבאמת אין ביכלתינו להתנהג בעולם הזה, כי אם במימי החסד לבד, שגם הם נמשכים ונשתלשלים מהמים טהורים שבמקוה נון הנ״ל, לטהר ולהושיע כמוב״פ:

אות מ״ה.

שיש לבאר בענין החכמה והתורה אשר תתן קולה ותקרא בראש הומיות [מלשון הכתובים שבענין הזה], שהוא הוא קול נפלאות שבמציאות סתרי תורתו כמוב״פ, שנתעורר באתערותא דלעילא מתערותא דלתתא, שבקול קריאת התורה של האדם, אשר בבחינת מלכותו יקרא בו כל ימי חייו, [ולא במחשבה, רק בקול דבריו בעצמם כמוב״פ]:

אות מ״ו.

בדבר המתקת הדין הנ״ל, נראה מבואר, שאף על פי שאנו מתנהגים בפסקי ההלכה כפי החסד [של הצדיק] וטוב לו. אבל גם הוא, מקבל מהצדיק ורע לו הנ״ל. כי הוא העומד בשלימות הדין והמלכות דקדושה,

[וממתיקו] בשרשו. ושזה ענין האנחה המוב״פ, שאף על פי שתהיה לכאורה כעצבות חס ושלום, אבל על ידי זה בעצמו, נמתק ונתתקן [הגבורה] והדין, עד שזה לבד ינחמינו וישמחנו כמוב״פ:

אות מ״ז.

בהפלאתו להביא ראיה למלאכת העבודה, שהיא בעצבון ידים, מהכתוב זה ינחמינו וכו׳. כי מזה [הכתוב מבואר], ביטול העבודה והעצבון, שנזכר בכתוב כל מלאכת וכו׳, שיסובב עליו. ושכל הביטול, הוא בכח הצדיק [המוב״פ]. וגם מסיבוב הכתוב על שם נח, מבאר באותיות מן הנ״ל, שהוסיף הכתוב זה ינחמינו, גם בעיקר השם.... שזוכים בדעת התורה, שנקראה בשם מה הנ״ל, מבאר ומרמז גם לאותיות שם המ׳נ׳ח ה, שמכנה וקורא להתורה....:

אות מ״ח.

בביאורו לדבר ההסתרה, שהוא כעין השכחה, מלשון כי נשני וכו׳ כמוב״פ. ושבכל יום ויום, גם מרדכי [מתהלך] לפני חצר בית השכחה והסתרה הזאת, להעלותה ולהפכה לסוד אסתר וסתרי תורה, שברעם נפלאותיו ודברי אלקים חיים הנ״ל. מבאר יותר במחלוקת שמאי והלל [ותלמידיהם] המוב״פ, שאף על פי שמבואר מדברי חז״ל, שכל מחלוקת האומרים שלא כהלכה, הוא בסבת שכחתם. ואף על פי כן תהיה שכחתם והסתרתם בעצמם, לסתרי תורה, ודברי אלקים חיים, [שברעם נפלאותיו הנ״ל], כמבואר גם זה בדברי חז״ל:

אות מ״ט.

שיש לבאר כוונתו הקדושה בדבר הזיכוך והטהרה לשמי המחלוקת, שבזה נזדכך ונתברר להאדם גם ההלכה וההכרעה שבה. ושכל האנחה, הוא כענין התפלה [שמובא במקום אחר], המוכרח לזה. ושלפי זה ממילא מבואר, שכל ביטול העצבות, ותהפוכותו לשמחה שזוכים על ידו, היא השלמתה (בתהלל) [בתהלה] והלל [כהלל], שבבירור והכרעת ההלכה הנ״ל:

אות נ׳.

במשנה וכפולת התורה, שניתוסף במציאות סתריה הנסתרים בבית המלכות הנ״ל. מבאר יותר בלשון הכתוב בפרשת המלך שהביא על זה ״משנה תורה״. שרש״י מתפלא על זה, ומפרש בפירוש חז״ל, שני ספרי תורה. ובפירוש אונקלוס פשתגן עיין שם. כי לפי הנ״ל, יש לפרש גם בלשון הכתוב, לקריאת המלך [בשנה השביעית] משנה תורה לספר דברים בלבד, כי היא ספר השביעי [כי ספר במדבר נחלק לג׳ ספרים כנודע], שבמדת מלכות השביעית הנ״ל, דלית לה מגרמיה, זולת מה שהאירו בה הספרים הראשונים, בפקודיהם ומצותיהם. ואלה הדברים אשר דבר משה, למצוא נפלאות הסתרתה, בכל אשר עברו וחטאו במדבר וכו׳, [והיא סוד המנהג, לקרואתה ביום השביעי שבחג הסוכות, כי הוא תיקון המלכות. אשר גם במתן תורה, עלה על ידה ביום החמישים, שהיום יום השמונה, כמובא במקום אחר. והעיקר זכה לזה בהסתלקותו:

אות נ״א.

בדבר הסתרי תורה, שנהפכים מהסתרות הרעות, [נראה מבואר], שכמו שאין קצבה וערך להרעות לכפילת האדם [כפי שכופל בהם חס ושלום]. כן להיפך, אין קצבה וערך לכפילת הסתרים והרזין דקדושה, אשר בהסתר הסתיר את פני תורתו ואחדותו ברזין דרזין, כפול ומשולש ומרובע, עד אין ערך כנ״ל:

שאלו את ריב"ק-סימן נ"ז

אות א'.

בראייתו להמשכת אורות האבות על ידי הנדר, מאותיות וסופי תיבותיהם ב'ק'ס'. עדיין אינו מבואר הנדר, זולת בראשי תיבות ב'שמן ק'דשי מ'שחתיו, וגם מזה, עדיין מוכרח לסובב לענין השמן שבנדר יעקב. ואין זה דרכו הקדושה בשאר ראייותיו שבספרו הקדוש, אבל בסובבו בהשגתו הזאת על אודות המפלה ונפילת שער ארם, זה לעומת זה בתקומת שער הקדושה, [כי כשזה קם זה נופל], יש לבאר בכוונתו הקדושה על עצם התיבה הזאת, שהוא (ב'ק'מ'ה) [ב'ק'ס'] הנ"ל, שזוכים בנדר. ובלשון ההקמה לשער הקדושה, [שהוא זה לעומת זה, כנגד שער ארם, שמוכרח להפילו, ומבאר גם כן יותר באותיות ב'ק'ס' שבסופי תיבות האבות, [שהם הם העומדים בראשי השער, כמוב"פ בדבר הכתוב שאו שערים ראשיכם, כי כשזה קם זה נופל כמוב"פ]:

אות ב'.

שגם לפי זה, מבאר יותר בענין הנדר, שכתוב בו לשון הקמה. [וגם במה שכתב על אודות האמונה, שהיא בסוד הבת. מבאר יותר בהפלאת הכתוב להקמת נדר הבת, בכח האבות]:

אות ג'.

שגם לפי זה, מבאר יותר בלשון הכתוב יקום וכו'. וגם במה שמבאר לשון ההקמה שבכתוב הזה, על הקמת האמונה [שבאמצעות הנדר הנ"ל] על נפש האדם בעצמו, שבפגם האמונה וההכאה המוב"פ, יפול חס ושלום למשכב, ולהיפוך בתיקונו, יקום [ויתהלך וכו']. מבאר יותר בהבאתו על זה לשון המאמר חז"ל, יהב ליה ידא, ואוקמיה:

אות ד'.

בסיבוב כלליות השגה הזאת על אודות בן דוד. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתובים, [מצאתי דוד עבדי], בשמן קדשי משחתיו, [אשר ידי תכון עמו, אף זרועי תאמצנו וכו'], וכתותי מפניו צריו וכו', [ואמונתי וכו']:

אות ה'.

במה שכתב על אודות יצחק שהוא בשמאל, [מבאר יותר] לדבר התגברות האדמוני, ושער עשו המוב"פ, שיצא מיצחק העומד בשמאל, שמשם ההכאה [כלשון חז"ל, ומכה אותו וכו']. ובמה שממילא מובן, שעיקר ההסתרה והפגם, הוא לשמאל, [בהתגברות האדמוני, שנאחז ויוצא משם כנ"ל]. מבאר יותר בלשון הכתוב מכה אשר לא כתובה וכו', שמביא לעונש ההסתרה הזאת, [שהיא פגם אמונת חכמים], ובהבאתו אחר כך לדוגמא את הכתוב, ארבעים יכנו וכו':

אות ו'.

על אודות הידים העומדים באברהם ויצחק. מבואר ונודע , שיד ימין הוא באברהם, ויד שמאל הוא ביצחק. ובצירוף המבואר מדבריו הקדושים על אודות האדמוני ושער עשו [שיצא מיצחק העומד בשמאל, המכה בהכאה ואומר גדל]. מבאר יותר על אודות העונש בלשון הכתוב, מכה אשר לא כתובה וכו'. ובהבאתו אחר כך לדוגמא [באזהרתו, להשמר מפגם אמונת חכמים] את הכתוב ארבעים יכנו וכו':

אות ז'.

בביאורו לאותיות צום, ושבזה נמשך גם כן הארת השלום, רק שהעיקר הוא שלום העונג שבת וכו', [ושהחמץ והמצה רומזים על אלו השני מיני שלום, ואין מחולקים רק באותיות החית וההא שבהם]. מבאר גם כן באותיות צם הנ"ל, שבזה ובזה מחוברים הם לאותיות החית וההא הנ"ל:

אות ח'.

בהסרת הכעס מורא וחתת האדם על הבהמות והחיות, עד שבתכלית ההיפך מתגברים ושולטים עליו. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב למה חרה לך וכו', [שנאמר בקין], אשר ברוב והתגברות חמתו וכעסו אחר כך, לשנאת והריגת אחיו, נתיירא ואמר כל מוצאי יהרגני:

אות ט'.

בדבר הצלם אלקים [שבהסרת הכעס והשנאה הנ״ל], שזוכים על ידו לצאת מגדר בהמה לגדר אדם. מבאר יותר בהבדלתו אחר כך גם במדריגת הקדושה, בין שלום השבת לשלום הצום, כמעלת ורוממות האדם המדבר על החי:

אות י׳.

בדבר ההפלאה שבשורש החכמים, לתיקון האמונה. נראה מבואר, שזה מחמת שהאמונה אין שייך, רק בהעלמת והפלאת הדעת והחכמה, והיא למטה מכל מדריגות החכמים, ונמשכה מהשורש, ולמעלה (שמכל) [משכל] מדרגותיהם. וגם על ידי זה בעצמו, יש ביכולת להתעלות על ידה לשם:

אות י״א.

בפליאות הנדר והחכמה הנ״ל, שזה לעומת זה, הפלאת אבידת החכמים. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב [והפלא וכו׳] מכה אשר לא כתובה בתורה, זה מיתת תלמידי חכמים [כפירוש הפשוט]:

אות י״ב.

בדבר האהבה שמזכיר בעונג שבת, ובביאורו לעונג הזה את הכתוב [ותנוח וכו׳], שנאמר להסתלקות דניאל. יש לבאר בכונותו הקדושה, שסובב בכל זה על היסורין וחולת אהבה שמבאר תחלה, על אהבת הצדיק להשם יתברך. שכמו כן, גם אהבת השם יתברך להצדיק. וממילא מובן, שגם המחלה הזאת, היא ברוב קלקולי ההמון, בפגם אמונה. כי כמו

אות י"ג.

שנראה מדבריו הקדושים, שההפלאה העליונה הזאת, [שהיא השורש ולמעלה מכל חכמות התורה כנ"ל באות י'], הוא העיקר עונג השגת אלקותו יתברך, שהוא עונג השבת המוב"פ, שיסובב על זה הכתוב אז תתענג וכו':

אות י"ד.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שבעונג הזה נשלם הדיבור. מבאר גם בסוף ענין הכתוב הנ"ל, אז תתענג וכו', כי פי ה' דיבר. [ועיין מזה לקמן בסוף אות כ']:

אות ט"ו.

שגם בדבר הדיבור ושורש התורה שנמצא באמצעות הנדר, מבאר גם בפרטי ענין הנדר, שהוא בפה לבד, וממשיך על ידו מצוות התורה בכל דבר שבעולם [כמובא מזה בדברי מורנ"ת ז"ל]:

אות ט״ז.

שממילא מובן, וממה שכתב שהאבות הן הראשים וכו׳, שמחמת זה זוכים באמונת חכמים לאור האבות, כי הם בעיקרי החכמים שמוכרח להאמין בהם, והם הכלולים מכולם כנודע:

אות י״ז.

שגם אם תעמיק בדבר ההפלאה וההעלמה הנ״ל, מבאר יותר בלשון הכתוב, הנני יוסף וכו׳, ואבדה חכמת חכמיו, כפשיטת הפירוש, על אבידת והסתלקות החכמה בעצמה. כי ממילא מובן, שבהעדר הכלים לקבל עונג ההפלאה שלמעלה מהחכמה הנ״ל, נהפך מההארה הזאת, להפלאה והסתלקות החכמה לגמרי חס ושלום:

אות י״ח.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שכל הקמת האמונה לעונג השבת, הוא על ידי יעקב, ראש הנודרים, [ונתתקן ממילא גם ידי אברהם ויצחק]. מבאר יותר במפלת עשו שזוכים בזה העונג, כי הוא עיקר האויב זה לעומת זה, כנגד יעקב כידוע:

אות י״ט.

שגם בהנ״ל, מבאר יותר בהסתלקות החכמה שנמשך מכעס עשו הנ״ל. כי הוא הסתלקות והפלאת החכמה, שנמשך מקילקול האמונה הנ״ל חס ושלום:

אות כ׳.

שבהתהוות המלאכים מתיקון הדיבור שלמעלה, מבאר יותר בהשלמת ידיהם, על ידי הקמת האמונה ועונג השבת שבתיקון הדיבור הנ״ל, [כי באתערותא דלתתא, איתער ממילא גם למעלה, פי ה׳ דיבר הנ״ל]:

אות כ״א.

שגם בדבר ההפלאה שבאמונת חכמים, מבאר ענין הכתוב [כי יפלא וכו׳] לא תסור וכו׳, שמביא על זה:

אות כ״ב.

בביאורו להכתוב ודבר דבר שבענין זה. מבאר בזה אגב אורחא, גם לחיבורו וסמיכתו להכתוב, אז תתענג וכו׳ הנ״ל:

אות כ״ג.

שבהכרח האכילה וההשלמה שזוכים בנחלת יעקב הנ״ל [שהוא העיקר בהקמת הנדר והאמונה כמוב״פ], מבאר יותר בלשון הכתוב לנחלת יעקב הנ״ל, והאכלתיך וכו׳:

אות כ״ד.

בדבר השונאים והצרים שנתעוררים [בהסתלקות החכמה] בכעס עשו הנ״ל. נראה מבואר, שהם זה לעומת זה כנגד מלאכי יעקב, שבתיקון הדיבור והנדר כנ״ל:

אות כ״ה.

במה שכתב על אודות עשו, שהוא האדמוני, בד׳ס׳ הכבד, מבאר יותר בענין הכתוב והתחלתו הנ״ל [כי יפלא וכו׳, בין דם לדם וכו׳, דברי ריבות וכו׳], לא תסור וכו׳. ובהכנעתו מחמוץ בגדים [שביז נצחם הדם] שמביא על זה:

אות כ״ו.

שבהשלמת הפה [מאורות השבת המוכרחים בתיקון זה], מבאר יותר בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות ההכרח להשלמת התורה [שבכתב, להיות גם] בעל פה:

אות כ״ז.

בדבר הגדולה [והכבוד והממשלה] והמלכות, שחוזר להמוח והחכמה, [שהוא מלכות החכמים כנ״ל]. מבאר יותר בביאורו אחר כך למלכות בן דוד, שיבא על ידי התיקונים הנ״ל:

אות כ״ח.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שעיקר התיקון, הוא בהמשכת המזון והחיות מהחכמה [והחכמים] הנ״ל, לכל החלקים והאברים שבצלם האדם. תבין מרחוק, שכעין זה, היא ההמשכה הכלליות מחכמת תורתו יתברך, לכל החיות [ויניקת האילנות וכל הצמחים] לחיות, ורפואת והבראת כל החלקים והאברים שבצלם האדם. [והעיקר בתיקוני דברי הפה, שבחכמת התורה כנ״ל]:

אות כ״ט.

בתיקון הכבוד [ומלכות ההשפעה] שמגיע להמוח, וזה לעומת זה מתגבר עשו בהלעטתו ואכילתו, להיות כל ההשפעה מאתו חס ושלום. מבאר יותר בכל ענין יעקב ועשו הנ״ל, שהתחכם והתגבר באכילתו והלעטתו בעצמה, ליקח מאתו את הבכורה, [שהיא כעין המלכות כידוע, ומובן מזה בדבריו הקדושים בעל פה]. ואם שבהשפעת החיות מחכמת יעקב, ומח התורה הנ״ל, זוכים לחיים ורפואה. ממילא מובן, שזה לעומת זה,

הנמשך באכילתו כעשו חס ושלום, בכבד הנ״ל, הולך למות:

אות ל׳.

שבפגם הכבוד והמלכות שבאבר הכבד הנ״ל. מבאר יותר במה שנקרא בשם כבד:

אות ל״א.

שבדבר הכח וההבראה שזוכים בידי המלאכים הנ״ל, מבאר יותר בקריאת המלאכים בשם אבירים, בעניין הכתוב ומשך אבירים בכחו, ובענין הכתוב מידי אביר וכו׳:

אות ל״ב.

בדבר האבן שנזכר בנדר יעקב, [והוא האבן שתיה כנודע]. מבאר יותר בתיקון הצום [שמדאורייתא הוא יום הכפורים, כנודע], שזוכים בזה ליכנס למקום האבן הנ״ל, על ידי דוד בעצמו, אשר נדר לאביר יעקב וכו׳, עד אמצא מקום וכו׳:

אות ל״ג.

בהכרח הכבוד להחכמים כנ״ל, מבאר יותר בהבאתו תחלה לעונש המבזה תלמיד חכם וכו׳. כי ממילא מובן, שהוא זה לעומת זה, בראשי הצרים והאויבים הנ״ל:

אות ל״ד.

שגם בדבר הכבוד והמלכות הנ״ל, [המגיעים להחכמים והראשים אמתיים כנ״ל]. מבאר יותר בענין הכתוב שאו וכו׳ שמביא על זה, [מי זה מלך הכבוד וכו׳]:

אות ל״ה.

בהכרח הצדקה לביטול אדום הנ״ל, מבאר יותר בענין הכתוב מי זה בא מאדום חמוץ וכו׳, [אני מדבר בצדקה], שמביא על זה:

אות ל״ו.

בדבר הצום והצדקה הנ״ל, מבאר יותר בתחלת ענין הכתוב, ודבר דבר הנ״ל, לא זה צום וכו׳, פרס לרעב לחמך וכו׳, אם תשוב משבת ודבר דבר וכו׳. כי הן הן השני מיני שלום, שבשבת ובצום המוב״פ:

אות ל״ז.

בביאור המאמר אימתי בן דוד בא וכו׳, מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב שנאמר בקץ דניאל, ותנוח ותעמוד לגורלך וכו׳:

אות ל״ח.

בדבר הכתוב ולמוכיח בשער וכו׳, מבאר יותר בענין הכתוב הנני יוסיף להפליא וכו׳, שהזכיר תחלה:

אות ל״ט.

שבענין השלום, מבאר יותר בענין הכתוב פתחו שערים וכו׳, שומר אמונים [יצר סמוך תצור שלום שלום], שמביא על זה:

אות מ׳.

שבהכרח הצום לבנין שערי הקדושה, וביאת בן דוד הנ״ל. מבאר יותר בענין הכתוב ומשפט שלום וכו׳, שמביא על זה [צום הרביעי וצום וכו׳]:

אות מ״א.

בתיקון אמונת חכמים [ולשמוע דבריהם], שזוכים על ידי זה לאור השבת, המצורף לתיקון הצדקה. מבאר יותר בתחלת ענין הכתוב, אל תדכא וכו׳, שמביא על זה, הט אזניך ושמע דברי חכמים:

פתח ר״ש-סימן ס׳

אות א׳.

במה שכתב על אודות אברהם ויצחק, שבמקומות שלא היה שם יראות [כמו שכתוב כי אמרתי רק אין יראת וכו׳], הרגישו זאת, על ידי שהתחילו להרגיש לפי ערך גודל קדושתם, יופי הנשים. (מביא על זה) [מובן לפי זה] הכתוב שאמר אברהם לשרה, הנה נא ידעתי, כי אשה יפת מראה את, [שנמצא על זה ברש״י, ובפירושים שונים] כי מלשון הנה נא ידעתי, משמע שעד הנה לא ידע. כי גם ירידתו למצרים, היתה [כמו ירידתו] לפלשתים, בסיבת הכנעת הקליפות, והמשכת היראה. ושניהם נכללים בסוג דבריו הנ״ל, ליתן בזה את האמור בזה:

אות ב׳.

בהשלשה דברים המוכרחים ויוצאים להמשכת היראה, [תיקוני עתיק שבסיפורי מעשיות, והתעוררות השינה, ופקידת עקרות]. מבאר יותר בהשתלשלותה בזה, לשלשה קוין. מורא שמים בחכמה בינה דעת, [שנמצא בתיקוני [עתיק] הנ״ל, כמובא בפרפראות לחכמה]. ומורא הרב [שבתלמידים הגונים, הנתעוררים על ידו בהתעוררות השינה]. ומורא אב ואם, [של הבנים הנולדים בפחד יצחק, שבפקידה הנ״ל]. ואמנם כן, שגם בכל לימודי הרב, [שבו [הע׳] שנים, והע׳ פנים], נצמחים ונגדלים משרשם, שהם השנים קדמוניות הנ״ל, להיות נתגלה על ידי זה, הג׳ קוי [היראה], אבל בוודאי, העיקר הוא על ידי הרב והזקן, שבכוחו להפוך כל הירידות לעליות, [ו]דייקא כשהתלמידים [נופלים] ויורדים מכל הע׳ פנים, הוא מתגבר להתעלות אז דייקא, בהתיקוני עתיק, וחכמה בינה דעת של השנים קדמוניות, שממשיך ומאיר משם בלבושים שונים, להתלמידים הירודים הנ״ל, להעלות גם אותם מירידתם [ונפילתם]. [ו]ממילא נשלם יותר, מוראו שמים שבחכמה בינה דעת. וגם התלמידים, דייקא על ידי שזה זמן רב שהיו אלמים [וחרשים] מלימודי התורה של הע׳ פנים, עכשיו כשיוצא מהם הדיבור של תורתם ולימודם, הוא יוצא [בכוחות] וגבורות יתירות כמוב״פ, ועל ידי זה ממילא נשלם יותר, מורא רבם שבלימודיהם האלה. וגם על ידי כל זה, נהפך לתיקון גם הקלקול מעיכוב ההולדה שהיה עד הנה, מחמת עיכוב הדיבור, [כי כל ההולדה, הוא על ידי כח הדיבור, כמובן לקמן בפנים, בענין זיווג הנשיקין שקודם לזיווג הגופני]. ודייקא על ידי שהיו מחמת זה עקרות בהמשך הזמן, והדמים והגבורות נעצרו, נתגלה עתה ביותר בחינת הפחד והיראה, בהבנים הגונים, במורא שלהם, הוא מורא אב ואם כנ״ל:

אות ג׳.

שבביאורו להכתוב חייהו [ופירש רש״י עוררהו] להתעוררת השכל והחכמה מהשינה. מבאר יותר במה שכתב תחלה על אודות התגלות השכל והחכמה, שהיא אשר תחיה. וגם מבאר במה שכתב על אודות השינה, שהיא [זה לעומת זה] בבחינת השינה באדמת עפר לגמרי חס ושלום:

אות ד'.

בדבר המעשיות שהזכיר בהתורה הזאת, יש לבאר קצת [מהנראה מדברי מורנ"ת ז"ל, שכל מעשה היתה במקום שהיתה], כפי המובן ומבואר בדרך כלל, מספרי התיקונים, וזוהר הקדוש, [ודברי האריז"ל שמבאר בהם], שהארץ וכל אשר עליה בפרטי פרטיות, [קומת העולם והנפש והשנה שבה], מצוינים ומסומנים, לפרטי פרטיות צבא השמים [הרוחניים והשכליים, ממדות ואותיות התורה], שבעולם העליון שעליה, שנשתלשל מאתו, בבריאתו והנהגתו מתחלה ועד סוף. ושכן גם הם, כסימנים ורמזים יחשבו, לפרטי צבא הרוחניים והשכליים, שבשמי השמים, והעולם העליון יותר. וכן למעלה, עד מספר השבעים, שבגוף פני התורה, ועד גבורת הדרת פני הזקן, שקנה ועלה גם בשרשיהם שבשנים הקדמוניות. וכל פרטי וסיפורי הבריאה בפשיטות ובנגלה שבתורה, אף על פי שמכוונים ונערכים הם כנגד פנימיותיהם ושרשיהם, שבפני השבעים והשנים קדמוניות והעליונות מהם כנ"ל. אבל בתהלוכתם וירידת השתלשלותם, נחלפים ונשתנים מאד, משנה לשנה, ומקומה לקומה, ומפנים לפנים. ובסיבת ההשתוות, והמשכת הגשמיות והפשיטות מהרוחניות, יש לפרש בכל היכולת, כל דיבור [ודיבור] שבסיפורי התורה והמעשיות הנ"ל, בפירוש הפשוט. וכנראה ונמצא מעין זה, גם בפני קומת האדם, שנמשכים משם כנ"ל, [שהם נשתלשלים ונמשכים זה מזה מדור לדור]. שאף על פי שנשתנים ומשונים זה מזה בתמונותיהם ובדעותיהם וכו', נמצא בכל זאת השתוות זה לזה [ברמ"ח איברים ושס"ה גידים]. וכן מבואר מכותלי דבריו הקדושים, בכמה מעשיות שדיבר אחריהם [בפירוש] הכתובים שיוצא מהם. אבל מחמת שבכל זאת, קשה למצוא בהמעשיות את הפירוש הפשוט, ונראה מחמת זה דברי.... ראשון דרוש גם בהתורה שמורכבת בה, הבדלתי והפרשתי אותה, והצגתי אותה לבדה [בתחלת הכרך]:

אות ה'.

[ידוע] שהתורה הזאת, מצורפת להמעשה הראשונה שבספר מעשיותיו [כמובא בהקדמת הסיפורי מעשיות עיין שם]. ושניהם יחדיו, כהקדמה לשאר המעשיות שהתחיל לספר בקיץ תקס"ו, בסיבת השינה שנתחדשה אז על השני למלך [שהוא כלליות נפשות ישראל], שנגנז ונאבד מהם, פני הנשמה בסתרי תורתו, שהיו ראוים ומוכנים להאיר ולהזריח על פני תבל. ועל זה הוכרח [להתעלות יותר] ברוממות השנים קדמוניות הנ"ל ולהמשיך מהם לבושים וסמים יקרים אשר בלי ספק ינצחו ויתגברו

להקיצם ולהחיותם ולעוררם גם עתה משינתם הנ״ל [והוצאתי כל זה מצירופי דבריו שדיבר אז בענין זה]:

אות ו׳.

על פי הנזכר לעיל באות [ה׳], נראה מבואר, שמחמת זה בעצמו היא מסוגלת ביותר להתעוררת השינה, שעל פי זה מבואר, שדייקא על המעשה הזאת, הקדים ואמר, שכל מי ששמעה היה לו הרהור תשובה. [כי אף על פי שההתעוררת היא [משינת הע׳] פנים וכו׳ כמוב״פ, על כל זה, נקרא גם בפשיטות ההתעוררת לתשובה בשם ההתעוררת מהשינה, כמובן זאת [בסעיף ט׳] עורו ישנים וכו׳, וכמובן מהתפלה שעל התורה הזאת]. גם על פי זה, יש לרמז במה שאמר אחר אמירת התורה הזאת, שהיה לו כח להחזיק אותם באמירת התורה, שלשה ימים רצופים מעת לעת, שלא ידעו בין יום ללילה וכו׳. כי זהו תכלית שלימות התעוררת השינה, [כמובן במסכת שבועות דף כ״ה, לענין האומר שבועה שלא אישן ג׳ ימים, מלקים אותו. ועיין ברע״ב פרק ב׳ ממסכת נדרים, וברמב״ם פרק א׳ מהלכות שבועות, שרצה לומר שלשה ימים רצופים מעת לעת], כי זה אי אפשר להיות רק בדרך נס, וכמובא במסכת יבמות קכ״א, מעשה באחד וכו׳, ועלה לאחר שלשה ימים, ומובא שם בברייתא אין מזכירין מעשה נסים עיין שם:

אות ז׳.

שהר הזהב ומבצר המרגליות שבמציאת הבת מלך, היא העשירות שבמציאת התבוננת התורה, שהזכיר בדבריו הקדושים, כמבואר גם זה, מדברי מורנ״ת שבהקדמת הסיפורי מעשיות הנ״ל:

אות ח'.

שבצירוף הנ"ל, וצירופי שאר דבריו הקדושים שבהשגה הנ"ל, נראה מבואר, שגם בעת החיפוש והבקשה, שמבקשים ודורשים אחר הר הזהב ומבצר המרגליות, מוכרח להשמר מאד, מתאוות אכילה ושתיה, שמביאה את השינה, וגורמת אבידתה יותר, [כי כל בחינה כלולה מכל הבחינות, כנ"ל בהכללים]:

אות ט'.

שבשלשה השרשים [הנ"ל באות ב'], שצומחת מהם היראה, המשולשת בקוין שבה כנ"ל, מבאר יותר בהשלשה ענפים היוצאים אחר כך מאתה. ענף אחד. הוא האריכות ימים שבתיקוני עתיק, כי הוא מעין הקו הראשון שבמורא שמים, הנמשך בחכמה בינה דעת שבתיקוני עתיק כנ"ל. ענף ב'. הוא העשירות המוכרח להתבוננות, שהוא מעין הקו שבמורא אב ואם, הנמשך בחלקי העשירות, [וזה מבואר גם מכותלי דבריו הקדושים, בביאור הכתוב כי כל העושר וכו', שבאמת עיקר העשירות הוא רק בשביל ההתבוננות]. ענף ג'. הוא התבוננות התורה והלוחות, שהוא כעין הקו של מורא רבך, הנמשך באורייתא תליתאה של התלמידים כמוב"פ:

אות י'.

שבהמכוון כפי הנ"ל ענף התלמידים שבדבר הלוחות, לצאת ולצמוח משורש התעוררות שינתם, שנמצא בין השלשה שרשים כנ"ל באות ב'. מבאר יותר, בהבאתו בענין ההתעוררות שבלב התלמידים, את הכתוב כתבם על [לוח] וכו', ושמחמת זה, יהיה שכחתם בשברי הלוחות:

אות י״א.

שבצירוף המעשה מהבת מלך הנ״ל, מבאר יותר בדבר היראה [הממוצע בין השרשים והענפים הנ״ל], (ומבואר) בהכתוב אשה יראת ה׳ וכו׳. ושזה נמשך מתיקון הגבורות שבפקידתה, ושבזה נכנע ונתבטל האשה זונה, [הבל היופי], שמשם העניות, כי בעד אשה זונה וכו׳ כמוב״פ:

אות י״ב.

שבדבר הכתוב כי ילדתי בן לזקוניו, מבאר יותר בזקנת אברהם שכתב תחלה, ובדבר יראתו הנ״ל [שהוכרח] להצלת שרה מקליפת הבל היופי הנ״ל . כי עיקר המשכת היראה הזאת, היתה מפקידתה כמוב״פ:

אות י״ג.

שבהתהפכות הקלקול לתיקון הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר במה שכתב אחר כך, על אודות הקלקולים שעמדו ונתחדשו כנגד תיקוני אברהם הנ״ל, עד שחזר והתגבר עליהם יצחק, להפוך גם אותם לתיקונים, [וכאשר נבאר לקמן]. (כי) [גם] באבידת הבת מלך למקום הרע והקליפות, מבאר יותר לפי הנ״ל, בהתגברות הפלישתים, שבקליפות הבל היופי, [נגד] שרה [ורבקה] הנ״ל, ורצו להתאחז חס ושלום גם בהם:

אות י״ד.

שבביאורינו הנ״ל באות י״א, מוסיף לבאר, שאף על פי שעיקר התיקון והפגם תלוים ועומדים ביחידי הדורות וכו׳, נמצא בכל זאת מענין הזה, גם בכל איש ואשה, [כי היא אבידתו שמחזר אחריה, כמובן בהמעשה]:

אות ט״ו.

שגם בהמבואר הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו על זה ענין ההתקשרות והשידוכין. וגם בהכלל הנ״ל בהקדמה, שכל [בחינה כלולה] מכל הבחינות, נוכל לפרש, שגם בכל אחד מהם בפרטיות, תחשב הנפש שבחיות הגוף, כבת מלך האבודה, ונמצא תמיד [בגלות] של הבת מלך דסטרא אחרא, שבשינה ועפר כנ״ל מהמוב״פ. ושאף על פי כן, מצד הבת מלך הנסתרה בהם, אין שום נפתל ועיקש, ובתכלית ההיפוך, תהיה נקודתה שנטבעה בהגוף הנ״ל, כעטרה ונזר לבעלה, לאור הנשמה נר ה׳ נשמת אדם, שהוא החופש ומחפש תמיד למוצאה, ולהעלותה אתו להמלך העליון יתברך. כי דייקא בהנשמה, נמצא לפעמים שנסתר פניה מ״ש״ינ״ה׳ כמוב״פ. עד שמבשרי לבד, אחזה אלקי, להעלותה ולהשיבה למדרגתה, וכמובא מזה לקמן באות י״ז י״ח:

אות ט״ז.

מה שכתבתי לעיל בג׳ קוי היראה, שהם בבחינת הבת מלך, הוא גם כן על ידי הכלל הנ״ל. כי כפי הנ״ל, ובאות ז׳ בביאור מורנ״ת ז״ל, שעיקר בחינתה מכוון לדבר ההתבוננות, שנמצא בג׳ ענפים הנ״ל. נראה מבואר, שכמו כן בגוף היראה שבשלשה הקוין, שמתפשטים ויוצאים משם (הע׳ הא׳) [העשירות, והאריכות ימים], מכוון יותר לבחינתה, הארת ויראת התלמיד, שבאורייתא תליתאה:

אות י"ז.

כפי המבואר מדבריו הקדושים במעשה הנ"ל, על אודות האורות העליונות הנאצלות מהמלך העליון יתברך [הנחשב להם כביכול כאב לבנים], שעל כולם תתעלה ותתרומם האור והצמצום הנפלא, שבסוד הבת, להיות מאתה לבד, כל השעשוע והחיבה לאביהם שבשמים. תבין מרחוק, שהוא בעצם אלקותו וטובו יתברך יותר מכלם. ושגם בכוונה מכוונת, הפליא עבורה במדת הרוגז והדין, והסתרת הדעת, להרבות במיעוטה וצמצום הדעת, כדי להטיב ולעדן דייקא באור הנפלא הזה, לכלליות נפשות ישראל, שבסוד השני למלך כנ"ל. כי בכל עבודתם ויגיעתם לחפש אחריה, מהפכים ומהווים מהמיעוטים והצמצומים בעצמם, כלים וידים נפלאים, אשר תתקבל בהם לנצח האור הנפלא הזה. וכל אשר יתרבו ויתארכו יותר העתים שמחפשים ומבקשים את ה', באורו הנפלא הזה, [שהוא בסוד דוד מלכם, כמובא לקמן מהמובן בפנים], אף על פי שיתרבו ויתגדלו כמו כן הכלים האלה לעד ולנצח, אבל לרוב העוני והלחץ והמכאובים שסובלים בכל דור, מיום הולדם עד יום מותם, ולרוב הסכנה, ופחד השינת עפר לנצח חס ושלום, שנמצא בענין זה, אשרי מי שלא יחטא, ומי שחטא יחיש וימהר מאד מאד להמלט על נפשו, ממצודת הקליפות האלה, שבשינה הנ"ל, העומדים זה לעומת זה בבת מלך דסטרא אחרא, [אשר] רבים חללים הפילה, לחרפות ודראון עולם, ועצומים כל הרוגיה, להיות מהבלתי יודעים כלל מהטוב הנצחי הזה, [כמובן בפנים בצירוף באורי הנ"ל]. וגם לפי זה תבין ותתבונן, בהכרח תחיית הגוף, ועונג הנשמות [שנמצא להם גם עתה תיקון], כי אור עונג אלקות שבכלי הגוף, יעלה להנשמה כפלי כפלים, כשתתחבר עמו בתחייתו ומציאתו שלעתיד:

אות י"ח.

כפי המבואר בכל הנ"ל, שעיקר הדרת פנים, והנשמה שבשרשי התורה, יבקש וימצא הרב, דייקא בתלמידו [וגופו], בהתבוננותו שבאורייתא תליתאי, עצם האלקות. וסוד האשת חיל שנמצא בו, לא ינום ולא יישן כלל, כי היא בעצמה, תהיה בבחינת הרב והעתיק, המשתדל לעורר ולהקיץ אותו משינתו. ולהכרח הוצאתו שלא יכירו ולא ישיגו בהם החיצונים, והבלתי הגונים המוב"פ, משנים את פניהם בלבושיהם. יש

לבאר בכל זה, [בדבר] התמורות והשינויים שנמצא בענין זה. כי באופן אחד, נחשב מדריגת התלמיד [שלמטה ממדריגת הרב], לשני למלך. ומדריגת הרב, נחשב למדריגת הבת מלך, שלמעלה מהשני למלך כנ״ל. וכמבואר מדבריו הנ״ל, שכל החטא והקלקול הגורם לשינה, היה מצד השני למלך, ולא מצד הבת מלך, כי היא באמת לא חטאה כלל:

אות י״ט.

ומפירוש המעשה והתורה הנ״ל נראה מבואר, שהיא מדריגת התלמיד והקטן במעלה הנ״ל. כי מצד הרב, אין נפתל ועיקש. ואף על פי כן במה שהוצאתי מכותלי דבריו הקדושים בביאורי הנ״ל, נראה מבואר גם להיפך, שעיקר רוממות ועומק [סתרי] התורה, ובת מלך, נמצא בהתלמיד בעצמו. וזה לבד כל המכוון, שהרב בתיקוני עתיק ושרשי העי׳ פנים שבה, [מתייגע] ומחפש אחריה, והוא כמרדכי השני למלך, שמחפש ודורש ומבקש להתבוננות הבת הנ״ל, אשר בהסתר נסתרה בין הקליפות, מצד הדיבור שנזרק מאביה שבשמים יתברך. כי כל גדולת הרב, והשגת תורתו הנסתרה הזאת, לא תהיה כי אם בסיבת נפשות (תלמידים) [תלמידיו] כנ״ל:

אות כ׳.

בדבר הששה בנים ובת אחת, יש לבאר בהמבואר מדברי הזוהר הקדוש , והאריז״ל, שד׳ אותיות השם, יהיו בסוד אב ואם, בן ובת. ובסוד העשר ספירות [כי קוץ היוד וכו׳]. ואות הואו, רומז להואו ספירות, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, וה״א אחרונה, לספירת המלכות. כי לפי זה תבין ותתבונן, שהואו ספירות, יהיו כל אחד בסוד בן כנ״ל, להמלך העליון יתברך. וכפי הנ״ל נראה מבואר, שבתכלית השלמתה לשם הוויתו יתברך, תהיה כמו כן מחמת זה גם בהשלמת השגת הוויתו יתברך שבכל מדריגה, [כי סוף מעשה במחשבה תחלה, וכנזכר באות הקודם לזה]:

אות כ״א.

שגם לפי הנ״ל נראה מבואר, שהיא בפני הלבנה [השביעית, הנראה לעיני אדם בלתי כלי מחזה], שמיום שעלה במחשבתו להתצמצם במדת הדין, כעין שגיאה שנזרק כביכול מפי השליט העליון יתברך, לכי ומעטי וכו׳, שהיא מיעוטה והסתרתה בין הקליפות, בבואה בלילה בחדר ממשלתה, כנודע. שמוכרח השני למלך, שהוא כלליות ישראל, לכפר ולחפש ולבקש מציאותה ותיקונה כמוב״פ:

אות כ״ב.

מה שרמזתי בספר כוכבי אור חלק ד׳, מדבר הכתוב פתח פיך וכו׳ המוב״פ. שבספור המעשה הנ״ל, על אודות החן אשר בהם סוד האשה [שהיא בת השבע] הנ״ל, וצעקה ובכתה על שנשקע בשינה משתיית היין, ונשא ונתאחז זה לעומת זה בבת המלך דסטרא אחרא, והוא בהתעוררותו נתחרט ואמר, אשת חיל מי ימצא וכו׳, כי נתרחקה למבצר הפנינים [שבהר הזהב]. כי בכל זה מבאר יותר [בכל הכתובים, אשר] בענין הכתוב הנ״ל, פתח פיך וכו׳. ובהבאתו אחר כך את הכתוב בטח בה וכו׳, [שזה המוכרח לתיקונה כמוב״פ]. ובענין הכתוב שקר החן וכו׳, אשה יראת ה׳ וכו׳:

אות כ״ג.

שבהנ״ל באות כ׳ נראה מבואר, שאבידת הבת, גרמה קלקול גם להבנים [והוא שבירתם, כנודע]. וממילא מובן, שכמו כן להיפוך, בתיקונה, מוכרחים וממוצעים גם כן לבוא בדבר התיקון והמציאה הזאת. ולפי זה יש לבאר, שזה ענין הבנים העומדים בקוי היראה מאב ואם בפקידתם

הנ״ל, [ובנחלת עשרם כמוב״פ]. כי התלמיד, הוא בסוד הבת, ששם נאחז השכחה והאבידה, עד שמוכרח לברר ולדחות מהם, למי שראוי לדחות לגמרי, לבל יספו גם הנותרים באבידתם לגמרי חס ושלום:

אות כ״ד.

בדבר החיצונים האוחזים באדם בעת שינתו, עד שאין ביכולת להוצאתו מאתם כי אם בהשתנות פניו, [כעין ערמה וגניבה], לבל ידעו ויכירו כלל ביציאתו מאתם. וכפי המבואר בעצת הבת מלך, [להוצאתה מהחיצונים האוחזים בה], שלא להלכד במצודת השינה [על ידי האכילה, ובפרט ממשתה היין]. נראה מבואר, שהחיצונים הנ״ל, האוחזים ומתגברים בעת השינה על כל אחד ואחד, שבבחינת השני למלך כנ״ל, [ונמשכת מתאות אכילה, והעיקר ממשתה היין כנ״ל], הן הן החיצונים, האוחזים בהבת מלך בעצמה. ובהכלל של זה לעומת זה הנ״ל בהקדמה, נראה מבואר, שהם זה לעומת זה בקליפת בת מלך דסטרא אחרא, השורים על האדם בשינתו [ויבואר לפי זה אגב אורחא, בהפלאת המאמר חז״ל מענין זה]:

אות כ״ה.

שבדבר הערמה הנ״ל, תבין מרחוק בסוף דבריו, שמוכרח לחכמה ושכל איך להוציאה:

אות כ״ו.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו ענין רחל ולאה, ועל אודות הכתוב כי כל העושר וכו׳, שאז באמת הוכרח יעקב להוציאם מאתו בערמה וגניבה , על בלי הגיד לו וכו׳:

אות כ״ז.

שלכאורה יש להתפלא, בענין העושר שבשליש הקרקע, אשר בקו יראת הבנים הנ״ל. כי הלא מבואר מדבריו הקדושים, שעושר הקרקע עולם [שהיא האשה], לא יהיה כלל בכלל העושר אשר יאמר אלהים, בקדושת ההתבוננות. אבל לפי הנ״ל בסוד האשה, שבאמת תמצא בעצם ההתבוננות דקדושה, ומהתגברות הקליפות לבד שנאחזים סביבה, תהיה בבחינת קטנות הדעת, [והעשירות תתהפך על ידי זה שלא בקדושה חס ושלום]. תבין מרחוק בעמקי דבריו הקדושים, שבהפלאת מעשיו בעצמם אשר יעשה ככל אשר יאמר אלהים, להוציא אותם ואת עשרם מהסטרא אחרא, יגיעו ויבואו על ידי זה להיות גם הם, בעצם קדושת התבוננותו, עד שיזכה בזה לבד, לשליש בקרקע, הרומז על האשה כנ״ל:

אות כ״ח.

לפי הנ״ל, מבאר יותר דבריו הקדושים על אודות הבל השופר, שהוא מלשון יופי [כמו שכתוב שפרו וכו׳]. כי לכאורה יש להתפלא גם בזה, כי מאחר שהוא מכניע להבל היופי, למה יקרא גם בעצמו, בשם הבל השופר, [שהוא כעין הבל היופי, מלשון שפרו וכו׳ כנ״ל]. אבל לפי הנ״ל, תבין מרחוק, שבהכנעת קליפות הבל היופי דסטרא אחרא, תצא זה לעומת זה, מהם בעצמם , בת מלך, בהבל השופר והיופי דקדושה:

אות כ״ט.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו ענין המאמר חז״ל, עשאה כאוצר, שיסובב על האשה:

אות ל׳.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בהוצאתה שבהבל היופי והשופר, מן המיצר והמצרים שהיתה בהם תחילה, על ידי אור פני הזקן כמוב״פ אות ט׳. שאם תוסיף לעיין באגודת השרשים, ואגודת קוי היראה, ואגודת ענפיהם [שמכוונים הם זה לזה במספר שלש] כנ״ל, תביט ותראה, שגם בכל אגודה ואגודה, משולבים שנים מהם כאיש אל אחיו, והשלישי מכריע וממוצע בין שניהם. כי תיקוני עתיק, וחכמה בינה דעת שבפני התורה, [ושרשיה בהזקן], הנמצאים באגודה הנ״ל, משולבים ומצורפים להתבוננות התורה, ואורייתא תליתאי, והתעוררות התלמידים, שבאגודה הנ״ל. וכתרי פלגי גופא, שבסוד הבת מלך והשני למלכות, נחשבים הם זה לזה כנ״ל. כי אור פני התורה, והעיקר הדרת פני התורה [שבזקן מרדכי המוב״פ], מכוון ועומד כעין השופר והיופי, שבאו בפני הבת וההתבוננות הנ״ל, שנמצא בהתורה. והוא הבן שבנחלת עשרו וממונו המוב״פ, [הוא] ממוצע, ומייחדם בהתחברותו שלזה ולזה:

אות ל״א.

בדבר הכתוב ואברהם זקן וכו׳, על אודות האריכות ימים בכל שעה ושעה שהוסיף בעבודת ה׳. מבאר זאת יותר, ממה שהכפיל הכתוב את לשונו, זקן, בא בימים, וכמובא מזה בזוהר הקדוש, שכוונת הכתוב בכפילתו, הוא שבא בכל הימים שלו, מתחלתם ועד סופם, ולא אבד מהם אפילו שעה אחת:

אות ל״ב.

שלכאורה יש להתפלא, בהרכבתו שבאמצעות דבריו על אודות שקר החן, שנכשלים [עי״ז] בהבל היופי. כי לכאורה, לא תתחבר יותר אזהרת השמירה הזאת משקר [ה]חן, לשאר קשרי תורתו הזאת, ואין זה דרכו הקדושה, כנ״ל בהכללים. אבל מרחוק תבין ותתבונן, בענין האריכות ימים הנ״ל לכל שעה ושעה ממש, כמבואר בזה מלשונו הקדושה, שזה אי אפשר בשום אופן, כי אם כשזוכה האדם להתקדש, גם בכל צרכי גופו שעוסק בהם, בעמידתו, ובאכילתו, ובדיבוריו וכו׳. כי בכולם, תהיה חופפת על פניו יראת ה׳, לבל יעסוק בהם, רק ברצונו יתברך לבד, ולא בשום פניה וכוונה אחרת, בשביל בני אדם, ולהנאת ולכבוד עצמו, שזה ענין שקר החן הנ״ל. ומצירוף וכפולת לשון הכתוב שקר החן והבל היופי, יתחבר גם כן הענין הזה. כי מפשיטות לשון הכתוב, יסובב גם שקר החן בדבר הקלקול שבאשה, אשר יתהפך אחר כך לתיקון היראה, כהתהפכות הקלקול שבהבל היופי, להבל השופר הנ״ל, וגם עיין לקמן באות ל״ה:

אות ל״ג.

בהפסק הנשימה שבחמדת הבל היופי, מבואר כוונתו בכפלים, מאחר שהא בהא תליא, ושגם בזה ההפסק, מוכרח להפוך את הקלקול בעצמו לתיקון, מאחר שגם הולדת הבנים דקדושה, הוא בהבל והפסק הנשימה:

אות ל״ד.

מה שפרט בענין זה על אודות הנשים, שנמשך יופיים מהבל היופי והפסק הנשימה, נראה מבואר על פי הנ״ל, שהאשה נמצאת תמיד בקליפת הבלי הגוים, מצד שרשה בהבת מלך כנ״ל. אבל בכל זאת, נמצא מעין זה גם

באיש, כי גם יופיו ואור פניו, נמשך מההבל וההפסק הזה. וכאשר יבאר אחר כך, בדבר הכתובים אדם להבל דמה, אך הבל וכו׳. שיסובבו גם על בריאת האיש:

אות ל״ה.

שמכותלי דבריו הקדושים על אודות אור פני התורה שבעין שנים, והדרת פני הזקן השנים קדמוניות, שמאיר ומזריח באור פני האדם שזוכה לזה, כמובן ומבואר מפשיטות לשון הכתוב חכמת אדם שיסובב על זה. וכפי הנ״ל מהמוב״פ, שהעיקר הזוכה לזה הוא הרב, בחכמה בינה דעת שבו [שהוא כעין הזקן בתיקוני עתיק כנ״ל], תבין מרחוק, על אודות יראתו, אשר יתיירא תמיד מאור פני תורתו ואלהותו יתברך [שזוכה לקבל פנים בפנים כנ״ל], שזה לבד הוא עיקר ההכנעה, ותכלית ההיפך מהבל היופי, שבפני האדם שלא בקדושה, ובזה לבד, יחדל מלהחניף בשקר החן לפני כל אדם, בדיבורו ובעמידתו וכו׳ שלפניהם, כי אדם להבל דמה, והפסק הנשימה לבד הוא באפו, כי במה נחשב הוא:

אות ל״ו.

שיש להתפלא לכאורה בהכרח מורא רבך, ואב ואם, לאריכות הימים שעל ידי זה. מאחר שמבואר מהבאתו את הכתוב יראת ה׳ וכו׳, שגם מורא שמים של הרב לבד, תוסיף ותאריך את ימיו. אבל כפי המבואר בכל הנ״ל, שגם [מרדכי] המשנה למלך, שהוא הזקן [אשר בא בימים] הנ״ל, יתברך וימצא יותר התבוננות שבילי תורתו, בצמצומי קטני המוחין, שכעין האשה, והבת הנ״ל. תבין מרחוק, בהכרח צירופי מוראם הנ״ל, למורא שמים שבהזקן בעצמו. כי בתיקוניהם לבד, נשלם ונתעלה גם הוא, בתיקוני היראה, והאורך ימים, והעושר להתבוננות הנ״ל, שמוצא בהם לבד כנ״ל:

אות ל״ז.

שגם בהכרח תיקוני התלמיד והבנים הנ״ל, עדיין יש להתפלא, בהכרחם להאריכות ימים שיהיה להם מורא הרב (לבד), ולמה לא יסתפקו גם הם, ביראת ה׳, אשר זה לבד, מבואר בהבאתו על זה את הכתוב יראת ה׳ תוסף וכו׳. אבל עוד מרחוק תבין מדבריו וביאוריהם הנ״ל, שאמתת היראה והפחד [לתכלית ביטול שקר החן, שמהבל יופי פני האדם], הוא הנשלם בדעתו, להביט ולחזות תמיד, פני תורתו ואלהותו לבד, שהוא הרב הנ״ל, [והעיקר בהתעלותו להדרת פנים העליון, שלמעלה מכולם כנ״ל מהמוב״פ]. וכל אשר יהיה גם ביכולת התלמיד והבן, לביטול השקר וההבל שבפחדם ויראתם, הוא כשזוכים על כל פנים לפחוד ולהתירא מרבם [ואביהם]. עד שבזה לבד, נשלם מצות המורא [שנצטוינו בכתוב את ה׳ אלקיך תירא, לרבות וכו׳]:

אות ל״ח.

שבצירופי דבריו הקדושים מהתורה והמעשה הנ״ל על אודות קליפת השינה שנתגברים ונאחזים בהאדם, על ידי המאכלים הבלתי מבוררים [מהרע והקליפות]. ובהעלאתו מדבריו הקדושים, שהתלמידים שאינם הגונים, הם אשר גברו עליהם כל כך קליפות השינה באדמת העפר, עד שמוכרח להשכיח ולהעביר מעליהם לגמרי המעשיות המעוררות, כדי שלא יתגבר הרע שבהם גם על המעוררים כמוב״פ. מבאר יותר בראייתו להעדר התקרבותם, מהמאמר חז״ל והכתוב למען תהיה וכו׳, מן המותר לפיך. כי מכלל הן אתה שומע לאו, שהמשוקעים בקליפת השינה, עד שאין ביכולתם לדחותם מהם, יחשבו ויהיו כהמאכלים האסורים, שהם עיקר המאכלים הבלתי מבוררים, שאין ביכולת האדם לדחות מהם את הרע, לבל יתאחזו בו:

אות ל״ט.

שבהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שגם כל אשר מזקנים אתבונן בהתבוננותם, הוא ממה שמשלשים ביראתם, ומצרפים ומעלים לעצמן גם בניהם ותלמידיהם, שהיו נמצאים תחילה בקליפות השינה כנ״ל. מבאר יותר בהשתוות העלאתם הנ״ל, להעלאת חיות הקדושה שנמצא בכל מאכל. שכמו כן יאיר פני האדם בחכמתו ותבונתו, מהטבת לבבו שבחיות מאכלו שבהיתר ובקדושה, שיש ביכלתו לדחות בזה מה שצריך לדחות, ולהעלות מה שצריך להעלות כנ״ל:

אות מ׳.

בדבר הכתוב הפרו תורתיך, שמפרש ר׳ שמעון אותו על התורה דלעילא, והתבוננות הנ״ל. תבין מרחוק, שבצירופי דבריו [אשר ביארנו בהם לעיל], יעמיק ויכפול את הפירוש הזה, לייחד אותו בפירוש הפשוט, על אותם שהפרו תורתיך ממש, ונתהוו בזה לישיני אדמת עפר הנ״ל. כי בהתעוררותם ותיקונם לבד, יבא וימצא לתורה דלעילא, והתבוננותה כנ״ל:

אות מ״א.

הוא בדבר הכתוב ה׳ פעלך וכו׳. כי בענין היראה שזוכים על ידי זה, מבאר יותר בענין הכתוב שהקדים לזה, ה׳ שמעתי שמעך יראתי וכו׳:

אות מ״ב.

שגם בצירופי דבריו, כפי ביאורינו הנ״ל, שאור פני התורה שמתלבש בהם, יהיו כביכול באור פני אלהותו יתברך שנתלבש בהם. מבאר יותר, בענין הכתוב ולא יכנף עוד מוריך, שיסובב בו על ההלבשה הזאת:

אות מ״ג.

שגם בענין הסיפורי מעשיות הנ״ל, שהם בדבר עשייה ופעולה ממש [כאשר על זה יסובב הכתוב, ה׳ פעלך וכו׳ כנ״ל]. יש לבאר בכוונתו הקדושה בפירוש מאמר הזהר הקדוש שבענין הכתוב הנ״ל, עת לעשות לד׳ וכו׳, כי הכוונה, הוא על אודות עשיית המעשיות הנ״ל, שעוסקים להלביש ולעשות לאלקותו ותורתו יתברך, כאשר הפרו תורתך, ואין ביכלתם לקבל כלל באופן אחר, שאז ממכה עצמה מתקן רטיה, ויעלה וימצא בזה לבד, את התורה דלעילא והתבוננותה כנ״ל:

אות מ״ד.

מכותלי דבריו הקדושים, שכל הזוכה ללמוד וללמד לאחרים, מוכרח לשמור את עצמו מתלמידים שאינם הגונים, על ידי שזוכה לעשות להדברי תורה וחבירו כמוב״פ. מבאר אגב אורחא, בלשון התפלה הזאת, [שנתתקן מאנשי כנסת הגדולה בברכת אהבה רבה], ללמוד וללמד, לשמ׳ור ולעש׳ות:

אות מ״ה.

שבביאורינו הנ״ל יש להוסיף ולבאר בכוונתו הקדושה, שכמו שמוכרח לעשות בהלבשת העשיה הנ״ל, לאור פני תורתו ואלהותו יתברך שנמצא בישיני אדמת עפר, [שהפרו תורתיך כנ״ל], שלא יתאחזו בהם החיצונים, ולא יניחו אותם לצאת כמוב״פ. כמו כן גם הרב בעצמו, בעת ירידתו בהם, שמתיירא גם כן מאחיזתם, מוכרח כמו כן להגין גם בעד עצמו, ולעשות לאור פני הדברי תורה ונפשות הישנים הנ״ל, בהלבשת העשיה ופעולה הגופניות ממש כנ״ל, עד שנמשך לו כמו כן, באיתערותא דלעילא, מסך ומגן [מ]השם יתברך, מאחיזת החיצונים, שבאמצעות המשוקעים בהם יותר מדאי כמוב״פ. כי גם לפי כל זה, יתבאר לנו יותר לשון המאמר חז״ל, אפילו שיחתן של תלמידי חכמים וכו׳, לפי ביאורו הקדוש שמבאר בזה, שכוונת המאמר חז״ל, לבחינת העשיה [ולעשות], שמוכרח אפילו לשיחתן כמוב״פ. כי לכאורה, אינו מיושב לפי זה לשון ״אפילו״. כי אדרבא, בשיחתו וסיפוריו, שהוא ממשיך בה הע׳ פנים של התורה גם להרחוקים והירודים שבבחינת השינה, בוודאי מוכרח להמשיך בחינת העשיה, של בחינת לעשות, לבלי להכשל באותם שאסור לקרבם. אבל כפי אשר ביארנו לעיל, שגם בחינת העשיה הזאת, דומה קצת לבחינת העשיה של המעשיות, השומרת מהחיצונים. וממילא מובן, שהייתי יכול לומר, שדי בהלבושים האלה בעצמן, לשמור את עצמו גם מהתלמידים הרעים [הנכללים בהחיצונים להיות כמותם כנ״ל]. ועל זה באו חז״ל להשמיענו, שאפילו בשיחתן, צריכים הבחינה הזאת. כי אף על פי כן, אינם דומים לגמרי, וההכרח דוקא לכפול ולהכפיל בלבוש הזה, באופן שישמור [עצמו] גם מהנפשות בעצמם, שנפלו ביניהם:

אות מ״ו.

שלכאורה יש להתפלא קצת, במה שנראה מכותלי דבריו הקדושים, שכשיש מי שאי אפשר לעוררו בפנים שלו, ואז דייקא צריך להראות לו פנים הגבוה. ולכאורה, כפי המבואר מלשון המאמר חז״ל שמביא בענין זה, שכל המונע ואין משפיע דברי התורה להתלמיד, דומה למס מרעהו חסד, היה צריך להראות להאדם פנים הגבוה הנ״ל, גם בעת שיש ביכולת לעוררו בפני המדריגה שלמטה מאתה. אבל באמת, מבואר הטעם לזה מכותלי דבריו הקדושים, בהטעם הראשון שהביא בדבר ההלבשה, שהוא כדי שלא יזיק להאדם, התגלות האור בפתע פתאום. כי ממילא מובן, שגם מחמת זה בעצמו, טוב יותר לצמצם גם כן, להראות לו האור מעט מעט, במדריגה אחר מדריגה, שעל ידי זה, ממילא אינו צריך להרבות עבורו בהלבושים כל כך. ולפי זה מוכרח גם כן לדקדק בדבריו הקדושים, שכשעוסקין הצדיקי אמת להראות להאדם את פניו, ולעוררו משינתו,

צריכין להלביש לו את הפנים בסיפורי מעשיות [לשון רבים] דייקא, [רק לקמן, כשמדבר בפרטיות, מהבחינות שיש בענין ההלבשה, באמת אינו מזכיר, רק סיפור מעשה, בלשון יחיד]. כי בוודאי, כמו שאינו דומה מדריגת השינה מאחד לחבירו, כמו כן גם באדם אחד, אינו דומה מדריגתו בהשינה, מזמן לזמן. כי יש שבתחלה לא ירד רק מפנים אחד, ובזמן הסמוך הוא יורד יותר. וממילא מובן, שמחמת זה, מוכרח בהתעוררותו, להלביש לו בתחילה בסיפור מעשה, את הפנים הסמוך לו, שנסתלק ממנו בשעת השינה הזאת, שהוא נמצא בה עכשיו. ואחר כך, מחמת שעדיין הוא במדריגת השינה הקודמת, שנפל בה מקודם, מוכרח הצדיק האמת, לשוב ולעוררו, ולהלביש לו את הפנים שנסתלק מקודם מאתו, בעת נפילתו במדריגת השינה הזאת. וכל אופני ההתעוררות (כאלה) [האלה], אינם אלא באותן שעדיין לא נתרחקו ביותר. וכשנופל ונתעה האדם מפנים רבים כאלה, עד שבפלס מאזני דעתו של הרב בזה, אין עוד ביכלתו להוציאו מהחיצונים השרויים שם, כי אם על ידי שמאיר עליו מיד את המוחין, ממדריגת [ה]פנים הגבוה ממנו כמוב״פ, ממילא מובן, שאז בוודאי מוכרח להרבות גם במהות המסכים והלבושים, שהוא מלביש אז את הפנים הגבוה הזאת, באופן שאף על פי כן לא יזיק לו האור, וזה בוודאי קשה וכבד יותר, הן מצד המשפיע, הן מצד המקבל, לקבל מלבושים ומסכים כאלה. ומכל שכן וכל שכן, מי שנפל וירד מכל השבעים פנים כולם, שמירידה כזאת אי אפשר להוציא ולהעלות, כי אם על ידי הארה נפלאה מתיקוני עתיק בעצמו, שאור זריחת הדרת פני י״ג תיקוניו המוב״פ, יעלו שבועי שבעתים בלי שיעור, מאור השבעים פנים כולם, היוצאים מאתו, כמובן במקום אחר . ולסתום ולהלביש ולכסות קירון הדרת פני שרשי התורה, וההשגות האלה, במסוה על פני מסוה, ובלבושים רבים ושונים, באופן שאף על פי כן לא יתגלו להיושבי חשך, בשום ריבוי אור חס ושלום. באמת גם אחר כך, קשה בלי שיעור לקבל, מצד ריבוי מהות הלבושים כנ״ל, שעבור זה, כל אריכות הגלות הגשמי, של נפשות ישראל בין החיצונים, כי הכל אחד כידוע. כי בסוד הנפילה הזאת, נכללו כל באי עולם, מיום שאכל האדם [כלל כל הנפשות כידוע] את המאכל המוב״פ, שאינו מבורר הטוב מהרע שבו, שעל ידי זה נפלו כולם בבחינת השינה באדמת עפר המוב״פ. וזעירין אינון בכל דור ודור, שיזדככו מנעורם מתאוותיהם, ועוד יזכו לאכילת לחם הפנים המוב״פ, באופן שיתתקן לבבם, ויתבקש פניהם באור השכל והחכמה, בהע׳ פנים לתורה. כי גם קצת היחידי סגולה הזוכים לזה, עוד כבדה עליהם המלחמה בכל פעם, מעוצם תערובת הטוב והרע ביחד, שנתערב בכל הנטיעות והצמחים, מאז ועד הנה כידוע, עד שגם הם, כל תכליתם ותקוותם, הוא על ידי היחיד באלף דור, הנוטע נטיעות חרובים, בתיקוני עתיק משנים קדמוניות כאלה, באופן שיהיה ביכלתו להחיות את לבבם בכל פעם מחדש, עד שיאירו פניהם בהדרת פניו הקדושים, בהי״ג תיקונים המוב״פ, שמהם ממילא נדרשים ונמצאים כל השבעים פנים, שנאבד מהם. וגם אז, כשנמצא היחיד המופלא הזה, עוד קשה מאוד מצד המקבלים לקבל, מריבוי הלבושים שהוא מוכרח להלביש את אור תורתו

כנ״ל:

אות מ״ז.

בהתרת פה אלמים והתרת פה עקרות המוב״פ, שגם במה שנדרשים מתיבה אחת [לתרופה], מבאר יותר בהכרח סמיכתם זה לזה:

אות מ״ח.

בביאורו את הכתוב פתח פיך לאלם, ומכותלי דבריו הקדושים בענין הכתוב יתן בעפר פיהו וכו׳. נראה מבואר בכוונתו הקדושה, שהחכם יורד ונותן פתיחת פיו הקדוש בעצמו, בעפר התלמידים ושינתם, עד שבזה בעצמו, נפתח גם פיהם ללמוד ולשמוע:

אות מ״ט.

שבתיקון חוש השמע, שנתהווה בהתעוררות תבונת והשכלת התלמידים, מקטנות מוחם ושינתם, אשר תקפה עליהם תחלה. מבאר יותר, בדברי הבקשה הנ״ל, להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וכו׳:

אות נ'.

הוא במה שכתב, שצריך לראות שיהיו כלי הדיבור סמוכין וקרובין אל כלי ההולדה, כדי שיוכלו לקבל כח הדיבור וכו'. כי בזה, מחזק ומוסיף להביא ראיה ב', למה שכתב תחלה, שכשעוסקים לעורר וכו', צריך לשמור עצמו מתלמידים שאינם הגונים, על ידי בחינת לעשות. כי שם לא כתב, רק טעם אחד, שלא יהיה נדבק בו מהרע שלהם וכו'. וכאן מוסיף והולך לחזק זאת, בתעלומות השגותיו, שצריך לראות שיהיו כלי הדיבור סמוכין וקרובין וכו'. ובצירוף הקדמתו תחלה, לבאר מהתיבה הזאת לתרופה, בהכרח ההיתר פה הנ"ל, לשמור את עצמו מתלמידים שאינם הגונים. נראה מבואר, שזה תלוי בזה, כי כל התיקון לתרופה, שבסמיכת התרת פה אלמים ופה עקרות, הכל תלוי ועומד, בהיתר הפה ושמירתו מתלמידים הרעים, שהם בבחינת הריחוק, [כי קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם]. ואם יש בזה קלקול, נתקלקל ממילא גם התיקון התלוי בזה. ועיין לעיל בהפתיחה, מה שהבאתי מהקדמת מוהרנ"ת ז"ל, שכן דרכו של אדמו"ר ז"ל, להביא ב' או ג' ראיות לדבר אחד, ומרהיטת הלשון, נדמה שלא הביא רק ראיה אחת, מחמת שהם באמת אדוקים זה בזה, שקשה לחלקם, עיין שם. וגם כאן, שני הראיות אדוקים זה בזה. כי על ידי זה בעצמו, שהרע של פתיחת פה האלמים המקולקלים, מזיק ומתדבק בפתיחת פיו הקדוש [כמי שפוגם חס ושלום את פיו בדבר אסור], נתקלקל גם פתיחת פיו בעצמו, להיות בבחינת הריחוק הזה. וממילא מגיע ומזיק הריחוק הזה, גם לתלמידיו ההגונים, שאף על פי שיוצא מהם הדיבור בהתעוררותם, נתרחק הוא מכלי ההולדה, לבל יהיה ביכולתם לקבל אותו כמוב"פ. גם לפי כל זה תבין ביותר, בענין הכתוב אל תבטחו באלף וכו', ובמה שכתב שם, שאי אפשר שיהיה הבטחון [היינו כלי ההולדה], סמוך אל הדיבור, כי אם על ידי שמור פתחי פיך כנ"ל. שלכאורה אין לתיבת "כנ"ל" שום פירוש, כמבואר למדקדק שם היטב, וכבר הרגיש בזה הרב מטשערין ז"ל, בפרפראות לחכמה, ועיין שם מה שפירש בזה, אבל דברי תורה כפטיש יפוצץ סלע, ובפירושינו הפשוט הנ"ל, אין לפליאה הזאת שום מקום כלל:

אות נ"א.

שלכאורה יש להתפלא, בביאורו לבחינת התקיעה, שהוא בהעדר וקלקול הדיבור. כי הלא מבואר מצירופי דבריו הקדושים, שקולות השופר, יהיו בתיקון הדיבור. אבל בהתהפכות הקלקול לתיקון הנ"ל, [שזה לבד כל

העיקר והמכוון כנ״ל]. ממילא מבואר, שגם בזה, תתעלה ותתרומם קול השופר, להפוך ולהיות גם קול התקיעה והעדר הדיבור, כקדושת התרועה והדיבור, שנמצא באמצעותה כנ״ל:

אות נ״ב.

שבתכיפת וסמיכת הדיבור לכלי הבטחון וההולדה הנ״ל, מבאר יותר בענין התרועה והשברים [שהם הדיבור, ובטחון ההולדה כמוב״פ], שמוכרח מאד לתכפם ולסומכם זה לזה:

אות נ״ג.

הוא מה שיש לבאר בעניות דעתי על אודות התהפכות הקלקול לתיקון הנ״ל. שאף על פי שנראה מדבריו הקדושים, שזה כל סוד הצמצום הנפלא שבבחינת הבת מלך, שאף על פי שתהיה בבחינת הצמצום וההסתרה, נהפכת היא בקדושתה לרוממות יותר, בהשגת ומציאות אלהותו ותורתו יתברך כנ״ל. אבל בכל זאת, נמצא בענין הזה באמת סכנה גדולה, וזה כל הסתרתה לגמרי הנ״ל, עד שלא תתהפך לתיקון בשלימות קלקול ההסתרה הזאת, עד לעתיד כנ״ל. כי לפי כל זה יש לבאר, על אודות ההולדה שבבחינתה, שמחמת זה תחשב באמת לשברים ומשבר, אשר יסובב עליו בהכתוב האני אשביר וכו׳. וכן גם הבטחון שבבחינתה, תחשב מפני זה לשברים, [רק שאף על פי כן, בקדושת ההולדה והבטחון שבזיווגו דקדושה, נמשך ההארה מהתהפכות הקלקול לתיקון שלעתיד, אשר על זה באמת יסובב הכתוב בלשון תימא, האני אשביר וכו׳]. ושבכל זה מבאר אגב אורחא, שמיד כשפוגמים ומקלקלים את הבטחון והשברים הזה, יהיו בשברים ממש חס ושלום. ומבאר בזה יותר, מה שכתב תחלה, שבהבטחון המקולקל דסטרא אחרא חס ושלום יהיה האדם לשברים שבכלי חרש. וגם יוסיף לבאר, בדבר השברים שבלוחות לב התלמידים שאינם הגונים, אשר מוכרח בזה לדחותם לגמרי כמוב״פ:

אות נ"ד.

בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, על אודות הפלאת אלהותו ותורתו יתברך, שנמצא בבחינת הבת והצמצום הזה. ושכל אשר תתגבר יותר השינה, והאבידה, והעדר הדיבור שבבחינת אלם כמובי"פ, תתהוה מזה יותר, מציאות הבת וצמצום הנפלא הזה, שבהעלאת אלהותו יתברך הנ"ל. מבאר בזה יותר, גם בהבאתו ענין הכתוב, מי כמכה באלים ה' [אשר יתפרש גם באלמים כנודע]. וגם מבאר יותר, בענין האשה [שבבחינת הבת כנ"ל] שגם בתחלת בריאתה, נחשבה לאבידה שבסיבת השינה [כמובן בזה בלשון חז"ל]:

אות נ"ה.

שבהמבואר מדבריו הקדושים, שכמו כן גם קלקול החרש, מוכרח להפוך לתיקון. מבאר יותר בדבר הכתוב שבשבירת הכלי חרס, כי חרש כתיב, ב"שין". ועל פי הנ"ל, ממילא מבואר, שבהתקשרות וזווג דקדושה, נהפך החרש ושבריו בעצמם, אל הקדושה, [וממילא אינם נחשבים בזה לשברים חס ושלום]:

אות נ"ו.

בביאור המעשה מחוני המעגל, שלכאורה ידלג [ואיכסי מעיניו הקדושות, בביאורו] לתיבת ואיכסי מעינא המובא שם. אבל מהמבואר מדבריו הקדושים, שבהתגברות השינה על חוני המעגל, נתעלם ונתכסה בזה מעין הפנים לבל יהיו בו, מבאר ממילא גם לזה:

אות נ״ז.

שגם בנפילת חבלי השינה על העין פנים להסתירם כנ״ל, מבאר יותר, במשל העיור שמביא על זה:

אות נ״ח.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שכל שנה מהע׳ שנים, נחשב לפנים מיוחד מהעין פנים שבה, [ובכלל הנ״ל, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות], מבאר גם כן בעצת הבת מלך למציאתה, שישב ויתעכב בזה השני למלך, שנה תמימה:

אות נ״ט.

שבענין הלבנה, והתהפכות הקלקול והמיעוט למולד ותיקון הנ״ל. ובקומת השנה הנ״ל, שמוכרח לכל זה, מבאר יותר, בתיקון ראש השנה שיסובב על זה, ושזה מה שמבואר שם בהמעשה הנ״ל, שביום האחרון מהשנה, אם היה עומד בנסיון, היה זוכה למצוא אותה, [והיינו ברגע האחרונה ממש]. כי שם נהפך המיעוט להמולד וראשית השנה [ואז דרשו ה׳ בהמצאו, כנודע]:

אות ס׳.

שלפי הנ״ל נראה מבואר בכוונתו הקדושה, שכל ההכרח וההמתנה שבכל השנה, הוא בסיבת פרטי הצמצומים והכלים שנמצאים בבחינתה, להפלאת אלהותו יתברך, שזה עיקר המכוון שבה כנ״ל. ושלפי זה יש לבאר, שגם בפרטיות נמשך ונמצא יחוד השי״י והב״ת בכל שבת, [שהוא אותיות, שין בת, שהוא צירוף שני בת], שהוא יום השביעי להששת ימים שקדמו אליו. ואז ברוב תיקון האשה, והבת, והגוף, וצרכי מאכלם, יתפרדו מהם כל פועלי און והחיצונים הנ״ל. ושבזה קלקל האדם בראש השנה הנ״ל, אשר אכל את הפרי, שנתערב הטוב שבה עם הרע והחיצונים, ולא נתפרדו ונדחו עדיין מאתה מה שמוכרח לדחות. וכן לא המתין לליל שבת, בזיווגו שבהבל היופי. ומיעט בתפלה על הגשמים, שבאריכות הנשימה כמוב״פ. עד שנתגבר עליו השינה, שעיקרה הוא השינה לגמרי בסיטרא דמותא חס ושלום, כמבואר בהבאתו על ענין ההתעוררות, ענין הכתוב, ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו׳:

אות ס״א.

שגם בהמבואר הנ״ל שמדבריו הקדושים, מבאר יותר בענין לחם הפנים, שיסובב בו על דבר האכילה דקדושה, כי הוא עיקר אכילת שבת דקדושה הנ״ל [ונסדר בשש המערכת, אשר עליהם לבנה וכו׳]:

אות ס״ב.

שגם בסיפור המעשה, מבאר יותר בענין לאה הנ״ל, שיצא מאתה ששה בנים, ובת אחת ירדה אחר כך למקום הקליפות, ולא היה אפשר להוציאה כי אם בערמה כנ״ל (כפול לקמן אות ס״ט):

אות ס"ג.

בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, מוסיף לבאר אגב אורחא דבר נפלא בענין השנה. כי כפי שנודע בתקופת החמה, שזה לבד נתכוון בחשבון ימי השנה, ולא כן תקופת הלבנה וסיבובה, שזה לא נתכוון רק לימי החודש [כ"ט יום וחצי, ותשצ"ג חלקים]. ועתה, אם במספר הי"ב מזלות מחשבים וכופלים בחשבונה למספר הי"ב עד שנתמלאים ימיה למספר שנ"ד ומקצת היום ח' שעות ותתע"ו חלקים שנחשב ככולו, ונראה מבואר ומכוון, שמחמת זה נקרא בשם שנה. יש להתפלא קצת, על אשר לא תקרא בשם שס"ה, במספר ימי החמה, אשר זה לבד מגיע לה, כפי התקופה והסיבוב שבה, ולא בשם שנה שבמספר הלבנה, אשר לא יהיה כל סיבובה ותקופתה רק בחשבון ימי החודש לבד כנ"ל. אבל בכל הנ"ל, תבין מרחוק, שבאמת לא יהיה גם כל תיקון השנה, רק למילוי ותיקון הלבנה, והיא לבד, עיקר המכוון. אשר גם כל תקופת החמה וסיבובה [מהתחלת הבריאה ועד סופה], לא יהיה רק לחפש ולמצוא ולמלאות שנת הלבנה, שלא תהיה בשינה וחסרון לגמרי חס ושלום. כי אדרבה, כל שנה ושנה, תתהפך ותתהוה לפני החכמה וההתבוננות, שלמעלה מכל רעיון וחקר, עדי עד כנ"ל:

אות ס"ד.

שבהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, בעוצם כובד הדבר הזה, להמתיק את הרוגז ומדת הדין הנ"ל שנתעורר בכל שנה, עד שיתהפך לאור פני המלכות בחיים כנ"ל, בעוצם סכנת האדם בהשלמת כל השבעים שנה. שאז, אם לא יזכה להדרת הפנים, שבשנים הקדמוניות והארוכות לגמרי עדי עד, מוכרח זה לעומת זה, להיות בשינת אדמת העפר לגמרי הנ"ל. ושמעוצם קלקול האדם, וכל הדורות, מי גבר יחיה וכו', עד התיקון שלעתיד, שאז באמת יוציא ויהפך תכלית הקלקול ושינת העפר הזאת בעצמו, לתיקון החיים נצחיים בשנים הקדמוניים כנ"ל:

אות ס״ה.

במה שכתב שעפר הוא העדר הדיבור, ובהמבואר מדבריו הקדושים, שהוא קלקול היראה שהמשיך אברהם בארץ פלשתים. מבאר יותר בביאורו ענין הכתוב וכל הבארות וכו׳ סתמום פלשתים, וימלאום עפר, שזה מורה על התגברות הפלשתים לקלקל את היראה והדיבור כנ״ל:

אות ס״ו.

בהמבואר הנ״ל באות ה׳ מדבריו הקדושים, שנפש מלכות דוד [שנמצא גם בזרעו לדורות כנודע], הוא העיקר באור התורה, וההתבוננות, והבת מלך הנ״ל. מבאר אגב אורחא, גם במנין חייו, שבמספר ע׳ שנה, ובהכרח שמירתו מהתגברות השינה [ס׳ נשמי כמובא בדברי חז״ל], ובירידת נפשו זה לעומת זה בקליפת מואב, [אשר על זה נאמר, מצאתי דוד עבדי, והיכן מצא אותו, בסדום, שנאמר ואת שתי בנותיו הנמצאות, כמובא מזה במדרש . שזה בחינת מציאת הבת [מלך] (מלכה), בחינת נפש מלכות דוד]:

אות ס״ז.

בהמבואר מצירופי התורה והמעשה הנ״ל, על אודות נפש התבונה [ומלכות בן דוד] הנ״ל, שירדה מיום הבריאה למקום הקליפות, בסדום הנ״ל, ונסתרה ונתעלמה ביניהם, עד שלא נודע כלל מאין תמצא, ואיזה מקום אבנים הטובות ומרגליות, ועפרות הר הזהב שבמשכנה. כי לא תמצא כלל, בישוב ארץ החיים, וכל עושר המרגליות והפנינים הנ״ל, אינם נחשבים כנגדה, רק להקדמות ופסולת. וגם כל חית הארץ, ועוף השמים, השיבו ואמרו, שלא דרכו בה, ולא ראו אותה, ואינם יודעים כלל מאתה. [זולת באסיפת הרוחות, שאז נודע ברוח אלהים, אשר הגיע אליו בקץ האחרון, ברוב התחזקות אמונתו, אשר איבד והמית עצמו ברוב יגיעתו והתחזקותו לחפש אחריה]. תבין מרחוק ברוממות כל ענין, וכל

כתוב שמביא מאתו בדבריו הנ״ל. כי במה שמזכיר בקלקול סדום הנ״ל, הנשכחים מני רגל, הפרקמטיא שמוכרח בהעושר, תביט ותראה בהפלאת לשון הכתוב, שנמצא שם בענין הזה, מכל הנ״ל. מקום ספיר אבניה, ועפרות זהב לו, [שהוא הר ומבצר הנ״ל]. נתיב לא ידעו עיט, ולא שזפתו עין איה, [שהם העופות הנ״ל]. לא הדריכוהו בני שחץ, [שהם החיות הנ״ל]. והחכמה מאין תמצא, ואיזה מקום בינה, לא ידע אנוש וכו׳, ולא תמצא בארץ החיים וכו׳. לא יערכנה זהב וכו׳, ומשך חכמה מפנינים, [כי אינם נחשבים רק לפסולת כנגדה]. ונעלמה מעיני כל חי, ומעוף השמים נסתרה, כי אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה וכו׳, [כי זה עיקר הפלאת מציאתה, להפוך קלקול אבידתה, ושינת המות בעצמו, לתיקון והתגלות מציאתה כנ״ל]:

אות ס״ח.

מה שלא סיפר סוף המעשה, מבואר מדבריו הקדושים, שזה מחמת שמליבא לפומיה לא גלי, בתיקון שם כבוד מלכותו, הנמשלת לבת מלך כנ״ל, כי אין ביכולת לגלות ולהוציאה, כי אם בסוד ובערמה כביכול:

אות ס״ט.

שגם בכל זה, מבאר יותר בהבאתו ענין לאה, שילדה ששה בנים ובת אחת, אשר ירדה ונלקחה למקום הקליפות, ולא היה ביכולת להוציאה כי אם בערמה ובחכמה כנ״ל:

אות ע׳.

שכפי הכלל הראשון הנ״ל בהקדמה, תבין מרחוק, שגם סיפור המעשה מחוני המעגל, הוא מענין המעשה הנ״ל שסיפר אדמו״ר ז״ל מהשני למלך:

אות ע״א.

שבדבר הכתוב בשוב ה׳ את שיבת ציון וכו׳ שנזכר שם בענין המעשה דחוני המעגל הנ״ל, נראה מבואר, שגלות בבל ע׳ שנה, הוא הגלות והשינה ע׳ שנה שהזכיר אדמו״ר ז״ל בהמעשה הנ״ל:

אות ע״ב.

שבביאורו והבאתו הפלאת חז״ל, להזכיר ולפרט לענין המעשה הזאת, אודות ההידורים והסיבובים שמסבבים בשינה [הדרא עליה משוניתא]. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שגם בזה מבאר יותר, בההכרח סיבובי [משוניתא] אבני הלוחות שכתב תחלה. שאף על פי שהם בבחינת פסולת, מוכרחים הם מאד, בתיקון הזה, [כי הוא העשירות, ששם כל מקומה כנ״ל]. כי זה זה הכרח תהפוכות האבידה והשינה לתיקון, שמבאר מדבריו כנ״ל. ושבכל סיבובי השני למלך שמסבב ומחפש, מחמת זה נהפכים ונתהווים מהם אחר כך הקדמות וכלים נפלאים, לקבלת ומציאות האור הנפלא הזה, [וכמובן מכל זה בדבריו הקדושים במקום אחר]:

אות ע״ג.

בהמבואר מצירופי דברי התורה והמעשה הנ״ל, שבתיקון הזקנה זוכין לעושר המרגליות, ולזיווג הבת שבהתבוננת התורה, ונמשכת בתיקון הבאר, והעין פנים של תורה. מבאר יותר ענין הכתוב ואברהם זקן בא בימים וה׳ בירך את אברהם בכל, שעל זה דרשו חז״ל בת היתה לו וכו׳, ורשב״י אומר מרגליות היתה לו, [כמבואר בנוסחת עין יעקב מסכת ב״ב דף ט״ז]. וגם אחר כך, שלח בסיבת הברכה הזאת, לבקש ולמצוא זווג יצחק, ומציאתה היתה בהע״י׳ והבאר כנ״ל:

אות ע״ד.

שבביאורי וצירופי דבריו הנ״ל על אודות העין והבארות שמזכיר בהתורה הזאת. מבאר יותר בדבר העין ובאר היין, אשר לא זכה השני למלך, ונעשה מאתו רש ועני, [ולא בעושר, ופני ראש המוחין, שבמספר השבעים הנ״ל]. [אמר המעתיק, כוונתו כי זכה נעשה ראש. היינו כשזוכה לשתות יין בקדושה, לא מפסיד העשירות, שזוכין על ידו לראש ומוחין, והתבוננות התורה. לא זכה נעשה רש, היינו שמפסיד העשירות, שזוכין על ידו להתבוננות התורה, שהוא בחינת מציאת הבת מלך כנ״ל]:

אות ע״ה.

מהמבואר בדברי התורה הנ״ל, שבדרך כלל נמצאים שני מיני שינה. שינה אחת, אשר לא תגיע למטה מכל הע׳ פנים, ולזה נמצא עדיין יכולת לעוררו בהשנים הבלתי קדמוניות. ושינה אחת, שגברה למטה מכל הע׳ פנים, אשר לעורר מאתה אין שום אופן, כי אם בהשנים קדמוניות, שלמעלה מכל הע׳ פנים. ולמרחוק תבין, כי הן הן השני מיני שינה שהזכיר בהמעשה הנ״ל. שינה אחת מאכילת התפוח, אשר לא הזכיר בה אדמו״ר ז״ל כי אם מספר כמה שנים, ולא במספר שבעים הנ״ל. ושינה אחת ממשתה היין, אשר בה לבד, נפלו עליו [ועל עיניו], חבלי שינה העיקריות, שמכל הע׳ פנים ושנים כנ״ל. [וגם כפי שנודע במספר השבעים הנ״ל, שהם הז׳ ספירות שבכלליות הבריאה, אשר כל אחד כלול מעשר. ולפעמים אינם נחשבים רק למספר מ״ט, ז׳ פעמים ז׳, [מרוממות הג׳ ספירות,

העולות למעלה מהבריאה]. וממילא מבואר, שהנפילה למטה מכל הע׳ פנים, הוא הנפילה שבשער הנון, למטה מכל המ״ט שערים, הנמצאים זה לעומת זה, כנודע]:

אות ע״ו.

בהמבואר מדברי הכתוב בשוב וכו׳, שבענין חוני המעגל הנ״ל, שהגלות הוא השינה, והגאולה היא התעוררת השינה. וכפי שנודע [ומובן מדברי חז״ל], שבדרך כלל, לא יחשב מספר הגאולות, רק לשנים. גאולה הראשונה ממצרים, וגאולה האחרונה מגלות [ומראה] האדמוני, שאנו נמצאים בו. כי גם בשוב ה׳ את שיבת ציון הנ״ל בימי עזרא, לא לכולם השיב והביא, כמבואר מדברי הכתובים, ומאמרי חז״ל, שלא שבו מהם, רק מקצתם. וממילא, לא נתעלה ונתברר מפני זה כל חלקי הבת מלך, הנמצאים בהנפשות שלא שבו, ולא נעשה ונתהווה מפני זה, גם להשבים מהם נפלאות הגאולה שהיו ראויים להיות להם כבימי צאתם וגאולתם הראשונה מארץ מצרים הנ״ל [וגם נחסר להם העשרה דברים מבנין הבית]. אשר עבור כל זה, נחשבים אנחנו כמו בגלות אחד, מיום החורבן הראשון, והוא שכבד וקשה יותר מהגלות הראשון שבמצרים הנ״ל. כי בחורבן וגלות הזה, ירדה ונפלה בתולת ישראל, בשער הנון הנ״ל, כי גדול כי״ס׳ שברה, ומי״י לבד ירפא לה [כמובא מכל זה במקום אחר], בבנין השלם וגאולה אחרונה שאנו מקוים ומחכים לה. יש לבאר מכל זה בכוונתו הקדושה, שהן הן השני מיני שינה, [שהזכיר בהתורה ובהמעשה] הנ״ל. כי מפגם הדיבור [שיצא מפי אברהם אבינו במה אדע], שנחשב כפגם המאכל והאסור לפה הנ״ל, נתחדש ונתגבר על הבת מלך, אחיזתה וירידתה בשעבוד מלכיות דסטרא אחרא, [מהדיבור הראשון שיצא בשגגה כביכול מלפני השליט והמלך העליון בעצמו יתברך כנ״ל], ותרדמה נפלה על אברם בגלות מצרים, שנתהווה ונחשב משעה הזאת [כמבואר בדברי חז״ל בביאור הכתוב ומושב בני ישראל וכו׳]. אבל עדיין לא היה הגלות והשינה הזאת, מכל הע׳ פנים [ובירידה לשער הנון] כנ״ל. ולא כן הגלות והשינה השניה, במשתה היין הנ״ל, שהיא היתה מכל הע׳ שנה, והע׳ פנים, [רצונו לומר בימי אחשורוש], עד שהיו ראוים מפני זה להיות נכלה ונאבד בשינת אדמת עפר לעולם חס ושלום, לולא מה שהקדים השם יתברך רפואת מרדכי, השני למלך הנ״ל, אשר האיר עלינו גם אז, מההארה שלעתיד, קבלת סתרי תורת ההתבוננת, ומעשה [אסתר] הבת הנ״ל, שנסתרה בבית המלך דסטרא אחרא:

אות ע״ז.

בהמבואר מדבריו, שלהזהר ולהשמר מתערובות התלמידים האסורים לפה, מוכרח לגרום שכחה. מבאר יותר, בהפלאתו להביא על זה ראיה מהכתוב, אלה לחרפות [בחרפת שבירת הלוחות, להתהוות השכחה הנ״ל]. כי היא השכחה והשבירה, שהיתה ברוב ערב התלמידים האסורים, שבגאולתם ממצרים הנ״ל:

אות ע״ח.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שזה לעומת זה, יהיו התלמידים ההגונים, בזכרון בהע׳ פנים הנ״ל. מבאר יותר, בראייתו מהכתוב [בדרשת חז״ל] [לזכרון בין עיניך] למען תהיה תורת ה׳ בפיך:

אות ע״ט.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הנ״ל, שהלוחות מעשה אלקים, בסוד הבת, הנמצאה בפסולת העושר, ושהשני מיני שינה, הן הן בכלליות גלות מצרים וגלות בבל [שמאתו עדיין לא שבנו כולנו כנ״ל]. מבאר ומרמז קצת, גם בפרט סיפורי ההתעוררות מהשני מיני שינה. כי בהתעוררות השני למלך מהשינה הראשונה, [שהוא הגאולה הראשונה], הלך אחר כך מיד, ומצא אותה [שהיא מציאת הלוחות]. רק בסיבת השינה, שגברה עליו ביום האחרון, שכבר היה מוכן ומזומן בו לגמור את מציאות ובירור ההלכות שבלב לוחותיה הנ״ל, [וכל שינתו וירידתו, היתה מהתגברות מאכל התלמידים האסורים לפה], נתקלקל הדבר, ונתעלמה ונתערבבה עוד הפעם בהתגברות השכחה, שגרמה ערבוב הלכותיה בהפסולת לגמרי של החיצונים, שתשכון ביניהם, [כמובן מכל זה גם במקום אחר. אבל

בשינה השניה, נאבדה מאתנו לגמרי, ולא ראינו ולא מצאנו אותה גם בהתעוררותינו וצאתינו מבבל ע' שנה הנ"ל, עד שממילא נחשבים אנחנו מפני זה גם עתה, בשינה וגלות הנ"ל, לבקש ולסבב אחריה בסיבובים הנ"ל, וכל השרים והמשוטטים בכל הארץ, ימלא פיהם בשחוק ולעג מאתנו, ויענו ויאמרו כולם בפה אחד, שאין שום מציאות כלל חס ושלום לסתרי התורה הזאת, אבל לה' התקוה....:

אות פ'.

שבהכלל הראשון הנ"ל בהקדמה נראה מבואר, שגם סיפור המעשה שבדברי חז"ל מחוני המעגל, היא מעין המעשה הנ"ל שסיפר אדמו"ר ז"ל. ומהמבואר בדבריו הקדושים, שכל הסיפור הזה, הוא מאבוה דאבא. תבין מרחוק, בנפלאות מעשה חוני המעגל הנ"ל. כי בירושלמי שנו ושינו חכמינו, לספר אותה מחוני המעגל אבוה דאבא של חוני המעגל הנ"ל. ושכל הע' שנה שבשינה שלו, הן הן הע' שנה בעצמן שבגלות בבל הנ"ל:

אות פ"א.

בצירופי דבריו שבהתורה והמעשה הנ"ל, מבאר יותר, גם בענין הלוחות שחזר משה והמשיכם ליום התענית והכפורים, שבסוף זמן הארבעים יום שהיו מיוחדים לזה, בדוגמת זמן השנה הנ"ל. וגם הוא גמר התיקון, שבראשית ואחרית שנה הנ"ל כנודע:

אות פ"ב.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שבהפלאת השכחה והאבדון שבבת התבוננות התורה, יתאחדו לפני התורה, ושרשם שבי״ג תיקוני דיקנא, ועתיק הנ״ל, [שהן הן הי״ג מדות שבביאורי התורה, כנודע]. מבאר לפי עניות דעתי, גם במה שבפשיטות סובבים ומוכרחים כל הי״ג מדות, לסיבות השינוים הנמצאים בתוכה, אשר נכתבה מפי הגבורה בחסירות ויתירות, ותמורות, והכחשת הכתובים זה לזה. כי כל אלה השינויים [הנראים לשכל האנושי כשגגה ושכחה חס ושלום], הן הן תעלומות תהפוכות השכחה וההכחשה הנ״ל, לעמקי עמקי ההתבוננות והחכמה הנ״ל. ומלבד מה שגם בזה בעצמו, נמשך התיקון לרחק למי שצריכין לרחק כמוב״פ. כי באמת ובוודאי אין שכחה לפניו יתברך, אבל במקום גדולתו ורוממות דעתו לאין סוף, מצמצם וממעט את עצמו בכוונה, לרוגז, והעלמת הדעת שבשכחה, ושגגת הדיבור הנ״ל [לכי ומעטי וכו׳]. וכל הסתירות שנמצאים מדברי יחזקאל לתורת משה, וכן כל הסתירות והמחלוקת שנמצאים בדברי חז״ל מחמת השכחה שבשברי לוחות הנ״ל, יהיו באמת האמיתי דברי אלהים חיים, שאין לבוא על זה בביאור השכל הפשוט [כי רעם גבורותיו מי יתבונן]. וכמבואר מדבריו הקדושים בכמה מקומות ובפרט בספר חיי מוהר״ן בשיחות השייכים להתורות. ועיין בתוספות, וגם בזוהר הקדוש .... וגם בשאר ספרי אמת נמצאים לרוב פליאות כאלה, אשר רבים מתרחקים מפני זה כנודע. וגם לולא דמיסתפינא, הייתי אומר שזה שמבאר בדבריו הקדושים....:

אות פ״ג.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שתיקוני דיקנא המובאים בכוונת הכתוב מן המיצר וכו׳, והם י״ג מדות של הרחמים, שמהם י״ג מדות לדרשות פני התורה הנ״ל, נתהווים ונחשבים להתבוננות תורת הלוחות [שבדבר הכתוב פסל לך], שנמשך משם כתרי פלגי גופא, שבסוד המשנה למלך והבת מלך הנ״ל. מבאר יותר, ענין הכתוב פסל לך וכו׳ [ויפסול וכו׳ ויעבור ה׳ על פניו וכו׳], בתיקוני דיקנא הנ״ל. כי זה לבד, הוכרח למעשי הלוחות כנ״ל:

אות פ"ד.

על אודות הז' ספירות, שנמצאים בדבר הבת והששה בנים הנ"ל. נראה מדבריו הקדושים, שהם הז' ספירות שיוצאים [ונמצאים] מספירות המלכות בעצמה. כי היא סוד המלך, שהיו לו הששה בנים ובת שבע הנ"ל. וממילא מבואר גם כן לפי זה, שספירת הבת, תהיה לחיבה ושעשוע להמלכות, יותר מכל הבנים, כי היא לבד, מלכות שבמלכות. וגם בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, תבין מרחוק, במה שגם להיפוך, גברה עליה לבד הרוגז ומדת דינו, להורידה זה לעומת זה בבית המלך דסטרא אחרא, כי היא מציאת תורתו ואלהותו יתברך, שנמצא בנפש וחיות הגוף, כשני הפכים בנושא אחד. כי באמת יתחשב ויהיה כפסולת לבד, כנגד הנשמה. אשר גם מזה לבד, כל אחיזת וההתגברות הרע והפסולת לגמרי, של המלך דסטרא אחרא הנ"ל:

אות פ"ה.

שגם במבוע מעיינו וביאוריו הנ"ל [שיוצאים ונובעים מדבריו הקדושים], מרמז ומבאר גם לעצת הבת מלך, וסגולת הוצאתה, אשר פקדה והודיעה להשני למלך, שיתענה ויזכך את הגוף, מאחר שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, וגם בו נמצא גוף כנ"ל. ובהעדר התענית והזיכוך, ומכל שכן במשתה היין הנ"ל, מתגבר הרע והפסולת, לאחיזתה בהרע והפסולת לגמרי הנ"ל, ולבטל חס ושלום בזה, את השכל והמוח בשינה ומיתה לגמרי חס ושלום. וגם אף על פי כן, עצת ה' לעולם תעמוד, כי סוף כל סוף, יבא ויתעלה כמו כן מ'ש'ה, ביום שער הנ'ון, כמ'ש'נ'ה' ונ'ש'מ'ה' הנ"ל [לחם לא אכל וכו'], עד אשר יקיץ ויהפך גם פסולת הישנים לגמרי באדמת עפר הנ"ל, לכלים הנפלאים ומוכשרים, לקבלת אור הלוחות והתבוננות הנ"ל, בחיי עולם ונצחיים עדי עד:

אות פ"ו.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שעיקר סתרי תורתו ואלהותו יתברך הוא בסוד הבת הנ״ל. וכפי שנודע ומובא במקום אחר, שבתחלה מוכרח לעבוד ולעמוד בנסיונות הג׳ קליפות טמאות ומרחיקות לגמרי את האדם, כרעש, ורוח, ואש, שנזכר במראה אליהו (שעמד גם כן...). ואחרי זה קליפת נוגה, כקול דממה דקה, שהיא הרביעית, אשר בה מציאת אלהותו. והם משתלשלים זה לעומת זה, מהארבע פנים שבכסא, רעש האריה, שהוא המלך והממונה על כל החיות. ואש השרפים שבכנפי נשר, הממונה על כל העופות. ומרוח השלישי הנ״ל, [שהוא כעין רוח הבהמה המובא במקום אחר]. נתברר ונפרד רוח פני האדם, למציאת סוד האדם העליון יתברך, אשר בכסא מכוסה ומופלא בכתר מלכותו הנ״ל, ואיה מקום כבודה, סתום ונעלם מעין כל. כי גם משם, כל אחיזת הקליפות הנ״ל, כמובא במקום אחר, עד שלא דרש ולא גילה כלל, בביאור מציאותה שבסיפור המעשה הנ״ל:

אות פ״ז.

[אמר המעתיק, בהמבואר הנ״ל באות י״ד, ובאות ט״ו, ובאות ע״א. שמציאת האדם את זיווגו, הוא בבחינת מציאת הבת מלך. ובאות כ״א מבואר, שגם מיעוט הלבנה והתמלאותה, נוגע לסוד הזה. תבין מרחוק, בטעם דבריו הקדושים מה שכתב בספר המדות אות חיתון, קידוש לבנה סגולה שימצא האדם את זווגו, כי זה וזה אחת הוא, כפי העולה מהביאורים הנ״ל]:

[אמר המעתיק, מצאתי מכתב יד המחבר ז״ל בעצמו, וכנראה חסר ההתחלה].

ומה שלא זכה האדם הראשון לאריכת הנשימה בהבל השופר, ותפלת קריאתו [מן המיצר וכו׳] על הגשמים המוב״פ, ולהכניע הבל היופי בהמתנה בזיווגו כנ״ל. היתה כעין הפגם שפגם באכילתו, שאכל קודם גמר הבירור [שביום השבת] להיות כלחם הפנים והדעת המוב״פ שאז [נתבררה, ויתפרדו מאתה כל פועלי און]. [ו]היה זוכה להזיווג והאכילה בתכלית הקדושה, ואכל וחי בחיי עולם המוב״פ, ולהתענג לנצח בחוט זוהר האין סוף [בלי מצרים הנ״ל], דייקא על ידי חיבור נשמתו [שהוא חלק אלקי ממעל], לחיות גופו העפרי והארצי, שבתכלית הגבול והמצר הנ״ל, [כי בלא זה, אין ביכולת לקבל כלל, מעוצם ריבוי האור כידוע]. אבל כשלא זכה לכל זה, נתגבר זה לעומת זה הרע, [שבצמצומי הדינים כנ״ל, בעונש העניות], ושינה עולמית המוב״פ, עד גמר התיקון והתחיה

שלעתיד, שעל זה יסובב הכתוב המוב"פ, ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו'. וכמו שבפרטיות, הגיעו עיקר הקללות לקיסטא דחיותא של הנפש, הנמצא בעצם הגוף שבו. כן גם בדרך כלליות, הגיעו עיקר הקללות להאשה [הנחשבת כנגדו לנפש, וחיות הגוף כנ"ל], שהיא שנתוסף להתקלל, בצער ועיכוב ההולדה המוב"פ. והיא שעלולה לקבל על ידי זה טומאת עפר ארץ מצרים המוב"פ, כנרמז לקמן. [ששם זוהמת הבל היופי, בתכלית ההיפך מהגשמים ואריכות הנשימה הנ"ל]. שהתחלת המצר והגלות הזה, הוא מסיבת השברים של הכלים [קודם בריאת העולם] כנ"ל, שזה בעצמו מוכרח לתיקונם, שיתתקנו אחר כך ביתר שאת [כמובא בכתבי האריז"ל], וכאשר תבין מרחוק, על אודות השברים שבכלי החרש [שאינו שומע וכו'. וזה לעומת זה בבטחון דסטרא אחרא, שיסובב עליו הכתוב, ושברה וכו', ולא ימצא במכיתתו חרס.... וחרש כתיב בשין], שעוסקים בזה לתיקון ההולדה והבטחון, שעל ידי.... יום, מיחודם דייקא, יוצא ונתגלה כל הולדת הבן, והעושר.... נחלתו כנ"ל מהמוב"פ. [וכן מבואר מהלכות מלמדים הלכה ג'. בן הבן הוא בבחינת התלמיד. ובהלכות, מבואר שהוא גם בבחינת הבת, עיין שם]. כי הוא בן הבן, והתלמיד ההגון, הזוכה להזכרון כמוב"פ, עד שלא ימושו ולא ישכחו דברי התורה מפי זרעו, ועד עולם ברוך שם כבוד בת מלכותו, בלחש ובסוד [מפני המינין והקליפות שלא יתאחזו בה יותר] כנ"ל מהמוב"פ. כי גם מליביה לפומיה לא נגלה ונמסר מפתח ספונת אוצר יראת ה' המוב"פ, שעל ידה גם כל גבורות הגשמים, ותחיית המתים, ופקידת עקרות כנ"ל מהמוב"פ. ולמרחוק תבין לפי זה, גם בכפולת דבריו הקדושים [לענין העשירות שעל ידי הגשמים] וכן כל האוצרות וכו', יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וכו'. גם לפי כל זה, עוד נבוא לדבר קצת בפלאות המעשה הנוראה מחוני המעגל, ובענין שינתו בכל העין שנה, שזה מרמז על כל העין פנים כמוב"פ. שלכאורה יש להתפלא קצת בזה, כי אף על פי שמבואר בפנים שלפעמים יכולים ליפול לתוך שינה על ידי אכילה הבלתי מבוררת. אבל אף על פי כן, איש גדול ונשגב כמוהו, שלא היה שום פנים של תורה נסתר מאתו כמוב"פ, ואיככה יזדמן ויאונה לצדיק נורא כזה, מכשול עצום כזה, שיזדמן לתוך פיו אכילה הבלתי מבוררת, שירד ונפל על ידה בשינת כל העין שנה, [הרומזים על גלות בבל, וירידת שער החמשים של הטומאה, שמאז גדול שברינו כמצר הים הנ"ל, ולא ירפא לנו כי אם במי כמכה וכו' כנ"ל מהמוב"פ]. אבל מרחוק תבין לפי כל הנ"ל, שכעין זה היתה ירידת יעקב למצרים על פי הדיבור, באופן שיתהפך ויתהווה מזה בעצמו, מצרים וצמצומים לקבלת האור בלי מצרים כנ"ל, וכל שהשינה והגלות יתארך ויתגבר יותר, אשריך ישראל, עד אשר מי כמוכה לכלול על ידי זה יותר, במי כמכה באלים ה', כנרמז לעיל מהמובן בפנים. וכמו כן בענין הנורא של חוני המעגל הנ"ל, כי גם פקח עיניך וראה תעלומת דברי חז"ל וסיפורי מעשיותם הנורא, [כי] בירושלמי מובא המעשה הזאת בעצמה, מאבוהי דאבא דחוני המעגל [שגם הוא היה שמו (של) חוני המעגל]:

חדי ר״ש-סימן ס״א

אות א׳.

במה שכתב שעל ידי אמונת חכמים יכולים להוציא משפטינו לאור, שלכאורה יש להתפלא קצת, כפי המובן בזה מלשונו הקדושה, שכוונתו על המשפט שלמעלה. כי זה סותר לאשר מובן ונראה אחר כך ממה שהולך ומבאר בזה, שכוונתו על המשפט שלמטה, שיש לכל אחד להוציא לעצמו מלימודו ותורתו. אבל אם תוסיף ותבא אחר כך בסוף דבריו הקדושים, תביט ותראה שמבאר בהם גם לדבריו הראשונים הנ״ל, שבאמת כפולה ומכופלת כוונתו, על המשפט שלמעלה ועל המשפט שלמטה יחדיו. כי בבירור ההנהגות ועצות המשפט שלמטה בתיקון אמונת חכמים הנ״ל, ממתיקים ומוציאים בזה גם הדין והמשפט שלמעלה לאור [השמחה, בכלליות הנפשות שזוכים בתיקון הזה]:

אות ב׳.

שבמה שכתב על אודות קבלת אור השכל מידי הסמיכה [והיפוכה בהתגלותה והסתלקותה], שזה [וזה] מבואר בהכתוב הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח וכו׳, ובדבר היפוכה סובב גם בהכתוב בסוד עמי וכו׳ [שגם הוא ענין הסוד והאור הזה]. תביט ותראה גם על ידי זה, באמתת מסילותינו שבביאור דבריו הקדושים. כי מצירופיו הנ״ל נראה מבואר, שסוד השכל של המנהיג, הכולל לשאר שכליות אורות הגלגלים, שמהם כל שינויי והשתנות הנהגות העולם, שהוא סוד עמי הנ״ל, זה אור החכמה והשכל אשר ה׳ ביד המנהיג [הכלול בו] השכיל, בשינויי החכמות,

ותמונות אותיות יד הכתב, להנהגת כלליות העולמות שהזכיר תחלה בענין הכתוב בדבר ה׳ שמים וכו׳. כי כאשר יקרא בדבר הזה אל השמים וכל צבאם, כן יעשה וינהג בהם בעצמם גם אל הארץ מלמטה, כמבואר ומובן בזה מכותלי דבריו הקדושים שבענין הכתוב יקרא אל השמים וכו׳:

אות ג׳.

שבמסלת ביאורינו תבין מרחוק, שגם החכמה עילאה, ושכל קודש הקדשים, הכולל לכל החכמות והשכליות הנמשכים משם, הוא הוא שכל [הנשמה של] המנהיג, הכולל לכל השכלים [ה]פרטיים של האותיות והגלגלים הנ״ל, שנמשכים מאתו:

אות ד׳.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר במה שכתב, שהאותיות מחכימות מקדשים האויר גם בחוץ לארץ [כמקדש מעט]. כי הן הן חכמות הקדשים [שנמשכים משכל העליון והקודש קדשים הנ״ל]:

אות ה׳.

שנראה מדבריו הקדושים, שהמסמיך בידו להבלתי ראוי לזה, נחשב בקלקולו כמגלה סוד העיבור לכל העמים והגוים הבלתי ראוים לזה. כי כהבדל ורוממות נפשות ישראל מכל העמים, כן נבחר בנפשות ישראל בעצמן, המנהיג הכולל הנ״ל, בהבדל ורוממות שלמעלה מכולם:

אות ו'.

שנראה מדבריו הקדושים בענין התיקונים הנ"ל, שהם חוזרים חלילה, ותלוים זה בזה. כי בזכות המזון ונקיון הגוף לבירור המוח בחכמת אמת, לעשות משפט האמת הנ"ל, זוכים לקבל ולהמשיך אור השכל מידי הסמיכה ליד הכתיבה באותיות מחכימות, ומטהרות את האויר לטהרות וזיכוך המזון והגוף שבה, לקבל נשמת המנהיג הכולל בסוד העיבור הנ"ל שלמעלה מכולם:

אות ז'.

שיש להתפלא בהבאתו ענין הכתוב מי מריבה, על אודות המריבה והמחלוקת שמוכרח לטהרת הגילולים הנ"ל. כי כפי דרכו הקדושה להבין משל ומליצה, נראה לכאורה בהיפוך ממליצה ופירוש הפשוט שבמי מריבה הנ"ל, כי באמת נתרבה ונתגבר מזה הקלקול, עד שנסתלק מזה לגמרי משה רבינו. אבל מרחוק נראה ומבואר בכוונתו הקדושה, כי מאד מאד נשגב ונורא התיקון הזה, כי הוא המתקת הדינים בשרשם [שהזכיר אחר כך בענין זה], שנחשב לדעתינו האנושה כשני הפכים בנושא אחד [כאשר נבאר מזה לקמן], עד שגם משה בעצמו, לא היה עדיין ביכלתו לגמור בחייו את התיקון הזה, ולא יהיה נגמר עד לעתיד בקיום הכתוב וזרקתי וכו' שיסובב על זה:

אות ח'.

שבהשלמת וקבלת תורה שבכתב מתורה שבעל פה, מבאר ומרמז יותר בקבלת אותיות הכתב מיד הסמיכה [אשר סמכו מדור לדור זה את זה, להוצאת המשפט והתורה מפה אל פה, שהשפיעו זה לזה]. כי דייקא בתורה שבעל פה, נתעלים לחכמה עילאה, שהוא רוח החכמה והשכל

העליון שביד הסמיכה [כנ"ל בצירוף אות ב' ואות ג']:

אות ט'.

שבתיקון אמונת חכמים לריבוי תורה שבעל פה ורוממותה בקודש הקדשים הנ"ל, מבאר יותר בענין הכתוב לא תסור וכו' שהזכיר בהתחלת דבריו הקדושים. כי אף על פי שנראה לכאורה שלא הזכיר זאת רק להביא ראיה למשפט עמודא דאמצעיתא, שזוכים באמונת חכמים. אבל באמת, מבאר אגב אורחא בענין הכתוב, גם להכרח תורה שבעל פה ורוממותה בקודש הנ"ל, שזוכים באמונת חכמים. כי כל ענין הכתוב לא תסור וכו' הנ"ל, הוא ההודעה והאזהרה מדור לדור, שכאשר יפלא דבר למשפט, מוכרח לקום ולעלות אל השופט אשר יהיה בימים ההם, ומקומו ומדריגתו הוא בקודש [בית הבחירה] כנ"ל, ושלא לסור מן הדבר אשר יגידו ימין ושמאל, [כי הוא לבד זוכה לבירור המשפט במשקל הממוצע כנ"ל]:

אות י'.

שיש להתפלא קצת, בהמבואר מדבריו הקדושים שבפגם וחיסרון אמונת חכמים, אין ביכולת האדם לברר ולהוציא מהלימודים משפטי אמת והנהגות ישרות. כי מאחר שאין מאמין ורוצה בהם, לא יהיה כלל רצונו לבררם ולהוציאם, מאחר שאין לו בזה שום יתרון כלל. ואם יש לפרש שסובב בכונתו, על אשר בכל זאת נמצא לפעמים, שהאדם רוצה לברר לעצמו את המשפט מלימודיו, אף על פי שאין מאמין ורוצה בהם. אבל העיקר נראה לפי עניות דעתי [מדבר הכתוב הנ"ל], שכל כוונתו בענין אמונת חכמים הנ"ל, הוא על תורתם בעל פה שמוציאים בכל דור ודור. כי זה מבואר מלשון וענין הכתוב הנ"ל, שסובב בכוונתו על השופט והכהן העליון, שנמצא בכל דור ודור, [שזה עיקר תיקון האמונה, לבל נסור מן הדבר אשר יגידו מפה לפה כנ"ל]. ולא כן בדבר הלימודים הנ"ל, שבזה סובב בכוונתו על כל ספרי התורה שבכתב, שהם הלימודים שנתנו ונמסרו ללמוד ולהגות בהם גם לכל אחד בפני עצמו. אבל אם ילמוד, [וגם אם יאמין בזה, וירצה לעשות ולהתנהג בהנהגות למודיו], ולא יאמין בדברי

החכמים הנמצאים בכל דור ודור, [וריבוי ספריהם שמחדשים ומוציאים בדבריהם הקדושים], אין לנו טועה ותועה מדרך האמת יותר מאתו. [וכענין דואג המוב״פ, שאף על פי שנחשב בעיניו ללעג ולקלס מה שדרשו חז״ל עמוני ולא עמונית וכו׳, ובאמת לא היתה זאת, רק מגילוליו וטינופיו שהעלה על לבבו]. ועוד יש לבאר, שגם כל הספרים הנכתבים מהחכמים שבדורות הקודמים, אף על פי שהן הן דברי תורתם בעל פה [מיום שניתנה ליכתוב], אבל באופן אחד, נחשבים גם הם לתורה שבכתב, כנגד הדיבורים והספרים הנתרבים ונמצאים לכל איש ואיש מהחכמים שבדורו לבד. כי זה עיקר ההכרח והתיקון שבכל דור, להאמין ולהבחין באמתתם וחמדתם, אשר הם חיינו והצלחתינו, להוציא ולברר על ידם לבד, הנהגות ישרות ומשפטי אמת, מכל התורה והלימודים הנמצאים בספרי החכמים הקודמים להם:

אות י״א.

שגם בכל הנ״ל תבין ותתבונן, שבהכרח תורה שבכתב לתורה שבעל פה הנ״ל, מבאר יותר אגב אורחא, גם להשלמת תורה שבכתב מתורה שבעל פה הנ״ל, שהזכיר בסוף דבריו הקדושים:

אות י״ב.

שנראה לפי עניות דעתי בדבר הצמצומים אשר להשכליים, שהן הן שינוייהם שנשתנים זה מזה, כל אחד ואחד בצמצום ואופן אחר:

אות י״ג.

שנראה לפי עניות דעתי מכותלי וצירופי דבריו, [אשר בתחלה כתב שהשכל נקרא קודש, ואחר כך כתב על אודות הנפשות, שכל אחד ואחד בא עם קדושתו וצמצומיו אל הצדיק הדור]. שגם חכמות הנפשות, יהיו בחכמות האותיות ושכליות המלאכים והגלגלים, שנמשכים מנפשותיהם ונשמותיהם, [כמבואר גם זה מדבריו הקדושים, שמחמת זה יהיו חכמות תהלוכות הגלגלים בסוד עמי, כי מי יודע הנהגתם כמו המנהיג. והנשמה לבד, שופע השכל והחכמה שבתהלוכותיהם והנהגותיהם]. ושלפי זה ממילא מבואר, שגם צמצומיהם הנ״ל, הן הן הצמצומים והדינים שבשינויי השכליות והחכמות האלה. ושהמנהיג והנשמה שתתעלה על כולם [להנהיג גם לנשמות ישראל בעצמן], הוא הצדיק הדור שבקדשי קדשים [ואבן שתיה] הנ״ל:

אות י״ד.

שגם בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר בהכרח פרי הגוף מארץ הקדושה להשראת הנשמה העליונה הנ״ל. כי לפי זה ממילא מבואר, שזה מחמת שנמשך קדושתה מקדושה העשירית העליונה, באבן שתיה שבה:

אות ט״ו.

שממילא מבואר, שהנסיעה והכלליות בהצדיק המוב״פ, הוא עיקר המכוון של האמונה שבו הנ״ל. ושלפי זה מבואר גם כן, שאם זוכין להכלל [ולהאמין] בהצדיק כנ״ל, יש להם להכלל ולהאמין גם זה בזה, [וכמובן מדברי מוהרנ״ת שעל התורה הזאת]:

אות ט״ז.

מה שמבואר מדבריו הקדושים בדבר תלמידי רבי עקיבא [שכתב בענין הנפשות המקורבים להצדיק הנ״ל], שעיקר הכלליות הנ״ל בהצדיק, וזה לזה, הוא השלום והאהבה שביניהם, ושקשה וכבד מאד התיקון הזה. כי בסיבת צמצומיהם ושינוייהם הנ״ל, שבאמת משונים ומחולקים נפשותיהם ודיעותיהם זה מזה, יש שמתגבר כל כך ההשתנות והמחלוקת, עד שאין זוכים כלל להאהבה והכלליות המוכרחים מאד בסופה כנ״ל, ועומדים ונשארים לגמרי חס ושלום בהמחלוקת הזאת:

אות י״ז.

שגם מצירופי דבריו הנ״ל נראה מבואר, שברוב ועוצם החכמה עילאה של הצדיק בעצמו, תשתנה כמו כן ברוב ועוצם ריחוקה ורוממותה שמהם, עד שקשה וכבד מאד, בכל דור ודור, להתקרב אליו כלל, ורובם ככולם מריבים וחולקים עליו לגמרי חס ושלום:

אות י״ח.

שגם ברוב שינוי וריחוק חכמתו ודעתו הנ״ל, ממילא מבואר, שמחמת זה בעצמו אין שום אופן ויכולת כלל לידע ולהבין בדעתו ותבונתו, זולת באמונה לבד, והוא הכרח האמונה הנ״ל שכתב בתחלת דבריו הקדושים:

אות י״ט.

בהבאתו מאמר הזוהר הקדוש בענין הכתוב הולך רכיל וכו׳ לדבר הקלקול הנ״ל, יש לבאר, שיסובב לזה גם בפירוש הפשוט של הכתוב, לענין המחלוקת, שהוא עיקר הקלקול כנ״ל:

אות כ׳.

שבביאורינו הנ״ל באות י״ג, שהצמצומים הן הן השינויים של המחשבות והשכליים [שמצומצמים ומשונים זה מזה]. יש לבאר במה שכתב מהזוהר הקדוש, שכולם במחשבה אתברירו. כי זה מחמת שבאמת אין שום ממש בהדין, זולת השכל. ואדרבא, הוא השינוי והצמצום [שנחשב כחסרון] של השכל:

אות כ״א.

שבהכלל זה לעומת זה הנ״ל בהקדמה, נראה מבואר [כמובא במקום אחר], שעצם השכל והדעת, הוא באמת כולו רחמים [אף על פי שנמשך מאתו גם הדין והשינוי כמוב״פ]:

אות כ״ב.

שגם בכל הנ״ל יש לבאר בהבאתו את המאמר חז״ל בדברי הכתוב יקרא אל השמים מעל זה הנשמה ואל הארץ זה הגוף, שמה שנמצא גם בגוף הארץ קודש הקדשים שבחכמה עילאה, הכוללת לכל החכמות שנמצאים בכל הארץ, [כמו שבצבא השמים, נמצא מנהיג הכולל, ושכל נשמתו הכוללת לכל השכליים העליונים], אין זה רק מחמת שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, וגם לגודל אחדות הנשמה והגוף, אין להפריד כלל ביניהם.

כי מחמת זה, תהיה גם נשמת המנהיג בעצמו, בקודש הקדשים. אבל בכל זאת, ממילא מובן, שהנשמה לבד, תהיה בעיקר החכמה עילאה, וכלליות הארץ זה הגוף, תחשב למדריגת החכמה תתאה כנגדו:

אות כ"ג.

שיש לבאר במדריגת החכמה תתאה הנ"ל, שגם היא תחשב לצמצום הנ"ל, כנגד החכמה העליונה מאתה. כי גם לפי זה מבואר מה שכתב לענין תלמידי רבי עקיבא, שהיו בבחינת גבורות וצמצומים, ולכאורה יש להתפלא מאד בזה, כי הלא מבואר מצירופי דבריו, שכל אחד מישראל יהיו בסוד [עמי], השכל והנשמה, שבהיפוך [והמתקת] הצמצום. אבל באמת נראה מבואר, שאין זה רק מחמת שכל בחינה כלולה מכל הבחינות. ובפרטיות, נחשבו ועמדו כל נשמות תלמידיו הראשונים וחכמותיהם, במדריגות שלמטה, והצימצומים הנ"ל [כי בסיבת הנסיון, מורידים לפעמים גם לגדולי גדולים, במוחין דקטנות, כמובן מזה במקום אחר]:

אות כ"ד.

שכמו שבפרטיות כל איש ואיש מוכרח לחיבור גופו ונשמתו, חיבור צמצומו ושכלו, [שהוא חיבור החכמה תתאה ועילאה] כנ"ל. כן גם בכלליות הנפשות הבאים להמנהיג, שכל אחד בקדושת שכלו, כנגד חבירו שבמדריגת השכל שלמטה מאתו, נחשב נשמה כנגד הגוף והצמצום הנ"ל, מוכרחים מפני זה, להזהר מאד בשלומם ואחדותם, כי בזה לבד, כל עיקר החיים שבעולם הזה ושבעולם הבא. וכפי שממילא מבואר, שבהיפוך חס ושלום, נתהווה ממחלקותם מיתה ופירוד חס ושלום, בין הנשמה והגוף, מבאר יותר בכל זה, בהבאתו על אודות תלמידי רבי עקיבא, שמתו מחמת זה שלא היה בהם אהבה:

אות כ״ה.

שגם בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, תבין מרחוק על אודות המריבה והתחלקות הנפשות מהצדיק בעצמו [שהוא הנשמה והשכל הכולל שלמעלה מכולם], שבזה גורמים גם כן להסתלקותו:

אות כ״ו.

בהמבואר מדבריו הקדושים שאין המתקת הדינים רק בשרשם. ושאף על פי שהשכליים הם שרשי הדינים כנ״ל, אבל העיקר וההכרח להמתקה הוא השורש העליון של השכליים בעצמם, והוא חכמה עילאה הנ״ל שלמעלה מכולם. ולכאורה יש להתפלא, כפי המובן בזה מדבריו הקדושים שברוב הפלא ופלא, נמצאו בחיוב דעתו יתברך כל מדה ומשקל שבדעת ורחמים הנ״ל, בכל הצמצום שבתכלית ההיפוך והדין הנ״ל, עד שאין שום יכולת ואופן כלל שימתיק ויכריע משקל השכל והרחמים שבכל מדריגה לתכלית ההיפך והדין שבו. ועתה, מאין יבא עזר וישועה אפילו בשכל העליון הנ״ל, מאחר שבחיוב דעתו יתברך הנ״ל, נמצא בלי ספק גם אליו, שורש הדין ותכלית הצמצום המכוון ועומד גם כנגדו, בתכלית ההיפוך. אבל מרחוק יש לבאר בדבריו הנ״ל, שזה שאין ביכולת השכל שלמטה להמתיק את צמצומו שבמדת הדין, הוא מחמת שאין ביכלתם להתנהג במזג השוה והכרעת השלום הנ״ל, שמוכרח שיהיה ביניהם, וזה מחמת שגם בהשכל בעצמו, לא נמצא עדיין שלימות אמיתי, וגם הוא יהיה כצמצום וגבורה במחלוקת, כנ״ל בענין תלמידי רבי עקיבא. אבל מרוב האהבה והשלום במדת השכל והחכמה עילאה הנ״ל, תתמזג ותתאחד גם בתכלית צמצומה והסתרתה שבשורש הדין הנ״ל [כי הוא תכלית הידיעה דלא נדע המובא במקום אחר]. ומרוב אהבתו ושלומו עם מדת הדין, נהפך [ונשלם אתו] גם הוא, להיות כמוהו במדת הרחמים. ואם שאר הנפשות ושכליותיהם, זוכים להכלל בו גם כן, באהבה ושלום, נמשך מאתו ההארה הזאת גם למדריגות השכליים שבהם, עד שנמתק גם מהם, כל דין וכל צמצום, להתהפך למהות השכליים והרחמים, בפרטיות כל איש ואיש, וזה עם זה כנ״ל:

אות כ״ז.

שבהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שהנשמה הוא השכל, ובצירופי וביאורי דבריו הנ״ל, שגורמים בקלקול הולך רכיל [והמחלוקת] הנ״ל, להיות נסתלק חס ושלום נשמת הצדיק. מבאר בכפלים לדבר הכתוב מגלה סוד, שנתגלה ונסתלק אור השכל, [כי הוא מכוון ממש, כהסתלקות נשמת הצדיק הנ״ל]:

אות כ״ח.

שיש להתפלא במה שכתב שבהמחלוקת שעל הצדיק מתקן האמונת חכמים אצל המון עם. כי הלא כל המחלוקת שעליו, הוא מקלקול אמונת המון העם, שאינם מאמינים בו. אבל בהמתקת הדינים בשרשם הנ״ל, תבין מרחוק, כי [מניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא] שמשורש הדין, שנתעורר על ידי המחלוקת והמריבה שמריבים עליו בעצמו, נתרומם ונתעלה לחכמה עילאה [שבשלום הנפלא] יותר, עד שבתכלית ההיפך, מתקן ומחזק בהם האמונה, להתהפך אליו בשלום ואהבה, ושלימות האמונה כנ״ל:

אות כ״ט.

שבביאורינו הנ״ל באות כ״ו, תבין מרחוק, שאף על פי כן נמצא בדבר המחלוקת שעל הצדיק, מלחמה גדולה וכבידה ועצומה מאד מאד. כי מעוצם תעלומתו והסתרתו מדעת הנפשות שתחתיו כנ״ל, מתגבר עליו בכל עת המריבה והמחלוקת, עד שמוכרח לעוצם התעלותו והסתלקותו לשכל העליון הנ״ל, להסתלקות נשמתו [ושכלו] לגמרי חס ושלום, ומשם

דייקא, ישוב ויופיע לתקן אמונתם, ולהשיבם אליו כנ״ל מהמוב״פ:

אות ל׳.

שגם בכל הנ״ל מדבריו הקדושים, יבואר לך יותר מה שנזכר לעיל אות ז׳, ותבין בעמקי חכמתו להביא ראיה שהמים הם בחינת מחלוקת, מהכתוב מי מריבה. כי הוא ענין המריבה הנ״ל שעל משה בעצמו, אשר גרמה גם אליו הסתלקות נשמתו בעצמו כנ״ל:

אות ל״א.

שגם מענין מי מריבה הנ״ל תבין מרחוק, שהצדיק בעוצם רחמיו, תולה כל החטא והחיסרון בעצמו, על אשר לא נתעלה בזה גבוה מעל גבוה, להשכל העליון הנ״ל, גם בחייו, ולהמשיך את האהבה, והכרעת השלום, לכל הפלוגתא והמחלוקת, שמהם ריבוי הספרים שבתורה שבעל פה כמוב״פ, באופן שלא יהיו מוכרחים עוד בכל דור להתייגע ולטרוח כל כך, לבירור ההלכה והכרעת השלום שבה. וגם אגב אורחא תבין בפליאת העולם על הסתלקות הצדיק בקלקול הדור [שמובא מזה בדברי חז״ל], כי כמו שבפרטיות, גורם כל אחד בקלקולו, שנפרד ונחלק מאתו נשמתו ורוחו לעלות למעלה. כן גם בכלליות, נחשב הצדיק לנשמה לכלליות הדור, והם נחשבים אליו לגוף כנ״ל, והוא בקלקול הגוף הכללי שבהם, נפרד ונחלק מהם להתעלות לשמים, ששם מקומו כנ״ל [ואשרי לו ואשרי חלקו לעד ולנצח]. וכל אחיו וכל הדור שזולתו, ימותו ויאבדו אחר כך ממילא, כאבידת הגוף וכליונו שבהעדר הנשמה כנ״ל [כי היא המכה אשר לא כתובה בתורה וכו׳]. אבל כל התקוה, הוא מה שבכל זאת מחשבים הצדיקי אמת כמשה ואהרן הנ״ל, את העונש והקלקול, על אשר לא נתעלו כל כך בקודש הקדשים, עד שיתתקן בזה האמונה בלב החולקים והמריבים שעליהם, גם בחייהם כנ״ל. וסוף כל סוף יהיו גומרים התיקון במותם והסתלקותם, עד שנזכה להחזרתם לעתיד, בקיום הכתוב וזרקתי עליכם וכו׳, שיסובב בו על זה, [וגם ממילא מובן, שהוא ענין כפרתם המובא בדברי חז״ל, שמכפרים בהסתלקותם]. שגם במיתה והסתלקות הנפש בפרטיות הנ״ל, נמצא מעין זה, כי גם היא מכפרת, עד

שנזכה בהמנהיג שלעתיד, הכלול מהם, לחיים הנצחיים בגוף ונפש, בפרטיות וכלליות יחדיו, שזה עיקר החיים כנ״ל:

אות ל״ב.

בהמבואר מביאורי וצירופי דבריו הנ״ל והמוב״פ על אודות מימי המחלוקת, שהן הן מימי העצות, ושכל התיקון הוא בהאהבה והשלום שנתהוה בסופה. מבואר יותר בהבאתו לשון הכתוב, ולא יחצו לשתי ממלכות וכו׳, לתיקון מימי העצות, [שהן הן מימי המחלוקת הנ״ל, שכל התיקון הוא בהאחדות והשלום, שנמצא מעין זה גם בפרטיות כל נפש וגוף, כשנזדכך הגוף בעצמו להתהפך למהות הנפש שבו, ולא יבלבלו עוד בחלוקת העצה, שנמשך מהעדר זיכוכו כמוב״פ]:

אות ל״ג.

שבמחלוקת הדין, וסופה באהבה ורחמים הנ״ל, מבואר יותר בהבאתו ענין ראש השנה שהוא יומא דדינא, והכניסה לקודש הקדשים [שהוא התיקון שבסופה הנ״ל], שעל ידי זה נתקבלים לוחות האבן, וריבוי הספרים שבמקום האבן שתיה כמוב״פ. וגם אגב אורחא, תבין מרחוק בהפלאת תיקון חז״ל לתפלת נעילה שביום הכפורים הנ״ל. כי לפי הנ״ל ממילא מבואר, שנעילת השער שבקודש הקדשים וסגירתו בכל השנה [מאזהרת התורה לבל יבא לשם גם הכהן הגדול], הוא סגירת שער התורה והרחמים הנ״ל, שנסגר וננעל בכל השנה, בסוד [הנעלם שבשם כבוד מלכות] העצות המוב״פ. ולהיפך פתיחתו שביום הכפורים, הוא הוא פתיחת שערי התורה והרחמים הנ״ל, והתגלות שם כבוד מלכותו, אשר על זה מתפללים אחר כך בעת נעילתו, שיהיה נשאר על כל פנים מהפתח הזאת מעט רשימו גם לכל השנה, עד שבסוף ימי העולם, יהיה נפתח לגמרי עדי עד, באור התורה עד אין קץ וסוף כלל כמוב״פ [שמזה יהיו כל השכר והעונג כמובא במקום אחר], וגם בפרטיות הרשימה שבכל שנה הנ״ל, נמשך מזה שמחת התורה כמוב״פ:

אות ל״ד.

שבדבר הסתלקות משה לחכמה עילאה שביד הסמיכה [הנ״ל מצירופי וביאורי דבריו הקדושים]. תבין גם כן בהפלאתו להביא ראיה שהסמיכה בידים, מהכתוב ויהושע בן נון וכו׳, שהוא בענין הסתלקות משה הנ״ל:

אות ל״ה.

שהעצות שאין ביכולת להתייעץ, בסיבת הקלקולים הנ״ל. נראה לעניות דעתי מדבריו הקדושים, שגם הם בענין ההנהגות הישרות הנ״ל, שאין ביכולת להוציא לעצמו ולאחרים, בסיבת הקלקולים הנ״ל. ושלפי זה יש לבאר כוונתו בכפלים, במה שכתב על אודות העצות שהם בחינת מלכות, כי הוא מלכות המנהיג הנסמך הנ״ל, המגיע להזוכה לבירור העצות האלה. כי אף על פי שנמצא מענין המלכות הזאת, גם לכל אחד מנפשות ישראל, על עצמו, ועל בני ביתו, כי כולם בסוד עמי הנ״ל, אבל העיקר מכולם, הוא המנהיג והמלך הכולל כנ״ל:

אות ל״ו.

שעוד בהמבואר הנ״ל, שהנשמה הוא השכל, מבאר יותר בביאור הכתוב רשע מכתיר את הצדיק וכו׳. כי מהכלל זה לעומת זה הנ״ל בההקדמה, ממילא מבואר, שכמו שעצם נשמת הצדיק, הוא השכל והמחשבה הטהורה המוב״פ, כן להיפך, גם עצם נפש הרשע, הוא המחשבה שבעשן הריח רע. [וכן מובן מכתבי האריז״ל , שחלקי הנשמה [והשכל הקדוש]

הנ״ל, לא יגיע להאדם, כי אם בקדושת לבבו ומדותיו, בעבודתו שזוכה בכל עת]. וגם לפי זה מבאר כוונתו בכפלים, כי במה שזוכה האדם לדחות מעצמו טומאת הריח רע, ולהעלות ולהגביר זכות השכל שבו [שהוא המשפט האמיתי המוב״פ], יעלה ויגיע על ידי זה בעצמו, לחכמת אלקים, לעשות משפט אמיתי גם בכלליות, להכתיר ולהעלות את הצדיק, ולדחות ולהפיל את הרשע:

אות ל״ז.

שגם בכפלי כוונתו הנ״ל, מבאר כמו כן בענין הכתב ובדבר הכתוב לעשות בהם משפט וכו׳. כי כמו שבמשפטי המעוקלים והרעים בעצמן, מגבירים ומכתירים את כתב ידיהם, עד שעולים ושולטים על ידי זה גם על שארית הפליטה שבמשפטי ישראל, להיות גם כן בכתב ידם, שעל ידי זה חוזרים הקלקולים חלילה, ומבטלים לגמרי לנפשות ישראל ומשפטיהם כנ״ל. וכן להיפך, במשפטי אמת המבוררים בשכל אמיתי, וזכות הצדיק וישראל הנ״ל, מכניעים ומבטלים גם כתב ידי הגוים שנמצא ונשאר עדיין במשפטיהם הרעים, עד שמכניעים ומבטלים על ידי זה בכל עת גם נפשותיהם ומשפטיהם בעצמם, וזוכים לעשות בהם משפט כתוב:

אות ל״ח.

שלכאורה יש להתפלא באיסור ואזהרת התגלות הסוד הנ״ל, כי הלא באמת ראוי ומוכרח לכל אחד להיטיב לזולתו, ולמה נהיה נזהרים לבלי להשפיע ולגלות את הסוד הנ״ל לכל העמים, ושיהיה נמצא מעין זה גם בין ישראל בעצמם, להיות נאמן רוח מכסה וכו׳ כנ״ל. אבל בכל הנ״ל תבין מרחוק, שבהורדת חלקי השכל והסוד להבלתי נזדכך כפי הראוי להם, מכריח ומוריד על ידי זה חלקי הנשמה בעצמם למקומות העכורים והמטונפים, ואין שום אופן לכל אחד לשמוע ולקבל חלקי התורה וסודותיה, כי אם כפי שנתקדש תחלה במעשיו ובמדותיו הטובים כנ״ל [וכמובא מזה במקום אחר]:

אות ל״ט.

בדבר העצות וחכמת ההנהגה שבעצם תיקון המלכות הנ״ל [שהוא בנפש דוד כנודע], מבאר אגב אורחא, בהבאתו ראיה לענין המשפט שהוא מן המוח והחכמה, ממה שנאמר בבן דוד ויראו וכו׳:

אות מ׳.

שבביאור וכפלי כוונתו שבדבריו הנ״ל, מבאר גם בהפלאתו להביא ראיה מדואג שנכתב אצלו בלשון נעצר [שהוא הגברת הרע על הטוב] שהיתה במוחו ולימודיו, להפוך את המשפט לנפש דוד, לבלתי לקרבה ולהעלותה לנצח חס ושלום, ממה שנסתרה וירדה בעוצם הרע [מתחלת הבריאה כנודע], וכאשר ביארתי לעיל אות ל״ו עיין שם:

אות מ״א.

שגם בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מוסיף לבאר בענין הכתוב וזרקתי וכו׳, ולא יחצו וכו׳, שזה נאמר על השלמת מלכות דוד בעצמו שנזכה לעתיד:

אות מ״ב.

שבתיקון מלכות דוד להתיקון [והבנין] המוכרח לקודש הקדשים הנ״ל, תבין מרחוק בהפלאתו להביא ראיה להמשכת כח הכתב [משכל יד ה׳], מדבר הבנין המוכרח להקודש הנ״ל, שבזה לבד כל ציורי השכליים שקיבל מיד ה׳, להאיר את הכל בכתב הנ״ל:

אות מ״ג.

שעוד יש לבאר על אודות הארת הקודש בשכל העליון, להמתקת והתמלאות הצמצומים [והחסרונות שבכל מדריגה], הנשתווה להארת שכל השופע בשכליות הגלגלים הנ״ל [וכעין הארת יד הסמיכה להכתובים כנ״ל], הוא הוא סוד עמי וחכמתם, לעבר ולהשוות ולהשלים העתים והימים שבחסרוני תהלוכי פני הלבנה, באור פני החמה, [שזה עיקר סוד העיבור כנודע]. אשר לפי זה תבין אגב אורחא, בהפלאת קדושתה על פי הראיה, שאין זה כי אם במנהיגים הנסמכים באוירא דארץ ישראל זה מזה, עד פני משה לפני יהושע הנ״ל והמוב״פ. [כי הוא הוא קבלת מלכות [המנהיג, ופני] הלבנה מפני החמה הנ״ל]. כי בהשלמת פני הלבנה ופני המנהיג, להיות כפני החמה בעצמה, נכלל ונתאחד גם הוא וידו, ביד ה׳ וקודש הקדשים שבפני החמה כנ״ל, עד שגם הוא, יש בידו להסמיך ולהאיר לפני הצמצומים וחסרוני הלבנה שבתלמידיו הנתקרבים בימיו גם אליו כנ״ל:

אות מ״ד.

שבהכרח הסתלקות העולה ביד ה׳ לבנין בית הקדשים הנ״ל, ובסיבוב הכתוב הכל בכתב על דוד המלך ע״ה, תבין אגב אורחא בהפלאת גזירתו יתברך, לבל יהיה נבנה הבית עד שישכוב תחלה עם אבותיו, כי הוא עיקר העולה ביד העליונה הנ״ל [וכמובא מזה רמזים נפלאים במקום אחר]:

אות מ״ה.

שבתעלומות סוד השלמת פני הלבנה שבמלכות בן דוד הנ״ל, תבין מרחוק בהפלאת גזירתו יתברך, להיות בזה כביכול גם הוא, נאמן רוח מכסה ובלתי מגלה כנ״ל, אפילו מליבא לפומיה:

אות מ״ו.

שבמדת האמונה הנ״ל, שנמצא למכסה הזאת, מבאר יותר ללשון הכתוב הנ״ל, נאמן רוח מכסה וכו׳:

אות מ״ז.

מהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר בענין דואג הנ״ל, שברוב קלקולו במותרות, חטא בחטא הולך רכיל ממש [דלית רוחיה רוחא דקיומא וכו׳, כי נידון במותרות כמוב״פ]:

אות מ״ח.

שבהסתלקות משה לתיקון כתב התורה הנ״ל, נראה שמבאר במצות כתיבת ספר התורה אשר צוה לעת הסתלקותו וכנ״ל. ומחמת שנמצא בענין זה מלחמה כבידה ועצומה מאד, הוכרח גם ר׳ שמעון [שהיה התיקון שבתלמידי רבי עקיבא הנ״ל, ובא בסוד התורה למעלה מכולם, ואף על פי כן הוכרח] אחר כך גם הוא, להסתלק בפל״ג [ומחלוקת המוב״פ], ויום כ׳פ׳ו׳ר׳י׳ם, בקודש הקדשים הנ״ל. וכן אדמו״ר ז״ל, גילה והמשיך תיקון ההשגה הזאת, בראש השנה הראשון כשהגיע עליו המחלה שנסתלק מאתה, והפליא להמשיך בה סמיכה לתלמידו מוהרנ״ת ז״ל [כמובא מזה בספר פרפראות לחכמה], ותיקון הכתיבה וההדפסה לספרו שנדפס בשנה הזאת. וגם אחר כך ביום הסתלקותו, סיבב השם יתברך שנשמע לתלמידו מוהרנ״ת ז״ל הנ״ל, בצעקתו ותפלתו הושענא אבן שתיה וכו׳. וכן אחר כך כשנמלאו ימי תלמידו הנ״ל היתה הסתלקותו בהשגת התורה הזאת, והרבה להזהיר אז מאד על מצות ההדפסה והכתיבה, כמאמר הכתוב הנ״ל, עשות ספרים הרבה אין קץ, [גם נראה ומבואר מדבריו בעל פה, שהוא הצדקה, אשר גדלה כמו כן חיובה ורוממותה וכו׳]:

אות מ״ט.

בענין השמחה שזוכין בתיקון הראש השנה ויום הכפורים [שבלוחות התורה הנ״ל], יש לבאר מדבריו הקדושים, שזה שנגמר התיקון הזה בשמחת התורה [שביום השמיני, שהוא החכמה עילאה הנ״ל כידוע]:

אות נ׳.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, בענין הכתוב מגלה סוד, שנתגלה ונסתלק השכל וכו׳ [ובביאורינו הנ״ל תבין ותתבונן בכפולתו הזאת, שבהתגלות והשפעת האור (למקומו המ״ט) [למקומות המטונפים] חס ושלום נסתלק ונתעלם לגמרי על ידי זה]. יבואר לנו בהיפוך, לענין התיקון, שדייקא בהתכסות האור וצמצומו, זוכים אחר כך על ידי זה בעצמו לגלותו מעט מעט. [כי דוקא בסיבת הנסיונות הגוברים על האדם מהתכסות אור הדעת והשכל, ולא ימלט כל איש מישראל מכמה נקודות

ומצוות שמתגבר גם אז לעשות ולקיים, כי אפילו פושעי ישראל מלאים וכו', זוכים לפי זה כל אחד במדריגתו מהנקודות הנ"ל, שיתגלה להם האור, כאשר כבר כתבתי מזה בקצרה, וכפלתי בכאן את דברי, לבא מהם בתוספות הביאורים שאחרי זה]:

אות נ"א.

שבכל הנ"ל יש לבאר, שכעין זה נמצא גם בתשובתו מהמחלוקת [שהוא התהפכות הקלקול לתיקון] הנ"ל. כי אף על פי שהמחלוקת הוא קלקול מגלה סוד הנ"ל [כי במחלקותם, וקלקול אמונתם, נתעשן ונפגם דעתם בסרחון ועכירות, עד שכל מה שיודעים ושומעים נסתלק ונתעלם מהם ההרגשה ועיקר הידיעה, לבל יתעכרו ויפגמו חלקי הנשמה שבהם כנ"ל]. אבל בכח הצדיק הנ"ל, חוזר ומהפך ממכסהו, ומכסה דבריו שבמחלוקת הנ"ל, להמשיך מחדש דוקא על ידי זה תיקון ההתגלות מעוצם הניסיון שהתגבר עליהם במכסה והעלמה הזאת כנ"ל:

אות נ"ב.

שנראה מקשרי דבריו הנ"ל והמוב"פ, שהתגברות עכירות הגוף על המוח, הוא הוא מהתגברות ומחלוקת הצמצום כנגד השכל שבו. ואולם, מהמתקת הדין בשרשו הנ"ל, מבאר יותר בהתהפכות הקלקול לתקון הנ"ל, שדייקא בסיבת המחלוקת, יש גם כן ביכולת לטהר ולהגביר זכות המוח ועצתו האמתיית, באופן שיהיה נדחה ונופל מאתו העכירות שנמשך מהגוף:

אות נ"ג.

בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, שגם כלליות הנפשות, והמנהיג שעליהם, נחשבים כצמצומי ואברי הגוף כנגד אחדות הנשמה והשכל שעליהם הנ"ל. מבאר ומפרש למה שכתב במשא וסבל הצדיק לחטא הרבים [על אודות הכתוב והוא חטא רבים נשא וכו'], ושבפגם אמונת הנפשות, מתגבר עליו המריבה והמחלוקת. כי הוא מכוון ממש, כהתגברות צמצומי הגוף ועכירותיהם על המוח והשכל הנ"ל, ושכהתהפכות הקלקול לתיקון בפרטיות הנ"ל, כן מתגבר ומתעלה חכמת המנהיג והצדיק, להפוך גם בכלליות את הקלקול לתיקון, ולתקן ולהאיר בהם את האמונה, באופן שיהיה נדחה ונופל גם מהם עכירותיהם וגילוליהם, ולהמשיך גם עליהם טהרתו וקדושת מוחו, ועצותיו האמתיות כנ"ל:

אות נ"ד.

שאף על פי שדרשו חז"ל בענין הכתוב כי הוא חכמתכם וכו', שזה יסובב על סוד העיבור. אבל גם מפשיטות הלשון וענין הכתוב [אשר אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ודברי תורה כפטיש וכו'], נראה מבואר בקשרי דבריו הקדושים [ומבואר מזה גם בשאר ספרי אמת], שסוד העיבור הנ"ל, הוא הכולל גם לשאר החוקים והתורה הקדושה, אשר [היא חכמתינו לעיני העמים לבד כמוב"פ, אשר] ישמעון את החוקים האלה ואמרו וכו':

אות נ"ה.

בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, שכמו שבכלליות יושבי תבל, אינם ראוים לסוד העיבור והתורה הנ"ל זולת נפשות ישראל, כן גם ביניהם, מוכרח עדיין לברר וללבן בזה, עד לעתיד כנ"ל. ובצירוף (כל זה) העולה מדבריו הנ"ל, שכל התגברות עכירות הגוף הוא בענין המשפט והעצות הרעות, שמתגברים ועולים בקלקוליהם לבא ולהגיע גם להמוח בעצמו,

עד שגם הוא נלכד בהם, ואין ביכלתו לברר ולעשות משפט אמיתי כנ״ל. יש לבאר, בהשתוות כלליות [נפשות ישראל] ופרטיות [כל נפש בפני עצמה] הנ״ל, שבהתגברות קלקולי העצות שבעכירות הנפשות הנ״ל, מגיע ועולה הקלקול הזה, גם להצדיק בעצמו, להיות גם הוא נסתפק ונחלק בעצתו העליונה [והשופע לכולם את עצותיהם]. וגם יש לבאר, שהוא מחלוקת [ומלחמת] דעתו ועצתו [אשר ביארנו לעיל], להתיעץ ולהתחכם באיזה אופן לגלות ולכתוב לעיניהם, כי מאחר שהם חולקים ומריבים עליו, נעכרים ומלאים בלי ספק בצואת תאוותיהם, עד שאין שום אופן ויכולת כלל לגלות ולהשפיע להם מסוד תורתו ועצותיו, מלבד בפלאי הפלאות החכמה שנמצא בענין הזה בעצמו, לבלתי להראות ולגלות להם נפלאות תורתו כי אם לעיניהם לבד, באופן שעדיין באמת לא יבינו וידעו מאתה כלל, [זולת מה שנודע ונראה להם על כל פנים מרחוק, בתכלית הריחוק, שהוא באמת נתעלה ונכלל במקור החכמה הנ״ל, להיות מצד עצמו כנחל נובע ושופע לכולם כנ״ל, וכל העיכוב הוא מצידינו לבד]:

אות נ״ו.

שבהמבואר הנ״ל תבין מרחוק גם בהתקרבות כלליות הנפשות לקבל לוחות התורה, ושבצאתינו ממצרים על ידי המנהיג הנפלא משה בעצמו, לא נתברר אצלו עדיין עצתו העליונה הנ״ל, וערבב בהם ערב רב מהעמים [והמלאים גילולים] הנ״ל, לעמוד עמהם גם כן בהתגלות לוחות האבן והתורה, עד שגרמו אחר כך בגילוליהם הנ״ל להיות נשברים ונסתלקים מהם לגמרי סוד הלוחות הנ״ל, זולת מה שבכל זאת נהפך בהפלאותיו קלקול השבירה ומחלקותם, לתיקון ההעלמה והמכסה והשבירה הנ״ל, באופן שיהיה ביכולת אחר כך על ידי זה בעצמו לעלות ולקבל אותם שנית ביום הכיפורים הנ״ל, וכן מאז והלאה נמשך הארתם שביום הזה בכל שנה ושנה, עד שסוף כל סוף יהיה נגמר התיקון לעתיד כנ״ל:

אות נ״ז.

שאגב אורחא מבאר ומשיב לשאלת ותמיהת כל יושבי תבל, על אודות תורה שבעל פה הנ״ל, למה באמת לא ניתן כל התורה והחוקים בכתב בפרטי פרטיות, באופן שלא נתבטל ונכשל בכמה חטאים, בסיבת הספיקות שנמצאים בדבר ההלכה [שאין הלכה ברורה ומשנה ברורה]. ובפרט שעינינו הרואות, שעמד רבינו וביטל גזירת הכתוב שבאיסור הכתיבה לתורה שבעל פה הנ״ל, בסיבת השכחה והמכשולות הנ״ל. ואחרי זה עמד רב אשי, והוסיף לכתוב ולבטל הגזירה הנ״ל. אבל לא יצא הביטול והתיקון הזה, עד שתחלה נתרבה הקלקול והמחלוקת וספיקות העצות שבסיבת השכחה הנ״ל, וטוב טוב היה לחכמים והנביאים שבדורות הקודמים לזה, באופן שלא יגיע מזה כלל שום מכשול גם למיעוטי הלבבות שבדורות שאחריהם. אבל מרחוק תבין בהפלאת והכרח הסוד הנ״ל, שאין שום אופן ויכולת כלל להשפיעה ולהורידה, זולת בהשלמת טהרת וזיכוך המקבלים, כפי הראוי לקדושה כזאת, ועל זה באמת היו קטרוגים גדולים בעת קבלת התורה, וכמבואר בדברי מוהרנ״ת ז״ל שבביאור הפלאת מאמר חז״ל משאלת השטן תורה היכן היא וכו׳. ושבאמת לא ניתנה כי אם להמאבד וממית את עצמו וגופו, לטהרם ולזככם כנ״ל, אשר אליו לבד לא יאונה כל און גם היום, [רק שנמצא בענין האבדון והמות הזה, כמה מדריגות. עד שלפעמים מוכרח להסתלק לגמרי, וכאשר נדבר מזה לקמן עיין שם]. וכלליות הנפשות שאינם זוכים בחייהם לאבד ולזכך את גופם, אף על פי שהצדיקים מרחמים ורוצים וחושקים בכל יכלתם לשמרם ולהצילם ממכשולים ומטנופים, אבל מאד מאד מוכרח להמתין ולהתעכב וללקוט ולברר מהם בכל דור ודור מעט מעט נקודות האתערותא דלתתא, לגמור ולהשלים התיקון לעתיד כנ״ל:

אות נ״ח.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שכל מי שמוחו ודעתו מסובבים עדיין בסרחון התאוות, ישפוט וידין לעצמו ולאחרים משפטים ולימודים הרעים ונבוכים מהאמת האמיתי. וגם כל הזוכה למשפטי אמת ועצות אמיתיות בנקיון וזכות הדעת, עד שיש ביכלתו להוציאם ולהשפיעם גם לאחרים, עדיין מוכרח אודות השפעתו הזאת להבין ולברר בפני מי לגלות [כי הלומד לשאינו הגון כזורק אבן וכו׳], ומה לגלות [כי גם ההגון בזכותו, ואתערותא דלתתא כנ״ל, מובן ממילא שעדיין נמצא בענין הזה אלפים ורבבות מדריגות, באדם ובזמן, ואין ביכולת לגלות גם להההגון הנ״ל, כי אם במדת זכותו ואתערותו שזוכה מיום אל יום]. ומכל שכן לכתוב [ולמסור] גם לעיני כולם, בודאי מוכרח מאד מאד לעצה ברורה וישרה

כנ״ל. ולכאורה זה סותר להמבואר מדבריו הקדושים, שמוכרח להרבות בכתבי הספרים, ושנתעורר מחלוקת על המתרשל ובלתי מחדש ומרבה בזה. אבל מרחוק תבין בכל הנ״ל, בקשרי כוונתו הקדושה שבכל דיבור ודיבור [פשוט כפול שלוש רבוע], כי לא מטעם אחד, יוצא ונתעורר המחלוקת והמריבה שמפגם האמונה כנ״ל. כי כמו שהבלתי זוכים עדיין לתכלית האמונה, המוכרחת לבירור הלימודים ומשפט האמיתי הנ״ל, יגיע עליהם [המחלוקת] כדי לטהרו ולזככו מהעכירות שנמצא בו מפגם האמונה, ושישוב ויאמין ויעמיק מאד בכל דיבור ודיבור מהצדיקי אמת, עד שבהמשך הזמן יגיע על ידי זה גם הוא לחכמת אלקים לעשות ספרים במשפט האמיתי הנ״ל. כן גם אז, מרוב קשרי הכלליות והפרטיות הנ״ל זה לזה, מוכרח בכל עת ועת להוסיף זיכוך על זיכוך, וקדושה על קדושה, עד שיתברר לו העצה העליונה [שבהשפעת העצות והמשפטים] הנ״ל, מה לגלות, ובפני מי לגלות, ומה לכתוב, ובאיזה אופן לכתוב, באופן שלא יהיה הכתב רק לעיני כל ישראל [ומכל שכן לעיני העמים] הנ״ל, ובגוף החכמה עדיין לא ידע ויבין רק התלמיד ההגון הנסמך מאתו, למסור ולגלות לו מפה לפה כנ״ל. ולהכרח ותוספת הזיכוך העצום והנשגב, נתעורר עליו גם אז מריבה ומחלוקת, משני טעמים הכפולים ומאוחדים זה בזה. טעם אחד, הוא לתוספות האמונה. וטעם ב׳, הוא לתוספת הזיכוך והכתיבה. שעל ידי זה לבד, יש להם באמת במה להאמין בחידושה, עד שמוכרח בסופו, מעוצם המלחמה, להמית ולבטל לגמרי את גופו בהסתלקותו הנ״ל, ובזה לבד זוכה להשלים ולגמור כתיבת ספרי תורתו [כענין משה רבינו הנ״ל]. וכן בחייו הקדושים, מוכרח בכל עת ועת להמית ולזכך ולקדש את עצמו בקדושה על קדושה, אשר כפי זיכוכו וקדושתו הזאת לבד, זוכה כמו כן להרבות בחיבור ספרים הנ״ל [אשר באמת ובודאי, מוכרח להרבות בהם ולעשות ספרים הרבה אין קץ כנ״ל, אבל לא נזכה לזה עד לעתיד. ובכל שנה ושנה ובכל דור ודור אין ממשיכים בענין זה רק מעט מעט כנ״ל, וכן מבואר כל זה מדבריו הקדושים, שמוכרח הצדיק לברר ולידע מה לגלות ומה לכתוב ושכל התורה שבעל פה הוא כדי להעלימה ולהסתירה מהעמים והרחוקים]:

אות נ״ט.

שבכל הנ״ל נראה מבואר, שגם התגברות צמצומי הגוף בעכירותיהם על המוח בפרטיות מפגם האמונה, להיות בעיניו דברי חכמים ללעג ולקלס, הוא כהתגברות המחלוקת בכלליות. שאף על פי כן יש ביכולת האדם להבין ולהשכיל מהמחלוקת והתגברות הזה בעצמו, את עוצם ריחוקו [כמבואר מזה במקום אחר], עד שישוב בתשובת האמונה, ולהזדכך

מעכירתו הנ״ל. [כי העכירות ופגם האמונה תלוים זה בזה]:

אות ס׳.

שגם בקשרי דבריו הקדושים אשר ביארנו לעיל באות א׳, שלמטה ולמעלה מוכרח להוציא המשפט לאור, בתיקון האמונה הנ״ל. יבואר לנו בענין המחלוקת הנ״ל, שגם בזה כוונתו הקדושה גם על המחלוקת והאויבים שלמעלה [כמבואר מזה במקום אחר], העומדים מצד הצמצומים והדינים המוב״פ, ומהם לבד נמשך גם למטה התגברות החולקים והאויבים, שבצמצומי הגופים ופיתויי התאות הרעות ועכירות הנ״ל, [כי יורד ומסית ועולה ומקטרג]. רק שבכל זאת יש ביכולת להפוך כל הקלקולים לתיקונים, בכח הצדיק והמנהיג הכולל הנ״ל:

אות ס״א.

אגב אורחא הנני להציג מה ששמעתי מאבי ז״ל בשם מורנ״ת ז״ל, שלא נמצא לו בירור ההלכה והמשפט הנ״ל, זולת בג׳ דברים. חיוב ללמוד הפוסקים בכל יום ויום. וחיוב התפלה והבקשה, לחדש בה בכל יום כפי מה שעובר עליו. וחיוב אסיפת הנפשות בראש השנה למקום גניזתו הקדושה, עד כאן לשונו. והנראה לעניות דעתי, שהן הן הג׳ דברים המוכרחים בכל איש ואיש, לבקש ולחפש עליהם לכלליות עצותיו והנהגותיו המוכרחים לו. כי לימוד הפוסקים, הוא מה שעסקו [של] כל אחד עד מקום שידו מגיע, לברר ולמצוא גם עתה, בירור ההלכה שבכללות המשפטי אמת וההנהגות והדינים הנ״ל. והתפלה, היא הסגולה העיקרית להזדכך מהתאוות ועשן עכירות הגוף, העולה אל המוח לבלבלו ולהתעותו מבירור המשפט והעצה הנ״ל [גם אם ירצה ויתאוה לפעמים לעשות רצונו יתברך]. וכן נמשך ועולה העשן הזה מהגוף אל המוח, שבכללות הנפשות [שהוא המנהיג שבהם כנ״ל], להיות גם עליו בעצמו, קשה וכבד בעת הזאת, להבין ולהשכיל בעצם בירורי ההנהגות והמשפטים המוכרחים לכל איש ואיש, בכל יום ויום כנ״ל. ועם כל זאת, גדול ועצום מעלת ראש השנה הנ״ל, שמשם כל המשכת תיקוני היום כפורים, לבא בקודש הקדשים שבביאור ההלכות הנ״ל. [וכבר ביארתי

במקום אחר, שמחמת זה מוכרח שיהיה כל עיקר הבקשה והתפלה הנ״ל, לבקש ולחפש ולהתפלל להתגלות ומציאות הצדיק והפלא יועץ הנ״ל בעצמו. כי על ידו לבד, יהיה ביכולת להזדכך מתכלית התגברות הטנופת שבאחרית הימים האלה, ולהתעלות זה לעומת זה לתכלית הבירור והוצאות המשפט לאור הנ״ל]:

אות ס״ב.

שבקשרי הכלליות והפרטיות הנ״ל מדבריו הקדושים, יש לבאר בכוונתו הקדושה גם על אודות ההמתקה והבירור של מדת המשפט והדין מהשם יתברך בעצמו, שיוצא לאור מזיכוך עכירות הגוף [שבכלליות הנפשות] שלמטה כנ״ל מהמוב״פ. כי לפי הנ״ל יש לבאר, שגם כל החיבור הזה מלמטה למעלה כנ״ל, הוא מחמת שגם בכלליות הנפשות [ומנהיגיהם, שהם העיקריים גם משאר כלליות] הבריאה [כמוב״פ], נחשב כמו כן לגוף וחומר, כנגד השם יתברך בעצמו. וכל העשן אשר יחרה באפו ובחמתו שבמדת דינו ומשפט חכמתו הנ״ל, הוא העולה ונמשך בסיבת העכירות ותאוות גוף האדם [שבכלליות הבריאה] שלמטה כנ״ל. אשר לפי זה ממילא מבואר, שכשזוכה האדם להזדכך מרעתו וממשובתו בתאוותיו ועונותיו הנ״ל, גורם כמו כן בפרטיות ובכלליות, להוציא לאור משפט המוח וחכמתו, להמתיק ולבטל מעצמו גם כל התוכחה ומוסר העונשים, אשר על חטאיו ועונותיו הקודמים. [כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה והזיכוך הנ״ל, כמבואר מדברי חז״ל, וכעין אשר כתבתי לעיל מביטול התגברות האויבים שלמעלה, שנמשך מביטול התגברותם שלמטה]:

אות ס״ג.

שגם אם נשים את לבבינו להמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שכל עונש העיקרי והכללי שנוגע ועולה להמנהיג, עד שמוכרח לגמרי להסתלקות וביטול גופו, [ובזה נתהפך הקלקול לתיקון כנ״ל]. נראה מבואר, שכמו כן בפרטיות כל הנפשות, והעונשים לא יהיו רק לסיבת הזיכוך והתיקון הזה. ויש לבאר לפי זה, בכפלים לכוונתו הנ״ל [שבקשרי הבירור מלמטה

למעלה], כי מלבד מה שנפסק ונכלה עשן האף והחימה שבמשפטו יתברך, מכליון והפסק עשן עכירות הגוף בהכנעתו ותשובתו כנ״ל, עוד לסיבת הזיכוך בעצמו, לא נמצא ממילא שום הכרח כלל להעונש והתוכחה שיגיע להאדם חס ושלום, מאחר שהוא בעצמו זיכך ורחץ את גופו כנ״ל. [זולת הצדיק והמנהיג בעצמו, מאחר שהוא נתעלה עליהם במדריגתו להיות גם נפש וחיות גופו במדריגת הנשמה והמוח שבכלליות, מוכרח לזיכוך כפלי כפלים, וכחוט השערה אם ישגה, אין עוד ביכלתו להנצל מהיזק העשן שבכלליות גופו, מכלליות הנפשות כנ״ל, מעוצם התגברות העשן וטבעו [בתעלומי הבורא יתברך], לעלות בהיזיקו וקלקולו למעלה במוח הכללי והפרטי כנ״ל]:

אות ס״ד.

שבהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר בענין קודש הקדשים הנ״ל, שאין ביכולת להגיע לשם זולת ביום הכנעת ועינויי הגוף מתאוותיו הנ״ל, ומכל שכן מתאות אכילתו שמזה מתגבר יותר הריח רע והעשן כנ״ל:

אות ס״ה.

שגם אם נשים את לבבינו לתחלת דבריו הקדושים, שבאמונת חכמים יכולים להוציא משפטינו לאור [כי משפט הוא עמודא דאמצעיתא שזה בחינת לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל], ונראה ונתבונן שכוונתו מכופלת, מאחר שממילא מבואר, שהחכמים אמיתיים בחכמתם ודעתם בשלימות האמת, מבררים ומוציאים את המשפט לאור האמת. ואנחנו הרחוקים מאמתת חכמתם ודעתם, אף על פי שדעתינו נבוכה ומקולקלת לבל יהיה בכחה לברר ולהוציא בעצמינו את המשפט לאור, אבל בהאמונה שאנו מאמינים ומכירים על כל פנים באמתת חכמת החכמים הנ״ל, יש ונמצא גם ביכולתינו להוציא על ידם את משפטינו לאור, כי אוזן מלין תבחן וכו׳. ואחר שיוצא אל הפועל חכמת החכמים בדבריהם הנעימים, קל ונקל יותר להרגיש ולהבחין באמתת בירור

משפטם, מאם היה מוטל עלינו בעצמינו לברר את הבירור והאמת הזה. אך בכל זאת כופל ומביא על זה ראיה, ממשקל הממוצע, שזוכים בסגולת האמונה בעצמה, כלשון הכתוב לא תסור וכו' ימין ושמאל. [וגם מענין הכתוב הזה בעצמו מבואר כפלי כוונתו הנ"ל, שאף על פי שלכאורה לא הזכיר את הכתוב הזה, רק להביא מאתו ראיה שהאמונה הוא במשקל הממוצע, המוכרח להמשפט, שהוא בעמודא דאמצעיתא, ומענין הכתוב נראה ומבואר גם כן ראיה הראשונה הנ"ל, שכאשר יפלא מאתנו דבר למשפט, נקום ונעלה להחכמים שבמקום הקודש [כנ"ל באות ט' י'], אשר הם לבד יודעים ומבררים את המשפט באמת האמיתי, ושבאמונתינו נקבל ונשמע על כל פנים לדבריהם לבלתי נסור מהם ימין ושמאל, אשר על ידי זה ממילא זוכים אנחנו על ידם להוציא את המשפט לאור]. אבל בכל זאת מבואר ונראה מכותלי ראייתו השניה הזאת, שהאמונה מסוגלת ומביאה למשקל הממוצע שמוכרח להדעת במשפטו, עד שאנו זוכים אחר כך על ידי האמונה הזאת, להיות גם ביכלתנו ובעצמינו, לברר ולהוציא את המשפט לאור, ושזה ענין הסמיכה הנ"ל שהזכיר אחר כך, שזוכים על ידי האמונה הזאת להיות נסמך, ונרשה גם בעצמינו לשפוט ולדון את הדינים והמשפטים. ועוד גם ראייתו זאת בעצמה, מכופלת היא במשל ומליצה יחדיו, כי מלבד הפלאת הלשון ממאמר אליהו הנ"ל, משפט עמודא דאמצעיתא, שהוא ענין רוחני שאין ביכלתינו להבין ולהשיג כלל, [זולת מה שהוריד לנו בתעלומות השגותיו לסגולת האמונה הנ"ל, שהיא גם כן נפלאה ונשגבה בסוד האמצעית והממוצע הזאת]. עוד גם בפשיטות דעתינו, מורה ומבאר למשקל הממוצע, שמוכרח להדעת במשפטו והתחלקות עצתו לשנים הנ"ל, שההתחלקות היא כשני אנשים וכשני כתובים המכחישים וסותרים זה את זה, ובפלס מאזני הדעת והחכמה האמיתית הנ"ל, מכריעים ומכוונים לאמצעות המשקל שביניהם, באופן שישתוו ולא יריבו ויתחלקו ויתגברו עוד בכובד הדעת זה מזה. [וגם מהורדתו לתבונתינו הפשוטה הנ"ל, נראה מכותלי דבריו הקדושים, שהוא מבאר אגב אורחא גם לשאר ענין המאמר הזה. כי צדק הוא תיקון מלכותא קדישא, שבסוד העצות הנ"ל כמוב"פ. ומאזני צדק תרין סמכי קשוט שבמדת האמת הנ"ל. והין צדק הוא תיקון אות ברית, שבענין זה עיקר ההכרח לזיכוך ונקיון הנ"ל מעצת הנשים המוב"פ]:

אות ס"ו.

בהמבואר לפי הנ"ל, שכאשר לא נשתוו כל התלמידים כפי המוכרח לקבלת אור הסוד שנשפע בהם, נחשב בזה הרב המשפיע למגלה סוד הנ"ל, והקלקול מתגבר לפעמים עד שמוכרח להסתלק על ידי זה. מבאר

אגב אורחא, במה שנשמע מדבריו הקדושים לענין הסתלקותו, והסתלקות האריז״ל, שנגזרו בסיבת הסודות שהרבו להוציא ולגלות. ועוד מהתהפכות הקלקול לתיקון הנ״ל, ובצירוף עוד כמה דברים ששמעתי והבנתי בזה מדברי תלמידו הקדוש מורנ״ת ז״ל, נראה מבואר, שגם בקלקול ההתגלות הנ״ל בעצמו, מוכרחים הם בגזירת הבורא יתברך כתעלומות דרכיו בגזירת הסתלקותם הנ״ל, שמוכרחים אחר כך לקבל על עצמם, כי זה וזה הוא להכרח ההתהפכות לתיקון הנ״ל. כי אף על פי שנסתלק ונתעלם יותר אחר כך, אבל מסמיכת תלמידיהם הקדושים, מתגברים ביד כתיבתם החזקה והנשגבה לעיני כל ישראל כפלי כפלים יותר מלעיני העמים הנ״ל, שנשאר ונראה לדעתם גם אחר הסתלקותם מראה וזריחה נפלאה, לבא כולם בסוד עמי כנ״ל. וכן מדור לדור, לא יסור מחקק הכתב, עד כי יבא שילה בהשלמת התיקון. כי לולא מה שנתקדם מחוקק הכתב, מעט מעט מדור לדור השארת הרשימה והזריחה נפלאה, לא היה ביכולת גם אחר כך לנצח ולהתגבר במלחמה כנגד האויבים הנ״ל. כי אף על פי שמתגברים כנגד זה בכל דור ודור יותר בכח הקלקול כנ״ל, אבל מדה טובה מרובה, ועצתם הפר תופר ועצת ה׳ לבד תעמוד ותקום לעולם:

אות ס״ז.

שבהכרח הקלקולים והתהפכותם לתיקון הנ״ל שנזכה לעתיד, נראה מבואר, שמחמת זה לבד, מוכרח להעולם כל הספרים שהיו ושיהיו בדרך פלפול ודרישה שדורשים ומבקשים על כל פנים למשפטי האמת הנ״ל. כי גם מהרצון וההשתדלות בעצמו, יתהוו לעתיד כלים נפלאים, בקבלת אור האמת מהפלא יועץ הנ״ל, לכל איש כפי מדריגתו ויגיעתו בהשתדלות ורצון הזה. [וגם ממילא מבואר, שעוד מוכרח על כל פנים שיהיה כל הרצון והשתדלות בספרי האמונה שבחכמינו הנסמכים הנ״ל מדור לדור עד משה רבינו ע״ה, ולא בזולתם חס ושלום]:

[סעיף זה מסובב בסוגריים, ואפשר שהוא המשך ממה שכתב על ביאור המעשה י׳ בסיפורי מעשיות, והכניסו זאת לכאן כי מבאר בזה ענין הנאמר בפנים התורה ודו״ק]

[אות ס״ח.

על אודות ההמתקה והטהרה בפלג אלקים מלא מים, נראה ממסילתו להבין משל ומליצה, שגם בפשיטות, כוונתו להרבות בטבילה מקוה מים, ומאלו המים זוכים למימי התורה והלוחות המובאים במאמר זה, כנזכר בביאורי שבמעשה הזאת. וגם יש לבאר עוד על אודות הטבילה במים, שמטהר מכל הטומאות [כאשר הרבו לדבר בזה אדמו״ר ומוהרנ״ת זצ״ל]. כי היא המכסה וההסתרה מהרודפים הנזכרים במעשה הבערגיר. ועיקר הכרח הטהרה היא להאשה, שבה נאחזים חיילות הקליפות, ומוכרחת לברוח ולהתחבא מהם [ביום השביעי] להטהר ולהנצל מהם :]

[אמר המעתיק, מצאתי מכתב יד, וחסר ההתחלה] :

....שלא יצאו לאור עד לעולם שכולו ארוך, ובזה העולם אף על פי שמוכרח על כל פנים לצמצם האור בספריהם הנ״ל, אך גם הוא להנשלמים בכלי האתערותא דלתתא שבתשובת האמונה כנ״ל מהמוב״פ, וההכרח לקבל מהם הרמזים שבהם פה אל פה כנ״ל מהמוב״פ, כי אור השכל הזה [שבידי סמיכתם כנ״ל], הוא בסוד העיבור המוב״פ, אשר להעמים והרחוקים לגמרי מהאמונה הנ״ל, אין לגלות אותו כי אם בלבוש הכתב, העומד לעיניהם, באופן שעצם אמתתו יהיה בהעלם מאתם, שלא להיות חס ושלום בכלל הכתוב המוב״פ הולך רכיל מגלה סוד, שסובב על זה כידוע . וגם ממילא מובן, שכמו כן נמצא מעין זה גם בין ישראל בעצמן, וכעין אשר בכלליות אסור למסור איזה בחינה מידי הסמיכה להבלתי זוכה באתערותא דלתתא, להיות זך בתכלית הזכות כמוב״פ, וכמו כן אין למסור גם מהחכמה שבהם, כי אם להנתעוררים לזה על כל פנים באיזה אתערותא דלתתא, שבתשוקת האמונה הנ״ל, היורדת עד תחתית הארץ והגוף, להעביר משם כל הגילולים שבזרות עבודתם, בתכלית ההיפך הם מאמונתו ואחדותו יתברך, הנעלם ונפלא בחכמת רוממות הצדיקים והכהנים הגדולים, בעבודת קדשי קדשים המוב״פ, שהם הם מצוקי ארץ בתכלית הצמצום שבציון האבן שתיה, אשר מהם תצא התורה, שהיא בלוחות האבן המוב״פ, אשר כפי שינויי הנהגות הנפשות וגופי הארצות הנמשכים משם, כפי קבלתם משם להזדכך מסרחון העשן ועכירת האויר והמזון, עד שיהיו על כל פנים למקדש מעט, בכח האותיות מחכימות הנמשכים משם, עד שגם מתחלה יתרקמו גופי בניהם וזרעם [בברכת התורה הזאת], באופן שיהיו להתלמידי חכמים ובני הצדיקים, שיסובב עליהם הכתוב ופרי הארץ וכו׳ כמוב״פ. כי להיפך חס ושלום, גם הקלקולים חוזרים חלילה, עד שנתגבר בכל פעם יותר קלקולי המשפטים והדינים המוב״פ. ואף על פי שיוצאים ונשתלשלים.... המחלוקת ופלג אלקים של הצדיק הנ״ל, המלא על כל גדותיו בזכות טהרת מימי תורתו הנ״ל, אבל

בהשתלשותם למטה, צדיקים ילכו בם והפושעים בקלקוליהם ותהפוכותיהם מקלקלים ומהפכים גם אותם להיות [על ידי זה בעצמו], במחלוקת ומריבה על הצדיק הנ״ל, מהעדר אמונתם בו, עד אשר יסובב עליהם הכתוב המוב״פ תשתפכנה אבני קודש וכו׳ [בראש כל חוצות, הרחוקות לגמרי מקדושת ארץ ישראל הנ״ל], ועוונותם הוא יסבול [כפי אותיות דברי המחלוקת בעצמם], לשוב בתשובה והתעלות יום הכפורים בחכמה עילאה יותר המוב״פ. וגם מעוצם התגברות מי המריבה הזאת מוכרח להסתלק ולהתעלות לשמי השמים, בחכמה עילאה דעילאה יותר ויותר, עד שישפיע משם בשארית פליטת נפשות תלמידיו [שבבחינת יהושע], הנסמכים בידיו המוב״פ, להתמלא יותר ברוח חכמה הנ״ל והמוב״פ, עד אשר בתוי שדי והצמצומים הנ״ל, יענינו גם עכשיו ביום הצרה אשר כמוהו לא נהייתה, בהתפשטות ספרי האפיקורסות [אשר זה לעומת זה הם מתגברים, להרחיק לגמרי מאמונת ספריו הקדושים, והרגשות נועם אמתתם, עד שנחשבים אצלם למותר לגמרי חס ושלום], כי בכל זאת, ישלח עזרינו מקדש הקדשים הנ״ל. כי אף על פי שדעת הרע והטוב [של הדינים והמתקתם הנ״ל], שניהם יחדיו יוצאים משם כמוב״פ, אבל בעוצם כח העולה לשם אחר הסתלקותו, יסעדיך מציון האותיות, לבירור המזון מהרע והעכירות, בתכלית הזכות, עד שיתגלה פרי הארץ לגאון ולתפארת, בחכמת השלום המוב״פ, לבירור העצות והמשפטים מתכלית האחדות שבמלכות בן דוד בעצמו [ולא יחצו לשתי ממלכות עוד כמוב״פ], כי חכמת אלקים בקרבו, להוציא הדינים והמשפטים למטה ולמעלה, לאור השמחה הנתגלה מאחדות השלום כמוב״פ, שבקודש הקדשים הנ״ל אשר יבנה. כי הכל בכתב מיד ה׳ אשר עליו, להשכיל ולהשפיע אור ידי הסמיכה, לכלליות אבני אותיות יד הכתב שבשאר נפשות ישראל תלמידיו, עד שנזכה לעשות בהם משפט כתוב המוב״פ, והיתה ידו על הנביאים החוזים שוא וכו׳, לזרוק גם עליהם מימיו הטהורים כמוב״פ, להיות העצה בלב כל איש ואיש, להתנהג בבחירתו כרצון השם יתברך במלכו ועצתו אשר ישפר עליו לבד, במימי חכמתו העמוקים בלי סוף, שזוכה להם החכם העליון הנ״ל, שמעוצם הפלאת ועומק חכמתו [למעלה מחכמות ותבונות כל אחד כנ״ל], אין ביכלתם בשום אופן לקבלם, כי אם באמונה לבד [אפילו נדמה להם ברור בדעתם וחכמתם העצמי שאומר להם בהיפך, על ימין שמאל כמוב״פ]. וכל הדעת והתבונה שנתן להם הבורא יתברך, הוא להכיר ולידע שיש להם להתבטל כנגד דבריו ותבונתו בתכלית הביטול, כי גם כל תבונותיהם והשגותיהם האמתיות שלעתיד, לא יהיו רק על ידי האמונה והכלליות והביטול לתבונת החכם והמנהיג הכולל, בן דוד הנ״ל, שנשמתו היא העיקרית בסוד המלכות והעצה שבמשפט המוח המוב״פ. רק מפגם האדם בראש השנה, ויומא דדינא המוב״פ, להמיר ולהחליף טוב ברע [מהשתלשלותם ממקום אחד כמוב״פ] מאכילתו מפרי הארץ קודם גמר בירורה והזדככותה המוב״פ, עד שנתקלקל בכל הולדותיו להיותם כולם במותרות העשנים הסרוחים, שעל זה יסובב הכתוב רשע מכתיר את הצדיק כמוב״פ, ובכיתורים וסבובים כאלה עד שיצא מדואג [העוצר וכו׳

כמוב״פ] משפט מעקל שאין ראוי כלל לבא בקהל כמוב״פ, והגדיל להיות הולך רכיל מגלה סוד, שעל ידי זה נתגלה ונסתלק לגמרי האור הזה כנרמז לעיל. אבל נאמן רוח מכסה דבר, ומלביה לפומיה לא גלי, עד שיצא משפט חכמתו ונשמתו לאור עיני כל, ואף על פי כן יהיה מכוסה ומלובש בגופו, עצם רוח חכמתו ונשמתו, באופן שלא יהיה ריבוי אור כמובן מכל זה גם במקום אחר. כי גם לפי כל הנ״ל, תבין מרחוק על אודות המחלוקת והמריבה שעליו [מהעדר אמונתם של החולקים], שעל ידי זה בעצמו, משתדל בתעלומותיו לתקן את האמונה בלב כל הבלתי מאמינים בו, על כי אין הדין נמתק אלא בשורשו, ושם בשורש מי המריבה האלה, לית מחשבה תפיסא כלל, כי אף על פי שישתלשל משם בעצמו גם הטומאה להעוסקים בהמריבה הזאת, כן זה לעומת זה, נמשך משם הכח להמים האלה לטהר בזריקתם גם מתכלית הטומאה והגילולים כמוב״פ, וזאת חוקת התורה בהפלא ופלא, שעולים לשם החכמים [המכוונים באצבעי ידיהם, לקדש את מקומם בקדושת המקדש כמוב״פ], שאי אתה רשאי להרהר אחריהם, ולסור מדבריהם, אפילו אם אומרים לך על ימין שמאל, עיין היטב בפנים. ואם בפלג אלקים, נמצא גם ביניהם פלוגתות ומחלוקות רבות מאד, אבל אינם זזים עד שנעשו אוהבים זה לזה, לבל יהיו ניזוקים חס ושלום בטומאת מת [כתלמידי רבי עקיבא המוב״פ] שנשתלשל גם כן משם כנ״ל מהמוב״פ. כי כל עיקר טהרת המחלוקת הזאת, אין זה רק מהמתקת הדינים בשרשן, להתהוות מזה בעצמו, תשובת השלום והאהבה והכלליות יחדיו בהאבן שתיה כמוב״פ:

ויסב אלקים-סימן ס״ב

אות א

ועסקינו באלו הסבות צריך להאמין בהשם יתברך לבד. שמעתי מאבי, ששמע ממורנ״ת ז״ל שפירש בכוונתו הקדושה, שצריך אמונה בעסקינו באלו הסבות שזה בעצמו רצונו יתברך, לברכינו בכל אשר נעשה ונעסוק על פי הטבע, כמבואר בזה מכמה כתובים. אבל בכל זאת, עיני כל, אליו

לבד ישברו באמונתם, ולא לעשות עיקר מהסיבות בעצמם, כטעות הטועים חס ושלום, שאין ביכלתו כלל לפרנס ולרפאות זולתם:

דביקות אחורי הקדושה הוא על ידי תענית, כמו שכותבים שם ה' בבחינת אחוריים וכו', כי עיקר זכות התענית וכו'. מה שתפס לדוגמא שם ה', עיין לקמן בסמוך, שהתענית והרעב בעצמו, הוא במספר אחורי שמותיו יתברך:

והנה, כפי המובן מדבריו הקדושים בענין האמונה, שהיא בעצמה השכינה, שהיא בסוד העולימתא שפירתא, ואשה יראת ה', שבסוד הדיבור של הקריאה והתפלה בשם ה'. ואף על פי שהיא בעצמה בסוד השם אחד כנרמז לקמן מהמובן בפנים, אבל זה ענין יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה שביחוד שני השמות האלה, שהתהוות היחוד הזה באחוריים, הוא על ידי התענית והרעב כמוב"פ, ואחר כך לעת האוכל, נתהווה יחוד בפנים בפנים. [שלפי זה יבואר לך, גם מה שפתח במליצת האמונה שעל הרחוקים, ואחר כך כשמרמז זאת בסוד הגשת יהודה ליוסף, מבואר שם בלשונו הקדושה, שהשכינה היא הממלצת ומבקשת רחמים עליהם], ועיקר עיכוב. היחוד, הוא מהשני מיני קושיות המוב"פ, המתגברות כנגדם זה לעומת זה, כנגד האמונה והדעת אותו יתברך [שהוא ודעתו אחד כידוע]. כי גם לפי הנ"ל, ממילא תבין, שהן הן הנמשכים מחולקא דקודשא בריך הוא ושכינתיה, שנמצא בכל אחד מנפשות ישראל בפרטי פרטיות, ובכלליות, ובכמה אופנים שונים. שלפי זה, תבין גם בדבר אהבת ה' בכל לבב וכו' המוב"פ, שיסובב בזה על כלליות המדות, ולדוגמא תפס קשר ויחוד כוונת הדעת לדבורי התפלה [שהיא בסוד השכינה כנ"ל], שלא יהיה לבו חלוק עליו, בבחינת חלק לבם וכו' כמוב"פ. וכן בדרך כלל, שנתייחד על ידי כל זה נפש הישראלי בכבודו יתברך העומד עליו תמיד כמוב"פ:

אך ממילא מובן, שאף על פי שמתייחד ושוכן אתם גם בתוך טומאתם, מקושיות לבבם הנ"ל, להסתיר פנים מאתו. אבל אז, כמו כן גם הוא ביחוד בעצמו שעמהם, מסתיר מהם פניו והשפעתו, באופן שיהיו מוכרחים לסבול גזירת הרעב והעניות הנ"ל, עד שמוכרחים מפני זה לירד מצרימה כמוב"פ, ולהתחיל מחדש, ממיצר הגרון, בקושי ההתחלה המוב"פ, להתקרב ליוסף הצדיק, כיחוד יהודה ויוסף המוב"פ, שזה זה ענין תיקון המחלוקת שבין הצדיקים המוב"פ, שעל ידי זה נתתקן ממילא גם מחלוקת היצר הרע הנ"ל [וכן בפרטיות, מוכרחים להתייחד באהבה ושלום זה עם זה], שלא יהיה חלק לבם כמוב"פ, עד שגורמים על ידי כל זה, יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה פנים בפנים, ובכל הבחינות כנ"ל:

ולבא מענין לענין בקשרי התורה הזאת, שוב נשוב לאחר הדברים והדיבור הנ"ל, שהוא הערף, אשר מאחורי התחלת הקדושה ימלוך על כל הקליפות והמצרים שבגרון, מלהוציא את הדיבור כמוב"פ, שהוא הנקרא בשם פרעה, הרומז על התגלות טבע המזלות והסיבות כמוב"פ, שממילא

מובן, שכמו כן זה לעומת זה, (כל) [כי] שרה [שהיא המלכה] כרום הדיבור המוב״פ, היא בסוד הטבע והסיבה דקדושה, שברצונו יתברך שיעסוק כל אחד, באופן שיתברר לו פרי המאכל מקליפות התערובות, שהן הן תערובות הקליפות המצירות להדיבור כמוב״פ. כי כמו שעל ידי הבירור נהפך יצר הרע בעל כרחו למרכבת הדעת ויצר הטוב [לעבוד את ה׳ בשני יצרין כמוב״פ], ממילא מובן, שכמו כן זה לעומת זה, בתערובתם בדעת טוב ורע יחדיו, מכריח גם יצר הטוב בעצמו למהותו וכוחו חס ושלום. ושעבור זה, היה מוכרח אדם הראשון להרעיב את עצמו לגמרי מתערובת הטוב והרע הזה, שעל ידי הרעב הזה בעצמו, היה מתקן את היחוד שבאתחלת ואחורי הקדושה המוב״פ, שבאמת גם זה מוכרח, כי בחינת האחורי הזאת, היא עיקר בבחינת השכינה כנ״ל, שכשנכללה על ידי זה בעצמו באחורי שם ה׳ כמוב״פ, נתבררה והופכת את עצמה [בשפה ברורה] להיחוד פנים בפנים, בהיתר אכילתו בשבת, מדעת העליון והשורש של התערובת הזאת. והמלאך הרע בעל כרחו יענה אמן ואמונה, להשלימה בהשלמתה שלעתיד, כידיעת תשובת הקשיות שלמעלה מהגבלת הסיבה וטבע בני אדם [שנמשך מהמזלות] הנ״ל:

ועכשיו אחר החטא ורעת האדם הנ״ל, אשר נתייסר ברעתו ונענש בהתעלומות דרכיו יתברך לעסוק בשביל הבירור הזה בסיבות גשמיות, שרבים נתרחקים על ידי זה לעשות אותם בעצמם לאמצעי כמוב״פ [כי שכר עבירה כמובא במקום אחר]. אבל באמת רצונו יתברך להמשיך גם עכשיו [הארת הכולו שבת, שיהיה] כל הסיבה באמונה ותפלה לבד, לקרא בשם ה׳, כי זה דייקא תיקון חטאו הנ״ל, והוא התיקון שיהיה לעתיד כמוב״פ. אף גם מי שאינו זוכה לזה [כי הרבה עשו כר׳ שמעון ולא עלתה בידן], מוכרח על כל פנים להמשיך האמונה והתפלה לגוף הסיבה הגשמית בעצמה, שאז גורמים גם על ידי זה איזה תיקון לחטא האדם הנ״ל, כי גם בזה רצונו יתברך כנ״ל, כי היא הקדושה הנמשכת מהתחלת כל דרגין [שנתעלה לשם לעתיד], עד סוף ואחורי כל דרגין, שבמיצרי הקליפות שירדנו לשם. וגם על זה לבד, יסובו כל הבירורים הנעשים על ידי המצות והלכות התורה המוב״פ, להיות בזכר ליציאת מצרים, בראש האמונה והבטחון הזה. [כי כל הגלות לא היה רק מקלקול האדם הנ״ל כידוע], ויהי בשלח פרעה את העם מהתהפכות הערף [מדת הדין של השם אלקים], להיות במדת הרחמים שבאור פני ה׳ המוב״פ, ויסב אלקים בעצמו את העם, בהסיבה והאכילה דקדושה כמוב״פ, כי אף על פי שהיא בבחינת אחור כנ״ל, אבל עצמה האמיתי הוא בבחינת הפנים והדעת הנפלא יותר, [כי סוף] המעשה, הוא בתחלה והתחלת המחשבה. [וגם בכל דרגא ודרגא, קשור ומחובר אחורי וסוף כל דרגא, לתחלה והתחלת הדרגא שלאחריה]. והבן היטב בכל זה לעובדא ולמעשה, כי אין שום עצה אחרת, זולת האמונה והתפלה הנ״ל, שעל זה בעצמו נתעורר גם תפלת הצדיק והשכינה, להמשיך נפלאות שידודי הטבע, כמו שיהיה לעתיד כמוב״פ:

גם תבין יותר לפי כל הנ״ל, בביאורו הקדוש שבמאמר הסבא המוב״פ, על אודות האמונה דנפקת בצפרא ובתחלת היום בהתחלה חדשה בכל פעם, שעל זה יסובב הכתוב חדשים לבקרים וכו׳ כמוב״פ. ואף על פי שכוונתו בזה על כלליות העבודות דקדושה, [שהעיקר בהם, היא ההתחלה והתחדשות כמוב״פ], תפס לדוגמא עבודת ההתקרבות והגשת יהודי [כי בלשון המדובר בינינו יצא זאת מפיו הקדוש] להצדיק, שהוא בחינת יוסף כידוע. ועיין בכל הנרמז לעיל ודו״ק ודו״ק ודו״ק:

בא אל פרעה סימן ס״ד

אות א׳.

לפירוש דבריו הקדושים על אודות האפיקורסות, שיש שנמשכים הקושיות מאותיות הכלים, שבהם נמצא אלקות ושכל, ביכולת ליישב. [ולהיפוך הקושיות הבאים מחלל הפנוי, אין בהם אלהות ושכל ליישבם]. מוכרח [לידע, שהשם יתברך ודעתו אחד, וגם] לעיין בדברי מהרנ״ת ז״ל שעל זה, בסוף הלכות פקדון הלכה ג׳, שמבואר משם על פי כתבי האריז״ל, שכל מה שיש בכל ענין התפנות החלל, והמשכת אלקות שאחר כך לתוך החלל בדרך קו וכו׳, נמצא כמו כן גם בפרטי פרטיות בכל אדם ומדרגה שבעולם. כי השכל והנשמה של כל אחד, היא חלק אלוקי ממעל, וחלל התפנות השכל, הוא המוכרח לכל אחד, כהכרחתו בכלליות המוב״פ:

אות ב׳.

על אודות החלל הפנוי, שמשם נמשכים החכמות שאינם חכמות, [אשר המשיל ודימה זאת, לזה שנמצא גם בלימודי התורה הקדושה שאחד אומר סברא שקר שמגיע ובא על ידה לקושיא ושאלה, ומחמת שאין למדן ליישב הקשיא וכו׳]. נראה מבואר, שקיצר בלשונו הקדושה, וכוונתו מבואר [על פי השיחה השייכה לזה], שמחמת שלא נמצא חכם ולמדן לסתור את הסברא, באופן שיתיישב ממילא הקשיא שבא על ידה, על ידי זה נדמה שאמר סברא וחכמה גדולה בהקשיא שהקשה, לפי הסברא הזאת. כן נמצא אצל המחקרים כמה מבוכות [שנבוכו בכמה סברות שהניחו ליסוד], וקושיות [שנבנו כפי המבוכות האלה], שבאמת אינם שום חכמה, והקושיות בטלים מעיקרא, מחמת שהיסוד בעצמו אינו יסוד כלל:

אות ג׳.

שיש לבאר בפשיטות למה שכתב, שבאמת לאמתו נמצא גם בהחלל הפנוי מציאת אלקותו יתברך. שזה מחמת שבהאמת האמיתי, אין שייך שום פירוד כלל למעלה, כי אחד הוא בתכלית האחדות. גם יש לבאר, שבהבדל ורוממות תבונתו על תבונתינו, בהפלאת הכינויים שנמצאים למעלה בהחלל ומילואו וסיבובו הנ״ל, ובהורדתם לדמיוני דעתינו האנושה, שיהיה שייך לשאול בהם, כשאלת האריז״ל בענין החלל הפנוי המוב״פ, על אשר נראה לדעתינו האנושה כשני הפכים בנושא אחד. כן גם מהבדל ורוממות דעתו ותבונתו הזאת בעצמה, לא יהיו כלל בנושא אחד, עד שמחמת זה, בודאי אין שייך לשאול עוד [ועיין מענין המאמר הזה, בספר כוכבי אור חלק ב׳ אמת ואמונה אות ו׳]:

[אות ד׳.

נחסר ונאבד, וכמדומה לי שמגיע מזה חסרון ההבנה בהביאור דלקמן באות ה׳:]

אות ה'.

על אודות חלקי התבונה והחכמה בהשגת אלהותו יתברך [אשר כתבתי לעיל באות א'] שהן הן חלקי הנשמה. תבין מרחוק בדבר ההבדל והיתרון שנמצא בחכמה הנסתרה, על החכמה שבנגלה, שכמו כן נבדלים ונתרוממים חלקי הנשמה הנסתרה והנעלמה, מהארתה הנגלה שנמשך ונמצא בקרב האדם [והן הנזכרים בכתבי האריז"ל], אשר לא יזכה בהם האדם, זולת מעט מעט, כפי מעשהו באמונה הנ"ל, כי הן הן חלקי האמונה בעצמן, שהוא בהסתרת ותעלומות החכמה הזאת כנ"ל:

אות ד'*.

מהמבואר מדבריו הקדושים, שמעולם לעולם תתגדל יותר החכמה, עד שבאין סוף אין יכולת להשיג כלל את חכמתו. ומהמבואר מדברי עץ החיים הנ"ל, [וגם בדבריו הקדושים במקום אחר], שכסיבוב הרקיע [שהוא רוחניות עולם העשיה] לכדור הארץ והגשמי שבה, כן יסובב כביכול גם עליו עולם היצירה, וכן מעולם לעולם, עד סיבוב האין סוף לרקיע ומחיצת החלל [וכן נמשכים ונשתלשלים זה מזה, התחתון מעליון הסובב עליו, וכן להלאה ולמעלה יותר כנ"ל]. נראה מבואר בלשונו הקדושה, על אודות האור אין סוף [שממלא כל עלמין הנמצאים באמצעות החלל, וסובב כל עלמין עד מחיצת החלל שעליהם], שלענין התהוות מחיצת החלל בעצמו מחכמתו יתברך, השמיט את המילוי, ולא תפס רק את הסיבוב [שמאחר שהוא סובב כל עלמין, מבואר שגם החלל הפנוי בעצמו, נתהווה מחכמתו יתברך, ושגם שם יש אלקותו יתברך], שמציאת חכמתו יתברך שבעצם [מחיצת] החלל בעצמו שאי אפשר להשיג, נמשך ויוצא ממציאות חכמת האין סוף בעצמו יתברך, שאי אפשר להשיג:

אות ה'*.

שבכל הנ״ל יש להתפלא ולתמוה, במה שכתב תחלה מספר עץ החיים, שבאורו יתברך לאין סוף, לא היה מקום לבריאה. כי מאחר שמציאות האור הזה, הוא הוא כעצם החלל [שנתהווה במציאות החכמה והאור הזה כנ״ל], נראה לכאורה בתכלית ההיפוך, שאין סוף ותכלית כלל, להמקום הראוי להבריאה, שלדעתו יתברך לא יהיו כלל בנושא א׳, [ואין שייך כלל השאלה הזאת, וכמבואר מדברי מוהרנ״ת ז״ל בלשון תפלתו שעל התורה הזאת]. יש לבאר, שמחמת זה נמצא להם גם ההמתקה והכלליות, שהם כוללים וממתיקים זה לזה. ובאורו האין סוף יתברך, לא היה רק מציאותו, והוא שנשגב לבדו, עד שנמתק ונכלל ונתבטל אליו לגמרי בחינת העדר המציאות. וממילא מבואר, שמחמת זה לא היה שייך כלל שום מקום לבריאת העולם, עד שנתגבר כביכול כנגד זה בהעדר המציאות שבו, לסלק ולצמצם את המציאות לצדדין, ונשאר כביכול מחמת זה חלל בהעדר המציאות לבד, שעל ידי זה כל התהוות המקום כנ״ל:

אות ו׳.

בהמבואר מדבריו הקדושים [על אודות החכמות העולות זה למעלה מזה בסדר העולמות עד אור האין סוף המקיף לחלל הפנוי, שבתוכו כל הבריאות והחכמות]. כי אין סוף, הוא השם יתברך בעצמו, וחכמתו אי אפשר להשיג כלל, ואין שם רק בחינת אמונה, שמאמינים בו יתברך עכ״ל, ולכאורה יש להתפלא בזה לפי עניות דעתי, כי הלא האמונה הוא מצד [המקבלים] המאמינים לבד, אבל באין סוף יתברך בעצמו, אין שייך כלל אמונה, כי הוא בעצמו יודע מדעתו וחכמתו, שאין צריך להשיגה כלל. ואולם, ברוב הפלאת הכינוים הנמצאים לאורו בעצמו יתברך [הנ״ל באות ה׳, מציאות והעדר המציאות כביכול, שהם יש ואין], יש לבאר, שהן הן החכמה והאמונה הנ״ל. ואם מצד עצמו, מתפשט שם דייקא במציאות חכמתו, [ולא בבחינת ההעדר, שהיא האמונה כנ״ל]. אבל מלבד מה שלא זאת היא מה שנקרא אצלינו ובשאר העולמות בשם חכמה [כי איכותה נשגב ונתרומם לאין סוף, עד שיש ביכולת לקראה ולכנותה גם על שם ההעדר שבה, ולא כן חכמת העולמות כנ״ל], עוד בדבריו שמדבר פה על אודות חיבורה [שבאמצעות הניגון] לעצם החלל, ממילא מבואר, שמחמת זה אין לקראה ולכונתה באמת רק בשם האמונה וההעדר, כי מאור ההעדר הזה לבד, יופיע ויאיר שם:

אות ז'.

במהמבואר בדבריו הקדושים, שגם החלל הפנוי בעצמו נתהווה מחכמתו יתברך, ובאמת לאמיתו יש שם גם כן אלקותו יתברך, וממילא מבואר בביאור הנ"ל באות א', שכמו כן נמצא גם בענין הנשמה שבכל אחד בפרטיות. יש לנו לתמוה ולהתפלא, על אשר אין ביכלתינו למצוא כמו כן גם בעצם חלל השכל והתפנותו, חכמה וחקר למציאות אלקותו יתברך, והשגתו ותבונתו, להבין ולהשיב על השאלות הבאים משם. אבל מרחוק תבין ותתבונן בביאורים הנ"ל, שבכל כלי החכמה [שאנו עוסקים לתיקון שבירתם המוב"פ], הנמצאים בהנבראים שבכל העולמות, אין שום אופן ויכולת להתחבר ולבא על ידם בהסתרת החכמה שבאין סוף, זולת באמצעות האמונה, שבעצם החלל. כי האמונה לבד, נמשך ונתהווה כביכול מעצם אורו האין סוף כנ"ל, והיא החכמה והנשמה הנסתרה, אשר באמת יזכה לה האדם לעתיד כמוב"פ, על ידי מעשהו באמונה הנ"ל, שהקדים לה בעולם המעשה והאמונה הזאת:

אות ח'.

שגם לפי הנ"ל נראה מבואר, שקודם השלמת התיקון שיהיה לעתיד, נאחז ונתגבר ביושבי תבל בחינת ההעדר והחיסרון שבמדת האמונה, עד שנחסרה ונעדרה מהם לגמרי, שזה כל ענין האפיקורסית והשאלות שאין עליהם תשובה שנמשכים משם:

אות ט'.

שבהכלל זה לעומת זה הנ"ל בההקדמה, תבין ותתבונן במה שכתב על אודות המבוכות שנאחזים ונמשכים ממציאות החכמה, והעדר מציאות החכמה, [שבקדושת החלל הנ"ל], וקורא ומכנה להם בשם חכמות, ואינם חכמות. אבל מהשתלשלותם והתהפכותם להעדר לגמרי [ובפשיטות,

כנ״ל באות ח׳], ממילא מבואר שלא נשאר ונמצא להם מאיכות החכמה האמיתית, זולת הדמיון, שנדמים ונחשבים בעיני האדם לחכמות:

אות י׳.

שבכל הנ״ל יש לבאר וליישב גם לפליאת המעיין, שעל אשר יבא מהודעתו הנ״ל [שהשאלות שאין עליהם תשובה נמשכים מהחלל הפנוי] לבאר ולהביא ראיה, שאסור לעיין ולהביט כלל בספרי השאלות האלה, לבל יצלל וישקע בהם. ולכאורה נראה בהיפוך, שמחמת שכבר אנחנו יודעים [בהודעה הזאת] לסיבת העדר יכולת התשובה שעליהם, ושבאמת האמיתי אין בהם שום ממש כלל, אין לנו עוד להתיירא ולפחוד מהם כלל. כי לפי הנ״ל בדבר העדר האמונה לגמרי, שנאחז ונתגבר מבחינת ההעדר שבה, תבין מרחוק בכובד לב הבאים בשאלות ומבוכות החלל הנ״ל, שנתגבר ונאחז בהם על ידי זה העדר האמונה לגמרי, לבל יאמינו וידעו גם בהודעה הנ״ל בעצמה, ואין ביכולת למלט ולהציל עמה, זולת לכל אשר עדיין לא באו ונכנסו לשם. אבל מהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שבעצם (וחושב) [חושך] החלל לבד, יהיה כל ממשלת מאור החיסרון וההעדר הנ״ל [שמשם כל אחיזת והתגברות החיסרון והכפירות לגמרי כנ״ל]. אבל לא כן באור האין סוף בעצמו יתברך, הסובב גם עליו, כי במציאתו וחכמתו לבד, ימשול ויאיר שם, להמתיק ולכלול על ידי זה בעצמו, גם מאור ההעדר. וממילא מבואר, שמעוצם כלליותו בהמציאות והשלימות, אין עוד ביכולת הרע וההעדר לגמרי הנ״ל להתאחז ולהשתלשל מאתו, ושמחמת זה אין עוד למשה העולה לשם להתיירא ולפחוד כלל, בבואו וירידתו אחר כך לשאלות החלל הנ״ל, ואדרבא בתכלית ההיפוך, יש בכחו להוציא ולהעלות מהם [בשיר וקול הניגון שממשיך משם, כאשר נבאר מזה לקמן]:

אות י״א.

שבעליית וירידת משה הנ״ל, מבאר יותר בהשתדלותו לזה בענין הניגון, שהוא עליות וירידות כנודע. וכמובא מזה במקום אחר:

אות י״ב.

שעוד נראה מרחוק בהפלאת הניגון הנ״ל, שמוכרח להוציא על ידו את הנשמות שירדו בתחתיות השאול והשאלות הנ״ל, שזה בעצמו הוא ניגון השגת האור אין סוף בעצמו יתברך, אשר על זה בלבד, יסובב גם כל מעשינו באמונה, אשר נעשה בעולם הזה, באופן שנשמע לעתיד, בקול פנימיות תורתו וחכמתו הנסתרה, שבאור אין סוף, וחלל הפנוי כנ״ל. ואולם, בעצם כח וחיל משה בעצמו, יתגבר ויחיש וימהר כל כך, בעוצם מעשהו באמונה, וביטול החכמה ונפש הנגלה שבאדם, עד שזוכה גם בעולם הזה, להמשיך ולקבל בעצמו מדריגת החכמה והנשמה הנסתרה, עד שיעלה גם בעולם הזה, לניגון חכמת האור אין סוף, עד שיהיה בכחו ועוזו, להוציא ולהעלות גם הרחוקים והיורדים הנ״ל, למעשה האמונה, שמוכרח בעולם הזה. ובצאתם והעלתם, יזכו אחר כך לשמוע ולקבל מהניגון הזה בעצמו, גם השגת חכמתו יתברך שלעתיד, כפי שהכינו על כל פנים את עצמם לקבלת הניגון והשיר הזה בעצמו. [כי אפילו פושעי ישראל, מלאים מצות שבמעשה האמונה, ובזה לבד, זוכים כל אחד כפי מדריגתו שבענין הזה לשמוע ולקבל את השיר והניגון מבחינת משה, עד שיצא ויעלה על ידי זה לגמרי לשלימות האמונה והמעשה, המוכרח לקבלת השכר והרגשת העדן והעונג אשר בשיר המופלא הזה]:

אות י״ג.

ממה שכתב, שישראל על ידי אמונה עוברים על כל החכמות ואפילו על האפיקורסות הבא מחלל הפנוי, כי הם מאמינים בהשם יתברך בלי שום חקירה וחכמה. והנה על ידי האמונה שמאמינים שהשם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכו׳ [ובאמת לאמתו יש שם אלקות וכו׳], עוברים על כל החכמות והקושיות וכו׳, כי יודעים שבוודאי אי אפשר למצוא להם תשובה וכו׳ עד כאן לשונו. נראה מבואר, שכדרכו הקדושה, יקשר ויכתוב שלשה טעמים למעבר האמונה על הקושיות הבאים מחלל הפנוי. טעם אחד. הוא מחמת שבמעבר האמונה אין צריך שום חכמה

לתשובת הקושיות, כי בלי שום חקירה וחכמה כלל אנו מאמינים בהשם יתברך, ושאין קשה שום קושיא כלל. טעם הב׳. הוא מחמת שיודעים ומאמינים בזה בעצמו, שכל סיבת העדר תשובת החכמה שעליהם, הוא מהמשכתם מבחינת הפנוי שבהחלל, שעבור זה גם בעצמיותם אין בהם שום חכמה באמת לאמתו. טעם השלישי [והעיקרי לטעם הב׳ והא׳ הנ״ל], הוא מחמת שנתקשרים על ידה לאור האין סוף. [שמכל החכמות שבכל העולמות לא נמצא שם כלל, ואין שם רק מדת האמונה לבד כנ״ל באות ז׳], שהוא זה לעומת זה בתכלית ההיפך מהעדר החכמה לגמרי, שבאיכות השאלות [כנ״ל מהמוב״פ, שאין באיכותם רק דמיון]. כי כמו שכל באיהם לא ישובון ולא ישיגו עוד חיי נפשם ונשמתם הנסתרה והנצחית, מעוצם כריתתם בהעדר וחיסרון לגמרי שנאחז ומתגבר בחלל הפנוי כנ״ל, כן בתכלית ההיפך, שבתעלומות חכמת האין סוף, גדלו ועצמו כמו כן כוחו וחילו לאין חקר וסוף, וכל באיה [כמשה בעצמו] לא ישובון ולא ישיגו עוד את המות הנ״ל, גם בירידתם בפקודת הבורא לתחתיות שאלות השואלים הנ״ל, ואדרבא יתגברו ויתחזקו בכחם וגבורתם עדי עד. ואז ישיר משה, וינגן בנועם ועדן ניגון הנ״ל, עד שיוציא ויעלה גם כל הבאים ויורדים לשם, שאין בכחם לעלות מעצמם [מאשר לא הקדימו תחלה לעלות ולבא באמונת וחכמת האין סוף כנ״ל]:

[כאן חסר אות אחד]

אות ט״ו.

ממה ששמעתי בענין הזה מדבריו הקדושים בעל פה, נראה לעניות דעתי, על אודות שאלות החלל הפנוי הנ״ל והמוב״פ, במה שנראה השני הפכים בנושא אחד, שהוא היסוד העיקרי אשר יסדו גם חוקרי עמינו בדעתם האנושה [שגם דעת השם יתברך בעצמו, לא יחייב וימציא מה שנראה לדעתינו כשני הפכים בנושא אחד כנ״ל], ועל זה נבנה להם כל השאלות והקושיות הנ״ל שאין עליהם תשובה [ומהם המובאים בספר המורה]. וכשהוכרח אדמו״ר ז״ל לבא בו בהשגתו הזאת, יצא מפיו הקדוש ואמר, אני מאמין באמונה שלימה שהשם יתברך יכול לעשות גם מהמשולש רבוע [כי גם זה מהדברים הנראים לדעתינו כשני הפכים בנושא אחד ולדעתו יתברך לא יהיו כלל בנושא אחד כנ״ל]. גם עיין בספר כוכבי אור חלק ב׳ אמת ואמונה הנ״ל, מה שכתבתי מדבריו הקדושים, שכמו כן גם להיפך, נמצא הרבה דברים שלדעתינו אינם נראים ונדמים כשני הפכים, ודייקא לתעלומות דעתו לאין סוף, נחשבים ונמצאים כשני הפכים בנושא אחד:

אות ט״ז.

בדבר המחלוקת שבין החכמים, אשר כל אחד מושך את עצמו לצד אחד, בסיבת החלל הפנוי שנעשה על ידי זה, נראה מבואר, שמה שדבריהם סותרים זה לזה כשני הפכים, הן הן כשני הפכים שבחלל הפנוי הנ״ל, אשר באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, ובהסתרת ותעלומות חכמתו ודעתו, מושג ונודע איכות הדבר הזה [כמובא מזה במקום אחר מדבריו הקדושים]:

אות י״ז.

מה שכתב שהתלמידי חכמים בוראים על ידי דבריהם וכו׳, נראה מבואר, שסובב בזה למה שכתב תחלה, שגם כל הבריאה בכלליות לא היתה כי אם על ידי הדיבור, ושזה ענין מאמר הזוהר הקדוש בדבר הכתוב שמביא על זה ולאמור וכו׳ מה אנה וכו׳:

אות י״ח.

מה שמבאר צמצומי הרחמנות [שנמצאים בהבריאה] בהולדות הדורות מאב לבן, נראה לעניות דעתי מדבריו בעל פה, שהן הן הכלים [והמשכים] הנ״ל, שנמצאים בכלליות הבריאה:

אות י״ט.

מהמבואר הנ״ל בדבריו הקדושים, שהשגתו ותבונתו יתברך הוא הקיבול שכר והרגשתו טובו לנצח שירגישו על ידי זה, ונראה מבואר שזה מה שכתב על אודות כלליות הבריאה [שבשביל נפשות ישראל כידוע], שמחמת רחמנותו ברא את העולם. כי הוא הרחמנות האמתי והנצחי, שברא והוריד לנפשות ישראל בשביל זה, כדי לגלות ולהשפיע להם מרחמיו שבהשגתו וטובו הנ״ל:

אות כ׳.

מהרכבת דבריו הקדושים, שמבואר מהם שאמצעות החלל נתמלא באותיות החכמה והשכל, וגם מבואר מהם שנתמלא במדת הרחמים. נצמח ויוצא לנו פרי דעתו הנעלמה, שהיינו הך [כמאמר החכם אילו ידעתיו הייתיו], שהשגת החכמה למדת רחמיו יתברך, זה בעצמו מדת רחמיו וטובו שמטיב מטובו לזולתו, על ידי שזוכה זולתו להשיג ולהתדבק כביכול בנועם וטוב רחמי דעתו וחכמתו:

אות כ״א.

שגם בהנ״ל נראה מבואר, שבתכלית ההיפך יהיה ההעדר שבמחיצת החלל, במדת הדין, שכאשר עלה במחשבה להשפעת רחמיו וחכמתו לזולתו בבריאת העולם, הוכרח דייקא מחמת זה לסלק תחלה רחמיו וחכמתו [שהוא מדת הדין כנ״ל] כי אם לאו היה הכל אחד, ולא היה שייך זולתו כלל. [גם לפי זה נראה מבואר] שזה בעצמו כוונת האריז״ל, במה שכתב שלא היה מקום לבריאה, כי כלליות הבריאה [של הנבראים בתוכה], היא היא זולתו הנ״ל, שלא היתה שייכה כלל אם לא היה נעשה החלל והצמצום כנ״ל:

אות כ״ב.

בדבר הכלים שנשברו המוב״פ, אף על פי שמבואר מדבריו הקדושים שהם בחינת אותיות החכמה [והתורה], אבל כנגד האור שנתקבל בהם [קודם השבירה ולאחר התיקון], נראה מבואר, שגם הם מעין ההעדר הנ״ל, מכל שכן בעת שבירתם [שלפי זה מבואר יותר גם מה שהבאתי במקום אחר בשם האריז״ל, שמתחלה נעשו באופן שישתברו], שמחמת זה ישובו אחר כך להתהוותם בתיקון יותר מבתחלה, מאחר שעצם התהוותם הוא מעין העדר, שהוא כעין השבירה. [וגם מבואר לפי זה, מה שמובא בדברי מוהרנ״ת בשם האריז״ל, שגם קליפות השבירה, נאחזים ונמשכים מקליפות החלל הפנוי]:

אות כ״ג.

שבכל הנ״ל תבין מרחוק, בעמקי חכמתו על אודות שאלות משה, ששאל על מיתת רבי עקיבא, בתוקף מדת הדין, והשיב לו השם יתברך שתוק בחלל הפנוי, כי כך עלה במחשבה. כל הדין וההעדר הזה מהכרח תיקון הכלים לקבלת השכר והעונג הנצחי שעל ידי זה, עד שלא יחשב לרבי עקיבא כנגד זה גם הדין והמיתה הנ״ל, [וממילא מבואר, שבזה בעצמו הלביש השם יתברך בדבריו גם התירוץ והתשובה על שאלתו, ושגם זה מענין התשובה]:

אות כ״ד.

שגם בכל הנ״ל נראה מבואר בדבריו הקדושים, על אודות ההפרש בין המילוי והסיבוב [ממחיצת החלל שמפסיק ביניהם]. שההפרש הוא גם באיכותם [שלא כאיכות הסיבוב איכות המילוי]. כי הסיבוב הוא מעצם אמתת חכמת האין סוף כנ״ל, ולא כן המילוי שנמשך משם למלאות אותו, כי השתנות הממשלה להעדר על המציאות שנמצא במחיצת החלל, ממילא מובן שזה נאחז גם במציאות החכמה שחולף ועובר על ידו, שגם המציאות והחכמה בעצמה, תשתנה ולא תהיה כאיכות המציאות והחכמה שבאור אין סוף בעצמו כנ״ל:

אות כ״ה.

שעדיין יש להתפלא בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שכל שנתרחק יותר העולם והמדריגה ממחיצת החלל, ויורד יותר להתקרב בהיפוך לנקודה האמצעית שבו, גובר שם יותר השתנות החכמה מאיכותה שבאין סוף, עד שבכדור הארצי ממש, תשתנה ותתהפך בתהפוכות ותמורות ממש, עד.... ולכאורה, מאחר שכל התהפכות והתמורות האלה נמשכים מהחלל הפנוי, היה צריך להיות בהיפך, שכל מדריגה שעולה ונתקרב אליו יותר, תשתנה יותר בהשתנותו להעדר שבו. אבל באמת, אין מקום להפליאה הזאת, כפי המובן מלשון האריז״ל [בספר עץ החיים הנ״ל], שהתהוות החלל, קדמה להתמלאותו, ושקודם שנתמלא ונמשך בו כבודו יתברך, מלבד מה שלא היתה בו מציאת כבודו יתברך של הסובב הנ״ל, עוד גם בו בעצמו, כל מה שנמשך יותר בריחוקו מהסובב לנקודה אמצעית שבו, גברה ועצמה יותר ענין ההעדר הנ״ל, עד נקודת הארץ [והאמצעית] שבו, ממש היתה תוהו ובוהו וחשך והעדר לגמרי, עד שגם אחר כך כשנמשך אליו האור מהסובב שלמעלה, נשתנה בכל פעם יותר, מדריגת החכמה והאור, כפי השתלשלותו וקירובו בכל פעם יותר לעיקר ההעדר ממש שבנקודת הארץ ממש כנ״ל:

אות כ״ו.

בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, [שעצם החכמה, שהוא עצם האמת והאחדות בלי שום שינוי חס ושלום], לא נמצא כלל באמצעות החלל זולת בהאור אין סוף לבדו יתברך. יש לבאר, בענין המשכת החכמה והתבונה באמצעות העדר החלל הנ״ל, שעל זה לבד תסובב שם כל החכמה והתבונה, להבין ולהבחין על ידה, בהעדר החלל וחסרונו מהחכמה [וכענין הכתוב אמרתי אחכמה והיא רחוקה שמובא במקום אחר], ושאמיתת ועצם החכמה, לא נמצא רק באורו בעצמו יתברך. וממילא מבואר, שבהבחנה ותבונה הזאת, יגיע החיות להאמונה [שברקיעת ומחיצת החלל בעצמו] לבל יהיו ביכולת להכשל ולהטות משם להיפוכה [שבהכפירות ושאלות שאין עליהם תשובה הנ״ל], וכל יניקת והתגברות הכפירות והשאלות הנ״ל, היא מאיכות ההעדר שברקיעת ומחיצת החלל הנ״ל בעצמו, מחמת שלא נמצא ונראה בו בענין אנושי שום חכמה ודעת כנ״ל כמובי״פ:

אות כ״ז.

בכל הנ״ל תבין מרחוק, שזה מה שיצא מפיו הקדוש בהכרח החכמה להאמונה, כי באמונה והעדר החכמה, מסוכן ועלול הנפש למעוד ולהטות את אשוריו, עד שירד ויפול לתכלית היפוכה לגמרי שבכפירות חס ושלום [והוא כענין המאמר סתום המובא במקום אחר, שמשם דייקא יניקת והשתלשלות מקומות המטונפים בעבודה זרה וכפירות]. כי ממילא מובן, שההעדר והסתימה בעצמה, נתיחדת אליו להיות גם כן בקדושתו ובטהרתו, ולא יגור בו רע וקליפה חס ושלום, רק [מ]מה שנשתלשלים ויונקים משם הסתלקות דעתו יתברך ממחיצת החלל כנ״ל, (ש)מזה נמשך היצר הרע והשאלות שאין עליהם תשובה [וכמובן מזה גם במקום אחר]. [ו]יש לבאר עוד, שבאתערותא דלתתא איתער לעילא, כי כל זמן שנמצא להאדם קשיות ושאלות שאין עליהם תשובה הנ״ל, וממילא מגביר על ידי זה את ההעדר והסתלקות חכמתו יתברך שממחיצת החלל כנ״ל, וממילא גורם בזה חרון אף ומדת הדין הנ״ל מעילא לתתא על האדם, לקטרג ולשאול עליו שאלות וקושיות שאין עליהם שום תשובה כלל, אף על פי שבהסתר ובהעלם נפלא נמצא גם עליו זכות ותירוץ על הקושיות שעליו. וגם לפי זה מבאר יותר בסובבו בענין מדת הדין הנ״ל שנתגבר גם על רבי עקיבא, [שגם [היה] בחכמה כמשה], כי זה בעצמו, ענין ההכרח [שבסיבת התיקון יבא משה אל תוקף ועוצם מדת הדין, והעדר החכמה]. כי ממילא מובן, שאף על פי שבסיבת ההעדר והסתלקות החכמה הזאת, נתעורר גם עליו קטרוגים ושאלות שאין עליהם תשובה, אבל אין שום אופן עליהם שיתקיים עליהם מתיחת מדת הדין והשאלות

האלה, כי אין ביכולת להכחיש ולהעלים מה שנודע לעיני כל, שבאמת לא חטאו ופגמו כלל, ועל ידי זה בעצמו שמגבירים את המציאות על ההעדר, מתקנים ומבטלים בזה התגברות ההעדר יותר מדאי שעל ידי החוטאים הנ״ל, ונתגלה מציאות חכמתו ודעתו יתברך, שבהאמת האמיתי יש גם בהם זכות ותירוץ על השאלות ששאלו עליהם המקטריגים [וכל טענת למה ה׳ יחרה וכו׳, אחרי אשר ירד ונענש תחלה גם הוא בקלקולם כנ״ל]. וגם ממילא מבואר, שאז בתכלית ההיפוך, ימשכו עליהם מעילא לתתא תעלומות החכמה, שהיא האמונה, באופן שירגישו וישימו גם בלבבם, שבאמת האמיתי לא נמצא שום קושיא ושאלה:

אות כ״ח.

על אודות רקיעת הארץ במחיצת החלל, נראה בכל הנ״ל מדבריו הקדושים, שזה מה שבתוכה נמשך עיקר הבריאה שבאמצעות נקודתה, אשר בסיבת הבית והמקום הזה לבד, ברא אלקים בראשית את השמים והארץ כנודע, כי במשכנה וקדושתה מלא כבוד ה׳ וחכמתו:

אות כ״ט.

בדבר השיר אשר ישיר משה מראש האמונה הנ״ל, מבאר אגב אורחא בענין הכתוב ויאמינו בה׳ ובמשה עבדו אז ישיר משה וכו׳. גם מהמובן בהנוסח התפלה מאנשי כנסת הגדולה בתפלת ערבית ושחרית, לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם, מי כמוכה, ומובן מזה, שהפסוק מי כמוכה באלים, הוא עיקר השירה, מבאר יותר ענין השתיקה הנ״ל, כידוע דרשת חז״ל, מי כמוך באלמים:

אות ל'.

בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, שהחלל הוא התמורה הראשונה שנשתלשלה מאור אין סוף, מבאר יותר בדבר הניגון שמוכרח אליו, כי הוא אשר בסגולתו לברר תמורת הטוב והרע [שבתערובתם], כי זה בעצמו (מ)ענין התהוותו שבכח משה המברר בעלייתו וירידתו הנ"ל. וכפי המובן מדבריו הקדושים, שהיא לבד באמצעות החכמות והשגות אלקותו שזוכים נפשות ישראל, מבאר בכפלי כוונתו, על אודות החלל שנתהווה בסיבת רחמיו, ולא לבד מהכרח המקום לבריאה שנתהווה על ידי זה כנראה לכאורה להמעיין:

אות ל"א.

כפי שנראה מדבריו הקדושים, שסובב בהם על הכלל המבואר מדברי האריז"ל ושאר ספרי אמת, שכל הבריאה היתה כדי להשפיע טובו. יש להתפלא לפי זה, במה שכתב שכל הבריאה היתה כדי לגלות רחמנותו, שזה אין שייך לכאורה על הצדיקים שהם הפועלים הבלתי עצלים בעבודתם, כי מה שהוא נאמן לשלם את שכרם ולהשפיע להם עדן טובו הנ"ל, אין שייך לכנות ולקרא זאת בשם רחמנות שמרחם ונותן להם, מאחר שעל פי משפט מגיע להם הטוב הזה. אבל בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, שגם כל התהוות הניגון של משה ע"ה, הוא בירור תמורת הטוב והרע [שהוא ההעדר והמציאות כנ"ל] שעוסק לברר, ובאמצעות התהוות הניגון והבירור הזה בעצמו מברר ומתקן בזה לקלקול תמורת הממשלה [מההעדר על המציאות כנ"ל] שהגבירו היורדים והנבוכים הנ"ל, [כי על ידי הניגון והבירור הזה, נתברר ועולה הטוב מן הרע שנבלע ונעלם בו, עד שחוזר מעט מעט להיות מעין ההנהגה שבסדר האמת ובאור אין סוף עצמו, שבזה באמת נבלע ונמחה לגמרי ענין הרע וההעדר שאין שייך כלל כנ"ל], אשר מבואר בכל זה, שכל אשר יתגבר יותר מבוכת הנבוכים להגברת ההעדר המציאות, יתברר ויתהווה הניגון והשיר הנפלא בנועם ועדן העליון יותר לכל הנפשות שיזכו לזה, תבין מרחוק גם בביאור וישוב הפליאה הנ"ל, שמחמת זה באמת תסובב כל הבריאה רק לגלות רחמיו ורחמנותו על התועים והנבוכים, אשר רבו ועצמו באחרית הימים האלה, להוציאם ממבוכותיהם על ידי משה משיח שאנו מחכים ומקווים אליו, כי בעוצם כוחו ועוזו ישיר ויברר גם תמורותיהם. ושיר ובירור הטוב הזה בעצמו, הוא הטוב הנפלא מאין סוף הנ"ל [בחכמתו ודעתו] שישפיע לנצח, בשכר העבודה שעובדים אותו לבד, כי די והותר

מה שיעלה ויוציא אותם מיון מצולות שאלותיהם הנ״ל, כי חכמתם ודעתם אשר הוא שובבתם ורעתם בשאלותיהם בעצמם, תייסרם ותוכיחם בשאול ומצולה הנ״ל, עד שיתגלה להם התמים במעשיו ובעל השם בנפלאותיו, להעלות גם אותם כנ״ל:

ויאמר בועז אל רות-סימן ס״ה

אות א׳.

מה שסיפר מוהרנ״ת מאדמו״ר ז״ל, שבאמירתו ההשגה הזאת, הפליא ברוח קדשו וחכמתו [בכל תנועה ותנועה] להיות מראה באצבעו עצימת מראה העינים שעל ידי האצבע, בעת שדיבר מזה:

אות ב׳.

בהבאתו מאמר חז״ל עדן עין לא ראתה, ומאמר חז״ל עתיד וכו׳, מבאר יותר להכרח עצימת העינים באצבע, להמשכת תורת אצבע אלהים מתכלית עדן הזה, כי אף על פי שהעינים בעצמם יהיו בכלי המוחין ומשרתיו למראה והבטה הזאת, אבל לעוצם וריבוי ריחוקו מגשמיות העולם הזה, לא תראה ולא תביט בו כלל העין שבגשמיות הזה [כי עין לא ראתה וכו׳]:

אות ג'.

שגם בכל הנ"ל, מבאר יותר במה שזוכים הנשמות בתיקונם (ואתערותם) [והתעוררותם] הזאת דלתתא, לתקן ולרפא בהתערותא דלעילא גם לעיני בעל השגה והמשגיח העליון שעליהם, להיות צופים ורואים ומביאים אותם בכל עת להביטול הנפלא יותר, והתיקונים חוזרים בזה חלילה כמוב"פ:

אות ד'.

במה שכתב שהדיבור הוא מהנפש, מבאר בכפלי דבריו הקדושים לענין הגידולים והצמחים [היוצאים מהשדה] שהן הן הנפשות והן הן הדיבורים. גם נראה מבואר, שזה מחמת שנמצא ענין השדה לפרטיות נפש כל אחד, בשושני דיבוריו הנ"ל, כמו בכללות הנפשות שנחשבות כולם לעשבים וגידולי אילנות בשדה אחת, לבעל השדה ומנהיג העליון שלהם כנ"ל:

אות ה'.

שבמליצת ומשל הכתוב על אודות השכל בפרטיות שנמצא בכל אחד, ושמאתו כל גידולי הנפש ותיקונו, ארץ פרי שבו. מבאר בדבר הפרטיות והכלליות הנ"ל, כי כמו שבפרטיות שדה הגידולים של כל אחד, נמצא בעל השדה בעוז החכמה, שהוא השכל והמוח שבכל אחד כנ"ל, כן גם בכלליות, מוכרח בעל השדה להיות בו עוז ותוקף וגבורת חיל [גם זולת צדקו כמוב"פ]:

אות ו'.

גם במראה זריחתו הנ״ל, תביט ותראה בהשקאת המים לארץ פרי הנפש בפרטיות הנ״ל [מצימאון המליחות שבה], הוא כהשקאת גידולי השדה בכלליות שהזכיר בתחלה:

אות ז׳.

שנראה מכותלי דבריו הקדושים, שגם העינים הגשמיים, נמצאים ועומדים באמצעות עיני הדעת, להביט ולהסתכל בהתכלית:

אות ח׳.

מה שמבואר מדבריו הקדושים, שמלבד הרב טוב הצפון בעצם העדן והתכלית הנ״ל, גם כל היסורים נהפכים לטוב להמביט בו בעיני דעתם. שאף על פי שמוכרחים היסורים לכל אחד כדי להתבטל מהם אל התכלית, אבל גם היסורים והמכות בעצמם, נהפכים לרטייתם ורפואתם, בסיבת הרשימה והשקאת המים ששואבין ומקבלין מהתכלית בביטולם אליו. עוד גם היסורים של המתקלקלים בדעתם מלהביט בו, עד שמתגבר עליהם יותר היסורים והמכאובים וכל מיני צער שיש להם, אבל גם ריבוי ועוצם היסורים והצער [שמקלקול הדעת והסתכלות הנ״ל] מתגבר בתכלית ההיפוך לגרום ולפעול גם בהרחוקים והמקולקלים הנ״ל, הסתכלות והבטה בעינים אל התכלית [עד שבפשיטות נטבע בנפש כל אדם שבעולם לעצום את עיניו בעת הצער כמוב״פ], עד שמחמת זה בעצמו, נהפך גם ריבוי הצער לכולו טוב, ולא יהיו שום רע בעולם כלל [ברוב טוב העדן והתכלית]:

אות ט׳.

שגם במראה זריחתו הנ״ל, מבאר ומפרש יותר, בכיבוי וקירור הצימאון וצער היסורים שזוכים ברשימת התורה והדעת שנמשך מהעדן. כי באמת, אין מוכרחין עוד גם להכלליות והעליה החדשה שמוכרח אחר כך, מאחר שנתחזק ונתתקן עיני השכל ובעל השדה בפרטיות, להיות צופות ורואות בתכלית הריחוק יותר:

אות י׳.

שמהכרח המים להשקאת ותיקון השדה בפרטיות, מהביטול להתכלית, בסיבת היסורים כנ״ל. מבאר יותר בריבוי ועוצם היסורים והדברים קשים המוכרחים לבעל השדה בכלליות שכתב תחלה. כי ממילא מובן, שלרוב ועוצם מימי התורה המוכרחים לכלליות הנפשות בהשקאתם וגידולם כנ״ל, קשה וכבד גם על הגדולים והגבוהים בדעתם, לזכות תמיד לרוב הביטול המוכרח לזה, ובאופן שיעמדו אחר כך במלחמת הבעלי דינים שמתגברים בעת ששבים משם בכל עת:

אות י״א.

שגם במלחמת כח המים כנגד צמאון היסורים של הבעלי דינים בעת ששבים משם, נראה מבואר, שנמצא בזה עבודה גדולה. שעוד במראה זריחתו וצירופי דבריו הנ״ל על אודות הנפשות הגדלים שם, מבאר יותר בביאורו בדבר הקצירה [כי הקצירה הוא התכלית וכו׳], כי לפי הנ״ל יש לבאר, שגם זה ענין קצירתם והסתלקותם הנ״ל:

אות י״ב.

שגם מדבריו הקדושים בסוד משה ואהרן שבגן ועדן, ובהשתוות הפרטיות והכלליות הנ״ל, נראה מבואר, שגם כל אחד מהם, נחשב לקומה מיוחדת, ושנמצאים הם בכל אופני הפרטיות והכלליות בדרך נפלא ונורא [אשר עין לא ראתה וכו׳]:

אות י״ג.

שגם בכל הנ״ל יש לבאר בהכרח כולו אחד לגידולי ודיבורי התפלה, כי הוא מהכרח השלמת הקומה, והכלי של הגן והשדה, להיות ברזא דאחד, בסוד קומת העדן העליון הנ״ל [אשר על ידי זה לבד, יסובב בהבאת הכתוב ביום ההוא וכו׳ ה׳ אחד ושמו אחד], כי עד דלא איתעבידו גם למטה בכולו אחד הנ״ל, לא ישכון ויתקבל בהם הארת תורתו כנ״ל:

אות י״ד.

שעוד מרחוק תבין בענין משה ואהרן הנ״ל, העומדים בגן ועדן הזה, שמעוצם המלחמה הנ״ל, הוכרחו גם הם להסתלק בשאיבות המים להשקאת העדה הנ״ל:

אות ט״ו.

מדברי החידה והמעשה הנוראה [המובאה בחיי מהר״ן], שהתחיל לספר [עזות היה לו בת וכו׳], תבין מרחוק, בביאורו להכתוב הנ״ל, ויאמר בועז וכו׳, שאף על פי שמפרש זאת על החכמה אשר תעוז לחכם, עוד תסובב כוונתו במשל ומליצה לבועז הנ״ל, שבו מדת העוז והעזות ממש:

אות ט״ז.

שגם מדבריו הקדושים בסוד משה ואהרן שבגן ועדן, נראה מבואר, שגם כל אחד מהם, נחשב לקומה מיוחדת, ושנמצאים הם בכל אופני הפרטיות והכלליות הנ״ל בדרך נפלא ונורא [אשר עין לא ראתה וכו׳]סעיף זה כבר הובא לעיל באות י״ב]:

אות י״ז.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שאף על פי שכל ההצלה מהיסורים הוא על ידי המוח והדעת שנתבטל לעדן התכלית, אבל זה לעומת זה יהיה גם להיפך, עיקר (ה)התגברות הצער והיסורים, (הוא) על המוח והדעת [כי מהמוח יוצאים צינורות וכו׳]. ובהשתוות הפרטיות להכלליות מצירופי דבריו הנ״ל [שגם בפרטיות נחשב השכל לבעל השדה], מבאר יותר בהפלגת היסורים והדברים קשים העוברים על בעל השדה בכלליות:

אות י״ח.

שגם ברוב אופני הגן ועדן שנמצא לכל נפש במדריגתו, נראה מבואר, שמה שנחשב במדריגה העליונה לשדה וגן, נחשב במדריגה שלמטה משם לעדן התכלית בעצמו:

אות י״ט.

שגם בדבר המלחמה והתגברות הצער הנ״ל בכל פעם יותר חס ושלום, נראה מבואר, שאף על פי שהתגברות הצער גורם יותר ביטול להכולו טוב, אבל מעוצם ותוקף מלחמת הרודפים בעת השוב והחלישות, מסוכן מאד כל אחד להישאר לנצח חס ושלום בכולו רע, עד שלא יהיה עוד ביכלתו חס ושלום לשוב ולעלות לשם ביתר שאת על ידי התגברות בעצמו כנ״ל, אם לא בכח בעל השדה העליון הנ״ל, שמשתדל ועוסק בזה:

אות כ׳.

שגם ברוב האופנים הנ״ל שנמצאו בפרטיות ובכלליות, מבאר יותר בענין הנשמה שתלויה בה כמה נשמות, כי גם הם נחשבות עמה לקומה אחת, והיא תתעלה עליהם (בעין) [כעין] בעל השדה שבכלליות כולם הנ״ל:

אות כ״א.

שגם בביאורו להכרח השוב והריחוק, וענין המלחמה שנמצא בעת הזאת לרחק לגמרי את האדם, מבאר יותר במה שנמצא לפעמים גם לנשמה עליונה הנ״ל, שתצא ותתרחק מן השדה עד שקשה לה לשוב ולהתעלות לשם, כי אם בכח המנהיג העליון הנ״ל שלמעלה (מאחד) [מכולם]:

אות כ״ב.

שגם בהכרח חלקי הקומות הנ״ל, מבאר יותר את תפיסתו לדוגמא בענין צער המוח מחיתוך וריחוק האיברים שמאתו, כי היא היא כריחוק הנשמות מהשדה הנ״ל, מחמת שבכלליות נחשבים כולם לאיברים ממש כנגד המשגיח העליון שעליהם, והוא לבד עיקר המוח והדעת העליון השוכן בכלליות קומתם:

אות כ״ג.

שגם בכל הנ״ל יבואר לנו, שבהכרח אחדות הדיבורים המוכרח להמשכת מראה התורה מעדן העליון, מוכרח כמו כן גם לאחדות ושלום כלליות הנפשות:

אות כ״ד.

שגם בכוונתו בפשיטות צער ויסורי הגוף שמתגבר חס ושלום בכלליות ובפרטיות, נראה מבואר, שעיקר תיקון השוב שבעבודת הגן הנ״ל, הוא לתכלית תחיית ורפואת קומת הגוף ממש, שנזכה לנצח [על ידי המשגיח ועובד העליון הנ״ל]. כי הנשמה, הוא המוח שבהשתדלות הרצוא כנגדו, אשר בה לבד אין שלימות כלל כנ״ל מהמוב״פ:

אות כ״ה.

שגם באצבעות ידיו הנ״ל, על אודות המלחמה שנמצא בזה מדור לדור, בעת השוב, מבאר יותר בענין הסתלקות ועליית הצדיקים ברצוא לבד, שנמצא לתיקון הזה. כי ממילא מובן, שאף על פי שאין ביכלתם לשוב בעצמם מעוצם ההתגברות שעליהם בעת השוב, אבל מחמת שנחשבים כולם לקומה אחת, חוזרים ומאירים על כל פנים אחר הסתלקותם על ידי תלמידיהם, וזריחת הרשימו להמשכת התורה הנ״ל:

אות כ״ו.

שבכל הנ״ל נראה מבואר, שאין דומה תיקון הנשמות לאחר מיתתם שעוסק בעל השדה, כתיקון הנשמות החיים ונמצאים עוד בגופותיהם כנ״ל. כי התיקון שלאחר מות האדם, הוא להעלות אותו ברצוא לבד, והשוב לא יהיה עד עת התחיה. ומה שבכל זאת מוכרח להם גם עתה העין התיקון של השוב, אין זה רק על ידי בניהם ותלמידיהם כנ״ל:

אות כ״ז.

[מדברי בעל פה, ששמעתי על זה מאבי ז״ל], במה שכתב על אודות הגדול והמופלג, שביכלתו לגמור [ה]תיקון בחייו, לא היה כוונתו רק על שר השלום ואחדות הנ״ל, שאנו מחכים עליו [אשר יצא מגזע ושורש בועז ורות בעצמם]. כי לעוצם מלחמות הבעלי דינים הנ״ל, אשר עיקר רדיפתם לבעל השדה בעצמו, ומתלבשים בנפשותיו שבחלקי איבריו בעצמם להחלק מאתו במחלוקת ומריבה חס ושלום, הוכרח גם משה ואהרן להסתלק משאיבת המים להשקאת העדה הנ״ל:

אות כ״ח.

שגם מכל הנ״ל תבין מרחוק, בדבריו הקדושים שדיבר מענין זה, ואמר לתלמידיו, שיעסקו בתיקון החיים, ושהוא מוכרח לעסוק בתיקון המתים. כי מרחוק תבין בכל הנ״ל, שלעוצם מלחמת הלוחם הנ״ל מדור לדור, והפלגת המריבה ומחלוקת נפשות ישראל מאתו שגרם בעצתו, הוכרח גם הוא להתעלות במיתתו לתכלית העליון הנ״ל, והתחבר עצמו בעלייתו גם לשאר כל הנשמות שסבבוהו עבור זה, להעלות בעלייתו גם אותם, לכל אחד על מקומו. אשר בכל התיקונים האלה בעצמם, מאיר ומזריח בתלמידיו, להתחבר לנפשות החיים, בעיקר תיקון השוב הנ״ל שמוכרח בעולם הזה. וגם מתכלית העדן העליון הנ״ל, עין לא ראתה וכו׳, ישוב ויאיר בקץ הפלאות [כי גם מלביה לפומיה וכו׳] לגמור התיקון בבעל השדה הנ״ל, שאנו מחכים אליו:

אות כ״ט.

מה שמבואר ברשימת זריחתו הנ״ל, במה שלכאורה יש להתפלא בביאורו להמאמר חז״ל, שהצופים תיקנו איזו בתחלת תיבה וכו׳, ממה שמבואר מדבריו הקדושים, שהעומדים בתחלת התיבה גם בסוף התפלה (בביאורו) אין צריכים לתיקון כלל. כי בכל זה תבין ותשכיל בכל הנ״ל, שבכל ימי ריחוק שאר הנפשות העומדים בסוף התיבה, מחוסרים משלימות התיקון על ידי זה בעצמן גם אותם שבתחלת התיבה:

אות ל׳.

מה שמבואר מדבריו הקדושים, שהתיקונים חוזרים חלילה, כי בסתימו דעיינין [ודחיקו דאצבע שעליהם] להמשכת התורה מאחדותו יתברך, זוכים אחר כך לשירות ותשבחות התפלה, שגם בזה לבד זוכין יותר לתפלות העדן, עד שנמשך משם יותר אור התורה הנ״ל:

אות ל״א.

בלשונו הקדושה על אודות הבעל השדה, שעיניו צופות ורואות בכל אחד אם זכה להסתכלות, כי לכאורה הוא דבר המסור ללב ולמוח כל אחד, ואין ביכולת לידע בזה, כי אם ברוח הקודש, ואיך שייך לכנות ולקרות למראה רוחנית כזאת, על שם העינים. אבל כל זה יבואר לך, במראה זריחתו הנ״ל, כי באמת נתאחדים עיני הגופניים בעיני הדעת והרוחניים, ולהכרח כפלי תיקוני הרצוא ושוב, צופות ורואות עינו ברצוא ומעלה, באופן שיתקבל בהם המראה ורשימת התורה. ואחר כך חוזר ושב בעיניו, להיות צופות ורואות למטה בכלליות הנפשות [שהן המה הכלים [והאיברים] של המוח בכלליות], לעסוק בתיקונם ברשימת התורה שבמראה עיניו בעצמם כנ״ל. וזה מבואר גם כן בלשונו הקדושה שכשעיניו מאירות וכו׳ יכול להסתכל בכל אחד להביאו אל התכלית. וכן אחר כך כפל וכתב, שבעל השדה מסתכל בו ומביאו וכו׳. וכן מבואר מהבאתו על זה בלשון המאמר חז״ל שהצופים תיקנו וכו׳:

אות ל״ב.

שגם בהנ״ל (באות) מבאר יותר בענין הכתוב שמע וכו׳:

אות ל״ג.

שגם בתעלומות דבריו הנ״ל על אודות המים של התורה שממשיכין מביטול התכלית להשקאת גידולי הנפשות שבשדה בפרטיות ובכלליות כנ״ל, מבאר יותר לזה, ענין הגן והעדן, שהוא השדה והתכלית עליון הנ״ל. כי מהעדן הזה לבד, נמשך ויוצא נהר המים הנ״ל להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה מינים שנמצאים בנפשות הצומחים הנ״ל, שמוכרח לייחדם בשמחת השואבה שבנהר הנ״ל:

אות ל״ד.

שיש לבאר ביתרון התגברות הרודפים להעייפים [במרוצתם ושובם] מתכלית האחדות הנ״ל, כי אף על פי שבסיבת האחדות נתאחד ונתהפך גם הרע למהות הטוב, אבל [ה׳מ׳ן העץ] בשרשו שבאחדות הנ״ל, מקבל יותר כח הרע, ותפקחנה בזה יותר עיני האדם בהרע שבעולם הזה, עד שמגרש ומרחק אותו לגמרי חס ושלום מהשדה ומהגן. והתיקון הוא ברשימת השמחה, ומראה באצבע כלי התורה, שנשאר בכל פעם להאדם בשובו וירידתו, עד שיתאספו בהשלמתם לעלות בהם לקבלת הטוב מהעדן והאחדות, שלא יהיה עוד ביכולת הרודף לרחקם ולהדיחם מהאמת והטוב הזה בשום אופן בעולם, כי לעולמי עד ששון ושמחה ישיגו וכו׳ והיתה נפשם כגן רוה:

אות ל״ה.

מהמובן בדבריו הקדושים, כפי אשר ביארנו שהשדה הוא הגן, יש לבאר ברדיפות הבעלי דינים להבעל השדה, שהן הן הרדיפות לכל הבאים בהגן [המובא בהמעשה של הבנים שנחלפו], שהוא השדה, ושעל זה עיקר התיקון הוא למקור האחדות והשלום, [בחינת האדם שהיה שלום בימיו המובא בהמעשה הנ״ל]. ובחינת כולו אחד וטוב המבואר במאמר זה:

ויהי נא פי שנים ברוחך-סימן ס״ו

[שערים ופתחים לקשרי התורה שבסימן ס״ו ליקוטי א׳-ויהי נא פי שנים ברוחך]

פתח הראשון.

הוא הודעת ההודעה אשר יציע לפנינו כדרכו הקדושה, שיש בחינת חרון אף אצל השם יתברך כביכול, ואצל בני אדם, וכשיש חרון אף חס ושלום, הוא בחינת עשן שיוצא מנחיריו וכו׳, מזיק לפרנסה וכו׳, כעשן לעינים וכו׳. וצריך לשבר וכו׳ העשן ולבררו, עד שיהיה נעשה ממנו וכו׳, רוח אוירי וכו׳, רוח אפינו משיח ה׳. וכל זמן שלא בא בחינת זה הרוח אל בחינת הידים, עדיין הוא קודם ההויה וכו׳, בידך אפקיד רוחי וכו׳, ואחר כך כשמוציאין מכח אל הפועל, אז הוא גמר הבריאה וכו׳, ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים [עד כאן לשונו הקדושה בפנים]. ואם נדקדק קצת בדבריו הקדושים האלה, לא נדע ונבין כלל לכאורה, ממה הוא מדבר. כי לכאורה מובן קצת מדברי הסיפור הזה, שסובב בכוונתו על כלליות בריאת העולם, שהוכרחה להשתלשל וליצא ממחשבתו ואלהותו יתברך לסוף המעשה והפועל הנ״ל, ואף על פי כן מבואר ונראה לעיני כל מדבריו ועצותיו שבענין הזה, שהוא מדבר בלשון הוה ועתיד, איך להתנהג ולהוציא גם עתה מכח אל הפועל. אבל מסיבת הסתירה הזאת, נראה ומבואר גם כן, שהוא מדבר מהכלל והפרט יחדיו, כי הם משולבים ואחוזים זה בזה, וכאשר נבאר לקמן מהמובן בפנים:

פתח הב׳.

הוא בענין הפרט הנ״ל, שכפי המובן ממה שכתב על אודות חסרון אותיות הדבור, שזה מחמת שאין כל העולם קוראין להשם יתברך עם הדיבור. וכפי שמבואר לקמן מהמובן בפנים, שהדיבור הוא החתך והפתח, שיוצא על ידו שפע וחיות רוח החכמה והמחשבה דלעילא למעשה ופועל הרוח דלתתא. וממאמר הכתוב אשר בידו וכו׳ שמביא בענין זה, יבואר לנו שנפש כל חי ורוח וכו׳, נחשב כקומה אחת. [כי כמו שכל אחד ואחד, יהיה בפני עצמו לקומה שלימה, ובמחשבה ודיבור ומעשה הנ״ל, כן יהיו גם כן בכלליות]. והצדיק העולה ברוחו יתברך דלעילא, שהיא במחשבה תחלה

המוב״פ, יהיה ליוד שבראש הקומה הזאת, ושאר מאמרי הבריאה [ופועל הרוח דלתתא] שיוצאים משם, נמשכין ומגיעין עד סוף המעשה והקומה שביוד התחתונה. וזה מה שהקדים גם כן בתחלת דבריו הנ״ל וכתב, שיש בחינת חרון אף אצל השם יתברך כביכול ואצל בני אדם:

פתח הג׳.

הוא בדבר המאמר חז״ל המוב״פ, כיון שנצרך אדם לבריות וכו׳, אף על פי שנכלל ונחשב בסוג הזה גם הנצרך לחשיבות וכבוד הבריות ולא בשביל פרנסה כמוב״פ, אבל מהנלמד סתום מן המפורש, שכוונת אדמו״ר ז״ל בכל המקראות ומאמרי חז״ל שמביא להבין משל ומליצה, [וכאשר מרחוק תבין ותביט בזה כל פעם על פי מסלת הקשרים שבהכרך הזה]. יבואר לך גם כאן, שעיקר השתנות פני האמת המוב״פ, הוא על העני והנצרך ליד בשר ודם בשביל פרנסתו כפירוש הפשוט. וכאשר יבואר לך זאת גם מקשרי דבריו הקדושים לענין היזק העשן להפרנסה הנ״ל בפנים, אשר מוהרנ״ת ז״ל בעצמו, הציג שם בין שני חצאי עיגול, נפלאות הקשר הזה [דמסייע גם כן לכל מסילתנו שבהכרך הזה]. וגם כי לפי זה מבואר גם כן, מה שהרכיב ענין ההיזק הזה, באמצעות דבריו הקדושים לענין הכתוב פותח את ידיך ומשביע וכו׳:

פתח הד׳.

הוא הזמן והמקום והציור של הבריאה [שעיקרה הוא גוף האדם], אשר על פי הדוגמא מציור בנין הבית, העולה במחשבה לבנותה בזמן ומקום וציור, בהרצון והטעמים הנפלאים שנמצא בזה לכל אחד, יבואר לנו באלפי אלפים קל חומר עד אין סוף, להבונה העליון יתברך, באותיות ונקודות המאמרות והדברות הנ״ל, אשר מאוד מאוד רבו ועצמו טעמיו ונפלאותיו בכל גבול וגבול, ובכל מספר ומספר, שבפרטיותיהם וכלליותיהם ותמונותיהם ושמותיהם, ועל פי רזי וסודי האותיות והנקודות הנ״ל הנעלמים מאד בשמותיהם ותמונותיהם, וכמובן בפנים בסוד תמונות האלף, ונקודות הפתח בתמונתה [כאות ו׳], ובשמה [על שם

הפתיחה], וכן נקודת (הקמל״ו) [הקמץ] על שם הקמיצה כמוב״פ:

פתח ה׳.

הוא מה שמבואר מדבריו הקדושים על אודות נקודות הכסף והרצון, העולים במחשבת החושב, שבתחלה מוכרח להתגבר מן המיצר ואונס המניעה בהכסף והרצון, לגלותו על פי הדיבור בנקודות ואותיות, ואז יוצא ונגמר על ידי זה גם הפועל והמעשה, ושעל כן תפס זה למשל לכלליות הדיבור והמעשה:

אחר החמשה פתחים האלה הנני להציג לפניך עוד י״א פתחים, והם י״א פליאות שיש להתפלא בדבריו הקדושים.

פתח הפליאה א׳.

הוא על הכרח הקדמת [רוח המשיח, בהתלבשות] תערובת העשן אשר יעלה במדת חרון אף והדין לפרטיות וכלליות המחשבה תחלה המוב״פ, [ועיין לקמן בישוב הפליאה הזאת, שתסובב גם על המאמר חז״ל, שמבואר כן משם על אודות הכלליות הנ״ל]:

פתח הפליאה ב׳.

הוא בענין התגלות תפארת הצדיק, ומפלת הרשעים המוב״פ. שבתחלה מבואר מדבריו הקדושים, שמזה ומזה יהיה לעתיד התהפכות העמים בשפה ברורה. ואחר כך בדבר המשכת ההארה משם גם עכשיו להתהפכות העמים, לא ישית את עצתו [עצת האמת], רק למפלת הרשעים לבד. [בדבר הפליאה הזאת קצרתי, אך לקמן בתשובתה

הוספתי לרמז כפי אריכותה שיש בלבי]:

פתח הפליאה הג'.

הוא בענין העצה הנ"ל בעצמה, שמבואר מדבריו הקדושים שעיקר האמת הוא כשאין האדם נצרך לבריות, ולכאורה מה יעשו הצדיק ותלמידיו בעצמם, אשר גם באומנות תורתם נצרכים ומתפרנסים מידי אחרים, [כדברי ר' שמעון בן יוחאי שהלכה כמותו, רק שאין מורין כן, מפני שהרבה עשו כן ולא עלתה בידם, וכאשר נדבר לקמן בישוב הפליאה הזאת, וכנשמע מדברי מוהרנ"ת ז"ל בעל פה שדיבר לענין זה]:

פתח הפליאה ד'.

הוא באזהרתו שעל עצת האמת הזה [ושלא לפגום בו מרוב קנאות ותאוות הממון והכבוד כמוב"פ], אשר כפי עינינו הרואות, כי רובן בגזל ושקרים והוראות היתר בכמה מיני אמת לחפות ולכסות את השקר, עד שגם הירא קצת את דבר ה', יש שמרוב תאוותו ועניותו, מרמה ומטעה גם את עצמו, לדמות בנפשו שהאמת אתו, ואדמו"ר ז"ל צווח על זה ככרוכיה, וכמבואר מזה גם בשאר ספרי אמת. ועתה מה זאת שהפליא כאן בדרכו הקדושה, לבלי לתפוס בענין זה רק פגם האמת שבתפלה שנצמח על ידי זה:

פתח הפליאה ה'.

הוא מה שמבואר מדבריו הקדושים לענין המסכים המפסיקים בין החושק להנחשק, שהנקודות שמקמץ עד שורק, הם בחינת הרקיעין והמסכים הנ"ל, אשר בתהפכותם יהיו בכל מדרגה לחשוקי כסף,

בנקודות הו׳ והפתח, להתחבר על ידי זה בסוד תמונת האלף המוב״פ. כי תחלת המחשבה תהיה ליי״וד הכח שלמעלה, והמעשה והפועל הוא היוד שלמטה, ופתח החרטה והשתוקקות החשק שבתיקון הדיבור יהיו בקו הצנור שנפתח ויוצא על ידו, מהמחשבה [של החושק], להמעשה [של הנחשק] הנ״ל. ואחר כך מבואר מדבריו הקדושים, לענין נקודת הקמץ [העליונה שבכל הנקודות הנ״ל], שהנחשק בעצמו, הוא בסוד נקודת אור הקמץ והסתום הזה:

פתח הפליאה ו׳.

הוא במה שלא ישתווה מספר הנקודות רק כמספר מדריגות המניעות והמסכים שהם בבחינת הרקיעין שלמעלה, ולא יהיה נמצא עוד נקודה אחת למדריגת רקיעת הארץ המוב״פ. ובפרט כפי שממילא מובן, שארציות רקיעתה תפריש ותבדיל במניעה עצומה ונשגבה יותר מכולם. ועתה, למה לא יהיה לה מפני זה גם נקודה הנפלאה יותר מכולם:

פתח הפליאה ז׳.

הוא גם על עצם ההכרח של המניעות והמסכים הנ״ל מהטעם המוב״פ שיש חשק וחושק וכו׳, כי מאחר שעינינו הרואות כי לא כל אחד זוכה לשברם [עד שעובר עליהם מה שעובר כידוע], ולכאורה מעיקרא דדינא פירכא, כי מה איכפת לנו ומה נפסיד אם נקבל את הנחשק בלתי התגברות החשק אשר ישתווה למהותו ממש. וגם אם באמת עצם הדבר נחשק ונחמד מאד לרוב הטוב והעונג שנמצא בו, בודאי ובלי ספק יתגבר בהאדם החמדה והחשק [כהכרחתו למהות הנחשק], מצד הטוב והעונג שנמצא בו בעצמו:

פתחהפליאה ח'.

הוא על אודות הארת פי שנים שמקבל התלמיד מפני רבו בהתעלותו למדריגה יתירה. שלכאורה אין שייך כלל לקרוא זאת פי שנים בחייו הקדושים, כי בהסתלקותו לגמרי, שלא נשאר למטה באחדות שני הרוחות האלה רק תלמידו, שייך לומר שהוא היורש ומקבל מאתו פי שנים בכוונת התפלה ועובדות וצדקות כמוב"פ. אבל כל ימי חייו הקדושים, אשר בכל דרגא ודרגא כפי מהות וכמות הרוח דלעילא שהגיע אליו, יתגדל ויתעלה גם הוא בעצמו להיות באחדותם ובשניהם יחדיו במדריגה ובמעלה יתירה, ואיך שייך לכנות אז להתלמיד בשם הכינוי הזה. ואם תאמר, שאף על פי כן שייך גם אז לכנות להתלמיד בשם פי שנים למדריגת הצדיק הקודמת. אבל עוד יש להתפלא, במה שנראה מדבריו הקדושים, שגם בימי חייו ובריאותו הנ"ל, אם יאחר ולא יבא אלא אחר התעלותו באחדות רוחו דלתתא למהות ומדריגת הרוח דלעילא שהגיע אליו עבור התעלותו הזה, לא יקבל עוד הארת פי שנים. כי לכאורה, מאחר שגם אז מקבל באתגליא את פני רבו שבאחדות שני רוחותיו הנ"ל [ולא כאחר מותו והסתלקותו ממש, שלזה בודאי לא חיישינן כידוע]. ולמה לא יתדבק ויתקשר בו על ידי זה גם אז, חיות הרוח דלעילא שנתעלה בו, באופן שיחשב ויתכנה התלמיד גם אז בשם פי שנים כפי מדריגת הצדיק הקודמת כנ"ל:

פתח הפליאה ט'.

הוא בתהפכות הסדר שנמצא ביניהם, כי בתחלה מבואר מדבריו הקדושים, שהרב הוא אשר בכל עת יתרומם ויתנשא בסערת ואחדות שתי הרוחות, לעלות עמהם לעולם המחשבה והכח שלמעלה מהואו, שהוא הרקיע כנ"ל מהמוב"פ, וכמובן מזה גם במקום אחר, [כפי מדת ומשקל הזריחה שהאיר והגיע בו מרוח העליון כמוב"פ], ומשם יוצא ונשתלשל השפע והחיות לעולם המעשה והפועל, שבמקום יוד הרוח דלתתא, ששם נשאר התלמיד גם אחר כך ביניקת השפע והחיות שהגיע אליו בכפלים, מאשר נזדמן לו כמה פעמים לקבל פני רבו בעת עלייתו לשמים בסערה הנ"ל כאליהו המוב"פ. ואחר כך בסוף דבריו הקדושים, נהפך זה הסדר לגמרי, כי משם מבואר שהתלמיד הוא אשר יהיה לחושק בכח המחשבה, להוציאה על ידי אותיות ונקודות הדיבור, אל הפועל ומעשה הנחשק, שבקבלת פני רבו הנ"ל:

פתח הפליאה י׳. הוא במה שמבואר מדבריו הקדושים, שהארת הרוח דלעילא שנמשך להמקבלים מאתו, יאריך ויגדיל יותר מדת הזמן שבימי חייהם [ולתלמידיו הדבוקים בו יותר, יוסיף ויאיר בהם עד משנה וכפל בפי שנים ברוחו כמוב״פ]. ולכאורה, כפי העדר יכולת הרוח דלעילא לסבול את העולם הזה, היה צריך בהורדתו [את יניקותיו להמקבלים מאתו], לקצר חס ושלום יותר מדת הזמן שבהם. ואם מדת הזמן [שעל פי רצונו יתברך] גדלה ועצמה יותר מכח וטבע הרוח למשוך את עצמו למעלה, אבל למה ואיך ישתנה ויתהפך עוד להגדיל ולהאריך יותר מדת הזמן:

פתח הפליאה י״א.

הוא על אודות חיסרון אותיות הדיבור וחיסרון הנקודות [שנשתוים חסרונותיהם זה לזה כמוב״פ]. שלכאורה רחוק מאד הענין הזה מהדעת והחוש, כי איך שייך לומר שניחר גרונינו, ואנוסים אנחנו במיצר שבהגרון, מלהוציא את המבטא והדיבור, בהאותיות והנקודות שאנו צריכים לדבר עמהם:

ועתה, על ידי הפתחים האלה, בא נבוא כפי עניות דעתינו, בחדרי הקשרים שבהתורה הזאת, על פי המסלה וההקדמה שבכרך הזה:

חדר א׳.

הוא מה שמבואר מדבריו הקדושים, שאף על פי שכל השראת הרוח דלעילא שאצל התלמיד, הוא מאחדותו ודביקותו לרוחו דלתתא. אבל בכל זאת, מוכרח גם בענין הזה בעצמו, להמשיך בחינת החיתוך והפירוד, כי דייקא על ידי זה, יהיה במשנה וכפל שתי רוחות, יודיו וידיו, להתגלות הבריאה והפועל, שבסוף המעשה. ועוד מכל זה יש לבאר, שזה גם שבהיות הצדיק בהתגלות הבריאה שבחייו הקדושים, נחתכים ונתחלקים שני רוחותיו זה למעלה וזה למטה, אף על פי שנתאחדים ונתייחדים בכל פעם להחזרתו לשרשו [קודם הבריאה, שהוא] במדריגת

חדר ב׳.

הוא מה שמבואר מדבריו הקדושים, שכמו בהסתלקותו לגמרי, נתקבל ונמשך כל השגתו ותורתו, ממה שנתייחד עליו שמו ורוחו ונשמתו דלעילא [חלק אלקותו יתברך שנקרא בשם הצדיק כמבואר מזה במקום אחר, בשם הזוהר הקדוש לענין אברהם וכו׳]. כן גם בחייו הקדושים, שנמשך גם כן בכל פעם כהארת ההסתלקות ויחוד השם הנ״ל [נח לעילא נח לתתא המוב״פ], מקבל ומשיג על ידי זה דברי תורתו יתברך:

חדר ג׳.

הוא מה שיבואר לנו גם בישוב הפליאה השמינית הנ״ל, לפי האחדות והחיתוך הנ״ל והמוב״פ. כי מה שמוכרח התלמיד לכוין שעת עליית הצדיק באחדות והשראת רוחו דלעילא שעליו. הוא מחמת שגם אחר כך, חוזר ונתחתך ונתפרד קצת מאתו, [לבל יתייחד עליו שמו לגמרי], כדי שלא יגרום לו על ידי זה גם ההסתלקות לגמרי כמוב״פ. ועוד אם תחקור ותחפש את כוונתו הקדושה, יבואר לך, שאינו דומה כלל אחדות וחיתוך הרב, לאחדות וחיתוך התלמיד. כי אף על פי שגם מהרב נתחתך ונתפרד בכל פעם רוח שכינתו יתברך. אבל מחמת שבכל זאת, נמשך בכל עת גם בחייו הקדושים מעין ההארות שבהסתלקותו לקודם הבריאה לגמרי, נמשך אצלו יותר על ידי זה בעצמו גם בחייו הקדושים האחדות והדביקות שבין שתי רוחותיו, לבל יהיו נחשבים רק כרוח אחד [שביד ויוד העליונה כמוב״פ]. ולא כן מדריגת התלמיד העומד כנגדו להיות עיקר מקומו ומשכנו בהתגלות הבריאה, ומדריגת הרוח דלתתא, שמחמת זה מתגבר אצלו החיתוך וההתחלקות לפי שנים [בשני רוחות הידים], יותר מבחינת האחדות והדביקות שנתדבקים ונתאחדים גם אצלו כמוב״פ:

חדר ד'.

הוא מה שיבואר לנו לפי כל הנ"ל, שגם זה החתך והפירוד, הוא העומד בין הרב ובין התלמיד. כי התלמיד במדריגתו שלמטה בפעולות הבריאה ועולם הזה [להנהיגם כרצונו כמוב"פ], נחשב בשתי רוחותיו יחדיו למדריגת הרוח דלתתא לבד של הצדיק הנ"ל. והצדיק והרב, הוא שנתעלה עליו במדריגת רוחו דלעילא, שמקבל יותר בכל עת כנ"ל, ולהיות נחתך ונתפרד בכל פעם מהתלמיד גם בחייו הקדושים, לבל יבא ויסע אליו רק ברצוא ושוב, וכאשר נוסיף לבאר בזה לקמן מהמובן בפנים:

חדר ה'.

הוא מה שנראה לעניות דעתי, מעוצם ועומק ביאורי וקשרי דבריו הקדושים מזה לזה, לדלג בהם מענין לענין, ולהפסיק את דברינו הנ"ל, ולשוב וליישב את הפליאה השלישית, שבענין הצדיק ותלמידיו הנ"ל. כי כפי הנראה לעניות דעתי מכותלי וצירופי דבריו הקדושים על אודות הכתוב אשרי וכו', ועל אודות המאמר חז"ל כיון שנצרך אדם לבריות עולם חשך בעדו במניעות וכו', וממה שמבואר מדבריו הקדושים, שאף על פי כן אין שום מניעה שלא יהיה ביכולת לשברה. שעיקר כוונתו הקדושה, הוא לבל ישים האדם את עיני שברו, רק על ה' אלקיו, וכמבואר מדבריו הקדושים גם במקום אחר. שבזה לא יהיה חס ושלום צדיק נעזב ומבקש ונצרך לבריות, על שבאמת אינו נצרך כלל ליד שום בריה ונברא, כי כל הטוב וההנאה שמקבל כל אחד מפרטי הבריאה [אפילו מדומם צומח], אין מקבל ונהנה רק מטוב ידו העליונה יתברך שלמעלה וקודם הבריאה. ועל אשר יבואר לנו, שגם לפי כל זה, לא יהיה כל רצונו ובקשתו ותפלתו, רק באחדות אמתת נועם ונחשק מחשבתו ואלקותו יתברך, שנתצמצמו באותיות דברי המאמרות, להתהוות פרטי הבריאה, השייכים להשלמת נפשו ורוחו דלתתא כנרמז לקמן מהמוב"פ. יבואר לנו לפי זה, גם בישוב הפליאה הרביעית הנ"ל, מה שתפס אזהרתו על בירור האמת בדברי התפלה, על כי זה הוא הדיבור והשפה ברורה המוכרח ליציאת הפועל, [וכמבואר לפי זה מה שלא יהיה שלימות הדיבור רק כשיתפללו ויקראו כולם בשם ה']. כי גם מה שסתם וכתב בדרך כלל, שאי אפשר להוציא אל הפועל כי אם על ידי הדיבור, יש לבאר בזה, מהשתוות חלקי כלליות הקומה שבציור [האדם, עיקר הבריאה] ומקום וזמן הנ"ל מהמוב"פ. כי כן באמת מוכרח ליציאת הפועל, שלא יהיה כל הדיבור שבאריכת חלקי קומת הזמן, רק בקריאה בשם ה' ותפלה והלל [על כל נשימה ונשימה], כמו בכלליות חלקי האדם, לא יהיו עיקר תיקון הדיבור

[להוציא אל הפועל מציאות נחשק אחד של עלמא דאתי], רק אם כל נשמה ורוח הנ״ל תהלל ותקרא בשם ה׳ כמוב״פ:

חדר ו׳.

הוא כי השתא דאתית להכי, יבואר לנו לפי כל זה, גם בישוב הפליאה השביעית, על הכרח המניעה להשתוות החשק הנ״ל. כי כפי כל הנ״ל, שעיקר כוונתו הקדושה הוא שיהיה עצם האמת שבתפלה, על נחשק אלהותו יתברך בעצמו שנתלבש בכל פרטי הבריאה, ובפרט בעיקרי דעיקרי קומת האדם והבריאה הנ״ל, שהם הרב ותלמידיו בעצמם, אשר בחבה יתירה נודע ונרגש להם בכל בקשתם וחשקם זה לזה, רק להשם יתברך לבד, השוכן בתוך כל אחד מהם [כבמשכן ציור הבית הנרמז לקמן מהמשל המובא בפנים]. וכבר נודע, שלעוצם העונג והעדן [ו]הנחשק הזה בלי תכלית, הוכרח כביכול לצמצם ולחלק את האור בצמצומי המניעות והרקיעין המפסיקין ומחלקים אותו בשינויי המדריגות המוב״פ, ומלבד מה שעל ידם ישתווה בכל דרגא כלי החשק והאתערותא דלתתא כפי כמות אור הנחשק שנמצא בהמדריגה הזאת, עוד מוכרח בכל מדריגה שיתקדם החשק על ידי המניעה בעצמה, קודם שבאים ונכנסים כלל לטרקלין הנחשק שבה, על שאין אופן כלל לקבל ולבוא בהרגשת העונג הזה בלי הכלים האלה:

חדר ז׳.

הוא מה שנבוא מכל הנ״ל גם לישוב הפליאה השנית הנ״ל, מה שנראה לכאורה שאינו מדבר רק ממפלת הרשעים שמוכרח להמשיך גם עכשיו, [ומה שביכולת להמשיך ההארה הזאת גם עכשיו]. כי מדבריו הקדושים על פי המאמר חז״ל והמוב״פ עולם חשך וכו׳ [שנבאר בחדר ח׳ שאחרי זה], וכפי המסלה העולה בקשרי דבריו הקדושים, נראה לפי עניות דעתי, שמה שמתגברים בעצם האמת [שהוא פני יעקב שקראו הקדוש ברוך הוא כאל כמוב״פ], זה זה הוא מתפארת פני א׳ל׳- י׳ה׳ו׳-ה׳-נביא, והרב הנ״ל, שנתגלה באמיתתו ליום הדין הגדול והנורא המוב״פ. וגם לפי הקשר [והכללים הנ״ל בהקדמה], יבואר לנו שזה לעומת זה חלקי נפשות

הרשעים והרחוקים לגמרי, הן הן מעצמות חלקי הרע, ומניעות השקר החופה ומכסה על פני האמת ליעקב הנ״ל. ועוד [לפי הכללים הנ״ל בהקדמה] יבואר לנו, שעל זה בעצמו כל התפלה [והתהלים], להכניע ולבטל את האויבים והרשעים האלה, כי הם העומדים בראשית כל הגוים והעמים, [והרחוקים הנמצאים גם בנפשות ישראל בעצמם], לצרף גם אותם בכלל המניעות מאותיות התפלה, כמובן ומבואר ממה שזה לעומת זה, אחר המחיה והמפלה של עיקרי הרשעים הנ״ל, נהפכים כל שאר העמים והרחוקים בעצמם לבירור אמיתת השפה והדיבור [כהתהפכות מניעות הרקיעין לנקודות ואותיות דברי התפלה] והקריאה בשם ה׳ כמוב״פ, כי גם כל עיכוב התיקון בכלליות [לקבלת שכר מצוה בהאי עלמא, שאי אפשר] עד לעתיד בבוא רוח אפינו המוב״פ, הוא מחמת שאין שום אופן לקבלת עונג הנחשק שבפניו הקדושים, עד שיתקדמו וישובו ויפתחו כלי המניעה ורקיע הואו, עד שתתהפך היא בעצמה לפתח [והשפעת האור], שעל ידו דייקא נתייחדים הכח והפועל כיחוד ואחדות האלף המוב״פ. על שבכלי המדות [וגבולי הציור ומקום וזמן שבה] בעצמם, נכנסים בפתח האולם הבית הנרמז לקמן מהמוב״פ. והבן היטב דברים אלו לעובדא ולמעשה, כי לית מילתא דא תליא אלא בתיובתא, ובהשלמת התיקונים בפרטיות, להמשיך על עצמו עצם האמת מסוף התיקון שלעתיד, לשבירת ומפלת שינויי השקר החופים ומסבבים על זה, יהיה נצמח גם בכלליות שבירת והכנעת הרשעים והדוברי שקרים החופים ומעלימים כעת לגמרי פני אמתת הצדיק והרב, הנכלל בפני השם יתברך בעצמו כנ״ל מהמוב״פ. כי אף על פי שלא יכונו לנגד עיניו, ואין ביכלתו לסבול אותם כלל, אבל כביכול הוא אסור בזיקים עד גמר התיקון שבכלי הקומה הכלליות, שכל תיקונה והתהוותה הוא דייקא ממניעות הרשעים והדוברי שקרים האלה:

חדר ח׳.

הוא מה שיבואר לך לפי כל הנ״ל, גם מה שדקדק כאן בלשונו הקדושה לענין המניעות מלהתקרב לצדיקים, שיש נקודת האמת בין הצדיקים. כי זה זה נקודת האמת שבתפלה הנ״ל, אשר המניעות והמסכים מבדילים ומפסיקים בפניות, וכמובן ומבואר צירופי המניעות זה לזה, מהמאמר חז״ל הנ״ל עולם חשך בעדו וכו׳:

גם כפי המוב״פ שהמשכת הדיבור בשפת האמת שבעולם הבא לתוך עולם הזה [שבו מניעת הרשעים הנ״ל], הוא בבחינת המשכת הדיבור של שבת לחול ימי הואו [שהוא כלליות המניעות כנ״ל]. יבואר לנו [מה ששמעתי בעל פה מאבי ששמע ממוהרנ״ת ז״ל], שתפס מקודם לדוגמא מהמניעה

הנזדמנת בדרך כשנוסעים לשבות בביתו בשבת. כי אף על פי שאחר ירידת והתאחדות הנשמה דלעילא לנפש וחיות הגוף דלתתא, על ידי אמצעות התגלות רוח הדיבור והשפה ברורה המוב״פ, מוכרח גם אחר כך לחתוך ולהבדיל ימי הואו מנשמת השבת, [כי כמו שכל האחדות הוא מצד השבת ורוח הרב דלעילא, כן גם להיפוך, כל ההבדלה והחתך הוא מצד הואו בעצמה כנ״ל]. אבל מתוספות הרצון שעל ידי האבידה ומניעת הואו הזאת [כיון ששבת וכו׳], נמשך על ידי זה פני א׳ל׳-י׳ה׳ו׳-ה׳ [נביא וכו׳] ביצירה כמוב״פ. כי מהתגלות הרצון, ברוח הדיבור והתפלה שבכל ימי הואו הנ״ל, נמשך ביתר שאת אור השבת השני [שאלמלא שמרו וכו׳]:

חדר ט׳.

הוא כפי הנרמז לקמן מהמוב״פ, שאף על פי שהרשעים יהיו גם בחייהם כמתים ממש מרוב חיתוך נפש וחיות גופניותם מהנשמה והרוח דלעילא המוב״פ. אבל מעוצם חיבור הדיבור [שהוא התגלות הרוח] לתווך ולהמשיך בהעלם נפלא גם על הרחוקים הנ״ל, איזה חיות מהנשמה והמחשבה [ששם עליית הצדיק והרב הנ״ל], דופק בכל עת גם בהם פתח החרטה המוב״פ, ואם מתגברים ברשעתם עד שנחתך ונעקר מהם לגמרי קול דודי הדופק בפתח החרטות האלה, מוכרחים מיד להיות נאבדים ומתים לגמרי כמובא מזה גם במקום אחר, [גם עיין בפתח ב׳ הנ״ל]. ויש לבאר מדבריו הקדושים, שזה לעומת זה, נפש וחיות גוף הצדיק הנ״ל, אף על פי שמקלקולי שאר חלקי קומה הכלליות הנ״ל, אין שום אופן גם אליו לחבר לנצח אחדות הנשמה בחתך הגוף כבעלמא דאתי המוב״פ, כי בהתעלותו בכל עת במדריגותיו הנ״ל, יש שיתגבר ברצונו שברצונות להשגת ורוח לעילא דלעילא, עד שגם זכות ובירור נעלי גופו הקדוש מוכרח להשיל ולהפשיט לגמרי [מעטיו של נחש הנרמז לקמן מהמוב״פ]. אבל בכל זאת, לא ידע איש, ואין שום תפיסא כלל בקבורת והסתלקות מבחר האמת ברעוא דרעוין הנ״ל, כי אז דייקא יוסיפו עצמותיו [ברשימת הנפש שנשאר בהם] להתחבר ולהתאחד יותר בחיי נשמתו ורוחו דלעילא כנ״ל מהמוב״פ, [שמחמת זה יש לקבל על כל פנים פני ביתו וציונו הקדוש בכל פעם, וגם היום יש שמכוונים את השעה וכו׳], ופרי ענפיו אשר דר באילנו משנה לשנה, לבל ימיש מהרגשת עליותיו וירידותיו המוב״פ, נ׳ת׳ן יתן ויגלה על ידו בכפלים וכפלי כפלים מראה וריח וטעם הנחשק והנחמד שבו. שלפי זה תבין מרחוק, גם בישוב הפליאה התשיעית [שבסתירת סדר כח החושק ופועל הנחשק] הנ״ל, כי כמו שהתלמיד יהיה בכח החושק לבא בנחשק הרב, כן גם להיפוך יהיה גם הרב בכח החושק לפרי התלמיד והבן שנחשב לנחשק אצלו, כי הוא הפועל וסוף המעשה העולה תחלה

בחשק ומחשבת הרב והאב, הנכלל ונתאחד יותר באחדותו יתברך בעצמו כנ״ל מהמוב״פ. ולהורדת הפרנסה והדעת היוצא ויורד מכח הרב לפועל התלמיד, מוכרח לזה כלי החשק וההתעוררות שלמטה כידוע. כי חיות התלמיד העומד כנגדו בתהפכות הסדר הזה, מוכרח שיהיה רצוא ברצונו ובקשתו מתתא לעילא לנסוע ולבא אליו. ושוב אחר כך מעילא לתתא בקבלת והמשכת שפע יניקתו מעץ החיים והדעת הזה, ואכל וחי לעולם:

חדר י׳.

הוא מה שמעוצם וקשרי דבריו הקדושים וביאוריהם הנכללים בהם, הנני לדלג מכל זה ולשוב וליישב את הפליאה החמישית, בדבר הנחשק הקמיץ והסתום הנ״ל, שמכנה וקורא בשם הזה לעצם נקודת הרקיע, המונע ומבדיל בפניו. כי מלבד מה שנראה לעניות דעתי מכותלי דבריו הקדושים בדבר התעלות והתפשטות הרקיעין והמניעות [כפי מעלת הנחשקים], למנוע ולהעלים [ולקמוץ] בכל פעם יותר את האור, שזה מה שכתב ומסיים, עד שיש נחשק קמיץ וסתום מאד. כי המובן מזה, שכוונתו הקדושה הוא [כמבואר במקום אחר], שמניעת והעדר הדעת והשגת [היוד, שבראש וכתר הרב] הקמץ הזה, הוא הוא גם מעצם הדעת הסתום והקמץ הזה. וכאשר תבין מזה גם מהמבואר לעיל, מה שהמניעה וקו האמצעי הזה, הוא בסוד הכלים וגבולי הואו [בציור ומקום וזמן], היוצא ונתהווה מתחלת המחשבה שביוד העליונה והקמץ הנ״ל. עוד לולא דמיסתפינא מלדבר בדברים סתומים וקמוצים כאלה, הייתי מבאר לפי עניות דעתי, שגם מאגודת היוד לתמונת נקודת הפתח [שבחשק המניעה], וכפי תהפכות סדר תמונת האלף בפועל וכוח הדר פרי התלמיד, שבו עיקר נחשק אלהותו יתברך במשנה וכפל, לפני תמונת אלופו ורבו העומד כנגדו כנ״ל. וגם לסיבת החתך שבאמצעות הקו [והכותל אחד שבשניהם כידוע], נחתך וננסר מאתו, לבל יבוא ויסע אליו רק ברצוא ושוב כנ״ל. יש לבאר לפי זה, גם סוד תמונת הקמץ בנקודת היוד, וקו הפתח האגוד בה למעלה. וגם אגב אורחא יש לבאר [כפי סדר הידוע של הנקודות קמץ פתח צירי וכו׳], מעליית כפילות יוד התלמיד [בפי שנים כתמונת צירי וציור ה׳ב׳י׳ת׳ המוב״פ]. גם באחדות אלף ה׳א׳ב׳ והרב הנ״ל, מאגודת ואו, רקיע השמים, לאחדות נקודות ספירת הג׳ רקיעין הראשונים, וכלי נסירת רוח התלמיד, העומד כנגדו בנפש הגופני [והארצי] כנ״ל, תבין מרחוק, גם בדבר הכתוב המוב״פ אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים:

חדר י״א.

מה שנראה לעניות דעתי על אודות הפליאה א׳ הנ״ל, בהכרח תערובות הקטרוגים ומדת הדין והעשן אשר באפו יעלה בראשית המשכת רוח [האדם שבכלליות קומת] הבריאה, ובראשית המשכת רוחו דלעילא שבמחשבתו והשגת תורתו [שהיה ושיהיה לעלמא דאתי, כאשר נרמז על זה לקמן בחדר עיין שם]. כי כל זה, הוא בהכרח כלי המניעות הנ״ל, בתערובות אמת ושקר הנצרך לבריות כמוב״פ. אשר לסיבת ה׳ח׳ש׳ק׳י״ם׳, ישית את סתרו וקמיצתו, בחשכת עבי ש׳ח׳ק׳י״ם׳, ורקיעי הקטרוגים, ומניעות העליונות, שגם מהם בעצמם נשתלשלים ויוצאים כל כדורי וגלגלי רקיעי הארץ והשמים בכוכבים ומזלות המחייבים בטבעם בכל יום להתגברות רשע היצר, גם בחייהם למתים ושוכבי קבר נחשבו כנ״ל מהמוב״פ. וכאשר נגזרו ונחתכו ונשתלשלו מקו החתך דקדושה, שהוא במניעות העשן ואש חרון אפו כנ״ל מהמוב״פ, כן גם באש וחיתוך [חרבו הקשה] יעלה באפו ביום הדין, לכלות ולהאבידם על ידי זה בעצמו כנ״ל מהמוב״פ, וכמובן מזה גם במקום אחר :

חדר י״ב.

הוא מה שנשוב מכל זה לישוב הפליאה השישית הנ״ל, אשר כתבנו בדבר מניעת רקיעת הארץ במסך מעשי וגשמי שאין יותר מאתו, ואיה רוח וכסף נקודתה, אשר נכלה ונחסר עוד ממספר הנקודות הנמצאות במוצאות כלי הדיבור [שהוכנו לזה מתחלת הבריאה כמוב״פ]. אבל מרחוק תבין ותשכיל כשתחפש ותחקור בדבר המניעות האלה, אשר מתחלתם ועד סופם לא המציאם הבורא יתברך רק בשביל נקודת הכסף והחשק שיתהוה מהם כמוב״פ. ואף על פי כן יש להתפלא בהם כפליאתינו הנ״ל [בדבר השמים והארץ אשר יהיו בבחינתם], כי הלא כבר נודע לכל, ומבואר כל פעם בדבריו הקדושים, שהעיקר שבכל המניעות הוא מניעת המוח, כי היא העצומה והנשגבה יותר מכולם. ואף על פי כן, זה לבד כל עצם גדולתה, מה שעל ידה נחסר (ל)[ו]נעדר לגמרי, נקודת הכסף והחשק דקדושה. כי גם מכבידת וערלת לב כל אחד לפנות את ערפו לגמרי מניצוצי אור האמת המתנוצצים לו מרחוק, מתחדש ומתגבר בו בכל עת ועת התאוות והחשקים שבתכלית ההיפוך מהחשקים דקדושה, כי גם בהם נמצא כמה מדריגות עצומות ושונות זה מזה. וכמו שבקדושה כל

בחינה כלולה מכל הבחינות, והראש לכל החשקים והנחשקים הוא החשק והרצון שברצונות, לנחשק נועם אלהותו ומחשבתו והשגתו יתברך, שבאור הקמץ והנסתר כנ״ל, אשר לשמו ולזכרו לבד תתאוה נפש המשכיל האמיתי. כן גם להיפך, ברע המניעות, שהראש והעיקר שבהם, הוא מניעת המוח והמחשבה ויצר לב האדם בתכלית ההיפך והחשקים דסטרא אחרא, וגם היא כלולה במספר שאר המדריגות דסטרא אחרא העומדים זה לעומת זה. שלפי כל זה מבואר גם כן, שהראש והראשון לכולם, הוא הדוגמא מנועם הלחם סתרים אשר הציג כנגד זה, והוא עיקר מניעת רקיעת יסוד הארץ [זה הגוף] הנ״ל, שנחתך וננסר ויוצא לגמרי מכלל שאר הרקיעין והמניעות [כנ״ל בחדר י׳]. כי בשאר מניעות הרקיע, אף על פי שנאצלים ויורדים מעצם קמיצת נחשק יוד העליונה שבאלהותו ומחשבתו יתברך, עדיין נשאר בהם גם כן איזה קשר ואגודה להיות גם הם נכללים בסוד קמיצתו. שלפי זה מבואר גם כן, שאף על פי שגם הם מתפשטים כל אחד בפני הנחשק השייך לו, כפי מהות וכמות אור עצם נחשק הקמץ העליון בעצמו שנשתלשל בו. אבל על ידי קשריהם ואגודתם, קל ונקל יותר להפוך אותם לנקודת פתחי החשקים, מהקדמת פתח קומץ ידו יתברך העליונה הנ״ל, להשביע ולהשפיע לכל חי רצון וחשק וכסף באיזה הארה וזריחה בעלמה על כל פנים, וכמובן ממשל הקטן המוב״פ, שדייקא על ידי שמקדימין להזריח ולהראות לו דבר הנחמד, רק שאחר כך חוטפין אותו מידו וקומצין ומחביאין אותו בפניו ורץ אחר זה בנקודת פתח הנ״ל. שלפי זה יבואר לנו, מה שלא נמצא באתגליא, יותר מט׳ נקודות ורקיעין. אבל עוד מרחוק תבין לפי הנ״ל בחדר ו׳ וחדר י״א, שגם מקשר אגודתו הזאת, עדיין לא נשלם על ידם תכלית תחלת מחשבתו יתברך להוציא ולהפליא פועל הנברא, בהתהוות כלי הרצון וההתעוררות מצד רוחו דלתתא בעצמו, על ידי תוקף החיתוך והמניעה שבמדת הדין הנ״ל, שמשם נשתלשל גם בפרטיות, תחלת מחשבת כל אחד בתכלית הקטנות ומניעת הדעת והמוח, בירידתו לארציות הגוף, [ועל ידי התאוה הנ״ל, שנאחז בה רע החטא גם בהיתר, מפגם אדם הראשון כידוע]. וגם בגידולו והשלמת [שנת י״ג] בחלקי הזמן הנ״ל, שנשתתף ומגיע לו זריחת יצר טוב הנ״ל מאור י״ד הנ״ל שבמצוות תורתו יתברך [כנרמז לעיל מהמוב״פ], שזולת השיתוף והעזר הזה לא היה העולם מתקיים כלל, אבל מחמת שבכל זאת עצם היצר שבגוף האדם נמשך כבהמה בדמיונה הנ״ל, כי עוד גם בפרטיות כל עת ויום מתחדשים ומתגברים סתרי חושך המניעה [וקרי התאוה] הנ״ל, רבים ועצומים הם כל המתים ושוכני קבר בחייהם הנ״ל. כי גם מעוצם תהפכות רקיע [קבר הארץ] הזה, מתאוות וחמדת מחשבתו ואלהותו יתברך כנ״ל, יסור ויתור לב האדם על ידי זה בעצמו גם בספיקות וכפירות לגמרי חס ושלום, עד שלא ישובון כל באיה, [כמשל ומליצת שלמה הנרמז לקמן מהמוב״פ]. כי גם אם נתבטל יצר העבודה זרה שהיה בדורות הקודמין, אבל כדוגמתו גם יצר הכפירות והמניעות המח הנ״ל, הוא היוצא ונשתלשל זה לעומת זה דייקא מיחוד ציור בית הפנימי והעליון שבנקודת רקיעת הארץ הנ״ל. ועיקר התיקון, הוא על ידי מבחר

הבית [כמשה ואהרן כהניו], הזוכה ומזכך את עצמו, לבל יהיה נשאר בו גם רוח כל שהוא מהתאוה הזאת. ומלבד מה שנתעורר מאליו ומעצמו גם בקטנות ותחלת מחשבתו ומוחו [טרם יגיע אליו מלמעלה הסעד ויצר הטוב לתמכו], עוד מתגבר בתיקוניו ונפלאותיו עד חלקי עקבות [רוח משיחו שבקומה] הכלליות הנ״ל, ולזכך ולטהר גם אותם על ידי שרשם הנ״ל עצמם, שנשתלשלו משם. כי ביום ה״י״ו״ד׳ הזה, יכפר ויטהר ויתקן ויהפך כל חתך וכרת העריות הנ״ל, לעוצם כניסתו ויציאתו בכל פעם [מחוץ לפנים ומפנים לחוץ] מתחתיות יוד יום הקמץ והכסא והמיעוט כהעדר וכריתות הנקודה לגמרי הנ״ל, לקבלת אחדות פני הכתר וקמץ בפנים מפרוכת המסך והמניעה העשירית הנ״ל, אשר כל אדם לא יהיה שם [ואפילו הוא בעצמו כידוע], לעוצם הביטול לגמרי המוכרח לזה, מאחר שאף על פי כן קמץ ונמנע ונעדר מהדעת והמוח לגמרי השגתו יתברך העליונה הזאת. רק לעוצם נשגבות ורוממות הפתיחה, ופתח החרטה, ותשוקת הדיבור והבקשה והתפלה הנ״ל, יחתור ויפליא [בפלא אלף הנ״ל], להתעלות בזה מתחת כבוד כסאו וקמיצתו בעצמו, באחדות נפלא ונורא דלית מחשבה תפיסה בזה כלל, וכמובן מרחוק מסוד מעשה החסיד המוב״פ, אשר בלילה וחושך ראשית השנה והבריאה הנ״ל, הקניטתו חרון האף, מהיורדים ונחתכים מאתו הנ״ל, להיות נכרת ונעקר לגמרי מהרצון דקדושה כנ״ל. ואף על פי כן בעוצם כחו ונפלאותיו מוריד את עצמו ודופק להם גם בבית קברותיהם הנ״ל, להשמיע לה[ם] תוכחה על ידי זה בעצמו [כמובן מזה במקום אחר], ולהודיע ולרמז להם בתוקף ועוצם הסכנה שבמניעות ומבוכת דיעותיהם הנ״ל, להיות אובד ונשרף לנצח חס ושלום כנ״ל מהמוב״פ, עד שגם בהם ישים כל אחד עם לבבו, שאין מניעות שלא ביכולת לשברה, ודייקא בתוקף רקיעת הארץ הנ״ל שנסתכנתי וירדתי בעונותי, א׳ר׳ץ׳ וארצה ואכסוף ואבקש בבקשה וצעקה עד כלות הנפש, כצעקת ענין הכתוב המוב״פ נחשבתי עם יורדי בור, וכמו חללים שוכבי קבר וכו׳, והמה מידך נגזרו כנ״ל, עד שיזכה לעתיד, לבוא גם לפני ולפנים מפרוכת המסך ומניעת ספיקות מוחו בהתערובות הרחוקים והנמשלים כבהמות הנ״ל. כי עצם אמתת משפט פני אלהותו יתברך בעצמו, שיתעלה על ידו, יהיה נדחה ונופל ממילא כל הרע והרשע גמור בבהמיות תאותו וכפירתו הנ״ל, באופן שיתעלה לה׳ הנשאר בהם, להפוך גם אותו וקדושת בירור שפתיו שבשבת שבתון הנרמז לעיל מהמוב״פ:

חדר י״ג.

כי גם עוד תבין מרחוק לפי כל הנ״ל, לענין תהפוכות העמים בכלליות המוב״פ, יסובב גם בפרטיות נפשות ישראל בעצמם. וגם הבלתי מתאוים וכופרים חס ושלום לגרום את מסירות נפשו והסתלקותו לגמרי הנ״ל, אבל גם מהם רבים הגורמים לזה ממילא, על ידי מסירת שמו המוב״פ שגורמים על ידי מחלקותם וחיתוכם מאתו הנ״ל. ובענין זה נלכדים גדולי גדולים [כמובן מזה במקום אחר], עד שגם הם [ברבוי ומספר יוד התחתונה שבהם כנ״ל], מוכרחים לסבול בכל דור, עונשים קשים ומרים, על שגרמו זאת. ואף על פי כן אלקים חשבה לטובה, כי גם לפי תהפוכות הסדר הנ״ל, יש לבאר ולהשכיל מרחוק, שהוא לבד זוכה לירושת פי שנים שבנחלת רקיעת הארץ הנ״ל, ובתעלומת הסתלקות [קבורת עצמותיו] ברצון שברצונות הנ״ל, יוציא גם אותם בשפע וביזת נקודת הכסף והרצון, מפתח יד קמיצתו הנפלא הנ״ל. כי גם אם הם חשבו לרעה בהתהפכותם וחיתוכם מאתו, וגרמו גם אליו ירידתו בנסיון מצר הגרון הנ״ל והמוב״פ בכפלי כפלים, אבל הוא כמשל העץ המוב״פ, דייקא בירידתו [ומסירת שמו שבמחלוקת הנ״ל והמוב״פ] והתייבשות גופו שבהסתלקותו לגמרי חס ושלום, י״ו״ס״ף ויתעלה במדריגתו שבראש הקומה שעליהם כנ״ל, וכן מדור לדור. כי גם מול בית פעור התאווה והכפירות הנ״ל, סתום וקמוץ קבורתו והסתלקותו ברצון שברצונות הנ״ל, והיפך סדר האלף [בעליונים למטה ותחתונים למעלה] כתמונתה האמיתי והנפלא ב״פ״ל״א העליון הנ״ל, ויום המיתה ונחמת הגאולה והשפעת הכסף הנ״ל כהלולא דיום החופה וכפרת העוונות הנ״ל יחשב לו, וכמאור הקטן הנרמז לעיל, שדייקא ביום הכסה ותכלית הירידה, ישוב ויתמלא עד שלימות ואות (יום) יום הכיפורים, שבעצם שם המוח והמחשבה תחלה המוב״פ:

חדר י״ד.

שכפי היוצא לנו מכל הנ״ל, תשמע ותבין מרחוק בנועם קול דבריו הקדושים היוצא מאתו בשיר פשוט כפול וכו׳ [כמובא קצת מזה בהקדמתי עיין שם], כי לא זה בלבד שנגלה לעיני כל בדבריו הקדושים, שלהוציא אל הפועל מוכרח שלימות הדיבור [שפה ברורה] באותיות ונקודות. ולשלימות האותיות מוכרח התהפכות העמים. והתהפכות העמים הוא מפני האמת שנתגלה לעיניהם [ושבתם וראיתם וכו׳]. כי עוד צפון וטמון תחת לשונו הקדושה טעמים נפלאים בכפלים לתושיית דבריו הקדושים, כי מתהפוכות חושך מניעות תערובות השקרים, ולהתגלות דברי הבקשה והרצון בשפת האמת הברור הנ״ל, יהיו גם על ידי זה בעצמו תהפוכות העמים והרחוקים [המונעים מאותיות הדיבור כמוב״פ], להיותם גם הם בעצמם בכלל התלמידים והמתקרבים, העוסקים בהתגלות הרצון שעל ידי הדיבור והתפלה והקריאה בשם ה׳ כמוב״פ. וזה האמת הנ״ל שמוכרח למפלת ושבירת האויבים והרע לגמרי שבכלל ובפרט, הוא ההארה שנמשכת לזה גם עכשיו על ידי התשובה הנ״ל מקץ וסוף המעשה ופועל נחשק הרב שלעתיד, שעוסקים עבורו בהתגלות הרצון והדבור הזה, ולהיות ביכולת על ידי ההארה הזאת בעצמה, לבוא

ולהגיע בשלימות להפועל והנחשק הזה, כי הוא התיקון של עלמא דאתי, אשר נזכה לזה על ידי רוח אפינו משיח ה׳ שיצא מגזעו וענפיו הנ״ל:

חדר ט״ו.

הוא מה שמכל הנ״ל יבואר לנו גם בישוב הפליאה העשירית הנ״ל, מה שנתהפך הארת הרוח דלעילא להנפשות הבאים אליו להגדיל ולהאריך ימי חייהם שבעולם הזה, כי על פי הקשר הנרמז לעיל, שהעדר יכולת הרוח דלעילא לסבול את העולם הזה, זה ענין חרון האף ומדת הדין העולה בתחלת המחשבה וראשית הבריאה. ולהיפך המתקת העשן [ובירורו] במדת הרחמים, יתייחס להרוח דלתתא שבעצם הבריאה. ואם באמת יהיה מדריגת מדת הדין שלמעלה מאתו באור האחדות ועדן ועונג השבת שכולו טוב וארוך למעלה ממיצר הזמן לגמרי כנ״ל מהמוב״פ, אבל מחמת שדייקא מעוצם הטוב והרחמים רבים וגדולים [בלי שום מיצר כלל] לאין סוף כנ״ל, אין שום אופן לקבל זאת, כי אם כשמשלימים בתחילה לזה בעצמו כלי הזמן וימי המעשה ידי המצוה, בנסיוני צמצומי המניעות [המרחקים מזה לתכלית ההיפך], ישית את סתרי טובו ותורתו, באש ותערובות העשן שבחשך ערפל מניעות הדין הנ״ל, בכל פעם יותר. כי גם נסיון מניעה העשירית הזאת, כלולה מעשר וכו׳. וקודם שמגיע השלמת הזמן להתלמידים, אין מקבלים את האור הזה לגמרי, עד שיעמדו עדיין בתהפוכות הסדר הנ״ל, להיות אחדות הסתלקותו בעצמו חותך להם חיים בשם החתך הנ״ל. ואם גם הצדיק המוסר על זה בכל פעם את נפשו ורוחו דלתתא [כעין הסתלקותו ממש כמוב״פ], שכך ויעקוד על ידי זה במדת הרחמים והאהבה שבו, להפוך למהותו לגלות על ידי זה גם מדת הרחמים רבים וגדולים שבתוקף מדת היראה והדין בעצמו שברוחו דלעילא ולמעלה מהזמן באורך הנצחי הנ״ל, עד שמגודל האחדות תוסיף ותאריך יותר למדריגת הזמן שבימי חייו וחיי תולדותיו ותלמידיו כנ״ל. אבל מחמת שכל מציאותו לרוחו יתברך דלעילא, הוא דווקא בתלמידיו ותולדותיו הנ״ל, והם מעוצם מבוכותיהם ומותעותיהם וקלקוליהם, [שמיום הקלקול הראשון והלאה, והעיקר ממחלקותם וחיתוכם מאתו], יתגבר כל כך מדת הדין והחימה במניעות המוח וספיקות עצומות למי לקרב ולתקן ולמי לרחק ולדחות ולהאביד, כתערובת טפי עשו שבתולדותיו הנ״ל, מוכרח בנסיון היו״ד [בפרטיות ובכלליות, כמו עשרה הרוגי מלכות], לייחד ולהוריד את עצמו במיתת הנחתכים מאתו לגמרי כנ״ל [ואז מגודל היחוד והקשר אחדות הזמן ללמעלה מהזמן, שהוא אחדות ושיתוף הדין ברחמים כנ״ל], נמתק ונתברר אש המשפט, ותערובות העשן והספקות למי לדחות לגמרי [כי

רבים אשר המית במותו וכו׳], עד שעל ידי זה בעצמו, יהיה ביכלתו לסבול את הנשארים, ולהתהפך ולהתגלות עליהם ברחמיו הרבים [ורצונו שברצונות] הנ״ל, ולהוריד להם על ידי זה בירורי תערובות השגתו ותורתו באורך ימים בימינה, מלמעלה מהזמן, לתוך עצם הזמן שבימי חייהם בעולם הזה. ואין דומה כלל מיתת הרב והחכם למיתת הכסיל והרחוק מאתו, כי מיתת החכם והאדם האמיתי, הוא אשר גם ברוחו דלתתא, יעלה למעלה באחדות רוחו דלעילא יתברך, עד אשר ישקהו מנשיקות פיו ויתאחד בו כהסתלקות והלולא דרשב״י המוב״פ. וגם זאת הוא מתערובות והתגברות מדת הדין והאף אשר יתאנף ה׳ בגלל הכסיל והרחוק הנ״ל, אשר הוא באולתו ימות ויחתך בחתך וכריתה לגמרי. וכדי לחפש ולמצוא את הטוב שבהם, מוכרח גם הצדיק להיות עולה ויורד מהאחדות דלעילא להחתך דלתתא, וכן להיפוך מהחתך דלתתא להאחדות דלעילא שנמשך משם, עד אשר יברר על ידי זה למי לחתוך ולהפיל לגמרי, ולמי לקרב ולהוריד אליו גם למטה ולעולם הזה, את רוח החכמה והחיים הארוכים כנ״ל:

חדר ט״ז.

הוא כפי כל הנרמז לעיל מהמוב״פ, שכל האותיות ונקודות הדברות והמאמרות לפעול פעולת ההויה כאשר יצאו ויתהוו משם ה׳ שבתחלת המחשבה, כן מוכרח לאוגדם ולכוללם בו גם היום כאות הוא״ו וניקוד הקמץ וחיתוך יוד הרוח דלעילא [לשני ההין] הנרמז לעיל מהמוב״פ. עוד תבין מרחוק גם בישוב הפליאה הי״א הנ״ל, בענין החיסרון והעדר השלימות שבהנקודות והאותיות האלה. כי לולא דמסתפינא הייתי מבאר בכוונתו הקדושה, שעיקר מיעוטינו וחסרונינו בזה, הוא מנקודת ואותיות השם הזה בעצמו. כי אין שום אופן ביכלתינו להוציא את הנקודות והאותיות האלה מהמחשבה להדיבור עד מפלת ומחיית הרשעים והרע הגמור [שעל זה יסובב דרשת המאמר חז״ל בתיבת והי כמוב״פ], כי אז דייקא יתהפכו כל העמים בשפה ברורה ושלימות הדיבור הנ״ל לקרוא בשם ה׳ [כעצמו ואמתתו הנ״ל], כי הוא הנקרא על שם הפועל וה-ה׳י׳י׳ה׳ המוב״פ, שזוכים להוציא ולהשלים על ידי זה:

חדר י״ז.

הוא במה שרמזנו לעיל על אודות כריתות ומחיית החטאים בחתך ה׳ התלמיד שנרמז בתיבת והי הנ״ל [כי הוא״ו הוא לשמוש התיבה], וגם בעצם השם לא נכרתה כל כך מיוד העליונה כנרמז לעיל מהמוב״פ. כי לפי כל זה, יבואר לנו גם בישוב פליאה ב׳ הנ״ל, שלא יסובב בעצתו רק למפלת הרשעים, כי במפלתם ומחייתם [לסופם האמיתי המובא לקמן], נתגלה ממילא פני שם ה׳ והרב הנ״ל באלף הקמיצה והמכוסה בהכסא הנ״ל. וכאשר מדור האב לדור הבן והתלמיד מוכרח להלחם ולהמשיך את מחייתם מעט מעט, כן גם בפרטיות כל יום ויום. כי מכוון ממש כאור נחשק הדעת [שבכפולת וא״ו שניה] שצריך לזכות בכל יום, נתקדם לזה חושך המניעה בכפולות וא״ו שניה, עד שמוכרך למסור את הנפש ולהעלותה בפקדון היד העליונה יתברך, שעל זה יסובב הכתוב המוב״פ בידך אפקיד רוחי וכו׳. וכמו שגדולים הצדיקים במיתתם [ומסירת נפשם לגמרי] יותר מבחייהם, כן קצת מעין זה גדולים הן בשינתם [ומסירת נפשם בכל לילה] יותר מבהתעוררותם, כי דייקא בחתך וחצות אמצעית כפולות הוא״ו שעות הנ״ל, ממתיקים ומבטלין מדת הדין בפדיון ה׳-אל אמת, שממשיכים לזה כנ״ל מהמוב״פ:

חדר י״ח.

הוא מה שיוצא לנו מכל הנ״ל, שכמו שאף על פי שמכובד המניעות של הנצרך לבריות טוב יותר להתפלל ביחיד, אבל אשרי שאל יעקב בעזרו וכו׳ [כי אין שום מניעה שלא יהיה ביכולת לשברה], ואז דייקא על ידי רבוי מניעות העם [ולפחות במספר יוד הנ״ל], כל הדרת המלכות פה בתיקון הכלים [שנהפכים מהמניעות האלה], לקבלת השפע שמתפללים עליה. כן כדוגמא הזאת אף על פי שהרבה עשו כר׳ שמעון ולא עלתה בידם מכובד המניעות כנ״ל, ומחמת זה גדול יותר הנהנה מיגיע כפו, אבל גם עיקר הנהנה הוא הפועל פעולת הנחשק לנפשו בידי ויוד הדברות והתפלות הנ״ל [מה אנא עבדי וכו׳], מעוצם בירור אמתתו בתכלית התגברות גם על מניעות הנצרך הנ״ל, להתעלות בנקודת האמת הזה על כל הצדיקים ויראי שמים [וכמבואר מזה גם במקום אחר שהוא לבד הנהנה לנצח מיגיע כפו בלי שום כסופא חס ושלום]. כי דייקא בענין וכליון נקודת הכסף [מן הכיס] יהפוך כל המניעות, עד שיוכללו על ידו גם שאר נפשות ישראל במחשבתו יתברך, להיות גם כל הארץ ומלואה, ועמדו זרים ורעו צאנם וכו׳, ולא יהיו נחשבים על ידי זה לנצרכים

לבריות, כי כל פירוק עול אנשי השדה מלהיות עבדים גם עכשיו להיושב באהל עבודתו הוא [כאשר תריד] מפגם האמת שנמצא בהיושב אהל בעצמו כמובן בפנים:

חדר י"ט.

הוא מה שרמזנו לעיל בהפלאתו להביא מאמר האריז"ל אל הויה ביצירה, [כי לכאורה יש להתפלא קצת, במה שהכריחו לתווך את המאמר הזה באמצעות דבריו הקדושים], שלפי זה תבין מרחוק, גם בענין הכתוב ושבתם וראיתם וכו', כי הנה היום בא בוער כתנור וכו', והנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום [הנקם והקמץ והסתום אשר מלבא לפומא לא גלי], והשיב לב האבות והבנים זה על זה מתוקף מדת הדין שבראשית המחשבה, עד שישוב ויתעלה כל הבריאה ליום ה' הגדול והנורא הזה, שהוא יום חתונתו וקבלת תורתו לכל, אשר יזכו בכלי מניעת הדין הזה אשר רמזנו לעיל בתשובת הפליאה א' הנ"ל. ואם מאחדות השגותיו ומאמריו הקדושים כבר דברנו בכמה מקומות כדוגמת הפליאה והתשובה הזאת [שתסובב גם על המאמר חז"ל שמבואר כן משם], אבל גם מחיתוכי ושינויי אנפי תורתו ומאמריו הקדושים, לא יהיה שנים מתנבאים בסגנון אחד [אף על פי שבעצם אמתתם יהיו גם כולם בתכלית האחדות כנ"ל]:

חדר כ'.

נעתק לקמן בהכרך הזה, בקונטרס מיוחד אשר נקרא שמו "ספר אמונה בידיעה רוחניות":

[הדברים שמכאן עד חדר כ"א היו מוצגים במהדורא הקודמת לפני תורה א' חלק א'. במהדורא זו העברנו זאת לכאן למקומו אשר שייך]:

[והוא חדר העשרים, המחובר לסוף ביאורי שבסימן ס"ו בליקוטי א' [אשר קראתי לחלקיו בשם חדרים]. והרוצה לעיין בו, יעיין תחלה בחלקים וחדרים הראשונים]

ולרוב עומק ודקות והפלאת הדברים אשר כתבתי בחדר הזה, יראתי ונפחדתי פן יהרסו הקוראים והמעיינים בו לדרוש ולחקור על ידי זה גם במופלא ומכוסה לכל אדם יותר מגבול דעתו. אצלתי ויחדתי אותו להיות לחבור וספר בפני עצמו, ולמשמרת מדור לדור, לבל יתגלה וינתן לדפוס עד כי יבא שילה.

[וגם מה שחלקתי אותו בחבור המיוחד בפני עצמו, הוא מחמת שיצאתי בו קצת מדרכי ביאורי שבספרי, ועירבתי והרכבתי דבריו הקדושים ממאמר לחברו כמבואר מזה לקמן בפנים]:

בהפלגת הזקנה הנזכרת ביום הראשון מהז׳ בעטלירס, שלכאורה הוא תכלית ההיפך מהפלגת ינקותו שעדיין לא התחיל לחיות כלל, וזה מהפלגת הזכרון והדעת שבו למעלה מכולם. כי הוא המבטל ומאחד כל הזמן לעולמי עד, עד שגם בתכלית ההיפך לא נמצא בו אפילו כרגע [מציאות הזמן והמקום, שנמצא ונרגש בדעתינו וחושינו], כמובן מרחוק בעומק דברי המשלתו בענין זה, מהזמן העובר בשינה, אשר בעינינו נחשב ונראה באמת שהוא כרבע שעה. ובמדריגת הדעת שלמעלה מאתנו [ממילא מובן שלא נחשב ונראה בהם יותר מרגע קלה, יען אשר] גם השבעים שנה שנמצאים לעינינו, אינם נחשבים ונראים יותר מרבע שעה וכן ממדריגה למדריגה עד אין סוף. ויותר תבין בכל זה, כפי המבואר מסיפורו בדברי צחות שאינו זוכר כלל עיין שם, וגם בהשיחות השייכים להמעשה הזאת, כי מאד מאד נפלא ונשגב הענין הזה. גם בפירוש "הנשר הגדול", שזוכר את האין והאפס שלא היה עדיין כלל, וכאשר הפליא זאת אדמו"ר בעצמו למורנ"ת ז"ל בקיץ שאחרי זה, שבאמת לא נמצא כלל מה לזכור לפי זה, והוא סוד הכתר [אשר מהעדר תכלית הפלאת חכמתו וכוחו יתברך שבמדה הזאת, תחשב ותהיה בתכלית ההיפך, ולא נדע ואין. ובקשרי הזמן והמקום שבחכמתו [וכוחו] הנ"ל, ממילא מבואר] שאף על פי שהוא סתום ונעלם בכל זה למעלה מכל המקום והזמן, [וגם בזה בעצמו, הוא מקומו וזמנו של עולם, כמובן מזה בליקוטי תנינא סימן פ"ג, ועוד בכמה מקומות שבדבריו הקדושים], נמצא באמת תכלית ההיפך במקום גדולתו ענוותו ומציאותו במשכן את דכא, ולגמרי תחת הזמן [והמקום], וכמובן מזה בדבריו הקדושים שבסימן ו׳, אודות הכתוב ואציעה שאול הנך ועיין שם בדברי ביאורי שעל זה. [כי מחמת שהלא נדע והאין, הוא ידיעתו וכחו הנתפשטים לאין תכלית כנ"ל, לא נמצא אליו כלל [שם] הזמן [והמקום], אפילו נקודה אחת מהם, כנ"ל לענין הזקן]. גם מבואר מדבריו הקדושים [בצירופי דברי מוהרנ"ת ז"ל], על אודות הכתוב כי אלף שנה וכו׳, שהוא חכמת הבורא יתברך שנתגלה ונמצא בה לבריאת העולם שבששת ימים לשתא אלפי וכו׳ כנודע, שגם זה הוא כעין ירידה והלבשה שנתלבש וירד בה מהפלאת פ׳ל׳א׳ עליון, אשר בעצם מציאותו וידיעתו [דלא נדע ואין] הנ"ל, שאין שייך כלל היום והזמן גם לאלף אלפים שנה:

חדר כ״א.

הוא שרמזנו לעיל על אודות מפלת ומחיית ראשית גוים והרשעים [עמלק], שזה מחמת שבאמת יהיה בעצם החתך והחיסרון והאין והאפס האמיתי הנ״ל, ושגם במפלתו ומחייתו דייקא יתגלה פאר והוד והדר המלך שהוא התלמיד ו׳ה׳ב׳ן׳, ה׳בו׳נה׳ בנין הבית המוב״פ בציור מקום וזמן, שעלה תחלה במחשבת ה׳א׳ב׳. כי ה׳א׳ב׳ לעוצם אחדות האלף שבו כנ״ל, אף על פי שגם בנין ה׳ב׳י׳ת׳ תעלה ותצטרף לאלף המחשבה שבו, אבל עיקר התהוות וכפולות אור אחדות לבית בהתגלות, הוא דייקא בה׳ב׳ן הזה, ואז דייקא יעלה בזה לאור ה׳נ׳ שבאחדות הנפלא יותר:

[אמר המעתיק מצאתי מכתב יד וחסר ההתחלה והסוף]:

....של הרב א׳ל׳י׳ה׳ו׳-ה׳-נביא, [שבסוד הב׳ שמות הנ״ל כידוע] שטבעו אינו יכול לסבול כלל את העולם הזה [מהתגברות השקר והרשעים שבו כנ״ל], והוא נסתלק ועולה בבחינתו שלמעלה בכל פעם יותר גם בחייו הקדושים, עד שיבוא בסוף ימי המעשה שבחייו הקדושים בעיקר השגתו שבמחשבה תחלה כמוב״פ, שלעוצם קמיצת וסתימת אור האחדות הזה, יעלה באפו חרון יום הדין המוב״פ, עד שאין ביכולת להתקיים כלל. ועיקר הקיום, בנקודת הפתח שנשתתף בו מלמטה, ימי מעשה עולם הזה [ממדריגה למדריגה], כי גם בחינת הארץ בעצמה, נחשבת לנחשק וקמץ באחדות הרקיע ושמים, כנגד המדריגה שלמטה מאתה הנחשבת כנגדה לבחינת הארץ לבד, והיכר בין ימין לשמאל, שהם שני היודין, שעליהם יסובב הכתוב המוב״פ פותח את ידיך ומשביע לכל ברצון וכסף הפרנסה, שזה ענין השפעת הכח אל הפועל כאשר ישברו אליו בתיקון העינים מבירור העשן, המוב״פ בשני חצאי עיגול ממורנ״ת ז״ל בעצמו שרימז על אודות הקשר הזה. גם לפי כל זה תבין מאליך ליישב את הפליאה שיתפלא המעיין על אודות ההכרח בחתוך והפרק והבדל בין הכח והפועל [שהם הרוח דלעילא והרוח דלתתא] כמבואר בפנים, ולכאורה זה סותר למה שכתב שמה שזוכה התלמיד לפי שנים הוא דייקא מהחיבוק והאחדות שנתאחדים אצלו שני הרוחות האלה זה לזה. אבל לפי כל הנרמז לעיל, אם תעמיד ותחתור יותר בפתח הבדלה והשם חתך הזה, תראה מבואר, שגם כל עצם התהוותה הוא מאור האחדות שלמעלה בכלליות [שני פעמים רוח] המחשבה והמעשה, שבזה ג׳ אותיות ובזה ג׳ אותיות, להיות מהארת אחדותם דייקא לבחינת הואו שהוא הפתח הנ״ל. וכמו כן, על ידי החתוך וההבדלה הזאת בעצמה, נשפע ונתקבל החיות לענפי התלמידים שבואו ימי החול מאור אליהו והשבת הנ״ל, כי גם אם יסתלק ויתעלה [במזון השבת] ברצון שברצונות להשגת הנחשק כפלי כפלים ממה שהשיג....:

רומה על שמים אלקים-סימן ע״ד

אות א

מבואר מצירופי דבריו ושיחותיו הקדושים, שבכל מקום שהאדם לומד, אפילו אם אינו זוכה להבין, יזכה לעתיד להבין. כי אלה הלימודים [דיבור בלא דיעה], נקראים על כל פנים בשם ערבי נחל המובא בזוהר הקדוש. ושכל זה אין עולה כלל כנגד הדיבור בדיעה, והלימודים שזוכה האדם גם בעולם הזה להבין. גם ממילא מובן מזה, לענין מדריגת ההבנה, שכל שההבנה גדולה ועמוקה יותר עוד בעולם הזה, יגדל וישגב כמו כן כפלי כפלים עומק הבנתו שלעתיד. ושכמו כן הרגשת הנעימות והעריבות והעונג שיש בדיבורי התורה, ושמחוייב בזה כל אחד מישראל [כמבואר בדברי רבינו ז״ל בסוף סימן ע״א לקוטי תנינא חבלים וכו׳], וכנראה מנוסח התפלה והבקשה שבברכת התורה: והערב נא וכו׳. שאם בכל זאת לא יזכה עדיין האדם בעולם הזה להרגשת העונג ונעימות הזאת, יזכה על כל פנים לעתיד, ושכל אשר יתגדל יותר עומק ההבנה שבעולם הזה, יזכה כמו כן לעומק ההבנה ביתרון יותר לעתיד, ולהרגשת העונג והתענוג שמהם כפלי כפלים:

אריכות אפים-סימן קנ״ה

[המצורף למאמר מיוחד, מדבר מקדושת וחיבת ארץ ישראל]

אות א'.

על אודות האמונה [שבבחינת ארץ ישראל], שנמצא בה כח הגודל וכח הצומח, להנצל מעצבות ורקבון. ותפס למשל מזריעת חטה בארץ טובה, ולכאורה מובן ומבואר הדבר גם זולת המשל. אבל מרחוק תבין בפניני דבריו הקדושים, לסבב על סוד הכתוב ארץ חטה וכו'. וגם מלשונו הקדוש בביאור הכתוב ויקוד ארצה [מלשון כיקוד אש], ארך אפים ראה, תבין מרחוק בביאוריו [ל]מעשה האונס שמרומזת במזמור למה רגשו וכו', פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו. כי אף על פי שכל הדרכים הנאבדים יהיו ממלאך האף והכעס, הממונה על כל המשחיתים והדינים. אבל דרך האש והתבערה, הוא מהעיקר האף והמדת הדין הנ"ל. וגם ממילא מבואר, שביקוד האש דקדושה, לציון הר קדשו [הנזכר שם], נתבטל הדין והאש הגהינום מעל האדם:

[אמר המעתיק [ר' שמעריל מבארדיטשוב ז"ל] אחר כותבי זאת, שמעתי מהמחבר 'ביאור הליקוטים' דיבורים על המשל מהחטה שתופס רבינו ז"ל בהתורה הנ"ל, ותירץ כמה קשיות וספיקות שיש לאנשים שנוסעים לשם:]

[לשון בעל המחבר ז"ל]:

[אגב אורחא ועסקי בביאורי תורה הנ"ל, נתעוררתי לכתוב לחיבת הארץ שאני עוסק זה כמה שנים, ולהעשיר בזה את דברי, גם ממקומות אחרים שבדבריו הקדושים, ושאר ספרי אמת, ולא כמסלתי הכוללת [בכרך הזה] לבלתי להראות להקורא זולת היתרון שנמצא בדבריו הקדושים להיות גם עניותם שבמקומם נחשב כעושר וכו']:

על אודות האור הפשוט היוצא מפי העליון יתברך, שבעצם אחדותו יתברך, ולמטה תתחלק לכל אחד מהמקבלים כפי איכות הכלים שבו. וכמשל השמש, אשר תאיר מעצמה באחדותה הפשוט, ולהמזורזין ומוחזקין בכלי קבלתם, נשאר להם מרפא וחיזוק בכנפיה, ובכלי השעוה הנחלשים בטבעם, נתהפך להם האור והזריחה הזאת בעצמה להחלישה ולהמיסה לגמרי. ומבואר יותר לפי זה, ענין ההרחקה שכתבתי בספרי כוכבי אור, שנמצא בתעלומות דרכי הבורא יתברך, ומבואר בדברי חז"ל בענין הג' מקראות, שאלמלא זאת נתמוטטו וכו'. וכן מה שאמרו רבותינו ז"ל במסכת יומא אדם מטמא את עצמו מעט מטמאין אותו וכו', ורש"י מפרש בזה, מניחין אותו להטמאות, [ולכאורה שינה בזה לפי זה מפשיטות פירוש המלה, שאור השם יתברך בעצמו כביכול מטמא את האדם], אך במשל השמש הנ"ל, תבין ותתבונן בעומק פירושו, שבאמת

אין זה רק הנחה שמניחין את האדם לצייר בעצמו את האור, ואף על פי כן בוודאי נחשב שאור הזה בעצמו תפעול בו את הטומאה וההמסה הנ״ל. ונתפוס לדוגמא ענין המרגלים, שהשם יתברך אמר למשה , חייך שאני נותן להם מקום וכו׳. ובאמת אין זה רק מחמת שלא היה בנפשות ישראל האתערותא דלתתא, והאמונה ברוממות קדושת הארץ [שזה מה שאמרו נשלחה אנשים וכו׳]. ועל כן נהפך להם מוצא פי ה׳, בדבר המרגלים, לטעות ולטומאה כאילו הוא בעצמו נותן להם כביכול את הרעה ומקום הטעות הזה, ובאמת לא היתה כוונתו יתברך רק לטובה, כמבואר בדברי מורנ״ת ז״ל בהלכות תפילת ערבית הלכה ד׳, על אודות הנסיעה לארץ ישראל ברצוא ושוב, שהוא התיקון המוכרח לזכות על ידי זה לגמרי לבוא במנוחתה. והשם יתברך גומר תמיד אפילו בעת הקלקול הנ״ל, כי לא ימלט שלא יהיה נשאר בכל פעם נקודה ורשימה לטובה, [כמו בענין המרגלים שנשאר מהם יהושע וכלב]. וכן נמצא מענין הזה באופנים שונים, מקודם הבריאה ועד אחריתה כנ״ל. כי בתחלת הבריאה נתהוו בהכרח גם הכלים בעצמם ממאמרו יתברך, כי האדם אין וכו׳, ובאמת נתקלקל מה שנתקלקל, ואף על פי כן נשאר גם איזה רשימו. וכן בכל יום ויום שהשם יתברך יוצר ומשפיע את האור, וזה לעומת זה מתגבר הקלקול בחסרון הכלים, ואף על פי כן נצמח בכל יום גם רשימו ועזר שבאורו יתברך, עד שסוף כל סוף יהיו נשלמים הכלים לגמרי. וכענין המרגלים הנ״ל, שאף על פי שגרמו את החורבן והגלות מארץ ישראל, אבל מחמת שבמעט הרשימו מיהושע וכלב הנ״ל באו וישבו בה כמה מאות שנים, נזכה על ידי זה לעתיד לשוב ולבא לגמרי במנוחתה [וכמבואר בנוסח הברכה נודה לך ה׳ אלקינו על שהנחלתה לאבותינו]:

והנה, בביאור הענין הנ״ל, תבין מרחוק גם בשאר מצותיו ודבריו יתברך אשר יודיע לנו על ידי חכמינו הקדושים, בכמה מיני הנהגות ונדרים, הנחשבים לכלים וכלים לכלים, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם בחיי עד לנצח. והצדיקים ילכו ויתעלו בהם בכל עת ממדריגה למדריגה, אף על פי שהפושעים נכשלים בהם בעצמם, מהעדר התעוררותם, כי לפום צערא אגרא. ונתפוס לדוגמא מצות השבת, כי הזוכה מקבל את השבת בכלי הכסף והרצון והחיבה, שמחבבו וזוכרו וכוסף אליו בכל יום ויום, ועושה ועובד להכין עבורו ביום השישי [כמובא בדברי חז״ל , וכן גדולי החכמים היו טורחים ומתייגיעין בעצמם להכין לכבוד יום השבת] יקבל אחר כך הארתו בכלי הימים והכסף האלה, עד אשר יתענג בו על ה׳.... וכן במנוחת הארץ, כי היינו הך, כי הוא נחלת יעקב בעונג הנ״ל, שסובב בה הכתוב על אודות השבת, כי מנוחה זו ירושלים, [כי ארץ זבת׳ חלב׳ ודבש׳ היא סופי תיבות ש׳ב׳ת׳]. כי אף על פי שמלא כל הארץ כבודו, אבל היודע לכוון את הרוחות, יהפוך את פניו בתפלתו למקום הקודש לבד , כי מה נורא המקום הזה, גם בשוממותה וחורבנה [כמובא בדברי חז״ל על הכתוב והשימותי וכו׳]. וזאת מנוחתי עדי עד, כי התמלאות כבודו יתברך בכל הארץ, הוא כהתמלאות הנשמה בחלקי הגוף, שאינם דומים זה לזה, ועיקר משכנה הוא במוח ולב. וכן במקום הקודש הזה, אשר כביכול לבו ועיניו יהיו שם כל הימים, להיות דורש ה׳ אותה וכו׳, וכל

הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה. ולהיפך תחשב ארץ העמים כעבודה זרה ממש, [כמבואר בדברי חז"ל מלשון הכתוב כי גרשוני וכו' עבוד אלקים אחרים]. וגם נתבאר לפי זה הפלאת דברי הכתוב, והפיצך ה' בכל העמים מקצה השמים ועד קצה השמים ועבדתם שם אלקים אחרים וכו':

ולהרחיב את הדיבור בזה, שוב נשוב להתפלא בנוסח התפלה שתקנו אנשי כנסת הגדולה, ובהם כמה נביאים, אשר אנו מתפללים ומבקשים ג' פעמים בנוסח התפלה בכל יום, להתקבץ יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו. וכן בתפלת מוסף שבשבת וראש חודש ויום טוב, שאנו מבקשים לעלות ולבא לשם. כי לכאורה בדעת האנושי, אין זה טובה כלל, כפי שכבר נעקרנו ובאנו בנטיעותינו לארצות אחרות, וכל אחד נטוע ומושרש במקומו ופרנסתו, כי בתכלית ההיפוך, למשפט ועונש יחשב ויצא על החייבים והחוטאים, להוציאם מביתם להרחיק נדוד. ואם יהיה רצון בוראינו וגואלינו להיטיב ולהושיע לנו, יגזור עלינו גזירות טובות במלכותו שימלוך על כל הארץ, ויפתח לנו אוצרות עשרו והכסף והזהב אשר לו, ואנחנו נעבוד ונעשה את רצונו כל איש ואיש במקומו וארצו, ולא לצאת ממקומנו ולעלות לארץ ישראל. ובאמת תסובב הפליאה הזאת גם בגאולותינו מגלות מצרים, כי גם הוא במטוב הארץ, והכתוב בעצמו יעיד ויאמר, כגן ה' כארץ מצרים. וכאשר ירה במים מרכבות פרעה וחילו ומבחר שלישיו טבעו ולא נותר אחד מהם, היה לו למשה לילך ולישב על כסאו [של פרעה], ולהוריש לבני ישראל את ארצו, כאשר הוריש מפניהם אחר כך את האמורי והכנעני וכו'. והבורא יתברך היה לו להבטיח על זה לבד לאבותינו, ולבלי לעזוב ולחדול מהארץ אשר כבר כבש והאביד לשריה וחיליה, ולבוא במלחמות חדשות עם מלכי הארץ ועמלק היושב בארץ הנגב, שכאשר הניח משה ידיו וכו' וכו'. וכי לא היה ביכולת לקיים מצות התורה במצרים, ולזכות גם בזה לחיים הנצחיים. ולמה הוציא אותנו משם, למען הביא אותנו ולתת לנו את הארץ, וכי לאכול תאנים וחרובים היינו צריכים. והלא גם במצרים ישבנו על סיר הבשר, והדגה אכלנו חנם. אבל נשימה נא את לבבינו למשל הנטיעות הנ"ל, וראה נראה כי הם משתנים למיניהם בארצותם ומדינותיהם, ולרוב גידולם והצלחתם האמיתית, מוכרחת ומחוייבת כל אחד להיות נטוע ושתול בהארץ והאויר והמים אשר סיגל והכין להם הבורא יתברך בתעלומותיו. ומחיוב הטבע הזאת שנראה לעינינו מדברים הגשמיים, תבין באלפים ורבבות קל וחומר להסגולות וטבע הרוחניות אשר סיגל והטביע הבורא יתברך לכל אומה ולשון, אשר רק בארצותם יצאו ויעשו פרי בזרות עבודתיהם אשר חלק להם, [כי בדרך שאדם רוצה לילך וכו']. ולהיפוך אנחנו העם הנבחר מכל העמים, ידע הבורא יתברך מראש, אשר לא נצליח ונעשה פרי בעבודותינו אותו, רק בארץ הנבחר הזאת, ואין מסוגל ומוטבע לתחייתינו בחיים הנצחיים, ולהתענג בנועם עונג תענוגותיו עד בלי די, זולת הארץ הנבחר לזה מכל הארצות. ומי לנו גדול ויקר בהצלחת השארת הנפש כמו יעקב אבינו, בחיר האבות, ועינינו רואות, שגם הוא השביע את בניו להוליכו על כל פנים אחר מותו לארץ קדושתו, ולהנצל

מצער גלגול מחילות [ועיין במסכת כתובות]. ואם אין ביכלתינו להבין ולהשכיל באיכות העונש הזה, אבל בדרך כלל נראה ונודע מדברי שבועתו, שיש לפחוד ולהתיירא מזה:

ולהאריך קצת בכל זה, עוד נבא ונתפלא בפירוש רש"י [והוא מדברי חז"ל] על אודות הכתוב לך לך וכו' אל הארץ אשר אראך, ולא גילה לו מיד, כדי לחבבה בעיניו, וליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור וכו', עד כאן לשונו. ולכאורה יש להתפלא בהכרח הטעם השני, וגם בעצם הטעם שהוא בסיבת השכר שעל כל דיבור ודיבור שהשם יתברך מדבר עמהם, ובאמת אין שייך לשון שכר, רק על אדם הפועל מעצמו בפעולתו של רצון השם יתברך, אבל לא על הפעולה והדיבור, היוצא אליו מהמלך העליון בעצמו יתברך. אבל מרחוק תבין לבאר ולייישב כל הפליאות האלה, בכל אשר הקדמתי לעיל, על אודות האור הפשוט יתברך היוצא מפי עליון יתברך, כי הוא הקדמה אמיתיית וכוללת [ונראה מזה גם בדברים הגשמיים כנ"ל], ומוכרחת היא בכלליות התורה, ובכל פרטי הבריאה אשר לעדות יחשבו על מציאותו ודעתו, [עיין בהשיר ידידות שבתחלת הספר לקוטי ^ א', מה שכתוב שם, נביא לבב חכמה וכו', חיוב הבנתו מועילה לידיעת הבורא וכו']. שהמכוון שבהם עם זולתם, נחשבים כשני הפכים בנושא אחד [לכוונתו ודעתו יתברך], ומפני זה מוכרחים הגבורי כח להיות תחלה בעושי דברו, ולהקדים את הנעשה, עד שזוכים אחר כך שישפיע וישמיע להם את קול דברו, [ומבואר כל זה מדבריו הקדושים שבספר חיי מוהר"ן], שבאופן הזה לבד, יורד ונשפע להצדיקים כל השגה וכל דיבור ודיבור. ושמחמת זה, תחשב אורייתא לסתום וגליא, שבתחלה לא יגיע להם קול היראה ואור ההשגה, כי אם באופן שיתעוררו עבורה בחפצם ורצונם וחיבתם לדבריו יתברך, ובאופן שיתהווה להם בזה לבד כלים נפלאים לקבל אחר כך את ההשגה באר היטב, עיין שם. כי מכל זה תבין מרחוק, ברוממות הארץ ובפירוש רש"י הנ"ל, כי אברהם אבינו ע"ה לעוצם הפלגת מעלתו ועבודתו, נתגלה לו השגת קדושת הארץ, והאיר והזריח בו כאור נוגה שהולך ואור בכל שעה יותר, כפי עבודתו והתעוררותו שנתעורר לעבוד בכל עת. ובתחלה נתגלה לו על ידי עבודתו בדרך כלל, שהשם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית, להיות שכינתו בנקודת מרכז הארץ שנבחר לו מכל הארצות. עד שנתעורר ונתחבב בעיניו להשיג ולראות את הארץ, מה הוא, והיכן הוא, עד שפעל בחיבתו והתעוררותו בעשיית דבר ה', לשמוע בקול דברו אשר הראה וגילה לו אחר כך את הארץ, לבא ולהגיע לשם, [ועל כן באמת מגיע לו שכר על כל דיבור, מאחר שבחיבתו והתעוררתו בעצמו פעל ועשה לשמוע ולקבל את כל דיבור ודיבור מאתו יתברך כנ"ל]. וגם לפי זה תבין ותתבונן במאמרי חז"ל, שכאשר סיבב השם יתברך שחזר משם מהתגברות הרעב, הוכרח להמתין ולהתעכב שם חמשה שנים, אשר הרבה אז את רצונו וכוספו והתעוררותו הנ"ל לבא לשם בכפל כפלים, [והיה צועק ואומר, טוב ללון במדברות של ארץ ישראל, מלישב בפלטין של חוץ לארץ]. כי כל זה, הוא לרוב ועוצם הכלים, המוכרחים לקדושה עצומה ונוראה כזאת. כי באמת אין סוף ותכלית כלל לחמדת שער החמשים שבבינתה, אשר גם

משה רבינו ע״ה לא זכה לזה בכל ימי חייו עד יום עלייתו להר נ׳בו [כמובן בכתבי האריז״ל], ועל ידי ראיית עיניו את הארץ הקדושה לבא לשם, נחלש ונגווע לגמרי על ידי זה, [כמובן בזה מצירופי דבריו הקדושים, ובסמיכות הכתובים שבתורה הקדושה. כי לא לחנם ולריק הפליא הבורא יתברך בעת הסתלקותו להראותו לו]. ועל ידי זה זכה להוציא אל הפועל, ולבוא ולהכלל בקדש קדשים, עדן עין לא ראתה, שבבית ה׳, ועיר ה׳, שבארץ הזאת, [וכן שמעתי מדברי מורנ״ת ז״ל בשם האריז״ל, שזה סוד הכתוב ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה׳ אלהיך, שהסתלקות והתעלות הנשמות הגדולות, הוא אל בית ה׳ אלקיך], ומי כמוהו עולה לשמים בעליה נפלאה כזאת, ויורד בכח הזה לתכלית הירידה שבקבורתו מול בית פעור ועבודה זרה שבחוץ לארץ כנ״ל, עד שיוציא ויעלה גם לכל נפשות ישראל להביאם לארצו ומקומו הנחמד והנחשק הנ״ל, [כמו שכתוב בזוהר הקדוש על פסוק ובחבורתו דאיתחבר עמנא בגלותא נרפא לנו]. כי לא להבל ולריק חס ושלום נשבע ה׳ לאבותינו לתת לנו את הארץ הנחמדה הזאת, והרבה להתפאר בהוציאו אותנו ממצרים, עד שלזכר הזה לבד יסובבו כל המצוות, וגם כאשר נגלה לאבותינו במתן תורתו הקדושה, התפאר ואמר אנכי ה׳ אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. וכל מקומות מושבותינו אשר נתפזרנו בארבע כנפות הארץ בגלותינו, נקראים בשם גלות מצרים כמבואר מדבריו הקדושים כי הן הן המצרים והגבולים שבכח הטבע, אשר כל רודפינו הכתירו והשיגו אותנו בהם מדור לדור, בתלאות מתלאות שונות, [ורק עבור זה לבד התפאר עצמו השם יתברך על אשר הוציא אותנו משם], לתת לנו את הארץ הטובה אשר לא גושמה כלל בהגשמת הטבע, כי תמיד עיני ה׳ אלקיך בה. אבל גם כשבאנו אל הארץ חמדה טובה ורחבה הזאת, מאשר שמענו בקול מוצאי דבתה לבכות בכיה של חנם, נקבע לנו בכיה לדורות, בחורבן הבית, שזה זה כלליות כל החטאים והפשעים [כמבואר גם מזה בדבריו הקדושים בליקוטי תנינא סימן ז׳ כי מרחמם ינהגם], ונתפזרנו בארבע כנפות הארץ, ונתרחקנו מארץ הטובה הקדושה הזאת. ועתה כל תקוותינו, הוא על משה משיח שיקיים בנו ובחבורתו נרפא לנו.... כי גם שני פרשיות התפילין שבעצם האמונה שמע ישראל וכו׳, הנחשבים ועומדים בשני האותיות וא״ו ה״א שבשמו יתברך, מוכרח לחברם ולייחדם בשני אותיותיו יו״ד ה״א, שזכינו ביציאת מצרים לשני הפרשיות, שבהם נשפע ונתגלה חכמתו ובינתו ודעתו, כאבא ואימא על בניו ותולדותיו, להוציאם ולהעלותם מקטנות דקטנות מוחם ודעתם, שעל זה יסובב הכתוב ועברתי וכו׳, ונשא וגידל אותם עד שנתגלה ודיבר עמהם אחר כך פנים אל פנים.... [חסר סיום המאמר שנאבד מהכתבים שלי שהעתקתי מהם]:

[הנני להציג לפניך הקורא, גם ראשי פרקים מהמכתב אשר הכנתי בענין זה, לשלוח להמופלג בתורה וביראה וכו׳]:

על אודות הנסיעה לארץ ישראל שדברנו בהיותי אצלו, אין ביכלתי ועניות דעתי לברר ולקבוע גם ההלכה כמותו, כי מה נעשה בבוא הגאולה

הכלליות לנסוע לארץ ישראל, האם נחשב על ידי זה חס ושלום לנפרדים ונרחקים מאדמו"ר ז"ל, על אשר אמר אני רוצה להשאר ביניכם וכו'?!- הס מלהזכיר ולאמר דבר כזה שאין לו שחר!!! כי הלא נודע שדיברה התורה כלשון בני אדם, וכן גם המה דבריו הקדושים האלה. כי כל זה דיבר ואמר, מחמת שמעוצם הסכנה שנסתכנו אז מאד רובם ככולם של הנוסעים לארץ ישראל, ידע ברור כיום, שלא יתעורר גם אחד מעיר לנסוע לשם על קברו הקדוש. כי גם כשנשאר במדינה הזאת, נתפרדו מאד הרבה מאנשיו אחר הסתלקותו הקדושה, כי בהראש השנה בימי חייו הקדושים באו אליו לאומן על ראש השנה האחרון לערך חמש או שש מאות אנשים [ובלשון בני אדם בדרך אומדנא היה מרגלא (ל)[ב]פומייהו לומר, שבאו אליו אז בערך אלף אנשים, כן שמעתי מאבי ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל]. ואחר כך בראש השנה הראשון שאחר הסתלקותו הקדושה, באו למספר ולא היו רק ערך ששים אנשים ולא יותר. ואלפי אלפים קל וחומר שאם היה נוסע לארץ ישראל להסתלק שם, שבוודאי לא היו נמצאים רק יחידים מיחידים מגדולי אנשיו שהיו נוסעים לשם, וברבות הזמן היה נשכח הדבר לגמרי. אבל בנידון דידן, ובאלה הימים, שכבר זכינו לשמוע קול הקורא במדבר, פנו דרך ה', כל גיא ינשא, וכל הר וגבעה ישפלו וכו', ובמים עזים נתן לנו השם יתברך את הדרך ונתיבה בנפלאות שלא היו מעולם, וכל מחיר הנסיעה לבעל הספינה ברצוא ושוב הוא בכ"ה רובל כסף, והדרך כבוש ותמידי, עד שיש ביכולתו לנסוע ולבוא ברצוא ושוב גם משם לאומאן לימי ראש השנה הקדושים. ואיך נכנה ונקרא בשם פירוד והרחקה מאדמו"ר הקדוש ז"ל, להיושב בארץ עיר אלקינו?! ובתכלית ההיפך נכנה ונקרא בשם קירוב ודביקות לאדמו"ר ז"ל, להיושב בארץ העממים?! ויש שגם במקומו ממדינת רוסיה, רחוק וכבד עליו הדבר כמארצינו ממש כנודע.... ...וכמבואר מדבריו הקדושים גם במקום אחר, שבית ה' הוא העדן העליון עין לא ראתה וכו'. ונזכרתי מכל זה במאמר מורנ"ת ז"ל, שבפטירת אדמו"ר ז"ל בלילה האחרונה, חשב כל הלילה, הכתוב ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך וכו', [כפי עמדו אז בחידושיו בהלכות בשר בחלב הלכה ב'], ושאחר כך עלה בדעתו שמבואר בכתבי האריז"ל שזה סוד הסתלקות והתעלות גדולי הנשמות וכו'.... כי מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית ה' ומשיחו [הרשום בשם מ'ש'ה' הנמצא באותיות ש'למ'ה'] בן דוד, שעליו יסובב הכתוב כי בית יעשה לך ה', שמזה מבואר שגם אדמו"ר ז"ל בעצמו הוא בעיקר בית אלהותו וחכמתו יתברך. [ומיושב לפי זה פליאות המאמר חז"ל על אודות הכתוב כי על אפי וחמתי וכו', שבסיבת קלקולו בפרטיות שחטא בבת פרעה נתעורר ויצא הקלקול והחורבן בכלליות לכל נפשות ישראל, יען כי נשמתו וחכמתו [כנבואת משה] שלמעלה מכל האדם, היתה העיקר בבית ובנין הכללי אשר בנה]. כי כל מה אשר תהיה ציון למשכן כבוד הבורא יתברך, וזאת שכינתו ומנוחתו וכסא כבודו (עד) [על] הכל, הוא רק בסיבת רצונו ותאותו כביכול להיות שכינתו בנשמות ישראל שלמטה, הגדלים מעדן בית אלקינו, והעיקר בהמובחר והראש לכולם, שהוא ראש הבית כמבואר כל זה מצירופי דברי אדמו"ר ז"ל. ולאשר גם הצדיק בעצמו

מוכרח לחפש ולמצוא בכל עת חלקי רוחו ונשמתו [כמבואר גם זה מדבריו ודברי מהרנ״ת ז״ל שמבאר בהם], הוכרח גם אדמו״ר ז״ל בעצמו למסור את נפשו לנסוע ולבוא ולקבוע שם מקומו לנצח, וכל אשר יצא משם לא היתה זולת על דעת לחזור ולבא לשם עם כל נפשות ישראל המוכרחים לכל זה, ולא להשתקע בחוץ לארץ בתמידות, כמבואר מדבריו הקדושים [ליקוטי הלכות, הלכות נטילת ידים לסעודה הלכה ד׳ אות ו׳ ובהלכות דברים הנוהגים בסעודה הלכה ד׳ אות ו׳] ובחיי מהר״ן בסיפור נסיעתו לנאווריטש, שלפי שעה לבד הוא רועה בברסלב ושאר מקומות, אבל מקומו האמיתי והנצחי הוא בארצו ועירו לבד וכו׳ וכו׳. וכן נשמע מפי מורנ״ת ז״ל, שגם כל פטירתו לא היתה זולת בסיבת הדחיה מפני השעה וכו׳ וכו׳. קדש׳ קדשים׳ תהיה׳ סופי תיבת מ׳ש׳ה׳, כי נשמת משה משיח נמצא בארץ ישראל ובחוץ לארץ, ועיקר מקומו, במקום הקודש. ובארץ ישראל אותיות ר׳ב׳י׳, ובחוץ לארץ ר׳י׳ב׳, אבל העיקר, הוא לבא מאותיות ריב לאותיות רבי:

צדיק כתמר יפרח-מאמר רע״ז

אות א

[חסר ההתחלה]

....ואמיץ יותר מאתו, כי לא הם...., רדיפתם נמשך מהשם יתברך בעצמו כביכול כנ״ל...., אפי וכו׳. על כן באמת עיקר העצה רק להיות מעביר על מדותיו כל כך, עד שלא די שלא יחתור כנגדם להיות רודף אחריהם, עוד יוסיף לרחם עליהם ולעשות להם כל הטובות, ובאתערותא דלתתא איתער לעילא אצל השם יתברך רחמים וחסד להעביר על פשעיו, ואז בודאי לא יבואו למבוקשם בשום אופן, כי האלקים יבקש את הנרדף, אף על פי שהוא רשע ומחמת חטאיו ופשעיו הם רודפים אותו. אך הני מילי אם אינו נהפך להיות רודף, ויכיר את מקומו, אף על פי שבאמת אינו מרגיש בעצמו חטאיו, אבל אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ומשתדל שיהיה על כל פנים מצדו רק שלום, שאז נמשך מצדו בחינת ארץ

ועפר, בחינת ארץ נתנה יבולה, להשפיע להם גם כוחות הרפואה שבאין מן הארץ כמובא שם [ועיין בפרפראות לחכמה], שזה בחינת אייר עיין שם, ואז ממילא נתקיים אויבי ישובו יבושו רגע, שאין ביכלתם לבא למבוקשם בשום אופן, מחמת תל הארץ ועפר שעשה כנגדם. אבל אם הוא מרבה במחלוקת גם עליהם, אף על פי שהוא צדיק כנגדם, וכוונתו לשמים, לעת עתה נתקלקל בחינת הארץ, שתהיה בבחינת ארץ כנען, כמו שכתוב ויהיה ריב בין רועי אברם וכו' [אף על פי שהיתה כוונתו לשם שמים], והכנעני וכו', [ו]אז מגודל הקלקול וחתירת הארץ, בנקל להם לבא למבוקשם:

אפשר שידמה, שמחלוקת של צדיקים היא גם כן מחלוקת גמור של שנאה חס ושלום, מחמת שהם נאחזין שם וכו', ולא יטעה חס ושלום שהיא מחלוקת גמורה, כדי שלא ליתן להם אחיזה וכו'. [צריך לבאר פירושו בצדו] כי זה בעצמו הוא האחיזה, מה שנדמה לו על הצדיקי אמת שהם שונאים אותו ומבקשים רעתו, שעל ידי זה נתהווה טינא בלבו להיות להם לשונא ורודף, ולהיות באמת מבקש רעתם. נמצא שהדמיון בעצמו, היא האחיזה, שעל ידי זה נשתלשל מחלוקת של רשעים:

בקמים עלי מרעים וכו'.... מזמור של יום השבת, שאדם הראשון אמר זאת כשעשה תשובה על האכילה דסטרא אחרא.... ויניקת דסטרא אחרא.... וכל זה נתתקן.... על ידי.... בהבשמה.... על ידי האכילה דקדושה.... [לא רגל על לשונו] שזה בחינת מחלוקת [כמובא בלקוטי ^ א' בסימן], ועל פי זה יתפרש גם כל הענין של הכתוב המובא שם לקמן אוי לי כי גרתי משך, ומקודם כתיב מה שמקפיד דוד המלך ע"ה על הלשון רמיה המספרת רגיל ורכילות להרבות מחלוקת, ועל זה מסיים שם המזמור אני שלום, אף על פי שמצדם וכי אדבר וכו', אבל מחמת שאני שלום מצידי, אז בודאי לא יבואו למבוקשם חס ושלום:

גם בזה מקושר היטב מה שמובא שם שכל יניקת הסטרא אחרא הוא מהרגלין של הקדושה, למה שמובא שם למעלה שהסטרא אחרא היא בחינת מחלוקת, וכל השתלשלותה ואחיזתה הוא מהמחלוקת שבקדושה. גם יש לרמז שעל כן בחטא אדם הראשון, שנתן על ידי זה כח להנחש שהיא הסטרא אחרא לינק מרגלין, נאמר אז ואתה תשופנו עקב:

רגל הוא רפואה להריאה. נראה לעניות דעתי, שבזה מביא ראיה וטעם למנהג ישראל לאכול רגל בשבת, מחמת שכל ענין האכילה של שבת הוא בשביל תיקון הרגל, והוא רפואה לה'ר'י'א'ה', אותיות י'ר'א'ה [כמובא בדבריו ז"ל במקום אחר], שזה בחינת הש"ך דינים כידוע, בחינת המחלוקת והרגל דקדושה כנ"ל, שעל ידי זה נתתקן בחינת המחלוקת דסטרא אחרא, ונתעלים היראות הנפולות, ונתרפאה ונתחזקה הריאה, שיהיה ביכלתה לשכך חמימות הלב כידוע, בחינת וחמת המלך שככה, בחינת המתקת הש"ך דינים כמובא:

כי תצא למלחמה סימן ר״פ

אות א

מענין המשא ומתן של זבולון, שגם היא עבודה גדולה, מחמת שהוא מספיק את הלומדי תורה. נראה לפי עניות דעתי כוונתו הקדושה, שגם זה ענין שכתב לעיל, שכל המשא ומתן היא תורה עיין שם. היינו מחמת שמהמשא ומתן הזה יוצא ונסתבב התורה בעצמו של יששכר, כי אם אין קמח של זבולון אין תורה של יששכר, שלא יהיה ביכלתו כלל ללמוד אם לא יספיק אותו זבולון בפרנסה. [וא״כ] כל חיות המחשבה של המשא ומתן, מקושר ומדובק אל התורה של ישככר [כמובא במקום אחר, שצריך לכוון בכל הילוך והילוך, ובכל דיבור ודיבור, שכל זה כדי שירויח ויתן צדקה, להספיק את הלומדי תורה], שזה בחינת פנימיות חכמה בינה דעת דעשיה של זבולון, היא עולה אל היצירה שהוא התורה של יששכר, שעל ידי זה מקבלת בחינת מלכות דעשיה שהוא אמונת המשא ומתן של זבולון, כח להעלות הניצוצות מהקליפות עיין שם, [שזה בעצמו בחינת הקמח והפרנסה דקדושה שהוא מרויח, כי אם אין תורה אין קמח]. ומחמת שכל בחינה כלולה מכל הבחינות כמובא, על כן גם ביששכר באהליך בדביקותו אל התורה, נמצא גם בחינת המשא ומתן שהוא צאתך של זבולון, כי הוא בחינת צאתך נגד המדריגה שלמעלה ממנו עיין שם. והוא מקשר ומדבק פנימיות מחשבתו ותשוקתו בכל עת ועת לבחינת אהליך של התורה שבמדריגה היותר עליונה. וכן גם בזבולון בצאתך למשא ומתן, נמצא בחינת אהליך של התורה, כי כל דיני התורה מלובשים בכל פרט ופרט של המשא ומתן, ובעשייתו את המשא ומתן הוא מכונה בשם עוסק בתורה [עיין שם לעיל בהמשנה של המחליף פרה בחמור וכו׳ ובמהמשנה של השוכר את הפועל וכו׳], וכל פנימיות מחשבתו צריך שתהיה מקושר לזה, שמחמת זה גם המשא ומתן שלו היא עבודה גדולה. אך אף על פי כן גם זה, היינו גם בחינת אהליך שלו, שהוא כל דיני התורה שהוא עוסק בהם בשעת המשא ומתן, הכל הוא בחינת צאתך נגד אהל התורה של יששכר בעצמו, וכל בחינה משפעת בחברתה הנמוכה

ממנה, על כן בחינת אהליך של יששכר והתורה, משפעת ונותנת הכח של בירור הניצוצות בבחינת צאתך שהוא לימוד התורה של זבולון, שגם זה בחינת אהליך של יששכר והתורה, נגד בחינת צאתך של המשא ומתן בעצמו, וכן עד אין תכלית כידוע, כי גם זה הבחינה צאתך של המשא ומתן בעצמו, כלול משניהם, מה שאי אפשר לבאר כל כך, כמובן כל זה מספרי אמת:

והנה, לולא דמסתפינא, הייתי מבאר את המשל של המחליף פרה בחמור, כנ"ל בהקדמה עיין שם, על פי המובן בספרי אמת, שענין פרה בחמור הוא בסוד הניצוצין [הרפ"ח, כמספר פרה עם האותיות], שנפלו למטה בין הקליפות, שהם היכלי התמורות והחליפין. וכל עסקינו בבחינת צאתך של המשא ומתן, הוא כדי לברר כל אחד לפי מדרגתו את הרפ"ח ניצוצין מהיכלי החליפין [עיין בהלכות דיינים הנ"ל]. וכל הבירור, הוא בכח התורה של יששכר, שהוא בחינת חמור דקדושה, כמו שכתב בהתורה יששכר חמור וכו', ויט שכמו לסבול. ויש בזה בחינות וענינים בלי שיעור, שכולם כלולים זה מזה כנ"ל, עד שגם בחינת צאתך של תוקף גשמיות המשא ומתן בעצמו, גם הוא כלול בהעלם מבחינת אהליך של יששכר והתורה שהוא בחינת חמור כנ"ל. ובכל זה, ממילא מובן ונמצא מבואר על ידי כן, שעל ידי כל מיני המשא ומתן, מורידים עצמם להיכלי החליפין, לברר בכח החמור, את הרפ"ח ניצוצין. ומחמת זה, כל עניני משא ומתן נקראים על שם המחליף פרה בחמור [והוא האב לכולן], כי על ידי החילוף הפרה בחמור, נתגלה ביותר הבחינות הנ"ל המרומזות בזה:

וכל מה שהמדריגה של צאתך נמוכה ומושפלת ביותר, נתברר על ידה הניצוצות מעמקי הקליפות ביותר, שזה שלימות התיקון ביותר שצריך להיות נעשה על ידי לימוד התורה. ולפי זה מבואר גם מה שכתב בתחלת האות בשם הבעל שם טוב ז"ל, ומכל שכן כשעושין וכו', הוא בודאי תורה. אך אף על פי כן, עיקר הכח לברר, הוא על ידי מה שמקבלת מהמדריגה שלמעלה מאתה, שהיא נגדה בחינת אהליך, והיא מקבלת עוד מלמעלה כנ"ל:

[שייך לסימן הנ"ל]

על ידי שמקושר להתורה, על ידי זה מקבלת כח לברר הניצוצות מן הקליפות, ולעלות מהם, כי בלא זה, היה [אפשר] שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה. וענין אחיזת הקליפות בהאמונה, הוא מה שמעקמים עקמימיות לב האדם, לשנות ולהחליף את דבריו, שלא יהיו באמונה

ובאמת [כמובן בהלכות דיינים שעל המאמר הזה באות ד' עיין שם היטב]. וממה שכתב בזה [אדמו"ר ז"ל] לשון אפשר, נראה מבואר, שיש בזה שני בחינות. כי לפעמים כשאינו מקשר מחשבתו אל התורה, אין להאמונה כח לברר וכו', אבל אינם נאחזים על כל פנים בה בעצמה. ולפעמים, כשאינו מקשר מחשבתו אל התורה, הם נתאחזים גם בהאמונה בעצמה. וממילא מובן, שהכל כפי הפגם של העדר ההתקשרות. כי יש מי שאינו עוקר חס ושלום מכל וכל את מחשבתו מן התורה, והוא נזהר על כל פנים לבלי ליצא מדיני ודרכי התורה בפשיטות, לבלי להחליף ולשנות את דיבורו. ויש מי שעוקר את מחשבתו ושוכח כל כך התורה, עד שהוא מחליף ומשנה את דיבוריו. ועל פי זה נראה לפי עניות דעתי בפירוש דבריו הקדושים, שהם הם בעצמם השני בחינות שהזכיר מקודם, ממי שזוכה בדין וממי שאינו זוכה בדין. כי בודאי אלקים נצב בעדת אל, לברר וללבן דין אמת לאמתו, מי המחליף את דבריו וחייב, ומי הבלתי מחליף וזכאי:

אזמרה לאלקי סימן רפ"ב

אות א

אפילו הוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצוא בו איזה מעט טוב שבאותו המעט אינו רשע, ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב ודן אותו לכף זכות על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה עיין שם. כפי המובן מדבריו הקדושים, שהעלאת הרשע לכף זכות להשיבו בתשובה, הוא על ידי שדנים אותו לכף זכות, שבאמת אינו חייב כל כך ברשעתו ופשעיו העצומים, וכענין המובא בחלק ב' סימן א', כי מי יודע כל המקומות שעבר בהם עיין שם. ומה [זה] שמזהיר כל כך למצוא בו דוקא מקודם איזה מעט טוב, ומבאר זאת בהפסוק ועוד מעט וכו'. אמנם שמובן מדבריו הקדושים, שמחמת זה בעצמו, יכולים לדון את הרשע לכף זכות. כי על ידי שאנו רואים, שגם הוא מתעורר ומתגבר ממקום שהוא שם לעשות איזה דבר טוב, שגם בעת ההעדר התגברותו, אינו חייב כל כך.

עוד יש לבאר כוונת דבריו הקדושים, על פי מה שכתב בספר האי״ב , שמי שמלמד זכות על הרשע וכו׳. ועל כן, הוא מזהיר כאן מאד, למצוא בו מקודם איזה דבר טוב, ששם אינו רשע, לדונו לכף זכות, וגם על ידי זה בעצמו, הוא נידון לכף זכות כנ״ל. כי כל אחד מישראל, איך שהוא, מאחר שיש בו איזה ניצוץ דניצוץ ישראל, שהם חלק אלוק ממעל, עצם הטוב, אי אפשר בשום אופן להיות נופל לרע לגמרי, שיהיה רשע גמור, [ומה שלעינינו נדמה לרע חס ושלום, הוא מסמיית עינינו מלמצוא בו טוב], וכמובא בהשיחות שאחר הספורי מעשיות באות י׳ עיין שם:

למצוא גם בעצמו וכו׳, על ידי זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות, ויוכל לשוב בתשובה, בבחינת ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו וכו׳. ועל ידי זה נעשין נגונים וכו׳, ואזי הוא יכול להתפלל וכו׳. כי זה ידוע, שכשהאדם נופל בדעתו וכו׳, אינו יכול להתפלל כלל מחמת זה, ואינו יכול לפתוח פיו כלל וכו׳. וזה בחינת אזמרה לאלקי בעודי וכו׳. ודע, שמי שיכול לעשות אלו הנגונים, דהיינו ללקט הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, זה הצדיק שאוחז במדרגה זאת, הוא יכול להיות חזן ושליח צבור, דהיינו להתפלל לפני העמוד וכו׳. ודע, שיש בכל דור ודור וכו׳, אך לידע דהיינו לדעת כל צדיק וצדיק וכו׳, איזה הם התינוקות השייכים לו וכו׳, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיבא מהם עד הסוף, דע מי שיוכל לעשות הנגונים, הוא יוכל לידע כל זה. וזה שאמרו חז״ל, באמת אמרו, החזן רואה וכו׳ עיין שם. מקושר למה שכתב לעיל, שגם מהתפלה ביחידות, נגינה וזמרה של השפל שבשפלים, על ידי השתדלותו לברר הנקודות טובות שבו מתוך הרע והפסולת, נעשה ונתהווה על ידי זה תפילתו בנגינה וזמרה, בבחינת אזמרה וכו׳. וכאן מוסיף והולך להודיענו בתעלומות דרכיו, שעוד הוא יכול לזכות על ידי זה לבחינת תפלה לפני העמוד, להוציא על ידי זה גם את הרבים ידי חובתם:

והנה, אף על פי שברהיטת לשונו הקדושה, נראה לכאורה, שהוא מדבר בפשיטות.... מוריד הענין הזה בדרך כלל, מריש כל דרגין עד.... שכל אחד צריך לבקש ולמצא. שגם הגרוע שבגרועים צריך לברר הנקודות טובות מתוך הרע והפסולת, שעל ידי זה נתהוה ונעשה הנגינה וזמרה, עד שיוכל להיות שליח צבור, ולהוציא גם אחרים בתפלתו. אבל באמת נראה מבואר מדברי מוהרנ״ת ז״ל בחלק א׳ באות, ומשאר דבריו הקדושים שבענין זה בכתב ובעל פה, כי בכל זאת גבהה דעתו ודרכו נסתרה גם בזה [וכן בכל תורותיו הקדושים], ושיש בזה ענינים נפלאים ונעלמים בתכלית ההעלם, עד שאין מי שידע איך להתנהג ולהשתדל בענין הזה כי אם מי שגילה זאת בעצמו, שהוא היה המשה משיח האמיתי, והוא הרואה והמשגיח האמיתי היכן התינוקות קוראים. כי מאתו בעצמו, נמשכים כל המשכנות של הרועים שהיו ושיהיו, שהוא מקור ההבל פה שאין בו חטא של התינוקות, ועליו נאמר ויקם משה את המשכן, שהוא הבית תפלה, מרוב הזדככותו בתכלית הזכות והבהירות מיום הולדו עד יום הסתלקותו, להיות בעצמו בבחינת הבל פיו שאין בו חטא, שהתפאר עצמו

שגם הבל פה אינו יוצא מאתו בלי חידוש. ועליו נאמר ויקם משה את המשכן אמיתי, כי על זה נאמר [כי ביתי בית תפלה, והוא עוסק לבנותו], כי הוא אשר בכוחו לברר ולמצוא הנקודות טובות גם במי שנפל וירד בתכלית הירידה שאין ירידה אחריו, ועל ידי בירור הטוב הזה בעצמו, הוא עוסק לבנות ולהמשיך משכן ובית תפלה, שלא יחרב עוד, [מובן כל זה בהלכות השכמת הבוקר הלכה א׳ עיין שם]. כי עולה ונכלל בעצמו עד להוציא את הרבים, וכל נשמות.... כול כל אחד, שיתקיים והתבוננת על מקומו ואיננו.... ועל כן עשה דרך כבושה לכל אחד ואחד, כי אף על פי כן הוא צריך לכל זה אתערותא דלתתא גם מאתנו, כמובא במקום אחר. וכל אחד כפי מה שעוסק ומתגבר להתעורר ולקיים ככל דבריו בפשיטות, בכל לבבו ונפשו, וכמו כן הוא זוכה לפי בחינתו לאיזה בחינה מכל זה. כי ממה שבאתגליא כשמחזקים את עצמו על ידי הנקודות טובות שבו, נתעוררים ונתעלים על ידי זה ממדריגתו ומקומו הראשון בעומק הארץ שהיה מונח שם מגודל נפילתו בדעתו, שגם זה בחינת והתבוננת על מקומו ואיננו, ועל ידי זה באים לשמחה וניגונים וזמירות, ולבחינת התפלה בכוונה, כי על ידי כל זה נתחזק לזמר ולהודות ולהלל ולהתפלל לה׳. וכן אצל אחרים, על ידי שנזהר לדון את כל חביריו לכף זכות, וכולם יקרים בעיניו כבבת עין, על ידי שנזהר להביט עליהם בעין טובה, רק על הנקודות טובות שבהם, אז גם הם נתעוררים כל פעם, ויוצאים על ידו מנפילתם בדעתם, ומתחזקים להתפלל וכו׳, שכל זה בחינת והתבוננת על מקומו ואיננו. כל זה הוא מהתערותא דלתתא, שנתעורר על ידי זה אתערותא דלעילא, שיהיה גם באחרים הבחינות הנפלאים, והתבוננת על מקומו ואיננו, הן לעצמו הן לאחרים, ושיהיה נמשך גם הניגונים והתפלה ביתר שאת, של בירור הטוב מהצדיק האמת, אשר בעוצם רוממות מדריגתו, מוכרח שיהיה לו בכל פעם ירידה קודם העליה, ובעת הירידה הוא מונח מאד בדעתו, מחמת שנדמה לו שעדיין אינו יוצא כלל נגדו יתברך, עד שמוכרח כביכול לחזק עצמו בבחינת שלא עשני גוי.... שיהיה נתעורר על ידי זה אתערותא דלעילא, כמובא בהשיחות המעשה מצדיק שסיפר אדמו״ר ז״ל, עד שנתעורר יותר ויותר לבחינת הניגונים והתפלה בתכלית השלימות, עד שמשיג בכל פעם יותר איך למצוא טוב גם בהגרוע שבגרועים, ולדון את כולם לכף זכות, שעל ידי זה מרומם ומנשא אותם בפלאי נפלאותיו ממקומם ומדרגתם, שיתקיים על ידי זה והתבוננת על מקומו ואיננו. ומחמת שיש בו בחינה גבוה כזו, על ידי זה בעצמו תאבים ומתאוים כל הנקודות שבהם להיות עולים ונכללים בו, שעל ידי זה הוא מתפלל ובונה בכל זה משכן ובית התפלה, שיוצא משם הבל פה להתינוקות, שהוא ברור וזך מחטא בתכלית הזכות. כל זה נראה לפי עניות דעתי מבואר מאד בעומק דבריו הקדושים:

נעשין ניגונים וכו׳, שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה וכו׳. נמצא שנתהפך על ידי זה העונות לזכיות, כי אם לא היה הרוח נכאה מהעונות, לא היה נבנה הניגון מהרוח טובה לבד, כי בנין הניגון הוא דייקא על ידי הבירור כידוע. ועל כן עיקר שלימות הניגונים, נעשה דייקא על ידי הצדיק האמת, המופלג בתכלית המעלה, שביכלתו למצוא את הטוב אפילו

בתכלית הירידה, בהפושע שבפושעים. וזה בעצמו בחינה גבוה כל כך, שעל ידי זה כל הנקודות טובות שבכל אחד מישראל תאבים להכלל בו, שיהיה נתהוה על ידי זה דייקא תפלתו בתכלית השלימות. [ויש לרמז, שעל כן מובא בספרי אמת ששלימות התפלה הוא כשנצטרפים גם הפושעי ישראל, שזה בחינת חלבנה שבקטורת]:

אינו יכול להתפלל. עיין לעיל בההקדמה, שכל מקום שמוזכר בדברי רביז"ל איזה דבר למשל ולדוגמא, יש גם בזה כוונה עמוקה עיין שם. וגם כאן, מה שתפס העיקר לדוגמא ענין התפלה, אף על פי שבאמת כוונתו על כל דבר שבקדושה שזוכה לעשות על ידי ההתחזקות. אבל העיקר נתעלה התפלה, על ידי ההתחזקות. כי כמו שהצדיק האמת, על ידי מה שמברר ומוצא את הטוב גם בהגרוע שבגרועים, עלה תפלתו להוציא גם את הרבים כמובא לקמן, כן נעשה איזה בחינה מעין זה אצל כל אדם בפרטיות, שעל ידי בירורו ומציאותו את הטוב בעצמו, נתעלה תפלתו ביחידות, וכמבואר בהלכות השכמת הבוקר הנ"ל, עיין שם מה שמבאר בזה כל סדר התפלה בפרטיות אמירת הקרבנות והקטורת ופסוקי דזמרה וכו':

הוא עושה משכן. עיין בהלכות השכמת הבוקר הנ"ל, שהמשכן נעשה ונבנה מהנקודות טובות, שהם בחינת זהב וכסף ונחושת ותכלת וכו', שהם הגוונין עלאין סגיאין, שונים זה מזה, שנמצאים בכל אחד כפי נדבת לבבו הטוב לעבודתו יתברך. ובזה מקושר היטב, מה שמובא לקמן בפנים, שזה שיכול למצוא כל הטוב שיש בישראל, (ש)הוא בחינת חזן, שיודע כל הבחינות שיש בעשיית ובענין המשכן של כל אחד מהצדיקים עיין שם:

[שייך לעיל]

לענין הנגון שנעשה דייקא על ידי התגברות הרע, כמו שמובא בהלכות השכמת הבוקר, כל תפלה שאין בה מתפלת פושעי ישראל אינה תפלה, כמו שאי אפשר לקטורת בלתי חלבנה. כי היוד סמנים חוץ חלבנה, הם בעצמם העשרה מיני זמרה, שהם נעשין על ידי בירור הטוב שבפושעי ישראל, שהם בבחינת חלבנה. גם מה שמובא בהלכה הנ"ל, שהמשכן הוא התפלה, כי ביתי בית תפלה וכו':

ודע, שתינוקות של בית רבן, הבל פיהם שאין בו חטא, ועל כן תינוק שמתחיל לקרוא ולהכנס בתורה, הוא מתחיל מן ויקרא, כי ויקרא מדבר מגמר הקמת המשכן, שאז קראו השם יתברך והתחיל לדבר עמו

מהמשכן, ועל כן שם מתחילין התינוקות, כי משם מקבלין הבל פיהם וכו׳. כי זה הקול בעצמו שקרא השם יתברך, הוא בחינת קול התינוקות, שהוא קול הכרובים שהיו בדמות תינוקות כידוע. והוא מקור התורה, כי על ידי זה הקול קיבל משה כל דיני התורה באוהל מועד כידוע. ועל כן מזה דייקא מתחילין התינוקות לקרא בתורה, כי זה בעצמו הוא בחינת הקול והתורה של התינוקות שנתגלה בהמשכן, שכל בנין המשכן היה בעבור זה. כי עיקר שכינת עוזו יתברך היה לפני ולפנים במקום הארון והתורה והכרובים כידוע. ועל פי זה מבואר מאד מה שמובא בהקדמת הזוהר הקדוש, שעל ידי קלא דינוקא וכו׳ מתקיימים כל החייבים והרשעים שלא יהיו נאבדים עיין שם, מאחר שזה הקול בעצמו נמשך....

החזן רואה היכן התינוקות קורין. ועל פי זה מבואר מאד מה שמובא [במקום אחר בדבריו הקדושים] חזן הוא מלשון נבואה כי מקבל הנגינה מאתר דנביאים ינקין, היינו מהקול של הכרובים, שזה בעצמו בחינת הבל פה של התינוקות. גם מזה מובן ממילא, שכשמתקלקל הענין הזה, והפושעי ישראל נשארים ברשעתם חס ושלום שזה בחינת חורבן המשכן [והתהפכותו לבחינת משכון כמובן במדרש], אז נגרם היזק גדול להתינוקות חס ושלום, שמתמשכנין חס ושלום על עון הדור. אבל אתה מרום לעולם ה׳, כי בכח הצדיקי האמת ממשיכין בכל פעם בנין המשכן, שעל ידי זה נתקיימים התינוקות והבל פיהם הקדוש וכל העולם על ידם :

אחד היה אברהם

אות א

[השמטה הנדפסת לפני ליקו״מ תנינא]

במאמר הנדפס בתחלת לקוטי תנינא על אודות הכתוב אחד היה אברהם, יש לפרש בדבריו הקדושים, שזה עיקר וכלליות תפארותיו ותשבחותיו שזכה על ידם להתגלות שכינתו יתברך, כי אין דומה המכיר ומבחין באמתת האמונה בשמעו וראותו מהסכמת הרבים על אמתתה, כהמכיר ומבחין באמתתה [ובכל לבבו ונפשו], ואין לו כלל אגודה וחבורה להביט עליהם ולקבל מהם הסכמה הזאת. ועוד בתכלית ההיפך, תתעורר

ותתגבר כל כך לבבו ונפשו בהבחנה והכרה הזאת, עד אשר יחבר ויאגוד אגודות וחבורות שישמעו ויקבלו מאתו הסכמה הזאת.

ונראה מבואר, שגם כעין זה היתה תפארת ותשבחות יצחק ויעקוב, אשר הלכו בדרכיו, לגייר גרים, ולהודיע לבניהם אשר נתרבו ונתעצמו מאז והלאה, באופן שיהיה קל ונקל אצלם, הכרה הזאת לכל איש ואיש, מרוב ועוצם האגודה כנ״ל.

ואגב אורחא יש לפרש בכל הנ״ל גם מה שמבואר בסימן ה׳ לקוטי תנינא, שבכל נפש נמצא חלק מהאמונה, עד שבקהל קדושים לבד, תבנה ותתכונן עיין שם. כי זה מה שמוטבע ונראה גם לדעת הנגלה, [ב]בנין האמונה שבקהל ואסיפת הרבים הנ״ל.

גם נראה מבואר, שזה לעומת זה, נמצא כמו כן מצד הרע של האומות, בחכמותיהם וסיפרותיהם [או כוזביות אמונותיהם]. וכמו שמצד הטוב נמצא באתגליא ובאתכסייא כנ״ל, כן להיפך מצד הרע, וכמובן מכל זה במקום אחר [ודו״ק כי קצרתי]:

תקעו ממשלה-סימן א׳

אות ב

[וחלקתי את התורה הזאת למאמרים קטנים, אשר קראתי אותם בשם ענפים, על אשר נשפעים ויוצאים וצומחים גם באתיגליא, מיבול ושיח הזאת, ולא ממקום אחר, כנ״ל בהקדמה]:

ענף א׳.

שעצתו לכל איש הישראלי להנצל מהקנאה, בממשלתו שעל המלאכים, על ידי ההתקשרות לכל הששים רבוא נשמות ישראל שבכסא, מכופלת היא בביאורה מיניה וביה. כי מאחר שכל נפש מהששים רבוא יהיה כל בריאתו להממשלה הזאת, ממילא יש לבאר, שדייקא באגודתם והתקשרותם יחדיו, נבנה ונשלם בנין וקומת ממשלתם ומלכותם שעל כל צבא השמים, להיות מוכרחים להכנע תחתיו, ולבל יהיה עוד ביכלתם להתגבר עליהם. מה שאין כן בעת הפירוד וההתחלקות חס ושלום, שכפי שנחלק ונחסר מהם חס ושלום איזה נפש, נחלק ונחסר כמו כן חלק ואבר מכח הממשלה וקומתה הנ״ל, [שהיא בסוד קומת הצלע בכלליות כמובן בפנים]:

ענף ב׳.

מה שיש לבאר בדבר הידיעה הנפלאה והנעלמה, לידע ולהשיג בשרשי כל הנשמות ומקור חיותם המוב״פ, שהוא הוא השגת מעשה המרכבה והכסא בעצמה. כי ממילא מבואר, שהיא שרשם ומקורם הנ״ל, [וזה הוא פירוש האמיתי של ענין האחיזה בה שאמר השם יתברך למשה, כי למעלה בוודאי לא נמצא שום גשמיות חס ושלום]. וגם ממילא מובן, שהם בהשגתם בה בפרטיות, יהיו מעיקר ההתאחדות בה, להיות גם כן במרכבתו של מקום ומקומו של עולם, המובן בפנים מענין הכתוב וכסא כבוד וכו׳ וישת עליהם תבל:

ענף ג׳.

שגם בהבאתו על אודות המתקיים בממשלתו [בהיותו ואחיזתו לכסא כבודו יתברך], את הכתוב ותקעתיו יתד וכו׳, מבאר כדרכו הקדושה, גם שאר ענין הכתוב, בסיום שבחו שיהיה לכסא כבוד:

ענף ד׳.

שבהמבואר ויוצא מדבריו הקדושים [על פי הכלל השישי הנ״ל בהקדמה], בענין המפורסמים והמנהיגים בעזות מלכותא דסטרא אחרא על נפשות ישראל, שבתכלית ההיפך יהיו כנגדם המנהיגים דקדושה, במלכות וממשלה דקדושה, להנהיג ולמלוך בה על נפשות ישראל בעצמם. מבאר יותר בהודעתו השניה, לדבר ההתקשרות ואחיזת פני כסא שהוא מה שמתקשרים אליהם. כי לפי כל זה ממילא מבואר, שמאחר שהם הזוכים בנפשות ישראל בעצמם למלוך ולמשול, נמצא ונתחבר אצלם גם חלקי המלכות שבכל אחד מפרטי נפשות ישראל [בני המלכים] שתחתם. ובהתאסף ראשי עם, יחד שבטי ישראל, נשלם גם כן בנין קומת המלכות וכוחה, עד שלא נמצא יכולת בהרודפים להפילו חס ושלום:

ענף ה׳.

שלכאורה יש להתפלא קצת, בהכרח הודעתו הראשונה לדבר ההתקשרות, שצריך לידע מקור כל הנשמות וכו׳, ולא הסתפק עצמו בהודעתו השניה הנ״ל, לקשר עצמו עם המפורסמים והמנהיגים שבהם, מאחר שגם בזה יתעלה האדם באחיזת הכסא כבוד ושאר התיקונים עד שישית עליו תבל וכו׳, ועוד קל ונקל יותר לזכות לזה, כמבואר בלשונו הקדושה. ולולי דמיסתפינא הייתי אומר, שהא בהא תליא. כי כל ההתקשרות הנזכר בהודעתו השניה, הוא להתקשר להמנהיגים במלכות וממשלה הנ״ל, המתקיימת על פי הודעתו הראשונה, שהם מתקשרים בפרטיות לנפשות ישראל שתחתיהם, ברוב ידיעתם והשגתם שבמעשה המרכבה והכסא שבפרטיות הנפשות שתחתם. וגם יש לפרש, שכנגד המתקשרים בהם מלמטה, נחשבים גם הם בסוד האדם העליון, היושב על הכסא, לעוצם כלליותם בו, [וכמבואר מדבריו הקדושים, שמהם יוצא המשפט שבראש השנה, שהוא משפט היושב על הכסא בעצמו יתברך], ועל ידי זה לבד, נמצא יכולת גם באדם התחתון, לזכות על ידו לכל זה:

ענף ו׳.

וגם לפי הנ״ל יש לבאר, שאף על פי שהעיקר הוא ההתקשרות הראשון של המלך והמנהיג העליון, שמתקשר לכל אחד מנשמות ישראל. אבל גם לזה בעצמו, מוכרח תחלה שנפשות ישראל יתקשרו אליו מלמטה, באתערותא דלתתא, כי אז דייקא, עיקר ההשלמה של ההתקשרות הזאת:

ענף ז׳.

מה שמבואר מהשתנות מהות השפע היורדת משמשא לסיהרא, להיות לאור ודבר רוחני, כנגד גשמיות השפע שנשתלשל משם למטה בהצמחים. שכן גם למעלה, מהמדריגה של הכוכבים להמלאכים וכו׳, גבוה מעל גבוה, תהיה בהשתנות ליותר צחות מהרוחניות. וממילא מובן, שבמדריגה העליונה שבדבר ה׳ בעצמה, תהיה כמו כן גם השפע במהותה ממש:

ענף ח׳.

שגם בהנ״ל, מבאר יותר בהתהוות כל תיקון התפלה [שבהשפעותיה הנ״ל], על ידי התיקון של השפעת הנבואה וניב דבר ה׳ הנ״ל. כי שני התיקונים האלה, יהיו כאחים ותאומים ממש, אשר לא יתפרדו כלל. וגם ממילא מבואר, שכל זה הוא כעין הממשלה בעצמה על העליונים שמבאר אותה במאמר חז״ל עתידין וכו׳, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, שהמלאכים יקבלו שפע ההשגות, מנפשות ישראל. והוא כהשגת וקבלת התורה של משה, אשר נתקנאו על זה המלאכים כמוב״פ. וגם לפי זה מוסיף לבאר, שהקלקול בעצמו נהפך לתיקון כפלי כפלים. כי דייקא מקלקול הקנאה, וקטרוגי המלאכים, מתגברים לאחיזת פני כסא בבנין ירושלים, והשפעת הנבואה ודבר ה׳, והתפלה בגאולתה, עד שכל המלאכים שבצבא השמים מוכרחים להשתחוות [כעבד לוה] לאיש המלוה הזה, בקבלתם מדבריו כנ״ל:

ענף ט׳.

הוא על אודות שני הפליאות הנמצאות בדבריו הקדושים. פליאה א׳. הוא בהרכבתו ענין המשכת אלקותו יתברך לבית המקדש [בסיבת הדברים נאים], באמצעות ענין יכולת המשפט של המושל הנ״ל, [כי אין זה דרכו הקדושה כנ״ל בהכללים]. וגם מחמת זה, יש להתפלא בפליאה ב׳. על אודות ההתכנות לשלימות היראה בשם בנין ירושלים, כי גם זה הוא לכאורה כענין המיוחד בפני עצמו, ולא לראיה ותוספות כלל לגוף התיקונים המוכרחים לענין זה. כי מרחוק תבין ותתבונן, ממאמר הג׳ משמרות שהביא על זה, שבאמת כוונתו בבנין ירושלים, להבין משל ומליצה [כמסילתו הקדושה שאנו סוללים בה בכל הכרך הזה]. כי כל התגלות האמת [לרחק מי שצריכין לרחק, ולקרב ולהתקשר למי שצריכין להתקרב ולהתקשר], לא יהיה בכלליות [שזה העיקר], עד בנין ירושלים [בביתו יתברך] בעצמה. ועוד אגב אורחא תבין מרחוק, שגם בזה מבאר יותר בתיקון השלשה מועדים המוכרחים להתעלות בהם לתיקון הבנין הזה. ובהשפעת קול הנבואה להכרובים, שיוצא בבנין הזה. ושגם ברכת גאל ישראל, שמבאר בפירוש הדרש לענין גאולת התפלה, מבאר על פי הנ״ל, גם בפירוש הפשט, לענין גאולת ישראל ממש. ושגם בזה מבאר יותר בדבר התנוצצות משיח העומד בתיקונים האלה. ושגם בזה תתישב גם הפליאה הראשונה הנ״ל. כי עוד תבין מרחוק, שכעין המשכת אלקותו, לישיבה כביכול על כסא כבודו יתברך, תתרומם כמו כן גם מקום מקדשינו הנ״ל [כמאמר הכתוב, כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו]. אשר לפי זה, מבואר יותר בהכרח בנין ירושלים הזה, לאחיזת כסא כבודו יתברך, מאחר שגם היא, מכוונת ועומדת כעין המקדש והבנין שלמטה בירושלים ממש כנ״ל:

ענף י׳.

במה שכתב בביאור המאמר חז״ל אנא בשרא וכו׳, שבשרא ראשי תיבות ששים רבוא בכרס אחד, [על אודות ההתקשרות לששים רבוא נשמות, שמוכרח להצלה מאש קנאת המלאכים]. שאף על פי שלכאורה כל הוספתו את שני התיבות האלה ״בכרס אחד״, ולקרא עבור זה את הששים רבוא נשמות כהזכרתם בדברי חז״ל, הוא להשלמת שני האותיות ב׳ א׳, שבתיבת בשרא. אבל אין זה דרכו הקדושה, ובפרט שלא

הזכירו חז״ל את הענין הזה, רק כדברי צחות, שיתפלא על זה כל השומע, ולא כוונו בכוונתם רק על משה רבינו בעצמו, שהוא השקול כנגד כולם עיין שם [במדרש רבה שיר השירים]. אבל מרחוק תבין ותשכיל בהפלאת דבריו הקדושים ודברי חכמינו ז״ל, כי לפי זה ממילא מובן, שחציבת הששים רבוא נשמות [שנחצבו משם קודם הבריאה], היתה בסוד ההולדה, שנולדו ויצאו משם. וגם כפי שנזכר ענין הכסא [בהמראה שסיפר אז על זה, המובאה בחיי מוהר״ן], על אודות הכתוב כרסיה וכו׳, מבאר בכפלים את הענין הנפלא הזה, כי בכרס אחת מהאם כל חי [שהיא הכרס והכסא כנ״ל], נולדו ונחצבו משם כל הששים רבוא נשמות קודם הבריאה כנ״ל:

ענף י״א.

שגם בבריאת המלאך מבנין ירושלים והכסא כנ״ל, ובצירופי דבריו הקדושים על אודות הכתוב כי אין מחסור ליראיו, שנמצא בראשי תיבות שם מלאך בלשון סתם, הכולל לכל מלאכי מעלה. נראה מבואר, כעין המובא בדברי חז״ל בענין הכתוב כרסיה וכו׳ הנ״ל, שגם כל האלף אלפין ורבוא רבבן מלאכים העומדים קדמוהו, יוצאים ונבראים מנהר דינור, דנגיד ונפיק מזיעת החיות שבכרסיה הנ״ל. ויתרון נפשות ישראל שעליהם, הוא מחמת שהם עמוסים כביכול מני בטן בפנימיות הכסא, ולא כן המלאכים הנ״ל, כי הם הנשתלשלים ויוצאים רק מחיצוניותיה, כמובן בכתבי האריז״ל. ונראה מבואר, שהוא סוד הזיעה הנזכרת בדברי חז״ל על אודות הכתוב הנ״ל:

ענף י״ב.

שלכאורה יש להתפלא בהשמירה מהתמנות המוב״פ, מאחר שהממשלה בעצמה הוא ההתמנות, וכמבואר מתרגום יונתן ואמניניה וכו׳ שהביא לענין הממשלה. אבל מהעלאת דבריו הקדושים שלעיל ושלקמן, נראה מבואר, שזה לא נאמר כי אם בעת השראת הנבואה לגאולת התפלה, שיהיה ביכולת לעסוק בתפלה כראוי. ולא בגמר התיקון והשלמת

התפלה, כי אז נכלל כמו כן הצדיק במקומו של עולם יתברך, עד שאין שייך כלל לחלק מלכותו והתמנותו וישיבתו בכסאו, ממלכות וישיבת השם יתברך בכסאו, כי הוא בעצמו יושב כביכול על כסא השם יתברך, למלוך גם על העליונים כמוב״פ, ואין זה התמנות למלכות שלו כלל:

ענף י״ג.

שבדבר הכתוב כי אין מחסור ליראיו, מוסיף לבאר במה שדקדק לקרא למדת היראה דייקא בענין השלימות, שגם מחמת זה לבד, היא נקראת בשם ירושלים כמוב״פ:

ענף י״ד.

שגם במה שהאריך וכתב על אודות השפעת הנבואה שינבאו אפילו קטנים [ונבאו בניכם וכו׳], מוסיף לבאר כפלים לתושיה, מברכת הנערים ואנפי זוטרי, שנשפעים בנבואה מזה המלאך. כי ממילא מבואר, שבהתהוותם אחר כך על ידי זה לעצם כלי הנבואה, יוצא ונשפע אחר כך גם מהם הנבואה ודבר ה׳, באופן שתגיע ותבא עד הקטנים [ואנפי זוטרי] הנ״ל:

ענף ט״ו.

שממה שכופל אזהרת שמירת הברית שני פעמים, נראה מבואר [כפירוש מהרנ״ת ז״ל בהלכות ערלה], שאין דומה כלל אזהרתו הראשונה שבתיקון השלשה תאוות, לאזהרתו השניה שבדבר הג׳ עבודות דסטרא

אחרא. כי (מ)השלשה עבודות שהם עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, יהיו לגמרי באיסור ורע חס ושלום. ולא כן השלשה תאוות הנ״ל, שבהם אין מוכרח רק התיקון והבירור, לבררם באופן שיהיו בהיתר ובתכלית הקדושה. כי גם בהעלאתו כל זה, מבאר יותר בדבר הכתוב ברכת ה׳ היא תעשיר וכו׳, שמביא בענין תאוות ממון. וגם לא תתפלא על ידי זה, בהבאתו על אודות הרחמים והאש של תאוות המשגל, את הכתוב חם לבי וכו׳, שגם זה אמר דוד כמאמרו את הכתוב ולבי חלל וכו׳. כי לפי הנ״ל יבואר לנו, שגם הזוכה ללב החלל וזך מהחמימות הזאת, מוכרח בכל זאת בקדושה גם הוא, לבחינת חם לבי וכו׳ הנ״ל:

ענף ט״ז.

שגם בפרי דבריו הקדושים הנ״ל [בענף י״א], מענין המלאכים הרודפים את האדם [במשפט הדין והקנאה שבהם], שגם הם מצד הכסא. יש לבאר, שמחמת זה בעצמו, אין הדין נמתק אלא בשרשו והאחיזה שבהכסא בעצמה, להתהפך לכסא רחמים, להיושב עליה בראש השנה ודן את כל אחד לכף זכות כמוב״פ:

ענף י״ז.

שגם במה שכתב במראה הנ״ל, בענין הנפשות שבכסא, אשר כל אחד חקוק עם בת זוגו, [ובצירוף הענפים הנ״ל], מבאר יותר אודות הכתוב ויבן וכו׳ הנ״ל, כי גם בזאת יבא ויתעלה אל הקדש, כל העולה במעלות העליונות שבענין זה. [כי כמה וכמה נדחפו, ונפלו יותר, בעלייתם, בגין דלא אנסיבו, כמובא מזה במקום אחר]:

ענף י״ח.

הוא היוצא מענף ח׳ הנ״ל, שהתפלה היא מעצם סוד [כסא] הצלע, והאדם העליון יתברך. כי מרחוק תבין, שגם בזה מצמיח ומבאר יותר בדבריו הקדושים, על אודות השלשה עבודות העומדים בתכלית ההיפך, מהמתאחז שם באמונתו וקדושתו ושמירתו דם כל אדם הנמשך משם, כמובן מדבריו הקדושים בביאורים הנ״ל:

ענף י״ט.

שלכאורה יש להתפלא, בהכרח הכרת המפורסמים של שקר. כי כפי הנראה לכאורה מדבריו הקדושים, שאין מוכרח ההכרה הזאת, רק לתועלת ההתקשרות לכל הנשמות, שזוכים בהתקשרות לכל המפורסמים שבדור. ומה לי בזה שמעורב בהם גם המפורסמים שאינם מוכרחים לזה. וליישב את הפליאה הזאת, שוב נשוב לשיח וצמחי דבריו הקדושים הנ״ל, שגם בריאת והשתלשלות כל מלאך, [שבראשי תיבות כי אין וכו׳], הוא מבנין [ירושלים], כסא ה׳, [שבסוד הצלע, ואם כל חי כמוב״פ]. ולצירופי דבריו הקדושים, שבעת הקלקול נהפך מאיכות המלאך בעצמו לכלאם. כי לפי כל זה, יש לבאר, שכמו כן, כל רדיפתם והתגברותם על נפש ישראל בקנאתם שבהם, הוא מה שזורקים בו ארס גופיהם שבמדת קנאתם בעצמם, שגם הוא יתקנא וישנא כמו כן את חבירו ורבו הגדול מאתו, [כי קלקול רדיפותיהם, ותיקוני ההצלה שמהם יראה ונבואה וכו׳, יתנגדו וילחמו זה כנגד זה]. ושמחמת זה, נמשך מהם גם קלקול האמונה בהיושב על הכסא בעצמו יתברך, בסיבת השנאה והריחוק הנ״ל מהרב והאדם העליון שעליו הנ״ל, [וכעין המבואר גם מדברי חז״ל , שכל החולק, ואפילו מהרהר, אחר רבו, כחולק ומהרהר ומתרחק משכינתו בעצמו יתברך]. ועל אשר נראה ונצמח בענף ט״ז הנ״ל, שגם הג׳ תאוות שחושב תחלה, יהיו כעין הג׳ עבודות הנ״ל, [ובסבכי ענפיו הנ״ל, שגם בנין הלב ירושלים, הוא מבנין הכסא שמשם גם המלאכים כנ״ל], עוד מצמיח ומבאר יותר לפי זה בדבריו הקדושים, שגם [ה]שלשה תאוות האלה בעצמם, הם בלב, ושמחמת זה, מקלקלים חס ושלום [להבלתי זוכה ומתקדש בהם], את היראה שבלב. וכן מבאר יותר בכל זה, גם בהבאתו את המאמר חז״ל, אנא בשרא ואנת אש וכו׳, על אודות רדיפות המלאכים הנ״ל, כי משם לבד, כל חום הלב להתאוה הזאת, אשר יסובב על זה בהכתוב חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש וכו׳, [וכמו כן, גם בתפלת מהרנ״ת שעל התורה הזאת, שמבאר כן בדבריו הקדושים]. ועוד

מבאר לפי זה, בעמקי שפתיו, על אודות המאמר חז״ל ג׳ משמורות וכו׳, שכל חום התאוה, מקבל ויונק כל אחד מחלב אמו, כפי מה שהיא, אם לקדושה אם להיפוך חס ושלום. [כי במצודת לבבה, בארס הדמים הרעים, אשר גם עיקר אחיזתם היא מצד הצלע ואם כל חי כנ״ל, נתהווה ונמשך מזה ממילא, גם לבניה ודורותיה היוצאים מאתה]. וגם ממילא מבאר יותר לפי כל זה, בעוצם קלקולי המפורסמים, המתגברים בקנאתם ועזותם, לחלק לעצמם את המלכות והממשלה [שתגיע באמת להמפורסמים דקדושה ולא להם], שבזה לבד תצא יותר אל הפועל רדיפת המלאכים בקנאתם להפריד ולחלק את הממשלה מהמגיע אליו, [כי ממילא מובן, שעיקר רדיפתם ומלחמתם, הוא כנגד העומד בראש המלכות וממשלה שבנפשות ישראל בעצמם הנ״ל]. וגם בצירוף הנ״ל ללשונו הקדושה על אודות הכתוב ואדעך וכו׳, עוד מבאר יותר במה שנקראים גם השלשה תאוות הרעות [שבהיפוך בנין ירושלים ויראה שבלב], אנשי השם. ובאחדות (הפירוש) [הפשט] והדרש שבהכתוב קרואי מועד וכו׳ שמביא על זה, כי הם העומדים בבעלי ואנשי השם המפורסמים, ונתפשט להם בהעלמה והסתרה חס ושלום לשם ומלכות משה שבכל דור, אשר באמת היו צריכין להתקשר אליו כל חלקי המלכות שנמצא בכל אחד מנפשות הששים רבוא, אשר יסובב עליהם בהכתוב נפש חיה וכו׳. כי לפי כל הנ״ל, מבאר יותר בעצם ההתקשרות להראש וכו׳, שיהיה נפשו נקשר וחביבא ליה כנפשו, שהיא ההצלה ותכלית ההיפך ממדת הקנאה והמחלוקת חס ושלום, שנמשך מקנאת המלאכים. גם לפי כל זה, יתיישב לנו בטוב טעם ודעת גם הפליאה הנ״ל, כי כפלים לתושיה בכוונת דבריו הקדושים להכרת המפורסמים דסטרא אחרא, כי מלבד מה שעל ידי פירסומם וממשלתם נופל ויורד חס ושלום הממשלה והמלכות ממי שמגיע לו, [עד שאותו דייקא אין ביכולת להכיר ולידע מגדולתו ומלכותו], כי כמו כן, נקטן ונתמעט אז פירסומו מכל הנפשות שנתרחקו מאתו, ונפנו וסרו להשקרנים הנ״ל. עוד ממילא מובן, שכל המתקשר ונאחז בהם, נתקשר ונאחז חס ושלום בארס הקנאה שבהם, ובהתאוה [והכבוד] שנמשך מזה כנ״ל:

ענף כ׳.

הוא במה שעדיין יש להתפלא, כפי הנראה לכאורה מדבריו הקדושים, שכל הכר המפורסמים הוא כדי להזהר ולהנצל מלהתקשר חס ושלום גם בהם, כי סוף כל סוף מה הועילו חכמים בתקנת ההתקשרות לכל אחת מהשששים רבוא נשמות, שהוא עיקר המכוון הנ״ל והמוב״פ, מאחר שנחסר מהם המפורסמים הנ״ל, אשר על כל פנים יהיו בפשיטות בכלל

הס׳ רבוא נשמות. [שגם כל ההתקשרות לראשיהם ומפורסמיהם דקדושה, הוא מהכרח התקשרות הפרטיות הזאת לבד כמוב״פ]. ואולם, מלבד אשר מרחוק תבין ותתבונן בעומק והפלאת דבריו הקדושים, שעל זה בעצמו יסובב כל ההכרה וההבחנה שבהם, כדי לדחות ולהפיל על ידי זה חלקי המלכות והממשלה דסטרא אחרא שנתערב בהם מארס המלאכים הנ״ל, [כי עזותם נופל לפניו כמוב״פ], אשר ממילא מבואר, שגם על ידי זה בעצמו נטהרים ונזדככים, להיות ביכולת להתקשר בהם על כל פנים באמצעיות הראשים והמנהיגים דקדושה, שמושלים אחר כך גם עליהם [בסיבת נפילת מלכותם כנ״ל]. עוד יש לחתור ולבא בעומק ביאורי דבריו, שמחמת זה מוכרח באמת להתעכב בתיקון זה, ולעסוק בו בכל שנה ושנה בראש השנה יום הכיפורים סוכות [הנזכרים בהמראה הנ״ל שעל זה], וכמבואר בזה מדברי מוהרנ״ת ז״ל. כי התיקונים חוזרים חלילה, ודייקא על ידי זה שעולה הצדיק בעוצם כוחו להתאחז בכסא, עד שיהיה גם הוא מקומו של עולם, ידין וישפוט לכף זכות גם את היורדים בעזות מלכותא דסטרא אחרא הנ״ל. עד שיתעלו ויתהפכו גם חלקי המלכות שבהם, לתוך הקדושה בעצמה. עד שנשלם יותר על ידי כל זה, בכל שנה ושנה, גם בנין ואחיזת הצדיק בכסא, לקרב ולהעלות גם את הנופלים והרחוקים יותר. עד שסוף כל סוף, יהיה נגמר ונשלם בנין המפואר הזה שבירושלים, וצמח דוד היושב בכסא מלכותו ותפלתו כנ״ל:

ענף כ״א.

שגם מגזעי דבריו הנ״ל על אודות ההתקשרות והשלום המגיע גם להרחוק, [שהוכרח תחלה להתרחק מאתו כנ״ל], שלכל זה זוכים ומקבלים מבריאת המלאך המשפיע את הנבואה, שמשם גם ניב שפתי התפלה, עד שזוכים לרפואה כמוב״פ. מבאר יותר, בענין הכתוב בורא ניב וכו׳, שמביא לכל זה:

ענף כ״ב.

הוא היוצא מדבריו הקדושים בביאור הנ״ל, שכל שפע החלב היוצא מאמא דמקננא בכורסייה, הוא הוא כעין השפע שמקבלים אחר כך בתיקון התפלה והממשלה שנמצא בה ובכחה כמוב״פ. כי גם בכל זה מצמיח פרי הדעת והתבונה, בביאור הכתוב חם לבי בקרבי, שיסובב לפי פשוטו בדברי התפלה, שמשם כל חום החלב שנמצא מזה גם בקדושה כנ״ל בענף ט״ו. ואם בכל זאת, סתם בלשונו הקדושה, לבל יזכיר את הכתוב הזה רק על אודות הפגם שנמשך גם כן משם כנ״ל בענף הנ״ל, יש לבאר, שזה מחמת שאין צדיק בארץ אשר לא יחטא וישגה מעט, מעוצם הרדיפות הנמשכים משם כנ״ל, וכמבואר מדבריו הקדושים בענף י״ט הנ״ל, שגם אחי יוסף פגמו מחמת זה. וגם ממילא מתפרש יותר, גם בהבאתו ענין הכתוב כלאם וכו׳, שהשיב משה ליהושיע בלשון תמיה המקנא וכו׳. כי אף על פי שבכל זאת זכה דוד להוליד ולהמשיך בתפלתו [לש׳ל׳מ׳ה׳], את האחיזה והישיבה בכסא ה׳, ה׳מו׳ש׳ל׳ ומולך גם על העליונים, [ועל] כל המתאחז בה כמוב״פ. אבל לשלימות התיקון הזה, לא יזכה רק רוח אפינו משיח ה׳, שיהיה לעתיד, עד שינצל ויציל וירפא גם לכולנו על ידי זה, בהצלה ורפואה נצחיות, שאין עוד אחריה שום מחלה חס ושלום, ואשרי המחכה ויגיע וכו׳:

ענף כ״ג.

שגם בהעלאתו מכל הנ״ל, שזה לעומת זה יעמדו אנשי השם והמנהיגים דקדושה בשלשה ראשי המוח והדעת, לתיקון השלשה תאוות כמוב״פ, מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב של המלאך הגואל וכו׳, כי הוא אשר יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי [אברהם ויצחק], שהם עיקרי (הראשונים) [הראשים] ואנשי השם דקדושה כמובא במקום אחר, אשר על ידי זה לבד כל תיקון התפלה כמוב״פ:

ענף כ״ד.

שגם בכל הנ״ל, מבאר יותר בהפלאתו לדבר אחר כך מענין הקשיא והשאלה על אודות השכינה שבמדת המלכות [והממשלה] העומדת למטה

מנצח והוד שבמקום הנבואה. כי גם בזה, מבאר יותר בענפי ביאוריו הנ״ל, שהשאלה והקיטרוג על אודות המלכות והזוכה אליה, נוגע ועולה עד מדות הדינים של העליונים שבכסאו בעצמו יתברך, [ולשאול ולהתפלא בכל עת, על אשר גם הוא יהיה בנביאים, ועוד למעלה מהם]. ושבכל זאת, תתעלה בעלייתה ואחיזתה שם, להמתיק ולבטל כל הדין והקטרוג בשרשו ומקומו שבכסאו הזאת בעצמו יתברך כנ״ל, כי הוא הוא התירוץ והתשובה על הקטרוג והשאלה הזאת, מה שאף על פי כן תזכה בעלייתה ואחיזתה שבשרשה, להיות משם לבד כל ההשפעה כנ״ל:

ענף כ״ה.

על אודות גלות התפלה המוב״פ, מה שחפצים לפטור אותה. כי בכל זה, מבאר יותר במה שכתב שהתפלה בעצמה היא בסוד עבודה, ושמחמת זה נפגמה מעבודות דסטרא אחרא. כי בזאת נראה מבואר, שזה עיקרי הפגם שגורמים להתפלה בעבדותם, להיותה גם היא נחשבת להאדם כעבודה ממש שהאדם חפץ להפטר מאתה, [וכימי שכיר יקוה פעלו וכו׳]:

ענף כ״ו.

שגם בהיוצא מהענפים הנ״ל, שגאולת התפלה הוא גאולת הנפשות, ושזה לעומת זה בגלותה שבשלשה כתי עבדות תהיה גם היא בעבדות ממש. מבאר יותר בהבאתו על אודות העבודות שבקלקול האמונה, את הכתוב אנכי וכו׳ אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

ענף כ״ז.

הוא מבואר [מדברי מוהרנ״ת ז״ל] בביאור דבריו הקדושים, שלכאורה יש להתפלא במה שמכנה התיקונים לקבלת הכוכבים זה מזה בשם הלואה, ולא בשם קבלה ממש, [וגם בשם הזה לא היה שייך עוד רמז הראשי תיבות מלוה מהכתוב וצבא השמים וכו׳]. מרחוק תבין ותתבונן, שבהודעתו על אודות החוב והחיוב של כל שיח השדה [וכן ממעלה למעלה], להחזיר את הכח לתוך התפלה, מבאר ומיישב ללשון התיקונים הנ״ל. כי באמת, לא תהיה קבלתם משם, רק בתורת הלואה המוכרחת להחזיר אחר כך, ולא בתורת קבלה ומתנה לגמרי הנ״ל:

ענף כ״ח.

מהנזכר לעיל על אודות מלכות הכסא [להיושב עליה בראש השנה], שאף על פי שבתחלה תהיה בכסה והתכסות עצום [להיות נקרא בשם עבד שהוא תכלית ההיפך כנ״ל]. אבל דייקא מזה, תתגבר ותתחדש להתמלא ולהתנשא על כסא מלכותה ביתר שאת. ומהנראה בדרכי ספרו הקדוש, שנמצא כוונה מדוייקת במה שתופס איזה דבר לדוגמא [כנ״ל בהקדמה], תבין מרחוק, גם להפלאת כוונתו להבאתו תפיסת הדוגמא שבלשון התיקונים על אודות הלואת סיהרא משימשא. ושגם בזה כופל בטוב טעם ודעת לענין הכתוב תקעו בחודש וכו׳. ובמה שמכנה וקורא גם לתיקון המועדים על שם חידוש הירח, ובהבאתו אגב אורחא ענין התיקון של מיעוט הירח, שדייקא בזה אנו רואים גודל רחמנות השם יתברך. כי לפי כל הנ״ל, תבין מרחוק, שכאשר ישכיל ויתעלה עבדי דא סיהרא הנ״ל, בראש החודש וראש השנה המוב״פ, תמלוך ותתנשא במלכות השם יתברך, שבצמיחת קרן משיח המוב״פ, להיות למלוה ולא ללוה. כי הוא שיר״י״ח׳ [אותיות י״ר״ח׳] ביראת ה׳, להמשכת הדעת מהראש הנ״ל אל הלב, בשלש המועדים הנ״ל. כי גם כל מיעוטה שבקנאתה תחלה, הוא כמיעוט נפשות ישראל הנ״ל שבתאוה וקנאה הנמשכת ונשתלשלת ממלאכי ומדת הקיטרוג שבכסאו בעצמו יתברך. וגם בכל זה, מבאר אגב אורחא עוד בטעם שלישי, למה שיש ביכלתינו וטענתינו לבקש כפרה מהשם יתברך, מאחר שגם כל חטאינו שבאש הקנאה והתאוה הנ״ל, נמשכת כביכול מאתו בעצמו יתברך כנ״ל:

ענף כ״ט.

הוא הנצמח מהענפים הנ״ל, בענין העלאת המלכות והתפלה מתכלית ירידתה למצרים, עד תכלית עלייתה, להתהפך למלכות דקדושה. שגם בכל זה מבאר יותר, בסוד קול השופר שמרמז על התפלה, על שם הכתוב מן המצר קראתי יה ענני במרחב וכו׳:

ענף ל׳.

מורכב ויוצא גם כן מהענפים הנ״ל, שהעלאת התפלה מזילותא דגלותא, הוא העלאת המלכות שבה. כי בזה מבאר יותר, בפשיטות ענין הכתוב כרום זולות וכו׳ שמביא על זה [באמצעות המאמר חז״ל], כמבואר שם בפירוש רש״י, שיסובב על דוד במלכותו, שנתרומם על ידי זה:

ענף ל״א.

הוא שגם ענין מאמר יחזקיהו שמביא על זה, נתבאר בכפלים, כי הוא שנאמר בתפלתו שהתפלל על אודות רפואתו:

ענף ל״ב.

יוצא גם כן מהענפים הנ״ל, כי מהם תבין מרחוק, בעומק ביאורו בכפלים, לכח הממשלה בעליונים, שנמשך מכח הפלת עזות המפורסמים. כי לא זו בלבד, שזוכה בכח הזה להתקשר עם המפורסמים האמיתים, באופן שיתאחז בפני הכסא, ולא יתיירא מרדיפת המלאכים המתקנאים

בו. עוד גם בכח הזה בעצמו, מתגבר ומפיל עזות וקנאת המלאכים בעצמם, שרצו תחלה לרודפו, כי גם הם, לווים ומקבלים מאתו, כעבד לוה המוב"פ:

ענף ל"ג.

מסובך בענף הנ"ל, שהכח שמקבל האדם מהמנהיג [והמושל האמיתי והעליון שעליו], לעמוד גם הוא בהממשלה הזאת, הוא כעין קבלת הכח של המנהיג בעצמו מהאדם העליון, שסובב עליו בהכתוב ועל הכסא וכו'. ואם לכאורה לא יסובב בדבר התיקונים הנשגבים [שבבנין ירושלים וכו'], רק על אודות האדם שלא נמצא בו ידיעה העיקרית הנ"ל והמוב"פ. אבל ממילא מבואר, שגם להתיקונים הנפלאים האלה בעצמם, מוכרח מתחלתם ועד סופם לכח המושל העליון הזה. כי מיד כשישים האדם תוקף רצונו וכוספו להתקשר אליו, נמשך עליו הארתו בכל עת, להעלותו ממדריגה למדריגה, עד שיזכה על ידו להיות למלוה ומושל על כולם, ועד שיזכה גם הוא, להיות למרכבתו וכסא של מקום:

ענף ל"ד.

מה שיש לבאר, שהידיעה האמיתית במקומו של כל אחד מתחלה וכו', הוא הוא בידיעת שרשם ותחלת מקומם שבמקום חוצבם מהכסא המוב"פ. ושיזכה לזה גם האדם התחתון, מוכרח להשלמת תיקונו והתאחדותו שבו הנ"ל:

ענף ל"ה.

ענין המלכות הזאת, שהוא המלכות והממשלה אשר בהתנוצצותו ואורו של מלך המשיח כמוב״פ, מבואר ממילא, שאין זה רק להוציא כבוד מלכותו בעצמו יתברך מההעלם אל ההתגלות, וכאשר דברנו בזה בכמה מקומות, שכבוד ומלכות אין שייך רק מזולתו [כי אין מלך בלא עם], והוא האדם אשר הפליא הבורא יתברך בבריאתו, להיות נחשב כזולתו, בכח הבחירה אשר יבחור בהנהגתו לעצמו ולאחרים, כרצונו ואוות נפשו. ומשה משיח, הוא ראש הזוכים בכל דור, להיות בכל זאת מרכבה וכסא כביכול למלכותו יתברך, ולבל ינהיגו בעצמם ולאחרים רק במשפט התורה, והלימוד שמקבלים מאתו:

ענף ל״ו.

שמבאר בדבריו הקדושים, גם כל ענין הכתוב ויבן וכו׳, שמדבר בבריאת האדם [כלליות הנשמות כידוע], להיות רודה ומושל גם בהעליונים [והמעופפים] שבשמים, [וכמבואר על זה בלקוטי הלכות מדברי חז״ל שהיו צולין לו בשר וכו׳]. ושמתאוות האכילה [והמשגל וכו׳], קלקל בתיקוני ראש השנה המוב״פ, ולא זכה לקול התפלה, שהוא כענין הקול השופר [כמוב״פ על אודות הכתוב מן המיצר וכו׳]. וגברה עליו רדיפות המתקנא העליון [שנתלבש בהנחש כמובא], להיות שופך את דמו ודם זרעו ודורותיו. והעיקר, מרוב תערובת הטוב והרע שנמצא במדת העזות לכל נפש ונפש, עד בנין ירושלים שבהתנוצצות משיח הנ״ל, לגמר הרפואה, ואכל וחי לעולם:

ענף ל״ז.

מה שנראה לפי עניות דעתי בכוונתו הקדושה על אודות הממשלה [שבעיקר האדם ואיש הישראלי שבעולם הזה], שהוא ממשלת בחירת הלב, שנתנה לאדם התחתון, לעשות ולהתנהג בכל דבר כרצונו, [אשר לא נמצא כח הבחירה והממשלה הזאת, בכל נברא שנוצר אפילו בעליונים כידוע]. ולפי זה נראה מבואר, שגם התקשרות הלב לדעת הראש, באופן שלא תהיה ממשלת הלב כתאוותיו ורצוניו העצמיים חס ושלום, רק

בממשלת אלקותו וידיעתו בעצמו יתברך, הוא מעין ההתקשרות בעצמה שמתקשר האדם התחתון לדעת היושב בראש השנה, וידיעה העליונה בכסא משפט מלכותו בעצמו יתברך כמוב״פ, ודו״ק ודו״ק, כי קצרתי, ואי אפשר לבאר כלל ברוממות נעלמות כאלה:

[מצאתי בנייר בפני עצמו]

ממה שמבואר מדבריו הקדושים על אודות ראש השנה, שהוא הראשון והעיקר לתשובה, בסיבת החרטה והתשובה מהשם יתברך בעצמו, אשר בכסה ומיעוט הירח ליום הזה, ינחם ויתחרט, ויבקש הביאו עלי כפרה וכו׳, [וכבר נודע, מה שיצא מפיו הקדוש, שכל ענינו הוא ראש השנה, גאר מיין זאך איז ראש השנה]. תבין מרחוק, כי הוא שמצא חן בעיני ה׳, להודיעו בכלליות כל נפש חיה, להתעלות בתשובת וחרטת ונחמת השם יתברך הנ״ל. כי הוא שמו נחמן [וחרטן], בנחמה וחרטה על העבר, באופן שמעתה ישוב למלאותה. [אמר המעתיק (ר׳ שמעריל מבארדיטשוב ז״ל) נראה לפי עניות דעתי, מרומז בפרשת בראשית בסוף, אצל נח, כל הענין, ודו״ק, כי מתוק מדבש ונופת צופים]:

[אמר המעתיק מצאתי כתב יד מניירות קרועים]

.... הראש השנה והראש חדש הראשון כנ״ל על ידי האדם ואשתו.... ה להיות כנגדו בארץ ומדריגה התחתונה הנ״ל, ששם עיקר אחיזת המצר ומצרים כנ״ל, אשר כל רודפיה משיגיה שם, בהסתות וקטרוגים להתקלל יותר מאתו. אבל לעתיד, בהתעלותה בשורש מלכותה שבאימא עלאה [בשרא מבשרו אשר לקח מהאדם העליון כמובן בפנים], תתעלה לשמי השמים יותר מאתו, כמובא מזה גם במקום אחר . אבל ביום עשות ה׳ אלקים ארץ ושמים [באתערותא דלעילא כמוב״פ], וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, כי לא המטיר וכו׳ [מי רות כמוב״פ], והאדם אין לעבוד את האדמה [כיציאת י״צ״ח״ק׳ למרחב, לשוח ב״ש״ד״ה׳] בעבודת קול התפלה מן המיצר, בקול וקן ה״י״ו״ב״ל׳, מתתא לעילא [נרמז לעיל מהמובן בפנים ובסימן י״א השייך לזה עיין שם], ששם בשרשם נכללים ונתאחדים באחדות אחד. ואך ביציאתם אחר כך כל אחד למינהו, קשה וכבד מאד להבין ולהתבונן, כפי האדם והמקום והזמן, את הטוב להחיותו, ואת הרע בהיפוך חס ושלום. אבל מרחוק תבין, אם תחתור עצמך תחת כותלי דבריו הקדושים בענין העלאת כוחות היבול הנ״ל, שהוא המקבל הראשון מן הארץ לעלות מתתא לעילא [והעיקר בכוחות הריח כמוב״פ], באמצעות התפלה אשר יתפללו דרך א״ר״צ״ס׳, לביתך נאוה קודש, ביחוד הכרובים פנים בפנים, שהוא שער השמים, להתעלות ולהכלל בו יתברך

לעולם שכולו אורך ימים, למעלה מהזמן והמקום, שבצירוף עבודת תפלת [הקרבן] המנחה הזאת, שתיקן יצחק ביציאתו לשוח בשדה המוב״פ, גם העלאת החי לריח ניחוח לה׳, עד שנתעלה לשם גם רוח האדם המדבר בעצמו [כאלו הקריב את נפשו] כידוע, עד שנופל מאתו עזותו הרע [שנמצא בכל אחד מהמפורסמים כנ״ל מהמוב״פ]. וכמו שבכלליות, נופל לפניו עזות נשמת אנשי השם השקרנים הנמצאים בתוך הששים רבוא, עד שגם הם בעצמם מתקשרים ונכללים בו להתהפך לכולו טוב כמובן בפנים, עוד תבין מזה, גם לענין כחות הצמחים של השדה הנ״ל, שבעלייתם לשורש האחדות הנ״ל, נופל ונהפך הרע שבהם להיות לכולו טוב, באופן שלא יבא כלל לכל מחלה אשר שמתי במצרים, ואכל וחי לעולם שכולו שבת מהעבודה בנחלה בין המצרים הנ״ל, על שגם בזה בעצמו, היה נכלל בשלימות עבודת המקום, ומצר תוקף הדין [אשר בתחלתו, כשמשמש לבוא, סמוך לג׳ משמורות הלילה הנ״ל והמוב״פ, מתגבר יותר בראשיתו כבראשית השנה אשר יתגבר יותר המצר והנסיון הנאחז אחר הדברים החמים כנ״ל], להתהפך בשלימות לרעווא דרעווין, באופן שלא יעלו ויתאחזו כלל, כלבי הרועים החצופים בעזותם הנ״ל. כי ביום אכלו מתערובת הטוב והרע הזה, קודם תיקון הדברים החמים של התפלה, וכניסת השבת הנ״ל [כי איחר וגם מיעט בה כידוע], נאחז רוע יצר החם הארור וכו׳, בו ובזרעו, עד שגם הגדול שבגדולים מוכרחים להתעלות לשם לגמרי בתשובת והחזרת כוחותיהם וחיותיהם, כקרבן עולה אשה ריח ניחוח לה׳ כידוע. וכן גם אחר כך, בהיותינו בעיבור ולידת האם במצרים כנ״ל, ששים רבוא בכרס אחד כבתחלת הבריאה הנ״ל, שהעיקר הוא נשמת משה משיח בעצמו כנ״ל מהמוב״פ, שעליו יסובב עיקר כוונת המאמר חז״ל הנ״ל, ובו דיבר ענין הכתוב [וילך איש וכו׳ כידוע], על אודות הנקת החלב המוב״פ, שזה זה סוד השפע הנ״ל שאנו יונקים ומקבלים מדדי האם דקדושה, שבכסא ושורש האחדות הנ״ל, כמובן מזה במקום אחר, עד שנתגבר להוציא מטומאת מצרים גם שאר כל הנפשות בהלוואת ושאלת שפע ברכת....

....לידע ולהשיג בשרשי כל הנשמות ומקור חיותם המוב״פ, שהוא הוא השגת המעשה המרכבה והכסא בעצמה [מאחר שנחצבו משם], כי ממילא מבואר, שהוא שרשם ומקומם הנ״ל [והוא פירוש האמיתי של ענין האחיזה בה, שאמר השם יתברך למשה, כי למעלה בוודאי לא נמצא שום גשמיות חס ושלום]. וגם ממילא מובן, שהם בהשגתם בה בפרטיות, יהיו עיקר ההתאחדות בה להיות גם כן במרכבתו של מקום ומקומו של עולם המובן בפנים מענין הכתוב וכסא כבוד וכו׳ וישת עליהם תבל:

שגם בהבאתו על אודות המתקיים בממשלתו, באחיזתו לכסא כבודו יתברך, שמתקשר.... וכנ״ל מהמוב״פ, שגם הוא לא ניתן לו הגדולה כי אם בשביל נפשות ישראל שמתקשרים אליו מלמטה, שכפי התקשרות הזאת נמשך לו בכל פעם יותר הידיעה והשגת שרשם וכל חיותם [שבהכסא הנ״ל], שהעיקר לידע כל מפורסמי הדור כנ״ל [וכאשר יבואר לך בכל זה מכל אשר נרמז לקמן מהמובן בפנים], ואז באמצעות

ההשתדלות בהעצה המכפלה הזאת, כשיוצאים מבית עבדים שבמצרים הנ״ל, וזוכין לעבודת התפלה, ממילא נתאחז ונכלל בכסא מלכותו יתברך [עבד מלך מלך וכו׳], למלוך גם על העליונים כבן דוד משיח המוב״פ, עד שכל צבא השמים משתחווים [כעבד לוה] לאיש המלוה הזה, [ועיין לקמן בענין אחי יוסף המוב״פ]. גם ממילא מובן, שמלמעלה עדיין השפע רוחניית בדעת והשגת קדושת אלקותו יתברך.... שיקבלו מאתו להשפיע זה אל זה, ואם גם הם [נחשבים] לשרים ומלווים זה לזה כמובן בפנים, אבל כמו כן הם לווים ומקבלין דין מן דין עד.... [התגשמות השפע להיות לאור] הכוכבים, שהתחתון שבהם [ובתכלית העבדות כנגד כולם], הוא הסיהרא כמוב״פ, אבל בכל זאת ישכיל עבדי [דא סיהרא כידוע], בחודש וחידוש המוחין שבשלש רגלים, שעל זה עשה ירח וכו׳ כמוב״פ. [ועיקר התיקון הזה יהיה לעתיד] להתעלות לשרשה בכסה וכסא מלכותה, עד שהיא תהיה המשפיעה לכולם, השגת ושמיעת קול אלקותו יתברך, שעל זה יסובב הכתוב, וישמע את הקול וכו׳, [כמוב״פ מסוף דבריו הקדושים על אודות הקשיא והתירוץ כנ״ל],שזה זה עיקר השפע וההלוואה היוצא בממשלת ומלכות שלמעלה, שעבור זה כל קנאתם של המלאכים והשרים ההם, וכמבואר מהמאמרי חז״ל שמביא לזה [עתידין צדיקים וכו׳, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, וכשעלה משה למרום לקבל תורה וכו׳]. גם עצת האחיזה בכסא כבודו יתברך המובא שם בדברי חז״ל, ממילא מובן שהכוונה הוא על האחיזה בהשגת כבודו יתברך, אשר בכסא מכוסה ונעלם, למעלה מכל השגות המקטריגים שקטרגו עליו. והנה, טרם נגמור דברינו בזה, עוד תעיין נא בלקוטי הלכות, על אודות הפליאה שמתפלא מורנ״ת ז״ל, בענין מה שחישב אדמו״ר ז״ל גילוי עריות בהג׳ עבודות המפסידין עבודת התפלה, מאחר שכבר כתב שכל עיקר עבודת התפלה הוא בשפע ה׳, שמהתהוות המלאך על ידי תיקון.... מהם הוא משג״ל, כמובן בפנים. ושמסיבת הפליאה הזאת....

....מר כל הן הגדול שבהם, שהוא אשר.... נתקע במקום, הוא.... בכסא כבוד] המוב״פ. אבל זה לעומת זה, כשנתגברו אנשי השם שבעדת קרח המובא לעיל, דבעי לאחלפא שמאלא בימינא [בקשר הכלליות והפרטיות הנ״ל], נסתכן מזה משה בעצמו [כנ״ל מהמובן בפנים והמבואר במקום אחר], לולי מה שביקש על זה יעקב בעצמו, לבל יתאחז ותחד בקהלת מריבתם אחדות כבוד כסאו, אשר בכסה ובסכה שלום, והתקשרות דקדושה. כי בכל זאת, יתגבר כח הראש הנ״ל, בהארתו לשלושת המועדים והרגלים דקדושה, עד שיעשה ירח [השכינה והמלאך] להוולד כבראשית, בבריאה חדשה, כי מאז נכון כסאו יתברך, אשר ימלוך ויתאזר בעוז ועזות ראש השנה דקדושה, לבטל עזות הפנים דסטרא אחרא בתכלית הביטול [כתחלת ענין הכתוב לביתך נאוה וכו׳, שגם לפי פשוטו יסובב כוונת הכתוב ה׳ מלך וכו׳.... ראש השנה כמובא שם בפירוש רש״י עיין שם]. וכפי שיזכה כל אחד לפרנס ולזון את שורש נשמתו שבאלקותו יתברך, בהעלאת.... כח הריח להתפלה [הנחשב על ידי זה כקורבנא סעודתא דמלכא.... כן זוכים להשפיע לו פרנסת החכמה והדעת.... יתרפא אותו גם בגשמיות ארציות גופו שזה.... עבודת הארץ

והאדמה שהיתה מוטלת על האדם הראשון, שהיה כלול מכל הנפשות כידוע, וגם עכשיו אחר קלקולו הנ״ל, היה נתתקן השמים והארץ [מעילא לתתא בשפע המטר, ומתתא לעילא בסילוק כח היבול כנ״ל], אם שמוע תשמעו בכלליות קומת הנפשות יחדיו, מאחר שכל האברים מקושרים זה בזה, ומחלת הנפש ואבר אחד, יגיע גם לחבירו שיהיה בריא מצד עצמו. ובפרט הראש הנ״ל, ששם יפגיע הרגשת מחלת עון כל האברים יחדו כמובא במקום אחר. כי גם בפרטיות נחשבים הנפשות בשינויי מדריגותיהם זה כנגד זה כשמים וארץ הנ״ל, שהתיקונים [כמו להיפך בענין הקלקולים] סובבים מזה לזה בכל פעם יותר.... מאד כל אחד מישראל, להשתדל ברצונו ותפלתו, לזכות את הרבים בכל אפשרותו. אך ורק לה.... היצר הרע במצות התוכחה, באופן שיסתובב מזה....

.... [כנ״ל בהכללים] ובהיותינו במיצר העברה שבארץ מצרים בעצמו, ילדה האם הנ״ל ששים רבוא בכרס אחד, שהעיקר הוא משה [כפירוש הפשוט של המאמר הזה], שהוא אשר [יהיה כמו שהיה] בעיקר ממשלת ומלכות משיח ה׳ המוב״פ [שהתפשטותיה בכל דרא ודרא כמובא במקום אחר], ועל אשר גם הוא מוכרח להלשמת קומת נשמתו ומלכותו להתקשר עם כל הששים רבוא נשמות שנתחלקו מאתו כנ״ל מהמוב״פ, מוכרח להתעלות עבור זה, בהבינה והידיעה בשורש הנשמות וחיותם מכורסא דאימא עלאה הנ״ל, שעל ידי זה בעצמו נאחז ונכלל ב.... [אילו ידעתיו הייתיו], שזה כל העצה הראשונה והעיקריית המוב״פ. וגם לפי כל זה יבואר לך העצה השניה הנסמכת לזה, שעיקר עיכוב התיקון שבכל דור, הוא מחמת שכמו כן גם הם מוכרחים באמונה פשוטה על כל פנים להתקשר אליו באתערותא דלתתא (ועלאי בכל) [ודלעילא, ובכל] דור עיקרי התלבשותיו בהמפורסמים והמנהיגים האמתיים [שגם הנהגתם הזאת, היא בסוד המלכות והממשלה דקדושה, כאשר יבואר לך מכלל לאו אתה שומע הן, לענין העומדים זה לעומת זה בהנהגה ופרסום של שקר, שהנהגתם הוא בעזות מלכותא דסטרא אחרא כמוב״פ], מוכרחים כל הנפשות הנעדרים מידיעתם הנ״ל, להתקשר אליהם בתכלית שלימות האמונה, [שגם היא כראיית עיני הידיעה עין בעין תחשב], שעל ידי זה עולים ונכללים בהתקשרות משה משיח בעצמו שעליהם בידיעתו שאתערותא דלעילא להתקשר בהם למטה. וגם הוא, עיקר התקשרותו והתלבשותו הוא בהמפורסמים ואנשי השם [שעל זה יסובב הכתוב כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם], שעל ידי זה בעצמו ידע ויתקשר בשם כל נשמות והנפשות שבהם נמצא, מניצוצי השם והמלכות הזה, שעל זה יסובב הכתוב....

.... [עבור זה היתה] השבירה וירידת ניצוצי מלכות [עד תחת הרגלין, שהם נצח הוד יסוד כידוע, [וכנרמז מזה לעיל על אודות הקשיא והתירוץ ששאל והשיב בזה].... בה הדינים והקטרוגי המלאכים בקנאתם המוב״פ.... כאשר יבואר לך לקמן מקשרי דבריו הקדושים, לעצת הממשלה בבחינת אשר בחיצונותיה [ולא כנשמות ישראל העמוסים מני בטן כנ״ל].... נעשה ונבראו בתחלה השמים וכל צבאם, כי היא גם בסוד

המלאך הגואל וכו׳ כמוב״פ, ומקנאתם וקטרוגם הזה שנתאחז בה, נתקנאה היא בעצמה במלכותא דשמשא הנרמז לקמן מהמוב״פ [אי אפשר לב׳ מלכים להשתמש בכתר ותגא אחד], עד שגרמה לעצמה באתערותא דלעילא, להתמעט ולהתכסות לגמרי במלכותה וממשלתה הנ״ל, אשר במשמרות הלילה והחושך המוב״פ, לעוצם התגברות אש התאוות כנורא בי עמרם המוב״פ, אשר יבעירו בנפשות קומתה המלאכים הנ״ל, היוצאים באש הקנאה וכבוד כסאה די נור הנ״ל, להסית למטה ולקטרג למעלה כידוע. אבל משם בעצמו, כל המתקתם, על ידי אתערותא דלתתא של הצדיקים הנ״ל, לעמוד ולהזדכך בתוקף הנסיונות הנתהוות מכל זה, כמובן ממה שמביא לזה המאמר חז״ל [אנא בשרא ואנת אש ואנא עדיפנא]. והעיקר, בצעקתם בקול התפלה והשופר בראש השנה המוב״פ, היוצא דייקא מן המצר [וגבולי המקום] כנ״ל, לקשר ולאסוף לעצמו על ידי זה גם שאר כל הנפשות, באופן שלא יהיה נאבד ונדח שום נפש מהם שם [בארץ המצרים הנ״ל], מעוצם הלימוד זכות שמלמדים עליהם על ידי זה בעצמו כמוב״פ. כי לפי כל זה תבין מרחוק, בדבר תוקף הדין והעברה שמתעורר בראשית השנה, כבראשית וקודם הבריאה כנ״ל, ואחר כך המתקת הלידה, והתגלות מלכות נפשות ישראל, נתהווה ויוצא מהיותם במיצר עיבורם הזה בעצמו, כנ״ל מהמוב״פ שנמצא בכל זה אופנים שונים לאין ערך, הן באדם, והן במקום, והן בזמן, הן בפרטיות, והן בכלליות וכו׳, [כאשר נרמז עבור זה לקמן מהמוב״פ], ושכל בחינה כלולה מכל הבחינות כנ״ל....

[חסר וקרוע ומטושטש הרבה מאד]

ונתהוה מדור.... חלב כמוב״פ.... לבד כידוע.... כמובא.... לצחק בעבודה זרה.... בקול הנבואה.... בקול ענות דסטרא אחרא.... של הג׳ תאוות הרעות מכוונות.... בזה בדברי מורנ״ת ז״ל.... גרמו מה שגרמו, וההכרח לה.... מחדש את התיקון הנ״ל בראש השנה, בקול תפלה שהוא כקול השופר המוב״פ, שאז במשוך קרן היובל.... במתן תורה [עיין.... נקרא דרור, לצאת גם כן ממיצר למרחב כמוב״פ.... על ידי זה בסוכות וחג האסיף [המוב״פ ובמראה הכסא], לאסוף ולהוציא את השפע מהעזי נפש, שהמה הרועים ואנשי השם דסטרא אחרא הנ״ל [עיין בענין הכתוב והכלבים עזי נפש הנ״ל], בכח הרועים שזוכים אז להארתם כידוע , עד שנעלה אחר כך.... המוב״פ, ובהמבואר בהמראה הנ״ל [שהוא רגל רביעי להכסא.... לזיווג ויחוד התפלה הנ״ל, עד אשר יערוף כמטר לקחי בשמחת קבלת התורה, אנכי ה׳ אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים [שהוא זה לעומת זה בית עבדים דסטרא אחרא כמבואר בפנים מהכתוב הזה], וביתר שאת מבעצרת הראשון נגמר תיקון הנצחון [והתהפכות לזכיות קטרוגי המלאכים] שהתחיל מראש השנה, שלפי עוצם התיקון הזה, היה ביכלתינו לזכות בגאולה שלימה ממש כי לפי....

ואת העורבים צויתי לכלכלך-סימן ד'

אות א

נמצא שגם זה היא עבודת הבורא, אף על פי כן, אם היה שופע עלינו חסדו, לא היינו צריכים לכל זה, ואפילו ההכרחיות וכו'. טרם נבא לבאר בזה, תעיין בהשיחה הנדפסת אחר הסיפורי מעשיות, באות י"ז, שהיא הנאמרת בהלילה שקודם אמירת את התורה הזאת [שהיא ליל א' של שבועות], והם שייכים זה לזה, כמובן אז מדבריו הקדושים.

גם עיין בהלכות, על אודות הפליאה שהתפלא מוהרנ"ת ז"ל, במה שהבאתי בהנסמן לעיל. כי מאחר שגם זה היא עבודת הבורא, למה נשתדל כלל, לבלי להצטרך לכל זה, [ומה שמיישב בזה, נכלול בדברי ביאורינו שלקמן].

גם לכאורה יש להתפלא, על אודות ענין ההכרחיות הנ"ל. כי כפי יכלתו יתברך להחיות ולקיים העולמות זולת האתערותא דלתתא, אין שייך שום הכרח כלל בעשיית צרכי הגוף, ולמה זה יהיה הכרח עשייתינו, אפילו על ידי הזרים המוב"פ. ובפרט [יש להתפלא על] שמבואר מדבריו הקדושים במקום אחר, שגם מהעדר האתערותא דלתתא מתחלת הבריאה, נתקלקל מה שנתקלקל, ושדייקא בהאתערותא דלתתא נתהווה [כלליות העולם, ופרטיות] הגוף של כל אחד, לכלי וצנור המוכשר לקבל שפע הארתו יתברך, שזה זה ענין ההכרח בעשיית צרכיהם בגוף הנ"ל והמובן בפנים:

ולבאר ולרמז לך בישוב הפליאה הזאת, סוב נסוב למסלת הקשרים שבדבריו הקדושים, כי לפי זה נבין מה שכתב, שלקבלת רב טוב החיות והקיום הזה [היוצא מיכלתו יתברך הבלתי סוף], מוכרח לזה בעצמו, חקיקת ועשיית הכלי והצנור מרגלי היראה, שנתהווה מהתגלות הרצון והאמונה בזה בעצמו, שכל החיות והקיום והבריאה הוא ברצונו ויכלתו יתברך. וכאשר תבין ממה שנרמז לקמן מהמוב"פ, לענין רגלי הסיבות וסיבובי טבעי דמי הגוף, שהם הם בסוד החגים והרגלים, שמהם היראה כנ"ל:

[ועיין בספר כוכבי אור חלק שני אמת ואמונה באות ו', על אודות השני הפכים וכו', ותבין משם לכאן שאינו סותר את עצמו בדבריו הקדושים, כי הן הן השני ענינים של הטבע ושידוד הטבע [והמשפט, שהוא טבע הרוחניות כמובא במקום אחר]:

שאף על פי שגם כל סיבות הטבע, הוא במערכות אלקים חיים, אבל אלו ואלו דברי אלקים חיים. כי עיקר יתרון האמונה והיראה הזאת, היא כשזוכים אליה דייקא בהתגברות כח המונע והמדיח על ידי ההכרחיות הנ"ל בסיבות צרכי טבעי הגוף וכלליות העולם המטעה אותנו ברצונות ותאוות רעות, החוצצים ומבדילים מהתגלות הרצון והאמונה הזאת, כי הם המתעים והמטעים כל אחד במבוכת הטבע המוב"פ, שבזה נמשל האדם כהבהמות והחיות הרעות כמוב"פ, וכאשר תבין מרחוק, ממה שדיבר אחר כך לענין החיות הרעות וחכמי הטבע, שהם האוחזים בזה להנאתם ורצונם ותאוותם [להתיר עריות בפרהסיא]. שלפי זה מבואר יותר עצתו להכנעתם.... כובד.... [לכאן שייך מה שכתבתי בכרך השני]:

כי גם כל כוחו בהתגברות הטבע.... ממדת היראה [של אביו], המוכרחת לחקיקת הכלי כנ"ל מהמוב"פ, אבל בהתגלות הרעווא דרעווין של אחיו יעקוב המוב"פ, בנחלה בלי מצרים, ששם ספון חלקת ה'מ'ח'ק'ק' מבין רגליו שהיה ושיהיה [עיין הענין היטב בפנים], נמתק מדת היראה והדין שבשרשו, להיות נהפך להתגלות החסד שבזקנו [אברהם הבא בכל הימים שלו] המוב"פ, עד שיתחדש כל מעשה בראשית, ועולם חסד יבנה כמוב"פ, כבנין מעשה המשכן שבכהונתו ועבודתו יהיה לרצון על מצח אהרן הכהן, אשר מטהו יפרח לתיקון הלוי והיראה, בשלום הנפלא שבין ישראל בעצמן.... יהיו גורמים לעצמן השלום הנפלא גם בכלליות.... עד שיכירו וידעו גם הם שכל חיותם הוא.... (כלווה) [כלוי] בעבודתם לכהני ה' ונפשות ישראל כנ"ל.... ודו"ק

והבן בכל זה לעובדא ולמעשה, באופן שתנצל מקיצור הימים ושביעת הרוגז הנ"ל. כי כל המזכך את עצמו מרוגז זוהמת הנחש הנאחזת בגופו, על ידי זה בעצמו שמאמין ומבין מרחוק שכל אשר יתנהג עמו הוא ברצונו יתברך, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואפילו כל הרעות והמרירות הנ"ל על ידי בעלי הבחירה, [כמו בכלליות גלות העכו"ם המוב"פ], גם זה מאתו [כמובא מזה במקום אחר], לטובתינו ולרפואתינו ולהצלחתינו בהעונג והשמחה אשר לעתיד ישמח הצדיק והירא את דבר ה', לאין סוף ותכלית. ועל ידי האמונה והדעת הזה בעצמו, יש ביכולת להמשיך על עצמו גם היום, משמחת יום הטוב הזה שלעתיד. ובמקום שביעת הרוגז הנ"ל, יהיה דבוק בשובע שמחות, באור פני רגל, כהתוספות והתחדשות שנתחדש במעשה בראשית הנ"ל בכל יום בהאור כי טוב, שעל זה יסובב הכתוב ויקרא אלקים לאור יום כנ"ל מהמוב"פ....

תקעו אמונה-סימן ה'

אות ב

בלי קול. היינו חוץ הקול [ועל כרחך, דבריו אומרים פרשוני, שכוונתו כן]:

ליתן עצה לנפשם כל אחד ואחד מה שצריך. היינו באופן שעל ידי קיום העצות, לא נסוג מהתרי"ג עיטין והעצות שבתורתינו הקדושה, כי אלה ואלה מסוגלים להבאת האמונה בלב האדם, [כן מבואר מדברי מורנ"ת ז"ל הלכות תחומין שעל זה]:

המשכת רוחניות אלקות בתוך צמצומים. מורנ"ת בהלכות, בפרט בהלכות תחומין הנ"ל, מפרש בזה פירושים שונים:

ואלו הגרים הם מכניסים גאוה בישראל. כפי מסלתו הקדושה יש לבאר בכוונתו, שזה עיקר קושייתם, כמו הנ"ל מה שמביאים את הגאוה בישראל [שגדלים מאליהן]:

רועה זונות. כלליות הרועים והמנהיגים [של שקר], שהם מגבירים תאות ניאוף בעולם כנ"ל [בה"ל]:

שדי, שיש די. יש לפרש בהשין, אשר בשבעה ראשיה מאירים השבעה רועים [ומנהיגים דקדושה], ומצורף לזה אותיות די, שהוא הצמצום כמוב"פ. גם לפי זה יש לבאר, שהתיקונים חוזרים חלילה בכל פעם יותר להקרא בשם נשמת שדי [בשיתוף רוחניות אלקות עם הצמצומים] הנ"ל, ולדלות העצות הנ"ל:

מגיני ארץ. מבאר לפי זה תחלת הכתוב הנ"ל [מגן עזרך] ואשר חרב גאותך:

נשמות הנפולות. יש לבאר, שבתחילה מדבר בדרך כלל, וכולל גם הגבוהים במעלה, המורדים את עצמם בכוונה למקומות הרחוקים כדי להעלותם [כאשר אכתוב לקמן באות ח' ט"ו עיין שם]. ובאמצעות העלאתם, עוסקים להחיותם ולהשיבם במטעמיהם, כדי להחזיקם ולקיימם עד השלמת התיקון:

הסתלקות משה וכו׳, עתה באתי. כפי ששמעתי מאנ״ש, רימז בזה רבינו ז״ל גם הסתלקותו, ושבכל זאת הופיע והאיר אחר כך בתלמידו מורנ״ת דיבורים כשרים [אשר הן הן הלכותיו הקדושים], להחיות ולהשיב את הנשמות הנפולות. ושזה מה שאמר רבינו ז״ל אליו ולר׳ נפתלי, שיהיה נעשה מהם מלאכים בעולם העליון לאחר פטירתם, וגם גילה להם את השמות שיהיו נקראים בהם, וכתבו אותם בפנקסיהם. [ואף על פי שנשמות ישראל מושלים על המלאכים, אין הכוונה על אותם המלאכים שהם בעצמם היו בזה העולם והמובחרים שבישראל]. כי גם אותם בעצמם, קרא רבינו ז״ל בשם מגיני ארץ הנ״ל, כמובן בזה משיחותיו שבעל פה ושבכתב :

שדי שהוא המוחין נסתלק. לכאורה נמצא מזה סתירה למה שכתב תחלה בסימן ו׳, בזה הלשון : וזה בחינת שדי וכו׳, זה בחינת הצמצום. אבל בביאורי הנ״ל בדיבור המתחיל שדי שיש די וכו׳, שבזה השם מצורף המוח עם הצמצום עיין שם. יש לבאר, שברוב אחדותם וכלליותם זה בזה, להקרא יחד בשם אחד שדי הנ״ל, נקראים לפעמים המוחין בעצמם בשם הצמצום, ולפעמים להיפך, שהצמצום נקרא בשם המוחין, עד שלזה ולזה סובב בשם שדי הנ״ל :

עוות המשפט נעשה על ידי תפלין רעים. אף על פי שברהיטת לשונו הקדושה נראה תחלה שאינו מדבר רק מהדיינים שאינם כשרים, אבל בכאן נראה מבואר [כדברי מוהרנ״ת ז״ל שעל התורה], שנמצא מזה בכל אדם, אשר כל אחד יש לו לשפוט את עצמו :

רשע מכתיר. לשון כתר :

ארגמן וכו׳ א׳וריאל ר׳פאל ג׳בריאל מ׳כאל. והמלאך אוריאל, בסבת שער הנון שנמצא שם, נקרא גם בשם נ׳וריאל והיא הנון שבסוף תיבת א׳ר׳ג׳מ׳ן׳. ומחמת שלא ניתן עדיין זה השער למשה רבינו ע״ה, לא השיג עדיין דרכי ה׳ [צדיק ורע לו וכו׳] היוצאים משם :

ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו. מבואר מדברי מורנ״ת [בהלכות הפקר ונכסי הגר שעל זה], קשר נפלא מענין זה הכתוב הסובב על חושן המשפט, אשר בו ד׳ טורי אבן שמות בני ישראל שבד׳ הדגלים, אשר במחנותיהם [ונפשות הששים רבוא] שהיו בהם, סבבו את את המשכן והארון, ואשר על זה סובב בהכתוב הנ״ל בפנים [הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים] וכו׳, מרכבו א׳ר׳ג׳מ׳ן׳ בד׳ מלאכי המרכבה הנ״ל :

וביום כפור אז הוא גמר תיקון החותם דקדושה. מהמבואר מדבריו הקדושים, שההצלה מהחתים בשרו, נוגע להחותם לחיים שביום כיפור. הוא כעין מה שאמרו חז״ל, שבהיפך חס ושלום, הרואה קרי ביום הכיפורים, ידאג כל השנה. ובהמבואר מדבריו הקדושים שיש טיפות

שמוכרחין לצאת, יש לבאר שזה מה שסיימו חז״ל, שאם עלתה לו שנתו וכו׳, כי זה סימן שלא נדחה מאתו רק טיפת עשו וכו׳, שמוכרחים לדחותם כנ״ל:

סוכה זה בחינת תיקון המלאך. במספר השבעה בדבר המלאך שהם מקבלים מהשבעה רועים, ממילא מבואר, שהן בשבעת ימי הסוכות, כנודע:

ה׳ מלך גאות לבש. כפי המבואר תחלה מדבריו הקדושים, שבנפילת חלקי האמונה ומציאתם בין הגוים, נמצאים ביניהם גם חלקי הגאוה דקדושה, [כמו שבהיפך בחזרת חלקי האמונה והתהוות הגרים, שעל ידי זה חוזרים ועולים גם חלקי גאוותן של ישראל]. מובן ונראה, שגם כאן מבאר אגב אורחא, בסמיכת אלה התיבות, מלך גאות לבש, [הרומזים על הגאוה דקדושה], להתיבות הנ״ל באות ב׳, לבש ה׳ עוז התאזר, שסובב בהם על חלקי האמונה:

נדיבי עמים נאספו בחינת גרים. כפי המבואר מדבריו הקדושים, שמוכרח להגרים גם תיקון המגיני ארץ, שעל ידי זה נעשה המלאך. מבאר יותר בסמיכות סיום זה הכתוב, כי לאלקים מגיני ארץ. וכן מובן זה הקשר בדברי מורנ״ת שעל זה:

וכשנתתקן המוח בבחינת משה, בחינת תפילין, אזי גם בבחינת הסתלקות וכו׳, גם הרשימה וכו׳, שינה, היא טובה גם כן מאד. סובב בזה להמבואר מדבריו הנ״ל באות ט׳, שבשינה והסתלקות מוח התפילין שבמשה, זוכים לחלום על ידי מלאך עיין שם. אבל בכאן מוסיף והולך להודיע, שגם העבודה הפשוטה נקרא בשם שינה והסתלקות המוח. ושבזאת השינה והעבודה הפשוטה, זוכים להשגת תיקון המשפט, שבזה מבטלין לגמרי את הטומאה הנ״ל:

בנו העובד. כפי דרכו בקשריו הקדושים, נראה מבואר, שהוא העובד הנ״ל שמתוקה שינתו, כמשה בהסתלקותו ושינתו הנ״ל:

ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע. בדרכו לכווין גם לפשיטות לשון כתוב, יש לבאר, שעל ידי ההשגה הזאת בעצמה שזוכה בנו העובד אותו להשיג, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, חוזר באמת המשפט על תיקונו ומכונו, שיהיה הרע להרשע והטוב להצדיק:

חמוקי ירכיך. ונסמך לענין הכתוב כמחולת המחנים, שהוא מחנות הדגלים הנ״ל, כמובא שם בפירוש רש״י:

אחר קצת דברי הביאור והאמת הנ״ל, הנני להוסיף ולהציג דברי הביאור באות אחר אות:

אות א

בדרכו הקדושה לסובב בדבריו האחרונים ולבאר בהם יותר דבריו הראשונים, יש לבאר בזה גם כאן, בענין צדיק ורע לו רשע וטוב לו [שגם משה בחייו לא השיג זאת], ולבאר בכוונתו הקדושה, שזה זה ענין הכתוב הנ״ל בפנים, רשע מכתיר את הצדיק. כי אף על פי שבפירוש הדרש מפרש זאת רבינו ז״ל על טיפת עשו וישמעאל, ושעל ידי זה נתקלקל המוח ואין ביכלתו כלל לשפוט כראוי. אבל בצירוף פשיטות לשון הכתוב נראה מבואר, שגם ההכתרה בעצמה שהרשע מכתיר את הצדיק, הוא ענין רשע וטוב לו צדיק ורע לו, שגם זה בעצמו קלקול המשפט. וגם ממילא מובן, שבהחזרת המשפט על מכונו על ידי ההשגות כנ״ל, מבטלים ממילא את הרשע [הוא עשו כמובן במקום אחר] וטומאת עמלק כמוב״פ היוצא ונמשך מאתו. [ולקשר יותר פירוש הפשט עם הדרש הנ״ל, יש לבאר, שבהכתרת טיפת עשו לטיפת יעקב דקדושה הנמצא במוח, שזה נקרא בשם תפילין רעים, גורמים כביכול גם למעלה, בתפילין דמארי עלמא, שיהיו דרכיו מהופכים, והרשע מכתיר את הצדיק, ולהע״ז התפילין למטה על ידי השגות]:

אות ב

כפי המבואר מצירופי דבריו הקדושים באות ט״ו [עיין שם היטב], שיש מקומות שגם הבן [שבמוחין התפילין, שבמשה בחייו הנ״ל], אינו משיג אותם, והם מופלאים [ומכוסים] מאתו, עד שהוכרח להתצמצם ולא לכנוס ולבא כלל בהם. יש להוסיף ולבאר בכוונתו הקדושה, שזה זה המופלא והמכוסה שהזהיר תחלה באות ז׳, בלשון חז״ל במופלא ממך וכו׳, ובאזהרת הכתוב פן יהרסו וכו׳, על הזוכה לבא במוחין התפילין שבדעת משה הנ״ל, כי גם הוא אסור להרוס את הגבול ולבא בהם. גם מצירופי דברי מורנ״ת שעל התורה הזאת [בכתב ובעל פה], נראה ומבואר, שמחמת זה באמת לא נגמר הגאולה והתיקון שביציאת מצרים בחודש ניסן הנ״ל בפנים, אבל מה שהיה הוא שיהיה, וביתר שאת [כאשר הבאתי במקום אחר בשם האריז״ל] וכמובא באות שאחרי זה:

אות ג

בדרכו הקדושה לכפול את הראיות [ברובם ככולם מדבריו הקדושים], נראה מבואר, שזה אשר הפליא להעטיף תחת לשונו הקדושה ראיה כפולה לביטול הטומאה בשינה, על ידי תיקון השגת דרכי ה׳, היוצאים מתיקון מרכבתו יתברך. כי בהשקפה ראשונה לא נמצא ראיה לביטול הטומאה רק מחמת שבתיקון וקישור המרכבה אין נופלים אהבות מהמרכבה. אבל כפי הנ״ל יש להוסיף מעמקי דבריו הקדושים, שכל קלקול השינה בטומאה, הוא מחמת שגם בהתגלות מוחין התפילין שקודם השינה, עדיין לא נזדכך האדם מהתפילין הרעים, [שבטיפת עשו וישמעאל, שיצאו מאברהם ויצחק בעצמם], אשר בהם רשע מכתיר וכו׳, ואשר על כן, יצאו המעקל עמלק כמוב״פ. אבל לא כן אחר עליית הגואל שאנחנו מחכים אליו, גבוה על גבוה, להתפילין מוחין שבדעת משה לאחר הסתלקותו המוב״פ, ממילא יתבטל זה הרשע ואלה הטיפות הטמאות אשר מצדו, עד שלא יהיו עוד מקום כלל לאחיזת הטומאה:

אות ד

כפי שעיקר קלקול האמונה הוא מחמת שנראה לעיני כל שהרשע מכתיר את הצדיק, שזה ענין קלקול המשפט. ורק בהשגת ותיקון המרכבה, לתיקון המשפט וביטול הרשע, תתגלה האמונה לעיני כל. וכפי שבסיום דבריו הקדושים סובב על זה התיקון בלשון חז״ל, תהום אומר לחבירו אבע מימיך, ובלשון הכתוב ויגל כמים משפט, ולהתעלות מבחינת משפטיך תהום וכו׳. מבאר יותר בלשון הכתובים הנ״ל בפנים, ובלשונו הקדושה הנ״ל, לקרא את העצות שמהם גידול האמונה בשם מים עמוקים, שצריכים לחתור אחריהם [דער ביוועון אין דער גראבין כנ״ל], ולדלותם תחלה באופן שיתנו [כי הגשמיות מקושר להרוחניות, כמובא מזה במקום אחר, ויש בזה להאריך וההכרח לקצר]:

אות ה

באחדות תיקון המשפט ותיקון האמונה הנ״ל יש לבאר, שגם זה ענין הסתלקות הדעת שמוכרח להשגת ותיקון המשפט. כי ממילא מובן, שבהסתלקות הדעת, לא נשאר האדם רק במדת האמונה, ושזה כעין ההנהגה בפשיטות [ותמימות] הנזכר שם:

אות ו

המבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, שכל זה התיקון הוא בבוא הגואל המופלא הנ״ל, יש לבאר, שזה זה מה שדקדק בלשון הכתובים בדבר הפלא והמופלא, שהן לענין הקלקול, זה לעומת זה, נקראים המכות בשם מופלאות. וכן להיפך, לענין התיקון, נקראים בעצות שבגידול האמונה בשם פלא, ואשר עליהם אמר הנביא, אודה שמך כי עשית פלא וכו׳, אמונה אומן. ושגם התפלה וזכות אבות שנתתקן על ידי זה, נקראים בשם פלא:

אות ז

מה ששמעתי מאחד מאנ״ש, ששמע מר׳ אברהם מפטרבורג, בזאת העת שאחר בוא רבינו ז״ל מלעמברג, רכב פעם אחד רבינו ז״ל לחוץ לעיר לשאיבת האויר שהיה מוכרח לו, וזה האיש ר׳ אברהם מפטרבורג, הלך אחריו רגלי במרוצה, באופן שישתווה אתו. ורבינו ז״ל סיפר לפניו את צערו במחלתו [מחלת הריאה], שנתקלקל קולו מחמת המחלה. ואמר אז לפניו, שהאובד את קולו במחלתו, אין מועיל לו אפילו זכות אבות. ואחר כך אמר לו שכשיהיה איש כשר, יבין את דבריו [אז דיא וועסט זין איין ערליכער יוד, וועסטו פאר שטיין וואס איך זאג]. וכפי הנראה, שזאת המעשה היתה בסוף הקיץ תקס״ט, שבראש השנה תק״ע שאחרי זה, אמר רבינו ז״ל זאת התורה, ובזאת התורה מבואר דבריו הקדושים הנ״ל, שבאיבוד הקול, אין מועיל זכות אבות [כי הקול הוא מאש מים רוח, שהם תלת אבהן כמוב״פ. וזה האיש ר׳ אברהם הנ״ל, היה רחוק מלהעמיק בדבריו הקדושים]. וכפי הנראה מכל זה, שהצדיק משתתף

לישראל בצרתם, ומקבל על עצמו בשבילם המחלות שאין מועיל להם לא רפואות וכו׳, ושזאת היתה מחלתו בהריאה, וכאשר ביאר אחר כך כל דברי התורה הזאת בענין הריאה. וגם בשעת אמירת תורתו, שהיה עוסק תמיד באלה התיקונים שהוציא מפיו, הבנתי מאבי [שקבל ממורנ״ת ז״ל גם תנועת רבינו ז״ל שבאמירת תורתו], שבלשונו הקדושה ותנועותיו [שהוציא מפיו אלה התיבות, דארף מען שרייאין פין דעם הארץ], שמשך מאוד תיבת ״הארץ״, וכן בתיבת ״ממעמקים״, ותיבות ״מעומקא דלבא״. שכמובן גם כאן, שבאמירת תורתו בעצמה עסק בכל זה וכאשר אכתוב באות שאחר זה:

אות ח

בדבר.... בכל רפש וטיט.... דוגמא מהבן הקופץ.... שאז נסתכן האדם.... באות ז׳.... תבין מרחוק.... מהקדושה כי עיקר כוונתו בהורדתו.... הוא.... הורדתו את עצמו לתחתיות.... המופלאות כנ״ל, ושרק על ידי זה זוכה להשיג וכו׳ גם להמופלא הנ״ל. ושלפי זה יש לבאר עוד, שאף על פי שעשה את עצמו רק כקורא בשם המושאל להסתלקות הדעת בשם הסתלקות משה, אבל באמת נראה מצירופי דבריו הקדושים [בכתב ובפה], שזאת היתה מהטעמים שנגזר על משה להסתלק, ושכן גם בכל יחידי הדורות, כמו רשב״י וכו׳. עד שגם רבינו ז״ל, אחר כל אלה ההשגות, גברה כנגדו מלחמת הכלל במחלותיהם ובטומאותיהם הנ״ל, עד שיסתלק לגמרי, ולהשיג את אלה ההשגות לאחר הסתלקותו כפלי כפלים [גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם] עד שישוב ויתגלה בגואלינו שאנחנו מחכים, ולגלות האמונה לעיני כל:

אות ט

יש לבאר, שבמדריגתו שבשינתו וכוחו.... מדרגתו שבהתעוררותו. נקרא גם כן.... בהמה. רק (ש)מחמת [ש]גם אז אין נקרא חס ושלום בשם בהמה ממש, יען אשר גם אז הוא נשמר על ידי השם שדי להדבק בהמלאך הקדוש, ולא לכנוס בשד בהמה הטמאה לגמרי בהטומאה המוב״פ, נמצא בזה כשני הפכים בנושא אחד, ויש מחמת זה לקרות אותו גם אז בשם

אדם. ועיקר השלמת זה התיקון, [נזכר בסוף דבריו הקדושים] שכשזוכה האדם הערום בדעת וחכמה, לסלק את דעתו, ולשום עצמו כבהמה, מעלה ומתקן בחינת משפטיך תהום רבה, ומה נפלא לפי זה סיום הכתוב, אדם ובהמה [יחדיו] תושיע ה׳:

אות י

בביאור מורנ״ת מדברי רבינו ז״ל, שמחסרון בירור המשפט [והתפילין רעים המוב״פ], לא נגמר התיקון ביציאת מצרים שבחדש ניסן המוב״פ, יש להוסיף ולבאר, שזה מחמת שלא היה אז ביכולת כלל להוציא אל הפועל, הראש הרביעי המוכרח לשין השניה של התפילין, מחמת שלא היה ולא נגלה עדיין בעולם נשמת דוד, הרועה הרביעי, המכוון לזה הראש הרביעי שבשין התפילין, [ולא נמצא אז נשמתו רק על כל פנים בהעלם ובכח], ושרק מחמת זה נזרק כביכול הפסול מהטיפות המוב״פ, להיות נהפכים ונקראים אחר כך בשם תפילין רעים. כי אך ורק על דוד וזרעו, יסובב רבינו ז״ל בהבאתו את הכתוב, משפטיך למלך תן, בענין תיקון המשפט הנ״ל:

אות יא

כפי שיש לבאר מתחלת דברי רבינו ז״ל, שגם מחחילת הבריאה, פעל השם יתברך יסודות הבריאה כפי ראשי הדורות שהיו מוכנים לבא. כי השלשה אבות, מכוונים להשלשה יסודות אש מים רוח כמוב״פ. יש להתפלא לכאורה על בריאת יסוד הרביעי, שהוא יסוד העפר המוב״פ, בלי שום ראש כלל. ושאף על פי כן מבואר בדברי רבינו, מהמובן בתיקונים, שדייקא יסוד העפר הוא הכלי והמאנא של כל הג׳ יסודות הנ״ל, העומדים מצד האבות כנ״ל. וליישב את הפליאה הזאת, מוכרח להקדים ולשוב להמבואר מדבריו הקדושים, שבהעלאת חלקי האמונה, והתהוות הגרים שעל ידי זה, יש לצרף גם העלאת חלקי המוחין שבגאוות [ויקר ופאר] התפילין, ושהאבות הן הן השלשה ראשים שבשין התפילין. כי לפי זה יש לבאר, כפי דרכו בלימודיו הקדושים, שגם מחמת זה נחסר זכות האבות בעת נפילת האמונה. ועוד נבא ונשוב לדבר הג׳ יסודות הנ״ל,

העומדים מצדם, כי לפי זה יש להוסיף ולבאר, שבכפולת השין להיות גם בראש הרביעי, שהוא דוד משיח, שבתיקון המשפט, שזה עיקר תיקון האמונה כנ״ל, זה זה כנגד יסוד הרביעי הנ״ל, אשר הוא הכולל את כולם [כנודע ומבואר גם ממקום אחר]:

אות יב

ועוד יש לבאר מדבריו הקדושים, שגם בכל השלמת התפילין והמוחין בראש ורועה השביעי הנ״ל, מוכרח בכל זאת גם אחר כך בנו העובד אותו, לסלק גם זה הדעת והמוחין, ולהתעלות בזאת ההשלמה בעצמה, עד תיקון המשפט שביום השמיני [עצרת] המוב״פ, שהוא הנעלה והנשגב גם מיום השביעי ורועה השביעי הנ״ל, [וכנודע ומובן מזה גם במקום אחר]. רק שזה הרועה השביעי, נתאחד בו ונתלבש בו על כל פנים, עד שיש ביכלתו להאיר על ידי זה לכל בני העולם וכלליות הבריאה, אף על פי שלא נמצא בה רק שבעה ימים [וכמובא כל זה גם במקום אחר]:

אות יג

בהמבואר מדבריו הקדושים, שכל השפעת המ׳א׳כ׳ל׳ הוא מהמ׳ל׳א׳ד׳, לולא דמסתפינא מלבא בדרך הדרש והרמז, הייתי מבאר, שזה מה שאתוון דדין כאתוון דדין:

אות יד

בדבר הד׳ שינוים שנשתנים ויוצאים מדרכי הכסא המשפט שלמעלה, צדיק וטוב לו. צדיק ורע לו. רשע וטוב לו. רשע ורע לו. וממילא מובן, שהם מכוונים למספר הד׳ מלאכים שבכסא, אשר העומד מימין הוא

מיכאל שבחסד כנודע . יש לבאר, שמצדו לבד, נמשך צדיק וטוב לו. וגם ממילא מובן, שעיקר תיקון המאכל הנ״ל, הוא על ידו, וכפי שנכתב חסר, מ׳כ׳א׳ל׳, תמצא גם בו כאתוון הנ״ל [מ׳א׳כ׳ל׳ מ׳ל׳א׳ד׳]:

אות טו

כשהזכיר רבינו ז״ל שצריך להשליך עצמו בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת ה׳ ומצוותיו יתברך, ושלאו דווקא מצוה ממש, רק אפילו בכל ענף מהענפים היוצאים מכל מצוה, תפס אז רבינו ז״ל לדוגמא מנהג תשליך שבראש השנה. ובהשתדלותו בעת אמירת תורתו כפי אלה התיקונים בעצמם שהזכיר בה, מבואר אגב אורחא, סיבת השם יתברך, שנחלק אז רבינו ז״ל בהליכתו להנהר לקיים זה המנהג, ונתלכלך בהרפש והטיט. ובביאורינו הנ״ל, בהעלאתו מצירופי דבריו הקדושים, שעל ידי זה גם ברוחניות מוריד ומשליך את נפשו בעצמו למצולות ים, ועד התהום ממש. מבאר אגב אורחא גם בענין הכתוב ותשליך במצולות ים וכו׳:

אות טז

גם מבואר מדברי מורנ״ת בהלכות יום כיפור שעל זה המאמר, קשר נפלא. שבהשלכת החכמות וסילוק המוח, כדי לעבוד בפשיטות, נשלכים ונסתלקים על ידי זה ממילא, חלקי המוח שבטיפת עשו וישמעאל [הנמצאים שם], אשר הנהגתם [וטבעם], בתכלית ההיפך, לבלי להתנהג רק בחכמות ולא בעובדות. ולא כן [נפשות ישראל, והעיקר] יחידי הדורות הנ״ל, המתנהגים בהיפך, ולסלק החכמות כנ״ל, על ידי זה בעצמו הם זוכים מזמן לזמן ומעת לעת, להשגות החכמה והמוח כפלי כפלים כמוב״פ:

אות יז

כפי המבואר בביאור מורנ״ת הנ״ל,שגם צעקת הלב הוא בסוג צעקת הקולות. יש לבאר מענין הכתוב צעק לבם וכו׳, קומי רוני בלילה וכו׳, שזה ענין תפלת חצות. ושחסרון תועלת התפלות [שהם שלשה], זה ענין חסרון תועלת זכות אבות [השלשה], שהם מכוונים כנגדם. ושעיקר כוונת רבינו ז״ל בצעקת הלב, הוא על תפלת חצות [תפלה הרביעי שכנגד דוד כנודע,ומובא מזה במקום אחר]:

אות יח

בפירושו להכתוב נעשה אדם בצלמינו כדמותינו, שהאדם בדעתו האמיתי, זוכה גם בהסתלקות דעתו [והתחשבותו בזה לבהמה], לכנוס על כל פנים בגדר המלאך, ואינו נמשך בזה לבהמה ממש:

[ביאורים על תורה ה׳ ליקו״ת]

מאמר א׳.

על אודות הפליאה [שמובאה בשל״ת], בענין העצה להמשכת העצות על ידי האיש תבונה, שלכאורה אין זה שייך להיורד ונתרחק כל כך גם מהאמונה עד שאין מועיל לו אפילו קול אנחה. כי העצה מצעקת הלב, אף על פי שגם מזה נתרחק בנפילתו, אבל מחמת שבכל זאת אי אפשר בשום אופן שלא יהיה נשאר באיש ישראלי איזה נקודה וניצוץ כל שהוא על כל פנים, ובצר ומציק לו במחלתו ומכאוביו הנאמנים, נתעורר ונתגבר בו ממילא הנקודה הזאת, עד שכמה פעמים יצעק מלבבו אל ה׳ באמת מעומק הלב כמוב״פ. אבל כשגם אחר כך מוכרח להעלאת האמונה עצה נעלמה כזאת, שהוא המשכת רוחניות אלקות, באופן שיזכה האדם להיות לאיש תבונות כמוב״פ, אפס תקוה חס ושלום. ואולם, בעניות דעתי מבואר כוונתו, במה שכתב שלדלות ולגלות המים הנ״ל, לזה צריכין איש תבונות. היינו, שצריכין איש תבונות להרחוקים האלה, אשר זכו על כל פנים לצעקת הלב הנ״ל. ולחתור ולמצוא המים העמוקים האלה,

עדיין מוכרחים איש תבונות לבאר עמוק ונפלא כזה, שהוא הצדיק, האוכל לשובע נפשו בצחצחות התבונה כמוב״פ. ועל ידו לבד, יהיה עיקר התקוה לכל אדם שבעולם, גם אחר צעקת לבו ממעמקים כמוב״פ:

מאמר ב׳.

כי בכל הנ״ל תבין מרחוק, שבמה שכתב לקמן מענין הרבי עם תלמידים, הוא הביאור למה שכתב תחלה. כי כל אחד מהרחוקים הנ״ל, כפי צעקת לבו מעומק חלק אלקותו שנשאר בקרבו כנ״ל, כן זוכה בהעלם נפלא לחלק ונקודה מהאמונה [והעצות שצומחת מהם]. וכשנתאספים ובאים לרבם, האיש תבונות, מאסף ומקבץ להם חלקי האמונה, במה שמדלה ומגלה להם העצות שנחתרו ונמצאו על ידם בעצמם:

מאמר ג׳.

שבכל הנ״ל נראה מבואר, שגם הרב והאיש תבונות בעצמו, מוכרח לתלמידיו, [ויותר מבואר הדבר הזה, בהכלל הנ״ל בהקדמה, שכל אחד בבחינתו כלול משניהם]. ושזה שכתב, כי מוח [הרב נתחדש] על ידי התלמידים. רק שאף על פי כן, עיקר ההכרח, הוא מהתלמידים להרב, וכמבואר בכפולת דבריו הקדושים, שמוח התלמדים ״נתחדש ונתתקן״ על ידי הרב. כי בהם, יהיה כל התיקון והבנין של המוח והתבונה [מתחלה ועד סוף], רק על ידי הרב, מאחר שכל עיקר התבונה רק מצדו:

מאמר ד׳.

שגם בשיחתו הקדושה בענין מחלת הריאה שסבל בימי השגתו הזאת, מבואר יותר הענין הנ״ל כי בכל זאת סבב בכוונתו על עצמו. כי בעוצם

התאחדותו עם נפשות תלמידיו, (ה)מוכרח בקילקול ירידתם לסבול בעוונותיהם את המחלות המוב"פ, והעיקר הוא מחלת וקילקול הריאה שנתקלקלה חס ושלום בקלקול הירידות הנ"ל, יותר משאר כל האברים. [וגם כשנוגע בהם תחלה העונש והקילקול, מגיע אחר כך ממילא גם להריאה]. והוא הוא קלקול האדם בראש השנה [שבתחלת בריאת העולם] המוב"פ, עד שנגזר עליו מאז והלאה המיתה והפטירה שבהתגברות המחלות חס ושלום, ובאין שום תועלת גם מהרפואות והתפלה, ועיין לקמן במאמר כ"ח:

מאמר ה'.

שבהבאתו את הכתוב נדיבי עמים נאספו על אודות תיקונם בחותם המגיני ארץ שבתפילין, [לתיקון המלאך שנמשך מכל זה], מאד נעלה ומבואר גם הבאתו תחלה מאותיות מלאך שיוצאים מהכתוב הזה:

מאמר ו'.

במה שכתב שכשנתקלקל ונפגם האמונה עד שאין מועיל אפילו קול צעקה וכו', בלא דיבור וכו', צריכין לצעוק מן הלב לבד בלי קול וכו', נתתקן ומקבל רפואה וכו'. יראה מנפלאות דבריו, שמבואר בזה בכפלים. כי מזה בצעמו שמבאר בדבריו שנמצא צעקת הלב אשר לא תתקלקל לעולם, ממילא מבואר, שגם אחר שנתוסף קילקול הקול על קילקול הדיבור שבתחילה, לבל יגיע תועלת הרפואה גם מאתו. עדיין ימצא על כל פנים יכולת להתגבר בצעקת הלב לבד, שהיא לא תתקלקל. ועוד יכפיל בהעלאות התיקון הזה, עד שיתתקן על ידו גם הדיבור, מכל שכן הקול של התפלה בעצמה:

מאמר ז'.

שבפירוש הפשוט מלשון הכתוב רשע מכתיר וכו', מבואר יותר במה שכתב אחר כך על אודות תיקון המשפט ויציאתו מעיקולו וקלקולו, רשע וטוב לו צדיק ורע לו. ועיין לקמן במאמר ל"ה*:

מאמר ח'.

שמבואר בדבריו הקדושים, שהמשכת רוחניות אלקות, הוא הוא המשכת ותוספות חלקי נשמת האדם שנשפע אליו מלמעלה בכל זמן, כמובא במקום אחר . ומצמצומי ותיקוני חלקי הגוף שמתקן ומכין להם האדם בעבודתו, נשפע הפרנסה, עד שגורמים לזככה ולחצחה על ידי זה:

מאמר ט'.

במה שמבאר בספחת הגרים, שמרמז על קלקול ונפילת חלקי האמונה, הנהפכים בזה למכות המופלאות כנ"ל. וגם הספיחים הגדלים בחלקי הגאוה הנפולה שבהם, שאחר כך בתיקונם, נהפכין למוחין [ומפיו דעת ותבונה בהכתוב הסובב על זה]. מבואר יותר גם במה שכתב תחלה בהכרח התבונה לתיקון האמונה שבהדלאת מימי העצות. וגם לפי זה מוסיף לבאר, בהכרח צמצום שדי לדעת המוחין והתבונה שכתב אחר כך, כי הוא הוא כעין הצמצום המוכרח להמשכת חלקי נשמתו ותבונתו שברוחניות אלקות כנ"ל. ושלפי זה ממילא מבואר, שבהשלמת תיקון המוח והתבונה בצמצום שדי, ניתוסף תיקון האמונה, והעיקר בתיקון המשפט, שזה לבד תיקון התפילין והמוחין, להיות מזוככים ומצוחצחים מפסולת נפילתם בעשו וישמעאל שבכלליות האומות המוב"פ:

מאמר י'.

שבצרופי העלאותיו [שבשני המאמרים] הנ"ל, על אודות השי"ן [שבשם שדי מהתפילין], שהיא בשבעה רועי המוחין, ותבונות הנשמה שבחלקי רוחניות אלקותו יתברך. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שאף על פי שבחינת שדי הוא הצמצום, מפורש בו גם חיבורו והתאחדותו לעצם רוחניות אלקותו ושמו יתברך. כי הצמצום, הוא באותיות די שבו לבד. וחיבורם עם השין, הוא הוא בסיבת החיבור הנ"ל והמוב"פ. וגם בהעלאותיו שנבאר לקמן, על אודות ההמשכה הזאת [של הרוחניות בהצמצום], שהיא כהמשכת האור בתוך החושך להתהפך לכולו אור, מבאר יותר מבחינת שדי הנ"ל, שאף על פי שנקרא על שם הצמצום, נמצא הוא בלשון הכתוב שדי בצריך, ומאמר חז"ל שלמדו מזה, לחיבור ושיתוף שם שמים בצריך, בעצם רוחניות אלקותו שנמשך לתוך הצער והצמצום. כי כל זה הוא בסיבת החיבור וההתאחדות בעצמו כנ"ל, ועיין לקמן במאמר כ"א שפירשתי שם בדרך אחר:

מאמר י"א.

שיש לבאר על אודות המופלא ומכוסה בגנזיא דמלכא גם מהבן משה בחייו, שזה מה שהזכיר תחלה על אודות הכתוב במופלא ממך אל תדרוש וכו', עד שגם במשה נאמר ושכותי כפי וכו', בצמצום המופלא הזה. ושבזה מבאר יותר גם בשאר ענין הכתוב, על אודות בקשתו שם להשיג דרכי ה' הנפלאים במופלא הנ"ל:

מאמר י"ב.

שגם בהעלאותיו הנ"ל, מבאר יותר בדבר הצדיקים העובדים בעובדות התמימות, שהם בוקעים ויורדים עד התהום, להעלות ולהביע משם את מימיו העמוקים במופלא תיקון המשפט הנ"ל. כי הוא שלימות התיקון מהדלאת המים עמוקים ופלא העצות, שכתב תחלה בדבריו הקדושים.

וזה מה שדקדק וכתב בראיות תיקוני הרפואות וכו׳, שזה מחמת שגם הם בבחינת הפלא [והמופלא כנ״ל]. וגם ממילא מובן לפי זה בענין העובדות בתמימות הנ״ל, שהן הן בתכלית האמונה [לתיקון הצמצום הנפלא] הנ״ל, שלמעלה מתבונות המוחין שהזכיר תחלה. וגם לפי זה מבואר יותר במה שכתב אחר כך על אודות העובדות בתמימות האלה, שהן הן סתרי תורה:

מאמר י״ג.

שגם בהעלאותיו הנ״ל, וצרופי דבריו הקדושים על אודות שפע המאכלים היורדים מדעת הרועים, העולים בשדי [שהוא צירוף הצמצום לראשי השין שבתבונות נשמת רוחניות אלקותו יתברך, כמבואר בצירופי ההעלאות הנ״ל]. מבאר יותר, במה שכתב תחלה על אודות הדעת והתבונה שזוכים אחר כך בשפע הפרנסה היורדת על ידי הצירוף והחיבור הזה, [והיה שדי בצריך וכסף וכו׳]:

מאמר י״ד.

[חסר:] מאמר ט״ו. שבענין חימום השד בטומאת המקרה, מבאר יותר ממה שגילה בענין ההצלה מחותם הזיבה רח״ל, שמזה נתתקן החלום על ידי מלאך. כי ממילא מובן, שזה לעומת זה, יהיה להיפך החלום שמבחינת שד, בטומאה הנ״ל חס ושלום:

מאמר ט״ז.

שבביאורו את הכתוב ה׳ מלך גאות לבש, על אודות לבושי וגלימי הגאוה, שנצטרף תיקונם לתיקון האמונה, מבאר יותר למה שכתב תחלה בביאור ענין הכתוב שמסיים אחר כך, לבש ה׳ עוז התאזר:

מאמר י״ז.

במה שמפרש את המאמר חז״ל מאי טעמא וכו׳, כברייתו של עולם ברישא חשוכא וכו׳. מוכרח לבאר בכוונתו בקוטב המאמר חז״ל, שעיזי בחינת אמונה, היא הנקדמת ונחשבת בבחינת החושך שברישא. כי אף על פי שכל גידולה הוא בדחיית החושך, אם לא היתה מציאותו, לא היה לנו מה לדחות. וגם לפי זה מבואר יותר מה שסובב עליה תחלה בהכתוב ואמונתך בלילות. גם נראה מבואר, שנמצא בזה כשני הפכים כמובא במקום אחר, שהם מוכרחים לבריאת העולם. ועיקר התיקון, היא לגלות עמוקות דייקא מני חושך:

מאמר י״ח.

על אודות הכתוב צעק לבם וכו׳ [שמביא בענין צעקת הלב שמוכרח בלילות החושך], שגם בהפלאת דבריו הקדושים מבאר לפי זה גם בכל עניינו, מהכתוב הסמוך אליו קומי רוני בלילה לראש אשמורות, שפכי כמים לבך וכו׳:

מאמר י״ט.

על אודות הכתוב לכתך אחרי במדבר, כי במה שכתב אחר כך בדבר הגרים וערלי אטמא דבשרא דהוה בעדן, לקלקל ולהזיק לנו כספחת המוב"פ, מבאר יותר בענין הכתוב הנ"ל, ובענין יציאת מצרים בחודש ניסן שהזכיר לעיל. ושהעיקר, הוא גמר התיקון שנשלם אחר כך [בחודש תשרי], מראש השנה עד שמיני עצרת המוב"פ כנודע:

מאמר כ'.

שמהבאתו את הכתוב מראיהם גחלי אש וכו', יש לבאר בעצתו לקישור מלאכי המרכבה, שזה מחמת שאין הדין נמתק אלא בשרשו. כי גם כל המלאכים הממונים שבשבעת האקלימים ומראיהם כגחלי אש וכו', נשתלשלים ממלאכי המרכבה והכסא, שעליהם לבד יסובב הכתוב הזה, וגם לפי זה מבאר יותר, בסובבו בהמאמר חז"ל ניסן ראש השנה למלכים גם על המלאכים הממונים הנ"ל, מאחר שגם הם נמשכים ממדת המלכות והמשפט שבמלאכי המרכבה כנ"ל. ועוד לפי זה יש לבאר בכוונתו הקדושה, שבהיפך חס ושלום, בקלקול מלכות המשפט שבמלאכי המרכבה, חוזר ונפגם כח המלאכים הנמשכים מהם, ומתגבר חס ושלום יותר מדאי צער הצמצום שבמעבר השדים להחימום חס ושלום, והוא הוא כהתגברות נפילת החימום והאהבות שנמשכים מהמרכבה כמוב"פ:

מאמר כ"א.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שהמוחין [הם] בעצם התפילין, כי לפי זה יש להתפלא לכאורה בקדושת לשונו [ולשון הזוהר הקדוש], על אודות התפילין דמכסיין על מוחא, [וגם בביאורו בזה את הכתוב בכסא וכו', והמאמר חז"ל דכסי ליומא]. כי גם זה מבאר בהעלאתו הנ"ל [במאמר י"א], שגם צמצום המופלא והמכוסה שבעת קיום המוחין, מקבל מהתכסותם והסתלקותם לגמרי [שלמעלה מפני משה בחייו] המוב"פ. וזה לבד שלימות המוחין והתפילין, בזיכוכם הנפלא. וכן מבאר יותר לפי זה, בתיקון צבאות שהוא דייקא בנעלם שדי [כי גם בקיום המוחין, נקראים הם על שם צמצומם בשדי], כי הוא העיקר והמובחר שבהמוחין

והתפילין כנ״ל. ועוד מבאר יותר לפי זה בביאור הכתוב והיה שדי בצריך וכו׳, כי ממילא מבואר, שלרוב הפלאת שדי הצמצום שבמדרגת המוחין שלמעלה מהמוחין שנתקדמו להם תחלה, נהפך הסדר, ונחשב הוא לבד לרוחניות אלקותו יתברך שמוכרח לשתף בצער [המדרגה שנחשב כנגדם לצמצום המובא בדברי חז״ל]:

מאמר כ״ב.

שכפי המבואר מקשרי דבריו הקדושים שבכל מ׳א׳כ׳ל׳ נמצא מכח המ׳ל׳א׳ך׳ שנשפע על ידו, ושבחיזוק הכח הזה על ידי השמחה, יש ביכלתו להתתקן גם אחר שנשפע בתוך המאכל [כמו בסוכות זמן שמחתינו לתיקון המאכלים, שעומדים אז דייקא בגמר אסיפתם כמוב״פ]. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שזה מה שמוכרח חס ושלום בקלקול החלום וחלישות המלאך, לתענית ופרישה לגמרי מהמאכלים. וגם בזה מתבאר יותר במה שכתב אודות ההטבה לבלתי מתענה, שעיקר אזהרתו על השמחה הוא לעת האכילה:

מאמר כ״ג.

שבהוספת תיקון המשפט לזיכוך התפילין מהפסולת, נתתקן יותר המשכת השפע משם דרך המלאכים, וחיזוקם בשמחה שהזכיר תחלה, וכאשר מבאר ומפרש בכל זה גם בהכרח המשכת השפע דרך המלך, כי גם זה יעצור וישפוט מעין המשפט הנ״ל, כמובן בדבריו הקדושים לענין העצרת שנמצא בתיקון הזה. גם בהעלאתו הנז״ל במאמר י״ד ולקמן במאמר.... מבאר יותר במעבר השפע דרך השד בהאויר. [אף על פי שלפעמים נמשך מזה קלקול תערובתם כמוב״פ, אבל גם זה היא בסיבת שינויי הצמצומים, המוכרחים בפעולת הבורא בעצמו יתברך, להמשכת רוחניות תבונתו בשבע הרועים והמלאכים ובאופן שיתעבה ויתגשם האור [באמצעות ההשתלשלות כנודע], להיות לשפע הגשמיית שבהפרנסה והמאכלים המוב״פ]. גם לפי זה נראה מבואר, בתכיפת שפעו יתברך שבחיבור הרוחניות והצמצום המוב״פ, כי גם באמצעות החיבור

הזה בעצמו ממשיך השם יתברך את השפע כנ״ל:

מאמר כ״ד.

שגם בהעלאותיו הנ״ל, מבאר יותר בהבאתו מענין הכתוב משפטיך תהום רבה, כי דייקא לאדם ובהמה הנ״ל, יושיע וימשיך השם יתברך את השפע הנ״ל:

מאמר כ״ה.

שלכאורה יש להתפלא בביאורו מהכתוב שהצדיק משביע את נפשו ונשמתו [ברוחניות אלקותו יתברך כנ״ל], דייקא על ידי הפרנסה והאוכל, באופן שתזכה להתבונה המוכרחת להדלאת העצות המוב״פ. אבל בהעלאותיו הנ״ל על אודות צמצום השינה והסתלקות המוח, שבאמת מיוחד ונתאחד בו רוחניות התבונה ומוח העליון יותר באלקותו יתברך. ודייקא במדריגת שבעת הרועים [שבבנין ובריתו של עולם] שלמטה מאתו, מוכרח להמשיך ולחבר את הרוחניות בהצמצום, כי בתחלה הם נבדלים זה מזה. ובמה שכתב בדבר השפעת הפרנסה, שלא תהיה רק בחיבורם ושיתופם אחר כך זה בזה [שנתהווה ונגמר על ידי האדם], תבין מרחוק, שכמו כן גם היא נמשכת לכל בריה ממשפט יום השמיני, שבמקום העליון והאחדות יותר. וממילא מובן, שמחמת זה תזכה הנפש על ידי זה לבד לשבוע בצחצחות ותבונה היתירה הנ״ל. כי גם בתחלת התיקון, ׳נמשך מיד׳ ההארה מסוף התיקון. וכענין מה שכתבתי במאמר כ״א שגם כל [ה]השפעה יורדת מתיקוני התפילין [של הרועים], נמשך ממדריגת הסתלקות משה שלמעלה מהם. ושמחמת זה, באמת אין שום שלימות בהמדרגות והתיקונים הנ״ל שלמטה מאתה, כי אם בגמר התיקון של המדרגה הזאת, שהיא מדרגת הפשיטות והתמימות שבתחתי תחתיות כל המדרגות, ואף על פי כן תהיה במחשבה תחלה וראשית לכולם כנ״ל:

מאמר כ"ו.

שנראה מבואר על אודות הנון הנוספה בתיבת ארגמן על אותיות המלאכים שבמרכבה, כי היא האות שביום השמיני עצרת שבמלכות המשפט, שיזכה המלך המשיח, למעלה מכל השבעה רועים שנתקדמו אליו. [וכל אחד כלול משבעה עד מספר המ"ט, אשר בגאולה הראשונה לא השיג יותר מהם כמובא כל זה במקום אחר]:

מאמר כ"ז.

במה שלכאורה יש להתפלא על אודות מעשה העובדות בתמימות, שמביא לענין זה את הדוגמא מהקופץ בתוך קשרי המלחמה. ולכאורה, לא נמצא כלל בהעובדות האלה סכנה חס ושלום. כי מרחוק תבין לפי הנ"ל במאמר ד', שהורדתו את עצמו בשינה והסתלקות הדעת של העובדות האלה, הוא בבחינת הסתלקות משה ממש, כי זה זה ענין הורדתו במחלות הריאה הנ"ל, שנמצאים בעומק נפילת חלקי האמונה שבתהומות הנ"ל. ובעוצם מסירת נפשו נחשב על ידי זה גם בחייו בבחינת הסתלקות הנזכר לעיל:

מאמר כ"ח.

שגם לפי כל זה יבואר לנו, שהוא בעצמו אף על פי שהוא נחשב לבן להשם יתברך, ואין שייך אליו מצדו שום מחלה חס ושלום. יפליא להתעלות אחר כך גם למקום שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ומקבל על עצמו יסורים, עד שהוא עיקר הצדיק ורע לו הנזכר בענין המשפט הנ"ל, עד שמתגבר אחר כך להוציא על ידי זה מפי רשע המכתיר וכו' את בלעו וגאותו, באופן שלא יהיה עוד שום קלקול כלל חס ושלום כמוב"פ:

מאמר כ״ט.

שגם לפי כל הנ״ל, תבין מרחוק על אודות האמרות טהורות שהמשיך בשינתו והסתלקותו ממש על ידי תלמידו [שגילה לו בעת הזאת שהוא בבחינת מלאך], להחיות ולהשיב כל הרחוקים והנופלים בשבעה משיבי טעם, שאין דוגמתם, כנודע ומבואר להמעיין ומעמיק בהם:

מאמר ל׳.

שגם בהעלאות הורדתו [במצולות ותהומות] הנ״ל במאמר כ״ח, מבאר יותר במה שתפס אז לדוגמא את המנהג והעובדא שבדבר הכתוב ותשליך במצולות ים וכו׳. וגם בהכלל הנ״ל בהקדמה שהשגת הודעתו מכל זה, היא בעקרי ההשגות הנסתרות הנ״ל, מבואר מרחוק גם בהפלאת נפילתו אז ברפש וכו׳ המוב״פ בספר חיי מוהר״ן עיין שם:

מאמר ל״א.

שיש לבאר בעניות דעתי, שאף על פי שההשגה בפרטיות דרכיו יתברך [רשע וטוב לו וכו׳], לא יזכה רק בנו העובד הנ״ל. אבל בדרך כלל, יפליא בעמקי חכמתו לרמז גם על זה בהמשלתו [ומליצתו] בלשון הכתוב רשע מכתיר וכו׳, על אודות טיפת עשו וכו׳ [שנצמח לפעמים מהגרים]. כי לפי זה ממילא מובן, שנמצאים כמה וכמה שמוכרח להבדילם ולהרחיקם לגמרי מלבא בקהל ה׳, ושלהכרח הבירור הזה בעצמו, דחופים וסחופים אנחנו, והרשע מכתיר וטוב לו כנ״ל, [והוצאתי הקשר הזה מכותלי דברי מורנ״ת בהלכות הפקר שעל התורה הזאת]:

מאמר ל״ב.

שעוד בהעלאתו הנ״ל מבאר והולך, שכמו כן נהפך לתיקון גם קלקול הכתרת הרשע בפסולת שנמצא בהמוחין בעצמם. כי ממילא מובן, שגם על ידי זה נתרחק האדם מלבא בפנימיות בית השגת המלך יתברך, שאין ראוי לו כי אם בזיכוכו והצטרפו[תו], שבהתגברותו בנסיון הזה. וכמו בדבר הנסיון והצירוף שמוכרח לכל הבא לכלליות קהל ה׳, לקבל על עצמו, ולידע ולהשכיל, שכדאי וכדאי להתגבר על המניעות [המוכרחות בסיבת הכלים כמובא במקום אחר]. גם נראה מבואר בהעלאתו הנ״ל, שהיא היא הכרח החושך שבראשית ברייתו של עולם. ורק מי שזוכה בחושך הזה לשינה דקדושה, שבתוקף האמונה והתמימות הנ״ל, יזכה לתוקף ההשגה והתבונה באלקותו יתברך, עד שיזכה גם על ידה בעצמה להבין ולהתבונן בפרטי דרכיו יתברך, אשר כתרוהו והדריכוהו והרחיקוהו תחלה מלבא בהשגה והתבונה הזאת, כי מאד מאד עמקו בזה מחשבותיו יתברך, וכל אשר יפרח הרשע וטוב לו, הוא להשמידו ולרעתו לבד, וצדיק כתמר יפרח וכו׳:

מאמר ל״ג.

שגם בהעלאתו הנ״ל, שתיקון המשפט הוא עיקר תיקון הצמצום הנפלא. מבאר יותר בענין עצרת המלכות, על שם הכתוב זה יעצור וכו׳ שמביא על זה, כי הוא מלשון צמצום [וכמובא מזה בליקוטי הלכות הלכות הפקר ונכסי הגר הלכה ד׳ שעל התורה הזאת]:

מאמר ל״ד.

שהנראה מדבריו הקדושים [שבחיי מוהר״ן על התורה הזאת], שהמגיני ארץ הם התלמידים של האיש תבונות, כי האיש תבונות בעצמו אין לו שום אחיזה כלל וכלל (מחותם) [בחותם] התאווה הרעה, ואין (להם) [לו] מה להעלות כלל. אבל תלמידיו שבהמדרגה שלמטה מאתו, שהתאוה יש לה אחיזה בהם, והם מתגברים ונמלטים מאתה בכל עת. מעלים על ידי זה דייקא מחותם דטומאה לחותם מוח התבונה שבהם, עד שגם מוחו נתחדש ונתעלה על ידם בדעת ותבונה שבמדריגה היותר עליונה [וכמבואר במאמרים הנ״ל], וכן חוזר ומאיר בהם כפלי כפלים, עד שדייקא על ידם גומר בהסתלקותו, מאמרותיו הטהורות [הנובעים ויוצאים מדברי פיו הקדוש בעצמו, שמדעת ותבונה הנ״ל כמובן בפנים], ונרמז מזה במאמרים הנ״ל:

מאמר ל״ה.

שגם מרחוק תבין, כפי תעלומת לשונו הקדושה הנ״ל לקרא אותם בשם מגינים, ושמהם נמשך העזר וההצלה מחותם דסטרא אחרא המגיע מחרב הגאווה, אשר ממילא מובן, שבנפילת זה החותם שבחרב הגאווה דסטרא אחרא, יקום ויתגבר כנגד זה חרב הגאווה דקדושה, אשר על ידה זוכים אחר כך בתכלית ההיפך להתגבר על התאווה הזאת. ומבאר בכל העלאתו הזאת, להבאתו שעל זה ענין הכתוב מגן עזרך ואשר חרב גאוותך [וגם מה שמסמיך לזה אחר כך, בהכרח הסתלקות משה לתיקון המשפט] כמוב״פ:

מאמר ל״ה*.

הוא במה שנשים את לבנו למשל ולמליצת הכתוב רשע מכתיר הנ״ל, ממה שבתחלה יפרש ענין התיקון של המשפט בדבר הביטול של הרשע [והפסולת] מלהכתיר וכו׳, ואחר כך מראה מלשונו הקדושה, שלא יסובב

בכוונתו רק על אודות השגה, להשיג ולהבין בזה דרכיו יתברך. יש לבאר, שזה וזה עולה בקנה אחד. כי בהסתלקות ועליית משה להר ההשגה הזאת [אשר הנון הנ״ל], יתגבר על ידי זה בעצמו לבטל את הפסולת והרשע, עד שיתקיים גם הכתוב ושבתם וכו׳ בפשיטות מליצתו, להיות לנצח הטוב להצדיק והרע להרשע, אשר זה לבד הוא תיקון המשפט האמיתי. וגם בהעלאתו כל זה, מבאר יותר בדבר [הערב ותערובות] החושך שברישא הנ״ל במאמר (ל״ג) [כ״ג י״ז], כי גם שם נמצא ומעורב שני הפכים הנ״ל. והעיקר, היא לזכות לאמונה והתגלות העצות העמוקות דייקא בלילות החושך כנ״ל מהמוב״פ. ואף על פי כן זוכים על ידי זה בעצמו לדחות את החושך כנ״ל המוב״פ:

מאמר ל״ו.

הוא שמבואר תחלה מדבריו הקדושים בענין הגוף, שהוא הצמצום. ואחר כך מביא לזה את המאמר חז״ל, כל המשתף וכו׳, שלפי זה מבואר להיפך, שדייקא הצער [והחסרון] של הגוף, הוא הנחשב לצמצום. כי בכל הנ״ל, על אודות השני הפכים שנמצאים בענין האמונה ותיקון המשפט שבשינה וחושך הצמצום העליון כנ״ל, תבין מרחוק כמו כן גם בדבר הגוף שנמשך מזה הצמצום. ושזה זה הוא הפלגת ההפלאה הנ״ל, כי מאד מאד נפלא ונורא האיש תבונות והפלא יועץ שאנו מחכים אליו, להפך ספחת הפלאת המכות וצער הגוף בעצמו, לתכלית הרפואה:

מאמר ל״ז.

שמענין השמחה [לחיזוק המלאך], שבזמן שמחתינו, ומכותלי דבריו הקדושים בענין נסוך המים שבחג, על אודות תיקון המשפט שבשמיני עצרת, נראה מבואר, שבתיקון יום הזה, נשלם יותר גם תיקון השמחה שבכל שבעת ימי השמחה:

מאמר ל״ח.

שגם בהארתו הנ״ל, מאיר ומבאר יותר בהעלאתו תחלה בדבריו הקדושים על אודות מאור העינים [שבריאה], שישמח לב בתיקון השמחה הנ״ל, ושיאיר באור המשפט הנ״ל. וגם ממילא מבואר, שהוא תכלית התיקון והיפך מחושך [משפט] העצות שהזכיר תחלה, ועיין לקמן במאמר מ״ג:

מאמר ל״ט.

שבהפלגתו בעוצם מדת האהבה של בנו העובד אותו, והבאתו שעל זה את הכתוב באהבתה וכו׳, מבאר יותר, במה שזוכים באתערותא דלתתא הזאת, להתעוררות וריצוף האהבה עליונה שבמרכבה, לבל ישתלשל עוד מאתה האהבות הנפולות שבטומאה והכתרת הרשע הנ״ל:

מאמר מ׳.

שיש לבאר גם בדבר שמחת יום השמיני [של הכנעת טומאת עמלק] הנ״ל, שהיא תכלית השלמת [הפרישא בצלו] והתפלה והתהלה להכנעת עמלק שזוכים בכל זה, [כי העיקר הוא התהלה במחול כמובא במקום אחר]. כי אף על פי שמוכרח תחלה לצעוק ממצר הלב, אבל כנגד זה, מוכרח אחר כך בעצת השובע בשמחת הצחצחות המוב״פ, להתעלות ולבוא במרחב התפלה והתהלה, בתכלית השמחה והמחול שביום השמיני כנ״ל, והיא השורש [שלמעלה] מכל החכמות ודעת התורה של הרב עם התלמידים כמוב״פ:

מאמר מ״א.

[והוצאתי קצת מדברי מורנ״ת שבהלכות הפקר הנ״ל], שבתיקון המשפט ושמחת התפלה [להכנעת המעקל עמלק כנ״ל], ובתיקון צעקת הלב [למציאות העצות], ותיקון הארת הרועים בשין ג׳ ראשים וכו׳ שבכח המגינים, ותיקון השפעת הצמחים [ובסדרם הנכון כפי אקלימי גידוליהם], ותיקון התפלה [והפרישה בצלו למלחמת עמלק], ותיקון הקול וזכות האבות וסדר הזרעים [לרפואות] שזוכים בהשלמת האמונה שכתב לעיל:

מאמר מ״ב.

שגם בהעלאתו הנ״ל, שהמשכת השפע מאומר ה׳ אשר יתן בצבא המלאכים הנ״ל, הוא הוא המשכת סדר הזרעים [בתיקון היסודות שבהם] שהזכיר תחלה, מבאר יותר בביאורו לתיבת אמרי שסובב על הרפואה על שם הכתוב אמ״ר ה׳ ורפאתיו, ועל שם אש ומים רוח הנ״ל:

מאמר מ״ב*.

הערב רב [בפסולת וקלקול המשפט הנ״ל], מרומז בלשון המזמור.... ׳שפטה׳ הארץ כי אתה תנחל ׳בכל הגוים׳:

מאמר מ"ג.

כי מרחוק נראה מבואר מכותלי דבריו הקדושים על אודות הכתוב ושכותי וכו' הנ"ל, ועל אודות הכתוב תוכו רצוף וכו' הנ"ל [ובהעלאתו שבמאמר י"א הנ"ל], שהמזוכך מטומאת המראה הנ"ל, ומגיע להשלמת האמונה והתמימות שביום השמיני הנ"ל, יבא ויראה כביכול בפני ה' פנים אל פנים. ושבאמת אין מי שיזכה לזה, רק משה בעצמו בקומו מתוך שינתו והסתלקותו מירידותיו בהמחלות הנ"ל, להפוך אותם לרפואה וחיים נצחיים, שאין עוד אחריהם שום מיתה ומחלה חס ושלום. ולעת הערב והחושך בעצמו, יהיה אורו [לשורש] התורה כנ"ל, שהיא תכלית התיקון שבתערובות הערב שבעולם הזה הנ"ל. [ולולא דמיסתפינא הייתי מוסיף על זה אגב אורחא, בביאור המעשה מהבן מלך שסיפר אחר כך, כפי שביארתי בספר כוכבי אור חלק ב' אמת ואמונה, על אודות תיקון השמחה שמוכרח לתיקון האמונה, שבסילוק השכל והדעת הנ"ל, עיין שם ובמעשה הנ"ל]:

כי מרחמם-סימן ז'

אות א'.

במה שכתב על אודות המלכות שמקבל ונכנס בים החכמה המשפיע בבנים ותלמידים. מבאר יותר במה שקורא להמשפיע והרחמן הזה, בשם מנהיג [אשר יוציאם ואשר יוביאם] במדה הזאת שנכנס בו, כנ"ל מהמוב"פ:

אות ב'.

במה שמפרש כאן את כוונתו על אודות המשפיע והרחמן הזה, כי אין זה רק משה רבינו לבד, ומה שהיה הוא שיהיה וכו׳. מבאר יותר בענין הכתוב הנ״ל כי מרחמם וכו׳, שגם לפי פשוטו [בפירוש רש״י], יסובב על המנהיג הזה שלעתיד:

אות ג׳.

במה שכתב בענין בית המקדש, שהוא ענין בית הדעת של הבנים והתלמידים הנ״ל, להצילם מעתה על ידו מכל החטאים. מבאר יותר גם בדבר הכפרה שנמשך על ידו גם לכל החטאים שעברו. כי ממילא מבואר, שגם זה הוא מעוצם כח הדעת, זה לעומת זה, בתכלית ההיפך מטומאת החטאים, על שיש ביכלתו לכפר ולבטל אותם מן העולם כנ״ל:

אות ד׳.

שבאריכות שפתיו הקדושים לקרוא ולהפליג בדבר הרוח שטות הנ״ל, שהיא רוח החיה והבהמה ממש. מבאר יותר במה שכתב לקמן על אודות הקרבנות [שבזביחת ושחיטת הבהמות], שנמצאים זה לעומת זה, בבנין בית הדעת, להכרח הכפרה וההצלה הנ״ל:

אות ה׳.

שלכאורה יש להתפלא במה שכתב שעל רשעים וכו׳ אסור לרחם, כפי שמבאר והולך שכל כוונתו בדבר הרחמים, הוא להציל מעוונות, ושברוב רחמיו, יחיה ויקים גם הנקראים מתים ונבלות ממש חס ושלום. ולייישב את הפליאה הזאת, נשימה נא את לבינו להמבואר מדבריו הקדושים, שעיקר האדם הוא הדעת של המקיפים, הנמשכים ויוצאים ממקיפי הרב

הנ״ל שלמעלה מכולם, ושהדעת הזה, הוא תכלית ההיפך [וההצלה] מכל החטאים. כי בכל זה מבאר יותר במה שהפליג תחלה ברוממות הידיעה מהיכן נמשכים נפשות ישראל, ושעל ידי זה הוא יודע שאין העוון שייך להם כלל. כי מרחוק תבין לפי זה בעמקי שפתיו וחכמתו הקדושה, שגם כל ההמשכה של נפשות ישראל, הוא מרוממות הידיעה הזאת של הרב בעצמו [שהוא תכלית הידיעה דלא נדע כנ״ל], שהוא תכלית ההיפך מהחטאים כנ״ל. וגם ממילא מבואר, שזה לעומת זה, נמשכים נפשות הגוים ממלך זקן והרוח שטות שעליהם, אשר על זרעו ודורותיו ממש, אסור לרחם בתכלית האיסור, כי הן המה עיקרי הרשעים והרוצחים הנ״ל, אשר כל רחמי המנהיג והמלך הנ״ל, הוא למחותם ולאבד לגמרי את זכרם מן העולם. ובהעבירו מהעולם את רוח השטות והטומאה הזאת, לבל תתערב מהם עוד בנפשות ישראל, ירחם ויחוס על כל האובדים והנדחים שבהם, להחיות ולהקים לכולם כנ״ל:

אות ו׳.

שבהפלגתו על שעשוע השם יתברך, שאין נחשב אצלו עבודת העליונים כעבודת הגושי עפר וחומר [הארץ], ומהם לבד יחפוץ ויאבה את תהלתו וכבודו. מבאר יותר בעמקי שפתיו הקדושים על אודות השמים והארץ שבדרי מעלה ודרי מטה, ובהארץ לבד, ימלא כבודו יתברך:

אות ז׳.

בדבר כלליות שני הבחינות אי״ה מל״א, שמוכרחים לדעת האדם, [ועל ידם לבד, נהיה בשם א׳ד׳ם׳] הנ״ל כמוב״פ. נראה מבואר, שנמצא בכל אחד מעלה מה שאין בחבירו. כי באופן אחד, גדלה יותר בחינות אי״ה, כי היא המתייחסת יותר לצד הבן, שזוכה להשגת אביו ממש. ובאופן אחד, גדלה ועצמה בחינות מל״א, שזה לבד עיקר שעשועיו ורצונו יתברך כנ״ל:

אות ח'.

שגם בזה מבאר יותר [בהפלאת לשון הכתוב] בענין המרגלים, על אודות העונש [שגם הוא לכפרת והעברת טומאת החטא, כידוע], ואולם, חי אני וימלא כבוד ה' כל הארץ. [הקשר הזה מבואר בדברי מורנ"ת ז"ל]:

אות ט'.

שבסגולת הארץ הנ"ל להתמלאות כבודו יתברך, מבאר יותר בהפלגתו שבחטא המרגלים, להוציא דבה, ולרחק נפשות ישראל מנקודת הארץ הנבחר שבה:

אות י"ד.

שגם בכל זה, יבאר יותר בפשיטות לשון הכתוב כי מרחמם הנ"ל, אשר ינהג וינהל אותנו אל הארץ, להתגלות מלכותו, ולהבין בית הדעת, ולזביחת רוח הבהמיות של המלך הזקן הנ"ל:

אות י"א.

הוא מה שנזכר גם כן בהקדמה, על אודות השיחה שהוציא מפיו הקדוש בעת שגילה התורה הזאת [והיא נדפסת אחר הספורי מעשיות], לחזק לאנשיו במדת האמונה הקדושה, העולה על כל החכמות. כי לפי זה נראה

מבואר, שהיא היא מדת הרצון הנ״ל:

אות י״ב.

[מה שהזכרתי בהקדמה הנ״ל], שבדבריו הקדושים על אודות תכלית ידיעת החכם שלא נדע כלל, מה חמית וכו׳. מבאר יותר בעמקי שפתיו ולשונו הקדוש בענין הרצון [שזוכה האדם בפרנסתו, מים החכמה והידיעה הנ״ל], שלא ידע כלל מה הוא רוצה:

אות י״ג.

הוא בהשיחה הנ״ל שבדבר הגלגל, שנמצא גם כן באמצעות הנבדל והאדם, ממעלה למטה וכו׳. מרמז יותר בהפלאת דבריו הקדושים על אודות הגלגל החוזר ומהפך בהם, מאדם למלאך וממלאך לאדם:

אות י״ד.

שגם בדבר הגלגלים הנ״ל, מרמז יותר בשם המקיפים הנ״ל, ובמשל ומליצת לשון הכתוב, תקופות הימים תקופת השנה שמביא על זה:

אות ט״ו.

במשל ומליצת תקופות הימים הנ״ל, מבאר יותר בהפלגתו תחלה למכשול כוחם ממשא החטא אפילו יום אחד, ובמה שכתב אחר כך, שמחמת זה מוכרח להקרבת הקרבן בכל יום, ועיין לקמן באות נ׳:

אות ט״ז.

שגם בהעלאתו הנ״ל באות ג׳ על אודות כפרת החטא, שגם הוא בהמשכת הדעת להציל מהחטא. מבאר יותר, בהזכרתו תפלת משה לכפרת החטא, על אודות השתדלותו להציל מהחטא, כי זה וזה בהמשכת הדעת הנ״ל:

אות י״ז.

הוא מה שהזכרתי בהקדמת הספר, שמה שתפס לדוגמא כמו במרגלים, מבאר יותר בהפלגתו הנ״ל בחטא המרגלים, שהוא הכולל לכל החטאים:

אות י״ח.

בהפלאת מדת הרחמים שבבנין בית הדעת הנ״ל, נראה מבואר, שגם פני יהושע המוב״פ, שנסמך מפני משה, לחזק כל הנחשלים והיורדים כמוב״פ, עדיין לא נתעלה לזה בתכלית השלימות. כי אף על פי שהיה מוכרח בכריתות הלוחמים הנ״ל, אבל [כפני דוד] שפך דמים רבים יותר מההכרח. ולבנין בית הדעת לנצח לא יזכה רק הנתעלה בים החכמה

והרחמים על כל הנדחים והרחוקים מאמונה הנ״ל שנמצאים בנפשות ישראל:

אות י״ט.

שלכאורה יש להתפלא בהכרח הרב לסייג השתיקה, שלא לבא במקיפים שלמעלה מהזמן, ממה שכתב תחלה ברוממות מקיפי הרב, שהם באמת למעלה מהזמן. אבל מרחוק תבין, שזה מה שהפליא להודיע בסדר הזמנים [תקופות וכו׳ הנ״ל], שנמצאים גם שם. כי לפי זה ממילא מובן, שהפלגת למעלה מהזמן שנמצא במקיפי הרב, אין זה רק כנגד מדריגת המקבלים מאתו. אבל אליו בעצמו, נכונים ומסודרים גם הם בימים וזמנים, ושמחמת זה מוכרח גם הוא לסייג השתיקה, שלא לבא במה שנחשב גם אליו למעלה מהזמן:

אות כ׳.

הוא המובא [בדברי מוהרנ״ת ז״ל], שגם כל הכרח הרמזים, שמהעדר היכולת לגלות ולהוציא את הדעת מפיו, הוא בהכרח השתיקה הנ״ל:

אות כ״א.

שמרחוק תבין בהפלאת התעלות הרב והתלמידים הנ״ל מדרגא לדרגא, שגם כל השתיקה שבחושך ומניעת אור הדעת הנ״ל, יתהפך ויתהווה לסייג וגבול וכלי נפלאה, להשפעת אור הדעת שבהמדריגה יותר עליונה בכל עת, [ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות]. וגם ממילא מובן, שבכל אריכת החושך והעלמת האור, מוכרח כל אחד להשכיל ולהבין מדעתו

ומעצמו בהרמזים הנ״ל, באופן שלא יהיה נשאר ועומד לגמרי בחושך ההעלמה וההסתרה הזאת. והוא בהכרח האתערותא דלתתא המובא במקום אחר, שמוכרח כמו כן גם להרב להיות מעצמו בעושי דברו, עד שיזכה לשמוע בקול דברו:

אות כ״ב.

שעוד יש לבאר בשינויי למודיו לדרי מעלה ומטה וכלליותם, והקשיות והתירוצים שנמצאים בלימודיו הקדושים, שהתירוץ הוא התגלות הדעת, ולהיפך הקשיא והשאלה, הוא העלמת והסתרת הדעת [מה חמית וכו׳ ומה ידעת]. ואף על פי שזה וזה ישפיע לשניהם, בהכרח הכלליות של כל אחד מהם כמוב״פ. אבל בכל זאת נבדלים ומשונים השפעת לימודיו לדרי מעלה מהשפעת למודיו לדרי מטה. כי להדרי מעלה, יהיה עיקר השפעת למודיו בהקשיא והשאלה שבכל מדריגה [מה ידעת וכו׳ איה מקום כבודו], ומהתירוץ והתשובה מוכרח לשתוק, ולבלי להודיע להם רק ברמזי הידים הנ״ל. ולהיפך על הדרי מטה, מוכרח לרחם ולהוציא להם מפיו את הדעת ותבונת התשובה והתירוץ שבמדריגתם, [באופן שימלא כבודו יתברך בכל הארץ], ואת הסתירה והשאלה שעליה [כדי שלא יתבטלו במציאות], לא ירמז להם רק בידיו כנ״ל, [באופן שלא יהיה נחשך מהם האור לגמרי חס ושלום, במיעוט וקטנות מדריגתם]:

אות כ״ג.

שגם בהגיון לב הרב בתבונה והשגה החדשה, מדברי פיו לחכמת השגתו הראשונה. מבאר יותר, בעמקי שפתיו, על אודות הכתוב פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות:

אות כ״ד.

שעוד מבאר יותר בהכתוב הנ״ל שבעמקי שפתיו הקדושים, על אודות הרב הנ״ל שמוכרח שיהיה פיו ולבו שווין ועולין במדת היראה, שהיא העיקרית להשמיע ולקיים את דבריו בלב תלמידיו:

אות כ״ה.

שבחיבורו מדת היראה להשגת הדעת והתבונות [שמשפיע כל אחד בלב חבירו]. יש לבאר, שבזה לבד נתתקן הצמצום וההסתרה הנ״ל שמוכרח בכל מדריגה, גם לפני משה והרב הנ״ל, להסתתר ולהתיירא מהביט אל האלקים למעלה ממדריגתו:

אות כ״ו.

שבדבר הפרנסה מידי חכמת הרב, לכל אחד מהמקבלים והנשפעים מאתו. יש לבאר, [כעין המובן, מהטעות והסתרת דעת ר׳ עקיבא המוב״פ ובזוהר הקדוש], שגם הדרי מעלה, נזונים ברוחניות מזון המן, שהוא הלחם והשפע היורד להם מן השמים, והסתרת הדעת המוכרח להם בעיקרי למודיהם מהרב כנ״ל:

אות כ״ז.

שבהעלאתו מדבריו הקדושים על אודות הדרי מעלה ודרי מטה שנמצא מזה בכמה בחינות. כי גם למטה, נחשבים הגדולים והצדיקי אמת לדרי מעלה, כנגד הקטנים והשפלים במדרגתם. מבאר יותר בתעלומות [מלכותו יתברך] וחלוקי השפע המוב"פ לכל איש ואיש כראוי ומוכרח להארת הרצון שיזכה על ידי זה שנתקבל:

אות כ"ח.

שממה שנשתנים הדברים בכלליות הבן בתלמיד [שבביאור המעשה מר' אליעזר וכו'] מכלליות התלמיד בבן, [כי בזה נראה ומבואר, שר' אליעזר הביא את ר' יהושע]. יש לבאר בכוונתו הקדושה, שאף על פי שהתלמידים גם כן מקבלים מפי הרב כנ"ל, לא ישפיע להם רק באמצעות (ל)הדרי מעלה והעליונים שעליהם:

אות כ"ט.

שגם בהמובן בהעלאתו הנ"ל, שכמו כן תצא השפע והמזון של דרי מטה, בהשתלשלות ממן ומזון העליונים הנ"ל. מבאר יותר בבואו לכל זה בסוד השחקים, ששוחקים מן לחלק ולהשפיע מזה גם להדרי מטה כנ"ל:

אות למ"ד.

שגם בכלל ד' הנ"ל בהקדמה, שכל תורה והשגה נמשכת יותר כפי התיקונים המבוארים בה בעצמה. תבין מרחוק בהשפעת השגתו הזאת ברצון שברצונות, סעודה השלישית שבשבת [ימי החנוכה המוב"פ]. ואם

כפי הנשמע מדבריו הקדושים, ירדו תמיד נפשות הדרי מעלה לשמוע תורתו, ולא שמעו רק מה שצריכים [כי גם בנפשות הדרי מטה, שנחלקים גם הם להחשב כל אחד לדרי מעלה כנגד חבירו הקטן מאתו לא נשמע בלב כי אם רק מה שצריך כמובא מזה במקום אחר]. אבל באמירת השגה הזאת, שמבואר בה מעין הדבר הזה, הפליא והפעיל בה יותר, להשמיע לכל אחד את הראוי לו, ולכוללם אחר כך בכלליות ההודעה, גם מעין הלמודים שהשפיע בשעה הזאת לדרי השמים כנ״ל. וגם לפי כל זה תבין ותתבונן, בדברי צחות שיצאו מפיו הקדוש לקרוא גם לנפשות הדרי מעלה על שם ״סעודה השלישית״ הנ״ל. ועל העדר מזונם מלחם הארץ, שהוא הבדלת ורוממות בשחקים, ששם שוחקין מן להצדיקים והדרי מעלה, ומשם נשפע גם להתחתונים כנ״ל:

אות ל״א.

שגם בהכלל הנ״ל תבין מרחוק, שכמו כן גם בפרטיות דבריו, בסייג השתיקה על אודות המאמר כשעלה משה וכו׳, שתק וסייג את חכמתו, ולא ביאר להודיע מהתירוץ שנמצא על שאלות משה. וגם מרחוק יש להשכיל ולהתבונן בידי כתיבתו וחכמתו, שהפליא לרמז גם על זה בפניני דבריו הקדושים, משה היה למעלה מן המחשבה לכך היה יודע וכו׳. כי לפי זה בעצמו ממילא מבואר, שאף על פי שכביכול במחשבת אלקותו יתברך נתעלה ר׳ עקיבא [בהשגתו לתגי האותיות], (לתייג) [להיות] על ידו מתן התורה. אבל משה בכלליותו באלקותו יתברך שבבחינת למעלה מהמחשבה וסתרי האותיות, נתחייב נתינת התורה על ידו, עד שגם בחינת המחשבה שלמטה משם, הסכימה על זה, [ועל ידי זה בעצמו היתה ידיעתו והשגתו להתשובה והתירוץ]. וכל שאלתו שבתחלה לא היתה רק בהגיע לשמי מרום מדריגת רבי עקיבא, שזכה גם כן להשגת התגין והכתרים שבבחינת איה, [כמוב״פ מהכתוב כתרו וכו׳]. ואף על פי שגם זאת היתה מעין המדריגה של משה בעצמו, כמבואר בדבריו הקדושים שגם השגת הבן הוא בבחינת כי לא יראני, כהשגת משה בעצמו, [מחמת שנמשך כולו ממוח האב וכו׳], שמשם השגת התורה שבנגלה להתלמיד יהושיע כנ״ל. אבל בבואו לבחינת עצמו ממש, שבמדריגת הרב והאב, [שבכל זאת נמצא בזה שלימות יותר מהשגת הבן כמוב״פ], נתיישב אצלו השאלה בזה בעצמו. ואף על פי כן, הוכרח גם אז להתצמצם, ולבלי להרוס לעלות למה שנחשב כנגדו גם אז בבחינת למעלה מהזמן:

אות ל״ב.

מה שמבואר מדבריו הקדושים, שגם בעצם השפעת דעת משה לכל דרי הארץ, והתמלאות כבודו יתברך, נתקיים ויוצא אל הפועל בזה לבד, התמלאות כבודו ותהלתו יתברך בכל הארץ, [כי זה לבד יקרא בשם כבוד להשם יתברך שגם הרחוקים, והנחשבים כביכול לזולתו, מכירים ויודעים רוממותו]:

אות ל״ג.

שגם ברמזי ידיו הנ״ל, מבאר יותר בקיום הכתוב ומלאו את הארץ [שנתהווה על ידי זה], שכתב בתחלת דבריו הקדושים. [והקשר הזה מבואר גם כן מצירופי דבריו הנ״ל, על אודות התמלאות הארץ בכבודו יתברך על ידי יהושיע, לפירוש הכתוב ויהושע בן נון מלא וכו׳, שזה בחינת ומלאו את הארץ עיין שם, וגם הוא מובא בדברי מוהרנ״ת שעל התורה הזאת, וכתבתי מזה גם בהקדמת הספר]:

אות ל״ד.

שגם בהתחלקות המזון הנ״ל [לכל אחד כפי מדריגתו, בדרי מטה ומעלה כנ״ל], שנמשך מרחמי וחכמת המנהיג והמלך [שהיה ושיהיה כנ״ל], תבין מרחוק בחכמת פתיחת פיו הקדוש להביא את הדוגמא להשפעותיו ברחמיו, מהתחלקות המזון והמאכל להקטנים והגדולים:

אות ל״ה.

שיש להתפלא בביאורו ובעשותו לעיקר בהכתוב את הלשון כעת וכו׳, באופן שיקרא ויכנה גם לכל השגות של יעקב וישראל, על שם העת הזאת, עד שגם במקום שנזכר העת בלשון סתם, נפרש על זה. אבל מה טוב ומה נעים ומתוק חכו ולשונו הקדוש, בהעלאתו באותיות י״ד ט״ו הנ״ל, שגם כל עצם ההשגות לנצח, יהיה לכל אחד בסוד העתים והזמנים, [כי הן הן הכלים, שיתקבלו בהם האורות וההשגות שלמעלה מהזמן כנ״ל]:

אות ל״ו.

מהמבואר בדבריו הקדושים על אודות בית המקדש, שהוא בכלליות הדעת בבנים ותלמידים. יש להתפלא קצת בהפלגתו על אודות משה שזכה לסוד חנוכה, וגם בהכתוב סלח נא וכו׳ אין מבואר רק הצירוף מאותיות חנוכה, ובאמת לא יסובב השם הזה, רק על החינוך של הבית, ולא על עצם הבית. אבל מרחוק תביט ותראה גם בזה נועם ומתק פרי דבריו הקדושים, בהעלאתו תחלה מדבריו הקדושים, שהעיקר הוא שלא לעמוד בבית הדעת במדריגה אחת, כי בכל עת ועת יתחדש ויתחנך אצלו הבנין הזה בדעת והשגה יתירה. וממילא מבואר כמו כן, שמוכרח להיות עיקר ההפלגה על אודות משה במה שזכה לסוד חנוכה כנ״ל, ושזה לבד מרומז בהכתוב סלח נא:

אות ל״ז.

בביאורו הקדוש, שכל הספירות והריאה שבאיברים הפנימים נמצאים באמצעות ההשגה [ודעת התורה] הזאת, שגם היא בעצם אור הדעת ממקיפי העליונים שמדבר בה [כמבואר ונזכר לעיל באות ל׳, מכללי ההקדמה]. מבאר יותר, באמתת צלם האדם שזוכים על ידי זה כמוב״פ:

אות ל״ח.

שגם בסוד החנוכה הנ״ל שזוכים בכל שנה מתיקוני יום הכיפורים. מבאר יותר, בהארת תקופת השנה שעוסקים נפשות ישראל להמשיך על עצמם [מהרב הנ״ל], גם בעולם הזה כמוב״פ, והוא הארת התורה והלוחות הנ״ל, שנגמר המשכתה ביום הזה כידוע:

אות ל״ט.

שיש לבאר על אודות הבטחון (וחיבור) [ושיבור] העיניים שמוכרח להקדים להמשכת השפע והפרנסה, שהיא כעין הרצון שנמשך משם, ושמחמת זה מוכרח גם בהשפעת הדעת, להתקדם תחלה בהרצון ואיתערותא דלתתא, שרוצה וחושק כל אחד מהתלמידים לקבל מהרב את הדעת כנ״ל. ועוד ממילא מבואר, שגם מחמת זה אין זוכה לקבלת השפע וההשגה אמיתיית מהשם יתברך בעצמו, כי אם הרב, הנתקדם בהרצון וההתעוררות מעצמו. ולא כן התלמידים הנ״ל, כי להם מוכרח תחלה שיתקדם להם הרב מלמעלה בהשפעת רצונו ודעתו, ואז דייקא יש ביכולתם לזכות בעת שתיקתו, להתגבר בהרצון ואתערותא דלתתא הנ״ל, עד שיתגלה להם בכל עת יותר, לכל אחד כפי מדריגתו בזה:

אות מ״ם.

שגם בהבאתו על אודות ישעיה שזכה להשגת ואראה וכו׳ [שהיא השגת מלא וכו׳], מבאר יותר בענין הכתוב וקרא וכו׳, מלא כל הארץ כבודו. גם

נראה בכוונתו הקדושה, שמה שאומרים גם הדרי מעלה מלא וכו' כנ"ל, הוא בהכרח כלליותם גם מהשגת דרי מטה. כי על כל זה, מתנשאים ברעש גדול ואומרים ברוך וכו' ממקומו [הסתום ובלתי נודע, איה]:

אות מ"א.

הוא בנטיית ידו הנ"ל [באות ל"ב], שגם כל השלמת התמלאות כבוד ה' בכל הארץ, הוא על ידי האדם האמתי [שהוא המנהיג בעצמו כמוב"פ], והנראה מבואר מדבריו הקדושים [שעיקר האדם הוא השכל והדעת], שבהתמלאות דעת החכם בכל יושבי הארץ, נתמלא על ידי זה גם כבודו בכל הארץ, ובזה לבד תלוי ועומד כביכול גם כן התמלאות כבוד ה' בכל הארץ כנ"ל:

אות מ"ב.

שגם אם תתבונן בקבורת משה המוב"פ, שעליונים נדמה להם שהיא למטה וכו', נראה מבואר, שגם מחמת זה הוא בכלליות השני בחינות איה ומלא הנ"ל. כי אף על פי שנשאר גם למטה, ושם עיקר התמלאות כבודו גם אחר שנסתלק במציאותו למעלה כמוב"פ, אבל בכל זאת איה מקום כבודו [בסיבת הכלליות] גם למטה, כי גם להתחתונים נדמה שהוא למעלה:

אות מ"ג.

שהנראה מצירופי דבריו הקדושים, שגם עיקרי השאלות והתירוצים זה על זה עד אין סוף, הוא באמצעות השגותיו הנ״ל, איה מקום כבודו ומלא כל הארץ כבודו. כי בחכמתינו המוגבלה, יהיו כשני הפכים בנושא אחד. ולחכמות והשגות שבאין סוף, לבלתי הפכים יחשבו:

אות מ״ד.

שגם בהבאתו את הכתוב יחיו מתיך וכו׳ [על אודות התיקון וההשגה של הדרי מטה], מבאר יותר בדבר החיים והקיום לנצח שזוכה האדם בהשארת הדרי מטה, כאזהרת הכתוב ומלאו וכו׳:

אות מ״ה.

שעוד נראה מבואר מדבריו הקדושים, שאף על פי שגם קודם התחיה נמצא האדם בעולם הזה על ידי השארתו הנ״ל, אבל גם המציאות הזאת בעצמה, היא בהסתרה [ואיה הנ״ל], ולא כן אחר התחיה, שיצא אל הפועל בתכלית השלימות דבר הכתוב הנ״ל יחיו מתיך, יצא ויתעלה על ידי זה האדם מההסתרה להתגלות, [שבזה לבד תלוי ועומד כביכול, התגלות והתמלאות כבוד ה׳ כנ״ל], שזה עיקר התיקון וכוונתו יתברך בבריאת האדם כמוב״פ. כי גם על ידי זה לבד, נשלמים הכלים וקבלת השגת כבודו הנסתר יתברך, אשר עין לא ראתה וכו׳:

אות מ״ו.

שגם מנטיית רמזי ידיו הנ״ל [באות ל״ט] בדבר העינים המשברים ומצפים לקבלת השפע בגשמיות, שהוא כעין הרצון המוכרח לקבלת השפע הרוחניות של הדעת הנ״ל. נראה מבואר, שהן הן הכלים לקבלת דעת החכם, אשר עין לא ראתה, אז [יעשה להמחכה והצופה לו הנ״ל]:

אות מ״ז.

שגם בהמבואר מדבריו הקדושים שבמ׳ה׳ [ו]ש״ע נהורין שבדעת המקיף, זוכין לעשות את התלמיד בביאור הכתוב בפיך וכו׳ לעשותו, במה [שאמרו חז״ל, כאלו עשאו]. מבאר יותר, בפירוש המ׳ע׳ש׳ה׳, ובלשון הכתוב הנ״ל [יעשה למחכה והצופה] כנ״ל:

אות מ״ח.

שגם בדבר היובל, מבאר יותר בענין יום הכפורים, שבו לבד תלוי ועומד כל קדושת היום [והוא האור החמשים, שכאור השמונה של חנוכה יהיה, באחדות הג׳ ראשונות שבספירת כתר הנ״ל, כידוע]:

אות מ״ט.

שגם ברמזי ידיו הנ״ל על אודות הרצון [והאתערותא דלתתא] שמוכרח להמקבל, מיישב יותר בפליאתינו הנ״ל [באות ה׳], על אשר אסור לרחם על הרשעים. כי לפי זה נראה מבואר, שיסובב בכוונתו על הרשעים שלא נמצא בהם הרצון והאתערותא דלתתא. ומה שאסור לרחם, הוא הוא גם כן לטובתם והצלחתם, שלא יתקלקלו ויתפקרו יותר, בסיבת קבלתם

שבהעדר כלי הרצון כנ״ל. כי גם לכל התלמידים שנמצא בהם הרצון, מוכרח גם כן לצמצם ולחלק את השפעותיו, לבל יגיע לכל אחד בכל עת יותר מכלי הרצון שנמצא בו בעת הזאת [כמובא במקום אחר]. גם נראה מבואר, שאין מזה סתירה להתשובה שכתבתי לעיל באות ה׳ שלא יסובב כלל בדבר הזה על נפשות ישראל. כי אף על פי שהרוח שטות מניח כל העמים [שיוצא מהם כנ״ל], ואין מתגרה ומתגבר בכל כחו, רק על נפשות ישראל [כמובא בדברי חז״ל], שגם דוד שזכה להמלכות וההנהגה דקדושה הנ״ל, מעוצם רחמיו גם על הנפשות שירדו בעוונותם לרוח הבהמות ממש, ולחלק גם להם מזון העשב, להקטנים מה שראוי להם, ולהגדולים מה שראוי להם [כי מאחר עלות הביאו וכו׳ כידוע], עדיין לא זכה בתהלותיו לקרב את כולם כנ״ל באות י״ח [כי ההלכה כדברי רבותינו שאמרו, כולם באים לחיי עולם הבא], ובשיר הקדש קדשים שיתגלה בים החכמה של הרב המוב״פ [נאמר] כולך יפה רעיתי ומום אין בך:

אות נ׳.

שגם בהמבואר ברמזי ידיו הנ״ל, שהשתיקה [ומניעת אור הדעת] שמוכרח להקדים קודם התגלות תקופת היום, הוא זה לעומת זה בחושך וערב שמוכרח להתקדם בפניו, ושעל זה יכבדו מאתנו משא העוונות אפילו יום אחד, עד שמוכרח להקרבת התמיד כנ״ל מהמוב״פ. מבאר יותר, גם במה שפרט וכתב בהכרח התמיד של שחר לכפר על העבירות שבלילה, והתמיד של בין הערבים לכפר על העבירות שביום:

אות נ״א.

שגם בדבר הפרנסה והחיות שנמשך ברחמי החכם, נראה ומבואר דרכו הקדושה, להבין משל ומליצה בהמאמר חז״ל אין יסורים וכו׳, ובדבר הכתוב אשרי משכיל אל דל:

אות נ"ב.

הוא בצירוף חנוכה שבסופי תיבות הכתוב ויהושיע בן נון וכו', שלכאורה יש להתפלא לפי זה, במה שנרכבו ונתערבו סופי תיבותיו גם באותיות שאינם שייכים כלל לענין הזה. וכן יש להתפלא, במה שהסמיך לזה את הענין של משה רבינו היה עניו, ומה שמכוון מספר הגבורות לאלף ת"ה [הנרמזים בברכת א'ת'ה' גבור וכו'], כי מה ענין מספר אתה ועניו לדבר הכתוב הנ"ל. אבל מרחוק תראה ותביט בצירופי אותיות הנותרים שבהכתוב הנ"ל, כי מכוון ממש, נמצא בהם צירוף אתה ועניו הנ"ל [עיין בספר פרפראות לחכמה לקוטי תנינא]:

אות נ"ג.

שגם בהפלאת השגתו שבמאמר חז"ל ממשה ור' עקיבא הנ"ל, מבאר יותר בדבר הדין [זה ישפיל וכו'] שהסמיך לזה. כי הוא ענין המאמר הנ"ל בשאלות משה על משפט ר' עקיבא, ושגם על זה השיב לו השם יתברך שתוק וכו'. כי הוא כלל הלימודים הנ"ל של הגדולים בלימוד וקיום השגת תורתו ואלקותו יתברך, מוכרח לשפטם ולדקדק עמהם כחוט, שעדיין אינם יודעים ועושים כלל, והם בעצמם מצטערים וכוספים כל ימיהם למדת הדין הזה, מתי יבא לידי וכו'. כי בזה לבד, זוכים שיתגלה להם מדת הרחמים שבעדן, ים החכמה, עין לא ראתה כלל, אשר גם כל העונשים אינם נחשבים כנגד זה אפילו כטיפה וכו'. ולהקטנים ולהשפלים לבלי לדקדק עמהם, כי ה' אתם ואצלם [והוא לא נדע גם למשה רבינו עליו השלום], ואשרי האיש הנתעלה כנ"ל [וגם כי בכל זאת נכללים הם זה מזה כנ"ל]. ועל זה לבד תסובב כל הידיעה והלא נדע שבמשה כנ"ל, להודיע ולהוודע, שאף על פי כן יש לברוח מן העוון כבורח מן האש, ושבאמת אינם נחשבים גם כל היסורים ועונשי העולם הזה של רבי עקיבא הנ"ל, כנגד עוצם העונשים והמרירות שמוכרח לסבול לעתיד בסיבת הזיכוך והתיקון [כל אשר לא זכה ונזדכך מהם בתשובתו שבעולם הזה]. ואשרי האיש שישמע למצוותיך, הלא מעתה קראת לי אבי וכו'. כי על זה לבד תסובב כוונת משה בהתחזקות הנ"ל, שמודיע לכל אחד. [במה שרמזתי לעיל בענין הלא נדע שבידיעת משה רבינו ע"ה לדרכי ה' צדיק ורע לו וכו', מבואר כן מהנשמע מפיו הקדוש, שאם באמת הוא חידוש [ועונג] נפלא יותר מהידיעה לבד, ואף על פי כן נמצא בזה לא נדע ממש]:

אות נ"ד.

כי עוד מרחוק תבין בהפלאת שפלות הגדולים הנ"ל שבמשפטו יתברך לבל יתרוממו ויתגאו, [כי יכירו וידעו באמת, שעדיין אין יודעים כלל כנ"ל]. כי הוא הענוה [והשפלות] הנ"ל שיתעלו בזה הגדולים להשגתם בספירת הכתר איה כנ"ל מהמוב"פ. והאיש משה, הוא העניו האמתי, שעולה בהשגת איה ולא נדע הנ"ל למעלה מכולם, עד שחוזר וממלא משם רוח חכמה ליהושיע תלמידו [כדבר הכתוב הנ"ל], ובאופן שיתמלא לעולם בגבורות היראה, ולהחיותו על ידי זה לנצח כדבר הכתוב יחיו מתיך וכו' כמוב"פ, [כעין ברכת אתה גיבור הנ"ל]:

אות נ"ה.

מה שבכל זאת, נמצא גם בדבר ההתחזקות וכלליותה והכרעתה לצד ההתעוררות, [שהוא בעיקר הכרח היראה כנ"ל] המוכרח להתלמידים והקטנים, חכמה עמוקה ונשגבה, שקשה וכבד להשיגה, השגת הדרי מעלה העונים זה כנגד זה בכלליות איה, ומלא. אשר אין דורשים בהשגה הזאת, כי אם לחכם ומבין מדעתו ברמזי הידים כמוב"פ:

אות נ"ו.

שנראה מבואר מדבריו הקדושים, שגם משה רבינו ע"ה בעצמו, בקבלתו את השגותיו מהשם יתברך, מוכרח בכל עת להפסק השתיקה ורמזים הנ"ל, [כי עת לחשות ועת וכו']:

אות נ״ז.

שברמזי ידיו על אודות החשמל, יש להבין ולהשכיל שהשפעת הדעת והסתרתה בשתיקה כנ״ל, היא כאחדות הדעת והסתרתו [בלא נדע], שנמצא באמצעות כל מדריגה [שבכל השגה] בעצמה:

אות נ״ח.

שגם ברמזי ידיו הנ״ל על אודות ההתעוררות ויראת הגדולים ממשפטו יתברך, שנמצא בעיקר השגת שבדבר ההסתרה איה הנ״ל. מבאר יותר בנטיית ידיו ורמזיו הנ״ל [באות כ״ה], שהיראה היא בסיבת ההסתרה והצמצום שמוכרח בכל עת:

אות נ״ט.

בהמבואר הנ״ל באות ה׳ מדבריו הקדושים, שנפשות ישראל לקוחים מאין ולא נדע, שהוא רצונו ואחדותו יתברך. מבאר יותר במה שכתב שם, שמחמת זה אין שייך [להם] החטא וההסרה מרצונו יתברך, [מאחר שעצם נפשם הוא מרצונו יתברך]:

אות ס׳.

שבהמבואר מדבריו הקדושים על אודות נפשות ישראל, הנמשכים ונלקחים מאין ולא נדע של אביהם ורבם העליון הנ״ל, שאף על פי שמצד זה אין שייך להם שום עוון כלל, אבל כל החטאים הוא מצד הרוח שטות שנאחז ונכנס בהם, ובמה שממילא מובן שכל האחיזה הוא בפרטיות מצד הגוף, ושגם זה נמשך מכלליות הרשעים [שבעין עממין], שאסור לרחם עליהם. מבאר יותר בהכרח מדת הדין הנ״ל. כי אף על פי שלא תוהו בראה, וכל בריאת האדם היא שיתגלה אליו מדת הרחמים שבהשפעת דעת העליון הנ״ל מהמוב״פ, אבל לזה בעצמו מוכרחים כלי הגוף וזיכוך הרוח שטות [שנמצא בו מצד הרשעים], כמדת הדין והמשפט, [כמו שאסור לרחם בכלליות על הרשעים כנ״ל]. ועל ידי זה לבד, זוכים לעלות במחשבתו והשגותיו יתברך שבמדריגת רבי עקיבא כנ״ל. וגם מהם ועל ידם, נשפע ויורד מים החכמה לכל הבלתי יכולים להתקיים ולהתנהג במדת הדין והמשפט הזה, עד שמוכרח לשתף בהם גם בתחלה במדת הרחמים, ולחזקם ולהחיותם כנ״ל [מהמוב״פ שר׳ אליעזר הביא את ר׳ יהושע וכו׳]:

אות ס״א.

שגם בדבר האיש חיל שממשיך ומביא את לחמו ממרחק המקיפים. תבין מרחוק בפניני דבריו, להביא ראיה לתהלוכות הספינה שהיא כתהלוכת המקיפים, מהכתוב היתה כאניות סוחר, [כי ממרחק תביא לחמה כנ״ל]:

אות ס״ב.

שנראה מבואר מדבריו הקדושים בענין הדרי מעלה ודרי מטה, שאף על פי שהם בבחינת הבנים והתלמידים, [אין זה רק כעין הכלל הנ״ל בהקדמה, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, ובאמת] נחשבים [הם] לדרי מטה, כנגד הדרי מעלה והעליונים לגמרי כנ״ל:

אות ס״ג.

שמחמת שעיקר שעשוע וכבוד השם יתברך הוא בעיקר מגושי עפר וחומר הארץ כנ״ל מהמוב״פ, ממילא מבואר, שאף על פי שמשתדל הצדיק להיות אוחז ומקיים גם עולם העליון [בהשגת איה], אבל עיקר השתדלותו וחפצו הוא [כחפץ ורצון השם יתברך], להיות נודע בכל הדרי ארץ שאין עוד מלבדו [בכל ארציותם], ומלא כל הארץ כבודו:

אות ס״ד.

שגם בנטיית ידיו מכל הנ״ל, ועל אודות הכתוב אתה הראת וכו׳, [שגם הבחירה והנסיון והרוח שטות שמתמלא, גם זה בידו] וידיעתו יתברך לבד בכל הארץ, ושאף על פי כן, איה מקום כבודו, והוא סתים ונעלם, עד שבאמת נמצא בכל אחד כח הבחירה והנסיון, אשר לדעת האנושי הוא בתכלית ההיפך מהשגת מלא הנ״ל. נראה מבואר, שהשאלות והתשובות לנצח שיהיה במציאות שני ההשגות איה ומלא כנ״ל, יהיה כמו כן גם במציאות והשגות הידיעה והבחירה:

אות ס״ה.

היא שיש לבאר מדבריו הקדושים, שכמו שנתבשרים הדרי מטה בעליית הרב להשגה הנ״ל, שיש תקוה לאחריתם. כן בכל מה שעולה ונתגדל יותר במדריגתו ומעלתו, נמצא יותר תקוה ותרופה גם להנופלים והיורדים יותר בריחוקם מההתעוררות הנ״ל. כי אף על פי כן, יפליא

וישגיב [בדרך נורא ונפלא דלית מחשבה ורעיון גם בכל הדרי מעלה להשיג כלל], בהארתו וזריחתו בהם גם התעוררותם והקיצתם בעצמם, אשר על זה לבד יסובב להם מאתו מאמר הכתוב הקיצו ורננו:

אות ס"ו.

שגם בכל הנ"ל נראה מבואר, שאף על פי שמוכרח האתערותא דלתתא והתחתונים, [וזולתו אין ביכולת לרחם כלל בהשפעת הדעת כנ"ל], לא נודע ומושג הדבר הזה, רק להאב והרב העליון העולה לתכלית הידיעה הלא נדע בעצמו כמוב"פ. [וכן מבואר הקשר הזה מדברי מוהרנ"ת ז"ל, שבשאלתו להדרי מעלה מה חמית ומה ידעת, משיב ומאיר להדרי מטה, ומסלק ומבטל מהם את הדינים והקטרוגים שנמצאים עליהם תחלה מהדרי מעלה. וגם עיין לקמן באות ס"ט שמבאר יותר בזה]:

אות ס"ז.

גם בהפלאת נטיית ידיו הנ"ל נראה, שאף על פי שלא קם עוד בישראל רחמן ומנהיג כמשה, אבל הוא בעצמו לרוב עליותיו בהסתלקותו וקבורתו הנ"ל מהמוב"פ, יהיה לעתיד בתכלית המקיפים העליונים הנ"ל, עד שימלא כל הארץ בדעה את ה' כנ"ל. כי ברוב ועוצם הפלאת נטיית ורמזי ידיו שבים חכמתו המוב"פ, יכירו וידעו ויבינו מעצמם כל יושבי תבל, שיש להם להאמין בדבריו, על כל השאלות והקשיות והתהפוכות והמבוכות שנמצא בכל איש ואיש. [וכבר כתבתי מזה בספר כוכבי אור חלק ג' וגם עיין שם בישוב הסתירה שבמאמר חז"ל]:

אות ס״ח.

שגם בכל הנ״ל יבואר לנו במה ששינה בלשונו הקדוש באות זיי״ן, כמדבר ומודיע דבר חדש, שזה החכם מוכרח וכו׳ להאיר בדרי מעלה ומטה. ולכאורה נראה אחר כך מדבריו הקדושים, שהוא הארת משה בבנים ותלמידים שדיבר מזה תחלה. כי בדבר הביאורים הנ״ל תבין ותתבונן, שגם בהשגתו בעצמה, עלה ונתעלה להשפיע [ולהודיע] מהנהגתו שלעתיד, אשר יראינו נפלאות במתן תורתו כבימי צאתינו ממצרים, להאיר בבנים ותלמידים כנ״ל, [כי באופן אחד נשתווים המדריגות זה לזה, ואף על פי כן נמצא ביניהם שינויים, שנשתנים זה מזה בסיבת ההשתלשלות, כמובא מזה במקום אחר]. ומאז לעולמי עד יגדיל וישגיב בהם, ולא יסתלק ויכנף עוד מורינו מפנינו, עד אשר ידעו כל הארץ כי ה׳ הוא האלקים אין עוד, ולא ידח ממנו שום נדח כלל וכלל חס ושלום. [ומה שכתבתי בהקדמה על אודות השינוי לשון הנ״ל, הוא מחמת שכן דרכו גם בשאר מקומות, להוציא כל דיבור בחכמה נפלאה, עד שלא יתבוננו על בוריים, כי אם בקריעת ים חכמתו שלעתיד הנ״ל], ואף על פי כן, כל מה שיש ביכלתינו לחתור ולמצוא גם עתה, חובה עלינו להגות ולחפש בהם. גם מבואר מדבריו הקדושים בעל פה, שעיקר הכוונה בכל הנ״ל, הוא על הגואל שבדור האחרון. כי בתחלה, גם משיח ימ׳, ובנו ימלוך ויתעלה כנ״ל, וכן מדור לדור, עד שיקוים מאמר הכתוב הנ״ל יחיו מתיך וכו׳ לפי פשוטו. [כי] בגאולה הראשונה להצילם מהיסורים והעונשים שנגזר עליהם בסיבת העוון, סבבה עיקר כוונתו על הכפרה והזיכוך מהעוון והחטא. כי בתכלית הכפרה והזיכוך הנ״ל, אין מיתה וכו׳, ואין יסורים וכו׳. כי כל כוונתו, הוא להבין משל ומליצה כנ״ל באות נ״א:

אות ס״ט.

שעוד בנטיית ידיו הנ״ל באות נ״ד ובאות ס״ד, מבאר יותר בדבר המסירת נפש שכתב בענין משה. כי מרחוק תבין בכל זה, שהוא מוכרח להמתיק מדת הדין בשרשו שבמשפט התורה, מכל השפלים הרחוקים מאתה. כי כל ההמתקה והביטול, הוא בעלייתו במדת הדין בעצמו, למדריגה היתירה, שבשורש ולמעלה מי״ג מדות התורה, עד שנודע לו, [ומודיע גם לכל הדרי מעלה המקבלים מאתו], שעדיין אינם יודעים כלל דרכיו יתברך, כי אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד בי״ג מדות רחמיו וחסדיו, למעלה ממדות התורה הנ״ל. עד שזוכה למדת הכיפורים, להמשיך מעתה חנוכת בית הדעת גם לכל הרחוקים הנ״ל, באופן שיהיו

ניצולים מעתה על כל פנים מכל מיני חטא ועוון. ודייקא בהצלתם וזיכוכם בכלליות הנ״ל, ניצול ונושע גם הוא, ממשפט הדין שמוכרח לקבל על עצמו בעבורם. וכן מובן ומבואר גם במקום אחר, שדייקא על ידי הצדיקים הנתעלים לשרשי התורה דרך הקדושה, יש תקוה לכל היורדים, לשוב לשם בתשובה, שזה לבד כל תיקונם על העבר:

אות ע׳.

גם ברמזי ידיו הנ״ל בדבר הגוף והנפש שבכל איש ואיש, הוא ככלליות הדרי מעלה ומטה הנ״ל, שמשרשם בים חכמת החכם, נמשך האוכל והמזון לכל אחד. יש לבאר, שמחמת זה נמצא בטבעו לייחד הגוף והנפש, ושמחמת זה יש ביכולת לעלות ולהתעלות לשם על ידי זה בעצמו, באופן שיהיה נשפע לו משם בכל פעם יותר:

אות ע״א.

שגם בנטיית ידיו הנ״ל על אודות העת והזמן שמיוחד בזה, מבאר יותר גם בהבאתו על זה לשון הכתוב, לעת האוכל וכו׳:

אות ע״ב.

ביתרון התחתונים לשעשועי הבורא יתברך יותר מהעליונים, יש לבאר [מכותלי דברי מוהרנ״ת], שזה מחמת שכל הבריאה לא היתה רק להשפיע עונג דעתו לזולתו. כי מרוב טובו לאין סוף, ישתעשע ויתענג גם הוא, בהטבתו והשפעתו לזולת. וכל שהמדריגה יותר למעלה, מיוחדת היא יותר בו בעצמו יתברך, ונתמעט בזה שעשועיו ועינוגו. ושמחמת זה

לבד, כל הכרח התחיה. כי לעונג הנשמות מדעתו יתברך, אין נחשב כלל [מיחודם בו הנ״ל], כנגד העונג והעדן שיהיה להם [וגם להשם יתברך בעצמו כביכול כנ״ל] כשיתחברו ויתאחדו בהגוף [שבתחתיות הארץ הנ״ל], שהוא לבד נחשב להשם יתברך כזולתו כביכול, מעוצם רבוי המבוכות והרוח שטות שהרבה בו השם יתברך. כי כשיזכה לזכך ולהזדכך בכל זה, יהיה נחשב בזה לבד, לתכלית שלימות זולתו הנ״ל:

אות ע״ג.

בהמשכת סעודת מלכות לויתן הנ״ל, מהמקיפים הנקראים בשם אניות סוחר. מבאר יותר, בהבאתו ענין הכתוב זה הים וכו׳, שם אניות יהלכון, לויתן וכו׳:

אות ע״ג*.

במה שכתב שבפעולות בקשת סלח נא שביום הכפורים, זוכים לחנוכת הבית המקדש. מבאר יותר בצירופי דבריו, שבית המקדש הוא בית הדעת הבן והתלמיד, להצלתם מכל החטאים שברוח השטות. כי לפי זה ממילא מבואר, שגם זיכוך [וכפרת האדם] מהם, נמשך ונתהווה בהמשכת בית הדעת הנ״ל, שהוא לבד העומד כנגדם בתכלית ההיפך כנ״ל:

אות ע״ד.

בכלליות הלמודים הנ״ל לעובדא ולמעשה, יש לבאר מכותלי דבריו הקדושים, שהדרי מעלה, שהשופט ישפיל אותם כנ״ל, ומדקדק עמהם

כחוט, יש שנחלש [ונסתר] בהם הדעת לגמרי חס ושלום, ברוב המשפט וההתעוררות הנ״ל, ועל זה יהיה להם לימוד ההתחזקות, לחזק ולאמץ יסוד הלימוד שבהתעוררותם הנ״ל [מה שבכל זאת, יודעים גם הם שהשם יתברך אתם וכו׳]. ולהיפך בהתחזקות הדרי מטה, איך שעובר עליהם, יש שנסתר ונעלם מהם על ידי זה הדעת ויראת החטא, ובאמת אין זה רק מחיסרון תבונתם בלימוד רבם החכם הנ״ל, כי עמוק עמוק הוא מי ימצאנו [ואיה מקום כבודו]. וכבר הודיענו, שכל יסורי הגוף שבעולם, אינם נחשבים כלל כנגד יסורי הנפש של יום אחד ובעון אחד, וכמתים ונבלות שוכני עפר ממש, נחשבים גם בחייהם בשינתם, והסתרת לחם דעתם הנ״ל. וכל כוונתו, הוא להחיותם ולעוררם ולהקיצם, שירננו וישבחו על כל פנים להשם יתברך על רוב טובו הנעלם מעין כל [וחושב מחשבות להיטיב גם עמהם]. כי בהתחזקותם ורנתם, נשפע עליהם מרוב טובו הזאת [והעיקר על ידי הרב ובניו הנ״ל בעצמם, שעולים לשם דרך הקדושה], כמבואר כל זה בהבאתו לשון הכתוב יחיו וכו׳:

אות ע״ה.

שיש לבאר מכותלי דבריו הקדושים אודות הרנה והשבח להשם יתברך במדת ההתחזקות הנ״ל, [שניתוסף למדת היראה, שעיקרה היא בדעת הדרי מעלה כנ״ל מדבריו הקדושים באות כ״ה], שהוא ענין מדת האהבה שנתחבר למדת היראה, [ומוכרחת מאד לתשובת החוטאים, באופן שיתהפכו עוונותיהם לזכיות כידוע]. והן הנמצאות ברמזי השתי ידים של המנהיג הנ״ל, שהיה ושיהיה. כי גם היראה שבלימוד ומדריגת הדרי מעלה הנ״ל, מילתא זוטרתא היא לגביה, ועוסק תמיד להראות להם, שעדיין אין יודעים כלל מה שאין יודעים. ודייקא סוף המעשה [שבתחתיות מדריגת הדרי מטה], בתשובת האהבה והתחזקות הנ״ל, [להעלותם מעתה], ולהפך גם חטאיהם שעברו לזכיות, תעלה בתחלת מחשבתו והשגתו איה כנ״ל, יראה עלאה ונפלאה [דהיא לעילא מכל דרגין ותחות כל דרגין], ליראה עלאה דעלאה כמובן במקום אחר:

אות ע״ו.

שגם בביאור דבריו הנ״ל יש להוסיף ולבאר במדת האהבה [והתחזקות התשובה] הנ״ל, שזה הוא עיקר תוקף ועוצם הרצון שברצונות שבכלליות הלימודים הנ״ל, שתעלה באחדות היראה עלאה דעלאה הנ״ל, מסוף דבר ותחות כל דרגין שבהדרי מטה הנ״ל, עד לעילא מכל דרגין שבהשגת ועליית משה הנ״ל, [באהבה וברצון סעודה השלשית שבשבת כנ״ל]. ואף על פי שהכלליות תייחד את האהבה והרצון לכל בשמים ובארץ, אבל בפרטיות, מוכרחת יותר היראה להדרי מעלה, ותשובת הרצון להדרי מטה כנ״ל:

אות ע״ז.

שבדבר [כל הספירות שנמצאות בהתורה הזאת, ובדבר] הממלכה שמקבל מכל בשמים וארץ שבחכם העליון הנ״ל, את העושר וכו׳. מבאר יותר, גם בשאר פרטי העניינים שבכתוב הזה, לך ה׳ וכו׳, לך ה׳ הממלכה וכו׳, והעושר וכו׳, ובידך כח וגבורה, ובידך לגדל ולחזק:

אות ע״ח.

שלרוב טוב הפלאת חכמתו הנ״ל, יש לבאר בהארת הרצון הנ״ל [דלא נדע מ״ה כנ״ל מהמוב״פ], שגם זה בעיקר כוונתו שבהבאת הכתוב מה רב טובך וכו׳. וגם באחדות להיראה כנ״ל, מבאר יותר בענין הכתוב, ותבין מרחוק, ברוב טובו הצפון ליראיו הנ״ל:

אות ע״ט.

במה שיצא מפיו הקדוש בהפלגת הרצון דלא נדע מה הנ״ל, לצעקת אהה עקדיני וכו׳, יש לרמז במשפט יריאיו הנ״ל, כעקידת הבן לכוללו בספירה העשירית כתר, כעולת התמיד המוב״פ:

אות פ׳.

שבהנ״ל באות ע״ד תבין מרחוק, שבדבר הכלליות [מבן ותלמיד] מבאר ומיישב לבל יהיה נראה כסתירה בדבריו, מהתחזקות החוטא [ים] איך שעבר עליהם, לפחד ויראת החטא [שכבד וקשה יותר מכל היסורים] שכתב תחלה. כי באמת, לא יהיה כל כוונתו בדבר ההתחזקות הנ״ל, רק לחזק ולאמץ להחוטאים, לבל יחלשו ויטבעו יותר במצולת העוונות, בסיבת הפחד והיראה בעצמה. כי כל החיים נצחיים, שברוחניותו ודקותו [נסתר ונעלם] הוא בדעת האמיתי של החכם הנ״ל בעצמו, הנסתר והנעלם איה מקום כבודו, ואין שייך לזה שום עון וחטא הנ״ל. ולעוצם הסתרתו ורוממותו, קשה וכבד גם על בני דעתו [איה כנ״ל], לבא ולהגיע לעצם קודש קדושתו והסתרתו, עד שמוכרח כנגד זה גם בהם, לייסדם ולחזקם בלימוד התחזקות הנ״ל, [שלא יכשלו וימעדו בהיכלי התמורות שבעולם הזה, להמיר ולהחליף ההסתרה, לחושך לגמרי, וההתעוררות לייאוש חס ושלום]. וממילא מבואר, שלהחוטאים והרחוקים לגמרי חס ושלום, מוכרח מחמת זה לעשות בהם לעיקר, את היסוד ולימוד ההתחזקות הנ״ל, עד שבתוקף ואומץ יסודם החזק בהתחזקות הנ״ל, גם הם לא יכשלו וימעדו לייאש ולהתייאש חס ושלום. אבל כל היסוד הזה, הוא לבניין החיי עד ודעת וזכות מחטא הנ״ל, שנבנה ועומד עליו, ובאופן שגם הם יבואו ויגיעו בידיעת לימוד התחזקותם הנ״ל, לתכלית הלא נדע הנ״ל, שאף על פי כן ואף על פי כן, יש להם לשפוך את לבבם כמים, כפלי כפלים מהדרי מעלה הנ״ל, ולחפש ולבקש יומם ולילה את ה׳, ואת דוד מלכם ומנהיגם הנ״ל, כי איה מקום כבודו:

אות פ״א.

נראה לפי עניות דעתי לקרב אל השכל לימוד ההתחזקות, והאופן אשר כתבתי בו באות ע״ד, על דרך משל והשפעה הגשמיות, כפי המבואר

מדבריו הקדושים שגם בשפע גשמיות, שממדת הבטחון וההתחזקות בטובו יתברך, [לקוות ולצפות לישועתו ולרחמיו המרובים, המספיקים גם על הרחוקים], נעשה ונתהווה כלי נפלאה, המוכרחת לקבלת השפע. וגם כפי כמות ואיכות הישועה והשפע מבריאת הגוף והממון, כן מוכרח תחלה לריבוי כמות ואיכות הבטחון בכמה עתים וימים. אף על פי כן, לא יעלה על דעת שום איש, לירות בעצמו חיצים, על סמך שיבטח אחר כך בבטחון חזק, שירפאהו השם יתברך מהחיצים. כי אין זה רצונו יתברך, כי רצונו יתברך שישמור האדם עצמו אף על פי הטבע. וכן אנו מאמינים, אשר הטבע הרוחניות, שהוא מדת הדין והמשפט שמתנהג על פי משפטי התורה, כמו שכתוב אם בחקותי תלכו וכו׳, לא יעלה על דעת שום אדם, שיחטא חטאים, שהם חיצים ברוחניות נשמתו, על סמך הבטחון שיבטח ברוב טובו וחסדו שימחול לו. כי זה הוא סכנה גדולה ועצומה, כפלי כפלים (טבע ברוחניות) [מטבע הגשמיות], אך מי שנשתטה חס ושלום ברוב שטות, שנכנס בו חצים לעבור עבירה, עד יפלח חץ כבודו, מוכרח האדם לידע ולהאמין, אשר העבירה, הוא חץ משוך בארס קשה לנשמתו, אשר קשה הוא יותר מכל היסורין שבעולם, ולהתחרט עליה מאד, ולפייס אותו מאד על זה, ולקבל על עצמו מעתה על כל פנים לבלי יוסיף לאוולת. ואחר כך, להתחזק ולהתאמץ בבטחון חזק ברוב טובו, שיתהפך לזכיות, ויחייהו ממיתתו, ויקימו מנבלתו, ויקיצו משינת עפרו:

אות פ״ב.

בהמבואר משיחותיו בעל פה שאמר אז למוהרנ״ת בזה הלשון: ה׳ עמך וכו׳, ושהוא הדעת מלא כל הארץ כבודו, שעוסק למלאותו ברמזי ידיו הקדושים. ומהמבואר מצירופי דבריו הנ״ל, שהוא דעת יהושע, העומד זה לעומת זה כנגד חורבן בית הדעת חס ושלום שבמרגלים הנ״ל. ומהמבואר מדבריו הקדושים, שאותיות יהושיע יהיה גם בעצם הארת הדעת הנ״ל, ששייך אליו. ומהמבואר מדבריו הקדושים, באותיות מעשה שהש׳ע׳ שבהם מרמזים על הש״ע נהורין שבאור פני ה׳ הדעת והמקיפים הנ״ל. מבאר יותר בכל זה בענין חטא המרגלים הנ״ל, שזה מה שעסק משה להצילו, בהבאתו לשמו בשם העצם יתברך [אשר באמת אין רק הג׳ אותיות הראשונות, כי הה׳א היא כפולה כנודע], ויקרא אותו בשם י׳ה׳ו׳ש׳י׳ע׳. וגם לפי זה ממילא מבואר, שאף על פי שבבן אליעזר, נמצא גם בתחלה שם אל, וגם אליו יהיה לעזר וסעד מהארת הדעת. אבל עיקר הישועה והתמלאות ש״ע נהורין שבאור פני שם העצם יתברך, הוא ביהושיע כנ״ל:

אות פ"ג.

מה שמובא בליקוטי הלכות, שבחטא המרגלים, והיפוכו שבדעת מלא כל הארץ כבודו הנ"ל, מיישב ומבאר הפלאת לשון הכתוב [על אודות העונש שהוא התיקון כנודע], ואולם חי אני, וימלא כבוד ה' בכל הארץ:

אות פ"ד.

מהמבואר מדבריו הקדושים בענין שמים וארץ, [שהם השני מיני דעת הנ"ל], שבריאת הארץ לבד מסוגלת לדעת יהושיע הנ"ל, [ששם לבד כל התגלות והתמלאות כבוד שם העצם יתברך כנ"ל]. יש לבאר בכוונתו הקדושה שבקלקול המרגלים ומוציאי דבת הארץ הנ"ל שזה מחמת שעיקר הארץ שנבחר לדעת הזה, היא ארץ ישראל כנודע. וגם ממילא מבואר, שמחמת שכמו כן גם בארץ הזאת בעצמה נבחר בה מקום המקדש, מבאר יותר בתיקון חנוכת הבית שנמשך מזה כמוב"פ:

אות פ"ה.

מה שכיוון במאמר הזה לגלות מעט מאתו לחתנו בפני עצמו [והוא מה שנעתק בסימן ס"ח ליקו"ת]. יש לבאר, שזה מחמת שהיה חליפתו [כי לא היה לו בנים], וזאת היתה השתדלותו יותר, בעת שגילה השגתו הזאת [כמבואר מזה דרכיו הקדושים במקום אחר]:

אות פ״ו.

כפי שממילא מובן, שבעל הבת לא יהיה במדריגת הבן, זולת במדריגת התלמיד, [ואף על פי כן, נמצא בזה יתרון, כאשר תבין מאות הקודם לזה]. תבין מרחוק, שעל זה סבב אז בכל דרכיו, לחזק ולהרים את דעתו, במעט עבודתו שהשכים אז קודם אור היום, ועסק קצת בלימודו. וגם יש לבאר, במה שחיבר לזה ואמר, גם אני יש ביכלתי ללמוד וכו׳. כי הא בהא תלייא, מלימודו בעצמו [ברום גבהי מרומים], ירד וישפיע לימודי הדרי מטה ודרי מעלה, אשר כנגדו יחשבו שניהם לדרי מטה, [שהוא הלימוד של חתנו כנ״ל]:

אות פ״ז.

שאף על פי שמוח הבן והגדול במעלה הוא ממוח האב, לזכות גם כן להשגת איה של אביו ממש. נמצא בכל זאת גם הבדל גדול ביניהם, בדרך נפלא, שלית מחשבה תפיסא בזה, כמבואר מלשונו הקדוש שאמר לענין זה על עצמו , שהוא יכול ללמוד ולהראות להגדולים שאינם יכולים וכו׳. כי אף על פי ששניהם בתכלית הידיעה דלא נדע, גובר ומתגבר בכל זאת במדריגת הרב הידיעה, להפוך למהותו גם הלא נדע, ולהיפך במדרגתם גובר הלא נדע:

אות פ״ח.

לימוד ההתחזקות הכלול מהתעוררות, הוא שיתעורר האדם בכל לבבו ונפשו לעסוק בלימוד הזה, בלימוד, ובמעשה, ובקיום. שיקיץ ויקום משינתו ונבלותו, לרנן ולשמוח ולבטוח ברוב טוב ורחמי השם יתברך, אשר בלי ספק יגאלינו, ויחיה גם אותנו, בחיים נצחיים. אשר (עי״ז) [על

זה] כל עסק והשתדלות הדרי מטה, בהמשכתם הגאולה והתחיה הזאת. ואולם, מחמת שבכל זאת, מתגבר עליהם היצר להפילם ולהורידם גם מעסק הזה, מוכרחים לשנות ולהכפיל בהתחזקותם, להתחזק ולבל יחלש דעתם גם ממיעוט השמחה והתשבחות [כמבואר מדבריו הקדושים לענין שבת ושמחתו]. והוא התחזקות דהתחזקות, שבתכלית מדריגה התחתונה, שמשם נאחז השינה והקרירות לגמרי חס ושלום, והיא הרע לגמרי, אשר באמת מוכרחים להיות בקי בשוב כמובא במקום אחר, לבל ירד יותר, ולהתחדש בכל כוחו, להתחיל מעתה לעלות ולהתעלות, באיזה נקודה על כל פנים מהשמחה והתעוררות וההתחזקות הנ״ל, מלבד מה שיכול להיות שגם על ידי זה בעצמו יתגבר לגמרי כמובא במקום אחר:

אות פ״ט.

בדעת מדת הדין שבדרי מעלה, ומדת הרחמים שבדרי מטה הנ״ל, שמוכרחים להשפיע ולהאיר מלימודיהם גם זה לזה, בהכרח הכלליות הנ״ל. יש לבאר בדבריו הקדושים, שעבור כן מוכרח לשוב ולכפול בהודעותיו לזה ולזה. כי [לאליעזר] בדרי מעלה, אשר גם ברוב עבודתם והשגתם, יראה ויודיע להם שעדיין לא התחילו כלל, לא נמצא בוודאי לפי זה שום תקוה כלל להדרי מטה, בעוצם שפלותם. ואיך שייך כלל לשוב ולהאיר בהם מהארתם, במאמר מה [זה יהושיע], מאחר שהם בוודאי לא היה בהם עדיין שום (רוח) [רווח] משהו, ועל ידי זה היה מתגבר מדת הדין יותר מדאי גם עליהם, הן מצד עצמם, והן מצד העדר קבלתם מדת הרחמים באמצעות יהושיע הדרי מטה, והזדעזעותו לעורר ולהשפיע גם עליהם ולימוד שמקבלים מרבם משה [בהכרח הכלליות הנ״ל]. ואולם, עבור זה ישוב ויכפול הרב את תורתו בכפל ומשנה, להודיע ולהמתיק מהם מדת הדין בשרשו בעצמו, והוא מה שמאיר עליהם מתכלית ידיעתו, שבסיבת הלא נדע בעצמו [הנמצא שם בשני הפכים בנושא אחד], אין בידיעת הקיטרוג והריחוק להדרי מטה, השפלים בתכלית השפלות, להיות למטה, ובהיפוך מדרגתם שלמעלה [וכעין המובא מזה בדברי מוהרנ״ת ז״ל]. ואז ממילא יכפיל ויגביר הרב את לימודו ומדת רחמיו להדרי מטה, בהרמת אותם, שבהפלאת השגתו כשני הפכים הנ״ל, עד שגם אם ישפיל את הדרי מעלה במדת הדין, מקבלים ונשפעים מדת הרחמים מהדרי מטה, שנתרוממו בגלגל החוזר, להיות למעלה מהם [כמובן מחיבור שיחתו הקדושה הנ״ל]:

אות צדי"ק.

מהמבואר מדבריו הקדושים, שמוח והשגת הבן ממוח והשגת אביו ממש, [כי לא יראני ולא נדע], למעלה מהשגת וידיעת התלמיד. יש להתפלא קצת, על אשר בכל זאת נראה מדבריו הקדושים, שהאב בידיעתו והשגתו, מורא ומלמד לבניו הדרי מעלה, שעדיין אינם יודעים ורואים [מה חמית וכו'], כי הלא גם הוא וידיעתו, עומד ונחשב כעין העדר ולא נדע כזה. ולמה באמת ישפיל אותם כלל, בהוראה ומשפט הזה, עד שבתכלית ההיפך ירום ויגביה את התלמיד לבד, במשפט הזה כמוב"פ. [וליישב כל זה] יש להאריך ולהעמיק קצת, בדירת ומקום הצדיק והאב בעצמו, שכפי שנחשב להבנים המקום והדירה למעלה, ולהתלמידים נחשב ונמצא המקום והדירה למטה, יש לבאר על אודות אביהם ורבם, העולה ונתעלה גם על הדרי מעלה, שמה שהוא נמצא למעלה ולמטה [בשני המקומות יחדיו], הוא בסיבת התעלותו והיותו לגמרי למעלה מהמקום והדירה שבכלליות בריאת העולמות עליונים ותחתונים הנ"ל, מרוב התעלותו. ולזאת תבין מרחוק, שאף על פי שהשגת ותורת הבן [דברי אלקים חיים], נחשב ועומד כעין השגת אביו הנ"ל. אבל למעלה מהבריאה, ובעצם מציאות אלקותו יתברך, יהיה גם הלא נדע, בתכלית הידיעה ממש, וכחשיכה כאורה. [כי באמת, אין שכחה והעלם כלל חס ושלום לפניו יתברך]. ואולם, למטה בכלליות הבריאה, ששם נמצא הבדל בין אור וחושך [ידיעה ולא נדע הנ"ל], אף על פי שהחושך ולא נדע גבוה ומרומם יותר, בהתחשבותו כעין השגת אביו הנ"ל. נהפך ונחלף שם בכל זאת, להיות לחושך ולא נדע ושכחה ממש [עד שלא יקבע כלל להלכה]. ולא כן השגת אביו בעצמו, בסיבת היותו וכלליותו לגמרי במציאות אלקותו יתברך, אף על פי שגם הוא בלא נדע ושכחה כביכול, לחסר ולייתר, לכפול ולקצר, לשנות ולהכחיש מכתוב לכתוב כנודע. אבל תכלית הידיעה, ואור פני האמת האמיתי, בהכרעה ופירוש להלכה ולמעשה, נמצא בכל אות ואות, ובכל דיבור ודיבור במידותיו יתברך שנתנו על זה כנודע, עד שבתכלית ההיפך, נובעים ונתגלים באור הדעת שבהתלמיד [יהושיע] לבד, אף על פי שעומד ונחשב בהמדריגה שלמטה מאתו הנ"ל:

אות צ"א.

בחירות היובל שמפרש על דעת הכולל לבן ותלמיד, מאותיות ראשי תיבות וכל בניך וכו', שמכוונים לאותיותיו. יתפלא קצת המבחין בתמידות דרכו הקדושה, שמאותיות ראשי תיבות לבד שנמצא לדבר מופלג [ובלתי נזכר כלל בהשגתו], יסובב גם אותו מפני זה בהמשך השגתו. ואולם, אם תעמיק בהפלאת הידיעה ולא נדע הנ"ל, תבין מרחוק, שבזה לבד יהיה חירות להמוחין והדעת [עיקר האדם כמוב"פ], מכל עבדות ושעבוד צרכי הגוף. כי כל עצם האמת, הוא בלא נדע כנ"ל, שהוא תכלית ההיפך מכל ידיעה ומחשבה שתבא במוח האדם מעבודתו בצרכיו הנ"ל:

אות צ"ב.

בהמבואר מדבריו הקדושים, שבהשפלתו והורדתו לדרי מעלה בלא נדע הנ"ל, והרמתו כנגדם לדרי מטה בידיעה הנ"ל, מוכרח בכל זאת להפך ללמוד אחר כך להדרי מטה בלא נדע הנ"ל, ולהדרי מעלה בידיעה הנ"ל [אשר לפי זה יסובב בהם אחר כך בהיפוך פירוש הכתוב זה ישפיל וזה ירום]. מבאר יותר להפלאת הגלגלים שבשיחתו הנ"ל שהרכיב בענין זה, [כי] הוא כגלגל ממש יסובב ויקיף בהם תמיד. [אגב אורחא תבין מרחוק, בכלליות הדורות, שאף על פי שלא זכו דורות הראשונים לעיקר התיקון הנ"ל, יש ביכולת הדורות האחרונים שבעקבות המדריגה התחתונה, לשוב לאבינו שבשמים בתשובה ותפלה וכו', עד שבהם לבד יהיה נמצא התיקון הנ"ל במלכות משיח המנהיג האמיתי שאנו מחכים אליו]:

אות צ"ד.

שגם בכל זה תבין מרחוק בענין הפלאת דבריו הקדושים על אודות [החיוב] להעמיד בנים ותלמידים, ולפרש כנ"ל גם ענין ההסתלקות. כי ממילא מובן, שכן בפרטיות כל אדם, מוכרח להתעלם בהסתלקותו כפי מדרגתו בבחינת איה ושמי השמים, בכדי שיאיר בשמים וארץ בבנים ותלמידים:

אות צ״ה.

שגם בהנ״ל אות ט׳ ופ״ד תבין מרחוק, שכל מעלת הארץ, היא ההתחזקות והאריכת אפים בהירידה שזכה יהושיע. ולא כן עליית משה לשמי שמים ואיה וכו׳, עד שנאחז ונשאר דייקא מחמת זה בהסתרת חוץ לארץ, ולהוציא מכל הנ״ל לעובדא ולמעשה:

תקעו תוכחה-סימן ח׳

אות א׳.

בהבאתו ראיה שהקול שייך להגן [ששם היראה], מהכתוב את קולך וכו׳. מבאר יותר גם במה שכתב תחלה על אודות נהר הקול היוצא מעדן להשקות את הגן, שנאמר בענין הזה:

אות ב׳.

במה שכתב על אודות זוהמת הנחש, [שהיא בתערובת וקלקול המדמה והאמונה], שנפסקה בהמשכת הנבואה, מתיקון הכבוד, והתפלה, והדעת, שהזכיר תחלה. מבאר יותר בהבאתו תחלה על אודות הקלקול, זה

לעומת זה, מהקליפה המעכב ובולע הדעת וכו׳, את הכתוב והנחש היה ערום. גם מבאר יותר, בענין הכתוב ממזונא דגופא, שהכשילה את האדם. ובתיקוני ראש השנה, וחידוש העולם, שהיה זוכה בהעדר המכשול והזוהמא הנ״ל. ובענין הכתוב הנ״ל, ונהר וכו׳. ובהבאת הכתוב הנ״ל, את קולך וכו׳. כי ממילא מבואר, שזה היתה בסיבת התיקון החדש שהתחיל השם יתברך להמשיך לקלקולו הנ״ל:

אות ג׳.

שגם בהפלאת מזונא דנשמתא שזוכים בקול ההשגחה שלעתיד, מתכלית האמונה והנבואה שזכה משה. מבאר ומרמז יותר בתכלית הפלגתו ופרישתו ממזונא דגופא שזכה בזה, [לחם לא אכל וכו׳]:

אות ד׳.

[הוצאתי מדברי מוהרנ״ת ז״ל] שבכוונתו הקדושה מענין מזונא דנשמתא הנ״ל, שאף על פי שלא נזכה לזה עד לעתיד, בהנהגת העולם שלא כדרך הטבע כמוב״פ, [וגם במתן תורה, אני אמרתי אלקים אתם וכו׳, לולא מה שחטאו במעשה העגל המוב״פ], אבל גם היום, מוכרח על כל פנים לטהר ולקדש את אכילתו [בקול יעקב] המוב״פ, ולא כעשו, [הלעיטני נא], כמבואר משאר דבריו הקדושים שהזהיר מאוד על זה:

אות ה׳.

שגם בכל הנ״ל תבין מרחוק [מה ששמעתי מאבי ז״ל בשם מוהרנ״ת ז״ל], על אודות הדינא קשיא שנתגלה אז מאתו, בראותו במכשול אחד מאנשיו

אות ו׳.

בדבר הכתוב גם תנים וכו׳, שאף על פי שמבאר בו ענין הרחמנות דסטרא אחרא מהכתוב כשד משדי וכו׳. אבל גם בזה תביט ותבין בדרכו הקדושה, להבין משל ומליצה. כי גם בפשיטות, נתפרש הכתוב על רחמי התנין [לחלוץ את השד למזון בניו]:

אות ז׳.

בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות הכתוב חק לישראל וכו׳, שעושק התפלה בהסטרא אחרא, נחשב לה למזון וחיות. תבין מרחוק, שזה עיקר מזונא דסטרא אחרא שבגופא כנ״ל. וכן מבואר בפירושו למאמר חז״ל בענין קליפת עוג, שהוא אשר בקרסוליה עקב עשו שבמזונא דגופא הנ״ל, ובהבלעתו למזון התפלה והדעת הנ״ל, אייתי קומציא ונקבוה להוציא מאתו וכו׳, ומחיה בקרסוליה ועקב עשו הנ״ל:

אות ח׳.

שגם בהמבואר מדבריו הקדושים בענין עוג הנ״ל, שבהבלעתו להתפלות יבליע ויכלה על ידי זה גם לעצם מחנה ישראל, שהתפלות והמוחין נמצאות בהם. מבאר יותר, במה שזוכים בהקאת הקליפה, שיוצא ונתגלה מאתו כבוד השבעים נפש, ושכל זה היא באמצעות עצמות חיותו מנפשות הגרים שיוצאים מאתו בהקאתו הנ״ל:

אות ט׳.

שבהבאתו לענין גלות בני ישראל וביטול בחינת נביא שבראשי תיבות ב׳שבעים נ׳פש י׳רדו וכו׳, מבאר יותר בדבר התיקון, שהוא זה לעומת זה, [בצירוף ויפלל] שבראשי תיבות והשלך לפני פרעה וכו׳, ובהתגיירות יתרו, והכנעת עמלק, וקריעת ים סוף, וכבוד ה׳ בענן, ונביאת פנים בפנים, וירושת ארץ ישראל, שזכו ביציאתם משם:

אות י׳.

שלכאורה יש להתפלא על אודות תיקון התפלה שהזכיר מאתה גם בשאר מאמריו והשגותיו הקדושות, ולמה כיוון בהשגה הזאת לדבר מענין ריבוי השכנים, שמוכרח לתיקון התפלה. ואין זה דרכו בקודש, להרכיב באמצעות השגתו דבר מיוחד רק בחיבור אחד להתורה שדיבר תחלה, ולא לשאר דברי השגתו. כי אם תמצא לפעמים שהוא מרכיב דבר מיוחד כזה, כמו בסימן נ״ה שבליקוטי א׳, נמצא לו בזה גם שם חיבור נפלא [כמבואר שם בביאורי עיין שם]. אבל מרחוק תבין [בדברי מוהרנ״ת ז״ל שעל זה], שזה מה שנמצא תחלה תחת לשונו הקדוש, בדבר הנפשות היוצאות מקרב הסטרא אחרא. כי לפי זה ממילא מבואר, שהן הן השכינים הנתוספים אחר כך לבית התפלה, [שבתכלית ההיפך, זה לעומת זה, כנגד הסטרא אחרא]:

אות י״א.

שגם בהכתוב גם תנים הנ״ל, תבין מרחוק בעמקי שפתיו להבאת הראיה שהנפשות הם בחינת אבנים מהכתוב תשתפכנה אבני קודש וכו׳, כי הוא הוא שנאמר בענין הכתוב [הנ״ל], וממילא מבואר, שהיא הבלעתם בהתנין, שהיתה אז בגלותם כנ״ל:

אות י"ב.

הוא המבואר [מדברי מוהרנ"ת ז"ל בחיי מוהר"ן], שברוב הפלאתו, המשיך גם בעצם השגתו הזאת את התוכחה לנפשות ישראל קודם הסתלקותו, והוא הבאתו לענין תוכחת משה על מעשה העגל הנ"ל [באלה הדברים וכו', אחרי הכותו וכו', ואת עוג וכו']. והוא כענין הכלל הנ"ל בהקדמה, שכל תורה והשגה נמשכה יותר כפי התיקונים המבוארים בה:

אות י"ג.

הוא במה שנודע מדבריו הקדושים בעת הכתיבה של התורה הזאת , שעיקר הפלגתו ואזהרתו, היתה בדבר החיפוש ובקשת המנהיג שהזכיר בה [ובסוף ספרי אבאר מזה באריכות]:

אות י"ד.

שבהמבואר מדבריו על אודות הבלעת הנפשות בעצמם, על ידי הבלעת התפלות והמוחין שבהם. תבין מרחוק גם בהבאתו את הכתוב רוח אפינו משיח ה', כי היא שנאמר בקינת הכתובים הנ"ל, תשתפכנה וכו', גם תנים וכו'. כי בצירופי דבריו הנ"ל ממילא מבואר, שמחמת כל זה מוכרח הבעל כח [רוח אפינו משה משיח בעצמו] ותפלתו המוב"פ, להיות נלכד בשחיתותם, כי ידו ותפלתו לבד אוחזת בעקב עשו, [שהוא תכלית התגברותו לבלוע כנ"ל המוב"פ], עד שלא יספיק זאת בשום אופן בעולם, כי אדרבה, דייקא מחמת זה, יטול ויוציא מאתו כל הנפשות שבלע:

אות ט״ו.

שבביאורו בדבר המוחין הנבלעים ויוצאים אחר כך ברפואות הריאה, שהם בבחינת הנשמה, מבאר יותר בחלישות הנשמה שבעקב עשו הנ״ל:

אות ט״ז.

שגם בצירופי דבריו הקדושים בבחינת נביא שבכלליות הנפשות כנ״ל, שהוא בכסה וכו׳. נראה מבואר, שכל ההוצאה וההתגלות הנ״ל, שזוכים דייקא בהבלעתם והתכסותם, הוא כענין מולד הלבנה והתגלותה, דייקא בהגיעה לתכלית המיעוט וההתכסות:

אות י״ז.

בדבר הדרישה והחיפוש והבקשה לרוח אפינו ומנהיגינו הנ״ל, כי בהמצאו ימצא ממילא גם לנשמת עצמו שבחלק אלקותו יתברך. כי בכל הנ״ל, מבאר יותר גם בהבאתו על זה מענין ראש השנה:

אות י״ח.

מה שמביא ראיה מהכתוב מעיו עשת שן משיני עוג, הוא בהכלל זה לעומת זה הנ״ל בהקדמה. גם מבואר לפי זה בענין הקאותיו המובא בחיי מהר״ן , ושבכל זאת, יהפך לחידוש העולם לעתיד, ולמלאות כל הארץ דעה את ה׳ כמים לים המוב״פ:

אות י״ט.

שהמובן מכותלי דבריו הקדושים, שגם בהתורה הזאת המשיך תיקון הסמיכה לתלמידו מורינו ר׳ נתן ז״ל, ושעל ידו המשיך קצת מהארת קול התוכחה והמוסר לנפשות ישראל, באופן שלא יחליש את דעתם ונשמתם, כי עוד יוסיף לחזקם ולאמצם, וליתן בהם ריח טוב, שעל זה יסובב בהכתוב [ומאמר חז״ל], ״נרדי נתן ריחו״, עזב לא נאמר-אלא נתן:

אות כ׳.

בהבאתו מאמר חז״ל [על] ענין השירה [(שב״ל) [שבלשון] ישא״ו], לניגון התוכחה. מבאר יותר בשירת תוכחת משה קודם הסתלקותו הנ״ל:

אות כ״א.

שיש לבאר בבירור כח המדמה, שהוא השלמת תיקון המוחין ביציאתם מהנחש וזוהמתו:

אות כ״ב.

בפירוש הבקשה והחיפוש הנ״ל יש לבאר, שזה זה דבר הבקשה והתפלה שהזכיר תחלה, כי בסיבתה לבד, זוכים להתגלות הכבוד והנביא האמיתי הנ״ל כמוב״פ:

אות כ״ג.

שבהבלעת פרנסת המזון, ועזוז הגבורה והכח, ודעת החכמה. מבאר יותר אשר יהיה הוצאת התגלות כבודם, בחכמה, וגבורה, ועושר, המוכרח להתפשטות הנבואה:

אות כ״ד.

בכל הנ״ל יש לבאר עוד בחידתו והשגתו אודות הבליעה והקאתה הנ״ל, [ואף על פי שאין במחשבתינו ורעיונינו להבין בזה, אבל ממה שהרשה והציע אותה גם לפנינו לדבר בזה, יש לבאר], שנמצא מענין זה בכל מדריגה, וכמבואר מדבריו הקדושים שנמצא מענין זה בכל שנה, [וגם בכל חודש כנ״ל]. שקודם העליה לכל מדריגה, מתגבר תחלה זה לעומת זה הירידה והמיעוט וההבלעה הנ״ל, ושאף על פי כן, בכח ועוז הציר נאמן להוציאם, חוזרים התיקונים חלילה. כי כל מה שמוסיף ומרבה ממדריגה למדריגה להוציאם ולהעלותם, שזוכה בכל פעם יותר לקול הניגון ושיר החדש, שמוסיף על ידי זה לחזק לכח הנשמות, נצטרפים על ידי זה לכח התפלה שיורד בפניהם, להוציא יותר מהסטרא אחרא עצמות חיותה:

אות כ"ה.

שעוד בכל הנ"ל יש לבאר, שגם מחמת זה מתגבר והולך בתיקוניו הנ"ל. כי ממילא מבואר, שהתהלה ושיר החדש הנ"ל, הוא עיקר ההשלמה לתפלת הציר נאמן הנ"ל, ומתגבר יותר גם מחמת זה להעלותם ולהוציאם בעצמות חיותה:

אות כ"ו.

שמה שנהפכים החטאים לזכיות והוספת ריח הטוב, הוא ממה שנהפכים ירידותיהם והבלעותיהם בגלות הנ"ל להוציא יותר על ידי זה לבד עצמות החיות והגרים והסטרא אחרא:

אות כ"ז.

בענין החלישות של הנשמות בחטאיהם, נראה מבואר, שזה מחמת שהם יורדים ונבלעים על ידם בזוהמת הנחש הנ"ל. ושגם בזה מבאר יותר, ברוב ועוצם הכח שמוכרח....:

אות כ״ח.

שגם בדבר האמונה שזוכים על ידי זה בכל עת, מבאר בביאורו לשון הכתוב ציר נאמן וכו׳, על אודות הבעל תפלה הנ״ל:

אות כ״ט.

על אודות היוצא מכל הנ״ל, שנמצא מענין זה בכל מדריגה, אשר קודם כל עליה חוזר ומתגבר הסטרא אחרא לבלוע [כמובא מעין זה בדברי מוהרנ״ת ז״ל בהלכות....], ועל אשר נראה בכל הנ״ל, שנמצא מענין זה בכל שנה ובכל חודש, יש לבאר מכותלי דבריו הקדושים על אודות השינה, שנמצא מענין זה בכל יום, שבתחלה מתגברת הסטרא אחרא להבליע ולהעלים את הדעת, ואחר כך משברים ומכניעים ראשי התנינים על ידי מימי הנטילה וכו׳, ומובא גם מזה בליקוטי הלכות הלכות נטילת ידים עיין שם:

אות ל׳.

שיש לבאר בקול הניגון הנ״ל, שהוא שנתברר מתערובת ובלבול המדמה הנ״ל, ושגם מחמת זה יוסיף ומהפך לזכיות את החטאים, מאחר שבסיבת תערובתם לבד, יוצא ונתהווה נעימי ונימות משקל הניגון הנ״ל, שמוכרח לעלות ולירד עבור זה כמובי״פ:

איה מקום כבודו-סימן י״ב

בפירושו לכתוב: "ואיה השה לעולה", אשר נראה מדבריו הקדושים, שכל עצת החיפוש והשאלה והבקשה "איה וגו'" שמיעץ, הוא למי שיורד ונופל לספיקות, אשר בזאת הירידה יורדים לתחתיות המדריגות, אשר לשם לא נשפע החיות רק מהמאמר סתום. ויש להתפלא בפירוש העצה הזאת, ומה כונתו בזה בפשיטות לעובדא ולמעשה. כי זאת ידענו, שרבינו זכרונו לברכה כבר אמר ונתפאר כמובא בספר חיי מוהר"ן: "אני קנקן חדש מלא ישן", וכל העצות והעבודות אשר ידענו בספריו הקדושים, לא לתורה חדשה יחשבו, כי כל עסקי רבינו זכרונו לברכה בדבריו הקדושים לא יהיה רק לחדש את התורה הישנה, בכתב ובפה, אשר הורישו לנו אבותינו הקדושים. כי ההתחדשות לא דבר ריק הוא, ואין דבר גדול מזה, ואין ביכולת להאריך בזה שלא להפסיק את הענין. ועתה, היכן מצינו עצה ועובדא כזאת.

ואין לפרש מצירופו לזה מלת בקשה הנ"ל, שכונתו על תפלה, שנקראה גם בשם בקשה. כי לפי זה תהיה מוכרח לפרש גם במלת החיפוש הנ"ל, שכונתו על תפלה, ואין זה רק דוחק גדול לפרש כן. וגם אחר הדוחק לא תמצא לפי זה פירוש לכלליות דבריו הקדושים שבפירוש הכתוב ואיה וכו' הנ"ל, כי הלוא עצת התפלה היא עצה הכללית אצלו לכל מיני ישועות, וממילא נכלל בזה גם הישועה בבירור הספיקות, ולא כן נראה מבואר מזה המאמר למעמיק בו, כי מזה המאמר נראה מבואר שמצא רבינו זכרונו לברכה עצה נפלאה ומיוחדת לאלה הספיקות, אשר לא יועילו כלל שאר העצות המועילות בהמדרגות שלמעלה מזה.

וטרם נבוא לבאר בזה, הנני להקדים מה שמבואר מזה המאמר, שגם גדולי גדולים, קודם שמחדשים חדושי תורה, מוכרחים לבוא בספיקות שבקליפות נוגה ועץ הדעת טוב ורע, עד שגם הם מוכרחים אז לעצת החיפוש והדרישה "איה וגו'" הנ"ל.

וכפי הנראה בפירוש הפשוט מזה המאמר, לקיום ולמעשה, כי מלת "איה" הוא משרש "איכה" שנזכר בהקינות [ועם מילת "איכה" שבפרשת בראשית]. ומכוון לפי זה מה ששמעתי מאבי מורי זכרונו לברכה, בשם מוהרנ"ת זכרונו לברכה, על אודות אשר נחלש דעתו בראותו כמה פעמים שגם בעסקי הנפש נתקיים הכתוב: "גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי". ואמר בזה הלשון:

"איך קען מיר מערער נישט קילן דאס הארץ, נאר תשעה באב און בין המצרים ביי די קינות, און אגאנץ יאר ביי תפלת חצות, חאטש קלאגן אויף דעם חורבן [= בית המוחין בכלליות ובפרטיות], וואס מען איז נישט אזוי ווי מען דארף צו זיין".

ובצירוף המבואר מדבריו הקדושים, בפירוש המעשה מהשבעה בעטלערס, על אודות השתי ציפורים הנזכרות שם בסיפור יום הרביעי, שהם כעין השני כרובים שהיו בבית המקדש, אשר באו בסוד קודשא

בריך הוא ושכינתא [כנסת ישראל כנודע]. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, שזה ענין אבידה, שנאבדת [ומחזרת פנים] מאתו, גורמים כמו כן שגם הוא מחזיר מהם את פניו. וכעין אבידה [אסור בזיקים כביכול] שכביכול אין ביכלתו למוצאם, [מאחדותו במדותיו ומשפטיו], ואז: "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה וגו'". וכנגדה: "ה' ממרום ישאג וגו', [על נוה דילה] ויקרא וגו'". ואף על פי שבכל בוקר מתנחמים בנחמה ושמחה [וקול פסוקי דזמרה], שסוף כל סוף נגמר התיקון, אבל זה הקול לא נשמע כל כך למרחוק, והעיקר מה שנשמע הקול למרחוק מאד הוא הקול יללה הנ"ל שבלילה, עיין שם. וכל עצת השושבין העוסק בתיקון, הוא לזרוק ולהמציא אלה הקולות בעצמם מזה לזה, עד שעל ידי זה לבד יהיו כל התקרבותם ומציאותיהם זה לזה.

ובצירוף המבואר מדבריו הקדושים שכמו כן גם לגאולת הנפש בפרטיות, מוכרח גם לאלה העצות בעצמם, לקיים את הכתוב: "קומי רוני בלילה וגו' שפכי כמים לבך וגו'" [והעיקר הוא בחצות, כנודע]. וכן מוכרח אחר כך לבלי להשאר ולהאריך יותר מדי בדבר הקינות והיללה, כי כל זאת היללה אשר בלילה הוא מהכרח המתקת הדין בשרשו בעצמו, ובבוא האדם לשורש הדין, [שמשם גם שורש היצר הרע והקליפה, שנקראה על שם זאת היללה], יש שמתגבר עליו יותר על ידי זה בעצמו קליפת העצבות והיללה, [כי נמצא בזה מלחמה גדולה, כמבואר כל זה גם במקום אחר], מוכרח מאד להזהר "ברן יחד כוכבי בקר", להתחזק בקול רנה ושמחה, שיש תקוה לאחריתנו, [ובאחרית הימים: "נכון יהיה וכו'"], עד שעל ידי זה בעצמו עוסק בתיקונו [נשמת משה], השושבין הנ"ל. לקרב אותו גם עתה בהכרת והשגת אלקותו ותורתו וצדיקיו האמתיים.

[עוד בענין הנ"ל]

שמעתי מאבי זכרונו לברכה, ששמע ממוהרנ"ת זכרונו לברכה, שעיקר שבירת לבבו בחצות וקינות הוא בהרגשתו מלת "איכה" [איכה נחרב וכו']. וגם מבואר מדבריו הקדושים בלקוטי הלכות, שזאת היתה עצת ירמיה הנביא בעת הגלות והחורבן, לפתוח ב"איכה" בכל השלשה קינות שחיבר בתחלה [כמבואר בדברי רבינו זכרונו לברכה] שהוא מלשון איכה (= אלף פתוחה וי' סגולה), כידוע. והכף הוא מכבודו בעצמו יתברך (= א'י'ה' מקום כ'בודו), כמבואר גם זה מדברי רבינו ומוהרנ"ת ז"ל.

והנראה מכל זה, שזה ענין העצה הנ"ל, לחפש ולבקש איה מקום כבודו. וממילא מובן, שעיקר הזמן לזה, הוא בחצות, [ועל כל פנים איזה שעה או שתים קודם אור הבוקר]. ואף על פי שגם זה נקרא בשם תפלה, מבואר בכל זאת מדברי רבינו הקדושים, שמעלתה גדולה כל כך, עד שלפעמים לא יקראה כלל בשם תפלה, רק בשם צעקת הלב, שעל זה יסובב הכתוב: "צעק לבם וגו'", הנסמך לכתוב הנ"ל "קומי רני וגו'", [והוא, שגם בעת שהתפלות אינם נתקבלים, יש ביכלתה להועיל ולהתקבל].

חבלים נפלו לי בנעימים-סימן ע״א

אות א

כפי הפגם וכו׳, אין יכולין. כאן יש להתפלא, אשר לא הביא לזה שום כתוב או מאמר חז״ל כדרכו הקדושה בכל הספר. אבל נראה, שסמך עצמו על הבאתו בסוף המאמר את הכתוב, בז לדבר יחבל לו עיין שם:

נועם העליון. לקמן מפרש שהוא כלליות המוחין שבארץ ישראל:

שלהובין דרחימותא. כי בהמשכת הגשמיות מהרוחניות כמבואר בספרי אמת , נמצא כמו כן באהבת ישראל להשם יתברך, [כלשון הכתוב כי עזה כמות אהבה וכו׳, שלהבת וכו׳. גם אהבת הצדיקים כדוד ויהונתן נכנס בזה הסוג], שמזה נמשך ונשתלשל גם אהבה הגשמיות, המוכרחת להולדה כמוב״פ. ולשון שלהובין דרחימו, תפס בזה לשון התיקונים [תיקון ט״ז], לגבי בעלה ורזא דמלה, מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה [וכו׳ עיי״ש]. [ומבואר מדברי המקובלים , שגם כל כינויי הגשמה ויישות הנמצאים בדבריהם, ובדברי שלמה המלך ע״ה, הוא גם בסיבת המשכתם והשתלשלותם מהרוחניות והעדר הגשמה שבמדות העליונות, דלית מחשבה תפיסא בהם כלל], ועיין לקמן:

והעיקר הוא הצדקה של ארץ ישראל. זה העיקר מבואר מניה וביה, כפי תועלת הצדקה לקבל על ידה מהמוחין של ארץ ישראל:

אותיות תרומה וכו׳. מה שמבאר בעצמו הפלאתו תחלה בענין הנועם להביא ראיה שהצדקה היא נדיבת לב, מהכתוב מאת כל איש אשר וכו׳, [אשר לכאורה, אין הכרח כל כך להביא לזה ראיה], שבזה הכתוב מכנה וקורא להצדקה בשם תרומה. יש להוסיף ולבוא בכפלי כוונתו הקדושה מענין זה הכתוב שבתי בבית ה׳ וכו׳ ולבקר בהיכלו, אשר הצדקה לבנין המשכן [דאיקרי מקדש והיכל, נקודה הכוללת לקדושת ארץ ישראל], היא העיקר שזוכים על ידה לחזות בנועם ה׳ וכו׳:

נעימות בתורה. והיא נועם ה' הנ"ל בפנים, כי אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד, ואין סוף ותכלית כלל לכמות נעימותה ומתיקותה, [ארוכה מארץ וכו'], וכן לאיכות נעימותה ומתיקותה, כאשר נבאר לקמן:

ושמעתי מאדוני אבי ששמע ממורנ"ת, אשר פרט רבינו ז"ל בדבר ההכרח והמסוגל לכל זה, במקום, ובזמן, ובאדם. במקום, ארץ ישראל. באדם, נפש ישראל. בזמן, יום השבת [ועין לקמן מה שיתבאר בזה]:

ולהעמיק יותר בכל זה, ובצירוף שאר דבריו הקדושים הנ"ל, שוב נשוב לקשר דבריו שבאמצע ושבתחלה ושבסוף, ולהציע את הביאור לפני המעיין באות אחר אות:

~ אות א

כאשר לא נקרא בשם חבלה רק המכה הנוגע להדם, [כמבואר מדברי חז"ל במס' שבת דף ק"ו ועוד בכמה מקומות]. ובהפרטת רבינו ז"ל הנ"ל באדם ובמקום וכו'. יש לבאר, שכעליית החובלים מארצות העמים לבוא בנועם ארצינו, כן עליית החובלים מהעממים בעצמם לבוא בנפשות ישראל [והעיקר להתלמידי חכמים אשר בהם], המקבלים מנועם התורה. ויען אשר בארצות העממים, ששם עצם מקומם, קשה וכבד גם להתלמידי חכמים לתקן אותם, וכפי מעוט התיקון גורמים פגם גם לכלל ישראל והתלמידי חכמים העומדים כנגדם כמוב"פ, הפליאו חז"ל לכלול ולקרוא בשם החובלים גם להתלמידי חכמים הנמצאים שם, [ואין זה מצד עצמם חס ושלום, וגם ברובם ככולם אינם זזים משם עד שמתקנים אותם להעשות אוהבים זה לזה]:

אות ב

כפי הנ"ל יבואר לנו בשם העצם מהחובלים, שאינם נקראים בו רק הרחוקים מהתורה לגמרי. ובריחוקם חובלים ושופכים דם ממש, להחסיר ולמעט בני אדם, והוא תכלית ההיפך זה לעומת זה כנגד הנועם, העומד לתולדה וריבוי בני אדם:

אות ג

בפשיטות פירוש הכתוב לחזות בנועם ה׳ וכו׳, אשר גם זה עיקר פירוש הכבוד להשם יתברך, [שהאדם יכיר וישיג ויחזה בנועם טובו]. יש לבאר, שגם מחמת זה מסוגל זה הנועם לדבר ההולדה, הגורמת התגלות הכבוד, והתיקונים חוזרים חלילה:

אות ד

בהעלאתו מדבריו הקדושים [עיין בפנים בדיבור המתחיל ועל כן וכו׳], שגם כבוד בני אדם [שמכבדים זה לזה], נמשך מכבוד השם יתברך שבנועם המוחין שבארץ ישראל [וזה מבואר גם מלשון חז״ל, שמנעימים זה לזה ״בדרך כבוד״], מבאר יותר, מה שזה לעומת זה, מוחין החובלים שבחוץ לארץ, [שחובלים זה לזה], הם כפי הפגם שפוגמים בכבוד השם יתברך:

אות ה

בהעלאתו מכותלי דבריו הקדושים [שיש כבוד פרטי וכו׳], שנמצאים עשרה מדריגות בדבר הכבוד, כמספר עשרה בהמאמרות המיוחדים להם, ושהם מחוברים ומצורפים לקדושת המוחין של ארץ ישראל כנ״ל באות א׳. מבואר ונראה, שכמו כן נחלקים גם כן קדושת המוחין להיות במספר עשרה. וגם ממילא מבואר, שהן הן העשר קדושות בארץ ישראל אשר חשבו חז״ל:

אות ו

בכלל החמישי הנזכר בהקדמת ספרי, יבואר לנו בביאור מורנ״ת ז״ל מדבריו הקדושים, שזה כל שבח הארץ בשבעת המינין, שנמצא בהם נועם ומתיקות [גם בגשמיות], הנמשך מנועם הרוחני והנסתר שבהתורה. ונראה מבואר, כי כל המקרא הזה לא נאמר, רק לשיעורים וגבולים ומדות [במספר שבעה כנודע], לקבלת נועם התורה ומצוותיה כנ״ל:

אות ז

בכל הנ״ל בדבריו הקדושים יש לבאר, שגם כל אשר תתעלה יותר המדריגה מהעשר קדושות שבה, נמצא בה כמו כן שבעת המינין הרוחניים בנועם העליון והנסתר יותר, וכמבואר מדברי מורנ״ת ז״ל גם במקום אחר, כי הן הן שבעת האורות [מהז׳ רועים], המאירות בהיכל קדושות העליונות [מהעשר קדושות] הנ״ל, ונחלקים בהפסק תיקון הדם [עיין לעיל], לחמש ושתיים [כי זית שמן ודבש כנגד התרין משיחין שביוסף ודוד המבואר במקום אחר]:

אות ח

לכאורה יש להתפלא קצת באריכות לשונו הקדושה בתחלת המאמר, שכל אחד מישראל יש לו חלק בארץ ישראל, וכל אחד כפי חלקו מקבל ויונק מהמוחין של ארץ ישראל. ולא ספק את עצמו במה שמבואר מהמדרש בדרך כלל, שעיקר המוח והחכמה הוא בארץ ישראל. כי הלא גם לפי זה לבד היינו מבינים בעצמינו, שכל אחד כפי חלקו בארץ ישראל כן מקבל מהמוח שבה. וטרם נבוא לבאר בזה, הנני לדלג מענין לענין, בהבאתו את המאמר חז״ל שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא בראו אלא לכבודו. כי גם לפי זה יש להתפלא לכאורה בהמבואר מדבריו הקדושים, שלא נברא ונמצא לנועם המוחין אשר להולדה והתגלות הכבוד רק הארץ הזאת, וכמוה מאה פעמים ארצות העממים, אשר לא זה בלבד שלא נמצא בהם נועם המוחין להתגלות הכבוד, עוד בתכלית ההיפך נחשבים לחובלים [השופכים דם, ומחסרים את האדם והכבוד אשר מאתו, זה לעומת זה כנ״ל]. ועוד בנפילתם לתוך הנעימים, מתגברים לפעמים לקלקל גם אותו. וממילא מבואר, שבקלקולם נתקלקל ונתמעט

גם ההולדה והכבוד אשר מהם. ונמצא מזה לכאורה סתירה למשנת חז״ל הנ״ל, שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא ברא אלא לכבודו כנ״ל. ואולם, בכל הנ״ל יש לבאר, כי אף על פי שנתצמצם נקודת הארץ להיות קטנה ומעוטה משאר הארצות, אבל רחבה וגדולה היא בכמות ואיכות נועם ומתיקות התורה שבה לאין סוף, [כנ״ל בדיבור המתחיל נעימות וכו׳], עד שלא היה שום אופן להשיג ולחזות בזה הנועם [שהוא כבודו יתברך כנ״ל], אם לא מה שמפליא להמציא כנגדם את החובלים ברבוי מופלג כל כך, אשר יבואו ויפלו באלה המוחין מהנועם, כדי להתתקן. ושגם בתיקונם, גורמים לחלק מאור הנועם לחלקים. ובאמצעות ההתחלקות לבד, זוכה האדם לחזות ולהשיג בהם. [ויש לפרש, שמחמת זה צמצם הבורא יתברך גם בתחלת הבריאה ליתן רווח והפסק במאמריו, עד אשר באו במספר עשרה לעשר הקדושות שבארצינו כנ״ל]:

אות ט

לפי הנ״ל בדבר השבעה מינים הרוחניים שנמצאים בכל קדושה מהעשר קדושות שבה, עד שבאים על ידי זה למספר שבעים. יש להוסיף ולבאר אגב אורחא, שהן הן השבעים פנים הנמצאים בהפנימיות והנסתר שבתורה [שזה עיקר הנועם שבה כנודע], אשר כל אלה השבעים פנים, מכוונים ונמצאים בהעין נפש שבתולדות יעקב המוב״פ. ושזה כל הכרח ההולדה להתגלות הכבוד [שמבאר בדיבור המתחיל ועיקר הכבוד], כי כל אשר יפרו וירבו ויתחלקו השבעים נפש בקבלת השבעים פנים הנ״ל ליותר חלקים, נמצא כמו כן יותר יכולת לינק ולקבל ולהרגיש נועם המוחין אשר בארצנו. [ויבואר לפי זה אגב אורחא, בהתחלקות והתייחסות הנפשות לעין נפש הנ״ל, סמיכות הכתוב, לאלה תחלק הארץ וכו׳]. וגם נראה מבואר, שאף על פי שבכל זאת מוכרח כל נפש ישראל להיות כלולה מכולם, ולהשיג בנועם כל השבעים פנים [ולהקרא יחד בשם נפש כנודע], מוכרח גם כנגד זה, התחלקות וגבול מיוחד לכל נפש:

אות י

והנה בהמבואר בדבר הכתוב הנ״ל לחזות בנועם ה׳ וכו׳, שזה כל חלק עולם הבא שיזכה כל אחד מנפשות ישראל, אשר לעולם ירשו ארץ [כל אחד כפי חלקו] כנ״ל. מבואר אגב אורחא, גם סוף הכתוב, חבלים וכו׳, בבקשת דוד המלך ע״ה תודיעני וכו׳ נעימות בימינך נצח. וגם פשיטות פירוש הכתוב חבלים הנ״ל, שהם החלקים [הנקראים על שם החבל שנמדדים בו], יש להביא בפירושו הנסתר, על אודות החובלים כמוב״פ, מאחר שעל ידם בעצמם כל ההתחלקות לחלקים כנ״ל, [ועיין לקמן שיתיישב לפי זה הפליאה הראשונה הנ״ל]. גם לפי זה נראה מבואר, שהחובלים בתיקונם, לכלים נחשבים להמוחין, אשר יתחלקו על ידם ויתקבלו בתוכם:

אות יא

עוד בביאור מורנ״ת הנ״ל בזה הענין מדבריו הקדושים, שכנגד השבעה מיני נועם הנ״ל הנמצאים בארץ [וכל אחת נמצאה בעשר המדריגות כנ״ל], נפלו כנגדם החובלים משבעה אומות, [הנבחרים מכל השבעין אומין הנ״ל, וזה גם כן מחמת שכל אחת נמצאה בעשר מדריגות הטומאה זה לעומת זה כנודע]. וכפי אשר ביארנו לעיל, שהחובלים הכין הבורא יתברך בסבת הצמצומים המוכרחים לנעימים כאלה, נראה מבואר, שזה מה שהקדים הבורא יתברך לתת אותה תחלה בידם. כי הצמצום מוכרח תמיד להתקדם להאור אשר ישכון בה, [כהקדם ערב לבוקר בתחלת הבריאה אשר במאמרות הנ״ל, ויש בזה הרבה לבאר]:

אות יב

לפי הנ״ל נראה לבאר באזהרת הכתוב על אודות השבעה עממין, לא תחיה כל נשמה, שזה מחמת שבחייהם לא יהיה יכולת ואפשרות בשום אופן להפך אותם למהות הנעימים [ובתכלית ההיפך, יהיו מקלקלים ומחטיאים גם לנפשות ישראל, העומדים בנעימות מוחין התורה כנ״ל, וכאשר נתקיים כן אחר כך בעברם על זה], אם לא במותם וביטולם לגמרי, כי בזה לבד, יתבררו ויתתקנו חלקי חיות הקדושה שבהם,

להתהפך למהות נועם העליון שבנפשות ישראל:

אות יג

בהכרח מיתת העממין הנ״ל [עם הדומה לבהמה], במוחין החובלים והמזיקין אשר בהם. נראה מבואר, שהיא כעין הכרח שחיטת הבהמות, לברר ולהעלות חלקי הקדושה אשר בהם, בכח הנעימים העליונים שבקדושת ארצינו הנ״ל [כי הר הבית מקודש וכו׳]:

אות יד

בכל הנ״ל יש לבאר עוד, שאחר שנופלים החובלים [על כל פנים בהכנעתם כנ״ל], לקדושת ארצינו, ניתוסף הקדושה ותהיה במספר אחד עשר, [והיא התוספת שנתעלה מעומק הטומאה]. כי בעצם מקום הקדושה, לא נמצא רק עשרה מדריגות [כמובא כל זה בספרי אמת]:

אות טו

והנה, מכל זה שוב נשוב לביאור מורנ״ת ז״ל הנ״ל מדבריו הקדושים, שזה כל שבח הארץ בשבעת המינים, שנמצא בהם נועם ומתיקות. אשר לפי זה יבואר, שהעיקר הוא שבח המין השביעי, דבש, [שבסיום הכתוב ארץ וכו׳], ששם הנועם ומתיקות יותר מבכולם. ובצירוף המבואר מדבריו הקדושים, שעיקר המתקת ח׳ב׳ל׳ [נחלתו] המוב״פ, [שבדם כנ״ל], הוא בהולדה, שאז נעכר ונהפך לח׳ל׳ב׳ כנודע , מה מתוק ונעים צירוף הכתוב בשבח הארץ זבת ח׳ל׳ב׳ ודבש. גם לפי זה מבאר יותר את צירופו הנ״ל, סגולת יום השביעי [ש׳ב׳ת׳], לסגולת הארץ [זבת׳ חלב׳

אות טז

בהעלאתו הנ"ל אשר ביארנו מדבריו הקדושים, שעיקר מתיקות ונועם התורה היא במספר השביעי. מבאר יותר בענין הכתוב הנ"ל ובהיכלו כולו אומר כבוד, כי גם זה לבד, במספר קול השביעי אשר לקבלת התורה, כנודע:

אות יז

בצירופי העלאתו הנ"ל, שעם החובלים מהשבעה עממין הבאים [על כל פנים במותם ושחיטתם] בקדושת ארצינו, יעלו כולם יחד במספר ע"ז', מבאר גם סיום ענין הכתוב הנ"ל, ה' ע"ז' לעמו יתן, ויברך את עמו בשלום, [שלא יבואו עוד למחלוקת כמוב"פ]:

אות יח

בהמבואר בכלל זה לעומת זה [כנזכר בהקדמת ספרי], שהחובלים נחשבים ועומדים בסוג החמץ והחומץ, ובהיפך מנועם והמתוק. ובהמשכת מתוק הגשמי ממתוק ונועם הרוחני שבתוכה, כן גם להיפך, כל המשכת החומץ וחמץ הגשמי, [הוא] מחמץ הרוחני שבחובלים הנ"ל. ובהכרח נפילת ותערובת החובלים בהנעימים הנ"ל, יבואר לנו כמו כן, אשר גם בגשמיות מוכרח לרובם ככולם הרכבת המתיקות והחמיצות יחדיו, ובהרכבתם ואחדותם לבד, יתענג האדם, וירגיש יותר טעם הנפלא בהם:

יח*)

עוד תראה נפלאות, באוהל המשכן הנ״ל, במכסה עור ע׳ז׳, הנבחרה מכל השלשה עזין, להיות כל שמה על שם הע׳ז׳ והעזות, ושינה בה הכתוב משאר כל מכסה שהיה לאוהל המשכן, להיות מספר היריעות שבה, עשתי עשר מכוון ממש:

אות יט

בהשתוות חושי המוחין [בטעם ובריח וכו׳ וכנודע], להרגיש המתיקות והנועם כנ״ל. ובכח הר בית ה׳, לברר בהקרבת הקרבנות כנ״ל באות י״ג. תבין מרחוק גם בבירור הקטורת [הגדול ונפלא יותר כנודע], הפלאת הכתוב להרכיב גם ח׳וב׳ל׳י׳ החי׳ל׳ב׳נ׳ה בעשר הסממנים הטובים והנעימים, כי בזה לבד, ח׳בלים נ׳פלו ל׳י ב׳נעימים, ולבוא יחדיו במספר אחד עשר הנ״ל:

אות כ

בהמבואר מדבריו הקדושים [ומובא מזה בדברי מורנ״ת ז״ל], שככל שהנעימים גדולים ורבים ביותר, יבואו ויעלו כנגד זה גם החובלים יותר, [אשר גם לפי זה תבין מרחוק, ברוב התחבולות והעצות המוכרחות למלחמות הרוחניות כאלה], יבואר לנו לפי זה, אזהרת ההריסה בקדושה העליונה, כי דבש מצאת אכול דייך, שלא יבוא ויתגבר החובל והחומץ אשר בה. ומכל שכן בדבר הקטורת הנ״ל, אשר גם אם ניתן בה רק קורטוב של דבש, אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה. אבל אמרה התורה [כאשר בדעת האין סוף יתברך שמו], כי כל שאור [וחמץ], וכל דבש לא תקטירו וכו׳:

אות כא

בהעלאת דבריו הקדושים, שעיקר נועם צירופי האותיות בהכתוב לחזות' בנועם' ה' ולבקר' וכו' הוא בשבח דבש, שהוא דבש ת'מ'ר'ה' כנודע, כופל בכפלים לנועם ומתיקת דבריו הקדושים:

אות כב

כפי שמבואר, שהחכמה והמוח הוא בארץ ישראל, ושגם העומדים בחוץ לארץ מוכרחים על כל פנים לינק ולקבל מהם. יש להתפלא קצת על המבואר מדבריו הקדושים, שגם בבז לדבר, והעדר היניקה, נקראים על כל פנים בשם מוחין. ואולם, אם נשים את לבינו לעשר המאמרות הנ"ל, אשר באתגליא לא נמצא רק תשעה פעמים ויאמר, והעשירי הוא הסתום והנעלם שלא נזכר כלל מאמר, רק בראשית כנודע, יש לבאר, שכמו כן סתום ונעלם גם אור המוח והכבוד שבו [להחשב לחושך]. וברוב אחדות האור והחושך בראשית [ומעלה העליונה הזאת, שמשמשים שם שניהם כאחד] כנודע ומובן גם במקום אחר, נימורים ונחלפים זה בזה. ומצד התמורה, נחשבים על כל פנים גם החובלים בשם מוחין. ומכל זה לפי הנ"ל, נבוא גם בביאור מורנ"ת ז"ל הנ"ל, שכל שהנועם גדול יותר, נופלים שם חובלים יותר. כי לפי הנ"ל יש להוסיף ולבאר, שהעיקר הוא כח התמורה וכובד הבירור, שקשה שם יותר:

אות כג

בביאור הנ"ל באות הקודם יש להוסיף ולפרש, שבכח התמורה הזאת לבד, באים ונופלים ונתערבים גם במוחין של ארץ ישראל. ושכל תיקונם המוב"פ, הוא אם נמצא כנגד זה בכח המוחין של ארץ ישראל, לברר זאת התמורה. ושגם כל העדר התיקון, הוא אם לא נמצא יכולת לברר, שאז

מתגברת התמורה, להמיר ולהחליף בדעת ומוח האדם, טוב ברע. ואשר באלה השנויי דעות, גדול ועצום המחלוקת והמריבה המוב״פ. ובמדריגה למטה ממדריגה, נאחז מזה מה שנאחז. כי כל זה סובב גם להמבואר מהעלאת דבריו הקדושים הנ״ל, שאם אין מכניעים ומתקנים את החובלים, הזי״ן אומות, בשפיכת דמם, נופלים ומתערבבים בעיי״ן נפש לקלקל גם אותם, עד שבתכלית ההיפך, מהפכים אותם ומצרפים אותם לעצמם, ושיהיו גם הם, בע׳ז׳ [ועזות] הנ״ל, שלא בקדושה, שאין קלקול גדול מזה:

אות כד

לפי הנ״ל תבין מרחוק בכפולת פירושו להכתוב ואשר כ׳ח׳ בהם וכו׳, כ׳ח׳ אתוון דמעשה בראשית, [שנמצא בזה הכתוב בראשית, הכולל לכל מעשה בראשית שבעשרה מאמרות]. וגם כ׳ח׳ וגבורה ממש, לעמוד בהם. כי גם הוא הנסתר יותר מכולם בהסתרה ותמורה בתהפוכות ממש כנ״ל, והוא היכל המלך שיסובב עליו הכתוב ובהיכלו וכו׳ [כי היכל המלכות שבמדה השביעית, נחשב לפעמים למדה עשירית, כפי השפעת הג׳ עליונות בהם כמובא במקום אחר]. וגם אם העשירי קודש הוא ותמורתו [בהמתקת החובלים כנ״ל], אשרי למי שלא יחטא, ולא יחליפנו ולא ימיר וכו׳, שלא תתגבר התמורה יותר מדי כנ״ל. אבל אם כבר נכשל וחטא, והמר ימירנו, מוכרח להתגבר כפלי כפלים, ולהתקשר להצדיק העולה ועומד בהיכל המלך, שיבוא בראשית ות׳ר׳ו׳מ׳ה׳ לחזות׳ בנועם׳ ה׳ ולבקר׳ בהיכלו׳ עד שיברר מהת׳מ׳ו׳ר׳ה׳ לבד, דבש הת׳מ׳ר׳ה׳ הנ״ל. [ומבואר בכתבי האריז״ל, שגם ק׳ר׳ח׳ יתתקן לעתיד, ושעליו נאמר צדיק׳ כתמר׳ יפרח׳. כי פקח היה, וראה שלשלת גדולה יוצא מאתו, כמבואר בדברי חז״ל]. כי אף על פי שכל שאור [חמץ, הנ״ל באות י״ח] וכל דבש לא תקטירו וכו׳, אבל בכח קרבן ר׳א׳ש׳י׳ת׳ תקריבו. גם יש לפרש, שבתיקון זה הבירור לבד, נתחלק האור בהתחלקות הנ״ל באות ח׳:

אות כה

גם בכלל החמישי הנ״ל בהקדמת ספרי ביאור הליקוטים, כאשר תבוא בעומק ענין החובלים, שהם בעז ועזות כנ״ל, ובענין סמיכות הכתוב אלה תולדות וכו׳, ובהפלאת ההולדה להפך מחבל לחלב הנ״ל, ובהעלאת דבריו הקדושים הנ״ל שבכל זאת נמצא בזה תעלומות רבות, אשר אינם נודעים רק בחיוב דעת העליון יתברך. תבין מרחוק בצירוף והפרטת הכתוב בענין ראשית [בכורי] הנ״ל, לא תבשל גדי בח׳ל׳ב׳, [כי גם הוא, הנבחר מכל העזין, להיות נקרא בזה השם ע׳ז׳]:

אות כו

גם אם תשים לבך למספר אחד עשר, שנמצא בעז הנ״ל, ובאהל המשכן [דמיקרי מקדש, הקדושות העליונות הנ״ל], תראה נפלאות השתנות הכתוב למספר היריעות במכסה עור עזים, [משאר כל מכסה שהיו לאוהל המשכן], להיות מכוון למספר עשתי עשרה מכוון ממש. וגם תבין מרחוק, שאף על פי שזה לעומת זה, כנגד יעקב חבל נחלתו הנ״ל, נמצא איש השעיר, [כשעירת עזים הנ״ל], האדמוני בדם הנ״ל, ראשית הגוים והעי״ן אומין הנ״ל, במספר אחד עשר אלופים שהעמיד בימי דוד המלך עליו השלום במלכות דקדושה הנ״ל, [נעים זמירות ישראל המוב״פ]. אבל סוף כל סוף, יתגבר הנועם העליון [כאשר נרמז לקמן], עד שגם הוא, יתהפך להקדושה העומדת בשפרה ולובן העליון המוב״פ, ואשר על זה יש לכוון גם פירוש רבינו ז״ל להשפיר [המלא דם] בעצמו, בשפר ושפרה הנ״ל:

אות כז

גם אוזן מלין תבחן, ותכיר אמיתת הדברים, בנועם קדושה העשירית [קודש קדשים] הנ״ל, שנבחר עבורה יום העשירי, בחודש השביעי, לבוא בה בעשר הסמים הנעימים בכוחם, שנרקח בהם קדושת אחת עשרה ח׳ל׳ב׳נ׳ה׳ [ח׳בלים נ׳פלו ל׳י ב׳נעימים]. ובתערובות ותמורה עז דקדושה בעז דסטרא אחרא [שני שעירי עזים] עד שאי אפשר לברר ולעמוד על הדבר, כי אם בגורל על פי ה׳ לבד, שעל זה ביקש דוד המלך ע״ה, אתה תומיך גורלי, [חבלים נפלו וכו׳], אשר הוא לבד יודיע ויברר לנו, מאיזה עזות להתרחק, אשר מאתו כל העוונות [וישתלח לע׳ז׳אזל, ששם מקומו].

ואין ביכולת להכניע כלל לחובל הזה [אם לא על ידי חבלתו בעצמו]. ולאיזה חבל ועזות, יש ביכולת להכניע, ולבוא על כל פנים בדמו, לקדושה העשירית, בלובן העליון, כי כבר נתרחק מי שצריך להתרחק, שאז אם יהיו חטאיכם [באודם] כשנים, כשלג ילבינו כנ״ל:

אות כח

עוד תבין לפי הנ״ל, אשר הקפידה התורה בבירור הבהמות שבמשכן הנ״ל, להעלות לגבוה את החי׳ל׳ב׳, [וכן מבואר מדברי מורנ״ת, באיסור החלב, כי משם שמנונית מוח הבהמה, אשר לחובל יחשב כנ״ל], והדם. ולהזהיר את ישראל באכילתם, שלא יבואו לברר ולאכול כל חלב וכל דם. ולסמוך אזהרה הזאת, בפרשת קרבן עזים הנ״ל:

אות כט

ולולי דמסתפינא מלהפליג בפירוש הדרש, הייתי מבאר לפי זה גם בברכת הקמת המשכן הנ״ל, ויהי נועם ה׳ וכו׳ כפי שפירש רש״י שם, והוא שאמר משה בתפילתו ומזמוריו, עד מספר אחד עשר הנ״ל, במזמור ל׳ת׳ו׳ד׳ה׳, [המסוגל להקל בחבלי ה׳ת׳ו׳ל׳ד׳ה׳, כמובא במקום אחר]:

אות ל

על אודות אשר הזכרתי באות כ״ז, ברוב ועוצם תמורת החובלים הנ״ל שמתגבר לפעמים, עד שאין ביכולת לברר רק על ידי השם יתברך בעצמו, והאדם צריך להזהר ולהשמר מאד שלא יבא בהם כלל. מבואר מצירופי דברי מורנ״ת ז״ל , שזה שאנו רואים גם בגשמיות, שנמצאים מין הדבורים, החובלים ומכאיבים את האדם בארס שלהם, ואסורים מאד

באיסור חמור, ואף על פי כן, מברר השם יתברך במקום ארס שלהם בעצמו, דבש כשר ומתוק ונעים, כמתיקות דבש התמרה הנ״ל בעצמו, [ושמעתי, שנמצא בספרי הטבע אודות הדבורים, שכמעט בכל שנה ושנה, [יש] מלחמה גדולה וכבידה בין הדור החדש והדור הישן, וחובלים וממיתים, עד שכמעט מהדור הישן נעשה כלה]:

אות לא

עוד ראשי פרקים מצירוף דברים בכתב ובפה שהבנתי בזה הענין, כי גדולים צדיקים במיתתם ומנוחתם, ולעמוד בגורל ובירור דלעילא הנ״ל. כי מרוב ועוצם החובלים במריבתם, וכל הגדול מחבירו ועולה יותר לנועם הרוחני, עומד כנגדו כמו כן רב החובל הגדול ועצום יותר. ומי לנו גדול כמשה רבינו ע״ה בעצמו, אשר גם כנגדו גברו מימי המריבה, עד שהוכרח למות ולהסתלק מן העולם. אבל גמר ויגמור, והוריש לנו קודם מותו ספר השביעי [כי ספר במדבר נחלק לשלשה, כי פרשת ויהי בנסוע וכו׳, כמובא בדברי חז״ל], אלה הדברים וכו׳, אחד עשר יום וכו׳, הר שעיר וכו׳, בעשתי עשר חודש וכו׳, רב לכם וכו׳ [לקבל הנגלה לבד, כאשר יש לכוין לזה גם פירוש רש״י שם]. פנו וסעו לכם, ובואו וכו׳ [לכל חלק וחלק מהארץ, המסוגלת לצרף ולקבל בתוך הנגלה, את הנסתר והפנימיות שבה. אשר בנסתרותיה ופנימיותיה לבד, נמצא נועם הדובשי ועדן הרוחני, שבהשגת אלקותו יתברך שמו]. וגם מדור לדור, כאשר נתגברו החובלים, ועלה א׳ר׳י׳ מסבכו, בחודש י״א׳ [מראש השנה], והחריבו משכן קדושות העליונות הנ״ל, ועד שהחריבו גם בית שני בזה החודש בעצמו, ודיקא בתוקף ועוצם אלה החבלים [כי חורבן בית שני חמיר לן], חזר ובא נפשו ורוחו בבוצינא קדישא ר׳ שמעון בן יוחאי, דרעיא מהימנא נהיר ביה, [כמבואר בזוהר הקדוש פרשת פנחס דף רנ״ו ע״א], וגילה לנו תורה שבנסתר, אור הגנוז, שאין העולם כדאי להשתמש בו, ונגנז ונסתר גם אחר כך כמה מאות שנים, עד שבחמלת ד׳ חזר ונתגלה, וגם הופיע והאיר עלינו בזריחת אור השני, האר״י זצוק״ל. ועוד נשתלש בחוט המשולש, רבינו ישראל בעל שם טוב זצוק״ל, [אף על פי שלא נמצא מאתו רק ספר קטן, כתר שם טוב, אבל גם הוא רב וגדול באיכותו]. וכנגדו גברו החובלים הנ״ל, ועלו ובאו ברבים וגדולים בתורה ובחכמה, אשר קמו כנגדו. ובעטרת זקנים בני בנים, יצא מאתו מוהר״ן זצוק״ל, אשר זה י׳נ׳ח׳מ׳נ׳ו׳, בנ׳חמת ע׳ונג ו׳נועם המ׳וחין [ראשי תיבות נועם] הנ״ל, לעד ולנצח. ואם זה לעומת זה, גברו ורבו כנגדו מימי המריבה מהחובלים, אשר עלו ונפלו בגדולי הדור, בנפילה שלא היתה עוד כזאת מימות עולם. אבל גם הוא, כנגד זה, בכוחו וגבורתו מדור לדור

להמתיק ולהרחיב גבול הקדושה להיות במספר אחד עשר. והוא אשר גם רבים מהקדושים ובעלי רוח הקודש אשר קדמוהו בכמה וכמה דורות, הפליאו וראו שנמצאים סגולות יקרות, בהכתובים שמתחילים בנון ומסיימים בנון, ומספרם אחד עשר מכוון ממש כנודע. והוא אשר סמך את ידו על תלמידו, שנצטרף אליו בשם בן נ׳ו׳ן הנ״ל, גבור כח העושה דברו בהקדם והתחלה, אולי כך הוא הפירוש במאמר חז״ל אין בן דוד בא וכו׳, עד שזכה [לשמוע בקול דברו], אשר גילה לעיניו נפלאות, במאמר רב נ׳ח׳מ׳ן, אי מן חיי וכו׳ [סנהדרין פ׳ חלק דף צ״ח ע״ב]:

עוד ראשי פרקים, וצירופי דברים אשר הוצאתי לזה הענין מדברי חז״ל , ומדברי האריז״ל, שגם בקדושה נמצא זה לעומת זה, פום ממלל רברבן שבבינה, והוא כעין רב נחמן הנ״ל, יחיד מומחה, כגן אנא גמיר וסביר [מסכת בכורות דף ל״ז], להתיר ולהפר נדר ושבועה גם למעלה [ד׳ צבאות יעץ, ומ״י יפר]. כי הוא החושב מחשבות, לבל ידח נדח מנפשות ישראל, ועוסק לחזק וללמד זכות גם על הכופרים, ככל הנמצאים באלה הדורות [כמובן מזה בדברי מורנ״ת בחושן משפט בענין שבועות היסת עיין שם]:

אות לב

בהעלאתו מדבריו הקדושים הכרח הגורל הנ״ל באות כ״ז [ובירור התמורה שהיא מרוב האחדות בראשית הנ״ל]. מבאר יותר בסמיכות הכתוב הנ״ל, לאלה תחלק הארץ וכו׳, אך בגורל וכו׳. [וכענין המבואר גם במקום אחר , שבהתחלקות הקדושה בעצמה לחלקים, נמצא יכולת לברר ולדחות מאתה הפסולת המוכרח לדחות]. ולמרחוק תבין לפי זה, בישוב הפליאה בלשונו הקדושה [שבאות א׳], בהזכרתו בפרטיות, שכל אחד מישראל יש לו חלק בארץ ישראל. כי מאד רב ועצום הפלאות חכמת האין סוף יתברך שמו, בכל חלק וחבל וגורל המגיע לכל אחד. [וגם לפי זה נראה מבואר, שמה שנקרא לזה בשם חבל, נקרא להתחתון שבמדרגה הקטנה מאתו, בשם החכמה המוחין בעצמה]:

אות לג

עוד לולי דמסתפינא מלהפליג בפירוש הדרש, הייתי מבאר בפירושו להכתוב חבל נחלתו, שהוא בדבר החובל [ובפירוש הפשוט, הוא על שם החבל שנמדד בו הנחלה], ובמדריגה למטה ממדריגה, יהיה זה החובל, למזיק ומחבל במיתה ושפיכות דמים לגמרי כנ״ל. והחובל הראשון לכל החובלים והחיות המזיקות, הוא הנ׳ח׳ש׳, ובהפלאת הבריאה מהבורא יתברך שמו, נברא גם גופו בתמונת חבל ממש, והוא הסם מות הנתון ומעורב בסמני הקטורת הנ״ל [נ׳טף ש׳חלת] ח׳לבנה הנ״ל. ואשר על כן אין ביכולת לעסוק בזה התיקון, רק כפי דעת האין סוף יתברך שמו בתורתו אשר צוה לנו, כי כל אשר הנועם גדול ועצום יותר, כן יש יותר בכוחו להכניע ולתקן את החובלים העומדים כנגדו. וכענין החלב והדם הנ״ל, אשר בכח האדם אין ביכולת לבררם, אם לא בהעלאתם להמזבח העומד בהקדושות העליונות כנ״ל. ובשאור ודבש גברו יותר החובלים, עד שגם המזבח אין ביכלתו לתקנם, אם לא בראשית כנ״ל:

אות לד

גם לפי הנ״ל, ראה תראה בהפלאת הכתוב לכוון עבודת הקטרת בהטבת והעלאת שבעת הנרות הנ״ל, ולהיות על ידי זה בז׳ פעמים אחד עשר:

אות לה

כפי ביאור מורנ״ת הנ״ל בענין הנועם שבשבח ארץ ישראל בשבעת המינים, יש להתפלא מה שנחשב גם החטה והשעורה בזה השבח. כי הלא אדרבא, כל איסור החמץ [שבהיפך ממתיקות] הוא בהם לבד, [כי הם הכוללים לחמשה מיני דגן כנודע]. ואולם, בדבר התמורה והתערבות הנ״ל, תבין מרחוק, כי מאד מאד סתום ונעלם פרטיות מציאות החובלים והנעימים בכל דבר ובכל זמן, עד שאדרבא, כל איסור החמץ והשאור בחטה ושעורה, הוא לאות ולמופת, שבהם [לבד] נמצא יותר נועם אלקותו [ושגם מחמת זה מבורר ההלכה בחובת מצה בפסח , שבתכלית ההיפך [שעל פי האריז״ל, נמצא בהם מוחין הנוראים לאין ערך, מוחין דאבא] לא תהיה גם כן רק מחמשת מיני דגן שבחטה ושעורה, אשר ביכלתם להתהפך חס ושלום בהחובלים הנ״ל]. ושגם מחמת זה נמצא

בהם יותר כח להחיות לב האדם כנודע. וכל איסורם לפעמים להאדם ולהמזבח, הוא ברוב וכח התמורה הנ״ל לבד, שקשה וכבד יותר הבירור אשר בהם כנ״ל. כי בכח התמורה הזאת בעצמה, נאסר גם הדבש להקרבת המזבח. כי בהדבש, הוא להיפך, שהנועם והמתיקות, הוא לאות ולסימן, שנמצא בו חובלים וכח התמורה יותר כנ״ל:

אות לו

אשר ביארתי מדבריו הקדושים בהמאמרים הנ״ל, שגם בתחלת הבריאה המציא השם יתברך בעצמו לאור הנעימים וחושך החובלים, להפסיק וליתן רווח כנ״ל. וגם אחר כך, כאשר בחר לנפשות ישראל והעלה אותם שיהיו המוחין שלהם בסגולת הנעימים, יצב גבולות עמים בחובליהם הנ״ל, מכוון ממש למספר בני ישראל, כי חלק ד׳ עמו. ובהעלאתו כנ״ל, מבאר יותר בהבאתו לכל זה סיום הכתובים הנ״ל, יעקב חבל נחלתו:

אות לז

בביאורינו הנ״ל, שכל התחלקות נפשות ישראל בירושת ארצם [וקבלתם לפי זה להמוחין, אשר] הוא באמצעות החובלים הנופלים בהם. יש לבאר, שגם מחמת זה משונים ונשתנים גם המוחין שבנפשות ישראל בעצמם, עד שהם בעצמם חובלים לפעמים זה לזה. ועיקר התיקון, הוא אם לא ישתנו ולא יתחלקו על כל פנים מהעולים בהמ׳ו׳ח׳י׳ן להמ׳נ׳ו׳ח׳ה של שבת וארץ ישראל, [כי בהיפך חס ושלום, גורם המריבה אשר נשבע וכו׳, אם יבואו אל המנוחה]. כי הנבחרים בעלייתם הנ״ל, הוא יוסף משה דוד. ובזה הדור, זכינו לעיקר שטנו של עשו בי״א אלופיו, הוא שלהבת יוסף, אשר בקודש קדשו, וזיכוכו מפסולת החובלים הנ״ל, הוריש והודיע לדורות העצה והתיקון לזה הקלקול, בעשר קדושות מזמורי דוד, ובראשית היא היא התפילה והשבח אשר יהלל וישבח להשם יתברך על זה בעצמו, אתה תומיך גורלי [עיין לעיל], חבלים וכו׳. והוא העומד במקור המוח׳י׳ן והמ׳נו׳ח׳ה הנ״ל [כמבואר משמו הקדוש], ובחבל נחלתו הנ״ל בנח׳ל נ׳ובע ויוסף בכל עת (עתו) [ועת], בזית השכחה ומנשה וכו׳ כמובא במקום אחר, שמזה העוני בעצמו, יפרה וירבה בזכרון והשגה

יתירה, לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן:

השמטות שנמצאו בכת"י המחבר בעניינים שונים

אות א

בטחון-ארץ ישראל-כללי ליקו"מ

[לקוטים יקרים היוצאים מפלפולי דברי אדמו"ר מזה על זה כפי שחתרתי בהם בספרי שעל זה]:

לסגולת הבטחון להשפעת השפע, יש לבאר שהוא בסיבת הורדת השפע במדריגה אחר מדריגה, מעולם המחשבה לעולם הדיבור, ומעולם הדיבור לעולם המעשה, ובאתערותא דלתתא שבמחשבת הלב והמוח בבטחון להורדתה, נתעורר לעילא עולם [המחשבה] להורדתה, אשר ההתעוררות הזה בע.... מעצם הורדתה והמשכתה משם להיות נמשכת אחר כך על ידי זה משם למטה [יותר] עד עולם המעשה הנ"ל:

אות ב

בשבח ארץ ישראל, שהוא נועם ומתיקות התורה ששופע שם, תבין מרחוק בשבח ארץ ישראל שבשבעת המינים שכנגד הז' ספירות כנודע, אשר המין השביעי [שהיא ספירת המלכות והממשלה, הכוללת לכולם כנודע, היא דבש ת'מ'ר'ה' שבזה עיקר הנועם הנרמז באותיות ת'ר'מ'ה'

שבסופי תיבות לחזות׳ בנועס׳ ה׳ ולבקר׳ וכו׳ המובא שם:

אות ג

ולולא דמסתפינא מלבא בדרך הדרש הייתי מבאר, שגם זה כל ענין יעקוב המוב״פ, הנקרא על שם עקב, אשר גם [אם] עקוב יעקוב [באמת שבו כנ״ל] להיות נדמה חס ושלום כמרמה ועקוב, עלה ועולה [לי ראש] בשם ישראל בראשית הנ״ל, ולהתייחד על ידי זה בתכלית האחדות לאמת האמיתי. כי הוא היושב במדת ארצינו, שגם היא נחשבת קודם הבריאה במדת החובל כנ״ל, תתייחד בכל בתכלית היחוד לאמת הנועם, עד שבאמת האמיתי לא נקראים כל העשרה מאמרות הנמצאים בה רק בשם הנועם כנ״ל מהמוב״פ:

אות ד

בסוף הלכות הפקר ונכסי הגר מבואר מדברי מורנ״ת הכלל אשר הבאתי בהקדמת ביאורי הקודם, שכל תיקון בכל מאמר ממאמרי רבינו ז״ל כלול מכל התיקונים הנזכרים בזה המאמר [כמו בענין הספירות עיין שם]:

אות ה

ובסוף אות כ״ה מההלכה הנ״ל, מרמז גם כן לענין הקשרים הנמצאים בדברי רבינו ז״ל, ושזה מה שאמר רבינו ז״ל שאין מי שיוכל להבין בתורתו, כי אם מי שיודע כל תורה פנים ואחור:

נשמת משיח

[ענין המצורף מהדברים שבכתב ובפה, ומפלפוליהם שבביאוריהם, הסובבים במסלה הנזכרת בהקדמה הנ״ל]:

בדבר הגואל שאנו מחכים אליו נראה מבואר, שהוא גם יסוד ועיקר העבודה בפרטיות, המוכרחת ומחוייבת לכל נפש מישראל. כי בכל דור ודור ולכל איש ואיש, אין שום אופן ותחבולה לגאולתו והתמלאותו לאהבה את ה׳ בכל דרכיו ותנועותיו שבכל אבר ואבר ובכל חוש וחוש שבכל רגע ורגע [אשר על זה לבד יצרנו], זולת כפי שמתגבר בעבודת תורתו ותפלתו ומצוותיו למצוא ולדעת את גואלינו וצדיקינו שאנו מחכים אליו. והוא מה שמבואר מדברי המקובלים, שבכל מצוה ודבר שבקדושה צריך האדם [לומר] לשם יחוד, כי היחוד והאחדות שבהקדוש ברוך הוא, הוא הדעת והתבונה שבו, אשר תגיע ותשיג על ידה שכינתו [שהוא נשמת משה משיח כנודע], את מציאות שמו יתברך, כי הוא ודעתו אחד כנודע. וממדריגה למדריגה מקושר ומוכרח הוא לדעתינו ויחודינו, לתשובותינו אשר נשיב ונתקרב בכל עת ועת לגואלינו וצדיקינו, נשמת משיח, שהוא סוד שכינתו יתברך כנודע, יען אשר הוא לבד עולה על כולם בהשגתו את ה׳, עד שגם כל חכמי ישראל שהיו מעולם דומים לפניו כקליפת השום, כי לית מלתא דא תליא אלא בתיובתא ותשובת נפשות ישראל שבמ״ט אותיות ושערים אם היו שבים וממשיכים עצמם אליו, שעל ידי זה לבד היה גם הוא מלמעלה בשער חמישים נמצא ומגיע אליהם [כי הוא כשלמה מהב׳ לפני׳]:

ידיעה ובחירה

על אודות הידיעה והבחירה נראה מבואר מצירופי כותלי דבריו הקדושים, שבסיבת עלייתו [והצדיקים הכלולים בו] למדריגת הידיעה שבאחדותו יתברך, גדלה ועצמה למעלה זכיותיו והכרתו באמתת וצדקת נפשות ישראל [וטענתו שמחמת זה למה יחרה וכו׳]. ולא כן מדריגת הנפשות שבזולתו, אשר אין לנו לבא ולהרוס ולעלות כלל להמדריגה הזאת, כי בתכלית ההיפך יש לנו לידע ולראות בעינינו באמתת הבחירה אשר לפי זה אשמנו וכו׳, וכבר ביארתי במקום אחר שהן הן באחדות השגחה והטבע, אשר באמונה לבד ולא בדעת האנושי נבא ונראה

בהידיעה וההשגחה. ועתה איך נמצא מציאות ויכולת להחליף ולהמיר ולבא בה [שלא במקום חיוב האמונה] לענין הכרתינו בחטאינו הנ״ל:

תפלה אודות קדושת ארץ ישראל

שכאשר לא היה אפשר למשה רבינו ע״ה לבא בידיעת הבורא יתברך זולת בבואו אל הארץ, כן [לבא] להידיעה והכרה במשה משיח ותורתו בעצמו, מוכרח קדושת הארץ בעצמו. והידיעה, הוא המאמר שנזכר בדבריו הקדושים לענין הארץ. וארץ הקדושה שבהיפך הוא זה לעומת זה [ממדריגות] הטומאה בכל החמשים שערים, אבל העיקר לכסוף בה בעצמה בכל פעם מחדש לעלות [למעלה]. ואף על פי שגדולים הצדיקים אחר ההסתלקות יותר, אבל הלא לאור הצדיק בעצמו מוכרח וכו׳.... שדבריו שבאמת אי לאו האי יומא לבד כמה יוסף וכו׳.... עצמו ופנימיותו הוא באלקותו בעצמו יתברך כביכול ומשם לבד השפיע את התורה הקדושה:

ובכל הנ״ל יש לבאר גם בלשון הכתוב תספרו חמשים יום, אשר לפי פירוש הפשוט היא פליאה נשגבה עד שרש״י ז״ל דחק את עצמו מחמת זה ופירש לפי פשוטו שהיא מקרא מסורס. אבל בכל הנ״ל תבין מרחוק שהוא בעוצם תעלומתו ורוממתו באין ואין סוף, נתצמצם ונתלבש הוא בימי הספירה שבע שבתות כנפש בתוך גוף, עד שאף על פי שמצד עצמו מרומם ונשגב הוא למעלה מהספירה והמספר, עד שמחמת זה בעצמו לא היתה כלל כוונת הכתוב לספרו ולמנות גם אותו, נתכנה ונקרא בכל זאת גם הוא על שם גופו וכל גווייתו שהם חלקי הימים הבאים ועומדים בעצם המספר, עד אשר כללו וייחדו הכתוב עמהם יחד בלשון תספרו הנ״ל:

ארץ ישראל

לכאורה יש להתפלא בהמבואר מסיפור נסיעתו לארץ ישראל שלא הביט [על רצון] אנשי ביתו שלא יסע לשם, ולא פנה כלל אל דבריהם ובכייתם שהרבו על זה, כי זה סותר להמבואר מנסיעתו לאומאן שכשלא היתה רצון בתו שיסע לשם לא נתעקש כלל וביטל את רצונו ודבריו כנגד רצונה

ודבריה [ואף על פי שמעלת נסיעתו לא היתה לשער כלל כמובן שם], ושכן היה דרכו תמיד, וכמובן ממעשה נסיעתו למעזבוז [בהשתדלות] אחותו וכו׳. וגם מבואר מדבריו הקדושים [בתורה כ׳], שהעדר [הריסה] ודחיקת השעה היא בהכרח מאד גם לענין [לזכות לבא לארץ ישראל]. ולמה זה דחק את השעה גם בנסיעתו [לשם], ולא ביטל את רצונו כנגד רצון אנשי [ביתו]:

וליישב את הפליאה הזאת, שוב נשוב להתפלא בגוף אזהרתו הזאת שהזהיר על זה גם לענין ארץ ישראל, והביא ראיה גם ממשה רבינו ע״ה כי כפי שלכאורה נראה שמוחלט מאד האיסור בזה [וכמבואר בלקוטי הלכות הלכות גזילה עיין שם] וכבר נודע ומובא בדבריו הקדושים שבאיסור ברור ומוחלט לא היה למשה רבינו ע״ה שום נסיון כלל. אבל אם תוסיף ותעמיק בענין הדחיה הזאת [שהזהירו עליה חז״ל], תבין מרחוק שהוא כענין הבקיאות בשוב המובא בדבריו הקדושים, אשר למשה רבינו ע״ה ודוגמתו היא עבודה יתירה מבקיאות ברצוא [כמובן מדבריו הקדושים], ושם דייקא נמצא יותר מציאות אלקותו יתברך:

עשרה בני הקיבוץ של הבעל תפלה

[מכתב יד מו״ה שלמה ועקסלער ז״ל]

אתמול שבת משפטים שמעתי מהרב ר׳ אברהם ז״ל [על הפסוק], דרשו ה׳ בהמצאו אלו עשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכיפורים, ואז הזמן שנמצאים עשרה בני הקיבוץ הקדוש של הבעל תפלה שסיפר רבינו ז״ל במעשה י״ב. כי ראש השנה [שהוא] נגד מדת הדין כמובא בחינת דינא קשיא, נגד הגבור שהלך לכבוש מדינות ולא היה רוצה כי אם הכנעה וכו׳ והיה מניחם, ואם לאו היה מחריבם וכו׳, וזה [כוונת] הכתוב או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצה אלקים עונם וכו׳:

עיצומו של יום הכיפורים מכפר

[בליל ג׳ משפטים כ״ה שבט תרס״ח].

שמעתי מפי הר״ר אברהם ז״ל, כי מורינו ר׳ נתן היה אומר על השמחה שבאה במוצאי יום כיפור, כי אצלו (ה)עיקר החרטה (כזאת) [הוא] עד שיהיה בטוח מכאן והלאה על הענין שלא יבא עוד ליד חטא, כי מה שעבר אין והעיקר על להבא. ואם כן מהו השמחה כל כך במוצאי יום כיפור. ומוה״ר אברהם ז״ל אמר, כי באמת ביום כפור עיצומו של יום מכפר לחד מאן דאמר, ולאידך מאן דאמר דוקא בתשובה מכפר , ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כי מהו עיצומו של יום, היינו שאז מאיר אור היובל, בינה עילאה, בחינת תשובה עילאה שבא מלמעלה לכל אדם מישראל ומעוררים לתשובה. נמצא שהוא מכפר כי על ידי זה עושה תשובה. אכן שצריך לשוב בתשובה גמורה עד שלא יחטא עוד, וזהו גם כן על ידי קדושת יום כיפור, על כן אז מאיר בחינת יובל, בחינת כלליות בן ותלמיד כמובא בליקוטי תנינא סי׳ ז׳, בחינת דעת המציל את האדם מהעבירות, ועל כן מי שיש בו דעת כאלו נבנה בית המקדש בימיו, על כן הוא מכפר עלינו. והוא ענין קרבנות שמבררין ומשברין הבהמיות, להעלותו לאדם, בחינת דעת, בחינת בנין הבית, בחינת המוחין, והם מכפרין על העבירות ומצילין מן העונות, ועל ידי הארת הדעת שביום כיפור בחינת שנת היובל, ניצול האדם מהעבירות תמיד, כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, על כן באמת ראוי לשמוח במוצאי יום כיפור, על ידי הארת הדעת הקדוש האמתי לנצח אמן כן יהי רצון:

ארץ ישראל

מה שאמר ר׳ אברהם ז״ל על ענין ארץ ישראל, כי בא אצלו במוחו בהיותו בברסלב על ציון מורנ״ת זיע״א, ענין נורא על ארץ ישראל. כי עתה בזה הזמן (הוא) [ה]נסיון הגדול והמניעה היותר גדולה מדרכי הקדושה כראוי, בודאי היא ארץ ישראל. וכמו שאמר רבינו ז״ל ומובא בליקוטי מוהר״ן סימן כ׳, כי היום המניעות הגדולות מארץ ישראל הם מוציאי דבת הארץ ולא הים. וכמו שאמר רבינו ז״ל על עצמו, כשהאדם כבר מדלג על הכל עוד צריך לעמוד בנסיון שלא לחלוק עליו כלל חס ושלום. וכן היום הנסיון לכל הוא שלא לחלוק כלל חס ושלום על הנסיעה מכל בני ישראל לארץ ישראל, ושיתפללו היום על הצדיקים שיחשקו לארץ ישראל כראוי כמובא בליקוטי מוהר״ן סימן קנ״ה, וכן להתפלל על אנ״ש היום שישתוקקו כולם לארץ ישראל:

הכרח ההמתנה

[מעצם כתב יד המחבר]

להשיחה שאבדתי וכתבתי לעיל בענין דחיקת השעה יש לבאר בסיגנון אחר, כי כבר כתבתי שהכרח ההמתנה הוא מהכרח יחוד ה' (שבמ') [שבמדריגות] שלמטה, ומהכרח הכלים לקבל שנתהווים בימי ההמתנה. וגם כשדוחקים את השעה לבא מיד במדריגה הגדולה של הבקיאות ברצוא, מתגברים מיד כנגד זה הקליפות והיצרין המושכים יותר למטה בהכרח הבקיאות בשוב שמכוון למדריגה הזאת, ועדיין לא נכנע אליו לגמרי היצרין והקליפות שבמדריגה הקודמת לזה:

נצחון דקדושה

נצחון דקדושה הוא מחלוקת דקדושה, שבאמת מוכרח הוא להכריע את המשקל לצד האמת האמיתי, אף על פי שחבירו צועק ואומר שאצלו האמת ובמדת הנצחון מתגבר גם כן להכריע, אבל ונצח ישראל לא ישקר וכו':

פני חמה ולבנה

פני משה כפני חמה וכו'. נמצא סתירה למה שאמרו חז"ל שבליקוי החמה סימן רע [לאומות העולם]. [ומאמרם מבואר על פי המובן מדברי אדמו"ר ז"ל בדבר השתלשלות השפעות מעולם לעולם וכו']. אבל האמת היא, שנפשות ישראל [נחשבים] בסיבת הלבנה שמקבלת מפני החמה שבפני משה:

שבירת כלים-בונה עולמות ומחריבן

המבואר לעיל מדבריו הקדושים אודות בנין הבריאה [וכלליות העולמות שבה] קודם השבירה וחורבן הרוח סערה. תבין מרחוק בסוד בונה עולמות ומחריבן [המובא בדברי חז"ל]. עוד נראה מבואר, שבכל זאת נהפך החורבן לבנין הבריאה של העולם הגשמי והטבע, שעל זה לבד היתה גם בתחלה כוונתו יתברך כנודע:

גדולת ארץ ישראל-ומהרנ"ת זי"ע

כמו שאין ביכולת לקבל מאדמו"ר ז"ל זולת באמצעות מורנ"ת ז"ל, כי בו לבד נשפע מנשמת ודעת רבינו ז"ל להיות ביכולת לקבל מאתו. כן בענין ארץ ישראל, כי בה לבד נשפע וניתן מאור ודעת אדמו"ר ז"ל, להיות ביכולת לקבל מאתו:

שם משפחת מוהרנ"ת זי"ע

[המשכת המצח] הרצון לתיקון זעיר אנפין [כמבואר] בהמאמר ואת העורבים וכו' [סי' ד' ח"ב] וכפי המובן (ד' נומ') מהתגלות מצח האדם שבמנחת שבת, שבאתערותא דלתתא אתער לעילא, תבין נפלאות בשם הכינוי של מורנ"ת ז"ל שטערין וכו', וגם בתואר פניו היה מצחו נפלא ומשונה בגדלו:

ג׳ קליפות וקליפת נוגה

בדבר נסיון ובחירת [ראשי] הדורות להבין מדעתם [בבחינת הוסיף יום אחד] מדעתו. מבואר מצירופי דבריו הקדושים, שזה ענין התיקון והביטול למחיצה הרביעית שהיא קליפת נוגה, שמרוב הטוב שנמצא בה, אי אפשר להודיע בפירוש באיזה אופן יש בכל זאת לבטל ולדחות את הרע הנמצא בה. וגם לפי זה על כרחך דבריו אומרים פרשוני, שמה שאין נחשב הבחירה הזאת לשאר כל אדם, הוא מחמת שברובם ככולם עדיין יש להם נסיון גדול בשלושה מחיצות הטמאות לגמרי ברוב התאוות הרעות לגמרי חס ושלום. אבל גם הם, אם עומדים בנסיון התאוות הרעות לגמרי, עדיין אין ביכלתם לזכות ולבא בגבול הקדושה, עד שזוכים לתת עצה בנפשם גם במה שלא נאמר בתורה, ואדרבא נראה לכאורה כהיפך מהתורה, שזה ענין המסירות נפש שנמצא לחסידים הראשונים, לפרוש את עצמו לגמרי מעסקי העולם. וגם זה ענין המסירות נפש שהבינו אנשי מורנ״ת מפי מורנ״ת ז״ל בעת המחלוקת שבשנת תקצ״ה ותקצ״ו, אשר נתלבש בהרודף מי שנתלבש, וכתבו אגרות לכל מקומות ממשלתם כעין אגרות של המן, להודפם ולרודפם להומם ולאבדם, עד שרבים נתרחקו על ידי זה וטוב מעט לצדיק, שארית הפליטה שזכו לעמוד באלה הנסיונות, כמו ששמעתי מאבי מורי לענין הסיפור מדודו ר׳ ראובן יוסף מהייסין, עיין בקונטרס ימי התלאות:

עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות

[אמר המעתיק מצאתי מכתב יד המחבר מעלים מפוזרים קרועים ומה שיכולתי העתקתי]

למה שכתבתי במקום אחר, על אודות העשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. יש להתפלא בטעמא דמלתא [למה] נקדם זמן בריאתם להיות בערב שבת הראשון. ולמה נחסר ונגרע זמן ועת התגלותם והכרחותם מיד, ויכולת הבורא יתברך לבראם ולהמציאם מזמן ועת ערב שבת בין השמשות, הלא כאשר הגיע הכח והיכולת של הבורא יתברך לבראם ולהמציאם במהירות, [וכי] להבל ולריק חס ושלום נתקדמו

ועמדו מיום הבריאה, עד יום התגלותם הנ״ל. ודבר בעתו מה טוב, יען אשר באמת לא נפלא ונעלם ונפסק חס ושלום כח ויד ה׳, בבריאת ומציאות יש מאין, כאז כן עתה כנודע. ואולם, מצירופי דבריו הקדושים ושאר דברי חכמינו אשר בענין זה תבין, שכפי כוונת הבריאה, יצאה ונמצאה באופן שעל ידה בעצמה יתפלא ויתעלם כביכול השגתו וידיעתו יתברך שלמעלה, בשידוד הטבע. ומחמת זה לבד, אין כל חדש תחת השמש מעת הבריאה והלאה. גם כל הנפלאות שלעתיד [אשר חשבו חז״ל בסוף מס׳ כתובות] נכון ונמצא גם מעין הארתם תחת השמש, מעת הבריאה כנ״ל. [ומה שיצאו מהכלל עשרה דברים [בעת ההיא] וכו׳ יש לבאר בהקדמות אחרות]. וכל ששת ימים שבעת הבריאה והתגלותה, עמדו ונמצאו כאמצעי וממוצע, בין השגחתו ואלהותו יתברך שלמעלה מהטבע וקודם הבריאה, ובין הטבע שבכלליות הבריאה, שנשתלשלה ויצאה בה, והן הן אשר יצאו בהם המתחשבים אמצעי וממוצע, יחשבו בין לעולם שבקודם הבריאה, ובין לעולם שאחר הבריאה:

יש להתפלא בזה המאמר.... אמצעות המאמרות הנ״ל, שהיו מוכרחים את הפועל, והטבע והבחירה, מלמעלה מהכח וההשגחה והידיעה. תבין מרחוק לששת ימיהם הנזכרים, שכמו כן גם הם הוכרחו כביכול לאמצעות. וזאת תבין ותתבונן לישוב הפליאה, כי גם כל אשר חשבה התורה כמה נסים ושידודים שנמצאו בעצם הבריאה והפועל, הוכרחו גם כן כביכול המאמרות וימיהם הנ״ל, ולהתוסף בזה על כלליות הפועל והטבע, ולהיות מוכנים ומכוונים וקולעים אל השעה והעת שהיו מוכרחים נפשות ישראל. ולגלות ולהראות לכל איש תבונות כי הידיעה לבד עשתה והוציאה כמו כן גם שאר כל הפועל והטבע, עד שהם בעצמם לשידודים נפלאים ונוראים יחשבו בעיניהם. כי בהמטה הכין והפליא הבורא יתברך, את ההמצאה הנפלאה והמוכשרת להיות על ידה עיקר הנסים והשידודים, שנתגלו ביציאת מצרים וקריאת ים סוף. והלוחות מעשה אלקים, כוללים לכל הנפלאות והנסים שבמתן תורה.... פי הבאר, ופי האתון. ואם לא נחשב פי הנחש וההסתה, בעצם יום השישי שבימי המאמרות הנ״ל, ועד סוף היום, עדיין גברו ועצמו מאד הכוחות הנפלאות והנמצאות בכל פרטיות הבריאה מלמעלה מהטבע, וההפלאה היתה מהפלאת הבורא יתברך, שהפליא [בסוף] הימים הנ״ל, להיות נתהווה כח הבחירה, ופקיחת עיני הדעת הנ״ל:

שעוד בכל הנ״ל תבין במה שכתבתי לעיל, שאף על פי שהמאמרות לא יצאו כי אם בששת הימים הנ״ל. אבל בכל זאת, ברא אלקים לעשות ולהשתדל בהם מיום ליום, ומשנה לשנה, עד גמר התיקון שלעתיד. ותבין מרחוק, שגם התגברות הסתרת הטבע והפועל בדורות הראשונים כמו בדורות שאחריהם, והן באמצעות הטוב, והן להיפוך חס ושלום באמצעות הרע, היתה אז בכח האדם לבא בהפלאת הנבואה ודעת העליון. ובלעם בכח הרע שבו, נתגבר ועלה זה לעומת זה כנגד משה ממש. ובהבלעה רבה ועצומה, רצה לבלעם ולהשחיתם לנצח במאמרי ודברי פיו, להבליע ולהחרים לנצח חס ושלום לכל נפשות ישראל, לולי מה שהפיר

השם יתברך את דברי עצתו, להפך כל רעות והורדת דברי פיו, לאתונו וסוכנתו בעצמה [כמובן מזה בדברי מהרנ"ת ז"ל]:

....כנגד עוצם ואו'.... תבין מרחוק, [לענין] פי הנחש כנזכר, [שאינו] נחשב בין העשרה. שלא נחשב, בסיבת היותו בערב שבת קודם בין השמשות, עוד אין שייך לחשבו, מחמת שעדיין משלה ושלטה באלה הימים, ההשגחה והשורש [ששם כולו אחדות], ולא נשלם עדיין ההבדל והבדלת הגלגל מהשפל הבהמה מהאדם, המובא במקום אחר. כי [מלפני זה], גם הם כלמעלה מהטבע, ושבקדם הבריאה. ומחמת זה לבד היה מוכן ועומד בהם גוף האדם לחיים הנצחיים בפרי עץ הגן, אשר גם הוא הממוצע במקום כאמצעות הזמן, בין הטבע ולמעלה מהטבע. ולהחשב מפני זה גם הוא כלמעלה מהטבע ועדן, כנגד כל הארץ והמקום אשר זולתו. וגירוש וריחוק האדם מאתו, הוא הוא מעין גירוש וריחוק מעץ החיים הנצחיים אשר בו. ובעוצם התגברות כח הטבע שבהשלמת מעשה המקום, [אחר] זמן שבששת ימים הנ"ל, אף על פי שבעיני [ה'] טוב מאד, בהביטו ובראותו לעצם המכוון שיתגלה לעתיד על ידי זה, אבל מעוצם המלחמה והתגברות הרע [שהיה, ושיהיה עד לעתיד], הוכן ועמד האדם בגירושו וטלטולו ובסוף ששת הימים הנ"ל למות ולשוב מיד לעפרו, לולא מה שנסמך לזה יום השבת, אשר הוא לבד, אגין עליה כנודע:

החיפוש אחרי הצדיק

אודות הפחד ואזהרה מהריסה, נראה מבואר מדבריו הקדושים שמחמת זה בעצמו כל תקוותינו וחיינו הוא לבקש ולחפש יומם ולילה אחרי המנהיג משה בעצמו, הנגש אל הערפל מניעת הכתר לקבל משם לבד דעת התורה, ומהחיפוש והבקשה בעצמה איה מקום כבודו, נהפך ונמשך כל טוב:

קבר ר' ישראל בעל שם טוב זי"ע

בדבר הצדיקים היורשים את ארצם [שבמקום קבורתם] להיות בקדושת ארץ ישראל , ובהמבואר מדבריו הקדושים בסוד ר' ישראל בעל שם טוב ז"ל שהוא ישראל אבינו מבאר בתפיסתו לדוגמא מכל הצדיקים לקבר הבעל שם טוב שהיא בקדושת ארץ י'ש'ר'א'ל':

מעלת התפלה

על אודות הפליאה מענין תפלה המובא בדברי מוהרנ"ת ז"ל, מבואר ומיושב יותר על פי המובן מדבריו הקדושים שהתפלה הוא הדביקות לעצם הישועה שבו כי מאתו לבד כל מיני ישועות שבעולם. והוא ענין הכלים הנזכרים שם, שהאדם בחסרונותיו מקבל בתפלתו את החיים והשלמה מהבורא יתברך שבאורו (לא יש) [אין] גבול כלל:

עשרת הדברות

ששמעתי מר' אברהם על אודות התרי"ג מצוות הנרמזים בעשרת הדברות, שבפרטיות נרמזות גם כן בהראשי תיבות, וגם נמצא אחד שחיבר על זה ספר מיוחד . ולדעתי נראה מבואר מדבריו הקדושים [וגם משאר ספרי אמת] שכמו כן נרמזים בהם גם כלליות התורה שבנסתר שתתחדש מפי הצדיקי אמת בכל דור ובכל שנה. כי זה ענין קבלת התורה לנו שבכל שבועות וגם בכל יום כמובא בספרי אמת. וגם לפי כל זה יבואר בהמעשה מהלחם המובא בספר חיי מהר"ן, כפי המובן מדבריו הקדושים שבאמת היתה כוונתו על הנסתר שבתורה שתנתן אליו [שנתבשר על זה תחלה מזקינו הקדוש], ואחר כך יצאו עשרת הדברות מפיו כמובא שם, שראה בזה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, כי זה זה הוא גם השגות הנסתר שבהם אשר זכה בכל זה:

כי לא תעזוב נפשי לשאול

בהכלל הרביעי הנ״ל בההקדמה, שכל מאמר נמשך יותר כפי התיקונים המובאים בו בעצמו. תבין מרחוק בהמאמר שיצא מפיו הקדוש על אודות התיקון של העשרה מזמורי תהלים, שכל מי אשר יאמרם במקום קברו הקדוש, ישתדל בכל כחו לטובתו, ולא יעזוב אותו בשאול תחתיות חס ושלום. כי כל זה מרומז ונראה מדברי המזמור הראשון שבהם. טובתי בל עליך, לקדושים אשר בארץ, כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך וכו׳:

ספרי רבינו ז״ל ושאר ספרי מוסר

דיבורו ומאמרו הקדוש בענין לימודי ספריו הקדושים: היינט, אז מיין ספר איז שוין פאראנדין אויף דער וועלט, מיז מען נאר לערנין מיין ספר. [היום, שהספר שלי כבר נמצא בעולם, מוכרחים ללמוד רק את הספר שלי]:

פרשת העגל

[לבאר וליישב כמה פליאות הנמצאות בהכתובים ומאמרי חז״ל ממעשה העגל שבפרשת כי תשא:]

פליאה א׳.

בלשון הכתוב לך רד כי שיחת עמך, אשר מבואר מפירוש המלות שבסיבת ההשחתה פקד וצוה השם יתברך למשה לירד מההר. ומשאר הכתובים מבואר שגם מתחלה לא עלה להתמהמה שם יותר מארבעים יום, [וישראל טעו קצת בחשבון כמובא על זה בפירוש רש״י], אשר גם אם לא היתה ההשחתה של חטא העגל היה יורד מההר. ומה זאת דיבר לו השם יתברך בלשון המבואר מאתו [שהא בהא תליא] שהירידה היא בסיבת ההשחתה:

פליאה ב׳.

במה שכיוון משה רבינו ע״ה את בקשתו הראני נא דייקא אחר מעשה העגל שנתעורר האף והחימה אשר קצף ה׳ להשמידם וכו׳. וגם כאשר המתיק משה בתפלתו ובטענותיו שתתעורר עת הרצון כמובא שם ברש״י. אבל אף על פי כן הלא מבואר לכאורה מלשון הכתובים שעדיין לא נמתקו לגמרי [כי ביום פקדי ופקדתי וכו׳]. ואיך יכוון אז בדבריו להשם יתברך עם בקשה נפלאה כזאת, אשר גם בתוקף עת הרצון שביציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה לא ביקש על זה:

פליאה ג׳.

הוא ממה שהשיב לו השם יתברך לא תוכל וכו׳. כי לכאורה נמצא מזה סתירה להמבואר מהכתובים שדיבר ה׳ [אתו] פנים אל פנים. פה אל פה, ומראה וכו׳, ותמונת ה׳ יביט:

פליאה ד׳.

מה שמבואר מכתבי האריז״ל [והבאתי מזה כמה פעמים במקומות אחרים], שבמתן תורה עלה לשער הנון, ולכאורה לא משמע כן מהחלטת חכמינו ז״ל [מ״ט] נתנו למשה חוץ מהשער הזה שלא ניתן אליו כלל:

פליאה ה׳.

הוא מה שלמדו חז״ל את הנ״ל מהכתוב ותחסרהו וכו׳. כי לכאורה לא ידענו מבואר ומפורש בכתוב הזה, שהוא מדבר מהשערים האלה:

ואולם הפליאה הזאת יש לתרץ בהכלל ממאמר החכם אלו ידעתיו וכו׳, שיסובב בדבר [ההשגה] בו [יתברך]. ותבין מרחוק שזה לבד פשטיות הפירוש מהכתוב ותחסרהו וכו׳. לבל יעלה ויהיה כאלקים בעצמו [כי אלו ידעתיו וכו׳], אשר בדברי האריז״ל הנ״ל תבין מרחוק בהפלאת (אלה) [משה], להיות בזה למעלה מגדר אנושי [לחם לא אכל וכו׳]:

ועוד בהמבואר מצירופי דבריו, שגם בדבר העליה לשער הנון נמצאים מדריגות לאין ערך תבין מרחוק לישוב הפליאה ג׳ והפליאה ד׳ הנ״ל. כי גם הבטתו פנים אל פנים וגם השגתו שער הנון שבמתן תורה עוד לא נחשבה כלל להשגה והבטה כנגד המדריגות שלמעלה מאתה. כי במה שמבואר מלשון הכתובים שבתמידות היתה נבואתו במראה והבטה כביכול פנים אל פנים. יש לבאר בכל הנ״ל שעדיין אין זה נחשב להבטה ומראה, כנגד הבטתו והשגתו שזכה במתן התורה. וכמו כן גם השגתו שבמתן תורה לא היתה נחשבת עדיין להשגה אמיתיית כנגד ההשגה המופלגת ועצומה יותר במדריגה אחר מדריגה, אם לא היתה השחתת נפשות ישראל הנ״ל:

ועוד במציאות התהפכות הירידה, אשר לפי זה ממילא מבואר, שאז תחשב באמת הירידה עצמה לעליה מופלגת ביותר. תבין מרחוק ביישוב הפליאה [הב׳] הנ״ל: